

ԻՐ

305բ Ջստացաւդ սորա յիշեցէք ի տէր՝ զկիրակոսն, որ ստացաւ զսա-
յիշատակ իւր...

ԻՔ

310բ Ո՛վ սուրբ ընթերցողք ե հաւատացեալ ունկնդիրք, յիշեցէք ի
Քրիստոս զստացաւդ ճառիս՝ [զգանկրար Սարգիսն, և զիւր ծնողքն...], և
զապիրատ գրիչս...:

Լ

316բ Քրիստոս աստուած, ... Թող զյանցանս զստացաւդ ճառիս զՀայ-
րապետ քահանայի և զիւր ծնողացն...:

ԼԱ

324ա Քրիստոս աստուած ընդ սրբոյն Յովսեփայ ողորմեա և ընկալ
զհոգի ստացողի ճառիս զՄարգարէ ջուլիակիմ, և զիւր ծնողացն, և
զգրողիս, և զկարդացողիս, և որք լսեն սիրով: Եղիցին աւրհնակք
նաև զոգի եղբաւր Մարգարէիմ՝ զԱւետիք ջուլիակիմ, որ տղայ հասա-
կաւ փոխեցաւ ի Քրիստոս՝ յառաջ Գ. (3), ամաւ, և ետ գինս գրոցս
յիշատակի, Թող նմա տէր աստուած զյանցանս նորա:

ԼԲ

326բ Ջստացաւդ ճառիս՝ զպատուելի [ծերն զԱմպետ կտաւագործն, իւր
ծնողաւքն] յիշեցէք ի տէր, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, և զգրողս...:

ԼԳ

327բ Ջստացաւդ ճառիս [զՅովմանեմ և զրարի ամուսինն իւր՝ զԳրոցն]
յիշեցէք ի Քրիստոս...:

ԼԴ

333բ Սուրբ յարութեանդ քո, Քրիստոս աստուած, արժանի արա յա-
րութեան կենաց զստացաւդ ճառիս [զՉաշիկ երէցն, ծնաւդաւքն], և
զգրողս...:

ԼԵ

335ա Ո՛վ, աստուածասէր ընթերցողք և ունկնդիրք այսմ հոգևոր
պատմութեանս, յիշեցէք ի սուրբ աղաւթս զստացաւդ ճառիս զնոն
կիրակոսն և զիւր ծնողսն...:

ԼԶ

340ա Ջստացաւդ սուրբ ճառիս՝ զՇառն յիշեցէք ի Քրիստոս, և զԿոս-
տանդ քահանայ, որ փոխեցաւ ի կենացս առ Քրիստոս՝ յոյսն ամե-
նեցուն, և զմեղաւոր հողս՝ զՆատեք գրիչս...:

ԼԷ

344բ Հայր ամենակալ... մաքրազարդեա զհոգի և զմարմին ստացողի
ճառիս զՄեծաբանն և զծնողաց նորա...:

ԼԶ

340ա Զստացաւդ ճառիս զՍտեփան վաճեցի յիշեցէք ի Գրիստոս և թողութիւն մեղաց խնդրեցէք, և զՍտեփանոսն, որ ետ գրել զսա յանուն Ստեփան, և զապիրատ գրիչս...:

ԼԲ

358բ Ո՛վ ընթերցողք... յիշեցէք յաղաւթս ձեր զստացաւդ սորա գրեւրի ռեկերիչն, և թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ նմա և իւր ծնաւդացն, զի թէպէտ փոքր է սա քանակիւ, այլ յոգնակի ուրախութեամբ, և որք յիշէք և խնդրէք արքայութիւն, նոյնպէս ձեզ լիցի թողութիւն...:

Խ

369բ Սուրբ փառաւորեալ տիրուհի աստուածածին Մարիամ, բարեխաւսեա առ սուրբ երրորդութիւնն, զի թողցէ զյանցանս ասացող ճառիս քո հրաշալի վոխմանն [զՄարգարէ քրտնգործն, և զեղբայր նորա զԱւետիք ննջեցեալ], և զամենայն ժողովրդեանս...

Խա

390ա Գրիստոս աստուած...սուրբ...ստացաւդ ճառիս Ստեփան Կարեփեցի և մեղաւք մեռեալ գրողիս զկենդանութիւն ուրախութեամբ, զի քո ամենայն ինչ կարելի է, եթէ կամիս...:

Խբ

393ա Զստացաւդ ճառիս՝ զդիւա սուրբ խաչին պատմութեանս, զՈւստիանն կին ոմն քրիստոսասէր յիշեցէք ի Գրիստոս...:

Խգ

396ա Գրիստոս աստուած, քո սուրբ խաչիս բարեխաւսութեամբ արամանակից սուրբ և երանելի թագուհոյն Հեղինեայ և սուրբ եպիսկոպոսին Եւդոկի զոգի ստացողի ճառիս [զԱննայի՛ն՝ զիւսեցեւոյն ի Գրիստոս]...:

Խդ

413բ ...Զստացաւդ սուրբ կտակիս՝ զներբողեանս անմարմնոցն, զԹուրոս քահանայն և ծնողս նորա յիշեցէք...:

Խե

438բ Գրիստոս որդի աստուծոյ... թող զամենայն սխալանս ասացողի ճառիս [զԿորգն, և Գուեաթ տիկինն, և զՆորշան, և զկողակից նորա զՈւստիանն]...:

Խզ

481բ Զստացաւդ ճառիս զքրիստոսազգեաց հայրապետին սուրբ Իգնատիոսի՝ զՎարդերես ջուլնակն յիշեցէք ի սուրբ աղաւթս ձեր, և թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ*:

* Գրված է ձեռագրի ստորին լուսանցքում այլ ձեռագրով:

խհ

494ա Գրիստոս աստուած...գթա ի հոգի ստացողի սորա [Ստեփաննոս ժամկոչի], բարեխառնութեամբ քո արիւնաներկ նահատակին Ստեփաննոսի նախաձկայի...:

խը

497ա Ջստեփաննոս հուսն* յիշեցէք ի տէր և թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ, ո՛վ սուրբ պաշտանեայք աստուծոյ:

խթ

520բ ...Ոգորմեացի տէր մեր Յիսուս Գրիստոս ստացողի սորա [բարեմիտ և քրիստոսասէր կնոջն Սղիստրէի, որ շատ աւգնեաց ի կազմ սորա], և գրողիս, և թողցէ զսխալանս ամենայն ումեք...:

ծ

535ա Գրիստոս աստուած, կամաւ հաւր և սուրբ հոգւոյդ քում էակից փառակցացդ ողորմեա ստացողաց սորա՝ Աստուածատուք քաւիրին, և մաւր նորա Մաքքայի, և Լուսեբուն, և ամուսնոյն իւրոյ, և այլոց, որք փոքր փոքր աւգնեցին ընչիւք, ըստ կար և ըստ կամս, դու հազարապատիկ հատո, զի քո գործ է ողորմութիւնն...:

ծա

536բ Յիշեցէք ի տէր զհաւատարիմ պատանին զՍաթի դերձակն և զիւր ծնողսն, և թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ, և ձեզ լիցի թողութիւն, և մեզ՝ գրողիս, և ամենայն ժողովրդեանս:

ծբ

542բ Գրիստոս աստուած...արա մասնակից և պսակակից...զստացաւդ սորա [զերկայն Քորոս, ծնողաւքն, և տամբ, և զաւակաւք], և զգրողս անարժան...:

ծգ

548բ Գրիստոս աստուած...թող զմեղս ստացողի սորա [զՂաթա-Սաթ-գսին, իւր ամուսնաւն և ծնողաւքն], և դասէ զհոգիս սորա մերձաւորագոյն առ սուրբսն...:

ծդ

561բ Գրիստոս, յոյս արարածոց, սրբոց քոց մանկանցն Յփեսացւոց բարեխառնութեամբ արա նոցին մասնակից և պսակակից զստացաւդ սորա զԽաւաթն, որ վասն յուսոյն, որ ի քեզ կալաւ զսա յիշատակ իւր...:

ծե

562ա ՋՄկրտիչ ժամկոչն յիշեցէք ի տէր և զաստուած ոգորմիսն ասացէք...:

ծզ

565բ ...Յիշեցէք ի սուրբ աղաթս ձեր զստացող սորա [զՄկրտն կտաւագործն և զիւր ծնողքն]...:

* Իմա՝ շիւսնն:

ծե

572բ Զստացող սորա [զՄարտիրոսն՝ զորդի վարդապետ] յիշեցէք ի Գրիստոս....:

ծը

575ա Գրիստոս աստուած, քո սուրբ առաքելոցն բարեխաւսութեամբ տուր վարձս զբարեպաշտ կնոջն Սովիեա, որ պատեաց զքո սուրբ նահատակին...և տուր ի քո լուսեղէն հանգերձիցն այս բարեպաշտ կնոջն աալիթիս, որ այս մատենի երեք ծածկոց վասն սիրոյ գեեզ, տէր, ե որք քո են, և քեզ փառք:

ծթ

582ա Ո՛վ սուրբ քահանայք, ընթերցողք և ունկնդիրք, յիշեցէք ի տէր ...ստացող ճառիս սուրբ Մկրտչին՝ զՄկրտիչ դանկազարծն, և զհայրն իւր զՎարդապետն, և զմայրն իւր, ե թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ ամենայն մեղաց, և ձեզ լիցի թողութիւն, և Գրիստոսի փառք յաւիտեան:

կ

590բ ...Յիշեցէք յաղաթս ձեր զստացող սորա [զԹաւտա բագագն], և խնդրեցէք յաստուծոյ թողութիւն....:

կա

617բ Գրիստոս աստուած քո սուրբ և լուսաւոր նշանաւն լուսաւորեա զհոգի ստացողի սորա [զՀեթում դարբիմն], ե զխաւարեալս մեղաւք՝ զգրող սորա....:

կբ

619բ Ո՛վ երանելի սուրբ նահատակ [Դաւիթ Դունեցի]... աղաչեա զտէրն վասն ստացողի սորա [զԱղբարշափ Գինեծախն] և զբողիս....:

կգ

621ա Գրիստոս աստուած...ընկալ գոգի ստացողի սորա... [զԳրիգորէս Էգեպանն]....:

կդ

630ա ...Խնդրեցէք յաստուծոյ... զի գթասցի և թողցէ զյանցանս ստացողի սորա [սանդրգործ Պարոնշափն] և զգրողիս....:

կե

639ա Տէր աստուած...զխնդիրսն, որ ի քէն ընկալեալ է, տուր ստացողի սորա՝ բարեմիտ և սրբասէր կնոջն Մամամային, և արա մասնակից սրբոյն...

կզ

649ա Գրիստոս աստուած... գթա ի ստացող սորա [զՅովանէս Կտաւգործ] և ի մեղաւոր գրողս....:

կե

658ա ՁԳրիգոր պատանեակն՝ զկր[տ]սեր որդին իմ յիշեցէք ի տէր, զի ի թղթին կողելն շատ աշխատեցաւ, հատուցէ նմա տէր վարձս բարեաց աստ և ի հանդերձեալն:

կը

664բ Եգեպոս Տուրքին է ճառս յիշատակի*:

կթ

667բ ...Ողորմեա ստացողի սորա [զմեկայն Կարապետ Զուլիադի] և ամենայն մերձաւորաց:

հ

671բ Ձստացող սորա զՇան Պալեմցի և զԿոստանդ երէց՝ զփոխեալն յիշեցէք և աղաւթեցէք...:

հա

700բ Տէր աստուած, ողորմեա, ստացաւդի սորա Գրիգորու, որ ուրախութեամբ ետ զգինս սորա ըստ տեառն բանին, թէ վաճառեցէք զինչս ձեր և տուք տեառն. և միոյն հազարապատիկ հատուցէ ձեզ, եւ սա ի չքաւորութենէ իւրմէ զանձն խաբեաց և զհողին ուրախացոյց և արկ ի սեղանն տեառն, և զսա յիշման արժանի արարէք, և որք յիշէք յիշել լիցիք ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որում փառք:

հր

713բ Ձստացաւ ճառիս | | | միայնակեացն, որ էր ի տղայութեանն յազգէն Բոծորայ, և երաց Քրիստոս զաչս նորա, և հայեցաւ ի Քրիստոս, և հաւատաց, և եղև միանձնաւոր և սուրբ ճգնաւոր, յիշեցէք յաղաւթս, ով ընթերցողք:

* Գրված է այլ ձեռագրով:

271

447.

1348

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Բրիտ. Թնդ. 6 (Օր. 2670) Կենիւր. Յուլ. էջ 8

Հետ. ստացող՝ Ստեփաննոս

291ա ...Արդ, յայսմ դառնացեալ և ի տարտարոս ժամանակիս, որ է թիւս Հայոց տումարիս 271. (1348), քանգեալ և աւերեալ եղև աշխարհս ամենայն առհասարակ յարիւնարրսւ ազդէն նետողաց, և եղև անապատ ի մարդոյ և յանասնոյ, և տարածեցաւ սով... և բազում առաքելաշէն եկեղեցիք դրունքն փակեցան, և աղաւթք և սուրբ տարտաք խափանեցան, և սպասք և սուրբ աւետարանք գերի վարեցան: Յորում հանդիպեալ այսմ սուրբ աւետարանիս աստուածասէր և երջանիկ քահանայն Ստեփաննոս...ստացաւ զսա յիշատակ հոգոյ իւրոյ, և ծնաւդաց իւրոց Գրիգորոյ և Ղրեյի, և եղբարցն Ըսստակիսի և Ներսէսի, և տիրուհոյ իւրոյ Խիկարի, և քուրոջն Մարթայի, և զաւակացն Թուսթայի, և Սաղաւմեմիքի, և Թամեմիքի, և ազգայնոցն ամենեցուն...:

Արդ, ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց իւրոց և ի վաստակոց... և ետ վերստին ծաղկել և կազմել զսա...:

448.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուղա, Ամենափրկիչ, 37, Տ.-Ավետիսյան, Յուլ. 170-171
(տես նաև 1351)

Գրիչ՝ Սիոն

վայր՝ Վայոց Ձոր, Հերմոնի վանք

289ա- ...Պայծառ և ոսկիանկար աստուածաշունչ զիրս ստանալ կամեցան երկիւղածքն Քրիստոսի Այնախօջայ և բարէպաշտ ամուսինն իւր Բախտիկն, զայս՝ այս աստուածային կըտակ, ի վայելումն անձին և յիշատակ բարի անուանցն առ աստուած, և ծնողացն իւրեանց, և զաւակաց՝ Մի[ք]անայ և Մարիամնի, և ամենայն ալրեան մերձաւորացն՝ կենդանիաց և հանգուցելոց:

* Ունի նաև այլ հիշատակագրութիւններ, որոնց բովանդակութիւնը վերապատմում է հրատարակիչ Կոնիւրերը անգլերեն լեզվով. գրանք են. ա) Ռթ.(1553) Թ. Ատուրի (*), նրա էին Խուվանդի և նրանց որդիները կողմից սույն ավետարանը նգեսիայի սուրբ Աստվածածին եկեղեցուն նվիրելու մասին (նոր եղին ի յՈւռհայ ի սուրբ Աստուածածին), էջ 292, և բ) «Յիշեցէք զԴաւիթն, որ գնաց զաւետարան[ս] և Դ. (4) արծաթն և խաչ մի, որ ի վերայ բեւեռեցին...» (էջ 292):

Արդ, եղև սկիզբն և կատարումն սորին ի նահանգիս Սիւնեաց, ի զաւառո, որ կոչի Ձար Վայռ, ի մենաստան Հերմոնի վանս անուանելոյ, ընդ հովանեաւ սրբոյն Գրիգորի, ի թուականութեանն Հայկազեանս տոմարի եաւթնհարուր մսուն և հաւթն (1348)-երորդի, ձեռամբ Ուիմնի, ի դառն և ամբարի ժամանակի խազմ և խռովարար բռնակալւոյն՝ Գնգեւոցն ի դպրութենէ անուանցն, ի տէրութեան և յիշխանութեան, որ ի կայս և ի կոյս նահանգաց Սիւնեաց, աստուծով զօրացեալ մեծ իշխանաց իշխանին Բեշխեմայի և հարազատ եղբորն նորին Իվանէի՝ որդոց բարի պաշտըմամբ փոխեցելոյն առ Գրիստոս յոյսն ամենեցւոյն պարոն Բիքթիլիմ:

Արդ, որք հանդիպիք ի վայելումն աստուածային սուրբ աւետարանիս յիշեցէք զարժանին յիշատակի և օրհնութեանց զԱյնախօջէն, և զամուսինն իւր զԲախտիկն, և զաւակս նոցայ՝ զՄիքաէն և զՄարիամն, և զծնողս նորայ, և զամենայն արեան մերձաւորսն:

449.

Մ Ա Շ Տ Ռ Յ

Թորոս Աղբար. Բ. էջ 307 (Սբ. տաճար Թորգանայ)

Գրիչ՝ Ներսէս

վայր՝ Տիվրիկոյ գաւառ, Աւթմնա վանք

...Գրեալ ի զաւառին Տիվրիկոյ, ի վանք, որ կոչի Աւթմնա, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, ձեռամբ...Ներսիսի. ի թուակ[անութեան] Հայոց ՉՂԷ. (1348), ի սեպտ[եմբերի] Ժ. (10): Արդ, աղաչեմ չմեղադրել սղալանացս...քանզի տեսանէաք զբազում դիակունս մարդկան մեռեալս առաջի մեր, եւ ցնդէր միտս իմ իրրեւ զվայրենադնաց զազան եւ հազիւ առ իս Ժողովէի յերկիւղէ մահուն, եթէ ոչ ժամանէի յաւարտումն տառիս, քանզի առ մեզ այլ եհաս ի ցաւոց տարածամ մահուան, այլ ներողութեամբն աստուծոյ զերծաք...

450.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Նրեան 7857 (տես նաև 1433 Թ.)

Գրիչ՝ Աւետիք օրդի Նատերի

վայր՝ Սուրխաթ

ա

298բ ...Յամի թուարեւութեանս...տեառն մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի... ՌՅԾ. (1350) և ի Հայոցն թուականի ՉՂԷ. (1348)* եղև զբաւ զընթեան սրբոյ աւետարանիս ձեռամբ Աւետիս սարկաւազի՝ նուաստ և յետին գրչի, յաշխարհս Հոնաց, որ այժմ Ղըրիմ յորջորջի, ի հոչա-

* Թվականի վերջին թվանշանը զբժած է այնպես, որ կարող է կարդացվել նաև «ն», որովհետև, ի նկատի առնելով այն, որ քրիստոնեական թվականը նշանակված է 1350, կարելի է անկասկած համարել ՉՂԷ. ընթերցումը:

կաւոր և ի հոյակապ քաղաքիս, որ կոչի Սուրխաք, ի հողեաներս վերի, որ ձորնիս անուանի, առ ոտն սուրբ Խաչիս, ի հայրապետութեան տէր Մխիթարայ, և յեպիսկոպոսութեան նահանգի տեառն Ստեփաննոսի արքեպիսկոպոսի ամենայն հիւսիսական կողմանց, և յերկրորդի նորին Յովնան կրանաւորի՝ կորովամիտ սոփեստի և յոյժ ուղղափառի, ի խնդրոյ աստուածասէր և բարեպաշտ առն Պաւլոսի, ձեռնտուութեամբ Վարդան քահանայի, յիշատակ անջնջելի Յովնանի, որ է որդի Պաւլոսի, ի տիս երիտասարդական մեկնեալ յամենայն ցանկութեանց, ցանկալի բաղմոց ի վարս սրբութեան և ողջախոս իմաստութեամբ, մաքուր քո լի զաքավարութեամբ վկայեալ ի բաղմոց, կայր խաղաղութեամբ ըստ իւրում կենցաղավարութեանն: Եւ յանկարծակի իբրև զգող գիշերի եհաս ի վերայ նորա տաբաթամ հայրենադիր խորշակ հնչման հողմուն մահաւ, որ տիրեալ է ի վերայ ամենայն նանրատեսակ բնութեան մարդկան, ժամանեաց ի կէտ կոչման հրամ[ան]աւ անմահին աստուծոյ, և փոխեցաւ ի կենացս, և եմուտ առ Քրիստոսն՝ յոյսն ամենեցուն, զանսուն ի յերկրի եթող և հողով սրբով ել յերկինս, ուր տէրն մեր կամեցաւ, և սուգ անմխիթար և կսկիծ անմոռանալի եթող ծնաւղաց իւրոց՝ Պաւլոսին և Աւագտիկնայ, և եղբարց իւրոց Լուսերոյն և Շնոհրաբիւն,* և ամենայն ծանաւթից իւրոց. իսկ յաւանդել հոգւոյ իւրոյ զիմաստութիւնն Սողոմոնի արար, որ ասէ թէ՝ իմաստութիւնն յելս ճանապարհացն զովի և զոր ունէ ինչս յաստուծոյ շնորհեալ պարգեացն ոչ եթող անարգ յերկրի, այլ էարկ ի սեղան հոգեւոր և զանձեաց յերկինս, որ է եկեղեցի յերկրի, և ետ հրաման, որ զամենայն արդար ստացուած[ա] իւր ժողովեալ՝ ի պէտս քահանայից և եկեղեցւոյ աւան[գի]ցեն,** որ և մի է ի յիշատակացն սուրբ և աստուածախաւս աւետարա[ն]ս, որ զրեցաւ յիշատակ և բարեխաւս առ Քրիստոս: Արդ, որք հա[ն]դիպիք այսմ աստուածաբան մատենիս յիշեցէք ի սուրբ աղաւթս զԺովաճեմ, և զԺնոզսն նորա, և զնղբարսն, և զամենայն մերձաւորսն, և զՎարդան քահանայ, որ ետ զրել զսա, և զեղբար յորա զԱ | | | քահանայ, և զնուաստ գրիչս զԱւետիք և զնկարիչ***, և զհայրն իմ զՆատեր, և զմայրն իմ, և զեղբարսն. և որք յիշէք՝ [թողու]թիւն խնդրեցէք ամենայն յիշեցելոցս, և աստուած զձերն թող[ցէ]:

Բ

Յիշեցէք և զհոգեւոր եղբայրն մեր զՈւրգիս զանկրարն, զի յոյժ սիրող է և պահող պատւիրանացն տեառն, և հանձնեաց | | | ի գիրս մեր, զոր և զուք պարտիք յիշել ի Քրիստոս, և առ նմին | | | զանպիտան գրիչս զԱւետիք, և զուք յիշիք ի Քրիստոսէ, և որ յանդգնաբար ի ջնջել փութայ բանիցս, որ է | | | և ինքն ի կենաց զպրութենէն****

* Անունը ջնջված է, բերված ձեր՝ կասկածելի:

** Վերջին տողերի աջ եզրերը մաշված են, որոշ տառեր չեն ընթերցվում:

*** Ավետարանիչների նկարները շատ հաջող են:

**** Այս հիշատակագրութիւնը գրված է 288ր-289ա էջերի ներքին լուսանցքներում:

451.

ՀԱՄԱՌՈՒՄ ՀԱՌԱՔՈՒՄՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆ
ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ, ԱԼԲԵՐՏՈՍԻ

Երևան 104

Գրիչ՝ Անդրեաս
Վայր՝ Կաթա

398 Եթա՛ ի մարդեղութեանն Գրիստոսի աստուծոյն մերոյ ՌԾՄ.
(1350),* յամսեանն նոյեմբերի ի Ը. (8) դրեցաւ տառս, որ կոչի Աւ-
պերտ, ի մայրաքաղաքն Կաթայ, ընդ հովանեաւ սրբոյն Նիկոլայոսի,
յորոյ առաջնորդ և հոգաբարձու էր առաքելաշնորհ եպիսկոպոսն տէր
Ոնեման, ձեռամբ նուաստ ֆրտ Անդրեասի, որ է ի կարգէ միաբա-
նողաց... Ո՛վ եղբարք, որ և կարդաք և կամ օրինակէք, անմեղա-
399 ա ղիւր լերուք սգալ գրիս, ես դրա || գիր չէի, այլ հարկ արարին ի վերայ
իմ գրել | |

452.

Ի Մ Ա Ս Տ Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն Ք

Վիեն. 293, Տաշ. ծուց. էջ 721 (տե՛ս նաև 1377 թ.)

Գրիչ՝ Փրա Յակոբ
Վայր՝ Կաթայ

ա

299 Այս գծածք հանդիսադիր խմբից առաջնոցն տառից տրամախոհ
իմաստասէր մակացու արանց ի Դաւթե եռամեծէ ընթաղրեցաւ Արդ,
աղաչեմ զամենեանս միով՝ տէր ողորմաիւ յիշել զապերախոս Յի-
սուսի իմո՛ զաղքատս ֆրա Յակոբս. յիշողք յիշեալ եղիջիք...

բ

299 Եթա՛ ի ծննդեան տեառն և փրկչին Ռ Յ. եւ Մ. երորդին (1350),** եւ
ի յամսեան յուլիսին կատարեցաւ գիրքս սուրբ առաքելոյն Յակոբա
տօնին, ֆրա Յակոբս աղքատ հոգին, միաբանողաց եղբարց կարգին,
ձեռնտուութեամբ աստուածային, զրեցի զգիրս, որ է փիլիսոփայական
արուեստին, որ և Սահմանքն Դաւիթ Անյաղթ փիլիսոփին ընդնմա լինին,
ի փառս տեառն համազօրին, եռականին եւ միակին եւ ի պատիւ իսկ
միշտ կուսին՝ Մարիամու աստուածածնին, ի մայրաքաղաքն ի Կա-
թաիմ, ընդ հովանեաւ սրբոյն Նիկոլայոսին, սքանչելագործ հայրապե-

* Ընդօրինակութեան տարբերիլը համարում ենք ոչ թե 1350-ը, այլ 1348, որովհետեւ
առաջնորդվում ենք հայկական թվականներով. իսկ քրիստոնեական ՌԾՄ. (1350)-ին հա-
մապատասխանում է հայկական ՉՂԷ. (1348) թվականը (տե՛ս նախորդ հիշատակարանը)։

** Տե՛ս նախորդ ծանոթությունը։

ախն: Ո՛վ եղբարք՝ իմաստ բանին, անմեղադիր լերուք անիմաստ-
նիս...»*

453.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փերզ. 6275, էջ 152—153 (Աբարկերի եկեղեցի)

Կազմող՝ Կարապետ
Վայր՝ Մատնեբոյ վանք

Արդ, ի յայսմ գառնացեալ ժամանակիս, որ է թիւս Հայոց 275.
(1348), երջանիկ և ընտրեալ կրօնաւորն Ստեփաննոս՝ հայր և առաջ-
նորդ սուրբ ուխտին Մատնեբոյ վանիցն* և սքանչելագործ զօրավարին
սրբոյն Գէորգայ, վերստին ետ կազմել զսուրբ աւետարանս յիշատակ
հոգւոյ իւրոյ և ամենայն երախտաւորաց սուրբ ուխտին: Եւ ես՝
ունայնս ի գործոց բարեաց՝ սուտանուն Կարապետ կազմող, աղաչեմ
զհանդիպեալսդ սուրբ աւետարանիս, յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղօթս
ձեր զՍտեփաննոս սրբաւնեալ կրօնաւորն՝ զհայրն վանից և զմիւս
զՍտեփաննոսմ՝ զծերունի հայրն, զերանելի կրօնաւորն, որ է բարի
բարուք և սուրբ վարուք:

454.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Մաքսուգ. Յուց. Ազուլիւի. 31, Աբարաւ, 1911 թ., էջ 564—565
(տես նաև 1331 թ.)

368ր ...Հստ նմին աւրինակի և սրբաւնեալ և ուղղափառ, քաջ և արի
յաղթող քահանայս Գրիգոր անուն կոչեցեալ, առեալ զսուրբ աւետա-
րանս ի հալալ յարդեան իւրոյ, յիշատակ իւր, և կենակցին իւրոյ
Սիմիկիմ, և ամենայն մերձաւորաց իւրոց, և ի վայելումս որդոյ իւր
Սեթեկայ և Յորդաննոս. և ոչ եղև կատարեալ սիրոյ իւրոյ Սեթեկայ
եղանել ի կենցաղս, տղայ մանուկ կենաւք, և եթող սուգ մեծ և
զառն կսկիծ հաւր և մաւր և եղբար իւրոյ:

Ես Գրիգորս տուի իմ սրտի յաւժարութեամբ զսուրբ աւետա-
րանս Գաղիաոյ սուրբ Գերգին, Գրիգոր արեգի ձեռամբն, իմ որդւոյն՝
Սեթեկիմ հոգոյն յիշատակ, որ քանի աւետարանս կենդանի է յեկեղե-
ցու զռանն, տարէնն Բ. աւր ժամ կատարեն, մի աւրն քառասնից
տօնին, շարաթ աւրն, սպասաւորք սուրբ Գերգին անխափան կատա-
րեն, կատարողքն աւրհնին յաստուծոյ: Ով յանդգնի, ի հանել ջանայ
յեկեղեցոյն, զբաւէ, կամ ծախէ, կամ գողանայ, զվարձքն Յուգայի

* Գրված է անկանոն աղաչափությամբ:

** Փերզաւամյանը կցում է հետեւյալ ծանոթությունը. «Ենթադրուի, որ Մատնեբոյ վանքում
ուրիշ կայ ի Հայո, մինն է Տարօն և միւսն է Բզնունիս, յարեմաից կուէ Ռշտունեաց
ծովուն, բայց ի սոցեմէ որն է, չէ ինչ յայտաւ»:

առնու և զԿայենին և զխաչահանուացն Քրիստոսի, և ոչ լինի թողութիւն և փրկութիւն՝ ոչ աստ և ոչ ի հանդերձելումն: Ես Գրիգոր արեղէս վկայեա Բագեղոս (") վկա, ես Գեորգոս վկա, ի թվ. ՉՂԷ. (1348), ես Ստեփաննոս աղբիւղէս, որ զգիրս գրեցի, վկայ եմ:

455.

**ԲԱՐՍՂԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԿԱՊԱԳՈՎԿԱՅԻՈՅ
ՅԱՂԱԳՍ ԿՐՕՆԱԻՈՐԱՅ**

Երևան 2811

Գրիչ՝ Յոսեփ

146բ Քրիստոս աստուած, քո սուրբ և ընտրեալ հայրապետին Բարսղի ըրարեխաւսութեամբ, և աղանաւաք ամենայն սրբոց և սիրողաց քոց, ողորմեա ստ[աց]աւդի գրոց, որ ջերմեռանդ սիրով ինգրեաց Ստեփաննոս կուսակրան կրանաւորի, ընդ նմին և անարժան գծողիս՝ Յոսեփ և արգելականի, և անմեղադիր լերուք խոշորութեան գրոյս, զի սիրո է պտուղ և ոչ այլ ինչ իրաց, յիշեցէք և զՅակոբ աւ[աս]աւոր մեր և զՄիսիթար պատանեկ, և ինքն, որ առատն [է] ի տուրս՝ ձեզ և մեզ ողորմեացի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն: Ի թվականիս ՉՂԷ. (1348) գրեցաւ գիրքոս:

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ե. Լալայան, անտիպ (Վարդաշենի սբ. Աստուածածնի եկեղեցի)

Հետ. ստացող՝ Թուրքաթի իշխանուհի
վայր՝ Երեբունի վանք

Ա

Փառք...որ արժանի արար դամենայն հաւատացեալս պէս պէս
եւ զանազան եղանակաւ զտանել զարքայութիւնն աստուծոյ. ոմանք
պահաւք եւ աղօթիւք ապրեցան ի տանջանաց, ոմանք ողորմութեամբ
զողորմութիւն ընկալան ի Գրիստոսէ, ոմանք տկարագունիցն աւգնե-
լով ողորմութիւն զտին յաստուծոյ, ոմանք աղքատութեամբ եւ վասն
Գրիստոսի անընչութեամբ ապրեցան, ոմանք մեծողութեամբ եւ բա-
րեպաշտութեամբ զգանձս իւրեանց յեզլով ի գունն եկեղեցւոյ՝ հա-
ճոյ եղեն աստուծոյ, որպէս եւ երանելի եւ բարեպաշտ իշխանաց իշ-
խանս Թուրքաթի, զուստր Իւանէ Թաղաւորատոհմ եւ բարեպաշտ իշ-
խեցողի Որատան գաւառի: Արդ, սայ հարսն բերեալ ի տունս՝ Հայոց
մեծաց եւ Թաղաւորատոհմն, հարազատ եւ քաջազաւր իշխանաց իշ-
խանին՝ որդոյն Շահնուբեցոյ՝ նահանկակալի Հայկազեն գաւառիս Վա-
յոց Զորոյ, Վախրամայ անուն կոչեցեալ, յազգէն մեծ Տարախնեմց,
եւ ամուսին սորայ՝ նույնպէս Թաղաւորատոհմ եւ իշխանաց իշխան,
բարեպաշտ եւ աստուածայտէր, որոյ անուն Գոնցայ ճանաչէր: Արդ,
Վախրամ իշխան երիտասարդ հասակաւ փոխեցաւ առ Գրիստոս եւ
եթող սուգ անմխիթար յետաճացաց իւրոց: Եւ ունէր երիտ որդիս՝
նորայրոյսք եւ ըստընդեայք, թողեալ յաշխարհիս: Ամուսին սորա
Գոնցայ բազմաջան աշխատութեամբ եւ դառն չարչարանաւք հասու-
ցեալ ի չափ հասակի, որ էին պարծանք Հայոց աշխարհիս ցոցայ(°)
կոչի Ուլան, Ամաւայ եւ Հաւան, սոքա սպառազինութեամբ քաջա-
ցած ընդդէմ այլասեռից, նահատակեցան ի վերայ քրիստոնէից եւ թե-
րակատար օրով ի Գրիստոս փոխեցան, եւ կրկին թողին սուգ ան-
մոռանալի ծնաւդաց իւր եւ կենակցաց իւրեանց:

Արդ, Թուրքաթի, կենակից գոլով կորովի եւ քաջազաւր իշխա-
նին Ամաւային, որ ի վերայփոխին իւրում եթող մեծ աշխարհումս եւ
սուգ տանս՝ Վայոց Զորոյ, Եւ ամուսին սորա Թուրքաթի անմխիթար
գոլով յամենայնի, բայց միայն զուստր մի ի սփոփուսն եւ ի մխի-
թարութիւն անձին իւրոյ՝ Նաթիլ անուն, դեռաբոյս եւ նորապսակ,
զոր տէր աստուած հասուցէ գնայ, գլխովն իւրով խորին ծերու-
թիւն, ամէն:

Արդ, բարեպաշտ Թուխթանի յեկեղ զբան հին եւ նոր կտակարանաց, որ ասէ թէ՝ երանի, որ ունի զաւակ ի Սիոն եւ ընտանի ի վերին Երուսաղէմ, եւ զբանն մարգարէին Դաւթի, որ ասէ՝ մարդոյ որպէս խստոյ էն աւուրք իւր, որպէս ծաղիկ վայրի, այնպէս ծաղկէ, շնչէ ի նմայ հողմն, ոչ է եւ ոչ երևի տեղի նորայ։ Սայ յիշելով թէ սուտ է կենցաղս այս՝ եղ զյոյս իւր ի գուռն եկեղեցոյ, որ տանէ զարքայաթիւն, այս լինի փրկանք առն իւրում Ամատայից. եւ գնեց զաւետարանս ի հալալ արդեանց իւրոց յիշատակ իւր եւ ծովայծանալ, եւ գեղեցիկ եւ քաղցրահայեց, եւ առիծարագուկ առն իւրում Ամատայից, եւ գեղայոյս զաւակին իւրոյ՝ Նաթիլից, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, ամէն։

Արդ, ես՝ անարժան Թուխթանի, դուստր Իւանի Որոտան իշխեցողի, քոյր քաջ քարտուղարի եւ երջանիկ բարունապետի Յովաննիս վարդապետի, հարսն մեծ Մանուկեցեանց, կենայկից հզաւր եւ մեծ իշխանին Ամատից, շինեցի գմբերան ժամատունս զԱստուածածնիս, եւ զասեր լալեցի (*), եւ գնեցի զաւետարանս ի հալալ արդեանց իմոց եւ ետու Երեւան սուրբ Աստուածածնին, յիշատակ ինձ, եւ առն իմում Ամատից, ըսկեսեր եւ սնուցչին եւ երախտաւորին իմոյ՝ աստուածայսէր եւ բարեպաշտ պարոն Գոնցից, եւ զաւակին իմ Նաթիլից, եւ հաւր իմ Իւանի, եւ մաւր իմ Տիկեանց տիկնայ, հարազատ եղբարց իմոց Հասանայ և Սաքաթի, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իմոց։

Ով որ զայս եկեղեցիս ծառայեսցէ՝ տարէն երեք աւր պատարագ կատարեն՝ զտաւն զաւագ հինգշաբթին եւ զվարդաւառին եւ զծառագարդարին, որչափ ես կենդան եմ՝ Ամատայից** առնեն, ինչ ես մեռնեմ՝ ինձ առնեն, կատարիչքն աւրհնին յաստուծոյ եւ խափանիչքն զատին ի տեառնէ։

Եւ գնեալ եղեւ սայ ի գառն եւ ի նեղ ժամանակի, ի բռնակալութեան տաճկաց Մելիք Աշրափից եւ Աշտարից(*), եւ ի զանութեան Էդիլ Սրեանից, որ էին զատաստանք նոց[ա] սուրբ եւ անիրաւ, եւ իշխանութեան քաջ զաւրավարին Հայոց, աստուածասէր եւ բարեպաշտ իշխանաց իշխանին Բեշեմայ եւ Իւանի, եւ յետ աստուածասէր եւ երկիւղալից Թաղաւորայշնորհ պարոն Բիւրդիլից եւ Վախախից, որ ի Գրիստոս փոխեցան։ Յետ սոցա մահուանն անկաւ սով սաստիկ, կոտորեցան յերկից մասանց Հայոց աշխարհս, եւ յետ սովուս միւրթարութեան եհաս աստուածասաստ բարկութիւն ի վերայ մեր, եւ անկաւ մահ տարաժամ յամենայն աշխարհս, եւ տարաւ զկէսայմասն աշխարհիս, եւ այս վասն ծովացեալ մեղաց մերոց եղեւ։ Եւ գեռ ոչ կու դառնանք, այդ կու աւելունք չարիս՝ նման անաւերինաց։ Եւ զայս ամենայն տեսանելով երկիւղալից Թուղթանի, ստացաւ աստուածային գանձս հոգեւոր։ Ով որ հանդիպիք, կամ ուսմամբ, կամ աւերինա-

* Մեր ձեռքի տակ եղած ընդօրինակութեան մեջ՝ Համա[մ]տին (°), ուղղում ենք ըստ իմաստի՝ Ամատային։

կաւք, յիշեսցիք զաստուածասէր եւ զբարեպաշտ զԳոնցա եւ զԹուղթացի եւ զամենայն վերոյգրեալս ի սմա: Մի ոք իշխեսցէ հանել զսայ ի սուրբ Աստուածածնէն Երեւան, կամ զողանալով, կամ իւրք պատճառանաւք: Ով որ զայս յիշատակարանս ջնջէ՝ ջնջի ի կենաց զրոյն, ով զայս աւետարանս արտաքս հանէ՝ արտաքսեալ եղիցի յարքայութենէն աստուծոյ:

Գրեցաւ յիշատակարանս ի վանս Երեւան, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս եւ Գէորգայ զաւրավարիս, ձեռամբ անարհեստ եւ մեղսայմակար[գ] եւ փցուն գրչի Վառնայ, ի Թաւրերոյթիւն Հայկազեան տումարիս ԶԴԸ. (1349): Աղաչեմ ընդ վերայգրեալսն զիս յիշման առնել արժանի, ով սուրբ մանկունք Սիոնի, եւ աստուած յիշողացդ եւ յիշեցելոցն առհասարակ ոգորմեսցի: Ամէն, եղիցի, եղիցի:

Բ

Եւ այս զաւրավարս՝ քաջ Ամատայս, էր նիզակակ[ալ] եւ կորովաձիգ ասպարապետ ի զրան Թագաւորաշուք իշխանաց Բիւրթելիմ եւ Վախտիսիմ, սիրեցած յամենից, որպէս հարազատ որդի: Եւ յորժամ փոխեցաւ առ տէր եւ տրամեցոյց զամենեւեան, ոչ գոլով ժառանգ հայրենեաց իւրոց: Եւ վասն յոյժ սիրոյ, որ սիրէին պարոն Բիւրթելիմ եւ Վախտիսիմ զպարոն Ամատայն, ետուն զթոռն իւրեանց՝ գորդի Բեշֆեմայ զՎուկայն,* ժառանգ էառ(°) յետայմնաց եւ տէր հայրենեաց Վախտիսիմ սրդոյ Շախումեցայն՝ Երեւան եւ Վառնայն եւ Քալատակիմ եւ այլ հայրենեացն ամենայնի:

Արդ, Կուկայս այս գովելի, սայ որդի մեծ իշխանի Բեշֆեմայ քաջ զաւրավարի, որդի մեծի Տաքաւայիմի: Սա հրամանաւ իւր մեծ նախնին երեկ տէր այսմ զաւառի, տէր եւ աստուած յամենայնի տացէ սմա զաւրք գովելի. ըտենց, որ նմանն չլինի: Յիսուս Բրիտոս՝ յոյս աշխարհի, աւրհնէ զպարոն յայսմ նահանկի, զԿուկայնից զեղեցիկ, զեղեցիկ եւ դեռ[արոյս] կենակիցն իւր զնայ[թի]լ, երկու կենաւք եւ երկու աշխարհաւք պահեայ անսասան մինչ ի խոր ծերութեան ամ:

Արդ, որք այս հա[յրԲն]ե[ա]ցս դաւի ան[ի] կամ հա[ն]ելոյ ջանայ կա[մ] | | | ելն զրկելոյ [հա[յր]ենեացս | | | հայրապետ[աց նա]նոված** եւ | | | եւ մասն զՈւղային ու զխաչա[հանուացն առցէ]***

* Ընդօրինակութեան մեջ՝ «զկնի այն», ուղղում ենք ըստ բովանդակութեան:

** Ընդօրինակութեան մեջ՝ «ևի Ած» (Աստուած):

*** Այո եւ ութհարյուրի չափ այլ ձեռագրերի նկարագրութեաններ, որոնք եղել են Ե. Լալայանի ձեռագրաց ծուցակի անախ պատմւմ, այժմ բացակայում են Պետ. Գաղտնիքան Թանգարանում պահվող Ե. Լալայանի արխիվից: Վարդաշենի սբ. Աստվածածնի եկեղեցում մի ժամանակ պահվող սույն ավետարանի հիշատակարանների հետ մենք ծանոթացանք պատահական մի ընդօրինակութեամբ, որը կատարված է Լալայանի ծուցակից, 1020-ական թ.թ. վերջերին: Ձեռագիրը գրված է 1314—15 թվերին: Գ, Դ, Ե, Վ, հիշատակագրությունները պետք է որ տեղադրվեն նշված թվականի տակ, սակայն մեր ժողովածուի սկզբի մասում լրացումներ կատարելն, արդեն, կապված լինելով մեծ գովարտութեանների հետ, մենք 1349 թվաշարքում տեղադրեցինք Թուրթանի իշխանուհու հիշատակարաններից բացի, նաև ձեռագրի մյուս հիշատակարանները: Մեր ձեռքի

Ճեռագրի գրիչ՝ Բարդադ
վայր՝ Նդեգիս քաղաք

Գ

Աւարտեցաւ սուրբ եւ տիեզերալոյս վարդապետութիւնս Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ կամաւ հաւր ե նախախնամութեամբ հոգոյ նորա...ի թուաբերութեան Յարեթական տումարի ԶԿԴ. (1315), յամս առաքելաշնորհ արհիեպիսկոպոսի տեառն Յովնանեանի մականուամբ Արապի կոչեցելոյ. ձեռամբ նաւաստ եւ ոսկեգիր զըշտպետի Բարդադի, աշակերտի մեծ բաբունապետի խաչատուր Կեչառուեցի, գծադրեցաւ ի քաղաքիս յնդեգիս, ի տէրութեան արեաց վեհապետի, իշխանաց իշխեցողի, մեծ կոմսի եւ կողմնակալի Բուրթելին եւ նորին հարազատի Բուզտալին, ի խնդրոյ սրբասնունգ քահանայի Սահակայ, որոց ողորմեսցի Քրիստոս աստուած վերագրելոցն ի սմա յահաւոր ի միւսանգամ գալստեան նորա: Յիշեցէք յաղաթս զՇնոնիս տիկին՝ զմայր Պարսն Շանին, որ բարիոք սպասաւորեց սրբոյ աւետարանիս:

Արդ, ես՝ նուաստ քահանայ Սահակ անուն, որ ստացայ զաստուածընկալ աւետարանս ի հալալ արդեանց իմոց յիշատակ ինձ եւ բարեպարիշտ ծնողաց իմոց՝ Սարգիս քահանայի, եւ մաւր իմոյ Դաւլաթին, եւ ամուսնոյ՝ Մարիամ, եւ մանկան նորա՝ Յուսէպայ, նայ եւ եղբարց իմոց՝ Աբգիմեսին, եւ Սարկաւագին, եւ Ամենաւագին, Գրիգորայ, եւ տէր Աւագին, եւ Մուսիսին, Յակոբայ, եւ Սեթին, եւ քուերաց իմոց՝ Տիրամարին, եւ Տիրացարին, եւ Աննա խաթունին, որով ողորմեաց ի մեզ եւ նոցա Քրիստոս աստուած, | | | յիշեցէք բարի մտաւք զԳրիգորին, եւ զՈւսուգաւանս, եւ զՍարգիս ներկարարն:

Երանի գրիս, որ անայ կենդանի եւ աւախ ձեռինս, որ հողանա ի գերեզմանի:

Դ

Սիրելի եղբայրն իմ զՊատրիկն, որ բազում կերակրաւք եւ ըմբռեալաւք ծառայեաց զմեզ, յիշեցէք ի Քրիստոս:

Ծաղկող՝ Խաչատուր Կեչառուեցի

Ե

Բոլորակիս շրջապատի
Դուք յիշեցէք զիս* բաբունի՝
Ջախատուր Կեչառուեցի,
Թվ. ԶԿԴ. (1314).**

տակ եղող ընդօրինակութեան կատարողը հայտնում է, որ ձեռագրի նկարագրութիւնը ճշտարկած ըլլալով շատ անպիտան ձեռագրով, անընթեռնելի է բազում ուրեք, ուստի եւ սույն հրատարակութիւնը զերծ չէր կարող լինել թերութիւններից: Անխտել ենք, հնարավորին չափ վերականգնել հիշատակարանների աղճատված մասերը: Ուղղագրիժ փակագծերով ու հատուկ ծանոթութիւններով ցույց ենք տվել մեր ուղղութիւններն ու լրացումները:

* Թվում է պետք է եղած լինի՝ «ղիմա» Այդ դեպքում հիշատակագրութեան հեղինակը կլինի ոչ թե Խաչատուր Կեչառուեցին, այլ նրա աշակերտ Բարդադը:

** Գրված է մի շրջանաձև զարդանկարի շուրջը, երկաթագիր տառերով:

Ստացող՝ Ստեփան

Գ

Աղերս է այս եւ աղաչանք ըստացողի դրոցս Ստեփան քահանայի, քանդի յետ մահուան մերոյ յով որ անկանի գանձս աստուածային [պարտական]* են ինձ առաջի աստուծոյ, զի յամենայն ամի երեք պատարագ կատարեսցեն հոգոյ իմոյ, հատարիչքն աւրինին յաստուծոյ, և որ անփոյթ առնէ, պարտական է մեղաց և յանցանաց իմոց:

457.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅ

Երեան 1885

Գրիչ՝ Մովսէս

վայր՝ ի Զորս Վայոց, ի Վանս Հերմոնի

ա

212բ Գրեցաւ աստուածային և հոգեբուխ մատեանս ի փառս սուրբ երրորդութեանն և մի աստուածութեանն՝ հաւր ե որդւոյ և սուրբ հոգւոյն, ի նահանգիս Սիւնեաց, ի Զորս Վայոց, ի վանս Հերմոնի, ընդ հովանեաւ սուրբ քաւարանիս Գրիգորի, առ ոտս մեծ վարժապետիս Տիրատուր կոչեցեալ, կամօք և ձեռնտուութեամբ սորին, ձեռամբ Մովսէս կրանաւորի, անարժան քահանայի, յետին ե տկար ի սպասաւորս բանի, ի թուականութեան յարեթեան տոհմիո տաւմարի մերձ

213ա || կատարման վեջտասան յորեկինին, պակաս երկու ամ՝ 274. (1349), Արդ, աղաչեմ զամենեանս, որք ճաշակէք յանմահական սեղանոյս, յիշեսցիք սեռն սիրով ի միտ բարիս և ի պատկանաւոր խրնդրութեան զսուրբ վարդապետն իմ և զհայրն ըստ հոգւոյ՝ զվերոյսացեալդ, այլ և զՍտեփան կուսակրան քահանայ ե զՅովնան, ընդ որս ե զծնողսն իմ և զերախաւորսն ըստ հոգւոյ և ըստ մարմնոյ:

Այլ և զկրտսեր եղբարս իմ Նժրսէս, որ սպասաւորէր ինձ պղերգութեամբ և յոչ կամաց, և զիս՝ զբազմամեղ դրիչս, զի ի փափաղմանէ սրտի զրեցի ի վայելումն անձին իմոյ: Եւ նիւթս ոչ պատահեաց որպէս կամէի, բայց բանիցն ի ճշմարտութենէ ոչ ինչ նուազեալ...:

Նուիրատու՝ Մովսէս

Բ

Ես Մովսէս վարդապետ զիմ ձեռացագիր նարեկեցիս տվի Նաեապետ արեղին յիշատակ ինձ ե ծնողաց իմոց, ով որ յիմոց կամ յաւատորաց դաւի առնէ, անէծք զՅովնային առնու ե զայլ խաչահանուացն:

* «Պարտական» բառն ավելացնում ենք իմաստը հասկանալի դարձնելու համար:

458.

Ա Ի Ծ Ա Տ Ա Ր Ա Ն

Աղդ. Հանդէս, Բ. դերբ, 1897 թ., էջ՝ 285 (Ջավախք, Վաչխան դիւղի
եկեղեցի), տես նաեւ 1337 թ.

Գրչի ևղբայր՝ Սարգիս
վայր՝ Յոնաթան

Ի յայսմ ամի թուարեւոթեանս Հայոց 270. (1349), ի դառնացեալ և ի վշտացեալ ժամանակիս, յորում դաւրացեալ է աղդն Իսմայէլի, և բաղում նախատանաւք և արհամարհանաւք տանջեն և նեղեն զազգս քրիստոնէից, մինչև զոմանց ինչս յափշտակեն, և զոմանս տուգանեն, և զոմանց տունս բռնաւորաւք և հերձաւք և զուր բանիւք աւերել ջանան. զոր և սմա իսկ՝ Դաւիթի տանտիրոջս բազում անգամ արարին, որ ի սուտ և ի զուր մասնեցին և հազար դահեկան առին, և սա սրտի մտաւք և յաւժար կամաւք, վասն Քրիստոսի սիրոյն, եա զայն ամենայն, և ոչ տրտմեցաւ, զի փոխարէնն առցէ հաբիւրապատիկ և հազարապատիկ և բիւրապատիկ աստ(») և ի սուրբ դատաստանին, ամէն: Բայց գրեալ իսկ է ի սուրբ աւետարանիս, թէ ընդ ամենայն դատարկ բանից զորս խաւսեցին մարդիկ տացեն համար յաւուրն դատաստանի, զոր արժանի է կրել հերձասացն և բուխաւանասացն և զուր մատնաւոյն զպատիժ պատուհասի յարդար դատաւորէն Քրիստոս, և ընդ խաչահանուացն մատնեցին ի հուրն անշէջ, և որդն անքուն, և ի տարտարոսն ներքին, և թողութիւն մի լիցի նոցա, ամէն:

Եւ արգ, սա՝ Դաւիթի տանուտէրս, ստացաւ զսուրբ աւետարանս յիշատակ հոգոյ իւրոյ, և զծնողաց իւրոց Խաղութեան և Շնոնիւթի, և կենակցին իւրոց Թաւմի, և զաւակացն՝ Խաղութեան և Խեթի և Առիւծուն՝ տարաժամ հանգուցելոյն ի Քրիստոս, և այլ զաւակացն՝ մեծի և փոքու, և ամենայն յարեան մերձաւորաց, և ետ զսա անշէնջ յիշատակ ի գեղեցիկ և յաստուածարնտկ տաճարս Յոնաթան՝ մեծի այն սուրբ Աստուածածնին, սբ հոնապտղ մանկունք սորա հրճուն սովաւ յընթեռնուն զսուրբ աւետարանս:

459.

Տ Օ Ն Ա Պ Ա Տ Ժ Ա Ռ

Երևան 2198

Գրիչ՝ Յովանէս*

ա

Գանձդ անապական և պահապան ամենայն եղելոցս, ազատեալ ի հրոյն յաւիտենից զստացող սորայ զէլիսաքումն և զծնողս նորայ:**

* 2999 էջի աջ լուսանցքի լուսանցազարդի մեջ գրված է՝ Յովանէս, հավանաբար գրչի անունն է:

** Գրված է 1529 էջի ձախ լուսանցքում:

Բ

Իբրեւմոս քահանային մահն, որ ի Բրիստոս փոխեցաւ, ի թվականիս 272. (1349), Ախցացն* միջնանցն փոխեցաւ:**

Հետ. ստացող՝ Ավագ

Գ

210ւ Սուրբ հարք Կոմերեաց ընթի անապատիդ, զանապատո ի բարեաց զԱվագ վայդեպետ*** յիշեցէք ի ժամ ընթերցման զղիւրքս տօնապատճառ ի տօնս տէրունականս, ե միով տէր-ողորմի ասելով օգնական լերուք ինձ՝ մեղուցելոյս, թերևս ողորմեսցի մեղուցելուս, զի սովոր է ի ձեռն ալոց ալում ողորմել. և սրպէս յիշէք յիշեալ լիլիք ի Բրիստոս, ամմէն:

460.

ՏԱՂԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆՔ ՆԵՐՄԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Վիեն. 212. Տաշ. Յուլ. էջ 1020

Յիշատակարան տառիս ի ստացողէ սորին՝
ի նուաստ Յովնանիսէ Սեբաստացոյ

217ւ ...Այլ ես՝ նրաստըս քո ծառայ
Յոյժ անպիաանս պաշտօնեայ,
Զերանելոյս*** գիրն ընթերցայ...
Վասն այնորիկ կարօտացայ
Գրել ի նիւթ մագաղաթեայ,
Գրչաւ ճարտար, զոր ես ծանեայ,****
Պրճնեալ ոսկւով ի գոյն ծաղկեայ.
Դարեա տախտակն, որ ըստացայ,
Յիս անմոռաց պահել ըզսայ,
Եւ յիշատակ ինձ առյապայ,
Եւ ինձ եւ իմոցըն մըշտակայ,
Նոյնպէս եւ սոյն տառիս գրողին,
Աշխատողին եւ ստուգաւողին,
Պայծառ ծաղկօք զարդարողին,
Ի շար եւ կապ աւարտողին,
Փափագանաւք ընթերցաւողին,
Զմիտս ըանից քրննաւողին,
Մաքուր մըտօք աղաւթողին

* Իմա՝ Շնորհալոյ:

** Գրված է 1066 էջի ներքին լուսանցքում:

*** Իմա՝ Շնորհալոյ:

**** Իմա՝ Ներսիսի Շնորհալոյ:

***** Գրելն ու ծաղկողն է Գրիգոր, զրվել է հավանաբար Սուրբաթում:

Եւ ստացողիս յըզձմամբ սըրտին,
Ինձ եւ յիմոցըն ամենայնի,
Որ տարփանօք սիւրոյ կրկին,
Ետու գրել ինձ ըզսորին:
Ի ծննդենէ մարմնով քոյին,
Ի թիւ յատուկ մի հազարին,
Եընքհարիւր եւ ի յիսնին,
Եւ ի մի ամ սկսեալ ամին.
Սակայն ի թիւ ասքանաղեան,
Յեւթնհարիւր տօմարական,
Ի յիննրսուն աւարտական,
Եւ ի յութեակ թիւն յանգական (1349),
Իսկ ի փոքրիկըն մեր շրջան,
Յերկուսորիւրն թուական,
Եւ վաթսուն եւ հինգ աւարտական,
Ի վեցերորդ ամին սկըսման:
Կեղ մատուցի նըւերական,
Ջտառըս մաքուր աղօթական,
Ես, որ ծառայս եմ անարժան,
Գո՛ ԶնվհաՅՅեա այր անպիտան,
Ջի յաներեկն օր քո ծագման,
Ջմեզ ընկալցիս յաջոյն կողման:
Եւ քեզ տացուք փառս անվախճան,
Այժմ եւ յապայն եւ յաւիտեան:

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՑ

Ծրեան 5597 (տեա՛ նաև 1614 Բ.)

Գրիչ՝ Ստեփաննոս
վայր՝ Սարի օր. Գեորգեայ վանք

Ա

254բ Գրեցաւ աստուածային այս մատեան ի թուի[ն] Հայոց Զ Ղ Թ .
(1350)-երորդի, յանապատիս Սարի օուրք Գեորգեայ վանո առձայ-
նելոյ, ընդ հովանեաւ սուրբ մաւրս լուսոյ Աստուածածնի, յառաջնոր-
դութիւն տեղոյս Կիրակոս կրօնաւորի, ի վայելումն անձին իմոյ և
յիշատակ հոգւոյ իմում և ծնողաց իմոց՝ ի Քրիստոս կատարելոց, ե
որոց ղթացին ի կեանս մեր, ամէն:

Բաղձանք հոգևորական սիրոյ զերազանց զոլով քան զամենայն
եսս ցանկալիս մին[չ գ]ի որոց առեալ ունիցին զնա, մոռ[ացո]ւմն
ամենայն մարմնականաց իրաց առն[է], որում և ես կցորդեալ ըստ
255ա կարի Ո ամենաթշուառս հոգւով, տաժանմամբ երկոց ջանացեալ զրե-
ցի զլուսազարդ ե զգեղեցկայեղց մատեանս արգասաւոր, ասացեալ
և յարգարեալ գործակցութեամբ հոգւոյն սրբոյ յաստուածայնոյ առն
սրբոյն Գրիգորիոսե Նարեկայ վանաց վանականի, աստուածայունչ
վարժապետի, ի ստոյգ և յընդրելագոյն աւրինակէ, ես՝ Ստեփաննոս
կրօնաւորս, ի վայելումն անձին իմոյ հիքականի և աւժանդակ մխի-
թարութեան տրտմեցելոյս մեղաւք...:

Առ որս աղաչանս բաղմապիսի, որք հանդիպիք աստուածայինս
այս գանձու... ղթողութիւն մերոցս յանցանաց հայցել յամենառատ
պարգեւացն աստուծոյ և ննջեցելոց մերոց՝ ի Քրիստոս հանգուցելոց,
և ամենայն երախտաւորաց՝ նախնեաց իմոց՝ Յորգորայ և Յորգամա-
մայ. Սանվիելի և Սնարաւայի, Թումայի, և Յոնանիսի, և Գորգոյ, հաւ-
րեղրայրաց իմոց՝ իրատրայ և կենակցի իւրոյ, Հայրապետի և կե-
նակցի իւրոյ, Կարապետի, և այլ առհասարակ ամենեցուն՝ մաւր
իմոյ Մարթայի, և Վարդան քահ[անայի], և Եղբարց իւրոց, և ծնողաց
նոցին Ս[եբու]մայ | | | * հանգիստ և ողորմութիւն խնդրել ի Քրիս-
տոսէ աստուծոյ փրկչէն մերմէ, զի և ձեզ հասցէ [յոյս]ն փրկութեան
256ա աներկեան ցնծութեամբ ի Ո նմանէ զտանել յաւուրն յետում և
յանապառ յաւիտենին: Ընդ նմին յիշեցէք զՄովսէս կր[աւնաւոր], և
զԿիրակոս կր[աւնաւոր], և զՄարտիրոսեանով կր[աւնաւոր], և զԱնդ-

* Պատուած է:

րեառ կը [աւանաւոր], և զհարազատ եղբայրն իմ զՅոնաննէն, զի կայցեն սոքայ ըստ կամացն աստուծոյ, աջն հայրական և բազումն Բրիստոսի պահեսցէ անարատ, և զաւրհնութիւնն ի բերանոյ աստուծոյ հանգիցէ ի վերայ սոցայ... Կրկին աւրհեսցէ Բրիստոս աստուած զՄովսէս և զԿիրակոս կրանաւորք, [որք] յոյժ կամակից եղեն գծագրելոյ սոր[այ]։

256բ Աւրհեսցի Բրիստոս աստուած զՍիմէոն կրանաւորն, որ բազումս հոգայր ի վերայ մեր, ըստ հոգւոր խրատուց. բնդ նոսին յիշեսցի*, որ զպէտս պակասութեան մերոյ տայր հանապազ։ Աւրհեսցէ աէր աստուած զանտեսս մեր զԱպրիլուս, որ սպասաւորէր մեզ յաւժարութեամբ։ Յաւեսցէ Բրիստոս աստուած զցաւզ ողորմութեան իւրոյ ի հողի և յողկերս ննջեցելոցս, ընկերաց մերոց՝ Վարդաճայ, և Դանիլայ, և Յոնանի, և Վարդիկ իրիցու, և մաւրն իմոյ, և քւերն, և Մարգրիտ կրանաւորացն, և Սուրբադին, որ մլքատէր էր սուրբ ուխտիս, որոց ողորմեսցի Բրիստոս աստուած ամենեցուն, և քաղցրութեամբ նայեսցի յամենեսեան՝ յառաջնոցն մինչև ի վերջինսն, և յիս՝ յանպիտան գրիչս, որ չեմ արժանի անուանս կրանաւորութեան], ով զմեզ յաւժար կամաւք [յիշ]է, հայրն երկնաւոր զնոսայ ընդ առաքելոցն դասեսցէ, ամէն։

257ա Ո՛վ եղբայր և հոգւոյ իմում հարազատ, որ աւրինակ ընդունիցիս զսա առ ի յայլս գրելոյ, յոյժ վստահացիր ի բանս սորա, զի ի ստոյգ և ի ճշմարիտ աւրինակէ գրեալ և ուղղեալ եմ զսա, ի նմանէ, որ Միսիթար վարդապետն էր գրել և ուղղել, որ ոչ ինչ պակաս գտանիւր ի ճշմարտութենէ։ Եւ այնպիսի խնամ տարցես սմա, որպէս զքոյին մատանց գրեալ և տաժանեալ ի սայ, որպէս և եսս, ոչ ինչ բան և կամ բայ և տառ քերելով ի սմանէ, և կամ յաւելուլ ինչ ի սմայ. այլ և զգուշացիր յամենայն զժողոգաց զսայ՝ ի ցեցոյ և ի կերչաց և ի հիւթոց և յամենայն վատնողաց զվայելչութիւն գորա, միանկամայն և վերարկու ծածկութիւ հոգ տարցես դմայ, որպէս և իմաստուն վաճառական պատուական մարգարտաց։ Ո՛վ, ստացող սորայ, յորժամ զբաւեսցես զսայ ընթեռն[ով] կամ աւրինակելով, ծունր [աղաչե՛մ] կրկն[ել] վասն իմոյ և քոյոյ փրկութեան...։

Վաճառող Յոնաննէն

Բ

258ա Ես՝ Յոնաննէն, Աստուածատուր իրիցու որդիս, Ստեփաննոսի եղբայրս ծախեցի զՆտրեկտցիս Մկրտիչ կրանաւորին առաջի աստուծոյ և ամենայն սրբոց | | |**

Գնող՝ Մկրտիչ

Գ

257բ Ես՝ Մկրտիչ կրանաւորս ստացայ զհոգեշունչ մատենան՝ զսուրբ Նտրեկացիս ի խալալ արդեանց իմոց, յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց՝

* Անունը ջնջված է։

** Նարունակությունը՝ Յ տող, քերված է։

Ներսեսի և Թաթևի, և Եղբայրն իմոյ, Յովաննիսի, և քրեւերն իմոյ Խէր Խաթունի, Արդ, որք հանդիպիք սմա կարգալով կամ աւրինակելով յիշեցէք յերկնաթոիչ յաղաւթս ձեր զվերոյդրեալսն՝ զՄկրտիչ կրանաւորն, և զհայրն իւր զՆերսէս, և զմայրն իւր զԹաթևաթուն, և զամենայն արեան մերձաւորսն: Կրկին աղաչեմ զձեզ, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, յիշման արժանի առնել զհոգեւոր մայրն իմ՝ զԹաթայ, զի յոյժ գթայր ի վերայ մեր ծնողաբար, տէր աստուած զնա՝ իւր ծնողաւքն, և զյիշողքդ զմեզ դամհնեոեան հտնգուսցէ յարքայութեան իւրում, եւս առաւել զլի սրտիւ աստուած [ողո]րմի սաացողսն, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

Հետ ստացող՝ Ստեփաննոս Սագարածեմց
դ

289ա Ջվերջին ստացող սուրբ գրոցս՝ զՍտեփաննոս արեղայն, որ մականուն Սագարածեմց կոչի, յիշեցէք ի Բրիստոս, որ ստացաւ: Ղսա ի հալալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և ծնաւդաց իւրոց: Արդ, որք հանդիպիք սուրբ գրոցս յիշեցէք ի Բրիստոս զՍտեփաննոս կրանաւորն և զամենայն մերձաւորքն իւր՝ զկիրակոս վարդապետն և | | |

289բ Արդ, ես՝ Ստեփաննոս կրանաւորս՝ ստացող սուրբ գրոցս, ետու զսուրբ գիրքս Պատըրկի վանից սուրբ Աստուածածնիս և սուրբ Գէորգ զաւրավարին, անջինջ յիշատակ հոգւոյ իմոյ և ծնաւդաց իմոց, ամէն: Արդ, մի ոք իշխեսցէ ծախել, կամ դրաւ զնել, և կամ հեռացուցանել ի դրանէ սուրբ Աստուածածնիս և Գէորգեա զաւրավարիս, եւ եթէ ոք յանգգնի ծախել և կամ հեռացուցանել, նա մասն գեուղային առնու և դայլ խաչահանացն, և որոշեալ լիցի ի Բրիստոս, ամէն:*

462.

ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԱԻՆՏԱՐԱՆ

Թորոս Աղբար, Բ. էջ 411 (Տիգրանակերտի սբ. Սարգիս եկեղեցի)

Վայր՝ Վաւաճ գաւառ,
գիւղ՝ Աւանց

Գրեալ յիշատակ Գեորգ կրանաւոր քահանայի, ի Թուա[կանութեան] Հայոց 200. (1350), ձեռամբ Յսե[աննիս] գծագրող քահանայի, ի հայրապետութեան Զաքարի Հայոց կաթողիկոսի, եւ յառաջնորդութեան գերանչակ սուրբ ուխտիս Վարազայ՝ համաշունչ եղբարց՝ տէր Սարգսի եւ տէր Պետրոսի, որք հեղութեամբ եւ հանդարտութեամբ հովուեն զքանաւոր հաւտս...: Գրեցաւ ի գաւառիս Վաւաճ, ի գեաւդն Աւանց, ընդ հովանեաւ սուրբ Յովհաննու Կարապետին եւ սուրբ Գրիգորի Հայոց Հուսաւորչին...:

* Հետ հնազգեական տվյալների բ. գ. և դ. հիշատակադրությունները գրված պետք է լինեն կամ ԺԳ. դարի վերջին և կամ ԺԵ. դարի սկզբներին:

463.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 8772 (տես նաև 1371 և 1391 թ.թ.)

...Ի թուաժողովոյ Հայկազեան տօմարի ԶՂԹ. (1350)* գրեցաւ
271 աւետարանս և | | | կաթողիկեօքն ի ընդիր | | | * ալ և զգլուխ
հո[յ]ակապ ուխտի և զարժանաժառանգ յաջորդ սուրբ առաքելոյս Թա-
ղէոսի վիճակի զտէր Զաւարիայ՝ զհանկուցեալն ի Բրիտանոս Եւ զժա-
ռանգ նորին զտէր Տիրացուն, որ է ալ[ր բար]եխորհ և իմաստուն,
յոյժ անուանի և ամենեցուն մեծա<ը> մեծաց սիրելի, վասն որոյ
աղաչեմ զձեզ, զի խնդրեսջիք ի տեառնէ կրկին մաղթանօք, ամենայն
սրբոց միջնորդութեամբ և աղերսանօք, զի տացէ զսայ մեզ ընդ եր-
կայն աւուրս, և պայծառութիւն սուրբ եկեղեցոյ ե Զան լուսատու
լինել բանիւ ե գ[որ]ծով նուազե[ա]լ ազգիս մերոյ, հանդերձ հարա-
զատ եղրար[ը] իւրովք, ալ և նախնեօք հարց ե հաւուց, և ամենայն
արեան մերձաւորօք՝ կենդանեօք և հանգուցելովք: Եւ յետ աստէս
հրաւիրանաց դասեսցի դասս լուսեղինաց երանալնորս սուրբ դիտապե-
տացն և հայրապետացն խմբից կաճառակցեսցէ [իւր]այօքն հան-
դերձ | | | **

464.

Ա Ս Տ Ո Ի Ա Ծ Ա Շ Ո Ի Ն Չ

Թորոս Ազար, Բ. էջ 391—392

(Արդնոյ Բարձրահայեաց սր. Աստուածածնի վանք)

Վայր՝ Սուրխաթ

...Գրեալ ի թվ. ԶՂԹ. (1350), ի հայրապետութեան տէր Սիփթա-
րայ ուղղափառ հայրապետի, ի Թագաւորութեան Կոստանդնուքի,
յեպիսկոպոսութեան այսմ նահանգի հիւսիսական կողմանցս հեղահոգի
եւ գեղեցկատիպ եւ յոյժ ողորմածի տէր Ստեփանոսի, եւ երկրորդի
նորին՝ Յովնանեմ արեղայի Սեբաստացւոյ՝ ուղղափառ հետորի եւ
իմաստասիրի, եւ յաշխարհակալութեան Զաւարիայ զանի, եւ իշխանի
քաղաքի Ռամատնոյ՝ իմաստուն դատաւորի:

* Զնշված հնի վրա հետազոտւմ, նոր Թանաքով, գրված է ՆՂԹ. (1080) սխալ Թվա-
կանը, համոզված ենք, որ ՇՆՁ-ի տակ գրված է եղել ՇՁ, իսկ ՇԲՁ-ի տեղ նշանակու-
մ ենք ՇԲՁ, որովհետեւ այն վերադրվածի տակից կարդացվում է և այսօր:

** Թերթ է ընկել:

465.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԺԱՌԻՑ ԵՊԻՓԱՆՈՒ

ՎԷԿՆ. 11. Տաշ. Յուլ. էջ 107

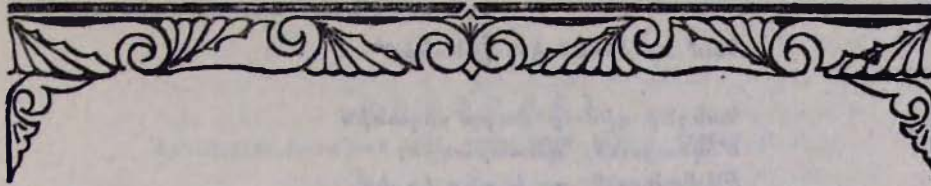
Գրիչ՝ Ներսես
Վայր՝ Սերաստիմ

857 Փառք... շնորհել մանկանց յառաջաստի յիշատակ Ասլամին, եւ ի վայելուճն Աւետիս* քահանային... զոր ընկալցիս աստուածորդի... զճգնութիւն սուրբ Գրիգորի... Հայոց ազգի Լուսաւորչի, տէր Սիմեոնի հայրտալէտի, որոյ զաւահոս Սերաստի, աթոռ սորա մենաստանի, եւ սուրբ Նշան եւ Սուրբ Գէորգ զօրավարի... յիշատակ պարոն Ասլամին, եւ կենակցին՝ Թամեկիւքին, եւ ծնողացն Պարոն Ծերին, եւ Քիմիա խաթունին, եւ եղբարցն Տումանին, եւ յաստուած փոխեալ Սիմանին, եւ Պաքի խաթունին, եւ զաւակացն՝ Պարոն Լուսին, եւ Ծերին եւ Ասարեկին, Սամա խաթունին, եւ զաւակացն՝ Սրապին, եւ կենակցին Տայուս խաթունին, Վեպետին եւ Կումաշին...

Գրեցաւ զիրքս աստուածային ի թուականութիւնս Հայոց 228. (1350), ի վայելուճն Ասլամին... եւ գրողի սորա Ներսես կրօնաւորի, հարց եւ մարց եւ եղբարց մերոց, մեր մեղացն եւ յանցանացն թողութիւն խնդրէ... **

* Տպագր. է Աւետիս:

** Սույն հիշատակարանը Նախկին Հառերի Ժողովածուի հետ մեկտեղ արտագրել է 1853 թվին Սահակ Վարդապետ Ամասիացին, իր արտահայտութեամբ շնորհակալութիւն օրինակէ, որոյ գրիչն գրող մանաւանդ, բազում աշխատեցոյց զմեզ:

466.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուղա, Ամենափրկիչ, 37, Տ.- Ավետիսյան, Յուզակ, էջ 170—171
(տես սկիզբը 1348 թ.)

Նուիրատու՝ Բախտիկ
ծաղկող՝ Գրիգոր
ստացող՝ Մանուկ

Արդ, ես՝ ծառայ տեառն, աղախին,
Բախտիկ անուն կամ և տանջիմ,
Զօրն կու յիշեմ ես զահագին,
Յորում գործեալք մեղք մեր յայտնին,
Յայնժամ վառի հուր գեհնին,
Բազում ոգիք մարդկան այրին,
Գայ թագաւորն այն միածին,
Նստի յաթոռ դատաստանին,
Աջակողմեանքն ուրախ լինին,
Ձախակողմեանքն պապանձին,
Հրեշտակք ի յայն յահէն [սարսիփն],
| | | արկեալ թագաւորին (")
Յայնժամ չօքտէ մարդկան տոհմին.
Ազգք և ազինք անյայտ լինին,
Զօքտէ զաւակ և իւր որդին,
Դստերք ծնողաց չրարեխաւսին,
Յայն ատենէն ես ոնց փրկիմ,
Կամ ո՛վ ինձ տա վկայութիւն.
Զաստուածածինն ես յոյս ունիմ,
Եւ ըրարեխաւս առ իւր որդին,
Ով գիտ փրկէ յայնմ ժամին,
Ի յայն յահեղ հրապարակին,
Բայց յիշելով այժմին սարսիմ
Եւ ես ի յայն ահէն հալիմ.
Զմտաւ ածի թէ ինչ լինիմ

Կամ որ ծիսով ես պրծանիմ*

Կանգնի զիմաց սուրբ սեղանին
Մեղսաքաւիչ պատարագին,
ՋԱՅԹԽՈՅԷՄ, որ կէանք էր իմ,
Թաֆ և պարծանք գլխոյս էր իմ,
Նայ ե զծնողսն, որ մեր էին
Եւ զմերձաւորսն, որք մեր էին:
Նուաստ Գրիգորն, որ գրեցի,
Ջծաղիկս և գիրքս կազմեցի,
Ի Հայկազեան թուականի
Յուլիանրիւրին (1351) կատարեցի,
Ի գառն և ի նեղ ժամանակի,
Որ հալածին բազում յերկրի,
Ոմանք փախցի[ն ի] մէջ թփի,
Ոմանք կերակուրք ելան գայլի,
Սովով անցան շատ մին ոգի
Հարք ուրացան զիւրեանց որդի,
Ամ իմ կամք չէր, որ ես ծաղկի
Ու կամ կամաւ ես կազմէի,
Ես վատատես յաշիցս** էի,
Բայց հարկ արին ու ամաչէի.
Ես աղաչեմ զձեզ մէկ բանի՝
Չպատճառէք վասն սխալի,
Յիշման արնէք զիս արժանի
Սուրբ աղօթից վասն Յիսուսի:
Արգ, ես՝ Մեմուէլ, որ յանձն առի,
Եւ չորս ամեայ փափաք կացի,
Ջբանս Յիսուսի գրել տվի,
Մինչև տեսայ ծաղկով ի լի,
Ի յիշատակ Այնթաօղի
Եւ կենակցին իւր Բախտիկիմ
Յիշեսջիք | | | յամ | | | ն ան. առ | | |

* Մի շարք տողեր, թղթով կարկատված լինելու պատճառով, մասամբ դարձել են անընթեռնելի. այդ տողերից կարդացվում են հետևյալ բառերը. « | | | ող ելայ եո հրա-
ման | | | յորում գրեալքնքն փ | | | ն, թէ գանձեցէք ձ[ե՞ղ] ք[ան] անդին, որց | | |
ւաէ գողք հատան | | | այժմ գտեալ եմ գա[ն] ձ ա[ն]դին, յօժարութեամբ | | | ավի դին:
Ով ընթերցողք բանիս փ | | | կամ փափաքի | | | ինակին, յիշե[ց]է զիս, որ ես փր-
կիմ, | | | է անցանքն իմ քա | | | Ջգիրքս [տվի] ես տէր Մեմուէլիմ | | | յն կուսակ-
րօն օհին. (քահանային), որ զիս յիշէ | | | ժմին | | | որ | | | խորհուրդ նա | | |
փրկչին»:

Շարունակութիւնը պահպանվել է առանց տուժելու վերանորոգումից (տես վերը):

** Ընդօրինակութիւն մեջ չաշխարհ:

467.

Ա Ի Ե Ս Ս Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 2745 (տես նաև 1557. 1604, 1616, 1619 և 1738 թ. թ.)

Գրիչ՝ Կիրակոս

վայր՝ յՆրկիրս Լևոնայ (Կիրիկիա)

ա

Յստացողք սուրբ աւետարանիս զՅոնեան քահանայ, և զծնաւդսն ի[ւ]ր՝ զՀարուն և զԽրել, և զբարի կենակիցն իւր զՈսկիւն, զբարի ծաղկեալ զաւակ սորա՝ զՅովսէփն, և զՀարունն, և Սարգիսն, և զՄիքայէլն, և զԽազարիէն, և զհանգուցեալ մայր սոցա՝ զՍիրէն, և զկենակիցք սոցա յիշեցէք, և զհանգուցեալ եղբայրն՝ զՍտեփանոսն, և զզաւակ սոցա՝ զՅովսէփն և զԱմիրն յիշեցէք ի Քրիստոս, որ ստացան զսա ի խալալ արդեանց իւրոց յիշատակ իւրեանցն, և ծնաւդաց իւրեանց, և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրեանցն, և յիշատակ բարի հոգոց իւրեանցն, ի վայելուծն բարի ծաղկեալ զաւակաց իւրեանց...:

Արդ, զրեցաւ յիշատակարանս սյս. թվ. 9. (1351), ի չար և ի զառն ժամանակիս, զի փախ[ուցեա]լ էաք յերկրէն Ախրաւի, ի պատերազմէ ալաղզաց [| | իշխանին՝ Աշրափն, և զրեցաք յՆրկիրս Լևոնայ, ի բարձր | | | այս, բացաւք էաք ի ծաղկազարդ վայելչու-թիւնս և մ[աւտ ի յա]կունս Տիգրիս դետոյս, ի պանդոկի միոյ, զի ոչ դոյր | | | հովանոցք մեր, և մեք զաւրն ամենայն հաւրեկ լինէաք ե | | | ըստ այլ (~) ի տեղիս. տեղիս: Աղաչեմ զձեզ յիշեցէք զիս [ղմե-ղ]ապարտ գրիչս և զնկարող և զկազմող սորա՝ զԿիրակոս [քահ]անա, և զծնողսն իմ ի Քրիստոս, և աստուած զձեզ յիշէ. և զմեզ և զձեզ հ[րաւիր]է ի խոստացեալ հանգիստն և զամենայն հաւատացեալսն | | | մէն. և Քրիստոսի աստուծոյ մերս փառք յաւիտեանս, ամէն:

Բ

2բ

Ջարուեստ նկարագրութեան և ծաղկերանգն գունոց ոչ գիտեմ: Ջհամարարբառս ընկալ և զստ[աց]աւդ սորայ և զաշխատողս յիշեսջիք ի Քրիստոս, և Քրիստոս զձեզ յիշէ ի բարի, ամէն:

468.

Ա Ի Ե Ս Ս Ա Ր Ա Ն

Թորոս Աղբար. Բ. էջ 356—357 (Ավշան գիւղի տ. Գէորգ եկեղեցի)

Գրիչ՝ Ագաթիա

վայր՝ Սկեդեաց գաւառ

...Սուրբ աւետարանիս ցանկացող եղեալ Հայրապետ քահանայն եւ ետ գրել զսա յիշատակ իւր եւ զաւակի իւրոյ Յովնայ...Աւգնա-

կանութեամբն աստուծոյ առեալ զսա յանձն քահանայ ոմն Սիմեոն անուն, եւ գրեաց զՄաթէոս գլուխն ի լրման եւ զՄարկոսն մինչեւ ի հարիւր եւ ի տասն համար, առ զրան Հայրապետ երիցու եկեղեցւոյն՝ սրբոյն Յակորայ եւ սուրբ Թորոսու: Եւ եղեւ, զի վասն չար եւ զառն ժամանակիս, որ վասն ծովացեալ մեղաց մերոց, բազում գեղաւէր եւ անրնակ եղեն ի մարգոյ եւ յանասնոյ, սա ելեալ յեկեղեց զաւառէ գնացեալ հեռաբնակ գաւառսն, եւ մնացեալ սուրբ աւետարանս թերակատար ժամանակս բազումս: Իսկ նախասացեալս Հայրապետ երէց, եղբայր գլով մեր բոս մարմնոյ, յոյժ բռնագատեաց վասն սորա զի զկատարսմն առցէ: Եւ ես ոչ առնուի յանձն յաղաքս տկարութեան անձին իմոյ եւ զի չէի հմուտ այսմ գրչութեան արհեստի: Ապա նա եւս առաւել յորգորեալ զմեզ, զի հանապազ եկեղեցին մեր կացցէ յիշատակ մեզ և ծնողաց մերոց, և ի ժառանգութիւն զաւակի մերոյ Յակորայ, եւ ես վստահացեալ ի զաւրութիւն աստուծոյ, առեալ ի ձեռն զսա գրեցի եւ զպակասութիւն սորա լցի ըստ կարողութեան անձի իմոյ...

Գրեցաւ ի գաւառիս Եկեղեցաց, ի յանապատիս, որ յանուն սուրբ Կիրակոսի, մերձ առ ի ստորոտս լերինն Բքնայ, զի է տեղի հանգըստարան մերոյ, ի թուականութեանս Հայոց Պ. (1351)...: Յիշեցէք... եւ հայեցեցէք զթողութիւն մեղաց առաջին աշխատողին եւ գրողին սորա Սիմեոն երիցու... այլ եւ մեղուցեալ անձին իմոյ Ագաթիա արեղայի, որ զյետին գիրս գրեցի...

469.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վերնաւ. 00, Սարգս. ծուց. Ա. էջ 400—410

Հետ. ստացող՝ Յակոր
վայր՝ Հռոմ

ա

276բ

Զվերջին ստացաւ սորա զՅակոր կրանաւոր, որ ստացաւ զսա ի հալալ ընչից իւրոց, ի Հռոմ քաղաքի, ի թվին Հայոց Պ. (1351), ի վայելումն անձին իւրոյ և յիշատակ հոգւոյ: Արգ, որք հանդիպիք սմա կարգալով կամ աւրինակելով, յիշեսցիք ի Գրիստոս զբարի ծնողսն իմ զԱստուածատուրն և զԱւիլմէլիքն, նայ և զեղբարսն իմ, և զքոյրսն իմ, և զազգախնսն իմ միով տէր ողորմաւ: Նայ և զիս՝ զբազմամեղս՝ Յակոր արեղաս, որ անուամբս կոչիմ արեղա և գործովս ի եմ ամենայն մեղաւք: Ո՛վ սուրբ ընթերցաւք. յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ, յիշեսցիք զմեղաւոր հոգս...

Բ

- 83բ Ես՝ Յակոբ արեղաս, ի կարգէն սրբոյն Բասիլիոսի, ավի զիմ
աւետարանն ի սուրբ Աստուածամաւրն Հայոց եկեղեցին, ու առի Գ.
(3) սոմ(“) Հոռոմայ ճամբուն, որ մարզ ան աւետրնին տէր չի լինի
քան սուրբ եկեղեցին, ոչ ես | ոչ | իմ եղբա[յ]ր, բայց միայն սուրբ
Աստուածածին, ով այլ տէր էլնէ, վախէ աստուծոյ մաւրէն: Այս իմ
ձեռացս գիր է, Յակոբ արեղայիս վկաութեան բանիս, ինքն Քրիս-
տոսի (") անդարձ | | *

470.

Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Ց

Երեան 8400

Գրիչ՝ Վարդան
Վայր՝ Մերտիմ, Թվիմ մեծաստան

- 286բ ...Գրեցաւ սա ի Թվ. Գ. (1351), ի մայրաքաղաքս Մերտիմ, ի
մենաստան Թվիմ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս ե սուրբ Յով-
հաննու Կարապետիս, ձեռամբ յոգնամեղ փցուն և անարհեստ գրչի
Վարդանի** սուտանուն քահանայի, ի խնդրոյ մանկագոյն քահանայի
Բարսեղի, որ ստացաւ զսա ի վայելուծն անձին իւրոյ և ի յիշատակ
հոգւոյ իւրոյ, և ծնողաց իւրոց, և ամենայն արեան մերձակորաց:

Արդ, աղաչեմ զամենեան, որք հանդիպիք սմա ուսմամբ, կամ
աւրինակելով և կամ տեսութեամբ, յիշեալիք ի Քրիստոս զվերոյգրե-
նալն զԲարսեղ քահանայ, և զծնողսն իւր զՅակովբ և զԱղեկտիկիմ, և
զկենակիցն նորին, և զգեռաբոյս որդին զԱռաքելիմ, և զամենայն մեր-
ձակորս նորին, ընդ նոսին և զմեղապարտ գրիչն, և ծնողս իւր զԱռա-
քելի քահանայ և զՆազեթ, և զեղբարսն իւր՝ զՆերսէս, և զՅովսիկ, և
զՍարգիս՝ զհանգուցեալսն ի Քրիստոս, և զքուերսն՝ զԽելաւթիմ՝ իւր
տղայաւքն, և զԱղեկիմ՝ իւր տղայաւքն: Եւ որք զմեզ յիշէք և դուք
յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն: Եւ
խորշորութեան և սխալանաց անմեղադիր լերուք, զի կար մեր այս էր,
և զորս սխալ գտանէք եղբայրաբար ուղղեցէք:

Յիշեցէք ի Քրիստոս. և զհոգևոր որդին մեր զտէր Աւագն, որ
սպասաւորէր զմեզ, և զպարոն մզտսի Խաթուլիմ, որ զթուղթն շնոր-
հեաց յաւգնութիւն գրոցս. եւ որ առատն է ի տուրս բարեաց՝ Քրիս-
տոս աստուած[ն] մեր՝ ձեզ յիշողացդ և մեզ՝ յիշեցելոցս առհասարակ
ողորմեսցի, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

* Թերի է:

** Բնագրում՝ Վարդան:

471.

Ճ Ա Շ Ո Ց

Ե. Լալ. անտիպ. 678. Պատմական թանգ. (Վանի Արարուց եկեղեցի)

Նորսղոզ՝ Գրիգոր

Զստացող վարդափթիթ բուրասաանիս զիրքիամնս քահանայ, և
զհայր իւր զՏիրաւորն, և զմայր իւր՝ Մամբան, և զեղբայրս իւր, և
զամուսին իւր յիշեսցիք ի Գրիստոս, ընդ նոռին և զեղկելի գրիչ...
զԳրիգոր սուտանուն քահանայ ի մաքրափայլ յազաւթս յիշեսցէք զիս,
և զծնաւդսն՝ զիրքիամնս քահանայ, և զմայրն իմ՝ զՄամիկ, և ասաս-
ցիք միշտ տէր ոգորմեայ:

Թվ. Պ. (1351), ահեկի. Լ. (30) աւրս նորոգեցաւ:

472.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիւրդ. 6273, էջ 163 (Մարգուան, սր. Աստուածածնի եկեղեցի)

Գրիչ՝ Յակոբ
վայր՝ Եզնկայ

...Եղև զրաւ գրչութեան սորա ի թուաբերութեան արեթական
գրոհի Պ. (1351): Գրեցաւ տառս աստուածայինս ե տիեզերաքարոզ
աւետարանս ձեռամբ սուտանուն քահանային Յակոբայ, մայրաքա-
ղաքս Եզնկայ՝ ընդ հովանեաւ սուրբ Լուսաւորչին, ի հայրապետու-
թեան Հայոց տեառն Միսիթարայ: Արդ, աղաչեմ զձեզ՝ դասք քահա-
նայից, որք հանդիպիք այսմ աստուածախօս մատենիս կարգալով կամ
տեսանելով, յիշեսցիք ի մաքրափայլ յազաւթս ձեր զեղկելի գծողս Յա-
կոբ, և որ առատն է ի տուրս բարեաց՝ ձեզ և մեզ ոգորմեսցի:

473.

ՈՐ Ա Ն Ր ՈՒ Ս Մ ՈՒ Ն Ք

Երեան 758

Գրիչ՝ Գրիգոր

Գրեցաւ տէտրս Լ. (30) աւր:

Արդ, զրեցօ սա ձեռամբ անիմաստ գրչի ե յոյժ մեղապարտի
Գրիգոր անուամբ միայն արեղայի: Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք
հանդիպիք այսմ երգարանի, յիշեցէք յազաւթս ձեր զիս՝ զանար || Ժան
246 գծողս զԳրիգոր <գծողս>, և զծնաւդսն իմ՝ զհոգեորսն և զմարմնա-
ւորսն, ընդ նմին և զստացաւդ տառիս զՅովսէփ կուսակրան քահա-
նայ, որ ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց իւրոց, յիշատակ իւր և ծնո-

դաց իւրոց: Արդ, որք աւգտիք ի սմանէ, յիշեցէք յարաժամ զՅով-
սեփ մանուկ կրանաւոր, և զծնաւդսն իւր զԹումա քահանայ, և
զմայր իւր զՄարիամագն, և զհղբայրն իւր զՂազարն, և զքոյրն իւր
246 ԴԹուրամմելիքն, և զայլսն ամենայն, զի և զուք լիջի || ք յիշեալ ի
Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:
Թվ. Գ. (1351):

474.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Նրեան 7750

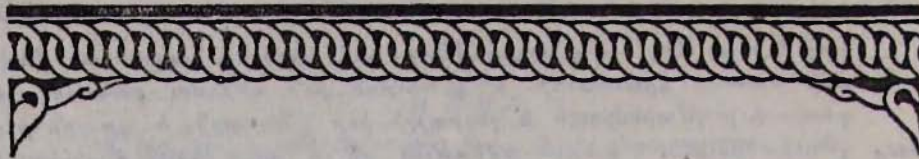
Գրիչ՝ Մկրտիչ

127 Եւստի ութհարեւրորդի (1351) կապարեցաւ սուրբ կտակս աս-
տուածախաւս, որ է աւետիս փրկութեան հաւատացելոց ի Քրիստոս,
ծախիւք և արդեամբ աստուածասէր առն Ստեփան, որ ետ գրել զսա
ի յիշատակ հոգւոյ եղբաւր իւրոյ Սիմեոնի, որ մանուկ հասակաւ
փոխեցաւ առ Քրիստոս, և ծնողացն իւրոց Մեծկամն և Դրոցի, և
հարազատ եղբարց իւրոց՝ Կարապետի և Ստեփանի, և զաւակաց
իւրոց:

Արդ, որք աւգտիք և լուսաւորիք ի հոգեհորոգ աստուածաբա-
նութեան սուրբ աւետարանիս, յիշեցէք յաղաթս զստացաւղքս, որ
ի սմա աշխատեցան և յորոյ անուն կատարեցին, և Քրիստոս ոչնչ
յիշեցէ յիւրսմ գալստեանն, զյիշաւղք և զյիշեցեալքս, ամէն:*

263 Եւ Մկրտիչ երէցս գրեցի զաւետարանս յիշատակ Սիմեոնի:

* Համանման հիշատակարան գտնվում է նաև 264ա էջում:

ՊԱ

1352

475.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 7631 (տեւ նաև 1466 թ.)

Գրիչք ե ծաղկողք՝ Աւագ և Սարգիս [Պիծա՞կ]
վայր՝ Կիլիկիա

260բ Ո՛հ, զմեղաւոր հողս զԱւագ վարդապետ զանարժանս, զոսկաւղ և զծաղկող սուրբ աւետա[րանիս], յիշ[ել] աղաչեմ:

Նայ և զանարժանս Սարգիս երէց, որ բազում աշխատութեամբ, ի զառն ժամանակի, որ էր թիւս Հայոց ՊԱ. (1352), կատարեցի զսա իմով անձամբ և ձեռաւք, ի խնդրոյ մեծ և հռետոր բարունոյն Ավաք կոչեցեալ: Որ ինքն մեծ բարունին գրեալ էր զաւետարանս զայս մինչև ի յՂուկաս, ու վանց որ այլ մագաղաթ չկայր, նա մնացել էր կիսկատար. նա, վասն յոյժ սիրոյն Գրիստոսի, կու ջանայր, որ ի զլուխ ելանէր սուրբ աւետարանս այս: Յորժամ կամ եղև աստուծոյ, որ մեծ բարունին Ավաքն եռափափաք սիրով կու խնդրէր յաստուծոյ, որ ի զլուխ ելանէր, նա կատարեց աստուած զիւր խնդիրքն ու պատրաստեց զանաւթն գրոցս, որ կատարեցաւ ի փառ[ս] աստուծոյ, ամէն...

476.

ԶԱՓԱՔԵՐԱԿԱՆՔ ՆԵՐՄԻՄԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Ծրեան 4311

Գրիչ՝ Կիրակոս

վայր՝ Աղբաղիմ գաւառ, գիւղ Խաչնոց

ա

141ա Զձեզ աղաչեմ, որգիք մարդկան,
Սիրող բանիս տէրունական,
Յորժամ կարդայք զրանս ողբական
Սուրբն Ներսէսի գրաւորական,
Յիշէք ըզսէրն արքայութեանն,
Սիրտ ձեր ողբայ 'ւ աչերդ լան,
ԶԿաթապետ սուրբ քահանայն
Յիշէք յաղաւթս ձեր արժան,
Ստացաւ բոսայ մեծ փափաքման
Անձինն իւրոյ վայելչական
Եւ յիշատակ իւրոյ անուանն,

Ջծնող սորայ՝ դսուրը քահանայն
 Թուլմայ անուն, զմայրն աննման,
 Առնէք զսոսայ յիշման արժան
 Ի յաղօթելն ձեր արժան:
 Եւ զԿիրակոս անձն անարժան,
 Որ զբանս գրեցի աղօթական,
 Առնել զմեղ յիշման արժան
 Յաղօթելոյն ժամուն զղշման,
 Ով մեղ առնէ յիշման արժան
 Իւր շատ յանցանքն թեթեանան,
 Ի միւսանդամ սուրբ գալթստեանն
 Բազմի յերկնից արքայութեանն
 Երգել ըզվառս միշտ յաւիտեան:
 Գրեցաւ սայ ի յԱղբակայ գաւառիս,
 Ի գիւղ անուն յոյս Խաշնցիս,
 Ընդ հովանեաւ սուրբ Մարիանիս,
 Ի յութհարիւր և մի թվականիս (1352),
 Ի գառն և չար ժամանակիս:
 Ի զօրանալ ալլալսեռ ազգիս,
 Ի փախըստեան ժամանակիս
 Գրեցաւ ձեռամբ մեղապարտիս,
 Եւ ի ձմերան ժամանակիս.
 Մի մեղադրէք ինձ՝ գրողիս,
 Վասըն խոշոր և սխալ գրիս,
 Ջի զողութեամբ ախն ի սրտիս,
 Գրեցի անժուժ գրան Ներսէսիս,
 Ջի ահն և զողըն պատէր զիս,
 Ձեռս զողայր ի վեր[այ] թղթիս:*

Բ

117բ Ով, եղբայր ի յայս մէջս Ե. (5) Թուղթ Թողի վասն այն, զի
 արարչական շարականներ յամէն շարակնոց կայ, և Թուղթըս սակաւ
 էր, և ահուփախս ի հետ, որ յամէն պահ մեռանէաք. զու մի մեղա-
 դրէր թէ պակաս է, լուր ջանք դիր, որ զայս կարգաս և լուսաւորիս:

477.

ՔԱՐՈՉԳԻՐՔ ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍԻ

Երևան 2233

Գրիչ՝ Մանուկ
 վայր՝ Երուսաղեմ

330բ ... Արդ, ի մանկութենէ նա՝ [քաջ բանի սպասաւոր Մխիթար

* Սույն հիշատակարանին նախորդում է գրչի կողմից հորինված ընդարձակ և պատ-
 մական արժեք չունեցող մի ոտանավոր, որի տնտառները հոգում են՝ Վերապետի է երգս
 այս նախադասութիւնը:

կուսակրօն քահանայա]*, ի տիս տղայութեանն հետեող գոլով քննութեանց գրոց և բանասիրաց իմաստնոց, և զայն՝ սակս օգտի հոգոց և տենչանաց երկնից արքայութեանն, ջանս և աշխատութիւնս ոչ սակաւ տարեալ եղև ի հաւաքել ղրադում գրեանս, և որ ինչ մարմնաւոր պիտոյից անկանէր ի փառս աստուծոյ՝ ի մատենան աստուածայինս ծտիեալ լինէր. նոյնպէս և զքարոզչիւրքս ետ գրել ի վայելս անձին իւրոյ, և ի մխիթարութիւն հոգոյ, և յետ աստեացս՝ յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց, հօր իւրոյ Անդրեանի, և մօր իւրոյ Լիբանանայ և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց: Արդ, որք օգտիք ի սմանէ կարդալով կամ օրինակելով յիշման արժանի արարէք:

Արդ, զընցաւ գիրքս այս ի հայրապետութեան տեառն Մխիթարաւ և ի թագաւորութեանն Հայոց Կառաւանդեալ:

Սւ որ եմք ընակեալքս ի սուրբ քաղաքս Երուսաղէմ, սուրբ և արհի եպիսկոպոսիս մերոյ վեհազոյն աթոռոյ սուրբ առաքելոյս Յակոբա, 337ա նախ և առաջին սուրբ եպիսկոպոսի || այժմս յաջորդի և մեր վերադիտապետի, հեղի և անարատի, շնորհօք ողորմութեանն աստուծոյ առաքելական աջոյն արքեպիսկոպոսի սուրբ քաղաքիս Երուսաղէմայ տէր Բաքիլիանի, որով ծանիցի լսողաց զկնի սուղ ժամանակիս անցելոյ, զի յաւուրս սորա ոչ երբէք երեւիւր ի բնակիչքս սորա ամբարտաւան, զի ամբարտաւանք ի սորա կարի և անչափ խոնարհութիւնն հայելով, ամաչեցեալք լինէին, և ոտանաին զհեզութիւն և զխոնարհութիւն, և յամենայն տեսակս առաքելութեան զարդարեալ էին, քանզի որպէս և վայել էր աստուածակոխ և աստուածարնակ քաղաքիս այնպիսի տեսուչ և առաջնորդ, զնոյնն աստուածային անսղութեամբն շնորհեալ, ի վայելս սուրբ, անարատ և անապական սուրբ Գերեզմանիս, սուրբ Գողգոթայիս, և սուրբ Համբարձմանն, և սուրբ Ժամադբութեանն տեղի, նաև գերեզմանի սբրուհոյ Աստուածածնին. զոր թէպէտ և ժամանակս խիստ էր դառն, սակայն սորին քաղցրութիւնն զամենայն քաղցրութեամբ անցուցանէր: Սւ ողորմած կամք սորին ոչ միայն յաղքատս, այլև յայնոսիկ, զորս յարկածից չարին, յորս այս հազրից(°) փնտաւարին սահեալ և անկեալք, նոցա. տիրապէս զութ շարժեալ, զիրկս արձակեալ ի ծոց իւր ժողովէր, և սիրով հանգարտութեան զամենեսեան խրատէր. քաղցելոց՝ հաց, ծարաւեացն՝ ջուր, մերկիցն՝ զգեստ, օտարաց՝ ժողովօզ, հիւանդաց՝ այցելու, բանտարդելոցն՝ խնամածու, և առհասարակ ամենեցուն տածօզ և վերակացու և ծաղիկ մխիթարութեան երեւեալ ի հիւծեալ և ի մաշեալ ժամանակիս, զոր տէր Յիսուս, ըստ վերոյգրելոցս շնորհեսցէ զտէր Բաքիլիան ընդ երկայն աւուրն ուղիղ վերակացութեամբ, պարադաց ամօք, երկարեալ ժամանակաւ մեզ ամենեցուն, և ցօղն օրհնութեան սրկեսցէ ի յագիս ննջեցելոց իւրոց, և զտրիտուր փոխարինին հատուցէ նմա աստ և ի հանգերձելուքն, և օրհնեսցէ զնա հոգով և մարմնով, կրկին կենօք և երկու աշխարհօք, ամէն:

* Ուղղագրի փակագծերում բերված է 338ա էջի հիշատակագրության տվյալը:

337բ Այլ և զպատուէլի եղլբարքս մեր, զերկոքին Թորոս՝ զփակակալ և զխոստովանահայր, որ վասն յոյժ խոնարհութեանն և համեստութեանն, թէպէտ հասակաւ տղա գոլով, սակայն խելօքն՝ կարի ուշիմն և հանճարեղ, զոր ամենեցուն հլու և հպատակ հրամանաց, սիրեցեալ յամենեցունց՝ կացուցեալ եղև ի վերայ երկուց մեծամեծ գործոց, զոր տէր Յիսուս պահեսցէ անմատչելի ի գործս իւր, ամէն: Եւ զմիւս Թորոս՝ հայրպետ մեծահանգէս մենաստանիս սուրբ Յակորայ, և զոր ի սորին համբերութիւնն և յանբերելի խօսակարգութիւնն նաեցեալ, որ ոչ երբէք բարկացող և ոչ զոք անարգող և դառնացուցանող, այլ ամենայն չարի և բարոյ քաղցրութեամբ տանէր, և ամենեցուն լինէր խնամօղ և գթած առ ամենեւեան, վասն որոյ հայրն երկնաւոր պահեսցէ զնա անվեհեր ի գործս իւր, և անարատ պահեսցէ հոգով և մարմնով ի կամս ողորմութեան իւր: Այլ և զհամաշիրակ և հրեշտակերամ աստուածարեալ եղբարքս համահաւաքեալ յամենայն Հայաստան ազանց, ի սահմանաց հեռաւորաց և մերձաւորաց, անսասան պահեսցէ ի միաբանութիւն և յարաշարժ յամենայն առաքելութիւն, հանգերձ հովուապետաւս մերով տէր Բառնիլիոսիւ, և զայն ի պարծանս ազգիս բարեհամբաւեալ և ի փառս և ի պատիւ սրբոյ երրորդութեանն, ամէն:

Եւ զՄանուէլ քահանայ և զծնողսն իմ, որ զգիրքս գրեցի, [ո]վ ընթերց[ո]ղ, աղաչեմ յիշել ի տէր: Եւ զՄովսէս միայնակեաց, երախտաւոր եղբայր մեր յիշել աղաչեմ: Եւ աստուած առհասարակ յիշողացդ ե յիշեցողոցս ողորմեցի, և նմա փառք յաւիտեան: Թվ. Գ. և ի մին (1352) գրեցաւ, ի քաղաքիս Մար կոչեցելոյ:

478.

Ա Ս Տ Ո Ի Ա Ծ Ա Շ Ո Ի Ն Չ

Վասպ. 1. Լալ. Թուց. սյուն. 5—7

Գրիշ՝ Ստեփաննոս
վայր՝ Սուրխաթ

ա

...Ես՝ տկար և անարժան հողս վերջին Քրիստոսատուր կոչեցեալ, ցանկացաւ և փափաքաւ եղեալ աստուածապատիւ և յոգնառատ փարթամութեան, ի նեղ և ի դառն ժամանակի... ետու գրեալ զսա ի վայելուճն անձին իմոյ և յիշատակ հոգւոյ իմոյ և ծնողաց իմոց, ի թուականութեան ասքանաղեան և յաբեղական տօմարի ԳԱ. (1352), ե ըստ նորում շրջանի ՄԿԹ. (269), և ի գալստենէ կենարարին ՌՅԾԴ. (1354), ի հայրապետութեան Հայոց տեառն Մխիթարայ, և յեպիսկոպոսութեան յամենայն հիւսուսական կողմանց տէր Ստեփաննոսի աւրհնեալ քահանայապետի, զոր տէր Յիսուս պահեսցէ ի կամս ողորմութեան իւրոյ, ամէն:

... Արդ, այսմ աստուածապատում և քրիստոսաւանդ տառիս

փափաքաւ ի իմոյ, և հաւր իմոյ Կարապետի, և մաւր իմոյ Սուրբի, և երկուց հաւուցն իմոց՝ Նօփարի և Ասիւծի, և եղբարց իմոց՝ Մովսէսի և Յովնանի, և Աստուածատրի, և քերցն իմոց՝ Թագուշի և Մարթայի և Ստեփանի, և հաւրեղբարն իմոյ՝ Աւետիս քահանայի և Սիմէովի, և պատ[ուական] Անտոնի, և եղբարն նորին՝ Տաւեղանայ՝ փոխեցելոյն առ Քրիստոս, և հաւրաքեոն իմոյ զԱմենտիկայ, և Բորգեաց նորա՝ Պատուեղան և Պիտեղան, նաև քեոյն իմոյ Ամիրշապի՝ փոխեցելոյն առ Քրիստոս, և ամենայն արեան մերձակայից իմոց....:

Բայց գրեցաւ սա յաշխարհիս Հոնաց և ի յերկիրս Խրիմի, ի հոյակապ և ի հոյակաւոր քաղաքիս, որ կոչի Սուրխար, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին և սրբոյն Սարգսի զաւրաւ[արի], ձեռամբ անիմաստ և յետին գրչի՝ Ստեփաննոսի սուտանուն քահանայի, ի լաւ և յընտիր աւերակէ:

Արդ, աղաչեմ զսրբազան և զաստուածամերձ զասս քահանայից, որք ընթեռնուք և լուսաւորիք, յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր զյիշատակեալքս ի սմա զՔրիստոսատուր կրանաւոր, և զծնաւոյս իւր..., և զսպասաւոր մեր Գոնար խաթունն, որ բազում աշխատանաւք ըզթուղթն նշայեաց և կոկեաց, և հայրն իմ զԳրիգորիս քահանայ, և հայրն իմ զԱլֆազատ, և զքոյրն իմ Սիրմայ, և Հովսէփի, և զեղբայրն իմ զՅովնանիս, և փոխեցեալսն առ Քրիստոս, և սխալանաց և խոշորութեան գրոյս շնորհացէք մեզ, զի կար մեր այսքան էր և ոչ աւելի:

Յիշեսցիք ի Քրիստոս և զՄելքիսեդեկ միայնակեացն, որ բազում աշխատութեամբ և ջանի միջնորդ եղև բանիս և յաւթարեցոյց զՔրիստոսատուրն և զմեզ, տէր աստուած զվարձս բարեաց պարգևեացէ նմա...:

Բ

... Զպատուելի և զհոգիացեալ այրն և զլցեալն ամենայն գործովք բարութեան՝ զպարոն Ստեփաննոս, և զհամեստ ամուսինն իւր զՈւստիանիս, և զծնաւոյս իւրեանց, և զորդիս նոցին՝ զՏիրացուն, և զՏիմօթեմ, և զԱստուածատուրն, որ ի գեռ հասակի փոխեցաւ յաշխարհէ և եմուտ առ Քրիստոս՝ յոյսն ամենեցուն, և զայլ ամենայն արեան մերձակայս իւրեանց՝ զկենդանիս և զհանգուցեալս, և զհարսունս նոցա յիշեսցիք ի Քրիստոս, որ աւգնական եղեն ի նիւթ սորին, և ինքն աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց աստ յիշելեացս և ձեզ՝ յիշողացդ առհասարակ ողորմեսցի յիւր միւսանդամ զալստեանն...:

* Գրված է Մնացորդաց գրքի վերջում:

Գ

Ջստացող սորին զԳրիստոստուր կրանաւորն և զծնողսն իմ յիշեսլիք ի Գրիստոս, ընդ նմին և զմեծ հեղինակն՝ զհայրն աշխարհի զԱւետիք վարդապետ, զոր խոտաճարակ կոչեն, որ բազում աշխատութեամբ և ճշգրտիւ սնոյց զմեզ մինչ հասոյց յաբբունս հասակի, ե արժանի արար զանարժանութիւնս մեր զասել ի կարգս կրանաւորութեան, թէպէտ և վեր է քան զարժանն մեր, և ինք փոխեցաւ ի ներկայէս յաղառնումն. տէր աստուած ողորմեսցի նմա վարձս բարեաց յարքայութեան իւրում և աղօթիւք նորա՝ ամենայն աշխարհի, ամէն։*

դ

Ո՛վ եղբայր, եթէ ես վարժեալ ի ծաղկումն բանից, վասն ստուգաբանութեան աւետարանիս իմասցիս, եթէ ընթեռնուս մտաւորաբար, և մի ընդ վայր թուի յաչս քո, վասն զի գաղափար սորին ի հոգեւոր ուխտն էր գրած, զոր Դրագաթկն անուանեն. իսկ եթէ աւրինակեո ի յայլ՝ զկէտն, զտունն, զքաջն, զհաբն, զգլխագիրն, զհամարքն մի անցաներ, այլ ջանա ջանիւք, զոր ինչ գրած է ի սմա այնպէս գրես և այնպէս ընթեռնուս, և զՍտեփանոս անիմաստ գրիչ յիշեա ազաւթիւք...:**

479.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 7598 (տես նաև 1647 Թ.)

Գրիչ՝ Ստեփանոս
վայր՝ Սուրիտք

- 262բ ... Գրեցաւ սուրբ աւետարանս ձեռամբ նուաստ և յետին գրչի Ստեփանոսի մեղապարտի, ունայնագործ մեղաւորի, ի թվաբերութեանս ասքանագեան և արեթական տոմարի ՊԱ. (1252) և ըստ նորումս շրջանի ՄԿԹ. (269)***, և ի գալստենէ կենարարին ՌՅԾԴ. (1354), ի ստոյգ և յընտիւր աւրինակէ, ևս առաւել համարայիցն, զի գաղափար սորին ի հռչակաւոր անապատին էր գրած, զոր Դրագաթկն անուանի, ի յաշխարհիս Հոթաց և ի յերկիրս Խրիմի, ի հոյակապ և ի հռչակաւոր քաղաքիս, որ կոչի Սուրիտք, ընդ հովանեաւ || սուրբ Աստուածածնին, և սրբոյն Սարգսի զաւրավարին, և այլ բազմահաւաք սրբոց, ի հայրապետութեանն Հայոց տեառն Միսիքաթայ, և յեպիսկոպո-
- 263ա

* Յորայ գրքի վերջում:

** Յովհաննու ավետարանի վերջում:

*** Նոր թվական ասելով գրիչները միշտ ի նկատի են ունեցել ԺԱ. դարի նշանավոր բանաստեղծ, գիտնական և տոմարագետ Սարկավազի տոմարը, որի առաջին տարին համապատասխանում է 1083 թվականին:

սութեան ամենայն հիւսիսական կողմանց տէր Սանփանոսի, աւրհանեալ քահանայապետի, զոր տէր Քրիստոս պահեսցէ ի կամս ողորմութեան իւրոյ, ամէն:

263ր ... Արդ, այսմ աստուածապատում ե քրիստոսականդ տառիս ցանկացող եղեալ աստուածարեալ և պատուական կուսակրան քահանայն Յովնաթնէն, ետ դրել զսուրբ աւետարանս ի վայելումն անձին իւրոյ և յիշատակ հոգւոյ իւրոյ: Արդ, որք հանդիպիք ոմաւ ընթեոնելով կամ գաղափար առնելով, յիշեցիք ի մաքրափայլ և ի սրբամատոյց յաղաթս ձեր զպատուելի կրանաւորն զՅովնաթնէն՝ զստացող սորին, և զհայրն իւր զՎարդան քահանայ, և զմայրն իւր՝ զՇարիք, և զեղբար իւր զՅովնաթնէն կրօնաւոր, և զքորքն իւր՝ զԲովսեան և զՓոքրտիկինն, և զհարեղբայրն իւր զԳրիգորն, և զերկու մեծ հաւն իւր՝ զՅովնաթնէն երէց և զՎարդապետ երէց, նաև զերկու հանն իւր՝ զԹիմայն և զԽելօֆն, և զԹամարն: Որ մեծաւ փափագանօք և սրտաշուն յօժարութեամբ, և քաջահաւատ յուսով և քրիստոսասէր բաղձանօք ետ գրել զսուրբ աւետարանս ի փրկութիւն կենաց իւրոց և ի լուսաւորութիւն հոգւոյ իւրոյ, յիշատակ իւր և ծնողաց և եղբարց և ամենայն զարմից, զանձ յաւիտենական և անպաճոյճ ճոխութիւն, ի պայծառութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ և յուրախութիւն ուխտի մանկանց նազելի մաւր մերոյ նոր Սիոնի:

Արդ, աղաչեմ զսրբազան և զաստուածամերձ դասս քահանայիցդ, որք ընթեոնուք և լուսաւսբիք, յիշեցիք զվերոգրեալքս ի սմա, և զիս՝ զՍտեփանոս մեղապարտ զրիչ, և զծնողսն իմ, և զեղբարս, և զքորս, և զամենայն արեան մերձակայս իմ, և որ յիշէ սրտի մտօք և ինքն 264ա յիշեալ լիցի առաջի անեղ ատենին Քրիստոսի, ուր բանք սպառին և զործք թազաւորին, առաջի արդար զատաւորին Քրիստոսի, և նմա փառք յաւիտենաս, ամէն: Եւ որ հաւատով ամէն ասէ և նմա ողորմեսցի, ամէն:

480.

Ճ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ր

Երևան 7443 (աես նաև 1728 Թ.)

Վայր՝ Ղրիմ, ի վանքս Քիմնակի

608ր Յամի ՊԲ. (1352) Թուականիս Հայոց գրեցաւ տառս բազմաժողով և պատմութիւնք ընտիրք և ուղղափառք յուղղափառաց շարագրեալ ձեռամբ երկուց գրչաց՝ Անտոն իրիցու և Մելիքեդ միայնակեցի, ի խնդրոյ և ի ստանալոյ Քրիստոսատուր քահանայի՝ հեղահագի և մաքրակրան արեղայի, յաշխարհս Ղրիմի, վանքս Քիմնակի:*

* Հուսանցքում, այլ ձեռագրով գրված է՝ Քիմնակի, որ այժմ Թուրքաց լեզուաւ Թեքէ ասի, զոր յառաջ գիւղ էր եղեալ Քիմնակ անուն, և սուրբ Աստուածածնա [վանք] մի մօա ի գեղն, և անգր է գրեալ ճառքնսիրս ի փառս աստուծոյ:

Արդ, որք հանդիպիք այսմ մատենի, յիշեցէք ի տէր զդրողք սորա, ե զստացող սորա՝ զՔրիստոսատուր արեղա, և զծնաւդսն նորա՝ զԿարապետն և ըզՍուրբաթն, և զեղբարսն՝ զՍնվսեան, զՅովնան, զԱստուածատուրն, զքուերսն՝ զԹագուհին, զՄարթան և զՍառան, և զպապքն՝ զԱռիւծն և Նոբարն, զքեռին իւր՝ զԱմիրշան, և զհաւրեղ-րարքն՝ զԳրիգորն, զԱւետիք երէցն, զՍիմեանն, զհաւրաքոյրն՝ զԱմենտի-կինն, և զորդիքն նորա՝ զՊիտեանն և զՊատուակեանն և զԱմտանն, որք կան և որք փոխեալ են, ե զամենայն արեան մերձաւորս, ես և զե-րախաւորսն, որք աւգնեցին ի դիրսս, որ շատ և որ սակաւ՝ ըստ կարի ե ըստ հաւատոց, ե յիշելոցս թողութիւն խնդրեցէք յաստու-ծոյ մերոյ, որ է արհնեալ յաւտեանս, դի և ձեզ դտցի թողութիւն...:

Յայսմ ամի էր վերադիտող այսմ աշխարհի և ամենայն հիւսի-սային կողմանց տէր Ստեփաննոս և երկրորդ նորա՝ Յովնան արե-ղայ, այր ընտրեալ և զովելի յաւրէնսն աստուծոյ, ուղղափառ կրաւ-նիւք:

481.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 7337

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Կաթա

ա

331ա Շնորհիւն աստուծոյ ամենակալի սկսայ և ողորմութեամբ խնամոց նորա կատարեցի զսուրբ ե ցանկալի աւետարանս յաւրինակէ սրբոյն Ստեփան ի հայոց թարգմանչի և երկրորդ լուսաւորչի հայաստանեայցս ի թուականիս ՊԱ. (1352), յաշխարհս Ղրիմ, ի քաղաքս Կաթա, ընդ հովանեաւ սուրբ Երրորդութեանս, ի հայրապետութեան հայոց տեառն Մխիթարայ, և ի թագաւորու || թեան Կառնաճեղիմանի, և մերոյ առաջ-նորդութեանս արքեպիսկոպոսի տէր Ստեփաննոսի: Գրեցաւ սուրբ ե ցանկալի աւետարանս ձեռամբ իմով Կարապետի, ի խնդրոյ սրբասէր կրաւնաւորի Յովնիկ հայրապետի, զի ստացեալ զստացուածս աստուա-ծային կենդանի յարգար ընչից իւրոց, յիշատակ բարեաց ինքեան և ծնաւդաց իւրոց:

Արդ, որ ընթեռնոյք և կամ ընդ աւրինակ գնէք, հաստատուն մտաւք հաւատացէք ստուգութեան բանիցդ և ցանկուցդ, ե զստացաւդ սորա, և անարժան ծնաւդս՝ զԿարապետ, և զծնաւդսն իմ, և զեղբարս յիշեսլիք ի տէր, ով սուրբ հարք և եղբարք, և Քրիստոս աստուած յիշողացդ և յիշելեացս ողորմեսցի. և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

բ

Ստացող՝ Յովնիկ

332ա Ես՝ Յովնիկ արեղայ, գնեցի զսուրբ աւետարանս յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց, սուրբ ուխտիս Աւետիքի: Ով որ ընթեռնու յիշեսցէ և զծնողսն մեր, զհայրն իմ զՊարոմշան, և զմայրն իմ զԹաշխաթում, և

զեղբարան իմ՝ զԿիրակոս և Պաւղոս և Շատուրան, և զքոյրն մեր զԱւագտիկեմ, և զամենայն արեան մերձաւորսն յիշեցիք ի Քրիստոս, ընդ նմին յիշեցիք զՄանվել, Սանվել, և զԴանիել, զհայրն մեր զՀեթում, և զՎարդետիկեմ, զՄիմայ, զՎարդանշան, և զՍառան, զՍարգիս, և զԿարապետ, և զՎանդանշան, զՅովանէմ, և զՍիրման, և զՇմոֆոր, զԿենդանիսն և զհանգուցեալսն առհասարակ յիշեցիք և աստուած զձեզ յիշէ ի միւսանգամ գալստեանն, և նմա վառք յաւիտեանս, ամէն:

482.

ՃԱՌՔ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԱՆԳԱԿՈՒՆԻՈՅ ԵՒ ՎԱՐՔ ՍՐԲՈՅ

Երևան 2825

Գրիչ՝ Գրիգոր Թորոսամց
վայր՝ Սուրխաթ

252բ Գրեցաւ պատմութիւն սուրբ վկայիցս և խրատքս վարուց ի թվ. հայոց ՊԱ. (1352), յունվար Ժ. (10), ձեռամբ մեղապարտ քահանայի Թորոսամց Գրիգորի*, ի քաղաքս Սուրդաթս, առ դուռն սուրբ Աստուածածնիս,** Արդ, աղաչեմ զձեզ մեղաց թողութիւն խնդրեցէք զաստուծոյ ծնողացն իմոց՝ մեծ Թորոս քաղ[անայի], և մաւրն իմոյ, և Կենակցին իմոյ, և եղբարցն իմոց, և Քրիստոս զձերն թողցէ, ամէն.

253ա և զսղալու || թիւն գրոցս ուղղեցէք և մի բամբասէք: Եւս յիշեցիք զստացող սորա*** և զծնողսն իւր:

483.

Մ Ա Ն Ր Ո Ւ Ս Մ Ո Ւ Ն Ք

Երևան 591

Գրիչ՝ Գրիգոր Սուփրամաց
վայր՝ Սուրխաթ

... Գրեցաւ տետրակս, որ կոչի մանրուսմունք, յաշխարհս Ղրիմի, ի Սուրխաթ քաղաքս, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, ի հայրապետութեան տեառն [Սխիթարայ]****, և ի Թագաւորութեան Կոստանդնուպոլի, և ի մերում նահանգի՝ տէր Ստեփաննոսի արհեսպիսկոպոսի Բ. ի թվականին Հայոց ՊԱ. (1352), յօգոստոս ամսոյ, ձեռամբ Գրիգորի Սուփրամաց, ի վայելումն շնորհազարգ քահանային, որ բազում փափաղանաւք ստացաւ զսա ի վայելումն անձին իւրոյ և յիշատակ հոգւոյ...:

* 252բ էջի աջ եզրի մաշված լինելու պատճառով, զբնի անունը՝ Թորոսանց Գրիգոր, եղծված է: Վերականգնում ենք համաձայն 255բ էջի հիշատակադրութեան:

** Վանքի անունը նույնպես եղծված է, հազիվ նկատվում են լձձ տառերը միայն:

*** Ստացողի անվան համար տեղ է բաց թողնված:

**** Գրված և ապա քերված է «Ստեփաննոս» անունը, ժամանակի կաթողիկոսն է Մխիթարը:

Ա Ի Ծ Տ Ա Ր Ա Ն

ԵՐԷԱՆ 6796

ԳՐԻՆ՝ ՍԽԱՐՈՒՄ [ՊԻԾՄԱՆ]
ՎԱՅՐ՝ ԿԻՐԻՑԻՄ

Ի Հայոց մեծաց ի թվականի,
Ի յուրհարոյր 'վ երկու տարի (1353)
Կատարեցաւ սա ի կարգի
Ձեռամբ Ստրգիս քահանայի,*
Աւետարանս Քրիստոսի,
Ձոր բժշկեաց տէրն ի յերկրի,
131բ Յախտէ ցաւոց զարմանալի
Ջիւղանգս վաղ ժամանակի՝
Ջկաղն և զկոյրն յորովայնի
Լուսաւորեաց ազգի ազգի,
Ջանդամալոյծն բոտ հրամանի
Նւ զայսահարսն այլ ի կարգի:
Ջննջեցելոցն մէկ հետ մէկի,
Ջամէն զլիւոյ հետ իր զրեցի
Նւ ծայր ի ծայր զարդարեցի,
Ոսկով, ծաղկիւ, զամէնն ի լի
Նւ պատկերնով նոր է ի գրի,
Գիտելութեամբն իմ տէր Բաղի,
Քրիստոս նմա ողորմեցի:
Արդ, ես նըւաստս յամենայնի
132ա Ստրգիս լըցեալ մեղաւք ի լի,
Ի ծերութեան ժամանակի
Աշխատութեամբ յաւարտ ածի,
Ջի եփ զոս ես կու գրէի,
Նա իմ պարոն** անուանեցի,
Սուրբ Թադուհոյն Ստրիպնի,
Տէրն այլ համեց, թէ թող լինի,
Ջի այլ մարդ այտ ցեղ չանի,

* Ձեռագրում կան բարձրորակ մանրանկարներ, նման Ստրգիս Գրծակի նկարներին, ուստի կարծում ենք, որ սույն հիշատակարանի հեղինակը և ձեռագրի ծագողը Ստրգիս քահանան ենք Ստրգիս Գրծակն է:

** Ձեռագրում՝ «Գրին» (պատվով):

Նաբա վայլ է, որ է բարի,
 Ի վայելումն յիշատակի,
 Նաև որդոցն իւր և զարմի
 Եւ իւր ծնաւդացն ամենայնի,
 Հանգչել ի գոգն Աբրահամի,
 Սուրբ Թագաւորն Կոստանդին,
 Աջոյն աւծեալ է անեղին,
 Երկար ամաւք վայելողին,
 132բ Հստ հրամանի մերոյ փրկչին,
 Զաթոն իւր՝ ըզհայրենին,
 Որդովք իւրովք յամենեան:
 Աստուած առնէ ողորմութիւնն
 Իւր, և ծնողացն իւր, և զարմին,
 Որ զմեզ յիշէ առ ի բարին
 Եւ կամ խնդրէ մեզ թողութիւն,
 Քրիստոս, որ առատն է ի բարին,
 Թողու զիւր մեղքն, և զիւր ծնողին,
 Եւ զՄկրտչին՝ զկազմողին:

ՊԳ.

1354

485.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԱԾ ԱՐԱՐԵԱԼ ՎԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
ԵՒ ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
Ն. ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻՈՇ

ԵՐԷԱՆ 5600

ԳՐԻՆ՝ ԳՐԻԳՈՐ
ՎԱՅՐ՝ ԱՊՔԱՄԱՐ

ա

256ա Արդ, գրեցաւ երկոքին մեկնիչս՝ Յորա և աստուածական տես-
լեանն Յոհաննսւ, զոր իմով աշխատութեամբ՝ Գր[իգոր] սպասաւոր
բանի, և զոր՝ այլոց աւգնականութեամբ, ի վայելս մեզ աստէն, և
յիշատակ բարի հոգւոց մերոց՝ վարժապետաց, ծնողաց, և եղբարց, և
ամենայն արեանառու մերձաւորաց: Բայց գրեցաւ ի ծովամէջ կղզիս
Աղքամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս և այլ սրբոց, որ հանգու-
ցեալ են ի սմա, ի թուիս հայոց ՊԳ. (1354)-երորդի, ի գառն, ի նեղ
և ի նուրբ ժամանակիս, զոր չէ եղեալ ի սկզբանէ աշխարհի, և մի ևս
այլ լիցի:

Արդ, որք հանդիպիք օգտութեամբ ինչ ի սմանէ, յիշեսլիք բա-
րի կամօք առ Գրիստոս զվերոյգրեալքս ի սմա, զի և գուք ընգալ-
լիք մասն բարի ի Գրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յա-
ւիտեանս, ամէն:

բ

134բ Գրեցաւ մեկնութիւնս՝ հրահանգ բանիցն Յորա, իմով ձեռամբ՝
մեղաւոր սպասաւորի բանի Գր[իգորի], ի վայելս անձին իմոյ և յի-
շատակ հոգւոյ իմում, և ծնողաց, և վարժապետաց՝ Միսիքարա և Տիրա-
տըբոյ: Արդ, որք հանդիպիք աւգտութեամբ ինչ, յաղօթս յիշեսլիք:
Ի թուի ՊԲ. (1353), յամսեանն օգոստոս:

գ

256բ Փառք...զի զօրացոյց զտկարս մեղսամակարդ և բազմավէր ան-
ձամբ հասանել ի վերջ սկսելոյս: Ի ժամանակս և յամս յայս, յորում ըն-
դարձակեցան ամենայն թշնամիք եկեղեցեաց և քրիստոնէից, և բար-
ձան կարգք և կրօնք հաւատացելոց և քահանայից, և քնաց միայն
անունն, ձեն և որքանութիւնն, և կորեաւ էութիւն բարերջանկու-
թեանն: Աւագ, աւագ, երանի չժամանելոցն ի ժամս յայս, բայց

փառք, փառք և պատիւ արարչին և նախախնամողին յաղագս ամենայնի, զի արժանի սրոց զործեցաքն առնումք զհատուցումն,

Հետ. ստացող՝ Յակոբ Առաքելացի

Գ

Եւ ընդ յառաջին ստացողացն և զվերջին ստացաւդ սորայ զՅակոբ վարդապետ Առաքելացի և զԱնդրեոս եղբայր իմ յիշեցէք ի Քրիստոս աստուած, զի գնեցի ԳՃԿ. (360)-ն յիգիտ տրեղաէն, և շատ մունաթով և երախտիւ ետ. և գուք, որ կարգայք կամ օրինակէք, մեք ձեր աղօթիք աստուծոյ անձին (այսպէս):

486.

Ա Ս Տ Ո Ի Ա Ծ Ա Շ Ո Ի Ն Չ

Մատենադարան Հայկ. Թարգմ. էջ 148—149

Ստացող՝ Եփրեմ
վայր՝ Սուլտանիա

448

...Աճապարեալ ստանալ զսա վերիմաստ քահանայն աստուծոյ Գրիգոր...և բազում աշխատութեամբ ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց իւրոց յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց, և ի ժառանգութիւն զաւակի իւրոյ պատուական քահանային Սփրեմի, և ի թուականութեանս Հայոց ՉԴ. (1341)*, ի յաշխարհակալութեան փոքր Ենի շտամի, և հիւպատոսութեան և սպարապետութեան Հայոց Բիւրքիլիմ, ի քաղաքն Սուլտանիայ, ի քորեպիսկոպոսութեան Օրտուի տէր Սարգսի, և եպիսկոպոսութեան տէր Գրիգորի:

Արդ, յամի ծննդեան փրկչին մերոյ՝ [ՌԵԾԳ]-ի, և ի թուականութեանս Հայոց ԳԳ. (1354), և յամսեանն սեպտեմբերի ԻՆ. (25) և ի մարերի Է. (7), ի մայրաքաղաքս Բաղտատ, ի յաշխարհակալ բռնաւորութեան մեծ Ենի շտամի, և ի հայրապետութեան ամենայն Հայոց տէր Միքայիլ, և ի քորեպիսկոպոսութեան այսմ նահանգի տէր Սարգսի, Սփրեմ քահանայ՝ որդի հարազատ Գրիգոր քահանայի՝ ստացողի զրոցս, պարգեւեաց զգիրքս աստուածաշունչ ինքնայօժար կամօք սուրբ Նշանին Վարդգայ և նորին եկեղեցւոյն՝ տուրք մշտնջենաւոր և յաւիտենական...:

Արդ՝ ես նուաստ Եփրեմ քահանայ, որ ունէի զգիրք աստուածաշունչ ի հօրէ իմմէ ի Գրիգոր քահանայէ, նուիրեցի և ետու զսա ուխտիս Վարդգայ սուրբ Նշանին, և ետու այնու դաշամբ, զի միաբանք սուրբ ուխտին և քահանայք նորա, յորժամ հասցէ գիրքս առ նոսա, զկարգ քահանայթաղմանն կատարեսցեն բովանդակ, և արասցեն զդիշերային պաշտօնն, և օծցեն խաչ սուրբ յանուն հօր իմոյ Գրիգոր քա-

* Սխալմամբ տպւած է ՀՉԴ. (1341):

հանայի: Եւ զեօթն աւուր ընթերցմունքն և զաղօթսն կատարեսցեն կարդալ... Այսուհետև հաստատեմք՝ զի ոչ ոք եպիսկոպոս, կամ հայրապետ վանաց, կամ քահանայ, կամ սարկաւազ և կամ այլ ոք կարասցէ հանել զգիրքս ի սուրբ եկեղեցւոյն Վաքազայ սուրբ Նշանին, ոչ ծախելով, և ոչ ընդ գրաւականս գնելով, և ոչ օժտելով, և ոչ գողանալով... Եւ զարձեալ պարտ է զյիշատակարանս զայս ի յամենայն աւագ հինգշաբթի օր, ի յատեանս եկեղեցւոյն, ի լսելիս ամենեցուն ընթեռնուլ:

487.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՒՐԵԱ ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐԱՑ ՎԵՏԵՐՈՐԴԱՅՆ
ԿԻՐԱԿՈՍԻ ԵՐՋՆԿԱՑԻՈՅ

Երևան 1980

Հեղինակ՝ Կիրազեան

160բ

...Արդ, նորին կարող զօրութեամբն և բարեբարութեամբն ես՝ նուաաստ և յետինս ի վարժապետաց Կիրազեան, ի յութհարիւր և յերեք թուականիս Հայոց (1354) արարի զվերլուծութիւն հարիւրօրաց սուրբ հօրն Եւագրեա, տկար զոյով հոգւով և մարմնով, և անիմաստ ե. փոքրատար մտօք, հրամանաւ ե. ազօթիւք երկուց վարդապետացն հոմանունաբար Յովնանեան առձայնելոց և այլ եղբարցս, եթէ հաճոյ լիցի ումէք՝ աստուծոյ շնորհք և երկրպագութիւն տուողին բանից, և եթէ ոչ՝ և այնպէս շնորհք, որ տա զառօել շնորհս սիրողացն զնա: Բայց աղաչեմ զամենեանս չլինել մեղադիր յանդգնութեանս վասն զի ի սիրոյ հարկեալ եկի յայս, զի սէր մոռանալ տա զտկարութիւն, քանզի սիրոյ զօրութիւն գերազանց է քան զընութիւն, և զանձն ի մահ գնել յօժարեցուցանէ վասն սիրելոյն, յաղաքս որոյ կրկին աղաչեմ անմեղադիր լինել և եղբայրաբար զթերին ուգ[ղ]ել, զի միգապատ և խօսքեալ մտօք այդ չափ կարացաք խօսել, ե. ոչ կարացաք հասանել մեծարոյս և կորարիւր իմաստից մտաց անապատին. վասն որոյ պաղատիմ ազատել զմեզ ի մեղադրանաց, ե. անմոռաց յիշել յաղօթս հանդերձ ծնողօք և վարդապետօք, և աստուած յիշողացդ և յիշեցելոցս ողորմեսցի, և որ զամէնն ասէ, ամէն:

488.

ԳԻՐԲ ՄԵԿԵՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ

Կայսր. մատեն. Վիեն. 1. Տաշ. ծուց. էջ 7 և Երևան 4085

Գրիչ՝ Թորոս Ալվրցի
վայր՝ Պիգ[ա]

221

Կատարեցաւ գիրքս այսմիկ գործոյս յամի մարդեղութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի ՌՅԾ. եւ Դ. (1354), յամսեան | | | :

Թարգմանեցաւ զիրքս, որ կոչի մեկնութիւն պատարագին, ձեռամբ Թադեոսիմ եպիսկոպոսի Կաթօյիմ, ի կարգէ քարոզողացն:

Եւ գրեցաւ ձեռամբ տրուպ եւ փցուն գրչի Թորոսի արեղի Ալվրք-ցոյն,* ի յամին նոյնումն տեառն մերոյ եւ փրկչին ՌՅԾ. եւ Գ. (1354), յամսեանն աւգոստոսի՝ Ժ. եւ Գ. (13) աւարտեցաւ զիրքս ի քաղաքիս, որ կոչի Պիգ, ընդ հովանեաւ սրբոյն Անտոնի Հայտոն, եւ ի հայրապետութեան պապոյն Իմօցեմցիոս Զ.-երրորդն...:

489.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 2843 (տես նաեւ՝ 1454 Բ.)

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Աղբամար

312բ Յամին յութհարիւրերորդի ե երրորդի թուարեութեանս Հայոց (1354) գրեցաւ սուրբ աւետարանս յորդորառատ բղխմամբ յաստուածային հոգոյն՝ յարբումն պասքելոց անձանց, ե ի զարդ պայծառութեան նորոյ Սիոնի, ե ի լուսաւորութիւն մանկանց առաքաստի, ձեռամբ անարժան Կարապետի սուտանուն կրան[աւ]որի, զոր գրեցի զսա յաստուածաբնակ կղզիս Աղթա[ւմ]ի կոչեցեալ, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս, ե սուրբ Նշանիս անապատի, ե աստուածամուկ սուրբ Գեղարդեանս, ի հայրապետութեան տէր Դաւթի Հայոց վերադիտողի, ի գառն ե ի վշտալից ժամանակիս:

313ա Արգ, այսմ աստուածային ե աստուածախաւս սուրբ աւետարանիս ցանկացող եղեալ աստուածասէր ե հարկեոր տանուտէրն Ամեմ ե սրբասնունդ սարկաւազն Թադեոս՝ ծաղ[կ]եալ զաւակն իւր, ե յոյժ փափազմամբ ե եռանդմամբ սրտիւ հտուն գրել զսա ի հալալ ե ի յարդար վաստակոց իւրեանց, ի վայելուքն անձանց ե յիշատակ հոգոց իւրեանց, ե ծնաւդացն՝ Մովսէսի ե Գեղեց տիկնայ, ե կենակցին իւրոյ Կալիթիկոյ, ե նորին ծնաւդացն, ե զաւակացն՝ Թովմայի ե Սարգսի, ե եղբարցն՝ Ամեմիայի, Իսրաէլի ե Զաքարիայի՝ քահանայի՝ հանգուցելոցն ի Քրիստոս, ե Յովսէփայ սարկաւազի՝ ուսումնակցի Թադեոսի, ե որդոցն Իսրայէլի՝ Հայրապետայ, ե Կարապետի, ե Մովսէսի, ե Մարգարայ՝ որդոյ Զաքարիայի, ե այլ ամենայն արեան մերձաւորաց, ե հտուն զսա անջինջ յիշատակ ի սուրբ եկեղեցի, որք
213բ ընթե || ունուն հաւատով ե հոգով ե աստուած-ողորմի ասեն ստացողաց սորա՝ Ամեմիայի, ե կենակցին՝ Կալիթիկի, ե այլ ամենայն վերոյիշողացն, ամէն:

Եւ արդ, ես՝ ունայ[ն]ս ի գործոց բարեաց, փցունս ի գրչաց, սուտանուն Կարապետ, աղաչեմ զամենեւեան զհանդիպեալսդ յիշեցէք

* Զ. Տաշյանը ծանոթագրում է՝ «Ալվար է հին զիւղ Բասենոյ զաւառին (հմտ. Ղաղար Փարսլ. տպ. Վենետ. 1873, էջ 470)»:

յաղաւթս ձեր զԱմեմիայ տանուտէրն, և զԹադէոս սարկաւազ, և զԹոււմա, և զՍարգիս՝ զվերոյ յիշեցեալսն և զաղղն ամենայն՝ զկենդանիք և զհալն զուցեալսն, ամէն:

Ընդ նոսին և զմեր անարժանութիւնս յիշելոյ արժանի արարէք՝ զկարապետ, և զմեր ծնողսն, և զԶաքարիայ՝ ծաղկող սորա, և զնորին ծնողքն. և Քրիստոս աստուած զձեզ յիշեսցէ յիւր արքայութիւնն, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

490.

ՏՕՄԱՐԱԳԻՅԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Երեսն 1090

Հետ. ստացող՝ Առաքել

210ա Ի թվ. ՊԳ. (1354), ես՝ Առաքել, գնացի յԵրուսաղէմ, տանուտէր կոյսն էր, վերայդիրն Ե. (5) էր. եւնթներակն՝ Բ. (2):

Յայսմ ամի եղև ի վերայ երկրի սով, զոր եղև մոթն մինչև ՃԺ. (110)*, զոր տէր Յիսուս խափանեսցէ յերկրէս մերմէ,**

491.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆՔ ԿԻՐՂԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՑԻՈՅ

Մատենադարան Հայկ. Թարգմ., էջ 507—508

Գրիչ՝ Ստեփաննոս
վայր՝ Սուրխաթ

ա

Գրեցաւ զիրքս այս և աստուածային տառս, և հոգւոյ և մարմնոյ փրկութիւնս, հաւատացելոց պարծանքս, ի թուականութեանս Հայոց ՊԳ. (1354), յաշխարհս Հոնաց և ի յերկիրս Խրիմի, ի հոյակապ և ի հռչակաւոր քաղաքս, որ կոչի Սուրխաթ, ի խնդրոյ աստուածընկալ և կուսակրան քահանային Միմեասի՝**, լցեալ շնորհիւ իմաստութեամբ, և առաւելեալ ամենայն գործովք առաքինութեամբք:

Արդ, աղաչեմ զամենեսեան...յորժամ ընթեռնուք կամ աւրինակէք, զպատուական քահանայս զՄիմեաս, և զծնաւղսն իւր, և զեղբարս և զամենայն ազգայինս յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, Ընդ նմին և զնուազեալս յիմաստութեան և զազակասեալս ի զոր-

* Հավանորեն՝ 110 զրամ:

** Ձեռագրի սկզբի մասը գրված է ԺԲ. դարում, իսկ այն մասը, ուր գտնվում է սույն հիշատակագրութիւնը՝ ԺԳ. դարում, Կարապետ գրչի կողմից: 210ա էջում թուած հիշատակագրութիւն մեջ գրիչը գրում է. «Զանարժանս բարեաց յիշատակի զսուտանուն գրիչս Կարապետ և զծնողսն իմ ազաչեմ յիշել ի տէր, և աստուած զձեզ յիշէ»:

*** Տպված է ՄԻնարի:

ծոց բարեաց, գտարակուսեալս՝ Ստեփաննոս քերաւդ դրոյս...իսկ շնորհատուն աստուած տացէ հոգի և իմաստութիւն ստացողի սորա Միմա կրանաւորի...:

Ստացող՝ Միմա Դերջանեցի

Բ

...Վճար 'ւ աւարտ եղև սրմին,
Առ ի կողմանս հիւսիսային,
Յաշխարհս Հոնաց և դաշտային,
Եւ ի Սուլիսաք քաղաքի սորին,
Յիշխանութեան ձանդաղեցիմ,
Որդւոյ մեծի Օգայիկ խանին.
Իսկ ի մերոյ մեծ արքային,
Որ Կոստանդին անուն ասին.
Եւ ի հանուրց Հայաստանիմ՝
Տէր Միսիքար հայրապետին,
Իսկ ի կողմանցս Հասկային՝
Տէր Ստեփաննոս վերադիտին,
Եւ իմաստուն մեծ հռետորին՝
Տէր Յովնան կուսակրանին,
Որ է գիտուն աստուածային
Եւ վկայեալն է ի բարին,
Ջոր տէր Յիսուս ըստ արժանին
Ջնա պահեսցէ կենաւք կրկին:

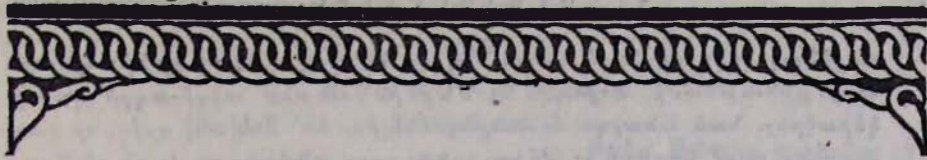
492.

ԳԱՆՁԱՐԱՆ—ՏԱՂԱՐԱՆ

Հալէպ, Սբ. Մհկ. 110, Սիւրբ. Յուդ. Ա. էջ 100

Գրիչ՝ Յովնան
վայր՝ Նրուսադիմ

870 Փառք...որ ետ կարողութիւն տկար անձին և մեղաւք լցեալ և աղտեղեալ գծողիս Յով[աննե]ս լոկ անուն արեղայի հասանել յաւարտ դրոյս, յամի Գ. և Գ. (1354) Թուականիս մերում, ի սուրբ քաղաքս Նրուսադիմ, ընդ հովանեաւ սուրբ Յակոբա և այլ սուրբ տնաւրինականացս Գրիստոսի աստուծոյ մերոյ...:

97

1355

493.

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Դ Ի Ր Ք

Ծրեան 3276

Նախագաղափարի գրիչ՝ Ստեփաննոս
վայր՝ Եզնկայ

190ա Կատարեցաւ կանոնական գիրքս ի գառն և ի գծնեա ժամանակիս,
յորում ոչ գոյր թագաւոր յազգէն նետողաց, այլ անբարեսէր մարդիկ
բռնացեալ ունէին զաշխարհս ամենայն, և ամբանային ի զ[գ]եակս, ի
քաղաքս՝ մի զմիմեամբք եղանելով։ Ի սոյն աւուր եղև զբաւ սորա ի
քաղաքս Եզնկայ, ի ձեռն սուտանուն երիցու Ստեփաննոսի, ընդ հո-
վանեաւ սուրբ տաճարիս, որ Ծառով սուրբ Յակոբ կոչի, յորժամ
Յախիթայն աղէկն ի քաղաքիս էր, և խօճայ Յալի ոմն բազում զօրօք ի
վերայ էր եկեալ, զոր տէր աստուած զբարին աջողէ մեզ։ Բայց զբե-
ցաւ սա ԳԴ. (1355) թվին, յամսեան օգոստոսի Դ. (4), ի վայելումն և
յիշատակ Գրիգոր արեղային՝ զրոց աշակերտի և բանի սպասաւորի,
որ ետ գրել զսա յիշատակ իւր, և ծնողաց իւրոց, և ամենայն արեա-
նառուաց, և համօրէն իւր երախտաւորացն, և սուրբ բարունապետացն
իւրոց՝ Կիրակոսի և Յովնանի, որոց յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի,
190բ և բանք նոցա առաւել պտգաբերեսցի, և կենդանի || աղօթք նոցա յա-
մենայնի մեզ պարիսպ եղիցի. և նմա փառք յամենայնի յայժմ և
յաւիտեան։

494.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 4972 (սես նաև 1575 թ.)

Դրիչ՝ Յոսեփ

ա

228 ա ... Ես՝ Յոսեփ զրոգս, անբաժինս յուրախութեան ժամանակէս եւ
զառնակեցս բնութեամբ, որ ժամանեցի զպատիժ եւ զգառնութիւն,
ազգաց իմոց թափուր զտեալ եւ տրտմութեամբ հետամտեալ, գտա
աշխատութեամբ զկարգ արուեստիս քերթող վերոգրեալ, որ ողորմու-
թեամբ աստուծոյ եւ կարողութեամբ նորա սկսայ եւ կատարեցի զըր-
խումն քառավտակ գետոյս զբանս փրկչին Յիսուսի՝ սուրբ աւե-
տաբանս։

Արդ, զբեցաւ ի գառն ժամանակիս, որ վասն մեղաց մերոց ամե-
նայն պէտք մարմնաւոր կերակրոցս մեր երկրիս ունայն գտաւ, զոր

աւրինակ հողի ոչ կարէ զաւրանալ եւ հանգչել եթէ ոչ բանիւ ճշմարտաց քննութեամբ, նոյնպէս եւ մարմին՝ առանց ազդի-ազդի պտղոց կերակրոյ. նաեւ անարդս եւ անընդունելիս, ես՝ Յոն[ան] գրիչ, որ զտա յաւուրս յոյս հարեալ եւ վիրաւորեալ սգով անփարատ, վասն զի թուաւ ազաւնեկն յաչաց իմոց եւ կորուսցի զշառաւեղիկն իմ, տղաեկն զՄարգ[ար]:

Ազաչեմ զամենայն սուրբ մանկունս եկեղեցւոյ, սղալանաց մի 228բ մեղադրել, զի սգաւոր գրեցաք եւ լալով: Այլ յիշեցէք ի մեղսաքաւիչ յաղաւթս ձեր գիտ՝ զանարժան գրողս զՅոն[ան], եւ գհայրն իմ զՄարգ[ար] քահանայ, եւ գհայրն իմ զՏիրաթեմ, եւ գիմ մարմնոյ աչաց լոյսն՝ զկտրեալն սրով հրեշտակին, որպէս զծաղիկ նոան՝ հարեալ ի կարկտէ:

Այլ գրեցաւ ի թուիս Հայոց ի ԳԴ. (1355), ի յետին եւ ի գառն ժամանակս, որ արդարութիւն ցամաքեալ է եւ մեղք ծովացեալ, որ ոչ հոգի գիտութեամբ պարծի ոք: Դարձեալ, ես՝ անարժան գրիչ Յոն[ան], ազաչեմ զսուրբ ընթերցողսդ յիշեցէք յաղաւթս զպանծալի եւ զմարգարտայեռ ընդելուզեալ ակն պատուական, առաքելաշնորհ եպիսկոպոսն մեր զտէր Աբրաեամ, զի նորին ողորմութեամբ ապրիմք...

Բ

178ա Սիրտս լալով է պաշարած
Եւ իմ աչաց լոյսն տարած,
Իմ մեղքն անեղ կա բազմացած,
Որ չյաջողաւ ըստ իմ կամաց:
Ի յաղգմանէ կամաց մեղաց
Կամ տատանած, տարէկուսած,
Իմ սիրեցեալ տղեկն փտած
Եւ ես թիւբեալ, սրտաբեկած,
Արագամտիկն յիսնէ առած
Եւ իւր քաղցր աչունքն խաւարած,
Յականջ սրտիս ձայնն բերած,
Կա առաջիս ինքն կանգնած,
Որպէս ի կենդան էր, անմեռած,
Երկայնահաս անձամբ ստեղծած,
Թող աստուած չլինի ինձ բարկացած,
Որ յամառեալ եմ եւ թիւրած:

Ծաղկող՝ Թորոս

Գ

178բ Զծաղկող սուրբ աւետարանիս՝ զԹորոս, որ եմ անուամբ եպիսկոպոս եւ ոչ գործով, ազաչեմ զձեզ՝ զընթերցաւզ սուրբ աւետարանիս, յիշեսցիք ի Գրիստոս ողորմայիւ, եւ աստուած յիշողացդ ողորմի, ամէն, ամէն, եւ Գրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս, ամէն, ամէն:

495.

Մ Ե Կ Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

Երևան 6938

Գրիչ՝ Աւետիս Երզնի Նատերի
վայր՝ Սուրխա՞ր

ա

38ր Արդ, ես՝ նուապտ և աղկաղկ հողս Աւետ[իս], յերեսս անկեալ
աղաչեմ զրարի պատահաւորդ սրբոյ տառիս յիշել զմեզ սրտի մտաւք
առաջ ամենագէտ արարչին ի թողութիւն և ի զթութիւն մեղաւք
մեռելոյս, որպէս զի աւթանդակութեամբ ամենագոր ձեռինն ելցուք ի
վեր ի միջոյ բաղմաթոյն և սրատափն ժանեաց սպանողին, որպէս եր-
բեմն երանելին Դանիէլ, և չարախօս իշխանն ի խորխարոտ զրին
իջեալ բնակեցէ, և անձամբ իւրով լցուցէ զտունն խաւարչտին, ե-
տէրն ամենակեցոյց կեցուցէ զձեզ, և ինքն աւրհնեալ է յաւիտեանս:
ՊԴ. (1355), հոկտեմբ[եր]:*

բ

2դատապար[ա] ծառայս ծառայիցդ Գրիստոսի զԱւետիս, որ ի
տեսանել զգիրս ցանկացայ փափագեալ սրտիւ, և զրեցաք զսա նօտար
զրչաւ վասն օրինակին փութոյն, զի երեք զսա եպիսկոպոսն Բառեմնյ
120ր Վարդան, և էր ի վերայ գնալոյ Ներսէսագիւմ, և յայլ ոչ գտանէր օրինակ
սուրբ տառիս, վասն այսր պատճառի սկսայ, ես՝ անպիտանս, ի սկիզբն,
և զրեցի սակաւ ինչ, և զայլն ետու ի հայրն իմ ծերացեալ՝ որոյ
Նատեր կոչի, զրեցի և ի միջոցին սակաւ մի այլ, և զրովանգակն նա
զլխաւորեաց, և լցաք զտենչուս մեր, թէ և փցնագիր էր գիրս. ե զուք, որ
հանդիպիք գտեալ զանձուս մեկնութեանս, յիշեցէք ի տէր սրտի մ[ա]ւք
զտէր Վարդ[ան]՝ զօրինակիս շնորհօզն, և զիս՝ զփափագօղս սուրբ տա-
ռիս՝ զԱւետ[իս], և զայլորեալ ալեաւք ծերունին՝ Նատեր գրիչ, զի
թերևս ապրեցուք ի սառսոսելի արհաւրացս, որ աստ կան գրեալ, և
հասցուք երանեալ և ցանկալի կենացն՝ զոր սրբոցն է պահեալ, սրոյ
պատմութիւն որպիսութեանն աստ գտանի՝ փառաց և ժառանգութեանն,
որ ի Գրիստոս Եիսուս ի տէր մեր, որում փառք յաւ[իտեանս] ի թուին
ՊԴ. (1355), յօդոստոսի Թ (9)-ն զբ[եցաւ]:

496.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 4915 (տես նաև 1433 Թ.)

Գրիչ՝ Գրիգոր
վայր՝ Աղբամար

286ա ... Արդ, զմտաւ ածելով զայս ամենայն՝ եթէ սնոտի է անցաւոր
և երկրաւոր մեծութիւնս, այբն ըրարեպաշտաւն Մուրատ և կենակիցն
իւր Խալաֆ խաթուն, զաւակն իւրեանց Ամիր-Սաբգիւս, ետուն զրեւ
զսա ծախիւք իւրեանց, յարդար վաստակոց և յաստուածատուր մեծու-

* Ներքին լուսանցքում գրված է «Սաքիմ փոխեցաւ»:

թեանց, իմով ձեռամբ՝ մեղսամակարթս Գրիգորի՝ սպասաւորի բանի։ Որով աղաչեմ զամենեւեան զհանդիպողքդ պատահամբ ի դէպ ժամանակի այսմ աստուածախաւս և նորոգող քաղցրահամ կենաց կտակիս յիշել բարի կամաւք ե սեռն սիրով՝ երկնաբացիկ ե հաճոյական աղաւթս ձեր... զստացող սորա զՄուրաւմ, բարեպաշտաւն և զհամեստ կենակից իւր զԽուանդ խաթուն, և զղաւակքն իւրեանց՝ զԱմիր-Սարգիս, զԱմիր-Մուլի և զՄիրզա պարոն, որպէս և զՍաղաւթ...

286բ ...Արդ, գրեցաւ սա ի թուականիս Հայոց յութհարիւրերորդի չորրորդի (1355), ձեռամբ Գրիգորի վերջին սպասաւորի բանի, ցանկացելոցն ի միտս ուղղակի, ի կղզիս Աղքատարայ, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս, յաւսւրս անիշխանութեան, յորում բարձեալ էր տէրութիւն հոգեոր և մարմնաւոր ազգիս հայկազեան, զի բռնացեալ կալան զմիջերկրեայս ամենայն ազգատոհմ կարապետի նեոխնն || ասացեալ։ Եւ նեղին յոյժ զազգս քրիստոնէից մինչև յելս ոգւոց։ Արդ, յայսպիսի դառն, ի նեղ և ի նուրբ ժամանակիս, յանձն առեալ աշխատութեամբ գրեցի զսա, վասն որոյ, աղաչեմ զամենեւեան սիրով սրբոյն աստուծոյ, յիշել առ Քրիստոս ի պատկանաւոր խնդրուածս ձեր զիս՝ զմեղապարտս, և զձեռնասուն պատանեակս զՏաւմաշեալ, զի և սա բազում աշխատեցաւ ի կոկիւն և ի սպասաւորելն, նաեւ զհայրն իմ Անդրեաս և զմայրն իմ Փառաց, իբրեւ թէ ներումն յանցանաց և թողութիւն մեղաց գտանել յահեղ ատենին և յանաչառ դատաստանին Քրիստոսի, որով ընդ աշեայցն է դասել, զի և դուք գրեսցիք ի դպրութիւն կենացն վերին...

Նաեւ զբաղմամբս՝ զԹումա քահանայ, յիշման արժանի արարէք։ Նաեւ զՊետրոս կրաւնաւոր՝ զհամախոհ եղբայրակիցս իմ յիշեսցիք առ Քրիստոս բարի մտաւք։

497.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ւ

Երեւն 2283

Գրիչ՝ Յակոբակ

128ա ի թվ. ՊԴ. (1355) գրեցաւ, յունիս ամսոյ ի Թ. (9)-ն. **

Յակոբակս ողորմելի,
Որ եմ մեղաւք գարշ աղտեղի,
Անուամբս զգաւն և պանծալի,
Բայց եմ ունակ հակառակի,
Ձձեղ աղաչեմ մանկունք վերի
Եւ ծնունդք լուսոյ աւազանի,
Յիշման արէք զիս արժանի
Առաջի հաւրն երկնաւորի,
Որ ինձ շնորհէ զպարտ քանքարի,
Ձոր ի խորիս թաքուցի...

* Թուման ձեռագրի ծաղկոյն է։

** Սույն հիշատակարանը նախագաղափար օրինակինն է. Երեւնի № 2283 ձեռագիրն ընդօրինակված է ժէ. դարում։

498.

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Շ Ո Ւ Ն Չ

Վենետ. 8 ծուց. Ա. էջ 95 (տե՛ս նաեւ 1341 թ.)

Գրիչ՝ Մովսէս
վայր՝ վարազ

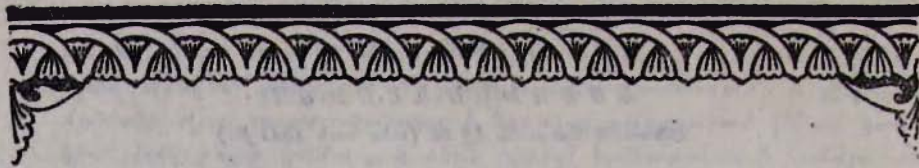
ա

538բ Աստուած ողորմի Մովսէս վարդապետին* Մեծնփայ վանաց և
իւր ծնողացն, որ ի ՊԴ. (1355) Թվականին գգիրս Առական գրեաց ի
սուրբ ուխտն վարազ:

բ

Ես Մարգարէս գնեցի գգիրքս ի հալալ արդեանց իմոց, և վե-
րջստին ընծայեցի վարազա, յիշատակ ինձ, և ծնողաց իմոց՝ հօրն
իմոյ Մկրտչի, և մօր իմոյ Մարթայի, և կենակցին [իմոյ]:

* Մովսէս վարդապետն արտագրել է միայն Սողոմոնի չորս գրքերը:

96

499.

1356

Ս Ա Ղ Մ Ո Ս Ա Ր Ա Ն

Վենետ. 26 ծուց. Ա. էջ 186—187

Դրիշ՝ Վարդ

Վայր՝ Մերտիմ Թւփիմ մեմաստամ

207բ

...Իսկ եղև կաաարուռն սորա ի թուականութեանս Հայոց ԳԵ. (1256) ձեռամբ իմով՝ անարժան, փցուն և անարհեստ գրչի Վարդի, ի մայրաքաղաքս Մերտիմ, և ի մենաստանս Թւփիմ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս և սուրբ Յովաննիսի: Արգ, աղաչեմ զմանկունսդ սուրբ եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք սմա տեսութեամբ կամ աւրինակ գնելով, յիշեալիք զերախտաւոր սորա զտէր Արքաեմամ, որ աւգնական եղև ի թղթի գինն և կազմաւորեցաւ զգրելն, և զամենայն եզրայրութիւնս, և զիս՝ զանպիաան գրիչս և զծնողսն մեր...: Յիշեցէք ի Գրիստոս և զԴաւիթ զպիւր, որ զթուղթս կոկեց:

Դարձեալ ծանուցանեմ որոց հանդիպիք հոգևոր երգոյս՝ Դաւթեան Սաղմոսիս: Սովորութիւն էր մեր եկեղեցւոյս, որ հանապազ ծայրաքաղասէին սաղմոս, վասն որոյ արքեպիսկոպոսի մեր տէր Արքաեմամ, վառեալ աստուածային նախանձու և սիրոյ սաղմոսիս՝ երարձ զայն զսովորութիւն և սահմանեաց բոլոր, և ի վերայ գրոցս երգել զսաղմոսս՝ ըստ առաջին սրբոցն աւանդութեան: Արգ, աղաչեմ զմանկունսդ եկեղեցւոյ յիշել ի Գրիստոս զտէր Արքաեմամ և զծնողսն իւր, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

Դարձեալ յերես անկեալ աղաչեմ, որ չտայք զսաղմոսարանս ի տղայի ձեռք, որ տախտակ գրեն յիւրմէս, այլ ուզողորդեն...: Եւ է սա սեփական տուրք սուրբ Աստուածածնիս և սուրբ Յովհաննու Մկրտչիս. և մի ոք իշխեսցէ հանել զսա ի վանացս, ոչ եպիսկոպոս, ոչ քահանայ, ոչ սարկ[աւագ], ոչ միակեց, ոչ ծախելով, ոչ գրաւ գնելով...:

Ջաստուածասէր և զհաւատարիմ հայր վանացս զՄովսէս կրաւնաւոր, որ կազմել և կապել ետ զսաղմոսարանս, յիշեցէք ի Գրիստոս. և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

500.

ԴԻՐԲ ԿԱՅԾԱԿԱՆՑ ԲԷԴԱ ՔԱՅԱՆԱՅԻ

Երևան 2037 (տեա նաև 1421 և 1677 թ.թ.)

Յիշատակարան թարգմանչի գրացս կայծակեմց

187ա

Ջթարգմանսդ սոյն գրոցս ի լատին լեզուէ ի հայս՝ զՔրայ Թոււմայն Ճանկեցի ի կարգէ միաբանողացն, որ մինչդեռ ծաղկէրն երի-

տասարդական ախօք՝ լի ամենայն իմաստութեամբ և շնորհօք, թարգմանեաց զգիրքս զտյս ի քաղաքն Կափայ: Եւ ապա, բնդ երիցագոյն հարազատ եղբօր իւրո՝ Լևափտեքամբ, շարժեալ նախանձով բարեաց, զիմեցին յաթոռն Հոռմայ, առ... պապն Զ.-երրորդ Իննօցեմցիոս, վասն հաստատութեան սուրբ կարգին միարանօղաց: Զոր իրրե ետես վերոյասացելու սուրբ պապն զՋերմեոանգութիւն նոցա և զխնդիր, որ էր փրկ[ութիւն] հոգոց, հաւանեցաւ առնել զհայցու[ածս] նոցա: Եւ շնորհեաց նոցա բովելէ՛ճ,* վասն նախաս[ացեալ] կարգին՝ կենցաղավարի և կեալ ըստ կ[ան]սնաց երանելոյն Օգոստինոսի և ըստ կացուցմանց կարգին քարոզողաց: Նայ և զասացեալ ֆրայ Աւագտերմ հաստատեաց զուրէնտթօր, այսինքն՝ վերախնամօղ, ասացեալ կարգին, եւ զեղբայր իւր, զվերոյասացեալ զԹօմասն, եպիսկոպոս ձեռնադրեաց Նախիջևանս:

Եւ սոքա յուղղի անկեալք անցին բնդ Ժոզի Մեծ և հասին ի Կոստանդնուպօլիս, և անդի նաւեալք կամեցան չուել ի Կափայ, և ալեկոծեալ ծովահեղձ եղեն ընդ յայլոց բազմաց յամի տեառն ՌեթՊ. (1356), յապրիլ Ա. (1): Այլ ըստ ասացելոյն յառակսն, եթէ՝ արդարն իւ իւրք և մեռցի՝ փրկեսցի: Վասն որոյ աղաչեմ զձեզ, զի որք կարգայք զգիրքս զայս յիշեսցիք ի տէր Յիսուս զվերոյասացեալ եղբարսն, և աստուած զձեզ յիշէ:

501.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7408 (տես՝ 1361 և 1002 թ. թ.)

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Ղըրմ

...Որոյ ականատես լեալ յետինս ի գրիչս և փանակիս ի քարտուղայս,** [թ]շուառս և աղկաղկս ամենայնի, և մոռացեալ զիս և զընիկ տկարութիւնս ցտնկացող եղեալ սմա, թէպէտ և յոյժ անըմ-
524ա բոն, ի՛ ապաւինեալ յայն, [որ] տայ<ն> ամենայնի առատապէս և ոչ նախատէ, ձեռնարկեցի ի սմա ես՝ Կարապետ երէցս՝ թարմատար մելանաւոր, հասի ի զրաւ գրչութեան սորա ոչ թէ ըստ արհեստիցս և զաւրութեան անձինս, այլ ի կատարութիւն ուխտեալ հրամանի մարդասիրին, թէ՛ ամենայն, որ խնդրէ՝ առնու:

Արդ, աղաչեմ գնանդիպողսզ այսմ տառի յիշման արժանի վարկջիք զանարժան գրիչս՝ զԿարապետս և զիմսն ամենայն՝ գհայրն իմ զԱ. Ն. Եւ զմայրն իմ զՍեփիանէ, և զեղբայրսն իմ, և զամենայն արեան մերձակայս՝ զկենդանիս և գնանգուցեալս յիշման առնել արժանի առաջի անմահ զենլոյն Գրիստոսի, զի որ առատն է ի տուրս բարեաց և նախախնամող ամենայնի, անպարագելի ողորմած զթու-

* Իմա՝ «Գրիվելեգիա»:

** Ձեռագրի վարջին՝ 521—525 թերթերը մաշված բնագրից ակնրախ տառասխանե-
րով արտագրել է 1602 թվին ձեռագրի նորոգող Գրիգորը:

թեամբն իւրով զթասցի ի մեղ և ողորմեսցի ի միւսանգամ գալստեանն իւրում:

Կատարեցաւ սա յաշխարհիս Ղրիմ կոչեցեալ, ի հոյակապ և ի հաշակաւոր քաղաքիս Ղրիմ յորջորջեալ, ընդ հովանեաւ սուրբ Յարութեանս, ի վեհագոյն տիրական իշխանութիւնն տեառն Մխիթարայ, յարհիական եպիսկոպոսութիւնն տէր Ստեփաննոսի, և առաջնորդ եկեղեցւոյ Գարութեանն՝ Սիմեոն աւագերէցն, որ զօրինակն շնորհեց և զԱռաքել ծաղկողս,* որ զայս գիրքս ծաղկեց, որ կամակից եղև, և այլ միեղէն եղբարցս, որ ոպասաւորեն սուրբ եկեղեցւոյս, և զլուսարարն զՓազվոսն, և զԳրիգորն, և այլ եղբարցն, որք սպասաւորեցին զմեզ՝ յիշեսջիք, Բրիստոս աստուած յորժամ գայցէ ի միւսանգամ գալլստեանն ողորմեսցի ամենայն հաւատացելոցն և մեզ՝ զթարմատարքս, և նմա փառք:

Ի թուականութեանս Հայոց ՊՆ. (1356) և սեպտեմբերի ԺԵ. (15)-ին աւարտեցաւ**, չորեքշաբթին, զ'ի սմա յիշատակեալ[ի]քս և ինքն յիշեալ լիցի ի Բրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

502.

Ճ Ա Շ Ո Ց

Փիւղ. 6273, էջ 153—154

(Կ. Պօլս, Ղալաթիոյ, սբ. Լուսաւորչի եկեղեցի)

Գրիչ՝ Խոսրով
վայր՝ Սուրգաթ

... Եւ ես՝ յետեալ հողս, մեղապարտ Խոսրով քահանայ, ձեռնարկեցի ի սա:

Արդ, խնամօք խնամակալ էին եղև զրաւ սորա թէպէտ և անագան ի բազում զքօսանաց աշխարհի, ի ժամանակս յոյժ անբարի, զի վասն ծովացեալ մեղաց իմոց կողմս հիւսիսական, խրատուք չարին, ի գումարի գլով մի ամօք, կամք մնալով ան[յ]իշաչարին այց առնել համայն իւրայնոցս, զի մի գեբեալքս և վարատեալքս ի վայրս նժղեհոթեան կրկին կողոպտեսցուք մեզօք մերովք: Նաև [յիշեսջիք] զմեր միարանեալ եղբարքս, զԺողովեալքս առ ոտս սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Սիմէօնին, և սուրբ Աւքսենտիոսի, զՂազար կրօնաւոր, և զՍտեփաննոս կրօնաւոր, և զմիւս Բրիստոստուր կրօնաւոր, և զայլ պաղի*** գործաւորսն, զտնտեսն, և զմանճկալքն, զհովիւն...: Կատարեցաւ սա ի թուականիս Հայոց ՊՆ. (1356), յունվար [ԻԲ.] (22), ի հայրապետութեան տեառն Մխիթարայ, եպիսկոպոսութեան արհիականին տէր Ստեփաննոսի, ի թագաւորութեան Կոստանդնուպոլի, յաշխարհա-

* Մեծ արվեստի աւեր մանրանկարիչ է:

** Բնագրում՝ «արարեցաւ»:

*** Իմա՝ «բաղի» — այգու:

կալութիւն ձեռնարկէ զանին, ի հռչակաւոր քաղաքս Սուրգաթ, ի գաւառիս Ղրիմ, առ սաս սուրբ Ստեփաննոսի, և սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Լուսաւորչին, և սուրբ Գէորգեայ, և սուրբ Սարգսի, յորում ի հասեալ ժամանակիս պաշտիւր տաճարս երկնահանգէտ, և ի սրբամաքուր քահանայից արժանաւոր պաշտամամբք եօթն և տասն կարգաւորօք խորհրդական թուովք: Յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զփափագմամբ ստացողն սորա զՔրիստոսաւոր կուսակրօն կրօնաւոր, և զհայրն իմ զՅովհաննէս՝ զաբեամբ նահատակեալն, և զմայրն իմ զՆնամահատն:

503.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ, ԿԱԹՈՂԻԿԷՏԻՑ ԹՂԹՈՑ ՍԱՐԳՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Երևան 2043

Վայր՝ Ղրիմ

ա

553... Արդ, ամենեքեան, որք ընթեռնուք կամ ընդաւրինակէք, զհո-
հութիւն և աւրհնութիւն տուք մարդասիրին աստուծոյ, և յընթեռ-
նուրն ձեր յիշեսցիք աղաւթիւք ի տէր զստացաւդ սորա զսրբասնեալ
և զպատուական քահանայն՝ զտէր կնքաւորն իմ զՎարդապետ, և զկե-
նակիցն իւր զԳաւիթ տիկինն, և զնորարարդ զաստուածապարզ և
փոխանորդ շնորհալ քրմերն իւր Հիլալին, նորին անուամբն Հիլալ, և
Աստուածաւորում, և ծնողսն նոցա՝ զքաղցրիկ հայրն զԱստուածաւորում,
և զգորովագութ մայրն զԱղուքն, և զմայրենի ազգայինսն նոցա՝
զմեծ պապ Աւետիքն, և զմեծ մամ Միմաթիւն, և ծնունդսն նոցա, և
զթոռունն՝ զպարոն Խաւրովն, և զպարոն Մեքերն, զՅովհաննէսն,
և զՍեբրովն, և զՅովսէփն, զԱնիտակն, և Յովհաննէս զպիւրն, զՄել-
քիսեղիկն, և զՍտաւո խաթունն, և զկրսեբ պապ սոցա և զմամ՝ զՍար-
գիսն և զՇմարմաւորն, և զնոցա ծնունդքն՝ զՍեբերն, և զՄովսէսն, և
զԱզգերն, զԱղուքն, և զԼալ մաւրքուրն, որ զցայգ և զցերեկ աշխատին
ի պէաս հոգւոյ և մաքնոյ սոցա, այլ և զքուեռս սորա՝ զՄամաւտիկիսն,
և զՄամաւթաւորն, զՄիմաթիւն, և զՀիլալն, և զԵղբայրքս սորա՝ զհան-
գուցեալքն առ Քրիստոս յոյսն մեր, այլ և զաստուածապարզ և զաւակքն
մաւրեղբաւր սորա՝ զԽաչատուրն, և զԵլիսաթաւմն, և զծնաւդսն նոցա՝
զՄովսէսն և զՍուրաթն, և զմիւս կողման ծնաւդ սոցա՝ զՎարդգէսն,
և զկենակիցն իւր՝ զՄեծիւթաւմն, և զՔուրթաւմն, և զգաւակնն նոցա՝
զՎարդերեսն, և զՅովհաննէսն, և զայլսն ամենայն, քահանայք՝ զԱմիրն,
553 և զՍտեփանն. այլ և առհասարակ զամենայն || ուղղափառ հաւատացեալս...

Այլ և զհոգւոր ծնաւդսն մեր և զարդիւնարան ուսուցիչսն, զարի
զփր քահանայքն, զկամեցաւդ բարեաց ամենայն մարդկան զուսու-
ցիչսն մեր երկրիւն աստուծոյ՝ զՎարդաւ քահանայն, և զընտրեալ
զաւակնն, զախոյանն հաւատոց՝ զՄելքիսեղիկ քահանայ, և զՅովհաննէս
քահանայ, և զՍիմեոն, և զբարի ծնաւդսն սոցա զՋոնաթ մայրն, և
զկուսակրաւն անձն զՈւստիւմն, և զհաւրքոյրն զՔուրթաւմն, և

զհարսունսն իւրեանց, և զաստուածատուր զաւակսն, և զՍարգիս կրաւ-
նաւորն և զՀայրապետն, որք բազում աշխատեցան ի խնդրել աւրի-
նակիս:

Յիշեալիք ի տէր զոյատուեալ քահանայն զՏիրացուն, և զհամեստ
կենակիցն իւր, և զզաւակսն, և զծնաւդսն նոցա, զԿարապետն, և զա-
մուսինն իւր զՄուլիքայն, և զեղրտյրսն իւր զՄկրտիչն, զՏէրն, և
զզուղակիցս նոցա:

ԶՅովնանն, և զՅովնանն, զԽաղաղութիւնն, և զփոքրիկն Վար-
դան, և զամենայն ազգայինս նոցա՝ զկենդանիս և զմեռեալսն, որք
զաւրինակն շնորհեցին, որով լցաւ զփափագումն մեր, տացէ նոցա
տէր աստուած փոխարէն զղրիլն անուանց ի դարձութիւն կենաց, և
երկու կենաւք վարձահատուց լիցի նոցա ողորմութեամբն իւրով:

Նաև, թէ արժանի համարիք զտկար և զապիկար գրաւդ սորա,
և զծնաւդս, և զեղրարս, և զքորքն մեր, և որպէս զմեզ յիշէք նոյն-
պէս և դուք յիշեալ լիջիք ի նոյն ողորմածն աստուած, որում փառք
554ա և գոհութիւն յաւիտեանս յաւիտենից:

Այլ աղաչեմ չլինել մեղադիր վատութեան և սխալանաց զրիս,
զի միտք իմ ակար էր և տեղիս՝ երթեկ բազմաց, այլ զպակասն
ուզեցէք սիրելարար, և զիս առանց պարսաւանաց թողէք, այլ ոչ է
ամենեցուն իշխել դիր յաւելուլ կամ պակասեցուցանել, այլ իմաստուն
զիտնականաց, որք հմուտ են հին և նոր կտակարանաց և յորգեալ
ուսմամբ արհեստիս:

Նւ մի ոք անաւագ շաւշափեսցէ զսա և կամ ի գետնի դնէ, այլ
պարկեշտութեամբ և երկիւղիւ մերձենալ. և եթէ ոք յանդգնի և
թուղթ կտրէ ի սմանէ, կտրեսցի ընդ մէջ և մասն նորա ընդ անհա-
ւատսն դիցի:

Այլ թագաւորին անմահի և մշտնջենաւորի գոհութիւն և փառք
տացուք առնելի ձայնիւ, որ կսչեաց զմեզ ի կոչումն սուրբ և կար-
գեաց յաստիճան քահանայութեան, որոշեաց յաշխարհէ և երկնայինս
արար, ասելով՝ չէք դուք յոշխարհէ:

Արդ, առ ձեզ են բանքո, ով քահանայք, որ բնթեոնուք, զգոյշ
լինել յամենայնի և առանց նախանձու և հակառակութեան. և զհետ
երթալ սիրոյ և խաղաղութեան, դասնել և հնարս բնդ ամենայն
մարդկան զխաղաղութիւն ունել, զի ամաւթ է ի հետոց առաջնոցն
յետս անկանել, և այն է, որ ատյ բազմաց զուլսն արածել ի վրանս
հովուացն, յորմէ փրկեսցէ զմեզ տէր և յաջեայսն առաջնորդեսցէ ընդ
հովուին քաջի հովուել բազկաւք, քաղցր ճաշակաց ճաշակողացդ ի
հոգեւոր սեղանոյ մասն յիշման և զաստուծոյ խնամոցն շնորհէ ան-
փորձ կենօք յաջողս մն, ամէն:

Բ

555ա ... Արդ, ցանկացաւք եղեալ այսմ աստուածային գանձիս... կու-
սակրաւն Վրթաթեո հերպետն... ստացաւ զսա յիշատակ հոգւոյ իւր և
նախնեաց իւրոց, ի վայելումն և ի վարժումն մանկանց սրբոյ եկե-

դեցույ: Բայց զրեցաւ սա ի քաղաքս Ղրիմ, ընդ հովանեաւ սուրբ Ստեփանոսի նախավկային, ի թուաբերութեանս Հայոց ԳԵ. (1356), ի հայրապետութեան տեառն Մեքրավրայ*, և ի թագաւորութեանն Կոստանդնույ, և յեպիսկոպոսութեանն տէր Ստեփաննոսի, և յաթոռակալութեան տէր Յովնաննիսի:

Արդ, աղաչեմ դամենեսեան, որք ընթեռնուք կամ ընդաւրինակէք յիշեցէք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զստացող սորա զվերոգրեալ զտէր հարպետն Վրթաճեմ, և զհոգեւոր որդեակն, զշառաւիղն աւրանութեան՝ զտէր Ռըստակեմ, և զՅակօր արեղան և զընտրեալ կրաւնաւորն, զկամեցաւդն բարեաց ամենայն մարդոյ՝ զԳրիգոր արեղան, և զքաղցրիկ եղբայրն՝ զՍեփեմ արեղան, և զՍկրտիչ արեղան, և զԱրքանաւ արեղան, և զպատուեալ ալեօք ծերունին և ծաղկեալն հոգեւոր պէս հերով՝ զԻեքրգ արեղան, և զհեղահոգի կրօնաւորն զՅովնաննեմ արեղան, և զբարեմիտն բնութեամբ զՍարգիս արեղան, և զընտիր կրօնաւորն զՅակովբ արեղան, և զգթական և զարդիւնաձեռն տնտեսն՝ զհայր Մերուճեմ, և զաշխատասէր երկրագործն զՅովնաննեմ միայնակեացն, և զԱստուածատուր աշխատաւորն, և զորդեակն իւր՝ զՍարգիս, և զծնողսն նոցա՝ զԱրևշափ, և զՍարեմտիկիճեմ, և զքոյրն իւր զԱւտար տիկինն, և զայլ ամենայն ազգայինսն՝ զկենդանիսն և զհանգուցեալսն յաստուած ողորմիտն յիշել, և զայլ ամենայն սպասօր սուրբ և երկնայնման տաճարիս, որ յանուն քաջ զօրավարին սրբոյն Գէորգեայ, զսուրբ կուսութեամբ քահանայքն, և զճգնազգեցիկ միանձունսն, և զսղազափառ սարկօագուռնսն, և զաշխատասէր երկրագործսն, և զընդ հովանեաւ սուրբ եկեղեցոյս ննջեցեալսն, ընդ նմին և զընակիչք գեղիս, զհաւատարիմ եղբարքն՝ զՍիսիբար երէցն, և զԱռաքիլ երէցն, զԳրիգոր ռայիսն, զՉարուխն, և զՍկրտիչն, զԲրիտանատուրն, զԳրիգորն, զՉարուխն, զՏօնակեմն, և զեղբայրն՝ զՄանուկն, զՍամուէլն, զՍկրտիչ ժամհարն, զՅովնաննեմն, զԱսիլն, զասիլ (°) պարոն Յովնաննեմն, և զկենակիցն՝ զԱւագ տիկինն, և զայլ ամենայն ժողովուրդ գեղիս, զարս և զկանայս, զծերսն և զտղայսն, զմեծ և զփոքր, զմերսն, և զօտարսն, զկենդանիսն և զհանգուցեալսն, զբարերարսն և զչարարարսն, զսուրախացուցիչսն և զվշտացուցիչսն, զորս յիշեցաք և զորս անմուռաց զիտողին յայտնի է: Եւ որպէս զմեզ յիշէք և զուք յիշեալ լիջիք ի Բրիտոս, աւրհնելոյն յաւիտեանս, ամէն:

Վաճառող՝ Կարապետ

զ

356ա Ես՝ Կարապետ եւէցս՝ ունէի զսուրբ զիրքս առ իս յիմ ընչից շինեալ, և Վրթաճեմ հարպետն ընչիւք խնդրեաց և ևտու նմա:

Յայսմ հետէ կենայ սուրբ զիրքս յիշատակ ի սուրբ Գէորգ վանքս, անջինջ յիշատակ վերոգրեալ յիշելոցս ի սմա, և մի ոք իշխեսցէ հանել

* Մեքրավր Ա. Արտազեցին աթոռակալել է 1359—1372 թ.թ. (տես՝ Շահապատում, էջ 1920). ուստի և ԳԵ. (1356) թվականին նրա կաթողիկոս լինելը, չնայած թվականը ձեռագրում գրված է պարզ ու որոշակի, կասկածներ է հարուցում:

զսա ի սուրբ եկեղեցւոյս, ի յիմ՝ ի Վրթաճիւ հարպեալս ազգէ, և ոչ ի Կարապետ երիցուն խամուկեան աղաղաւ, ոչ յազգէ և ոչ յայլ մօտաւորէ, ոչ յիմ և ոչ ի տէր Կարապետին, ոչ մեծ և ոչ փոքր, ոչ ծանաւթ և ոչ անծանաւթ, ոչ իմ և ոչ աւտար, ամենեին չունենայ մարգ խաւսք ի հետ գրոցս, զի յարգար ընչից իւրոց ստացաւ զսա յինէն՝ ի Կարապետին, յիշատակ հոգւոյ և մարմնոյ իւրոյ և ամենայն զարմից իւրոց։ Եւ արգ, եթէ ոք առանց մեր կամաց յանդգնի ընդդէմ գրոցս՝ հանելոյ վասն ի սուրբ եկեղեցւոյս, չունի իշխանութիւն յաստուծոյ, և ի սուրբ եկեղեցւոյս, և ի հարպետ Վրթաճիւս, և ի Կարապետ երեցոյս, բաւ է։

504.

ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ ԵՒ ԹՈՒՂԹՔ ՊԱՒՂՈՍԻ

Վրեն. 113, Տաշ. Յաւ. էջ 394 (տես նաեւ 1001 և 1737 Բ. Բ.)

Գրիչ՝ Գրիգոր

102բ Կատարեցաւ ցանկ առաքելական մատենիս ի փառս Գրիստոսի ձեռամբ յոգնամեղ գրչի Գրիգորի, յօրինեալ և կազմեալ Եւթաղի, Եւ ստացող զսա շնորհալի եւ ուսումնասէր գեղարուսիկ ծաղիկն Տիրաւուր պատանեակ, ի վայելունն անձին իւրոյ եւ յիշատակ ծնողացն իւրոց՝ Յովսէփի եւ մօրն իւրո Մամախաթունի։ Որք օգտիք ի սմանէ ընթերցմամբ եւ կամ գաղափարաւ՝ յիշեալիք ի Գրիստոս զստացողսն Գրիգոր քահանայս,* ընդ նմին զհաւատարիմ զբարեպաշտ եւ զիմաստուն այբն զպարոն Փոխանն եւ զծնողսն իւր... որ զօրինակն շնորհեաց եւ զծոյլս յորդորեաց եւ ժրացոյց, հատուցէ նմա տէր, ամէն։

Թվ. ՊԵ. (1356), յապրիլ ԻԲ. (22), եւ որք յիշէք՝ յիշեալ լիջիք։

505.

ԳԻՐԲ ԱՆԴՐԻԱՆՅԱՅ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՈՍԿԵՐԵՐԱՆԻ

Երեւն 4793 (տես նաեւ 1314 և 1396 Բ. Բ.)

Գրիչ՝ Յոս[եփան]

306ա Թվ. ՊԵ. (1365), փետրուար Ա. (1), զվերջին կարեաւք ստացաւ գրոցս զՍառայ, և զգուսար իւր զՏիկնաց, զՍարգիս կաւշկար, և զտէր Մարտիրոս, և զԱնդրեաս արեղայ, և զմեղուցեալ գրիչս զՅոս[եփան] կարաւտ բանի, [աղաչեմ յիշել...]:**

* Հապաժված է այսպէս՝ Գր. քհն.

** Նոր ժամանակներում լուսնեցիները կարելի-փոքրացրել են, որի պատճառով վերջին աղիք պահանջել են միայն տասերի վերին հզրերը։

506.

ԳԱՏԱՐԱԳԱԾԱՏՈՅՑ ԱԹԱՆԱՍԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՑԻՈՅ

Ծրկան 3046

Գրիչ՝ Գրիգոր Սուփասանց
վայր՝ Ղրիմ

ա՛

1ա Տիրացու քահանային ի վայելուճն է սա, ի թվ. ԳՆ. (1356),
յօգոստոսի Ի. (20), գրեալ ձեռամբ Գրիգորի Սուփասանց:

Հետ. ստացող

բ

1բ ... Եւս առաւել զեպիսկոպոսապետն մեր գտէր Գրիգոր և մերոյ
սրբանկելալ արքեպիսկոպոս տէր Աւետիքն շնորհեսցէ մեզ ընդ երկայն
աւուրս ուղիղս վա[ր]էք:

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Սերասար, Ս. Նշան, № 23, ՀԱ, 1925 թ., էջ 125—127

Գրիչ՝ Գալազան

Վայր՝ Սրմջակ գաւառ, գիւղ՝ Նորակերտ

504

... Որոց եւ ես՝ յետինս ի րնաւից, մեղսամակտրթ ծառայս պարտական ըիւր քանքարոյ Զեւար, բաղում բաղձանօք ցանկացայ հետեւիլ հետոց նոցին, եւ զի տկար եւ անժոյժ ունէին զկատարումն րարայն, եւ հանապաղ դարտուղեալ դտանէի զիս ի շաղագ նոցին եւ րնաւին յետնոցն, ի շնորհս սչ կարէի ուղղակցիլ, վասն այն՝ յուսով եւ հաւատով ստացա զսուրբ աւետարանս, լսելով ձայնի տեառն, եթէ՝ որ ընդունի զրանս իմ եւ պահէ զնոսա, նայ է, որ սիրէ զիս։ Արդ, ապաւինելով ի նա, առի զհրաման նորա զբոլ եւ անդիր ի յօժանդակութիւն ինձ ի հողերս, եւ ի պահպանութիւն հողւոյ եւ մարմնոյ, պարիսպ ամրութեան յամենայն չար պատահարաց, նայ եւ յետ աստի կենացս յիշատակ հողւոյ իմոյ եւ ծնողաց իմոց, հօր իմո՝ Աւթաշէրիմ եւ մօր իմո Շարուհու։

Արդ, աղաչեմ զամենեան, որք հանգիպիք այսմ աստուածային աւետեաց երգարանիս յօրինակել, կամ յընթեռնուլ, կամ ի լսել, յիշեսջիք բարի կամօք զմեզ և՛ զվերասացեալ մեր ծնողս ի մաքուր հողօթս ձեր, եւ աստուած յիշողացդ եւ յիշեցելոցդ առհասարակ ողորմեսցի, ամէն։

Ժտիմ եւ ես՝ մեղապարտ անձն Գալազան, պիտակ անուամբ քահանայ, փանաքի եւ փցուն գրիչս, զպատահեալսզ սուրբ աւետարանի յիշել զուարթ սրտիւ ի մեղսաքաւիչ աղօթս ձեր զմեզ, եւ զծնողսն մեր, եւ զուսուցիչս, եւ զերախտաւորս, եւ տէր եղիցի ընդ ձեզ եւ ընդ մեզ, ամէն. եւ սխալման եւ խոշորութեանն անմեղադիր լերուք, զի այսչափ էր կար մեր, եւ նուազ եւ խիտ գրեցաւ վասն այն, որ մագաղաթ չկայր։

Արդ, գրեցաւ սա ի թուականութեանս Հայոց 92. (1357), ի գաւառիս Սրմջակ, ի գեօղս Նորակերտ, ընդ հովանեաւ սուրբ Գրիգորիս, ի խնգրոյ քրիստոսասէր եւ ուղղադաւան պարոն Զեւարիմ, որ ստացաւ զսա հալալ արդեանց ի բարեխօս դերկար եւ խաղաղ կենաց իւրոց, ե ի յիշատակ վերոգրեալ ննջեցելոց իւրոց, զորս ի ստոյգն եւ ընտիր օրինակէ շարագրեցաք, զոր սէր աստուած վայելել տացէ կրկին կենօք...։

508.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 5332 և Փիլղ. 6273, էջ 155

Գրիչ՝ Կարապետ

...Եւ արդ, ի յայսմ Թուարերութեանս Հայեական տումարիս՝
յուրհարիւրերորդի վեցերորդի (1357), երեւալ աստուածասէր և բա-
րիանուն մահապախ, որոյ եւնդու յորջորջի... սա ստացաւ զսուրբ
աւետարանս ի հալալ արդեանց իւրոց աշխատութեանց, յիշատակ հո-
273բ դոյ իւրոյ և ծնաւդաց՝ Գրիգորի և Մերչա Խոթունի, եղբարցն՝ Աւագի
և Յովանիսի, և ազգայնոցն ամենեցուն՝ կենդանեաց և հանգուցելոց,
եւ ետ զսա ի սուրբ ուխտն և յանուանի հռչակաւոր տեղին, ի դուռն
սրբոյն Գէորգեայ դաւաւարին, որ հանապաղ հրճուին սովաւ ման-
կունք սուրբ եկեղեցոյ՝ Յովանէս, Ստեփանոս, Ատով, Աստուածատուր,
Յովանէս, Յովանէս, Միսիքայր* և հանապաղ յիշեն յաղաւթս իւրեանց,
ևս առաւել ի ժամ սուրբ և սոսկալի պատարադին, զստացող սորա՝
զԽնդու մահապախն, և զծնաւդան՝ զԳրիգոր և զՄերչախոթուն, և զեղ-
բարոն՝ զԱւագ և զՅովանէս, և զազգսն ողջոյն, ամէն:

Եւ արդ, ես՝ ունայնացեալս ի գործառնութեան կանուխ ժամա-
նելոցն. յոգնամեղս և փցունո ի գրչաց, սուտանուն Կարապետ, յերես
անկեալ աղաչեմ դհայրական և զեղբայրական զուր սիրոյ ձերոյ,
յիշեցէք և գիմ անարժանութիւնս, և աստուած-ողորմի ասացէք մեզ
274ա և մեր ծնաւդացն՝ Թովմայի և Մամասի, և եղ ըրարցն՝ Մկրտիչ քա-
հանայի և Մանայի՝ տարածամ հանգուցելոյն:

Յիշեցէք և զծաղկող սորա զՋափարիայ կրանաւոր և զԱրդրմսեխ
սարկաւագ, որ աշխատեցաւ ի կոկել թղթիս. և Գրիստոս աստուած.
որ առատն է ի տուրս, ձեզ և մեզ ողորմեսցի, և նմա փառք յաւի-
տեանս, ամէն:

Ո՛վ ևղբարք, յայսմ ամի, յորժամ զսուրբ աւետարանս գրէի, ևղև
գալուստ դանին յարեւելից և ըմբռնուին Աշրափին, ապա յետոյ չղի-
տենք թէ ոնց պիտի լինի, զինչ որ աստուած կամի:

282ա Եւ արդ, ես՝ Խնդու մահապախ, որ ըստ աստուածային յաջողու-
թեանն եղէ առաջնորդ սուրբ ուխտիս Գէորգայ, և շինեցի զվանքս, և
զնեցի զաւետարանս, և զտարեղիւրքս, և զգործ առաքեալն, և զճա-
ռընտիրն, և երկու մաշթոց, և շարականոցն, և զխաղտետրն, և զամե-
նայն զարդիւք զարդարեցի զանապատս ըստ իմում կարողութեանս:
Այլ և բերի զեղբաւորդին իմ, որ է ըստ արինաց և կանոնաց իմ
որդի, և զնոր արարի ինձ հոգեւոր որդի և յիշատակ հոգոյ իմոյ, որ
և իմ արդար վաստակով ստացած գրեանքս ի վայելուին անձին նորա
լիցի՝ Յովանիսին, որ և տէր աստուած արժանի արասցէ աստիճանի
քահանայութեան և յաւելու ի շնորհսն, որպէս Սանուէլին, և եղիցի
մշակ անամաւթ ընդունելի տեառն և բարի յիշատակ ամենայն հաւա-
տացելոց, ևս առաւել՝ ազգատոհմին իւրոյ, ամէն:

* Այս անունները գրված են այլ ձեռագրով դատարկ թողնված 4 տողերի վրա:

509.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրկան 8388 (աւել 1838 թ.)

Գրիչ՝ Գրիգոր որդի Նատերի
վայր՝ Ղրիմ

Ի թվ. 92. (1357), մայիս ի ԺԱ. (11).

190= Զստացաւդ այսմ աստուածախաւս մատենիս՝ զՄարգարեաց կուսակրան կրանաւար և զեղբայր իւր զՍարգիս միայնակեացն՝ զբազում առաքինութեամբ զարդարեալքն, յիշեցէք ի տէր:

Ընդ նմին և զիս՝ զանարժան և զմեղսսսէր գրիչս զԳրիգոր սուտանունս սարկուսագ, և աստուած յիշողացդ և յիշելոցս առնասարակ ողորմեսցի:

Զհայրն իմ զՆատեր, զպատուական ծերունին, զբազմաց գովելին, յիշեցէք ի տէր:*

92. (1357), Մեծ խանն ի Թաւրեզ գիմեալ գնաց:

510.

Ք Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ծրկան 2371

Գրիչ՝ Ստեփանոս
վայր՝ Սուրխաթ

... Աստանօր յանգ ելեալ կատարեցաւ տառս այս իմաստապատում, որ կոչի քերական, արարեալ և մեկնեալ զսա մեծ վարդապետին Հայոց Վարդամայ Կիդիկեցւոյ, ի խնդրոյ բարեպաշտ Թադաւորին Հեթմոյ, նաև խրատք Գեորգեայ վարդապետի, և անհաս գրչին Առիստակիսի՝ մեծ հռետորի, ի թուիս Հայոց 92. (1357), ձեռամբ Ստեփանոսի մեղապարտ և յետին գրչի, ի խնդրոյ սրբամաքուր և ըն-
202= Թերցասէր քահանային Կարապետիմ, ի վայ ի ելուին անձին իւրոյ և յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, վասն զի սա է քանոն և զաղափար ամենայն արհեստից, ևս առաւել որք փութան ձեռնարկել յարհեստս գրչութեան: Զի որպէս անհնար է թռչնոց ի լուծ լծել և ակաւս պատառել, և կամ եզանց յաւդս վերանալ, նոյնպէս առանց աշխատելոյ ի սմա ոչ ոք կարէ հասու լինել արուեստին մեծի գրչութեան. և որ յանդրգնի համարձակել՝ ոչ կարէ գրել զճմարիտն, այլ եղծանէ զարուեստն և աղաւաղէ զգրելին, բոտ անիմաստ խոհակերի, այսինքն մսագործի, որ ոչ գիտէ զորոշումն յաւգուածին, այլ անհմտաբար հանէ զանգա-

* Այս նախադասութիւնը գրված է այլ ձեռագրով:

մայն միսն ի միւս անդամն և զմիւսոյն՝ ի միւս այլն, Բայց են
 ոմանք, որ ծաղր առնեն զդիրս զայս, որպէս և է մեր ազգիս հպար-
 տութիւն և բրտավզութիւն: Զի որպէս մարգարիտ ի քիթս խոզի և
 մանեակ ոսկի ի պարանոց իշոյ, այնպէս է սա ի ձեռն անիմաստ և
 299ր անմիտ առնն, այլ || որ արբի սիրոյ սորին, նա միայն գիտէ զճաշակ
 քաղցրութեան գորաւ:

Բայց գրեցաւ սա յաշխարհիս Հոնաց և ի յերկիր Խրիմի, ի հո-
 յակապ և ի հոչակաւոր քաղաքիս, որ կոչի Սուրիսաք, ընդ հովանեաւ
 սուրբ Աստուածածնին, ի հայրապետութեանն Հայոց տեառն Մխիթա-
 րայ և յեպիսկոպոսութեանն տէր Ստեփաննոսի՝ աւրհնեալ քահանայա-
 պետի ամենայն հիւսուական կողմանց:

Արդ, որք հանդիպիք սմա ուսմամբ կամ աւրինակաւ յիշեողիք
 ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զՎաթապետ սրբամաքուր քահանայ, և
 զծնաւզս իւր՝ զհայր իւր զպարոն Աստուածատուրն, և զմայր իւր
 զԱղայքն, և զքոյր իւր զՀիւլալն՝ զփոխեցեալն առ Բրիտանոս, և զհա-
 մեսա ամուսին իւր զԳոնեաք տիկինն, և զնորարողոյն զաւակն իւր
 զՀիւլալն, և զՎաթաքնիւն: Հնդ նմին և զիս՝ զեղկելի գրիչս զՍտեփանոս,
 և զծնաւզս իմ, և զամենայն արեան մերձակայս իմ, և աստուած, որ
 առաւն է ի տուրս բարեաց, ձեզ՝ յիշողացդ և մեզ՝ յիշելեացս առհա-
 սարակ ողորմեսցի, ամէն:

511.

Ա Ի Շ Ա Ր Ա Ն

Երևան 7740 (աւս նահ 1429)

Գրիչ՝ Մխիթար Անեցի
 վայր՝ Սուրբաթիայ

ա

300ր Սու առաւ եռ և յամենայն տեղիս յիշել աղաչեմ զանարժան գծողս
 և զկաղմողս՝ զՄխիթար Անեցի. եղև աւարառուն սորա թվիս 92. (1357).

բ

...Սու արդ, քանզի ցանկացող եղև այսմ կենսաբեր և տիեզերա-
 հրաւեր ուրբ աւետարանիտ արդարամիտ և յամենայնի երկեղած բա-
 րեպաշտ առնս այս՝ Մովսէսն սարկաւազս... յիշատակ իւր և ծնողաց
 388ր իւրոց, հօրն իւր Շառ[ե]նի, և մօրն իւր || Շուշանայ.* և եղբայրց
 իւր՝ Շառիմ, նաև ի Բրիտանոս աստուած հանգուցեալ պարկեշտ հաւա-
 տարիմ ամուսնոյն իւր Սուրբաթ. Մնիքի, և մատաղատունկ երկուց
 սրղեւոցն իւր, որ աղա ի Բրիտանոս գնացին և թողին սուք անմիտ-
 թար հօրն իւրեանց և այլ ամենայն արեան մերձաւորացն...:

Դարձեալ աղաչեմ աղերսալի մաղթանօք յիշել ի Բրիտանոս Զա-

* Այլ գրչով ուղղված է անունը և գրված՝ Շուշանայ:

քորի[ա] քահանայն, և զանեքն իմ զսւթայ վրանն, և զոքանչն իմ զՄարիանէ խաթունն, և զքենեկալն իմ Նաւրադիմ զասապն, և զքենին իմ զԻկղա Մէլիքն...:

390ա ... Նաե զիս զրադմամեղ և զանիմաստ զծող սուրբ աւետարանիս զՄիքայի Անեցի, [որ] ծեր ալեալ և տկար անձամբ զրեցի զսայ: Արդ, յերեսս անկեալ աղաչեմ զամենեան ատոհարակ, անմեղաղիր լինել սխալանայ և խոշորութեան զրիս, վասն զի կարի յոյժ իմն ծեր անձամբ աշխատեցայ ի գրելն սորայ:

390բ ... Զրադմաւէր ողի զմանկաաւաղ Ներսէս՝ զսակաւ աշխատողս ի սմայ, աղաչեմ միով տէր-ողորմեայի: օգնական լինել, զի և զուք ողորմութիւն գտանէք ի Գրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

Գրեցաւ ի ԸՃ. հարիւրերորդի հինկերորդի (1356), ի փառս Գրիստոսի աստուծոյն մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

Գ

391ա ... Եւ զրադմամեղ Զաքարիս՝ զղինեծալսս, ի ձեր սուրբ աղաթս յիշեցէք...:

512.

Տ Ո Ն Ա Պ Ա Տ Ճ Ա Ռ

Երեան 2039 (տես նաեւ 1624 թ.)

Գրիչ՝ Անտոն

վայր՝ Կափայ

319բ ... Այլ և զայս գրեմք վասն աստուածոյ || պատում տառիս, որ գրեցաւ ի թուականութենէ յայտնութեան կենարարին մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի ՌԾԾ. (1359) և ի Հայ թուականութեանս ՊՁ. (1357): Կատարեցաւ ձեռամբ ամենամեղ և անիմաստ զրչի ապիկարի՝ Անտոն անուն անարժան քահանայի, յաշխարհս Հոնաց, որ այժմս Ղրիմ կոչի, ի քաղաքիս աստուածապահ, որ Կափայ անուանի, ի վանս կուսանաց, առ ոտս և հովանիս մաւր տեառն մերոյ մաւրն սուրբ Աննայի, ի հայրապետութեան Հայոց տէր Միքայի, և ի թագաւորութեանն Կոստանդինուպոլի Հայոց, և յառաջնորդութիւն այսմ նահանգի վերատեսուչ և արհիական եպիսկոպոսի տէր Ստեփանոսի, և երեսփոխանի նորին տէր Յովնանեա արեղայի՝ կորովամիտ և ուղղափառ հոգեւորի Անթառնացոյ:

Արդ, գրեցաւ սա յիշատակ հոգւոց, և ծնողաց, և զաւակաց, և կենաց կցորդի, և ամենայն արեան մերձաւորաց Անտոն քահանայի, որ բազում աշխատեցաւ ի տես և ի փափագ վայելս սորա, և ձեռամբ իւրով գծագրեաց յոյժ աշխատանաւք, և փորձանս և հակառակութիւն

* Ավետարանը գրված է հովանորեն Սուրբանիայում, մոնղոլական արվեստի զգալի ազդեցութիւնը կրած եպակի հուշարձաններից մեկն է:

ոչ սակաւ կրեաց ի հերձուածողացն, և պատերազմ, որ կայր ի ժամանակին յայնմիկ, և այլ յովով վիշտս ի բանսարկուն արկածիցն, որ ի մի աւրն երիցս անգամ կաղմբին մարանն վաթեցաւ, և էր ձմեռն ժամանակ, և ի հուրն եփելով էր թանաքն, և այլ շատ ձանձրութիւն ի քնոյ ըրէր բանսարկուն յամարային ժամանակին, և խափանումն ջանայր աստուածազարդ տառիս...: Այլ և կայ լուծմունք և մեկնութիւն տառիս ի սուրբ հայրապետացն՝ ի Պետրոս Աղեկսեանդրու հայրապետին, և ի Գրիգորէ Աստուածաբանէն, և Յովհաննու Ոսկիբերանէն, և յԱմանիայի վարդապետէ, յԵպիփանու, յԵփրեմէ և ի Բարդէ և յայլ սուրբ աստուածազգեաց արանց, որ վասն ծննդեանն և յայտնութեանն և ամենայն տէրունական տաւնից տան վկայութիւն և կարկեն զբերանս հերձուածողացն, որք ասեն զծնունդն ի դեկտեմբեր ԻՆ. (25) և զաւետումն՝ մարտ ԻՆ. (25)...

Արդ, ստացաւ զսա յիշատակ իւր Անտոնն և ամենայն զարմից, յարդար վաստակոց, այն է՝ որ ձեռամբ իւրով դրեաց, և որք աւգնական եղեն ի գիրս մարմնաւոր ընչիւք, անուանք նոցա, որ յիշին աստ այս է՝ Ումեկ ժամկոչն, և Նորշանն, և Առաքելն, որ ի սղութեան ժամանակս աւգնեցին մեզ հացիւ և արդեամբքն՝ որով կարացին:

Արդ, որք կարդայք զգիրս զայս կամ աւրինակէք, սուրբ հարք և եղբարք, թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ այժմ յիշեցելոցս, որ աստ կան՝ Անտոնն, և կենակցին իւրոյ Թագուհոյն, և զաւակացն: 320ա Մազաքի || այլի սարկաւագին, և Սաեակի՝ եղբար նորին, և Յակոբ պատանեկին, և ծնողաց սոցա՝ Իւլիքն և Մարիամնիքն, և Աստուածատրիքն և Շնոփոր տիկնա, Նորշանիքն, և հաւր նորա՝ Հաւրաւտիքն, և մաւր իւրոյ, և կենակցին՝ Աւագ տիկնա, և կանուխ վոխեցելոյն առ Քրիստոս Մարտիրոսիքն, որով ըստ անուանն և զկեանս ժառանգեսցէ, և քուրոջս սորին՝ Շնոփոր տիկնայ, Առաքելիքն, և ծնողաց իւրոց, և Ումեկ ժամկոչին, որ աւելի աշխատեցաւ քան զկար իւր, և ծնողաց նորին, և եղբարն՝ Տգայաբանիքն, և աւրինակիս շնորհողին՝ Կարապետ քահանային, և ծնողաց նորին: Աղաչեմ, սուրբ ընթերցողք, ի յաւժար կամաց ձերոց հայցեցէք և խնդրեցէք ի Քրիստոսէ, զի զանուանս սոցա զրեացէ ի դպրութիւն կենաց իւրոց...

513.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վենետ. 141 ծուղ. Ա. էջ 622-614 (տես նաև 1365 Թ.)

Գրիչ՝ Յովաննէս

վայր՝ Հոմկլայի գաւառ, գիւղ՝ Մակաղրիւր

222բ ... Շնորհիւ տեառն սկսայ և աւգնալանութեամբ և ողորմութեամբ բարերարին ածի ի գլուխ և ի կատար զսուրբ աւետարանս ի թուականութեան Հայոց ի 92. (1357), ի կաթողիկոսութեան տեառն Յակոբայ. և ի թագաւորութեան Կոստանդնու, և ի հայրապետութեանս

մերում աէր Փիլիպոսի, ի գաւառիս Հաւամիլայի, և ի գեաւդս, որ Մոկ-
աղքիւք կոչի, ձեռամբ իմով՝ անարժան և մեղսաթաւալ, փանաքի և
անարհեստ գրչի, որոյ անունն Յովաննէս կոչի, և սուտանունն դպրի,
իշխանութեամբ և հրամանաւ սրբասնեալ և առաքինասէր եպիսկոպո-
սին մերս տէր Փիլիպոսի, զոր տացէ տէր աստուած մեզ զնա ընդ
երկայն աւուրս, ի յիշատակ Հեքում քահանայի, և ծնաւդաց իւրոց, և
զաւակաց, և որդւոյ նոցա՝ պատուական քահանայի Արքաեանու, սա
մեծաւ փափազանաւք՝ յիշատակ նոցին անջնջելի, Արդ, թէպէտ և
անարհեստ էի ի գրչութեանս՝ փանաքի և անյարմար, այլ հոգևոր
հայրն մեր Հեքում, որ լի է և պատալուն յարհեստ գրչութեան, և ընդ
ընաւս հաշակեալ, նոս րանիւ կաաարեալ և հոգով լցեալ, որպէս և
ահայ յայտնի է իմաստնոց և ստոյգ գիտողաց, զի լի և կատարեալ է
արեւուիւ, ի բանս, ի բառս, ի լծորգո, և ի բացատս, և ի տրոհմունս
առաքանութեանց ծանոյց ինձ խրատով, և ես՝ մեղաւոր հոգս, յոյժ
բաղձանաւք և յոքնատոյնոր տենչանաւք, մեծաւ աշխատութեամբ, ըստ
կարի գծադրեցի զսուրբ աւետարանս ի լուսաւորութիւն մանգանց
եկեղեցոյ:

Արդ, յերես անկեալ աղաչեմ զամենեանս, մանաւանդ զգասս
քահանայից... յիշեսջիք զՀեքում քահանայ և զծնաւզան նորա, և զորդի
նորա Արքաեան՝ քահանայ, և զկենակիցն նորա զՋուսեան, և զբարե-
բոյս աստուածատուր զաւակն իւրեանց Ջափարե, զոր պահեսցէ տէր
աստուած ամբողջ ի փորձողէն՝ հոգով և մարմնով, մինչև ի խորին
ծեբութիւն. և զամենայն ազգայինսն իւրեանց՝ զմեծ հայրն զՎաթիլ,
և զկենակից նորայ՝ զԴիմիւսեանալն առ Գրիստոս՝ զԱմէն, և զբարե-
պաշտ զաւակսն նոցայ՝ զՅովաննէս, և զհոգեսէր կենակիցն նորա՝
զԱղսկտիկիմն, և զանդրանիկ որդիս նոցայ՝ զԴաւիթ և զՅովաննէս, [զԻշ-
խանն, և զմայր նորա զԼուսմայն],* և զՍիրումն, և զիւր կենակից նորա
զՄիմախաթում, նորաբոյս զաւակաւք իւրեանց՝ զԽորաս և ՝ Հեքում,
որ կամակից եղեն և աւգնական սուրբ աւետարանիս աւարտման, ի
յայտմ կենցաղս պահել անասան և ողորմութիւն գտանել յահեղ աւուրն
համառուտի, ընդ կամաբարս իւր ի տեսանէ մերմէ Յիսուսէ, և որ
յիշեսցէ զժերոգրեալքս, Գրիստոս ասասւած զինքն յիշէ ողորմութեամբ
իւրով: Ո՛հ, և զիս՝ զիւսաւարեալս մեղաւք զՅովաննէս], և զհայրն իմ
Սեք քահանայ՝ զհանգուցեալն ի Գրիստոս, և հոգևոր եղբարսն մեր
զԻւաննէս և զՎաթար, երկրամերձ զիմաւք յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ,
ով լուսերամ դասք քահանայից և սարկաւագաց, որք հանդիպիք և
զմ[այ]իք ի կենսաբուլս սուրբ աւետարանէս, յիշեսջիք...

* Փակագծի մէջ բերվածը մանր տառերով գրված է աղագրերով:

514.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 4216 (աւս նաւ 1554 և 1730-ական թ.թ.)

Գրիչ, Մկրտիչ
վայր՝ Ի Թաղա Դուղաւշի

398- Աստանաւր յանկ ելեալ կաաարեցաւ աւետարանս ձեռամբ յոգ-
նամեղ և վցուն գրչի Մկրտիչ քահանայի, ի Թաղա Դուղաւշի կոչե-
ցեալ, ընդ հովանեաւ սրբոյ տաճարիս սուրբ Գէորգ կոչեցեալ, հրամա-
նաւ և արդեամբք հաւատարիմ Գրիստոնէին՝ պարսն Հայրապետիմ,
յիշատակ իւր և ծնողաց և եղբարց և զաւակացն, հաւրն իւր պարոն
298- Մամուկիմ, և մաւր իւր Սափիրայ խաթունին, և ի եղբաւր իւրոյ պա-
րոն Կարապետիմ, և զաւակաց իւրոց՝ պարոն Մկրտչիմ, և պարոն Զա-
քարիայիմ, և պարոն Ասայիկիմ, և այլ ամենայն ազգատոհմին իւրոյ,
և զարմից, և ամենայն արեան մերձաւորաց և երախտաւորաց:

Արդ, որք, հանգիպիք այս լուսազարդ սուրբ աւետարանին կար-
գալով կամ աւրինակելով, յիշեցէք յաղաթս ձեր գվերոգրեալսն,
զՄկրտիչ քահանայն, և զպարոն Կարապետիմ, և զպարոն Հայրապետիմ,
և զամենայն զարմ իւրեանց, և որք յիշէք զմեղ յիշեալ լիջիք առաջի
Գրիստոսի յիւր սուրբ միւսանգամ գալուստն, և մեք և զուր ի մի
բերան աւրհնեցուք զաստուած հանապազ:

Բայց գրեցաւ սա ի Թուականին Հայոց 92. (1357), ի նոյեմբեր
ի Ժ. (17) աւաբտեցաւ:

515.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փրդ. 6273, էջ 155-156 (Վան, սր. Վարդան եկեղեցի)

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Երուսաղեմ

... Յամի 92. Թուականութեանս մերոյ, (1357), ի հայրապետու-
թեան տեառն Յակոբայ և ի Թագաւորութեան Կոստանդնուպոլիս գրե-
ցաւ սուրբ աւետարանս, ի սուրբ քաղաքս Երուսաղեմ, ի գրունս
սուրբ և փառաւոր տաճարիս Գրիստոսի սուրբ Հրեշտակապետաց, ձե-
ռամբ փանաքի Կարապետ գրչի:

516.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՆ
ԻԳՆԱՏԻՈՍԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Երևան 3405 (աւս նաւ 1363 և 1668 թ.թ.)

Ստացող՝ Կարապետ

378- Շնորհիւ տեառն սկսաւ և ռդորմութեամբ նորին կաաարեցաւ
աւետարանս ըստ Ղուկա, մեկնեալ Իգնատիոսի հայրապետի, ձեռամբ

Սանիթացիոն աշխատանքները, ի ընթացքում իրենց մեղադրության համարժեցի, և կենսական իմոյ Գոյնար տիկնա, և զաւակոց մերոց Հիւրիմ, և ծնաւդաց մերոց՝ Եւսեբերիմ, և Մովսիսիմ, և Աւգերիմ, և ամենայն զարմից, որք աւգտիք մեղաց քաւութիւն հայցեցէք ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ:

Ի թվ. ՊՁ. (1357) գրեցաւ, և ի մարտի Ի. (20) աւարտեցաւ, ի փառս աստուծոյ:

517.

Ճ Ա Ե Ո Յ

Ծրեան 7435

487բ Աւրհնեալ ես աստուած... որ ետուր զաւրութիւն հասանել ի նաւահանգիստ ծովանման գրչաւորութեանս, որ ի սկսանելն յուսով մտաք ե զեղերս աչաւք տեսաք, եղև խնդութիւն, ըստ աւրինակի նաւելոցն՝ ելանել ի նաւէն, և տեսանել զնաւահանգիստն, ե գոհանալ զարարողէն, աւրհնութեամբ, զովութեամբ, և երկրպագութեամբ, յաւիտեանս ամէն:

Ի թվ. ՊՁ. (1357), հոկտեմբեր ամսու է. (7):*

518.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 5394

Գրչի՝ Յուսէփ վայր՝ Թացու գիւղ

244ա ... Տանուտէրն Դաւիթ, որ ցանկացող եղեալ աստուածաբան սուրբ աւետարանիս և ետ գրել զսա ի հալալ ե յարդար վաստակոց իւրոց, յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և ծնողաց իւրոց...:

244բ ... Դրեցաւ սուրբ աւետարանս ձեռամբ սուտանուն զՅուսէփիս, ի գեւղն, որ կոչի Թացու, ընդ հովանեաւ սուրբ Գէորգա զօրավարին ե սուրբ Աստմա զօրավարին: Ի թուականիս Հայոց ՀՃՁ. (1357)*, ի հայրապետութիւն Ախթամար աթոռոյն տէր Ստեփանոս կաթողիկոսին և պարնութիւն Լևդալ բէկին, ի դառն և նեղ ժամանակիս գրեցաւ. անմեղադիր կալէք խոշորութեան և սխալանաց մերոց, զի կայր մեր այս է, առաջին գիրն է այս:

* Մատենադարանի գույքամատյանում նշում կա այն մասին, որ ձեռագիրն ընդօրինակված է Պալըխլու կղզում: Ի՞նչ տվյալի հիման վրա է արված այդ նշումը, մեզ համար մնում է մութն:

** Սույն տարեթիվը կասկածներ է հարուցում: Ձեռագրում տարեթիվի «Ճ» (100) թվանշանը զրված է այնպես, որ կարող է կարդացվել նաև «Ձ» (80). այդ դեպքում թերևս հնարավոր լինե՞ր տարեթիվը սրբադրել այսպես՝ Հ[Ճ]ՁՁ. (880=1437), հնադրական տվյալները չէին հակասի այս սրբադրությանը: ԺԴ-ԺԵ դարերում Աթթամարի կաթողիկոսներէն Սանփանոս անունն են կրել երկուսը՝ Ստեփանոս Դ. (1336—1346), և Ստեփանոս Դ. (1464—1489): Սակայն նրանց աթոռակալման թվականները չեն օգնում որոշելու, թե՞ վերոհիշյալ թվականներէն որն է ընդունելի: Ձկարողանալով ճշտել հիշատակարանի կասկածելի տարեթիվը, այն թողնում ենք 1357-ի թվաշարքում:

ՊԷ

1358

519.

ՄԱՏՆԱՆ ՈՂԲԵՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅ

Ծրեան 2087

Գրիչ՝ Յովաթէս

247ա Արդ, ի վերջին ժամանակիս և յերեկոյացեալ աւուրս եղև աւար-
առումն առառածախաւս գրոցս ձեռամբ յոգնամեղ և անարհեստ գրչի
Յովաթիմի, ի փառս Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ, ամէն: Ո՛վ գերա-
մաքուր միտք և սրբասէր հոգիք և ամենայն առաքինութեամբ դար-
դարեալք՝ հարազատ եղ[բարք] և կուսակրան քահ[անայք], յիշեցէք
զտառապեալ հոգիս զՅով[աթիմ] յերկնաթռչս յաղ[աւ]թս, և թողու-
թիւն խնդրեցէք ի Քրիստոսէ բազում յանցանաց իմոց, և աստուած
մեզ և ձեզ ողորմեսցի ամենայն սրբոց աղաւթիւք, ամէն:

Արդ, գրեցաւ աղաւթական գիրքս այս ի յայսմ ամի, յորում էր
թիւն Հայոց ՊԷ. (1358), յորժամ գչար իշխանն և ղաւերունն աշխար-
հաց, զարբանեակն սատանայի, որոյ անունն Աշքաւ կոչիւր, ի խնա-
մոցն աստուծոյ եկն թագաւորն հիւսսային, որոյ անուն Ջաւիթիկ կո-
չիւր, և երարձ զկարգապետ Նեոխնն ի կենաց, և եզև ղագարունն
չարեաց նորա:

520.

**ՍԱՆԴՈՒՂՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԵԼԻԹ,
ՅՈՎՃԱՆՈՒ ԿԼԵՄԱՔՍԻ**

Ծրեան 5202

Գրիչ՝ Գրիգոր

վայր՝ Աւրմդամց գիւղ

284բ ... ի թուարեութեանս յորելեն հայկազեան տումարի ՊԷ. (1368)
կատարն, յանդեցաւ գիրքս այս սանդուխտ կոչեցեալ, շնորհաւք* և
կարողութեամբ աստուծոյ, ձեռամբ նուաստ և անարհեստ մեղսամա-
կարդ Գրիգորի քահանայի, որ չեմ արժանի, թէ կոչեցել քահանա, ի
գեաւղս, որ կոչի Աւրմդամց, ընդ հովանեաւ սբբուհոյ Աստուածածնիս և
սուրբ Գէորգա զաւրա[վարի, ի խնդրոյ] կրանաւոր սուրբ և մաքուր
ամենայնի Սարգսիմ, որ ստացաւ զսա ի խալալ արդեանց իւրոց յի-
շատակ իւրն և ծնողաց իւրոց, և որ կարդայք կամ աւրինակէք, յի-
շեցէք զհայր Սաիակ, և զՍտեփանոս աշակերտն նորա, և զՎարդապետն

* Այստեղից սկսած հիշատակարանը մաշված է ու խռնացած, այն աստիճանի, որ
մի շարք բառեր հնարավոր է լինում կարդալ միայն ենթադրաբար:

ներամիտ կրանաւորն, որ բազում աշխատեցան և աստուած զձեզ յիշէ, զ[Ատու] սրբամիտ քահանայ, և զԴաւիթ քահանա, և զՈվաննեո, և զԹադեոս, և զԿիցուն գրիչս, և զհայրն իմ, և զեղբայրսն իմ: Անմեղադիր լերուք, այս ի հարկէ եզե առաջին գիր, և այլ չեմ արարել: Ժամանակս այս է, որ Ղաւչիմ տարաւ զմե[զ]... զՎան(*), խիստ զառնութիւն էր ժամս:

521.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վեհեւ. 112 Յուլ. Ա. էջ 500

Գրիչ՝ Յովաննէ

վայր՝ Ղրիմ, Կոֆուս մարտշէն քաղաք

298— ... Արդ, աստանաւր յանգ ելեալ կատարեցաւ սուրբ աւետարանս ի լաւ և յընտիր աւրինակէ, հոգեկիր և գերիմաստ վարդապետին և քաջ բարունոյն Գեորգեոս [Սկեռացում], ի թվ. Հայոց Պէ. (1358), նոյնմր[երի] ԻԸ. (28), ձեռամբ իմով՝ նուաստ և տգէտ, [յ]ոգնամեղ և անիմաստ, թարմատար և փցուն գրչի Յովաննէ կր[անաւոր]ի...: Եղև զբաւ սուրբ գրոյս ի յաշխարհիս Հոնաց, ի նորաշէն քաղաքս, որ կոչի Կոֆուս, ընդ հովանեաւ նորաշէն եկեղեցւոյս սուրբ Գրիգորի Հոսաւորչին: Արդ, որք բնթեոնոյք կամ աւրինակէք, յիշեսլիք ի Քրիստոս նոյն զգրող գրոյս, զնկարողս և զկազմող սուրբ աւետարանիս, զբազմամեղ, սուտանուն զՅով[աննէ] կր[անաւոր]...:

522.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7435

Գրիչ՝ Նաւեթր

վայր՝ Սուրխաթ

ա.

459— ... Արդ, յամի թուարեւութեան կենարարին մերոյ, որդւոյն աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի յայտնութեանն ՌԵԿ. (1360) և ի Հայկազնեայ տումարի՝ Պէ. (1358) եղև զբաւ գրչութեանս այսմ հոգիանորդ և պայծառափառ և աստուածապատում մատենիս...: Զայս փառաւոր մատենան տեսեալ աստուածահաճոյ բնտ || բեալ կրանաւորքն Յովաննէ և Յոնաննէ՝ եղբարք հարազատք և որդիք ճշմարիտ քահանայի Վարդանայ՝ փոխեցելոյ յաստեացս...:

Արդ, որք հանդիպիք այսմ մատենի կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէք ի սուրբ և ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր զՎարդան քահանայ, և զամուսինն իւր զՇաբեր՝ զփոխեցեալսն ի Քրիստոս, և զբոյրքն իւր՝ զԳրոցն, և զԾաղիկն, զԾամիտն, զԽաթաթունն, զԽերթաթունն, զԲաւերաւուն, զՓոքրտիկիւնն, զԹամարն, զՅովաննէ երէցն,

զԹիմայն, զՎարդապետ երէցն, զԽելալմն, զՍերոպքն, զԳրիգորն, զՅո-
նանն, զՍտեփանոս արեղան, զՅովանէս երէցն, զՄուլիան, զՀռիփսիմէն
և դայլ ամենայն աղգայինսն՝ զկենդանիս և զնշնեցեալսն զկրանա-
ւորացս Յովաննիսիմ և Յոնաննիսիմ, և թողութիւն մեղաց և սխալա-
նաց հայցեցէք յաստուծոյ:

Ընդ յիշեցելոցս և ստացողաց մատենիս յիշեցէք զանիմաստ
գրիչս զՆատեր, զառածեալս մեղաւք և զծերացեալս անիրաւութեամբ,
և զամենայն աղգայինսն իմ՝ ծնողաւք, և եղբարքք, և քւերքք, և
տղայաւք, և թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ վասն մեր, զի և ձեզ
ողորմեսցի, և ինքն աւրհնեալ եղիցի յաւիտ(եան):

Բ

276բ Նւաստ զրիչս և անպիտան,
զձեզ աղաչեմ որդիք մարդկան,
Այս հրաշալի տաւնիս պաշտման,
որք ընթեռնուք զայս ներբողեան,
Տուք աւրհնութիւն աղբրսական
աստուածային հոգւոյն բղխման,
եմ ես կարաւտ ծարաւական
ձերոյ խնդրոյ ինձ թողութեան
Բամեալ բոլոր և կատարման
զձեզ յիշել արէք արժան:*

523.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Վրաց. Թանգարան, № 34

Գրիչ՝ Աւետիս որդի Նատերի
վայր՝ Սուլխաթ

182ա ... Սովին կերպիւ և ձեռով եղեալ շնորհընկալ ի հոգւոյն այրս
աստուածակոչ Վարդան միայնացեալ, առեալ յանձն զնախատինսն
Քրիստոսի զփարթամարեր աղկաղկութիւն, կորզեցաւ ի բնաւին ընչից
կենցաղոյս հիւթականի, զատեալ հեռացեալ և աւտարացեալ ի բուն
բնակութենէ, ի սիրելի բարեկամաց, ի յարազատ եղբարց, համախոր-
հուրդ սննդակցաց, ի գահայից բարձակցաց իջեալ, խոնարհեալ, որպէս
մանուկ սարտուցեալ ի ստենէ ոչ զնալ բնդ մեծամեծս և ի սքանչե-
լիսս, ոչինչ բերելով թոշակ ինչ ապրանաց մարմնոյ, բայց միայն
զխաչն պարծելի տեառն Յիսուսի, ըստ Պաղոսի, գիմեալ հասանէր ի
բուն բնակութենէ իւրոյն կայանի՝ ի քաղաքէ Համիամ կոչեցելոյ,
բազում գաւառաւք, բարձրաբերձ լեռամբք, ահագնատեսիլ ծովօք
զանց արարեալ, հասանէր անշունչ կառաւք ընդ երեսս երկնագոյն

* Տողասկզբի տառերով հոգւում է գրիչ անունը՝ «Նատեր»:

1532 զաշտին չու արարեալ, դայ ի կողմն հիուսոյ՝ յաշխարհս Հոնաց, ի մեծահոգի և հոյակապ քաղաքս Սուխաթ կոչեցեալ։ Եւ ըստ բնական սիրոյն կրաւնիցս մերոյ, զոր ունէր յողովոյ, որ էր ուսեալ ի հարց իւրոց, անհայր ծանաւթանալ զրոց ընթեռնելոյ, և եղի մերոյս լեզուի անընգել էր, և հարկ ուսմանն անցեալ, հոգայր միշտ, թէ որպէս հասցէ խնդրոյն. ապա խորհուրդ րարի ի միտ բերեալ ի տեառն թեւադրութենէ, որ ասէ թէ ոչ գարձջիք և եղիջիք որպէս զմանուկ՝ ոչ մտանէք յարքայութիւն երկնից, նախ ի մեղաց զարձեալ ի տղայական անմեղութիւն, և ապա, իբրեւ մանուկ տհաս խոնարհեալ ի բարձրութենէ մեծանձնութեան իւրոյ, գրէ տախտակ սիրողայից և ուսանի բազում ջանիւ և փութով։ Իսկ որ զկամս երկիւղածաց իւրոց առնէ՝ տէր, շնորհս ետ գիւրաւ ուսանիլ ընդ զրոյն և գլեզուս մեր, և ուսեալ զսագմոսն Դաւիթ և զկարգեալ ագաւթսն քարոզանովքն, և ուրախութեամբ երգէր գուարթանման աննիւր աչաւք և անհանգիստ իրանամբք, և խնդրէր գտանել զյարկս աստուծոյ Յակորայ, զըտեալ զճաշակ բանից աստուծոյ, որ ի գիրս սուրբս, լաւ համարեցաւ քան զմեզր բերանոյ։ Ստացաւ և զտառս հոգեհորոգ սրբոյ հաւրն մերոյ Գրիգորի գուարթանունն հսկողի և ճշմարտաբան վարժապետի Նարեկայ մեծափառ բարձրապատիւ ուխտի վանապետի, ի դաստիարակութիւն անձին իւրոյ, և յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, և ծնողաց և եղբարց և երախտաւորաց, հոգւոյ բարեբարաց և մարմնոյ տածողաց։

Արգ, որք հանգիւյիք պատուական և սուրբ տառիս տեսանելով, ընթեռնելով և աւերինակելով յիշեսջիք ի տէր զստացող սորա զՎարդապետ սրբասէր, որ այժմ ըստ մականուանութեան Հոնի վերակոչի, և զճնոգս իւր՝ զպարոն Վարդեր և զԱգգեալիկիմն, զեղբարսն իւր՝ զՄեղիտմն և զՇնոփորն, և զբնաւ ազգայինսն և զերախտաւորսն, և թողութիւն խնդրեցէք ի Գրիստոսէ յանցանաց սոցա, և զուք յիշեալ լիցիք ի Գրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն։ Նաև զճնոգ սորա զԱւետիս, և զհայրն իմ ուսուցիչ՝ զՆատեր, և զմայրն, և զտէր Գրիգոր նորընծայ եպիսկոպոս՝ զեղբայրն իմ, որ այժմ են ի Բաբերդ,* և զՄեղի[տմն] քահանայ, և զքուերսն, և զսպասաւոր կենաց մեր յիշեսջիք ի տէր։

Ի թվ. ՊԷ. (1358) զրեցաւ, ի Ղրիմ քաղաքի, ի Հոգեաներս վերի, ընդ հովանեաւ սուրբ Խորանացս, սրբոյն Սարգսի և այլ սրբոցս, խան Պերտիմ էր։

* Այս նախադասութիւնից կարելի է եզրակացնել, որ իբրեւ Նատեր գրէչը, իր կնոջ հետ մեկտեղ, 1358 թվականին գտնվելիս է եղել Բաբերդում, իր որդի Գրիգոր եպիսկոպոսի մոտ, ոակայն հազիվ թե այդպես լինի։ 1359 թվին ընդօրինակած Տոնապատճառի հիշատակարանում (տես № 533 հիշատակարան) Նատերը հայտնում է, որ ինքը գտնվում է Ղրիմ (Սուրբաթ) քաղաքում։ Հազիվ թե ծերունի գրէչը իր կյանքի մայրամուտին հանձն առնէր այդքան երկար ու գովարդն ծովային ճամբորդություն, Ղրիմից գնալով Բաբերդ, և կրկին այնտեղից վերադառնալով իր բնակավայրը՝ Սուրբաթ։

524.

ԱԻԵՏԱՐԱՆ ԵՒ ՃԱՇՈՑ

Հալէպ, սր. Մնկ. 54. Սիւրմ. Ցուց. հտ. Ա. էջ 118

Գրիչ՝ Աւագ
Վայր՝ Երուսաղեմ

443 ... Յամի ութհարիւրերորդի եւթներորդի մեծ թուական ին մե-
րոյ (1358) գրեցաւ լուսաիղձ և կենսակիր աստուածաւանդ, աստուա-
ծախուաւ սուրբ աւետարանս ի սուրբ քաղաքս Երուսաղեմ, ի դրունս
սուրբ և փառաւոր տաճարիս Գրիստոսի սուրբ Հրեշտակապետաց, ձե-
ռամբ անարժան և մեղսաթաւալ փանաքի և անարհեստ գրչի, սու-
տանուն աէր Աւագ իրիջու, ի խնդրոյ աստուածարեալ ե. սրբասէր
կրանաւորացն Գրիգորի և Սիմեոնի, որ և ետուն գրել զսա մեծաւ
փափաքանաւք յիշատակ Գրիգորի, ծնաւդաց իւրոց՝ հաւր իւրոց՝ Գեմձէ
և մաւր իւրոյ՝ Ճոհաբի, և եղբարց իւրոց՝ Կարապետի, Կարապետի,
և քերցն իւրոց՝ Տիկմացի, Գոհաբի, Մարիաթուցի և Միմայի, Սիմեոնի,
և ծնողաց իւրոց, հաւր իւրո՝ Սարգսի և մաւր իւրո՝ Գեմաւշի, և եղ-
բաւր իւրո՝ Մարտիրոսի, և այլ ամենայն արեան մերձաւորաց իւր-
եանց...:

Արդ, թէպէտ որ անարհեստ էի գրչութեանս՝ փանաքի և ան-
յարմար, այլ հանդիպեալ լաւ և յընդիր աւրինակի, որ դրած էր Սաե-
փաճա Գոյմեր-Երիցանց, այն որ լի էր և պատարուն յարուեստ գր-
չութեան և ընդ ընաւս հռչակեալ, նաեւ բանիւ կատարեալ և հոգւով
լցեալ, որպէս և ահա յայտնի է իմաստնոց և ստոյդ գիտողաց, զի
լի և կատարեալ է արուեստիւ, ի բանս, ի բառս, ի լծորդս, և ի բա-
ցատս, ե. ի տրոհմունս առողջանութեանց...:

525.

ԿՈՉՈՒՄՆ ԸՆԾԱՑՈՒԹԵԱՆ ԿԻՒՐՂԻ

Երևան 4391 և Թաւրիզ, Բերդաթաղ, 34, Աճառյան, Ցուցակ, էջ 28—29

Գրիչ՝ Յակոբ

ա

65բ Զունայնս ի բարեաց և զթափուրս ի գործոց՝ զՅակոբ սարկաւազ
գրող սորայ, և զծնաւդսն իմ, և զամենայն ազգայինսն յիշեցիք ի
Գրիստոս, ով բարեմիտ ընթերցողք, ընդ նմին և զհանգուցեալքն՝ առ
Գրիստոս, զքեռիքն իմ՝ զԱռիւծն, և զԱմիրն, և զՅարմաշան, և զԽա-
պէկն յիշեցիք առաջի Գրիստոսի աստուծոյ մերոյ։ Թվ. ԳԷ. (1358),
ի պարիւր ամսոյ փոխեցաւ ի Գրիստոս Յարմաշան*։ ևս առաւել ստա-

* Ձեռագրի գրչութիւնն ավարտված պետք է լինի ուրիշ՝ 1358 թվականի ընթաց-
քում, որովհետեւ Յարմաշան[ի] մահվան մասին գրիչը խոստում է որպէս ականատես, և վերջ-
տալի գեպքի թարմ ազդեցութեան ներքո։

ցաւդ սուրբ մատենիս զՄինաց կրանաւորն իւր զարմաւքն յիշեսցիք ի Քրիստոս Յիսուս ի տէր մեր:

Բ

19բ Զեղկելի և զթշուառական անձս՝ Յակոբ սարկաւազ, և զծնաւդսն իմ, և զամենայն աղգայինոն իմ՝ զկենդանիս և զհանգուցեալս յիշեսցիք ի տէր որտի մտաւք, ընդ նմին և զամուսինն իմ զԹաքաւն, որ տղայ հասակաւ փոխեցաւ առ Քրիստոս յոյսն մեր և մեզ խիստ եւ անրաւ մաղձանք հասուց, յիշեսցիք առաջի Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ և զստացաւդ սուրբ մատենիս զՄինաց կրանաւորն կրանաւորն...:

Գ

5բ Զկարաւտ ողորմութեան և զմեղաւոր գրիչ Յակոբ սարկաւազ, և զծնաւդսն իմ, և զամենայն աղգայինսն իմ յիշեսցիք առաջի Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ: Ընդ նմին և զքեռիքն իմ՝ զՅովհաննէս և զՅակոբն և զՅովնան, իւրեանց զաւակաւքն յիշեսցիք ի տէր, ե զստացաւդ սուրբ մատենիս զՄինաց կրանաւորն յիշեսցիք ի Քրիստոս Յիսուս ի տէր մեր:

Գ

15ա Զմեղաւոր խաւարեալ ոգիս և զբաղմասխալ գրիչս Յակոբ սարկաւազ...ընդ նմին և զեղրայրն իմ զԽաչեքեան, և զքոյրն իմ զՓաշայ խաթունն, և զիսսան իմ զԱրքաեամն...:

Ե

31ա ...Ընդ նմին և զհաւրաքոյրն իմ զՄաքթայ խաթունն, զիւրեանց զարմաւք...:

Գ

35ա ...Ընդ նմին և զհաւրաքոյրն իմ զԱռիւմեմիքն և զիւր տանուտէրն՝ զԽուքլուպիքն, իւրեանց զարմաւքն, և զմիւս մաւրքոյրն իմ զԽաւմեմիքն՝ իւր զարմաւքն...:

Ե

37ա ...Ընդ նմին և զհամեստ հարսներն իմ, որ են ինձ քեռեկիքն՝ զԽուքլուպիքն և զՈւլուպիքն՝ իւրեանց զարմաւքն...:

Ը

42ա ...Ընդ նմին և զհանգուցեալ պապն իմ զտէր Յակոբ, և զմամն իմ զՏովմաթ խաթունն, և զհաւրքուրն իմ զՄամուշ, որ կուսութեամբ զնաց առ Քրիստոս:

Ք

54բ ... Ընդ նմին և զհանգուցեալն առ Քրիստոս զպապն իմ զԱվրամն, և զմամն իմ զՍարայիսաթումն, և զԻւր եղբարքն՝ Զաքարիազան և զԱլեքսանդոսն, և զԻւր քուրն Մամայիսաթումն, և զԽաթիսաթումն...:

Ժ

87ա ... Ընդ նմին յիշեսցիք ի Քրիստոս զհանգուցեալ կնքահայրն իմ զՅակոբ ոսկերիչն, որ էր ինձ աւագանին հայր, և զկնքամայրն իմ զԽաթիսաթումն, իւրեանց զարմաւքն...:

ԺԹ

97ա ... Ընդ նմին յիշեսցիք ի տէր զամուսինն իմ զԹարգամ, որ տղայ հասակաւ փոխեցաւ առ Քրիստոս յոյսն մեր և ինձ անմխիթար սուգ էթող. թհ, թհ վշտոյս, որոյ փրկիչն յողորմութիւն շնորհեսցէ իւր միւսանգամ գալըստեանն, և նմա փառք...:

ԺՐ

107ա ... Եւ. հրայրն իմ զՍիմեոն և զմայրն իմ զՆազաբեթիս...:

ԺԳ

129բ ... Կատարեցաւ գիրքս բնձայնութեան, որ ի սրբոյն Կիւրղոյ է ասացեալ, ի փառս Քրիստոսի աստուծոյ տեառն մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն*:

526.

Հ Ա Շ Ո Ց

Նրեան 7471 (տես նաև 1498 Բ.)

Գրիչ՝ Ստեփաննոս

499բ ... Արդ, յամի թվարերութեան կենարարին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ՌԵԿ. (1360) և ի Հայոց ազգիս մերոյ տոմարի ՊԷ. (1358) եղև զրաւ գրչութեան այսմ փառաւոր մատենիս, ձեռամբ նուաստ իրիցու Ստեփաննոսի, ի խնդրոյ աստուածասէր և բարեմիտ մանկանն Շաքնշիմ, յիշատակ իւր, և ծնողացն իւրոց, և եղբարցն, և քւերցն և ամենայն արեան մերձաւորացն՝ պապոյն իւրոյ Հռոմշիմ, և Պետկանն, Եղիգրայ, Մանկատուգիմ, Նորտմկիմ, հաւր Շահնշիմ՝ Խնկանն, Կաւստմդմայ, եղբարց սորա՝ Նորշաքիմ, Վաքարմշիմ, Ամի[ր]շիմ, և գեղարոյս եղբարսրգւոյն իւրոյ Մկրտիչ գպրի, և քւերց իւրոց՝ Թանկտիկմայ, Միմատիկմայ, Զարդեկիմ, Նարխաթումիմ, և կողակցին իւր Վարդտիկմայ...:

* Գլխավոր հիշատակարանը չի պահպանվել. բերվածները մանր հիշատակագրություններ են, որ թողել է գրիչը աշխատության գլուխներէ վերջում:

527.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Մաքսուդ. ծուց. Աքուլիսի, 18, Արարատ, 1911, էջ 563
(տես նաև 1593 թ.)

Գրիչ՝ Կարապետ

270բ

...Եւ իմով տկարացեալ ընտելեամբս՝ բաղամեղ և անարժան սուտանուն Կարապետ կրանաւորի գրեցի զսաթուարերութեանս Հայոց յուրհարկերըրդի եւթներորդի (1358)։ Զոր աստուածասէր և հաւատարիմ կին ոմն անուն Թանկիսաբուն, յոյժ փափաղամար սրտիւ ստացաւ զսուրբ աւետարանս ի հալսլ արդեանց իւրոց...

Արդ, աղաչեմ զտմենեսեան, որք հանդիպիք և աւգալիք ի սմանէ յիշեցէք ի սուրբ յաղաթս ձեր զստացող սորա զԹանկիսաբունն, և զծնաւդսն, և զայրն նորա զԵմվաննեւ. ընդ նոսին և զանյիշելի գրիչս՝ զԿար[ապետ], և զմեր ծնողսն, և զեղբարսն, և զՋափարիայ ծաղկող, և Քրիստոս աստուած, որ տուողն է, ի տուրս ձեզ ե մեզ ողորմեսցի, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն։

ՊԸ

1359

528.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄՈՍԱՑ ՆԵՐՄԻՍԻ ԼԱԾԲՐՈՆԱՅԻՈՅ

Երևան 8430

Դրիշ՝ Մաքսիմով
Վայր՝ Մուշ

... Արդ, գրեցաւ աստուածայինս այս մատենան ի փառս Դրիս-
207ր տոսի աստուծոյ մերոյ ի թուի Հայոց ՊԸ. (1359) || ի քաղաքիս Մուշ,
ընդ հովանեաւ սրբոյն Մարիանէի, ձեռամբ մեղապարտ գրչի Մաքս.
(Մաքսիմով), ի ստացում և ի վափափումս սրբայղան և կուսական
քահանայի Ներսիսի, այլ ծախիւք և թղթով աւգնական լինելով Խուր-
լուպեկիմ՝ հաւատարիմ և իմաստուն վաճառականի: Արդ, որք հան-
դիպիք այս աստուածայինս դանձու և մեծայգինս Մարգարտի առ ի
պէսս ինչ աւղտութեան ի սմանէ եղելոյ, առ որս աղաչանս բազմայ-
պիսիս՝ յիշման աղաւթից առ Դրիստոս արժանի առնել զՆերսէս քա-
հանայ և զԽուրլուպեկիմ, հանդերձ իւրովք ննջեցելովք արժանի լինել
սրբոցն դասուց, ընդ նմին և մեղապարտ գրչիս և ծնաւդաց իմոց:
Այլ ե. աղաչեմ անմեղադիր լինել խոշորութիւն գրոյս, քանզի յոյժ
ծեր էի և ոչ էր ժամանակ դրելոյ, կրկին աղաչեմ թողութիւն յան-
ցանաց հայցել յամենառատ պարգեւացն աստուծոյ, զի և ձեզ լիցի
մասն երանութեան ի Դրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ. է աւրհնեալ
յաւիտեանս, ամէն:

Ջանաղս Խուրլուպեկիմ՝ զպարոն Աշրաֆն և զՏիկմացն յիշեալիք,
աղաչեմ:

529.

ԹՈՒՂԹ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ՆԵՐՄԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Օքսֆորդ, Marsh. 487. Տէրայր վրդ. 28. Թղթ. 110, էջ 371

385ր ... Յետ մահուան Ղեւոնի, վասն ոչ դոյոյ նմա որդի, առնու զթա-
գաւորութիւն Կոստանդին, որ յազգէ նորին, որ և...վասն անպարկեշտ
վարուց սպանեալ եղև ի զաւրաց իւրոց:... Եւ թագաւորէ միւս Կոս-
տանդին յայլմէ ազգէ, որ այժմ ունի զթագաւորութիւն մինչև ցայս
վայր: Եւ է թիւս Հայոց ՊԸ. (1359):*

* Այս հատվածը, որից պարզվում է ձեռագրի գրության տարեթիվը, հայ թագա-
վորների ժամանակագրական ցուցակի վերջին պարբերությունն է:

530.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիրդ. 6273, էջ 156 (Վան, սբ. Յակոբ եկեղեցի)

Գրիչ՝ Յոհաննես

... Արդ, ես՝ մեղապարտ և անարհեստ զրիչս Յոհաննես սուտա-
նուն քահանայ, յանձն առի զրել զսա հրամանաւ սուրբ և երջանիկ,
իմաստասէր և ժրջան յամենայն գործս բարութեան Յովնանն
վարդապետի, որ ետ զրել զսա յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց... Յի-
շեցէք ի մաքսւր և յարժանաւոր յաղօթս ձեր՝ դարժանաւոր և զա-
մենամաքուր և զծաղկետլս իմաստութեամբ, զղովելի և զառաքինա-
սէր վարդապետս մեր զՅովնանն ծնողօք իւրովք հանդերձ։ Այլ և
զհեղ և զխոնարհ եղբարքս մեր զԱնթ և զԵրանդ, որ օգնական եղեն
մեզ ի կոկել թղթիս և յամենայն պէտոս սպասաւորութեան, և զՄկրտի-
տնտեսն մեր, որ կերակրին պատրաստէր մեզ, նաև զՊետրոս քա-
հանայն և զեղբայրն իւր զՍտեփաննոս, որ զօրինակն շնորհեցին...
Արդ, դրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուականութեանս Հայոց ՊԸ.
(1359), ի նորբ և ի նեղ ժամանակիս, որ կատարեցաւ ամենայն
դրեալքն ի վերայ մեր վասն մեղաց մերոց։ Դրեցաւ սա ընդ հովա-
նեաւ Գամաղիէի* առ ոտս բարեբարոյ և բարեհամբաւ սուրբ վար-
դապետիս Յովնաննիս։

531.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԻՑ

Երեան 137

Գրիչ՝ Յովնէփ

վայր՝ առ ստորոտով Խրիմ մայրաքաղաքիս

343բ ... Դրեցաւ սուրբ դիրս տո ստորոտով Խրիմ մայրաքաղաքիս, ընդ
հովանեաւ սուրբ անապատիս, որ կոչի սուրբ Գրիգոր, յառաջնորդու-
թեան սուրբ մենարանիս տեառն Յովնաննի, որ բարունական գա-
ւազանաւ և բարձրագահ իշխանութեամբ տիրէ մերումս ժողովրդեան,
ախոյեան յաղթաւ ընդդէմ արիստականացն և հերետիկոսաց, պահեսցէ
տէր աստուած և զաւբացուցցէ ի զնա ի կամս իւր, ամէն։

344ա Արդ, եղև զրաւ սուրբ զանձարանիս, յամի ը շրջագայութեան
արամագեանս տոհմի, հայկականս սեռի՝ ի վեշտասան յորելինի յա-
ւելեալ ութեակ թուոյ, որ է ՊԸ. (1359) թվակ[ան]...

... Որոյ, այսպիսի ըղձալի վարթամութեանց համահետեալ,
ամենաթշուառս և բազմամեղս, փցուն գրչակս Յովնէփ և լերդակից
344բ և զրայրս մեր ը Գրիգոր սուտանուն կրանաւոր, քահանայք միակրանք
և համակամք, նշգրեք յաւտարութեան, աւտարք և պանդուխտք, որոյ
եռափափագ սիրով գժագրեցի զսա ի վայելուժն անձանց մերոց և յի-
շատակ և իցն յաշխարհս...

* Փիրդալամյանի ծանոթագրութեամբ ըէ ուխտս ի չիգան գաւառի մերձ ի Յէկու-
գիւղն։

Արդ, աղաչեմ զամենեւեան մոխրամած երեսաւք, որք լուսաւորիք յայսմ լուսարանէ, յիշեալիք սրտի մտաւք զեղկելի դժաւգս՝ զՅովսիփ և զԳրիգոր, ծնողաւք, կենդանեաւք և հանգուցելովք, և ամենայն արեան մերձաւորաւք, և զաւժընդակիչ և զյորդորիչ եղբարքս մեր՝ զԱստուածատուր և զՄարկոս, զԹորոս և զՆերսէս և զամենայն եղբայրութիւնս։ Եւ խոշորութեան և փցուն և ախմար և անարհեստ զբոյս աղաչեմ չլինել մեղադիր, զի այսչափ էր կար մեր, և որ առատն է ի տալն քան ի ճշդելն, տացէ ձեզ յիշողացզ և յիշելոցս զիւր արքայութիւնն, և ամենայն հաւատացելոց, և նմա փառք, պատիւ և աւրհնութիւն յանլսելի ձայնից և յամենայն եղանութեանց, այժմ և յաւիտեանս, ամէն, ամէն, ամէն։

532.

ՎԱՐՔ ՍՐԲՈՅՆ ՅՐԱՆՑԻՍԿՈՍԻ, ՍԱՀՄԱՆԵԱԼ
Ի ԲՕՆԱՎԵՆԳՈՒՐԷ ՄԵՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ*

Երևան 1738

Գրիչ՝ Առլամ Արգրումցի
վայր՝ Սուրխաթ

140բ Կատարեցաւ լէճէնթա սրբոյն Ֆրանցիսկոսի ձեռամբ Առլամիս Արգրումցոյ, ի մա[յ]րաքաղաքս Սուրխաթ, որ կոչի Ղրիմ, թվ. հայոց ՊԸ. (1359), գեկտեմբերի Ժ. (10) կատարեցաւ։

533.

Տ Օ Ն Ա Պ Ա Տ Ճ Ա Ռ

Երևան 2040 (աես նաև 1366 թ.)

Գրիչ՝ Նատեր
վայր՝ Ղրիմ

456բ Փառք... որ զաւրացոյց զտկարս և զապիկար, անիմաստ զբիչս Նատեր, զառածեալս մեղաւք, հասանել ի զբաւ տառիս աստուածապատում մատենիս, որ ծերացեալ կենօք ծրեցի ի խնդրոյ սրբազան և կուսական արեղայի Մարգարէի, ի թվիս Հայոց ՊԸ. (1359), յունիս ամիս Ի. (20), ի [մայրաքաղաքս Ղ]րիմ, ի հոյակապ, հռչակաւոր և բազմամարդի | | **

Արդ, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէք ի սուրբ աղօթս ձեր զճմարիտ կրաւնաւորն, զստացաւդ սորա զՄարգարէ արեղա և զճնաւդսն իւր՝ զԶաւրվարն և զՍիրայն, զԱռաքեալն, զՀովսեփն, զՅովնան, զԵրէն, զԱւտարշանն, զՏիրանցն, զՏիկնանցն, զՄովսէսն՝ փոխեցեալքն առ Գրիստոս, զպատուեալ ծերունին զՅովնան և զՍիմեոն՝ որդի նորին, և զերկուս եղբարսն՝ զՅովնաբշանն և զԹո-

* Բռնավենտուրի այս աշխատութեան թարգմանութիւնը, համաձայն 141ա էջում պահպանված հիշատակարանի. կատարվել է թվ. 22Ը. (1330)... ձեռամբ Ապօնցի Ֆրանուրի (Fra Minor-կրտսեր եղբայր)։

** Մի քանի տող քերված է։

բռնեմ, զԲեմիկն և զայլ երախտաւորսն, որ վասն սիրոյն աստուծոյ և երկնից արքայութեանն աւդնեցին և յիշատակ ստացան ի վերինն Սիոն զաւակ և ընտանի յԵրուսաղէմ....:

534.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Երևան 783

Գրիչ՝ Անտոն

վայր՝ Կափայ

325ա ...Գրեցաւ կտակս Ընդհանրական Կանոնացս և Թխթոց դրոցս և Յորնադի հարցմանցս և Ամենայն Հար տանջելին ե Էակաց գիրգս ի միասին ի Թուականութեանն Հայոց ի ՊԸ. (1359), ձեռամբ անարժան քահանայի Անտոնի, ընդ հովանեաւ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի, ի յամուր դղեակս Կափայ, Գտանեսս ի սմա բազում լուծմունք տարակուսանաց, ո՛վ սուրբ ընթերցողք: Յորժամ կարդայք կամ արինակէք յիշեցէք ի սուրբ յաղաւթս ձեր զԱնտոն սուտանուն քահանայ ե զծնողս իւր, զհայր սորին՝ Աստուածատուր, և զմայր սորին՝ զԱննայ տիկին, և զվերստին սնուցանողս՝ զԴաւիթ և Մարիամե, և զղաւակս սորա՝ զՄարգարէ, և զՍեբեակ, զՅովնով, և զՄելքիսեդեկ, և զմայր սորին՝ Թագուհի, և Թողութիւն մեղաց հայեցեցէք ի Կրիստոսէ, և աստուած յիշողացդ և յիշելոցն ողորմեսցի, ամէն:

Ոչ գնով ստացաւ զսա, այլ ձեռամբ իւրով դժագրեաց:

535.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Օքսֆորդ. ms. Arm. D. 2. Տիրայր վրդ. 50, թղթ. 120, էջ 871—872

Գրիչ՝ Մարգարայ

ա

258բ ...Ի նստել քո յատենի յիշեայ տէր զՄարգարայ քահանայ ու զուր ծնաւդսն, ամէն: Ով որ մեզ յիշեայ նայ տէրն ամենեցուն՝ զմեզ ու զձեզ յիշեայ յատինին. թվ. 9Ը. (1359):

բ

291բ Աստուած աւրհնէ զԳիմգրամից* տանուտէրք՝ զԱնտոն, զՄիքայել, զԿարայեան, զՄկրտիչ, զԱսադ աղէն, զԱղուպ, զԹումեմ, որ զԴաւ շերաց արտերն տւին ի գուռն սուրբ Աստուածածնին և սուրբ Պողոսին ե սուրբ աւետարանին լուսոյ գին, յիշեցէք և աստուած ողորմի ասացէք. ով որ զաւէ, կամ գրաւէ, կամ մատնէ յանաւրե[նաց], թէ մեկիք կամ ըռէս, կամ աշխարհական, յա[ն]էծք և զ[Յ]ուդային առնու, ամէն:

* Տիրայրի ընդօրինակութեամբ չգրին գրամիցս:

536.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԱՂՕԹԻՑ

Ծրեան 3933

Գրիչ՝ Կոստանդին

ա

89ա Ջերգող հոգելից ճառիս զտէր Ներսէս, որդի Աւշնի Սեւաստիանոսի
ի մտաց և յաղաւթից անմոռաց պահեսցի ի ձերո սըրբոյ սենեկի, հան-
դէպ սեղանոյ արարչընկալի աստուածաբնակի, ընդ նմին և ստացաւ
բանիս պատուական քահանայի Սիմեոնի խնդրեցէք թողութիւն մեղաց
և ծնաւդաց սորայ ի Քրիստոս Յիսուս:

89բ Գրեցաւ տեսութեան գիրքս ի թվ. ՊԸ. (1359), ձեռամբ Կոստան-
դին քարտուղարին:*

բ

125բ Զստացող ներբողինիս զՍիմեոն և զվերջին դժոյս զԿոստանդին
յիշեսլիք ի Քրիստոս, աղաչեմ:

* Թվականի և գրչի մասին 89բ էջի հիշատակագրութիւնն արտագրված է ԺԹ. գա-
րի ձեռագրով, հալանաբար, այն ժամանակ գեռես գոյութիւն ունեցող զլիակոբ հիշա-
տակարանից:

537.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7437

Գրիչ՝ Պետրոս

ա

262ա ...Գրեցաւ ի թվ. Հայոց ՊԹ. (1360), ի զառն ե յանբարի ժամանակիս, զոր ոչ կարեմք լընդ զրով արկանել, ըստ միայն լոկի, Աղաչեմ զձեզ, սուրբ ընթերցողք, թողութիւն մեղաց խնդրեցէք ինձ և ի մոցն, ամէն:

բ

281ա Արդ, ով պատուեալ սուրբ հարք և մանգունք սուրբ եկեղեցւոյ, յորժամ ընթեռնուք կամ աւրինակէք զսա զհայրն իմ զՅով[իաննէս] քահանայ, և զմայրն իմ զԹամամ, և զամենայն աղգատոհմ մեր, ընդ նմին զիս, զանարհեստ և զանպիտան գրիչս՝ զՊետրոս սուտանուն սարկաւաք, և զեղբարքս իմ՝ զԱմզիքոս քահանայ և զԹադէոս յիշեսջիք ի սուրբ աղաւթս ձեր, և բուն բարին զձեզ յիշեայ յիւր յանտրտումութիւնսն:

538.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՔԵՐԱՎԱՆԻՆ ԵՍԱՅԵԱՅ ՆՁԵՑԻՈՅ

Վիեն. 336. Տաշ. Յուլ. էջ 782

Գրիչ՝ Աստուածատուր
վայր՝ Կոստանդնուպոլիս

96ա ...Արդ, եղև զրաւ գրութեան սորա ի յաշխարհս Յունաց, ի քաղաքս՝ Կոստանդնուպոլիս, ընդ հովանեաւ սուրբ Սարգսի, ձեռամբ Աստուածատուր արեղաի, ի թվականիս ՊԹ. (1360): Եւ այս են տնօրինականացս անուանք զոր տեսաք, առաջին՝ Քրիստոսի անկար պատմութեան, Բ. սպունկ, Գ. բեւեռ, Դ. Աստուածածնին պատկերն, Ե. Յովանու աջն. Զ. Վլադէնասն, որ է ջունարն Աստուածածնին, ի սպիտակ ի մարմարէ սնդուկի խորանին վեր, եւ այլ շատ սրբոց նշխարք, զոր ոչ կարեմ ընդ զրով արկանել. սոցին բարեխօսութեամբ ողորմիս Քրիստոս աստուած գրողաց եւ կարդացողաց եւ ամէն ասացողաց:

539.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Թորոս Աղբալ, Բ. էջ 437—438 (Տիգրանակերտ)

Գրիչ՝ Ստեփաննոս
վայր՝ Երուսաղեմ

ա

Գրեալ ի թվ. Հայոց ՊԹ. (1360)...Երուսաղեմ, ընդ հովիտեան սուրբ! տաճարիս աթոռակալ Առաքելոցս Յակոբեանց, ի թաղաւորութեան, Հայոց Կոստանդին, եւ ի հայրապետութեան տեառն Մեսրոպայ, յառաջնորդութեան տէր Գրիգորայ հպիսկոպոսի Երուսաղէմի, ձեռամբ... Ստեփաննոս կրանաւորի, կամակցութեամբ եւ աւգնականութեամբ եւ խրատ տալով վերձանողի, սպասաւորի բանի, սրբասեալ Գրիգորի քահանայի՝ փակակալի մեծ եւ հռչակաւոր սուրբ եկեղեցւոյս Յակոբայ եւ ամենայն աստուածընկալ նշանացս, եւ մանաւանդ կազմողի սորին...:

բ

Յիշեսջիք...զստացող սորին զԹագաւորչառի զպիր...եւ զծնողս Ստեփաննոս Արեւելցի՝ աշակերտ Սեթ վարդապետի...համանման մեծի եւ առաջին վարդապետաց. եւ խոշորութեան դրիս եւ սխալանացս անմեղադիր լերուք եւ զթերին սիրով ուղղեցէք, քանզի յոյժ անհմուտ էի արուեստի գրչութեան, մանաւանդ ի շեշտ, ի ստոր, ի բոյթ, ի վանկ եւ ի փաղառութիւն, եւ ի Ժ. (10) առողջանութեան...:

540.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երեան 7741 (տես նաև 1367 թ.)

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Կափայ

479բ

...Որոյ ականատես լեալ յետինս ի գրիչս եւ փանաքիս ի քարտուլայս, չուառս եւ աղկաղկս յամենայնի, եւ մոռացեալ զիս եւ զընիկ տկարութիւնս, ցանկացող եղեալ սմա, թէպէտ ե յոյժ անըմբոն, ապաւինեալ յայն, որ տայն ամենայն առատապէս եւ ոչ նախատէ: Ձեռնարկեցի ի սմա ես՝ Կարապետ երէցս թարմատար մելանաւոր, հասի ի զրաւ գրչութեան սորա ոչ թէ ըստ արհեստիցս եւ զաւրութեան անձինս, այլ ի կատարումն ուխտեալ հրամանի մարդասիրին, թէ ամենայն որ խնդրէ՝ առնու:

Արդ, աղաչեմ զհանգիպողսդ այսմ տառի յըջման արժանի վարկջիք զանարժան գրիչս զԿարապետս եւ զիմսն ամենայն, զհայրն իմ

զԱռուծն, և զմայրն իմ զՈսկիամն, և զհզարսն իմ, և զամենայն արեան մերձակայս՝ զկենդանիս և զհանգուցեալս յիշման առնել արժանի առաջի անմահ զենլոյն Կրիստոսի...

Կատարեցաւ սա յաշխարհիս Ղրիմ կոչեցեալ, ի հոյակապ և ի հոչակաւոր քաղաքիս Կափայ, ընդ հովանեաւ սուրբ երրորդութեանս, ի վեհադոյն տիրական իշխանութիւնն տեառն Ստեփանոսի, և յարհիական եպիսկոպոսութիւնն տէր Ստեփանոսի, ի թուականութեանս Հայոց ՊԹ. (1360), նոյեմբերի Լ. (30), եւ որ ցաւակցաբար յիշեցէ զ'ի սմա յիշատակեալքս և ինքն յիշեալ լիցի ի Կրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

541.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Թուեան, Հայք ի Ձմեռնիս, Բ. էջ 83 (Էռեմիէ բազմի ընթերցարան)

Հետ. ստացող՝ Ստեփաննոս

...Ստացա զլուսազարդ եւ զգեղեցկայեղձ մատեանս ես՝ ապիկարս ոգով Ստեփաննոս, ի վայելումն ուսումնասէր արանց կատարելոց, եւ յիշատակ հաղոյ իմոյ, եւ ծնաւդաց իմոց, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց աղագց իմոց: Արգ, որք աւագութի սմանէ կարգալով եւ կամ տարազու իւրիւ ինչ առնելով, յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զհայրն իմ զՍտեփան քահանայ, եւ զմայրն իմ զՏիրամայ, և զհաւրեղրայրն իմ զԳրիգոր կուսակրաւն քահանայ, եւ զՄեծօր կրաւնաւորն, նաեւ զՅովնան, եւ զկուսակրաւն քահանայսն, եւ զիս՝ զանպիտանս Ստեփաննոս, եւ զուրք յիշաւորք յիշեալ լիցիք ամենասուրբ բարեբարէն աստուծոյ Յիշողիք եւ զհարազատ եղբայրն իմ զՎարդապետ կուսակրաւն քահանայ, նայ եւ հոգեւոր եղբարքն իմ՝ զՄարգարէ եւ զՍիմեոն՝ զխաչընդյուս կրաւնաւորքս, որ ընդ ինեւ պանտրխտանան, այլ աղաչեմ զընթերցողսդ, զի խնամ տարջիք սմա, որպէս եւ զձեր մատեան գրեալ: Գրեցաւ յիշատակարանս վերջինս ի թվին ՊԹ.(1360):*

542.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Թուոս Աղբար, Բ. էջ 381. (Արգիսի վարի Թալի որ Սարգսի եկեղեցի)

Վայր՝ Մերտիմ

Գրեալ ի Մերտիմ. ի թվ. ՊԹ. (1360), ի թագաւորութեան Կոստանդինոսի, ի հայրապետութեան տեառն Մերտիմի եւ յեպիսկոպոսութեան տէր Յովնանիս...

* Ձեռագիրն ընդօրինակած է Ձեռն. (1298) թվականին, Արճեշում, գրիչ Յովնանի կողմէ:

** Հրատարակելի Գ. Սրվանձաւանի կողմէ ի յիշատակարանը համաւտոված է:

543.

ՀԱՄԱՌՈՏ ՀԱՒԱԲՈՒՄՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ, ԱԼԲԵՐՏԻ ՄԵԾԻ

ԵՐԼ-Ն 9068

Գրիչ՝ Դոմինիկոս Սալիքադեցի

174- Ջտառապետի ողի ֆրա Դոմինիկոս* Մականուն կոչեցեալ Սալիքադեցի յիշեցէք ի յաղօթս ձեր, որ աշխատեցայ ի գիրքս այս, և սխալանացն անմեղադիր լերուք, զի կար մեր այս չափ էր, նաև զմայրն իմ Փոփրմերն, որ ի Դրիստոս հանգեալ, յիշեցէք յաղօթս ձեր, Դրիստոսի փառք:

* Համարաբ նույն ֆրա Դոմինիկոսն է, որ 1360-ական թ.թ. ընդօրինակել է Համառոտ հաւաքում յաղագս հոգւոյ՝ ձեռագիրը (Ձեռ. Բեռլինի, էջ 38), ուստի ուսյն ենթվական հիշատակումը տեղագրում ենք 1360-ի թվադրումով:

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Երևան 8256 (տես նաև 1610 թ.)

Գրիչ՝ Ջափարի

վայր՝ Ի Ձորս Հայփարայ, գիւղ՝ Անապատիկ
ա

113ա Փառք...որ ետ կարողութիւն ինձ տկարիս հասանել ի վերջ գծիս
ի նեղ և ի թշուառ ժամանակիս:

Գրեցաւ պատարագի մեկնիչս և սակաւ գաւառութիւն ձեռամբ
անպիտան և մեղապարտ գրիչ Ջափարա կրանաւորի, որ զանունս
ունիմ և ոչ զգործ: Եւ զԵրեմիա կրանաւոր, և զհարազատ եղբայրս
իմ զՈվանէս, և զԺնողոս. իմ զԹագուարն և զԵլիսաբունն, և զԱկոբ
քահանայ՝ զհօրեղբար իմ, որ վերայ ինձ շատ աշխատեալ է [յիշեցէք]:

113բ Արգ, գրեցաւ պատարագի մեկնիչս ձեռամբ Ջափարի արեղի, ի
Ձորս Հայփարայ, ի գեաւղս, որ կոչի Անապատիկ, ընդ հովանեաւ սուրբ
Աստուածածնիս, ի հայրապետութեանն տէր Սեփանոսի, ի զանու-
թեանն Յովսի, ի գառնութեան ժամանակիս, որ հալածուեալ էր քրիս-
տոնէից, աղօթք արարէք առ աստուած: Թվ. ՊԺ (1361) գրեցաւ: Աղա-
չեմ զձեզ, ո՛վ եղբարք, որք կարդայք կամ աւրինակէք, յիշեցէք ի
մաքրափայլ յաղօթս ձեր գերեմիս, որ ստացա զպատարագի մեկնիչս
յիշատակ ինձ և ծնաւդաց իմոց, որպէս դուք դիս յիշէք նոյնպէս
եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Գրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ
յաւիտեանս, ամէն:

Յիշեցէք յաղօթս ձեր զՊարապետ քահանայն և զորդին իւր զԴա-
ւիթ քահանայն և զԱլեքսան, որ շատ երախտիք ունին ի վերայ մեզ
և կամակից եղան գրոցս:

Բ

77բ Գրեցաւ պատարագի մեկնիչս ձեռամբ ախմար ե անիմաստ
Ջափարի սուտ կրանաւորի, որ զանունս ունիմ և զգործ ոչ: Ո՛վ եղ-
բարք, աղաչեմ զձեզ, անմեղազիր լերուք խոշորութեան և սխալանաց սո-
րայ, զի ժամանակս գառն ու փախուստ էր, Ի. (20)ամ էր, որ գրիչի
ձեռս չի առել, միտքս էլ էր մոլորել ու ձեռս էլ հովացել: Բայց հո-
գեւոր եղբայրն իմ Երեմիա կրանաւոր յոյժ փափաղէր, և այլ մարդ
չկայր որ գրէր, ինձ ընտելութեամբ գրել հրեա: Աղաչեմ զձեզ, որք
հանդիպիք կամ կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէք ի մաքրա-
փայլ յաղօթս ձեր և աստուած զձեզ յիշէ յիւր արքայութիւնն, ամէն:
Ո՛հ, ո՛հ, զգառնութեան աւուրքս, Թվ. ՊԺ. (1361):

545.

ԾԱՍՈՒՆՔ ԱՍՏՆԻԱԾԱՇՆՁԻ

Երևան 73

Ումն ընթերցող

133բ Ի թուին Հայոց ՊԺ. (1360). գերեց անաւրէն դատաւորն տաճիկ Պաֆիլմ* գերկիրն** Շիփարայ և Խարդրերդայ. և վաճառեցին նման ոչ-խարի, ըստ մարգար[էին Դաւթի, որ ասէ՝] վաճառեցին դժողով[ուր-դըս քո]***

546.

ՄԵԾԻՆ ՆԵՐՄԻՄԻ ՎԱՐՈՒՅ ՊԱՏԾՈՒԹԻՒՆ

Փիւղ. 6273, էջ 166—167

Գրիչ՝ Թորոս Ընտրիմեաց
վայր՝ Սիւ

Շնորհիւ բարեշնորհ կամացն աստուծոյ աւարտեցաւ վայելուչ պատմութիւնս և քաղաքավարութիւն սուրբ քահանայապետին մեծին Ներսէսի ի թուականութեանս Հայոց ՊԺ. (1361), ի թագաւորութեանս Հայոց Կոստանդինայ և ի հայրապետութեան տեառն Մեսրոպայ, ի մայրաքաղաքս Սիւ:

Արդ, գրեցաւ սա ձեռամբ մեղաւոր և անարժան քահանայի Թորոսի, որ մականունն Ընտրիմեաց կոչի, ի խնդրոյ սրբաւէր, հեգ, քաղ-ցըր և խոնարհ իշխանացն՝ պարոն Լիպարտի և պարոն Վասիլի, որդ-ւոցն պարոն Թորոսի Կապնցոյն՝ սպարապետին Հայոց, ի վայելումն անձանց իւրոց...:

Հայցեցէք յաստուծոյ զկեանս խաղաղական շնորհել պարոն Լի-պարտիմ և պարոն Վասիլիմ և պարոն Լիկնսիմ գեռա | |:

Ի թուին ՊԺ. (1360), ի յամսեան ի մայիսի երեկ Հալպայ ամի-րայն Պայտաւմուրմ Մսրայ դօրօքն ի Հայք, նայ տուին զԱտանայ և զՏարսոն ու զԲարի-Քարսկն ու զտղայ Լեռնիմ, Ո՛վ քաղցր ե բարի պարոն իմ Լիպարտիտ, ընկալ զսա և զմեղաւոր հողս Թորոս յիշեալ:

* Կարելի է կարդալ նաև «Պաքիշն»:

** Գրված ու ջնջված է ինչ որ դավառի անուն, թերևս «Մանծկերտոյն»:

*** Հիշատակագրութիւնը գրված է ներքին լուսանցքի վրայ, վերջին տողն ամբողջովին, իսկ նախավերջինը՝ մասամբ, զոհ են գնացել կազմողի գանակին:

547.

Ճ Ա Շ Ո Ց

Երևան 7408 (տես 1258 և 1802 Բ.Բ.)*

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Կափա

ա

534բ ...Գրեցաւ տառս անպատում սրբոցն ի լոյս յարմարեալ իմաստ-
նոց, ի մի հաւաքելով զամենայն տաւնս տէրունականս և զյիշատա-
կութիւնս սրբոց զրոյր տարոյն ի յաշխարհ Հոնագ, ի կողմանս հիւ-
սիւսոյ, ի քաղաքս, որ կոչի Կափա, ընդ հովանեաւ սրբոյ երրորդու-
թեանն, ի հայրապետութեան Հայոց տեառն Մեծրոպայ և մերոյ նա-
հանգիս տէր Ստեփաննոսի արհիեպիսկոպոսի ամենայն հիւսիսական
կողմանց, ձեռամբ Կարապետ իրիցու, ի Թվին ՊԺ. (1361): Զոր տե-
սեալ զմիմեանս աստուածային հեղահոգի միայնակեացն հայր Զա-
քարե, որ էր ընական յաշխարհէն Արմիշոյ, որդի Յովնանիսի, և այժմ
ընակէր ի ծովեզր քրիստոնէութեան** առ ոտս սրբոյն Սարգսի զօ-
րավարին, և ծառայելով երթեկեկաց ընդում և առատ կերակրաւք,
նմանութեամբ առաջին արդիւնաւոր հարց, զամենայն ինչս իւր վա-
ճառեալ ի պէս[ա] ազգատաց և եկեղեցւոյ, և ըստացաւ գանձս աս-
տուածային յիշատակ հայր Զաքարե իւր, և ծնաւդաց իւրոց Յովնա-
նիսի, և մաւր իւրոյ Թաթխաթուրնի, և ամենայն արեան զարմից, ի
վայելումս եկեղեցւոյ սրբոյն Սարգսի Արզ, որ կարդայք կամ աւրի-
նակէք յիշեսցիք ի Դրիստոս զյառաջասացեալ հայ[ր]ն Զաքարե և
զծնաւդոսն...:

Ստացող՝ Զաքարե

բ

Ես՝ Զաքարե միայնակեացս, գնեցի զտարեղիւրքս*** ԸՃ. (800)
գրամ, ի Թվականին ՊԺ. (1361), յետև իմ անցմանս**** մարդ իւս-
խայ կամ զրուց չունի հետ գրոցս՝ ծախելոյ կամ գրաւելոյ, այլ ինձ
յիշատակ է և իմ ծնողացն, ամէն:

* Հիշատակարանի բնագիրը 1602 թվին, նորագության ժամանակ, եղծված ու մաշ-
ված է եղել: Նորագույն Գրիչոբն արտադրել է այն սբոյ սխալներով ու բացթողումներով:

** Մեկ բառի տեղ բաց է թողնված:

*** Իմա՝ Շահաբադ:

**** Ձեռագրում՝ Շահաբադ:

548.

ԾԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Երևան 7153

Գրիչ՝ Ստեփանոս
վայր՝ Տշոզ գիւղ

170ա Արդ, որ աւգտիք ի սմանէ, մեղաց թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ Արեւի քահանային և իւրոցն ամենայնի, և ինձ՝ բազմամեղ և վիժուէն գրչի՝ սուտանուն Ստեփանոս քահանայի և մերոցն ամենայնի, և որ զմեղ յիշէ ե ինքն յիշել լիցի յանյիշաչար բարեբարէն Յիսուսէ Գրիստոսէ, որ է աւբնեալ յաւիտեանս, ամէն:

170բ Արդ, գրեցաւ աստուածաբն այս մատենան ի թուի Հայոց ԳԺ. (1361), ի ղեաւզս, որ կոչի Տշոզ, բնդ հովանեաւ սուրբ Սմաւր լուսոյ Աստուածածնի:

Բայց խոշորութեան ե սխալանաց գրիս անմեղադիր լերուք, քանզի ծերացեալ էի և աչս նուազեալ ի տեսանելոյ, և ձեռնս գողայր ի գրելն, և տեղի չկայր առանձին, և ոչ այլ ինչ սահման կամ յաշողութիւն գրագրի ունեաք, այլ զոր գրեցաք՝ զգեղեցիկ և զպիտանիսն ընտրեցաք. և որք աւգտիք կարգալով, կամ լսելով, կամ աւրինակելով, մեղաց թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ Արեւի քահ[անային]՝ ստացողի գրողս և մեղուցեալ գրողիս, և որ զմեղ յիշէ ինքն յիշեալ լիցի ի Գրիստոսէ աստուծոյ, ամէն:

549.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 4519 (աեւ նաե՛ 1456 թ.)

Գրիչ՝ Սարգիս

99բ ...Յամի աւարտման սուրբ մատենիս ի յովթհարիւր և ի Ժ. (1361), և ի գալըսանէ կենարարին մերոյ ՌՅԾԲ. (1352), իսկ յեւանելոյն նախնի մարդոյն յանուշակ վայրէն ՅԶՀԴ. (6774), բարեպաշտ ոմն, ի նախնեաց բարեաց շառաւիղ, երկիր արգաւանդ և դեմետրի ուղթի, ունաւդ լսելոյ ունկանն կենսեղոտ հրամայաւդին, թէ աստ ստկաւ ինչ պիտոյ է, և թէ՛ աւն, արիք զնասցուք, նայ աւանիկ բացեալ զըշտեմարանս սրտին, և բեղմնաւորեալ զըոյս բազմաւորս և ի տիս տհաս, ծանուցեալ զոչընչութիւն խաբեբայ նիւթականիս պատիւբազործ իբառնութիւնս, նումեճանակ և հարստամիտ այրն կրաւնաւոր, որ Ղազարոս յորջորջիւր մասամբ և ըստ յունակ ըստ ձայնի ձինացուցեալ զնեքքին մարդն ի նսեմ մրգոյդ ամայս, որ ազգս ամենայն իբր ի յաննշոյլ գիշերի շաւշափեն զխաւար և իբր զճճիս ի տղմուտ վայրի կայտոռելով անսգայարար քապկապէս (°):

Սա ի նմին յանլուս ժամու հայեցեալ ի լոյս պատուիրանի տեա-
որն ըստ երգողի հոգւոյն, և ստացաւ զսա զաւակ որդի ի վերինն
Սիոնի, որ է մայր պետրոսեանցն, և գործովք որդւոց նոցին ի գան-
ձարանն անվրէպ, զոր տեառն շինեալ ըստ իմաստուն ըմբշամարտի,
զի ժամու տարազրութեան վրութայ գտունն և զկարասի յանառիկ ամ-
բոցս ամփոփել, և զամենայն ըստ կնոջ խերեցեցեցն տեառն ընձայեալ:
Թամենայն ժամ ըոյս զալար հաճոյ է մարգկան, մանաւանդ յեղա-
նակս ձմերայնոյ, զի ի գուն և ի սուգ տեղիս գտանի նոյնգունակ
գործ սորա ի յանրարի ժամուս:

Արգ, որ ոք ականատեսի այսմ բազմախումբ քաղաքի յոգնե-
րունկ և երփներփն լուսաշաւիղ պողոտայի, յիշեսջիք ցաւակցարար ի
մաքրափայլ և ի հոգեկեցոյց յաղաւթս զյառաջսացեալ կրաւնաւորն
զՂազար, և ծնաւզս նորա, զվրիսեցեալսն առ Բրիստոս՝ զհայրն սո-
րայ զՍարգիս, և զմայրն՝ զՍտմիւյ, և զհաւրեղարն սորայ՝ զԽաչե-
րեան, և զայլ ամենայն ազգայինս՝ զկենգանիս և զհանկուցեալսն, և
զամենայն ոք, որ բարեմտութեամբ կամաւ աւզնական եղեն ի նիւթ
և ի ծաղք աստուածային գանձուցս, Բրիստոս աստուած յիւր միւս-
անգամ գալըստեանն հատուցէ զվարձս նոցա, ընդ միոյն հարիւ-
րայպատիկ և հազայպատիկ: Նա թէ և զվերջինս ի քահանայս և զփը-
ցունս ի գրիչս, զեղերնագործ անձս, զթարմատարս զՍարգիս, որդով-
քս՝ Մելքիսեղեկի և Ծակարաւ և այլ ամենայն ժառանկաւորաւ: յի-
շեսջիք և զամուսին իմ զՄարեմ տիկին, և զգուստր իմ զՇամշամ, և
զեղբարսն իմ՝ զՄարտիրոսն և զՎարդերեան, և զքուրն իմ զՄարթայ,
և զծնաւգսն իմ՝ զփոխեցեալսն առ Բրիստոս՝ զԾակար ծերունի քա-
հանայ, և զմայրն իմ՝ զԹանգիկին, և զեղբայրն իմ զՎաքար, և
զքուրսն իմ՝ զՀռիփսիմիս և զՄեծտիկին, և զհաւատուոր մայրն՝ զԹամ-
իւթար, և զաներն իմ զՅովաննիս, և զոքանչս իմ զՇամշամ, և
զՇամեր, և զՊիլկան, և զԹանգիկին....:

ՊԺԱ

1362

550.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 1988

Գրիչ՝ Անդրեաս
վայր՝ ի դաշտս Գաւառուց

278ա Քվ. ՊԺԱ. (1362) գրեցաւ, ի պարոնութեան Ամիր Դիաւմիթ, ի ղանութեան [Ոյիսիմ]:*

Փառք ամենասուրբ երրորդութեան, որ արժանի արար հասա-
նեալ յաւարտուիս սուրբ աւետարանիս. կատարեցաւ սա | | | դաշտս
Գաւառուց, ի գեաւ[ւղս, որ] կոչի ան[ուն] | | | անձոր:

278բ Ձեռաւ[մբ | | | մեղա]պարտ | | | Անդր[եասի] | | | Եւ զաւետա-
րանս, այլ անարժանութեամբ մերձ[եց]աւ և գրեցի, վա է ինձ յա-
ւորն յետնումն: Արդ, անկեալ աղաչեմք զաստուածահաճոյ քահա-
ն[այք]դ և զպատ[ուել]ի եղբայրքոյ, որք հ[անդիպիք] [սուրբ ա]ւե-
տար[անիս, թ]ողութիւն [սնդիք]էք ի տեառնէ | | | ** զմեզ յիշէքդ
յիշեալ լիջիք և ի տեառնէ աստուծոյ մերո: Այլ խոշորութեան գրիս
և սղալանացն անմեղադիր լերուք, քանդի խիստ պինտ ձմեռն էր, ու
ի տղեկներո մէջ ի, վասն աստուծոյ մի մեղադրէք, զարիպ էաք ու
խիստ նեղացած:

279ա Այլ ում կամաւորութեամբ կատարեցաւ սուրբ աւետարանս: Այլ
կատարեցաւ սուրբ և պատուելի և աստուածահաճոյ քահանայի Մաք-
սիմիանի, և իւր թաղուհոյն, և իւր որդեացն Թաւմաի, որ է նորաւհի-
նեալ քահանա, և իւր թաղուհոյն և դեռաբոյս մանկանն, որ է
անունն:*** Եւ յիշատակ իւրեանց և ծնողաց իւրոց և ամենայն նշնե-
ցելոց իւրեանց, զոր և իւրեանց կամքն լինի ի վաւելութեան ան-
ձանց իւրոց, Գրիստոս աստուած բազում ժամանակաւ և քաղցրու-
թեամբ և անշարժ վա[ւել]եալ տացէ և | | | անց սոցա | | | ութիւն
հոգ[ւոց իւր]եանց:

* Ձեռագրի վերջին թերթերի աջ եզրերը այժմ պատուած են և որոշ բառեր չեն
վերծանվում: Փիւղալամյանի մոտ (տես՝ Երեւ. №8273, էջ 157) պահպանվել է հիշատակա-
րանի համառոտութիւնը այս ձևով՝ «...կատարեցաւ սա ի դաշտս Գաւառուց, ի գիւղս, որ
կոչի անուն Սորանց Որցեանց, ձեռամբ Անգրէասի, թուին ՊԺԱ, ի [պարոնութեան] Ամիր
Դիաւմիթ, ի ղանութեան Ոյիսիմ: Սրա օգնութեամբ վերականգնում ենք ժամանակի ախ-
րակալի, գրչութեան վայրի ե գրչի անունները:

** Ե—Յ տող ամբողջովին պատուած է:

*** Անվան գրութեան համար տեղ է բաց թողնված:

551.

ԴԻՈՆԻՍԻՈՍԻ ԱՐԻՈՊԱԳԱՑԻՈՅ ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅԻՆ
ԳԱՀԱՆԱՅԱԳԵՏՈՒԹԵԱՆՑ

Երևան 24*

Գրիչ՝ Աւետիս Նտտերանց
վայր՝ Սուլիսաք

271բ Փառք աստուծոյ ամենակալին և անսկզբան և անժամանակին՝ հաւր և որդոյ և հոգւոյն սրբոյ, որ զաւրտցոյց զտկարութիւնս իմ ժամանել ի լրումն զբաւորական քաղցր և փափաքելի և զերահրուշակ տառիս,** յամի ութհարիւրերորդի տասնհարորդի առաջներորդի թուարեութեան ժամանակի Հայոց (1362)։ Գրեցաւ տառս աստուածային երկնապատում սրբոյս Դիոնիսիոսի Արիսպագացւոյ՝ հետեողի սրբոյն Պաւղոսի առաքելոյն, հրամանաւ և արդեամբք ոնջախոհ և իմաստուն կրանաւորի տէր Յովնանիսի Սեդատացւոյ, աթոռակալի տէր Ստեփանոսի, որ և ստացաւ մեծափափազ տենչանաւք զդիրքս աստուածարեալ ի սփոփանս միութարութեան անձին իւրոյ սրբասիրի։

Արդ, որք հանգիպիք սրբոյ տառիս լուսարաշխի, յիշեսցիք զվերջորդեալ տէր Յովնանիս, և զծնաւզսն ըստ մարմնոյ՝ զպարոն Պարոնցան և զՏիկիմ՝ զփոխեալսն առ Գրիստոս, և զպատուելի եղբարսն իւր՝ զիմաստուն վաճառականն զպարոն Յովնան և զՂազարոս զրամարտիկ, և զպարոն Աւագն՝ փեսայացեալն*** նոցին, նաև զքոյրն և զամենայն արեան մերձաւորսն, որպէս զի տացէ նոցա տէր կեանս կրկինս յայս ուրախութեամբ վայելի՝ անփորձ ի չարեաց, և զապագան՝ համարձակութեամբ ընդգրկել կեանս, ըստ ազնիւ և բազմաշահ ծառայիցն տեառն....

272ա Այլ և զտրուպս ամենայն զրողաց զԱւետիս Նտտերանց յիշեցէք ի տէր, և աստուած զձեզ յիշէ։ Ո՛վ տէր Յովնանիս, զտաժանեալս ի սմա յիշեա և զքեզ տէր յիշեսցէ։

Եղև սկիզբն և կատարումն սորա ի մեծահռչակ, բազմամարդ, յոլովաժողով զանձունակ բարելի քաղաքս Սուլիսաք կոչեցեալ Ղրիմ, ի վերնաբնակ հայաժողով թաղս հոգայարկեայ, ընդ հովանեաւ սրբոյ խորանացս սրբոյն Սարգսի և այլ սրբոց, ի թագաւորութեանն Հայոց Կոստանդնուքայ, և ի կաթողիկոսութեանն տեառն Մետրոպոլ առաքիւնոյ, և այսմ նահանգի առաջնորդի՝ տէր Ստեփանոսի։

Արդ, քանզի ոչ գտանէր աւրինակս այս ի քաղաքս և ոչ ի վանորայսն, և փափազ տենչանաց նեղեր գիտ, թէ վասն է՞ր ոչ գտանի

* Ձեռագիրն ընդօրինակված է 1616 թվին՝ Լվովում, Հձեռամբ անարժան Գրիգորի Վարդի որդւոյն։ 1362 թվականի սույն հիշատակարանը պատկանում է նախագագափառ օրինակի զբնիկ։

** Բնագրում այստեղ, և երեք անգամ շարունակութեան մեջ, զբնիկ է «տառիս» փոխ. «տառիս»։

*** Բնագրում՝ «խեալացեալն»։

այս գիր պատուական. մինչև եհաս ինձ* գնալ յերկիրն Հայոց, ի թագաւորական քաղաքն Սիս, ոչ թէ վասն տառիս միայն, այլ և վասն կրսերագունի եղբաւր իմոյ Գրիգորի, առնել եպիսկոպոս նահա[ն]գին խաղտեաց, Եւ գտեալ զաւրինակ սորա գրեցի մեծաւ փափագմամբ, և բերեալ փոխարկեցի և տեսան իմոյ տէր Յսեանիս, 272ր որոյ յոյժ ուրախացաւ ի գալ աւրինակի սորայ և բաժնում սէր եցոյց մեզ:

Յիշեցէք և զծնողսն մեր զՆաւտեր բազմամեայ ծեր գրիչ ժրաջան, և զմայրն իմ, և զնոր աւծեալ վերատեսուչ Խաղտեաց զաւանսն** զտէր Գրիգոր, որ է իմ հայր ըստ հոգւոյ և եղբայր ըստ մարմնոյ և որդի հոգեոր ըստ ուսման, ըստ Պօղոսի, որ ասէ՝ ես ծնա զձեզ աւետարանաւն ի Քրիստոս Յիսուս, և զմիւս եղբայրն Ստեփանոս քահանայ, և զքոյրն միաւոր, և զայլս, որ ընդ մեզ են պշուցեալ վասն աւգտի և կենաց հոգոյ. և ինքն՝ համակ բարին, որդի բարեբարին, հովիւ բարին, ի բարին իւր կոչեաց զձեզ լինել միշտ ի բարին, ի յինքն Քրիստոս Յիսուս ի տէր մեր, որ է աւրինեալ յաւիտեանս, ամէն:

552.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԶԱՌԻՑ

Ն. Զուդա, Ամենափրկիչ, 170, Տ.-Ավետիսյան, էջ 1419

Գրիչ՝ Վարդան
վայր՝ Մերաին, Թվին մեմաստան

385ա ...Արգ, գրեցաւ սա ի թուականիս Հայոց ՊԺԱ. (1362), ի մենաստանս Թվին կոչեցեալ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնի և սուրբ Յովաննու Մկրտչի, ի հայրապետութեան Հայոց տեսան Մեմարովայ, և յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս տէր Յակովբայ, և ի թագաւորութեան Հայոց Կոստանդնայ, գրեցաւ հանդէպ մայրաքաղաքիս Միքտնայ, Արդ, աղաչեմ զամենեւեան զմանկունսզ սուրբ եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք այսմ հոգեոր մատենիս և ծաղկաւէտ բուրաստանիս, յիշեալիք ի Քրիստոս զաշխատոզս սորա զանարժան [Վարդան] քահանայ, և զծնողսն իմ զԱռաքել քահանայ, և զմայրն իմ զՆազիր, և զեղբարսն իմ՝ զՆերսէս և զՅովսէփ և զՍարգիս, և զքսւեբսն իմ զՄիստին և զԱղեկ-տիկիմ, և զամենայն արեան մերձաւորսն մեր: Յիշեալիք և զհոգեոր որդիս մեր զՍտեփանոս կուսան կրաւնաւոր, որոյ անուն և զգիրս գրեցի: Եւ ինքն Քրիստոս, որ առատն է ի տուրս բարեաց, ձեզ յիշողաց և մեզ յիշեցելոցս առհասարակ ողորմեացի, և նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն: Նաեւ Մատթեոսիմ, որ ստացաւ զսա յարդար վաստակոց իւրոց, յիշատակ իւր և ծնողաց, նա ամենակարողն աստուած ողորմեացի Մաթէոսին և տա իւր փոխարէն զկեանսն յաւիտենականս:

* Բնագրում՝ «ինչ»:

** Բնագրում՝ «Գաւարին»:

ՊԺԲ

553.

1363

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փերդ. 6273, էջ 160 (Վան, Բերդակ գիւղի սբ. Յովհաննէս եկեղեցի)

Գրիչ՝ Պետրոս

վայր՝ յՆրկիրս Հայքաբայ

...Արգ, գրեցաւ սա ի Թուականիս մերում ՊԺԲ. (1363), ի յաւուրս նետողաց ազգին | | , որ ըոնացեալ ժանէր զամենայն աշխարհս Հայոց ե զայլս բազումս, որում չեմ բաւական պատմել զդառնութիւն ե դաւէրութիւն աշխարհիս, որ իբրեւ զծով խռովեալ մըրկածին օդով զերեքական բերելով զնմանութիւն, ուր ոչ երկիր, և ոչ քաղաք, և ոչ գեաւղ, և ոչ աւանք, և ոչ հրաշագան վանօրեայք զխաղ[աղ]ութիւն գտեալ, այլ ամենայն առհասարակ աւերեալ և քանդեալ ըստ մարդաբէին...յորում եղկելիս յայսմ ցասմանէ հալածեալ ի սուրբ ուխտէն Բարդուղիմէոսի Առաքելոյն, զերծեալ անկայ ի յերկիրս Հայքաբայ*, [զոր այժմ տիրէ Մարաց իշխանութիւն և ամիրապետութիւն Աւատունի և որդւոց իւրոց]**, նկեալ բնակեցայ աստ նշգհնութեամբ և բազում տառապանօք ի մէջ սակաւ քրիստոնէիցս, որ կան աստ բնակեալ յահէ նեղաց, իբրեւ ցորեան ի մէջ անոց պատեալ, Յայսմ ժամանակի ես՝ եղկելիս Պետրոս, վերջինս կրօնաւորաց, յաւուր ծերութեան իմոյ գրեցի...: Բայց գրեցաւ սա ընդ հովանեաւ սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկային:

554.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ

Երեւն 2610

Գրիչ՝ Յով[հաննէ]ս

վայր՝ առքնքեր Խիզան քաղաքիս

269— Փառք...որ արժանաւորեաց զանարժանս հասանել յաւարտումն տեառնախօս մեկնութեան սուրբ աւետարանիս Մաթէոսի, ձեռամբ անարհեստ և փցուն գրչի՝ պիտակ անուն Յով[հաննէ]ս կրօնաւորի, ի ստացումն և ի վայելս գերապանծ և մեծ բարունապետին Յովհաննէսի, յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, և ծնաւդաց, և վարժապետաց, եղբարց, և ամենայն արեան մերձաւորաց, և առաջնորդ վերին զնացմանն:

* Ըստ Փերդաւամյանի ծանօթագրութեան գտնվում է Զուլմաբերկից արևելք:

** Փակագծերի մեջ առնված հասկածը հավանորեն ավելացրել է Փերդաւամյանը:

Արդ, որք հանդիպիք ի շահս աւգտութեան աստուածախօս մեկնութեանս, զվարդապետն նովեմեմեհ, և զիւրսն, և զանհարմար տառաւորի* սորին, և զիման ամենայն յիշեսցիք ի մաքրափայլ և յարժանաւոր յաղաթս ձեր, զի ե դուք յիշեսցիք առ բուն բարին Քրիստոս, որում փառք յաւիտեանս, ամէն:

259 Եւ և զՊետրոս սրբասնեալ կրօնաւոր յիշման արժանի առնէք, որ յառաջսյ և յետոյ զրեաց և աւդնական եղև մեզ վասն անկարգութեանն, զի յոյժ սլտացայ ի բազում ձանձրութենէ: ॥ Այլ և զՍտեփաննոս՝ կազմող սորայ, սր և զթուղթս այլ կոկեաց, և զմիարան եղբարքս մեր՝ զՍեթ, զԹորոս և զԴաւիթ, որք աւգնական եղեն մեզ ձեռնտութեամբ և ամենայն դործովք, և հոգեւոր տնտեսն մեր, որ սպասաւորեաց մեզ լրջատութեամբ, զամենայն զգրեալքս ի սմա, յիշեցէք ի Քրիստոս և մեղաց թողութիւն խնդրեցէք, և աստուած զձերն և զմերն առհասարակ թողցէ:

Արդ, զրեցաւ սայ ի նուրբ ե ի նեղ ժամանակի, յորում դերին և աւար լինին ամենայն ազդք քրիստոնէից վասն ծովացեալ մեղաց իմոց, և ի տառապանս և ի տարակուսանս կայեաք ամենեքեան:

Գրեցաւ սա ընդ հովանեաւ սուրբ առաքելոյս Գամաղիէլի, որ կայ առնթեր խիզամ քաղաքիս, ի խնդրոյ սուրբ և առաքինաջան վարդապետի Յռիսմիսի, յիշատակ իւր, ե ծնաւդաց իւրոց, ե ամենայն արեան մերձաւորաց, և փոխելոցն առ Քրիստոս, ամէն:

Գարձեալ կրկին յերես անկեալ աղաչեմ խոշորութեանն և սխալանացն անմեղադիր լինել, զի յոյժ վշտալից էր տեղս ի մժեխից ե ի ճանճից և յայլոց, որ սոցին նման է:

Թվ. ՊԺԲ (1363)-երորդի:

555.

ԲԱՆ ԴԻՄԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴԴԵՄ ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂԱՅՆ
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՕՐԲԵԼԵԱՆՑ

Երևան 6886

Գրիչ՝ Նաւեք
վայր՝ Գաղուս գիւղ

71 Գրեցաւ ի Թվ. ՊԺԲ. (1363), յունիսի ԻԸ. (28), ձեռամբ անիմաստ գրչի Նաւեքի, ի գեղս Գաղուս,* ի դուռն սուրբ Աստուածածնիս:

* Բնագրում՝ «տառապիտ»:

** Երեւան գրուող գտնվում է Բարեբգ գաւառում (տե՛ս՝ Նաւեքի որդի Ավետիսի 1365 թվականի հիշատակարանը), ուստի Նաւեք գրիչը 1363-ին գտնվում էր Բարեբգում, եր Գրեգոր որդու մաս:

556.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

ԲՐԻՄ. ԹԵՆԳ. 100 (Add. 10, 732), Կոնսթ. ցուց. էջ 248

Գրիչ՝ Ստեփանոս օրդի Նատերի
վայր՝ Սուլխաթ

Հստ թուաբերութեան ամաց տումարի Հայոց ՊԺԲ. (1363)-ն եղև աւարտուած առօրս պատուականի...հրամանաւ տէր Յոնանիսի Սերապտացոյ՝ ժրջան կրանաւորի և ուղղաբան ճարտասանի...: Յի- շեսջիք զստացաւ սորա տէր Յոնանիս, և զծնաւդս նորին զպարոն Պարոնշտեմ և զՏիկիմ...*, և զեղբայրսն՝ զպարոն Յակոբ, և զՂազար գրամարտիկն | | : և զքորսն և զամենայն մերձաւորսն...: Հոսկ յետոյ և վասն ինձ լիցի յիշումս ի ձէնջ սիրելի[ք], անարժան քա- հանայի Ստեփանոսի...այլ և վասն ծնողի իմոյ մարմնոյ, և ուսուցա- նողի այսմ՝ Նաեմք գրչի, և եղբարց, և քուերց...:

Արդ, գրեալ եղև յաշխարհս Հոնաց, ի հռչակաւոր քաղաքս Սուլ- խաթ, ընդ հովանեաւ տաճարիս սրբոյ Սարգսի, ի Հողեմներս վերի:

Ի սոյն ամանակի շփոթումս դոյ վրդովման յաղաղս մաքնական աշխարհակալաց, զի գլուխ թագաւոր ոչ գոյ, որ առնէ խաղաղութիւն, ըստ տեառն բանի՝ բաժանեալ թագաւորութիւն ոչ հաստատի, սակս որսյ պետ քաղաքիս փոս հատանէ, խորխորատ փորէ շուրջ քաղաքաւ, և բազում տունք հիմն ի վեր առնէ, և աւերմունք անթիւ, և ամե- նայն ոք յերկիւզի է...:

ՁԱԽՏԻՖ գրիչ...յիշեա, ով տէր Յոն[անիս], զի փոքր մի ես աւգ- նեցի դրոյս յառաջս կանոնին և ծաղկեցի...:

557.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՏԻՈՅ

ՓԻՐԴ. 6273, էջ 139 (Սերապիա, որ. Նշանի վանք)

Գրիչ՝ Սամուէլ
վայր՝ Կամախ

Գրեցաւ աստուածայինս այս մատեան ի թուին Հայոց ՊԺԲ. (1363), ի դամբարանի սրբոյ Հոսաւորչիս Ջորեքեմգիստ կոչեցելոյ, ընդ հովանեաւ սուրբ մօրս լուսոյ Աստուածածնիս, ձեռամբ մեղու- ցեալ ոգւոյ Սամուէլի սուտանուն կրօնաւորի...ի յստոյգ և յընդրելա- գոյն օրինակէ...ի յառաջնորդութեան հայր Աստուածատրոյ...: Ո՛հ, որ փախաք ի վանիցն ի յնգնկացոց, և եկաք ի Կամախ՝ ի դուռն սրբոյն Դէորգեայ զօրավարին, և օգնականութեամբ սորա կատարե- ցաւ տառս, և տէր Դաւիթ սիրով ընկալաւ զմեզ և հոգւով սպասաւս- րեաց:

* Տեղ է բաց թողնված մօր անվան լրացման համար, բայց իզուր, հովհ. Սերապ- տացու մօր անունը «Տիկիմ» է:

558.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ,
ՆԱՆԱՅԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Ծրեան 2811 (տես նաև՝ 1803 թ.)

Գրիչ՝ Կարապետ
վայր՝ Ղրիմ քաղաք

132բ ...Արդ, գրեցաւ լուսաշաւիղ և աստուածաշունչ գիրքս աստուծոյ ի թուականիս Հայկազեան տումարիս ՊԺԲ. (1363), ե յամսեանն աւագոստոսի աւարտեցաւ ի փառս աստուծոյ, ի հայրապետութեան տեառն Մեսրոպրայ, ի թագաւորութեանն Կոստանդինոսի բարեպաշտի, և յառաջնորդութեան մայրաքաղաքիս Ղրիմի տէր Ստեփանոսի արքեպիսկոպոսի, և յաթոռակալութիւն տէր Յովնանիսի՝ կորովամիտ վարդապետի և հոգևոր իմաստասիրի, հերձուածողաց հալածողի և ցոփագնացից ահարկանողի, զոր այժմ փայլէ ի մէջ եկեղեցւոյ իբրև զսիւն լուսոյ ե իբրև զպարիսպ բարձրապատուար շուրջանակի, և մեք խնդրեմք աղաչանաւք ի տեառնէ, զի ընդ երկայն աւուրս շնորհեսցէ զսա աւրինակ բարեաց մանկանց նոր Սիովնի:

Բայց գրեցաւ սա առ ոտս սուրբ Ստեփանոսի արեամբ նահատակեալ ծառային Քրիստոսի և նախաձկայի և այլ ևս հաւաքեալ աստ սրբոցս, ձեռամբ անպիտան և անարհեստ գրչի Կարապետի, միայն անուամբ կոչեցեալ քահանայ և գործովք հեռի...:

...Որք աւգտիք ի սմանէ յիշեսջիք ի տէր զԿարապետ գրիչս, ե զկենակիցն իմ զԳոհար տիկինն, և զաստուածապարզ և զաւակսն մեր՝ զՀիլալ և զԱստուածատուրմ՝ զհանգուցեալսն առ Քրիստոս, և զոր դարձեալ պարզեաց մեզ տէր զաւակք մի ի թարուրեան նովին անուամբն՝ զՀիլալ և զՎարդեմիմ, և զծնողսն իմ՝ զԱստուածատուրմ և զԱզուր խաթունն, և զմաւրջուբն իմ՝ զԼալ խաթունն, և զեղբարսն նոցա՝ զՍերբեմ, և զՄովսէս, և զԱլգեբեմ, և զՍուրաթեմ, և զԵլիսաքումեմ, և զԽաչատուրեմ, և զՇուշանեմ, և զԱստուածատուրմ, և զեղբարսն և զքոյրսն իմ, յիշեսջիք ազաւթիւք ձերովք, և դուք յիշեալ լիջիք առ տէր, ամէն, ամէն:

559.

Հ Ա Շ Ո Յ

Ծրեան 7430 (տես նաև՝ 1859 թ.)

Գրիչ՝ Յովնանեմ
վայր՝ Ղրիմ քաղաք

ա

406ա ...Նաև թէ արժանի համարիք զանարժանս՝ զՅովնանեմ՝ ապիկար և անիմաստ գրիչս, ե զհայրն իմ զԱւետիս քահանայ, և զմայրն իմ զԹագուհիմ, և քոյրն իմ զՀռիփսիմեմ՝ զփոխեցեալն ի Քրիստոս աստուած, ցաւակցարար յիշման ի փառաւոր և ի սոսկալի առեան:

Կատարեցաւ սա ի Թուականին Հայոց ՊԺԲ. (1363), մայիսի Դ. (4), ի հռչակաւոր քաղաքս Ղրիմ, առ ոտս սուրբ Ստեփանոսի և այլ միաբան սրբոցն, որ աստ են հաւաքեալ,*

Բ

260բ ...Յիշեա զիս՝ զՅովնէն ծառայս, ի քո արքայութիւնն...նաև զիս սաաղաւղս՝ զՅրեմիա քահանայս:

560.

ՄԱՍՈՒՆԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՁԻ

Երևան 5608 (տես նաև 1304 թ.)

Գրիչ՝ Կիրակոս
վայր՝ Սրուտաղիմ

Պ

148ա Գրեցաւ զիրքս ի մայրաքաղաքս յՍրուտաղիմ, ընդ հովանեաւ սուրբ Փրկչիս և այլ ըաղմահաւաք սուրբ անաւրինականացս, ձեռամբ մեղապարտ և փցուն գրչի Կիրակոսի, ի վայելուքս և յիշատակ հոգւոյ սուրբ հաւրս մերոյ Ներսէսի և առաջնորդի սուրբ ուխտիս:

Արդ, աղաչեմ զամենեան, որք հանդիպիք սմա կարդալով, յիշեալիք ի տէր զվերոգրեալ ստացաւ սորա զՆերսէս հայրն** և զԺնաւսն իւր՝ զփոխեցեալսն ի Դրիստոս, զհայրն իւր զԳրիգոր քահանայն, և զմայրն իւր զՇնոփոր, և զհարազատ եղբարսն իւր՝ զՍտաւփե երէց, և զՄեծ երէց. ընդ նմին և զԿարապետ քահանայն, զՎարդաճմն և զՅովնն, և զԿարեպաշտ շահնայն՝ զՍտրգիսն, ընդ նոսին յիշեալիք ի տէր և զեղբայրն իւր զԿարոն Ջրփնն, և աստուած մեզ՝ յիշելեացս և ձեզ՝ յիշողացդ առհասարակ ողորմեսցի, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

Գրեցաւ ի Թվականին Հայոց ՊԺԲ. (1363), մարտ ամսոյ ի Դ. (4), և Դրիստոսի փառք յաւիտեանս, ամէն:

561.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ ԱԻԾՏԱՐԱՆԻՆ, ՅԻԳՆԱՏԻՈՍԻ

Երևան 3405 (տես նաև 1357 և 1698 թ.թ.)

Հետ. ստացող՝ Գեորգեոս
վայր՝ Ղրիմ քաղաք

373ա Յամի ութհարիւրերորդի տասներորդի երկրորդի (1363) ըստ Թուարերութեան Յարեդական տոհմիս տուժարի, ստացաւ զմեկնութիւն սուրբ աւետարանիս, որ ըստ Ղուկայ, արարեալ մեծ վարդա-

* Սույն հիշատակարանն արտագրել է այժմ գոյութիւն չունեցող ընդհանր ձեռագրի նորոգող Գալուստ սարկաւազը, 1632 թվին:

** Հայրն՝ ըստի վրա գրված է պատվի նշան, գուցէ այն պետք է կարդալ «հայրապետն»:

պետին Հայոց Իգնատիոսի, պատուեալ կրա[ւ]նաւորն Գեորգեոս՝ յոյժ փափագմամբ և յորդորամիտ սիրով, ի դաստիարակութիւն կենաց ի հողերն դարդանալ հասակի, լուսաւորելով ի պատուիրանաց տեառն քսա ներքին մարդոյն, և յետ աստեացս սնացէ յիշատակ անշէջ յեկեղեցիս և յորդիս իւր։ Արդ, որք հանդիպիք փառաւոր և հրաշարան մեկնութեան սրբոյ աւետարանիս, ուրախ լինելով ի ճաշակ սորա քաղց-
 373բ բութեան, յիշեսցիք ի տէր սրտի մտաւք զպատուելի || կուսակրան կրանաւորն Գեորգեոս՝ զստացաւզ սորա և դժնաւզսն իւր՝ զպարոն Ոսկեհերմ և զՄամախաթուն՝ զփոխեալսն առ Քրիստոս, և զեղբայր սորա՝ զՏառուրն, զԽաչատուրն, զՔրիստոսատուրն, զՄարտիրոս, և զքուերսն, և զամենայն աղագայինսն՝ զկենդանիս և զվախճանեալսն, որպէս զի տացէ սոցա խաղաղական կենաւք վարել զկենցաղս ի կամս աստուծոյ և հասանել հանդերձելոյն, և նոցա հանդիստ ընդ հաճոյացեալ սուրբս ի վերինն Երուսաղէմ, ի մայրն որդւոց Սիրւնի նորոյ։

Եւ որք սրտի մտաւք և սեռն դիրով յիշեսցէ ի միտս բարիս, յիշեսցի և ինքն ի Քրիստոսէ Յիսուսէ յԵկայքն, ասել, աւրհնեալք հաւր իմոյ ժառանգել զկեանս յաւիտեանա[կանս]։

Եւ քանզի դրեալ էր դիրս ձեռամբ ումեմ, Ստեփանոսի, ի իւրնդրոյ Կարապետ քահանայի, իսկ այժմ խանդաղատական սիրով խընդրեալ ի նմին Կարապետ քահանայէ կրանաւորս Գեորգ, որոյ հարկեալ ի սիրոյ սորա և ի պատուիրանաց տեառն, թէ ամենայն որ խնդրէ՝ տուր, ետ զսա Գեորգ կրանաւորին սեպհական յիշատակ։ Յիշեսցիք և զառաջին ստացաւզ զԿար[ապետ], և զԱւետիս՝ միջնորդաւդ, և աստուած զձեզ յիշէ, և նմա փառք։

Գրեցաւ ի Ղրիմ քաղ[աքի]։

562.

Ճ Ա Շ Ռ Յ

423բ ...Սուրբ տառս կատարեցաւ ի թվ. ՊԺԲ. (1363), յամսեան յու-
 նիս ԺԳ. (13)*

* Գրուի հիշատակարանից պահպանվել է միայն մեկ էջ՝ քայքայված ու անընթեռնելի վիճակում, միակ հետաքրքիր բանը պահպանվածի մեջ բերված երկտողն է՝ թվականի հիշատակութեամբ։ Ձեռագրում կան հետագա ստացողների և նորոգողների հիշատակադրություններ, դրանք են՝

ա) ԶԸ. (1459) թվականից, Տաւ[աթ] խաթունի կողմից ճաշոցը «ի դրունս սուրբ Ահարոնի» նվիրաբերվելու մասին (էջ 425 ա)։

բ) ՌԼԲ. (1583) թ. ձեռագիրը կաղմելու մասին։

գ) ՌՃԽԲ. (1693) թ. նորոգության, և մահտեսի Յովհաննիսի կողմից սուրբ Ահարոնի եկեղեցուն նվիրաբերվելու մասին։

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուգա, Ամենփրկիչ, 48, Տ.-Ավետիսյան, էջ 174—175

Վայր՝ հարձիւն գաւառ, Բարնչիք ամառային տա

Ի բաժնի Հայկազեան թուաբերութեան տոմարին, յորում էր թիւ համար թուականին Թորգոմեան տոմարին ՊԺԳ. (1364), աւարտագործեալ եղև սուրբ և կենսատու աւետարանս...

231բ ...Զոր իմ՝ անարժանի և անպիտան ծառայի ծառայիցդ տեսնել, տեսի զաւրինակս գովելի և անսղալ վկայեալ ի բազմաց, և ցանկացող եղէ, որպէս պատուական մարգարտի, և զրեցի զսա իմ անիմաստ մտաւքս ի գաւառիս խորձիւն, յանապատիս, որ կոչի Բարնչիք, ընդ հովանեաւ սրբոյ Աստուածածնին:

Արդ, ազաչեմ զամենեան, որք հանդիպիք սուրբ աւետարանիս, զմեղապարտ զրիչս, և զծնողսն իմ, և զեղբարսն, ամենայն արեան զարմիւք յիշեսցիք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր: Նաև զսրբասէր և հեզահոգի կրանաւորսն՝ զՎարդապետն, զԱրգաթիսն և զԿիրակոսն, որ ցանկացան սուրբ աւետարանիս, և բազում փափագանք խնդրեցին ի յիշատակ ինքեանց և ննջեցելոց իւրեանց, նաև զԱստուածատուր կուսակրան քահանայ, որ է հայր հոգոց մերոց, և զայլ եղբարս միաբան սուրբ ուխտիս, և զԱռաքել քահանայն՝ զԿիրակոսեան ի մէջ առ Բրիստոս, յիշեսցիք առհասարակ ի սուրբ յաղօթս ձեր, և զՄարգարէ արեղայն, որ զԲ. զԼուսն ինքն զրեաց յիշեցէք առ Բրիստոս, և որ ձեռնտու և աւգնական եղեն սմա, առհասարակ յիշողացդ և յիշեցելոցս ողորմեսցի Բրիստոս աստուած | | | *

Ծաղկող՝ Ալիմաթ

Բ

6ա Ձծաղկաւղիկս զԱլիմաթիս՝ եպիսկոպոս յիշեցէք յառ Բրիստոս:

* Շարունակութեան չի պահանջել:

564.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Կայսր. Մատեն. Վիեննա, 10, Տաշ. Ցուց. էջ 17

Գրիչ՝ Անտոնիա

վայր՝ Եկեղեցաց գաւառ, սր. Կիրակոսի անապատ

318բ Ո՛վ քրիստոսաղղեաց մանկունք, որք ի լուսաւոր եւ յաստուածային հոգեշահ պատուիրանացս աւգտիկք ընթերցամար եւ կամ աւրինակելով, զստազաւզ սորա զանարժան քահանայ զնորոգիս հոգս, եւ զԱնտոնիա գրիչս, եւ զծնաւդսն մեր, եւ զամենայն երախաւորսն մեր յամենայն պէաս մեր յիշեալիք մեղաց թողութեամբ ի տէր. ընդ նմին եւ զհեղահողի եղբայրն մեր ըստ հոգւոյ զԹումաս կրաւնաւորն, աղաչեմ սրտի մտաւք...

Յամի ՊԺԳ. (1364), յամսեանն յունիս Ի՛. (27) եղեւ զբաւ գըրչութեան աղաւթական բանիցս սրբոյն Ներսիսի Կլայեցոյն եւ Գրիգորի Սկեւոցոյն եւ Սփրեմի խորին Աստուծոյ ի գաւառս Եկեղեցաց, յանապաս, որ կոչի սուրբ Կիւրակոս, ընդ հովանեաւ սորին տաճարի, եւ կենսակիր եւ աստուածընկալ սուրբ Նշանիս, եւ այլ բազում նըշխարաց, որ աստ կան եւ են բարեխօս վասն մեր ի Գրիստոս աստուած ի տէր մեր, որ է աւրհնեալ:

565.

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Թաւրիդ, Մանաւորաց, 71, Աճառեան, Ցուց. էջ 135—136

Գրիչ՝ Ստեփանոս

վայր՝ Ամիթ

153բ ...Գրեցաւ մաշտոցս ձեռամբ յոգնամեղ եւ անարհեստ գրչի Ստեփանոս սուտանուն քահանայի, ի թվիս. ՊԺԳ. (1364), ի քաղաքիս Ամիթ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնի, ի խնդրոյ սրբասնեալ քահանային*, յիշատակ հոգւոյ իւրոյ: Որք աւելիք ի սմանէ յիշեալիք յաղաւթս, եւ ձեղ յիշողացդ եւ մեղ յիշեցելոցս ոգորմեսցի Գրիստոս որդին...:

566.

Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն

Երևան 5228

Գրիչ՝ Ալեքսան

11բ Ձմեղապարտ գրիչ Ալեքսան յիշեցէք ի Գրիստոս, և աստուած զձեզ [յիշէ]. ՊԺԳ. (1364) թվ.**,

* Ստացողի անվան լրացման համար տեղ է բաց թողնված:

** Գլխավոր հիշատակարանը չի պահպանվել, բերվածի նման հիշատակագրութիւններ կան նաև այլ էջերում:

ՊԺԳ

1365

567.

**ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷՒՑ ԹՂԹՈՑ
ՍԱՐԳՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՑ**

Ծրեան 1539 (տես նաև 1543 և 1567 թ. թ.)

Գրիչ՝ Նատեր

ա

434ա ... Յիշեցէք ի տէր, ով սուրբ և սիրելիք աստուծոյ, զմիեղեն եղ-
բայրութիւն, զհեղահոգի կրանաւորքն, սպասաւորքն, հանգերձ զյնա-
կիչ սուրբ ուխտին Աթլոց վանից, որք եռափափազ սիրով ետուն զրել
զլուսաւոր վարդապետութիւնս: Ընդ նոսին և զեղիկիս յիշեցէք՝ զծրոգս:

բ

189բ Ներ իմաստիւք հոգւով լցեալ սուրբ բանական,
Արեգական քատակ գտեալ ճահողական,
Տրոհել զլաւն ի վատթարէն ստոյգ ցուցական,
Ծրանութեան աւուրն արժան այցելութեան,
Բամել խրատ տառիւս ողջմամբ որգւոց մարդկան,
Գոչէ բողոք գէտ բարձրական, գորովական,
Բապաղ թւի և գարշական, որք չեն արժան,
Ի յիմաստնոյն ցուցմունքն կան վկայական,
Չար երեւի յաչս պղծոց վարք սրբական:
Եւ* առ զծողս ուժգին ողբամ վասն յաբութեան,
Եւ աղաչեմ զսուրբ ընթերցողքդ վասն յիշման: **

* Ձեռագրում գրված է ՇԼԸ, ուղղում ենք՝ ՇԵԼ:

** 1—9 տողերի սկզբնառաւորով հոգւով և բաղմաշխատ գրչի անունը՝ Շնատեր գրիչ: Նատերի արտագրած ձեռագրերը բաղմաթիվ են և գրված են 1339—1363 թ.թ. ընթացքում: Նա գեւեւ կենդանի է, և հիշվում է իր որդի Ավետիսի կողմից 1365 թվա-
կանին (տես՝ հաջորդ հիշատակարանը), ուստի սույն անթվական հիշատակարանը գրված
կարող է լինել 1339-ից ոչ շուտ և 1365-ից ոչ ուշ: Տեղագրում ենք 1365-ի թվաշարքում:

568.

Ճ Ա Շ Ո Ց

Երևան 1888 (առաջին 1883 և 1880 թ.թ.)

Գրիչ՝ Աւետիս Երզնի Նատերի
վայր՝ Ղրիմ Բաղաբ

ա

506ա Արդ, որք հանդիպիք մատենիս այսմիկ յիշեցէք աղաւթիւք առ Բրիսառս սեռն սիրով ի միտս բարիս զՍարգիս քահանայ երէց, զստացող սորա, և զծնաւդ հայրն իւր զՀազարշապուհ, և զմայրն, որ երկնեաց զնա՝ զԽելաւք, և զհօրեղբայրն իւր, նաև զամուսինն սորին՝ Սարգիս քահանայի՝ զԳաբրիէլէ՝ զԴարեմիտն և զհամեստ բամբուշի, և զհայրն իւր | | | Գառն, զմայրն՝ զՄարիամն, և զաստուածապարզէ զաւակսն իւրեանց՝ Սարգիս քահանայի՝ զԽաչատուրն և զՅովնէն, որք են պայազատ և ժառանգ սոցա և վայելաւ տառիս սրբոյ, որպէսզի յիշմամբ ձերով զտցեն յամենապարզէ տեառնէն զԹողութիւն մեղաց և զկոչուածն կենաց, թէ՛ եկայք աւրհնեայք հօր իմոյ, ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայութիւնն. և դուք զնոյն լսէք ի Բրիստոսէ աւրհնելոյն յաւիտեանս, ամէն:

բ

Ջրազմամեղ գրիչս զԱւետիս թէպէտ և անարժան գոյով, սակայն եղբայրական սիրով յիշեցէք առ տէր Յիսուս և զբազմեմբախտի ծնողսն մեր ըստ մարմնոյ՝ զՆատեր գրիչ և զիմաստուն, որ կայ դեռևս, և զմայրն՝ զՄիլաւա՝ զգովեալն ի բազմաց, որ հանգեալ ի Բրիստոս ի գաւառն Բաքերդոյ, ի Վերի Գրգուր, յոյժ արտասուաւ և կարօտիւ ի մէնջ, կէս ամառ յառաջ քան զաւարտումն գրոցս, յիշեցէք և զՍտեփաննոս քահանա, և զտէր Գրիգոր եպիսկոպոս Խաղտեաց գաւառի՝ զհարազատ եղբարս իմ և զքաջագրիչսն:

Արդ, գրեցաւ սա ի Ղրիմ քաղաքի, ի Հոգեմանքս վերի, ի Թվ. ՊԺԴ. (1365), յամսեանն օգոստոսի ԻԳ. (23), ի մէջ բազմամբոյս վրդովմանց, քանդի բոլոր երկիրս ի Կիւիէ մինչ ի Սարաւաթաւն՝ աստ ժողովեցան՝ մարգ և անասուն. և է Մամայն ի Ղարապա՛ն՝ անթիւ ի թաւաւ, և է քաղաքս ի դողման և յերերման, և զառաջակայն ինքն գիտէ, որ ամենեցուն է տէրն և խնամաւոր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս:

գ

Պատերազմաւ սուղ կալաւ զբոլոր սահմանս Ղրիմ քաղաքիւս, զի պետ իշխան սորա ոչ կարացեալ ընդդիմանալ՝ նկուն եղեալ փախեալ,

* Հիշատակարանը քայքայված ընդգրկեց արտագրել է 1880 թվին ձեռագրի կազմող Ծօլպեյ Նաղաշ սարկավազը:

և հարին ի զաւրուն իբրև Ս. (2000) այր, և զկարասին զինուք հանդերձ առեալ տարան Մօլ։*

դ

ՋՍաքգիս քահանայ՝ ստացաւ զբոյս, և զԱւետիս զբիշ յիշեա ի տէր, ով, պատուելի ընթերցաւ։ Եւ թէ սխալ զտցի ինչ ի սմա՝ զանցարա, զի ի զաւրաշարժ և ի սուղ ժամանակի գրեցաւ։**

ե

303բ Ջեռափափազ սիրով ստացաւ զբոյս ժամակարգութեանս՝ զՍաքգիս քահանայ, հանդերձ տամբ և զաւակաւք իւրովք յիշեցէք ի տէր, ով եղբարք մեր ի Քրիստոս, և զամենամեղ ողիս զԱւետիս մի մոռանայք, և աստուած զձեզ յիշէ ի սէրն իւր սուրբ. ի թվ. ՊԺԴ. (1365) գրեցաւ, ի Ղրիմ քաղաքիս։

569.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Ծրեան 7458 (աես նաև 1682 Թ.)

Դրիշ՝ Կաթապետ
վայր՝ Կափա

462բ ... Յիշեցիք ի մաքրափայլ ա[ղաւթս] զփափազամբ ստացողն սորա՝ զՄկրտիչ արեւ[դայն, որ ստ]ացաւ զսայ ի հալալ արդեանցն յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոցն, մաւր իւրոյ, և հաւրն իւրոյ, և եղբարք իւրոյ Առաքելիմ, և ամենայն զարմիցն, նաև զՀայրապետն, զՅուզիկ, և զՆաեապետ արեւդայն, և զԳրիգոր միայնակեցն և զԾնողսն իւր, որ կամակից եղեն խաւսաւք, և զամենայն եղբարսն, նաև, թէ արժանի համարիք, զանարժանս և զսուտանուն քահանայ զԿաթապետ՝ զԺողս սորա, եւս առաւել զեղբարսն մեր հոգեւոր՝ զպատուելի քահանայ զՍեդակիմ, որ զաւրինակն շնորհեց, պահեսցէ տէր աստուած պարագայց ամաւք՝ տամբ և զաւակաւք։

Կատարեցաւ սա ի թուականիս Հայոց ՊԺԴ. (1365), աւղոստոս ԺԵ. (15), ի հայրապետութեան տեառն Մեղրովալայ, յեպիսկոպոսութեան արհիականին տէր Ստեփաննոսի, ի Թագաւորութիւն Կոստանդինուպոլիս, ի հռչակաւոր քաղաքս ի Կափա, առ ոտս սուրբ Երրորդութեան, որ է սկիզբն ամենայն արարածոց, ի գառն և ի նեղ ժամանակիս, որ երևեցաւ յայսմ ամի Իսմայէլեան ազգէն Նեոն և ապակաւիչն՝ զազգս քրիստոնէից սրախոխող արարեալ, որ և կոչի անուն Չալիքեզ, որ և զամենայն աշխարհ, որ մերձակայ էր, ահիւ և զողութեամբ պահեց զցայգ և զցերեկ, որ և աստուածային նախախնամութեամբն հռոմայական և արիական ազգէն, ըստ հրամանի տեառն

* Գրված է 260բ էջի ներքին լուսանցքում։

** Գրված է 288բ—289ա էջերի ներքին լուսանցքներում։

Ներսէսի, յայսմ ամի հրամանակատար եկեալ ի քաղաք գանձաւաւս, ըստ հրամանին Հռոմայեցոց, ըստ աստուածային աջողութեանցն զՍուղդա քաղաքն առեալ, և զամենայն ինչ, որ ի նմա գտեալ՝ ձեր-րակաւեալ, և զինչ Իսմայէլեան և Նրրայեցիք, որ են թշնամի խաչին Դրիստոսի և քրիստոնէից, զամենեսեան սպառիսպուռ* կոտորեալ և զինչս դաւաճանեալ:

Եւ յայսմ ամի խռովեցաւ ժողովուրդ քաղաքիս քահանայիւքն դասիւք, սուգ և տրտմութիւն մտեալ ամենեքեան առհասարակ, որ չարն և բանսարկուն, թշնամին սատանայ մտեալ բանսարկ ի միտս մեծունաց և ի հերետիկոսաց, որ զեկեղեցիս ուղղափառաց, ըստ յոր-ջորջման Աստուածածնին, խլեցին, և հերետիկոսք բնակեցան, և մեծ տրտմութիւն տիրեց ուղղափառաց եկեղեցեացն, զոր տէր աստուած խաղաղութեամբ պահեսցէ զայս եկեղեցիքս անփորձ ուղղափառաց** և զթշնամին, որ մարտեաւ, յամաւթ | | | լիցի, յայսմ աշխարհիս և ի հանդերձելունս:

163ա Յիշեցէք ի Քրիստոս զանարժանս՝ զԿարապետ...:

Դրիստոս աստուած յարութիւն պարգեւ տէր Ստեփանոս հայրապետին | | | հոգևոյն և իւր եղբարցն, որ զճաշոցս, կապիւ, և կազմիւ, և արծաթ կոճակով, և լաթիւ, և շարքուրիւ զարդարեաց: Աստուած զիւր ծնաւդացն հոգին զարդարէ յերկնից արքայութիւնն, ամէն:

Ընդ նմին և յիշեցէք զտէր Մաղաքիա հեզահոգի կրաւնաւորն, որ զճաշոցս կապեաց և կազմեաց, յիշեցէք ի Քրիստոս և մեղաց թողութիւն հայեցեցէք:

570.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վենետ. 141 ծուց. Ա. էջ 614 (տես նաև 1387 թ.)

Կազմող՝ Առաքել
Վայր՝ Ուռնայ

ա

1ա Աքրաքամ երէց Մովսէսիւրցի՝
Յառաջ եղել ես Դումշեցի,
Յետ այսոր ես գու Ուռնայեցի.
Ջաւետարանս կազմեցի,
Ջքո սրտի կամքդ կատարեցի,
Ջքեզ ի յաստուծոյ սէրն վառեցի,
Ես Առաքել եպիսկոպոս զայս գրեցի,
Ջքո մտաց աչքդ բացի,
Ջքեզ աւետարանս յանձնեցի:

* Լավ չի կարդացվում:

** Մի բառի չափ տեղ պատռված է:

Ի թվին ՊԺԴ. (1365) կազմեցաւ: Առիւծն էր տանուտէր, և էր ուժով երաշտ, որ տասն ամիս անձրեւ չեկաւ:

Բ

223բ Ես՝ նուաստ ի քահանայից կարգէ Արքեան չարժան երէց, ստացայ զայս սուրբ աւետարանս ի հալալ արդեանց իմոց, յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց՝ Հեթում քահանային՝ փոխեցելոյն ի Գրիստոս, և գեոարոյս զաւակին իմոյ Խաչատրուն, որ դեռ է. (7) ամաց էր, յորժամ կազմեցաւ աւետարանս ձեռամբ Կարապետ արեղայի ի յԱռաքել քաղաքի, ի թվին ՊԺԴ. (1365): Ես Առաքելս գրեցի վասն յիշելոյ և աստուած ողորմի ասելոյ, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

571.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երեւն 235 (տես նաև 1632 Բ.)

Գրիչ՝ Դաւիթ
վայր՝ Բաբերք

Ա

256ա ...Արդ, ես՝ Դաւիթ երէց, որ անուամբ կոչիմ քահանայ և գործովք ոչ, որ գրեցի զսուրբ աւետարանս, բնգ հովանեաւ սուրբ առաքելոցն, կամեցող բարեբարարին աստուծոյ, որ հանապազգբարիս կամի կամարարաց իւրոց, բազում բզձիւ ցանկացող [և]է և փափա[գա]նօք գրեցի զսուրբ աւետարանս ի յանառիկ ամրոցիս դղեկապատ քաղաքիս Բաբերք կոչեցեալ, ի հայրապետութեան տէր Մեսրոպրայ և ի եպիսկոպոսութեան տէր Գրիգորի [գեռ]արոյս պատանեկի, յիշատակ ինձ [և] ծնողաց իմոց: Արդ, մեծաւ յ[ուսով] և բազում աղերսանօք խնդրեմ..., || որ լուսաւորիք ի կենսաբեր սուրբ աւետարանիս քարոզութենէն, զի յիշեսլիք ցաւակցաբար զիս՝ զբազմամեղս՝ զԴաւիթ երէց և զծնաւդսն իմ, բնդ նմին և զԵղիաթեք հաւատովորն, որ զթանաքն կու եփէր, յիշեսլիք ի ձեր սուրբ աղօթք: Եւ որ տէրն է ամենայնի յիշողացող և յիշեցելոցս ողորմեսցի ի յիւր միւսանգամ զալրստեանն, ամէն և ամէն, ի թվ. ՊԺԴ. (1365):

Ընդ նմին յիշեցէք և զՆոցադեղ ոսկերիչն, որ աւգնական եղև սմայ ոսկոյն. յաղագս պայծառութեան սորա | | *

Բ

196ա Գրիստոս աստուած, քո սուրբ և ընտրեալ աւետարանչացս բարեխօսութեամբ ողորմեա ստաց[ող]ի սորա՝ Դաւիթ քահանայի, և ծնողաց իւրոց Արքեանաւ՝ փոխեցելոյն ի Գրիստոս, և ամենայն ազգազանաց մերոց, բնդ նմին և զԵղիաթեք հաւատովորն յիշեցէք, որ աւգնական եղև սմայ թանաքին եփելովն:

* Երեք տող մաշված ու անբնութեան:

572.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՄԵԿԵՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ծրեան 1244

Հետ ստացող՝ Իշխան

ա

303բ Ձտկուր ողի Իշխանս՝ զստացողս սուրբ զբոցս, որ զաստուածայն-
շուշնի զիւրքս [գնեաց] ի բարի և փառաւոր վարդապետ Սիմոնէն Խ.
(40)դ[ահե]լ[ան]...: Եղբարք, որք կարգեք կամ արինակէք զստացողս
սուրբ զբոց՝ զսուտանուն Իշխանս, և զհայրն իմ Յովան, և զմայրն
իմ Միայնիկին, և զերկու քուրքն իմ, և զհայրազատ հայրեղբարք իմ,
զաւակաւք իւրեանց, և զնախնիքն իմ, և զմեզուցե[ա]լ Իշխանս յիշե-
ցէք ի Բրիստոս...:

Գրեցաւ ի թվիս ՊԺԴ. (1365), ի զիւնանութիւն Յովիւանուի, որ
նեղէր զհաւատացեալս բազում չարութեամբ: Ո՛խ, ո՛խ, զայն | | | ուս
թէ ինչ չար էր:

Վերջին մասի զբիչ՝ Մկրտիչ

բ

311ա Տէր աստուած վայելել տացէ զսակաւ տետրակս սուրբ վարդա-
պետին Կարապետի, զի զիծուռն զբիչս զՄկրտիչ | | | յիշեսցէ ի սրբ-
բափայլ յաղաւթս իւր, վատ | | | անմեղադիր լերուք, զի զբիչս ախ-
մար եմ ե թա[փ]մուր | | | *

573.

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՅ

Ծրեան 341

Գրիչ՝ Սիմեոն

105ա ... Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք հանդիպիք սմա կարդալով
կամ արինակելով, յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զբազմա-
վէր ողի լցեալ մեղաւք՝ զՍիմեոն պիտականուն սպասաւոր բանի, և
որ առատն է ի տուրս պարգեւացն, տացէ յիշաւղացող զանդրաւն ու-
րախոռթիւնն յանկէտն յաւիտեանն, և յիշելոցս առհասարակ: Անմե-
ղադիր աղաչեմ լինել խոշորութեան գրիս, զի գրադիր չկայր և բանքս
էր պիտանացու, հարկեցա գրել: Գրեցաւ ի թվ. ՊԺԴ. (1365):

Յիշեսցիք առ բուն բարին զհարազատ հոգոյ և զլերգակից եղբարքս
իմ զՍտեփաննոս և զՅովաննոս, որ զաւրինակս ետուն անյաչաղ կամաւք:

* Վերանորոգման ժամանակ, թերթի եզրերը կտրել են, որոշ բառեր փակ են
մասամբ կամ ամբողջովին անընթեռնելի:

574.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Ե. Լալ. Անտիպ. 874. Պատմ. Թանգ. (Վանի Արարուց եկեղեցի)

Նորողող՝ Ամիրքա

Վերստին նորողեցաւ ընթերցածս ձեռամբ մեղապարտ Ամիր-
քաի, յիշատակ Յովնաթի քահանայի, որ է ճշմարիտ կրաւնաւոր և
Ժիր մշակ եկեղեցոյ, Բրիստոս աստուած վայելել տացէ զսա ի յան-
ցինս սոցա և տոաշնորդեսցէ սոցա ի կեանս յաւիտեանականս: Արդ,
աղաչեմ զսրբասնեալ քահանայքդ, որք հանդիպիք կարգալ կամ աւ-
րինակէք, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զՅովնաթի քահանայ
և զաւակք սորա՝ զԱւետիք քահանայ, ըստ սորին՝ զՄիսրաթ, և զԺնողքն
սորա զԱւետիք քահանայ, և զմայր սորա զԹամամ տիկին, և զկենա-
կից սորա զԻնայ (*): Եւ աստուած յիշողացդ ողորմեսցի, ամէն: Թվ.
ՊԺԴ. (1365):

575.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ի

Երևան 6809 (տես նաեւ 1684 Թ.)

Գրիչ՝ Մարտ[իրոս]

185բ ...Արդ, գրեցաւ աստուածայեալսաւս և իմաստայսիրաց զիրքս այս
ի Թվ. ՊԺԴ. (1365), ի խնդրոյ սրբայսէր և առաքինի | | | **, զոր
ստացաւ զսայ յարդար վաստակոց իւրոց, յիշատակ իւր, և ծնաւդաց
իւրոց՝ Բարսեղ քահանայի և Մալայ խաթունին, և հարազատ եղբարց
իւրոց՝ Սիմեոնի և Սաեփանոսի, և քերց իւրոց՝ Ասամ խաթունին և
Ռուզ խաթունին:

Արդ, աղաչեմք զամենեան, որ հանդիպիք սմայ, յիշեսջիք ի
մաքրափայլ յաղաւթս ձեր ու ! ! ! և զծնաւդսն իւր, ընդ նմին և
զմեղապարտ գրիչս՝ զՄարտ[իրոս], զի յոյժ ծեր էի և ոչ | | | ***

576.

Մ Ա Ն Ր Ո Ի Ս Մ Ո Ի Ն Ք

Երևան 8307

Գրիչ՝ Թագե

310ա ...Գրեցաւ տետրս յրնտիր աւրինակէ ի Թվ. ՊԺԴ. (1365), ձեռամբ
Թագե քահանայի, ի վայելուճն շնորհազարդ քահանայի Յովնանի,
զոր տէր աստուած վայելել տացէ:

* Շատ անգամ թ է արտադրված, Թվում է պետք է եղած լինի՝ «ընդ նոցին»:

** Ստացողի անունը քերված է:

*** Շարունակութիւնը չի պահպանվել: 264բ էջում գրիչն ունի «Ջոկերուկս յիշեալ
յաղաւթս» հիշատակագրութիւնը:

ՊԺԵ

1366

577.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Երևան 7091

Գրիգ' Վարդան Դրիմցի
վայր՝ Երուսաղեմ

ա

Փառք... որոյ շնորհիւ աւարտեցաւ ողբերգական այս մատեան,
զոր ի հոգւոյն սրբոյ շարժեալ [գր]եաց սուրբն ի հարս Գրիգոր Նա-
րեկացի: Որում ցանկացող եղէ ես՝ յետինս [ի] կրանաւորաց Թա-
257ա րուսն | | | * տեառն Յակորայ յԵրուսաղեմ սուրբ քաղաքս, զի տեսի
զանհամար տղոս մեղաց և ախտից զորս սա թուէ, և ստացա զսա
սիրով ինձ հրապարակիչ և զսրովիչ և կառափիչ, ի կենդանութեանս,
և զկնի մահուանն, որչափ ծնասցէ սա կամաւք տեառն ի ձեռս այլոց
պարսաւելով զիս՝ զանառակ որդիս, որ առի զրաժին իմ և յանաւորուտ
պէտս ծախեցի և չքաւորեցայ, և եմ լալի և ողորմելի, թէ զի՞նչ տամ
պատասխանի ի յահեղ ատենին՝ ոչ զիտեմ, այլ թողի ինձ յոյս զաս-
տուծոյ և եթ մարդասիրութիւնն: Եւ դուք, ով լուսեւրամ գլխսք, որ
հանդիպիք սմա կարգալով կամ աւրինակ զնելով, յիշեսջիք ի Բրիս-
տոս քրտնաճան, ճգնազգեաց, հեղահողի սարկաւազն Թորոս, և զծնաւզսն
իւր՝ զհայրն Սուգիաւ և զմայրն իւր զՄիմայն, և զհղբարս, և զքորյոս,
և զամենայն արեան մերձաւորս՝ զկենդանիս և զնշեցեալսն յիշես-
ջիք ի Բրիստոս, և աստուած զձեզ յիշէ ի բարի:

Արդ, գրեցաւ ի թվ. Հայոց ՊԺԵ. (1366): Ի յայս տարի գերեց
257բ փրանկն զԱղեքսանդր. և ը յայս աշխարհս զինչ քրիստոնեայ կոյր զա-
մէնն կալան և ի գիր հանին, և զինչ եպիսկոպոս և արեղայ և երէց
կայր՝ զամէնն զնտանեցին, և զինչ եկեղեցի կայր՝ զամէնն փակե-
ցին: Սպանին զմեր ըռայիսն, և այլ բաղում երէց և կարգաւոր սպանին,
և բաղումք վասն դառն տանջանացն դարձան թուրք, և մեք յԵրու-
սաղեմս զտարոյս շատն ի զնտան ենք կացել, և բաղում վիշտ և նե-
ղութիւն վասն Բրիստոսի տեսաք, զոր ոչ կարեմ ընդ գրով պատմել:
Աղաչեմ զձեզ ես՝ Վարդան արեղայ Դրիմցի, որ անանգեցա (") և
գրեցի զսա բաղում նեղութեամբ և ահիւ, յամէն աւր կու մնայաք թէ
երբ չարչարեն կամ սպանեն. սխալանաց սորին անմեղադիր լերուք և
յիշման արժանի արարէք զմեզ և զմերսն ամենայն, և աստուած, որ
առատն է ի տուրս, յիշեսցէ զձեզ և զձերս ամենայն:

* Ստացողի անունը և էլի մի երկու բառ քերված է. «Թորոսն» անունը գրված է
այլ ձեւազրով:

Բ

Ի սուրբ քաղաքս յՆրաւադեմ է գրած, ի թվ. ՊԺԵ. (1366), ի յայս դժար տարիս:

Սեպտեմբեր] Ե. (5) է գրած այս գիր. և այսաւ է փոխել միտս, ընդ որ տէր յաջողեսցէ:

Ջվարդան գրողս յիշեալ, ով եղբայր իմ:

Ջվարդան մեղաւոր ողի յիշէ ի տէր, ով եղբայր բարի, և դուք յիշեալ լիջիք ի Գրիստոս:

Եւ աւարտեցաւ հոկո[եմբերի] ԺԳ. (13):*

578.

ՀՈՒԾՄՈՒՆՔ ՍՈՒՐԲ ԴՐՈՅ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՅ

Վենետ. 264 Յուլ. Բ. էջ 846

Դրիչ՝ Ատոմ

112բ Փառք... որ ետ կարողութիւն տկարութեանս իմոյ հասանել ի զրաւ տառիս, որ է Վարդան վարդապետի արարեալ բանս ԿԶ. (66), աւելաւոր և հոգեշահ մանգանց նոր Սիոնի: Արդ, որք հաշիւպիք սմա կարդալով, կամ աւրինակելով, կամ ընդ ձեր իսկ բաժին լինելով [յիշեալիք] ի մաքրափայլ և երկնաբացիկ յաղտւթս ձեր զՍտեփաննոս և զհարազատ եղբայր նմին զՈհաննէս կրօնաւոր, ընտրեալք երկոքինն, սնեալք սրբութեամբ և արգարութեամբ ի միասին, որպէս զձագոս աղաւնեաց, ընդ նմին և զԻսաք կրօնաւոր, որ առաջնորդ եղև սուրբ ուխտիս, և զՈհան կրօնաւոր, և զԼևոն կրօնաւոր, որ բազում ջանիւ աշխատէր յաղաքս շինութեան սուրբ ուխտիս, որ բազում կամակցութեամբ աւգնեաց մեզ, և զհոգեւոր եղբարսն մեր՝ զԹադէոս կրօնաւոր և Ստեփաննոս կրօնաւոր, և աստուած զձեզ յիշէ: Գարձեալ կրկին աղաչեմ զամենեանս՝ յիշեալիք ի զենման զառինն աստուծոյ՝ զուռուցիչն մեր զՍտեփաննոս զերջանիկ կրօնաւոր, օր զօրինակն սիրով շնորհեաց, ընդ նմին և զուսուցնակիցն մեր զՍտեփաննոս կրօնաւոր ի սուրբ խաչէն Այսթամարայ...:

Գրեցաւ ի թվ. ՊԺԵ. (1366), և զԱտոմ կրօնաւոր անուամբ և ոչ գործով յիշեալիք, որ գրեցի զսակաւ լուծմունքս, և զհայրն իմ զՎարդան քահանայ, և զմայրն իմ զՆիքիտաբեդ, և զամենայն արեան մերձաւորսն. և որ զմեզ սրտի մտօք յիշէ, յիշեալ եղիցի յարքայութեան աստուծոյ, ամէն:

Ձեռիկս կու մըսէր ի գրե[լն]...:

* Ի. համարի տակ բերվող այս հինգ հիշատակագրությունները գրված են 45ա, 68ա, 81ա, 87ա և 257բ էջերի ներքին լուսանցներում:

579.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Երևան 2088

Գրիչ՝ Ստեփաննոս Տիւրիկեցի
վայր՝ Դարամաղեաց գաւառ, Աւագ վանք

... ՊԺԵ. (1366) թուարեւոթեան Հայկազեան տոմարիս աւարտեցաւ աստուածախաւս մատեանս...:

240ա ... Արդ, ես եղկելի ե ստորասուղետլս Ստեփաննոս Տիւրիկեցի սուտանուն կրտսնաւոր՝ ստացաւդ զբոցս, աստուածով սկսաւ ե շնորհիւ նորին աւարտեցի ի վայելուծն անձին իմոյ և հարազատ եղբաւր իմոյ Ներսէսի, ե ի յիշատակ ծնաւդաց մերոց՝ Ստեփաննոս քահանայի՝ վոխեցելոյն առ Քրիստոս, նաև ամենայն զարմից՝ կենդանեաց և ննջեցելոց...:

240բ ... Յիշեսջիք և զնորագէս կուսակրաւն քահանայ, որ զաւրինալն շնորհ[ե]աց, ի սուրբ աղաւթս ձեր:

Գրեցաւ սա ի սուրբ և ի հռչակաւոր անապատիս, որ կոչի Աւագ վանք, ընդ հովան[ե]աւ սուրբ Աստուածածնին, և կենսակիր սուրբ Նշանացս, և սրբոց Առաքելոցն, և սրբոյն Ստեփաննոսի, և Կարապետին Յովհաննու, և այլ սրբոց նշխարացս, որ աստ կան. և է առաջնորդ սուրբ ուխտիս հայր Կիւրաղոսն:

Արդ, որք զմեզ արժանի առնեն յիշել ի մեղաց թողութիւն և ինքեանք յիշեալ լիցին առաջի անբաւ ողորմութեան զթութեանցն աստուծոյ, ի Քրիստոս Յիսուս ի տէր մեր, որում վառք յաւիտեանս, ամէն:

580.

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ԵՒ ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ

Երևան 7853 (տես նաև՝ 1082 Բ.)

Գրիչ՝ Գրիգորիս
վայր՝ Եզնկա

386բ Շնորհիւ տեառն սկսաւ և ողորմութեամբ նորին կատարեցի զսուրբ մատեանս զայս, որ է բուրաստան և զբախտ աստուածային, զարդարեալ դանաղան ծաղկաւք: Գրեցի զսայ ես՝ նուաստս ի քահանայս Գրիգորիս՝ անարժան և բազմասղալ և յոյժ մեղաւոր հոգս: Եւ արդ, զրեցաւ սայ ի Հայոց մեծ թուականիս ՊԺԵ. (1366), յամսեանն ապրիլի Ի. (20): Բայց զրեցաւ սա յաստուածապահ մայրաքաղաքս Եզնկա, ընդ հովանեաւ սուրբ և երկնանման տաճարիս Կաթողիկէի, և սուրբ աջոյս տեառն Ներսէսի. և այլ բազմահաւաք սրբոցս, որ աստ կան:

387ա Գրեցի և կազմեցի ը || ստ իմում կարի, ի խնդրոյ հեզահոգի և սրբամաքուր քահանայի Ներսէսի, որ յոյժ սիրով և մեծաւ յուսով ետ զրել զսայ ի յարգար ընչից իւրոց, յիշատակ իւր, և ծնաւդաց իւրոց, և ամենայն զարմից՝ կենդանեաց և ննջեցելոց:

Այլ և յերես անկեալ ամենեցուն, եո՛ նուաստս Գրիգորիս, խնդրեմ յամենեցունց, որ հանդիպիք սմայ, որք էք ի մերում ժամանակի և որք դայք զկնի մեր, յիշել ի տէր զյառաջասացեալ ստացաւոս զնեքսն քահանայ, ծնողաւք և այլ զարմաւք: Նայ և զնուաստս ի քահանայս Գրիգորիս զանպիտան քահանայ և զծնաւոսն իմ և զամենայն ազգայինսն, յիշել ի աէր միով տէր ողորմայիւ, և անմեղադիր լինել խոշորութեան և անյարմար դրոցս, զի այո չափ էր կար մեր. այլ և յիշել զգանձերուն զրոզն զՄարկոս կուսակրան քահանայ,* և զուք յիշիք ի տեառնէ, ամէն:***

581.

Տ Օ Ն Ա Պ Ա Տ Ժ Ա Ռ

Ծրեան 2040 (տես նաև՝ 1359 թ.)

Հետ ստացող՝ Յուսիկ

457ա ... Արդ, աղաչեմ զդասս [լուս]երամից մանկունք եկեղեցւոյ կրկին, ո ոք հանդիպեսցի այսմ զրոյ, յիշեցէք զստացող սորին՝ զՅուսիկ արեղայ, և զծնողսն իւր՝ զՊարոնշտեմ և զԹանխաթունեմ, և զեղրայրսն իւր՝ զԿիրակոս և զՇատույնեմ, և զքուրն իւր զԱւագաբիկնեմ, և զհաւրեղրարն՝ զՅովեանեմ կրանաւորն, և զՎառակս, և զՎառաւշտեմ, և զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն իւր՝ զվոխեցեալսն ի Գրիստոս, և աստուած զձեզ յիշէ՝ զյիշողքդ, յիւր միւսանդամ զալուստն, ամէն:

Ստացաւ դսա զՅուսիկ հայրապետն ի թվ. ՊԺԵ. (1366):

* Մարկոսը ձեռագրի միայն երկրորդ մասի՝ Գարդգրքի գրքին է:

** Հիշատակարանը շարունակվում է նաև մյուս՝ 397ր էջում, սակայն բացի ստացող Ներսես քահանայի ազգականների թվարկումից, այնտեղ ուշագրավ այլ բան չկա:

ՀԱՄԱՌԱՄՏ ԺՈՂՈՎՈՒՄՆ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒՐԲ
ՄԱՐԳԱՐԷՆՆ ԵՍԱՌԵԱՅ, ԳԷՈՐԳԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
ՀԱՄԲԱՐՈՆԱՅԻՈՅ*

Երևան 1205

Հետ. ստացող

107ա Ի թփարեբրութեանս Հաոց ՊԺԶ. (1367)-ն, ի յամսեանն մայիսի 2. (6) աւրն, ի յառմանէ սատանայի արար զաւրաժողովք ամիրայն Տաբույ Միմչաֆ անուն, ժողովեաց ի Շամբուն հիծելէն քանի որ կարաց, և ղուրակիր Թուրքմանն զամէնն, և այլ բազում խարաֆացիք, և երեկ ի վերայ աթոռանիս[տ] բերդին Սըռոյ, ի հայրապետութեանն տեառն Մեսրապա և ի թագաւորութեանն հայոց երկրորդի Կոստանդինա, որդի Քրիստոս հանգուցելոյն ամենագովութեանց արժանաւորին, մեծ և հզաւրին և ամենամեծ ջամբլին Հա[յ]ոց պարոն Հեքմեյ, և ի ղունտուտապլութեանն Հայոց պարոն Բագուսի՝ պարոն Լեւոն պարոն Բագուսեց որդոյն, և ի յավաֆ մարաջատութեանն Հայոց Լիպաւրիտ պարոն Թաբուս ավաֆ մարջախաուն որդոյն:

107բ Նա ի նոյն թիւս, որ ի վերոյ է (1367), ի 2. (6)-ն ի մայիսն, ի յԱնգմեցկիմ գիհն բազում հիծման հիծելով և այլ շատ հիտիվաֆաւք, որ || էին իրրե ԺԲԹ. (12000) մարդ, և այլ ավելի: Նա յաջողութեամբն Յիսուսի Քրիստոսի ելալ թագաւորն բնգդէմ նորայ՝ հայոց Կոստանդին. և ղրին կռիվ՝ հողմն կռիվ: Եւ ի յահէն սուլտանին ոչ եղև հրաման թագաւորին կռիվ ընդ նոսայ, և այլ ամենայն բազմութիւնն քաղաքին հեծմանք և հետիվակք ի կիրէին ի բերդն զինչս իւրեանց: Եւ ի միւս աւրն յգրկեաց ղեսպան առ թագաւորն ուղեկով հրաման տալոյ, եթէ դամ առաջի քաղաքին ի Ֆուռն, վասն տեսանելոյ զքաղաքն: Եւ երբ դայր, նայ խափանաւք մտանէր ի քաղաքն ու այրէր. և այսպիսի խարէութեամբ ուղէր դավաճանել զքաղաքն. և ի միւս աւրն, որ էր ի յամսոյս Ը. (8) աւրն, ի յավուրն կերպ ի շարաթ, իւր իջվանքն էր ի վերա գետին Մախթիշա, նայ ի թող ի տեղն զվրանին քշտած և զիւր մաժառոստունն և զայլ՝ ծանդրոցքն և իառ զզաւրքն իւր և երեկ զէպ Շապլիսեբոյն քարն, ու իրեկ զէպ ի Կրտուսնակիմ քարկիթն ու ի Պոլեմցածվուսն(“) | | | **

* Ձեռագրի գրութեան թվականն անհայտ է, սակայն գրված պետք է լինի ԺԴ. դարի սկզբներին. գրչից պահպանվել է երկու հիշատակագրութիւն, զբանք են՝ «Ջնուսատ գրչի զՍարգիս արեղայ աղաչեմ յիշել» (էջ 85 ա), և «Ջնուսատ ըրանիս Գրիգոր քահանայ աղաչեմ յիշել ի տէր. եւ ընդ նմին զնուստ գրչի զՍարգիս աղաչեմ յիշել ի տէր» (էջ 98բ):

** Ձեռագրից թերթ է ընկել. հիշատակարանը ձուլւում է թերթի:

583.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 8308

Գրիչ՝ Գրիգոր Ակնեբցի
վայր՝ Երուսաղէմ

- ...Արդ, զրեցաւ սայ ի թիւ չափոյ քանակութեան համարոյ յե-
ղանակական շրջանակի հոլովման արուեսկի, որ ըստ ընթացման
ամանակի այսմիկ նկատի ԳԺԶ. (1367) ամի յարեթական տոմիս
331բ տուամարի, ի հայրապետութեան աեաոն Մեսրոբայ, || և ի թագաւո-
րութեանն Հայոց Առստընդեա՝ որդւոյ պարոն Հեթմոյ Ախտուց տէր
կոչեցելոյ, և ի հայրապետութեան տեաոն հեղահողի և ամենայն բա-
րեձեութեամբ զարդարեալ հեղենակիս արհիեպիսկոպոսիս, որ այժմ
յաջորդեալ ունի դաթոռ տիեղերալոյս առաքելոյս Յակոբ Զերեթեան
կոչեցելոյս՝ տէր Գրիգոր Մարցոյս, ձեռամբ մեղսամակտրթ և անար-
ժան յորդիս եկեղեցւոյ Գրիգոր Ակնեբցոյս, որ զի թէպէտ և ևս չէի
լի և պատարուն ի յարուեստ գրչիս, ապա աւրինակս էր լի և ան-
թերի, տի նա և յարուեստ բանի ոչ յաննշան գրչէ, այլ լի և կատա-
րեալ արուեստիւ՝ ի բանս, ի բառս, ի լծորդս, և ի բացատոս, և ի տրոհ-
332ա մունս առողանութեանց: Եւ յոյժ բա || զձանաւք, յոքնատոչոր տեն-
չանաւք, ալէտանջ երկաւք, մեծաւ աշխատութեամբ ըստ կարի գծա-
գրեցի զսա ի լուսաւորութիւն մանկանց եկեղեցւոյ:
- ...Որպէս և բաղմբմանիկ և ամենայն առաքինութեամբ դար-
գարեալ, հեղահողի և խոնարհամիտ կուսակրան և պարկեշտ վարիւք
կացեալ քահանայս այս, փակակալ սուրբ տաճարիս, յորում գառա-
332բ ցին պատարագն տեաոն եղբարն է աստ մատուցեալ: || ...Մեծաւ յու-
սով ձամեցաւ ստանալ զըզձալիս զայս ի վայելս անձին իւրոյ և յետ
յաստեացս ելանելոյ՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ամենայն զարմից: Եւ
ի բազում ամաց թախանձէր զիմս անարժանութիւն գրել գաստուա-
ծախաւս տառս զայս ի միութարութիւն հոգւոյ և մարմնոյ իւրոյ:
- 333ա Եւ իմ, զի թէպէտ և անկար գոլով մամնով և հոգով, || և բաղ-
մայդիմի վշտաւք պաշարեալ էաք, ի բանտ և ի կապանս և ամենայն
աւուր առաջի դատաւորաց քարշեալք, այսմ աղազաւ թէ ըզՍկաւմ-
գըրի՝ ֆըռանկն էառ, և բազում և անթիւ տաճիկ եսպան, և ըզայրս
և ըզկանայս գերի վարեաց ի Կիպրոս կղզին: Իսկ վերագրեալ Սեղրիտս
փակակալս ոչ կասէր ի յուսոյն և առ ոչինչ համարէր զնեղութիւնս
զայս, այլ միշտ ստիպէր ըզմեզ լնուլ ըզփափա՛ տենչանաց սրտի
նորայ: Եւ իմ հարկեալ ի պատկառեցուցիչ հրամանէ փրկչին, որ
ասէ՝ զամենայն ինչ, զոր խնդրէ ոք ի քէն՝ տուր նմայ, ի բաց եղի
զանկարութիւնս իմ, գրեցի ըստ կարի իմում գաստուածախաւս և
333բ ըզկենսունակ տառս զայս աս զրան տաճարիս և առաքելական ա || թո-

* Իմա՝ Եղեղեքսանդրիս:

ռոյս Յակոբ Զերեղեան կոչեցելոյս, առ ի յիշատակ հոգւոյ վերոգրեալ փակակալիս Անդրեաս կոչեցելոյս և ծնաւդաց իւրոց, հաւերն իւրոյ՝ Աղերստի և մաւրն՝ Տիկնաց տիկնի, որոց տէր ողորմես[ց]ի, նայ և հոգեւոր եղբաւրն իւրոյ տէր Սարգիս, այլ և ուսուցչին իւրոյ Աւետիս արեգի, և միւս այլ՝ Սարգիս արեգի, որոց յիշատակք սոցա աւրհնեալ եղիցի, նայ և Յովնանէս կրաւնաւորի, որ բազում ցանիւ և աշխատութեամբ հանգոյց ըզմեզ, մարմնական պիտոյիւք աւժընդակեաց ծերութեանս մերում, զոր տէր հատուցէ նմա վարձս բարեաց։ Արդ, որք տեսողք և վայելողք լինիք տոյսմ աստուածախաւս աւետարանիս, յիշեսցիք սրտի մտաւք ըզվերոյգրեալքս, որ ևսն ի սմին։
 334ա և որք յիշէք ըզմեզ ի ըբարիս և զուք յիշեալ լիջիք յողորմութիւնն աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն։

584.

ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԻՒՍԱՃԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ

Երևան 1162

Գրիչ՝ Գրիգոր
 վայր՝ Խ[ի]զան քաղաք

136բ Եւ արդ, գրեցաւ աստուածաշունչ տառս ի քաղաքիս, որ կոչի Խզան, ընդ հովանեաւ սուրբ Սարգսի զօրավարին, առ ոտն սուրբ առաքելոյս Գամաղիէլի։

Ո՛վ առաքելականաշնորհ վարդապետք սուրբ եկեղեցոյ, յորժամ հանդիպիք աստուածաշունչ տառիս կարգալով կամ օրինակելով, յիշեցէք ի սուրբ և յերկնաթռիչ յաղաթս ձեր զստացող դրոց՝ զաշխարհալոյս վարդապետս մեր զՈւնանէս անուն կոչեցեալ, և զծնողսն իւր ըստ մարմնոյ՝ զՓռնան, և զմայրն՝ զՄեծտիկին՝ զԿոնստանդինի Գրիստոս՝ և ըզմեանայն արեան մերձաւորս իւր, և աստուած զձեզ յիշէ յիւր առատ ողորմութիւնն, ամէն։ Քանզի ցանկայր ի վաղուց հետէ այսմ աստուածաշունչ[ի] տառիս և ետ գրել մեզ, և մեք տկար անձամբ յանձն առաք գիրքս։

Ո՛վ պատուական և աստուածահաճո կրաւնաւորք, աշակերտեալք սուրբ գրոց ընդ աշխարհալոյս վարդապետին մերո, զմեղուցեալ Գրիգոր սուտանուն քահանայ, և զսոքա՝ զերկու որդիքս իմ՝ զՍտեփաննոս քահանայ և զՄկրտիչ քահանայ, յիշման արժանի առնել աղաչեմ, և խոշորութեանն գրիս և սղալանաց մի մեղադրել, զի կար մեր այս էր, մեք գրագիր չէաք, լուր վարդապետի սիրտն չկաբացաք թողուլ՝ գրեցաք, ապա մեր բան չէր, մարդ զիւր գործն պիտի որ առնէ, որ ամաւթով չլինի։ Գրեցաւ ի թվ. ՊԺԶ. (1367), կարդացողքն և լսողքն և կատարողքն աւրհնին յաստուծոյ և ամենայն սրբոց, ամէն։

585.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅ

Փետր. 6273, էջ 169 (Վան, Բելու գիւղ)

Գրիչ՝ Յոնաննէս

Վայր՝ Մոկաց աշխարհ, Սարի սուրբ Գեորգայ վանք

Գրեցաւ աստուածային այս մատեան ի թուին Հայոց ՊԺՋ. (1367), յանապատիս Սարի սուրբ Գեորգայ վանս առձայնելոյ*, ընդ հովանեաւ մօրս լուսայ սուրբ Աստուածածնին, ի յառաջնորդութեան Յոնաննէս և Գեորգ կրօնաւորացս, ձեռամբ մեղուցեալ գրչի՝ Յովնաննէս պիտականուն կրօնաւորի...: Յիշել [աղաչեմ] զՅոնաննէս գրիչ, և զՍտեփաննոս՝ ղեղրայրն զանդրանիկ, և զհայր՝ տէր Աստուածատուր քահանայն, և ղեղրայրն նորին զՄովսէս կրօնաւորն, և ղվարդապետն մեր Սիմէօն, և զամենայն կրօնաւորք սուրբ ուխտիս՝ զՀայրապետն, զՍեբն, զՅոնաննէսն, զԳեորգն, զՆերսէսն, զԹադէոսն, զՍարգիսն, և զՍտեփաննոսն, զՎարդան, և զԿարապետն, զՅոնաննէսն, և զՄարտիրոսն, և զՍիմէոն, և զհանգուցեալսն ի Քրիստոս՝ զԿիրակոս, և զԴանիէլ, զԱնդրէաս, և զԱկնքի:

586.

Ա Տ Ո Ւ Ա Շ Ա Շ Ո Ւ Ն Չ

Երեւն 352

Գրիչ՝ Գրիգոր Թորոսեանց
Վայր՝ Սուղտա—Սուրգաթ

ա

348ա Քրիստոս աստուած, քո սուրբ մաւրդ բարեխօսութեամբ ողորմեա Գրիգորի անարժան քահանայի, և հօրն իմ Թորոս քահանայի, և մօրն իմ, և կենակցին իմոյ: Եւ ղղաւակսն իմ պահեա ընդ հովանեաւ սուրբ աջոյղ՝ պատուիրանապահ լինել քո սուրբ բանիդ աւետարանի, խնդրուածօք սուրբ առաքելոցն քոց, ես սիրեցեալ աշակերտիդ, ամէն: Ի թվ. ՊԺՋ. (1367), ի Սուղտա քաղաքի:

բ

397ա ...Արգ, սմին՝ այս աստուածաշունչ գրոցս, փափագող եղէ եռանդունոս սիրով, ես՝ անարժան քահանայ Գրիգոր, որ և Թորոսեանց, և իմով ձեռամբ գրեցի զսա ի յիշատակ ինձ, և ծնողացն իմոց՝ Թորոս քահանայի, և մաւր իմոյ, և ղուղակցին իմոյ՝ Շաֆար Մելիքի, և ամե-

* Փերդալամյանի ծանոթագրութեան համաձայն Սարի սուրբ Գեորգի վանքը գտնվում է «ի Մոկաց աշխարհի, մերձ ի Մոկս և Մոկաց Թաղ, առջնթեր հեկայ լերին Նդերովայ»:

նայն արհանառու մերձաւորաց իմոց: Արդ, գրեցաւ սա ի Սուրբաթ քաղաքիս, յաշխարհիս Հոնաց, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, ի մարդեղութենէ կենարարին ՌՅՀԳ. (1373) և ի Հայոց մեծի թուականիս ՊԻ. (1371) ամի*, ի վայելումն զաւակին իմոյ Թորոսին: Արդ, յերես անկեալ աղաչեմ զամենեւեան, որք կարդայք և աւրինակէք, մեղաց թողութիւն խնդրեցէք յանցանաց իմոց և մերոցն ամենայն, և այն, որ առատն է ի տուրս պարգեաց, պարգեւեցէ մեզ և ձեզ զիւր անճառ ըարիսն, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

587.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 3393 (տես նաև 1309, 1383, 1553 և 1657 թ. թ.)

Հետ. ստացող՝ Տիրացու
վայր՝ Ապառնուհեաց վանք

ա

- 119բ Վերըստին ստացայ զաստուածախաւս սուրբ աւետարանս ես՝ նուաստ ծառայս աստուծոյ Տիրացուն՝ որդի Ներսիսին, և կենակից իմ Նդիսաբեք, դուստր Թադեոս իրիցու: Գնեցաք ի հալալ արդեանց մերոց ե եղաք մեզ յիշատակ և տղային մեր Նաւապին՝ գնացելոյն առ Քրիստոս, և եղաք ի սուրբ ուխտն ի վանքն Ապառնուհեաց՝ ի սուրբն Նիկողայոս, առ գերեզմանին սուրբ վարդապետին Գրիգորի, զոր աղաչեմք զամենեւեան, որք հանդիպիք այսմ հոգելից և աստուածային
- 120ա մատենիս, զի գուք, || որք էք այժմ ի մերում ժամանակիս և որք գայք զկնի մեր, յիշելոյ արժանի առնէք զմեզ ծնողաւք մերաւք: Նայ և կրկին աղաչեմ զձեզ դասք քահանայից և եկեղեցականաց, զի յիշէք զպատուելի և գհեզահոգի հայրապետն սուրբ վանացս՝ գհայր Անտոնն, զի նորայ յորդորելովն և կամակցութեամբն եղև այս սուրբ աւետարանս վանացս. և որք յիշէ զմեզ միով տէր ողորմայիւ աստուած զինքըն յիշէ ի միւսանգամ գալստեանն իւրոյ, ամէն:

Գրեցաւ գիրս ի Հայոց թվական[իս] ՊԺԶ. (1367), մարտին իԲ. (22), զի յայսմ ամի գնեցաք:

Հետ. ստացող՝ Յոհաննէս

բ

- 258բ Ես՝ Յոհաննէս երէցս, որ գնեցի զսուրբ աւետարանս ի Պետրոս արեղէն և վերըստին դարձուցի ի սուրբ ուխտն՝ ի վանսն, որ կոչի Ապառնուհեաց, առ զրան սուրբ Աստուածածնիս և սրբոյ Նիկողայոս հայրապետին, և եղի ինձ յիշատակ, և կենակցին իմոյ Անիմելիքին, և հաւրն իմոյ Տաւադիքին, և մաւրն իմոյ Աւգոցին, և եղբարցն իմոց Առլիպարսնին և Անանիքին, Նորշին և Շաքապարսնին, և զաւակաց նոցին՝ Մուրատին և Իւանէ և Արիստղոմէ, վկայութեամբ Փրաւմու գեղին տանու[տէրացն] | | |

* Այդպիսով, ձեռագրի ընդօրինակութիւնը տեւել է չորս տարի (1367-1371 թ. թ.):

588.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Նրեան 7741 (տես նաև 1360 և 1445 թ.թ.)

481ա ...Ըստ բերման յառաջարժութեան ընթացից լուսոյն մեծի դղալոյ, սբ ըստ լրապատարն և լուսակիրն էութեան մղտափարատն նշուլից ակնապարարն ականն արեռւ ստեղծականն տրուսեկի համբարէ, կուտէ ամաց բաղմաց յոլովութիւն շընչասպառ կենդանանորոգ առ ուղղեկան յաւիտենիս՝ վեշտասան յորելինի և միակ վեշտասանի ամաց շըրջադայութեան յարեգական տումարի ($16 \times 50 + 16 + 551 = 1367$), ոմն աստուածասէր և երկիւղած յաստուծոյ Տիրացու անուն, հանդերձ կապակցաւ իւրով, խորհուրդ բարի եղեալ ի մտի ստանալ գանձ պատուական... ընտրեցին մտաւք իւրեանց զայս գեղեցկայարմար գիրս ստանալ...: Արդ, որք հանդիպիք այսմ ըղձալի տառիս, կամ կարդալով, կամ աւրինակ դնելով, յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր ըղվերոգըրեալ պարոն Տիրացուն, և իւր որդին պարոն Վարդանեան, և Մելիսեփն, Կիրակեան, և Յովաննիս, Խաւանտ-Մելիսեփն, Յովաննիս, Էմիւս-Մելիսեփն, Յովաննիս, Խաւանտ-Մելիսեփն, Ուլուպեկն, Մարայ-Մելիսեփն, յովստիանեան, զՏիմաթեան, զԱմիր-Սարգիսեան, զՄաթեոս քահանայն, զՀովսեփիսեան, զՎարդան քահանայն, զԽաւ-Մելիսեփն, զԱստուածատուրն, Ղիմաթեան, զԽաւանտուրն և զամենայն արեան մերձակայս՝ զկենդանիս և զհանգուցեալսն, նաև զվերողրեալ հայրն զպարոն Տիրացուն՝ զողորմածն ասեմ և զաղաւթասէրն, զայցելուն որբոց և տնանակաց, և զաշխատաւորն, որոց ողորմեսցի Դրիսաոս և ջնջեսցէ զձեռագիր յանցանաց նորա, և որք յիշէք և թողութիւն մեղաց հայցէք, և ձերն թողցէ Դրիսաոս աստուած, ամէն։*

589.

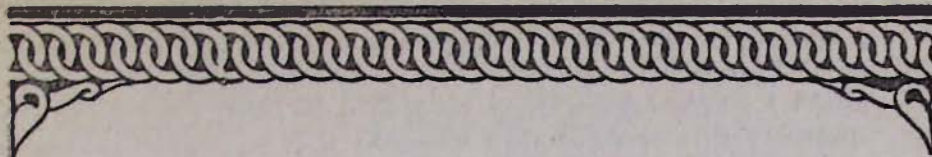
ՔԱՐՈՉԳԻՐՔ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ

Վիեն. 312. Տաշ. Յուլ. էջ 744

Գրիչ՝ Վառիլ
վայր՝ Ամառիա քաղաք

413ա Աւարտեցաւ քարոզգիրքս յԱմառիա քաղաք, ի դուռն սուրբ Նիկողայոս եկեղեցւոյն, ձեռամբ սուտանուն Վառիլ եպիսկոպոսին, ի վայելուծն անձին իմո, յիշատակ ինձ, եւ ծնողաց իմոց՝ Մարտիրոս քահանային եւ Պրապիմ (°), եւ եղբարցն իմոց, եւ դեռաբոյս հոգեւոր որդոյն իմոյ՝ Սահակ սարկաւազին, զոր տէր աստուած բարով վայելել տացէ ժառանգաւորաց. ի թվին Հայոց Պ. եւ ԺԶ. (1367), ի սեպտեմբեր ամսոյ, ԻԴ. (24), աւրն հինգշաբաթի:

* 481բ էջում գտնվում է նվերաբերական բովանդակությամբ մի հետաքրքիր ցուցակ, կազմված 27-ի. (1445) թվականին:

ՊԺԷ

1368

590.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փերդ. 6273, էջ 162 (Ի վանս Գլակայ սուրբ Կարապետին)

Գրիչ՝ Դաւիթ Մշեցի
վայր՝ Մուշ

...Եւ ես՝ նուազող Մշեցի Դաւիթ երէցս, ի դառն ժամանակիս, որ այլազգիք նեղէին զազգս քրիստոնէից՝ ևս առաւել զհոգեկալութեամբ ուխտն՝ սուրբ Կարապետն Տառնոյ, և նոքա ի չքաւորութենէ բերեալ գրաւ գնէին այլազգեաց. ես յիշեցի թէ, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն և յընդանեակ յԵրուսաղէմ, և իմ հալալ արդեանց տուի երկուհարիւր դեկան, և թափեցի զսուրբ աւետարանս, և վերստին դարձուցի ի սուրբ Կարապետ յիշատակ ինձ և նախնեաց իմոց...

Ի թուին Հայոց ՊԺԷ. (1368) էր, որ թափեցի:

591.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փերդ. 6273, էջ 163 (Վան, Տերափայր եկեղեցի)]
տես նաև 1330 թ.

Ի թուականիս Հայոց ՊԺԷ. (1368) ամենայն իրաց առատութիւն էր. բայց ջարդուն զօրքն չին* ի թողուլ, որ հանգչէաք, աստուած զօրացուցանէ զիւրեանքն ի վերայ թշնամեաց խաչին Կրիստոսի:

592.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Բրիտ. թնգ. 14 (Add. 15,411), Կոնիք. ծուց. 24 և Փերդ. 6273, էջ 163 (տես նաև 1321)

Հետ. ստացող՝ Աչեր և Նաորադիմ
վայր՝ Ադթամար

91ա Որք միանգամ յաստուածայնոցն բաղձան, զիղձ սրտիցն հանապազ ի վեր աճեցուցանեն, վասն զի սուրբ լոյս այս բերեալ եղև

* Իմա՝ չլէին:

ի Սիւնեացի տառնէն յերկիրս Ըորշտունեաց, և անկաւ ի ձեռս աթոռա-
կալին Աղքատարա, Իսկ աստուածասէր տանուտէրքն Աչերն և Նա-
րադիմ ի խնդիր ելեալ գնեցին սա ի Մ. և Մ. (250) զ[ահե]կ[ան], զա-
պականացուն տալով զանանցն ստացան: Ո՛վ, սրբամիտ հանդիպող
սմա, յիշեա ի տէր զպարոն Ումեկն՝ զԱչերու հայրն, և զՄուրատն՝
զՆասրաղնի* հայրն, զԱչերն, զՆարիմ (իմա՝ զՆասրաղինն), զԱմիր
Սարգիսն, զԽաւրուշեմ, զՆաւդուգն, զԱյմեիքն, զԽաւմնդն և զամենայն
արեան մերձաւորք նոցին...: Թուին ՊԺԷ. (1368):**

593.

Ա Ս Տ Ո Ի Ա Մ Ա Շ Ո Ի Ն Ձ

Վիեն. 55, Տաշ. Յուդակ, էջ 259

(աես նաե 1631, 1637 և 1666 թ. թ.)

Գրիչ՝ Յովհաննէս
վայր՝ Անի՝

ա

51բ Ջստացաւդ սուրբ գրոցս զարհի եւ զերջանիկ դիտապետն Բջնոյ
մեծ նահանգին՝ զտէր Մանուկ աղաչեմ յիշել ի տէր: Ընդ նմին եւ
զանպէտ գրիչս զՅովհաննէս եպիսկոպոս Անոյ վիճակիս, եւ աստուած
զձեզ յիշեսցէ:

բ

365ա ...Արքեպիսկոպոսն զտէր Մանուկ...հանգերձ հարազատովքն իւ-
րովք՝ Զաքարիայի եւ Սարգսի, աղաչեմ [յիշել]...:

գ

465ա Զեղկելի ծրողս զՅով[հաննէս] եպիսկոպոս Անոյ աղաչեմ յիշել
ի տէր:

Մաղկող՝ Մելիսեօքեկ

դ

471բ Որք զմտաց տեսանելիս մաքրեալ ունիք յայսմ աշխարհիս,
աչօք նայիք յերեւելիս եւ իմաստիւք յիմանալիս, աստուածաշունչ
սուրբ կտակիս եւ հոգելից սորայ բանիս: Յիշեցէք ի մաքրափայլ եւ
յերազրնթաց յաղօթս ձեր զստացող գրոցս զտէր Մանուկ, որ ստա-
ցաւ զսայ հալալ յարդեանց յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց, եւ ի կա-
տարել գրոցս գրելով ինքն փոխեցաւ առ Դրիստոս, եւ քնաց աստուա-

* Բնագրում՝ Վերսի:

** Թվականը հոնիւրերի Յուդակից բացակայում է, լրացնում ենք Ղ. Փիլղալամյանի
ժողովածուից (Երեւն, № 6273, էջ 163):

ծաշունչս ծաղկելի, | | | ի ձեռս անիր | | | *ընտրութեամբն աստուծոյ տէր Յովնան, մանուկ գոլով հասակաւ եւ լի ամենայն առաքինութեամբ իբրեւ ջահ անշիջանելի քայլէր ի մէջ եկեղեցոյ: Սաբաղում աշխատանօք եւ ընչիւք ազատեաց զգիրքս ի ձեռաց անօրինաց եւ ետ ծաղկել զսա: Որոյ տէր աստուած վայելել տացէ նմա բաղում ժամանակս, եւ զիւր ծնողաց հոգին ի ձեռաց սատանաի ազատէ աստուած, եւ որք յիշէք յիշեալ լիջիք ի Գրիստոսէ, ամէն:

Նայ եւ զանարժան ծաղկողս Մելիսեօքն յիշեցէք աղաչեմ:

Ե

486ր Շարժաւոյն էիցս ամենայնի
Նոր պատուիրան եա հրամանի...
Շարժեալ ի սէր անճառելի,
Տէր Մանուէլ յոյժ նազելի...
Եւ ետ գրել զաստուածաշունչս գովելի,
Եւ ստացաւ իւրն յիշատակ անջնջելի:
Ո՛վ, վեհագոյն եղբայրք բարի...
Լերուք եւ ինձ քաղցունք բարի,
Առնել յիշման դիս արժանի,
Զմեղսամակարթս յոյժ եղկելի,
ԶՄելիսեօքն վա[տ]թարս, մեղօք ի լի,
Որ եմ ծաղկող այսմ տառի:
Նայ եւս էր թիւն տումարին
Ութհարիւր** Հայկեան ազգին,
Տինայ է տասն*** յաւելուածին,
Այլ եւս եաւթն շարամանին (1368):****

594.

Ա Ս Տ Ո Ի Ա Մ Ա Շ Ո Ի Ն Չ

Ծրեան 2708 (աես նաև 1800 և 1780 թ.թ.)

Գրիչ՝ Ստեփանոս որդի Նաթերի
վայր՝ Ի քաղաքս Կաղարիա, որ և խրիմ առձայնի

486ր ...Արգ, յամենառատ շնորհացն աստուծոյ լցեալ արժանապէս
այրն աստուծոյ, սրբազան և առաքելնի, վեհիմաստ և հանճարեղ, կո-
րովամիտ և խոհեմիմաց, սրբասէր կրանաւոր քահանայն տէր Յով-
նան, աթոռակալ այցելութեան հիւսիսական աշխարհի, ստացաւ

* Քերված է մի տող:

** Բնագրում՝ ՇՀ.Ճ (800):

*** Բնագրում՝ ՇԺ.Ճ (10):

**** Եթե Շտասն-ից առաջ եղող ՇՀ-ն թիւ համարենք, որ քիչ հավանական է, ապա
կստանանք ոչ թե 1368, այլ 1375 (800+17+7+551=1375) թվականը:

զգիրքս աստուածաբան մարգարէիցն, և զտառս նորոց կտակարանայ,
զքրիստոսախաւս աւետարանութիւնս, և գառաքելոցն սրբոց զգործսն
և զքարոզութիւնսն, և զյայտնութիւն ահագին տեսլեան սրբոյ աւե-
տարանչին Յովհաննու ի մի տուփ, շատ ե յոլով ծախիւք, զարդա-
րելով խորհրդ[ղա]կան նկարակերպութեամբ՝ ոսկիտղարղ և երանգաներկ
487ա գունովք, ի սփռփանս ॥ և ի զուարճութիւն անձին իւրոյ և յիշատակող-
ւոյն առ յապա յաւիտեան: Եւ այնչափ ունէր փոյթ յանձն իւր և սէր,
և սիրէր յոյժ զբանն աստուծոյ, մինչ զի ոչ տալ քուն աչաց կամ
նինջ արտեանաց յընթեռնոյ զգիրս սուրբս և քննելոյ զխորս խոր-
հրդոցն, որ ծածկեալ են ի նմա: Որ և շնորհաւքն աստուծոյ հասու
եղեալ ամենայն մտաց զբելոց սրբոց անտարակոյս լեզուաւ տայր
զլոյս բանին աստուծոյ ի սիրտ և յոգի ունկնդբաց, որ քաղցր թուի
ի քիմս իմանալոյն, քան զմեղր բերանոյ, որ և ժողովեալ զբեանս
բազում մեկնչաց ի սրբոց հարանց բացայայտեալ՝ զընդոյր աստուա-
ծաշունչ գրոց մեկնութիւնս, և զի գրասէր գոլով ստացաւ զամենայն
գրեալսն և անյազ փափագմամբ ընթեռնոյր, ուստնէր և ուսուցանէր,
ոչ միայն բանիւ, այլ և արդեամբք ի գործ բերեալ արձանացուցա-
նէր զուսեալսն ի գրելոց սրբոց: Յորում և ընդ բազում արդիւնա-
րարութիւնսն զոր առնէր, արմատացուցեալ կանգնեաց ի վանս իւր
և տաճար երկնանման գեղապաճոյճ, կամարաձև, զմբբթայարկ,
սրբագործ վիմաւք, ոսկեզաւծ գեղազանութեամբ, տեղի անտանելոյն
և ի հանգիստ անախտ կամացն աստուծոյ և զենարան գառինն ան-
մահի, անուանելով զնա սուրբ Նշան, հինգ խորանաւք, ինն աստի-
ճանաւք յաւրինակ վերնոյն Սիոնի, հարգեալ ի նմա սպասաւորս սրո-
բէանմանս, կուսակրաւնս և սրբամաքուրս, հրեշտակազեղս զուարթա-
պատկեր, անդադար բերանով և անհանգիստ բարբառով սպասաւորե-
լով մշտամուռնչ փառաբանութեամբ արարչին ամենայն արարածոց՝
աստուծոյ հաւր և Յիսուսի Գրիստոսի և հոգւոյն ճշմարտի, որում փառք:
Արդ, աղաչեմք զկնի եկեալ մեր եղբարսգ սիրոյն Գրիստոսի,
որք պատահիք հոգիաձիր տառիս և հանդիպիք աւգտութեան ինչ իւրիք,
յիշեսցիք ի Գրիստոս Յիսուս ի տէր մեր և յաստուած զարժանին
յիշատակի, գերջանիկ կրաւնաւորն զտէր Յովնանէս՝ ստացաւզ զրո-
ցըս, զի յոյժ աշխատութեամբ և բազում հոգածութեամբ ջանաց յա-
ւարտումնս զրոցս, հանելով ինչս բազումս, մինչ յանգ հանեալ աւար-
տեաց, զոր տէր աստուած վայելել տացէ, ամէն:

Յիշեալիք և զծնաւզսն նորին, զփոխեալսն առ Գրիստոս՝ զպա-
րոն Պարոնշառն և զՏիգրիս*, մանաւանդ գհաբազատ եղբայր տէր Յով-
նանիսի՝ զսիրելին և զհամակ արի զՂազար յիշեսցիք ի Գրիստոս, որ
յամս յայս փոխեցաւ առ տէր, թողեալ սուգ մեծ սիրելեաց ազգա-
կանաց իւրոց, ևս առաւել եթող տրտմութիւն անմխիթար տէր Յով-
նանիսի, զի եղբայր կամարար էր նմա, և յամենայն գործս բարու-
թեան կամակից, իբրեւ գաւազան յենլի և որպէս ցուպ ի ձեռին, իբր

* Երեք տողի չափ դատարկ է թողնված:

զքաղաք ամուր և որպէս հաստատեալ թագաւորութիւն, և ըստ Դաւթայ՝ վայելուչ էր քնակելն նոցա ի միասին, քանզի և ինքն Ղազար, այր զոլով կտատրեալ հաւատով, սիրեաց զմիայնութիւն՝ հետեւելով կոչմանն Գրիստոսի, բառնալով յուսն զխաչն տեառն, հոգացեալ գտեառնն միշտ և ոչ զաշխարհի, եղեալ մի ողի միացեալ ի տէր, լիեալ ամաց յիսնից, բարւոք վարուք կեցեալ յաշխարհի, վերափոխեցաւ յանգրանկաց խորանսն երջանիկն ընդ երանելիսն, և թաղեցաւ պատուական մարմին նորա ընդ հովանեաւ նորաշէն սրբոյ տաճարին սուրբ Նշանին, որում և բաղում էր աշխատեալ նոյն ինքն Ղազարն, ի կանգնումն նորին տաճարի:

Հուսկ յետոյ, եթէ ակորժէք, յիշեալիք ի Գրիստոս և զանպիտան գրիչս զՍտեփանոս քահանայ, որ և ես աշխատեցայ ի սմա, մասն ինչ գրեցի՝ զնոր կտակարանս բովանդակ և զսաղմոսն, բայց ի յայտնութենէն, հրամանաւ տէր Յոս[եփոս], և կատարեցաւ ձեռամբ բաղմամեղիս:

Դրեալ էր հին կտակարանս յաշխարհն Փռանկաց, ձեռամբ արեղայի միոջ Առաքեալ կոչեցելոյ, ի քաղաքն Պալաւնիա, և կատարեցաւ ձեռամբ Ստեփանոս քահանայի, որդւոյ Նատերի, ի քաղաքս Կազարիա, որ և Խրիմ առձայնի, ի թուականութեանս մերում ՊԺԷ. (1368), յետ երկց ամաց անցելոյ առման քաղաքիս, յուրում և զկնի եկն սով սաստիկ և սատակեաց անհամար և անթիւ ոգիս, որ և գրելսյ անկար է:*

595.

ԳԻՐԳ ԵՒԹՆ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՅ ՊԵՏՐՈՍԻ ԱՐԱԳՈՆԱՅԻՈՅ

Երևան 3944

Գրիչ՝ Զաքարիա
վայր՝ Բնմայ

91ր

Արդ, զրեցաւ զիրքս այս ձեռամբ Զաքարի || [ի վերին վանքս Բնմ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածն[ի, ի] վայելումն անձին իմո և մանկանց եկեղեցո, [որ] են ի կարգէս միաբանողաց, ի թվ. մարդնդութեանն Գրիստոսի ՌԳՃ. և ԿԸ. և ի հոռց՝ ՊԺԷ. (1368): Արգ, աղաչեմ զամենեան, որ հանդիպիք սմա, յիշման արժանի առնել զանարժանս յամենայնի զՔրա Զաքարիա քարողողս, որ զսակաւ յետի տետրերս գրեցի, և զծնողսն իմ, նախ զհոգեւորն՝ զհօրեղբայրն զԱռաքել վարդապետն, որ սնոյցն զիս և ուսոյց, և ապա զմարմնաւորն՝ զհայրն իմ՝ զՏէրտէր, և զմայրն իմ՝ զԱգատ Խաթուն, և զամենայն արեան մերձաւորսն: Այլ և կրկին աղաչեմ, զի յիշեցէք առաջի տեառն զամենայն զովութեանց արժանաւորսն զԴԱՐԲՆ և զՍարգար

* Ձեռագրում կան բարձրարժեք մանրանկարներ 194ր և այլ էջերում:

էֆրաթնիս* սուրբ ուխտիս, որ յոյժ սիրով զմեզ հանգուցին, և յիշողքդ որով մտօք զմեզ (»), դարոց զտրիտուրն և զաշխատանաց հատուցումն Գրիստոս հատուցէ, ամէն: Այլ և որք յիշեն [զմե]դ բարի մտօք ինքեանք յիշեալ լիցին ի Գրիստոսէ, ամէն:

596.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 6347

Գրիչ՝ Ստեփանոս
վայր՝ Հ[ի]զան Բաղամ

295բ ...Այլ և գրեցաւ սուրբ աւետարանս ձեռամբ անիմաստ և ախմար գրչի Ստեփանոսի, յիշատակ կենակցի իմոյ Հերմիէֆիմ, և հաւերն իւրոյ Քուրթամիրիմ, և մաւրն՝ Տիկիմ-Միլիֆիմ, և եղբաւրն իւրոյ Պետրոսիմ:

Եւ արդ, ի յաւարտ սուրբ աւետարանիս, ի հայրապետութեանն Հայոց տեառն Դաւթի, որ ի յայս ամիս փոխեցաւ ի Գրիստոս և սուգ անմխիթար եթող մեզ, զերկնից արքայութիւն տացէ նմա տէր աստուած, ամէն:

Դարձեալ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի քաղաքս, որ կոչի Հզան, առ զրան սուրբ Սարգսի և առ ոտս Դամազիէլի և սորին սպասաւորի՝ աշխարհալոյս վարդապետի մերո Յոնաննիսի, և հաստատ պահեսցէ զսա մինչև ի խորին ծերութիւն, ամէն:

Ո՛վ, սուրբ մանկունք եկեղեցւոյ յիշեցէք ի սուրբ յաղաթս ձեր՝ զՏիբուհիմ, զհայրն իւր զՔուրթամիրիմ, և զմայրն իւր զՏիկիմ-Միլիֆիմ, և զեղբայրն իւր զՊետրոսիմ, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

Իսկ էր թվականիսն** ի Պժի. (1368) յորժամ աւարտեցաւ սուրբ աւետարանս:

Ձծովացեալս մեղաւք զՍտեփանոս գծողս յիշեցէք ի տէր:

597.

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Գ Ի Ր Դ

Երևան 659

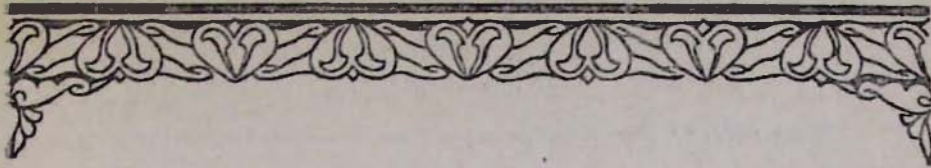
Գրիչ՝ Մաղափա
վայր՝ Կաֆայ

320բ Ի թուիս Պժի. (1368) յանգ ել[ե]ալ կատարեցաւ քանոնս հաւատոյ քրիստոնէից ձեռամբ Մաղափա զպրի, յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց՝ Անուսի, և մաւր իւրոյ Քաղուհոյ, և եղբարց իւրոց՝ Սա-հակիմ և Յակոբիմ և Միլիսեդիկի, որք կարդայք կամ աւրինակէք յիշեցէք յաղաթս ձեր զսոսա և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

Ի Կաֆայ գրեցաւ զգիրս:

* Իմա եղբարքս, Լատիներէն Frater—եղբայր բառից:

** Ձեռագրում հապաված է այսպէս՝ «թվիսն»:

ՊԺԸ

1369

598.

ՄԱՏՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՑ

Ծրեան 5883

Գրիչ՝ Ստեփաննոս
վայր՝ Արտամէտ գիւղ

ա)

... Արգ, [ցանկացեալ] այս աւրհնութեանարեր և հողհրաւէր յուսալիւր և իմաստապաճոյճ տառիս, ես՝ եղկելի և յոգնամեղս սուտանուն չկրանաւոր Ստեփաննոս, սիրայորդոր և ջերմ սրտիւ գրեցի 468ա զսա յիշատակ ինձ, և ծնաւդաց իմոց՝ հաւրն իմ Կիրակոսի, և մաւրն իմ Մելէքի, և քեռն իմ Գիւնէի, և ամենայն արեան մերձաւորաց, և այնոցիկ որոյ երախտիք կայ ի վերայ մեր:

Արգ, աղաչեմ դամենեսին, որք հանդիպիք սմայ կարդալով և ուսանելով, յիշեցէք ի տէր աստուած զմեզ և զմերսն ամենայն, և բոլոր սրտիւ աստուած-ողորմի ասացէք, և ողորմածն աստուած ողորմի ձեզ և մեզ և ամենայն հաւատացելոց, ամէն:

Արգ, գրեցաւ հոգելից և աստուածային տառս ընդ հովանեաւ Գէորքա զաւրավարիս, ի գեղջս, որ կոչի Արտամէտ, ի հայրապետութեան տէր Ներսէսի, ի թվականութեան հայոց ՊԺԸ. (1369), յունիս ի տասն սկսեալ և ի սեպտեմբեր Լ. (30) աւարտեալ* Ձգիրգս յառաջն ի Վարագ սկսաք ի գրել. իժն անիծեալ և շար թշնամին, որ ի սկզբանէ հակառակ է աստուծոյ, յարուցմունք արար ի վերայ մեր, և յանաւրինաց բռնութենէ խիստ ի նեղութիւն կայեաք, և զամն ողջ ի վախուստ, և հալածական շրջէտք, և հեծելոց շարժմունք ի վերայ երկրի:

Մեք ելաք | | **

բ

Գիրգս Ս[ս[իթ]ար վարդապետի աւրինակէն է ըղորդած, աւելին քերած և ստոյգն ի գրած:***

* Ձեռագիրը բաղկացած է 468 թերթից, յուրաքանչյուր թերթի վրա կա շուրջ 750 տառանիշ: Այսպիսով, 8,8 տպագրական մամուլ ծավալ ունեցող ձեռագրի ընդօրինակութիւնն ի կատար է ածվել 110 օրում, այլ խոսքով՝ գրիչն ամեն օր, միջին հաշվով, տապալել է 4,5 թերթ:

** Հիշատակարանից թերթ է ընկել:

*** Գրված է 468ր էջի ստորին լուսանցքում:

599.

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Փիւրղ. 6273, էջ 163—164 (Արապկեր, է սր. Աստուածածին եկեղեցի)

Վայր՝ Սեբաստիա, հուռուիսն գիւղ

Օրհնեալ է սուրբ երրորդութիւն, որ հասոյց զնուաստս ի զրաւ գրչութեանս ի թուականութեանս Հայոց ՊԺԸ. (1369), ի հայրապետութեան տեառն Մեսրոպայ, և ի թաղաւորութեան Հայոց Կոստանդինոսի, և մերոյ առաջնորդիս մայրաքաղաքիս Սեբաստիոյ՝ աստուածարեալ ծերունւոյս տէր Սիմէօնի, հովուի տրոյ և քաջամարտի և առաքելաւորաս, լուսանշոյլ, նաև քսուր կրօնաւորքն սրբոյ Նշանին՝ զՅովաննէս հայրապետն, և զՆերսէս, և զՄարտիրոս, և զՎարդան կրօնաւորքն: Արդ, աղաչեմ զամենեւեան վասն սիրոյն Քրիստոսի, որք օրինակէք կամ կարդայք, յիշեսցիք զմեղուցեալքս, և տէր զմեզ յիշէ յիւր արքայութիւն:

Գրեցաւ սա ի զեզս, որ կոչի անուն հուռուիսն, ընդ հովանեալ սուրբ Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ:

600.

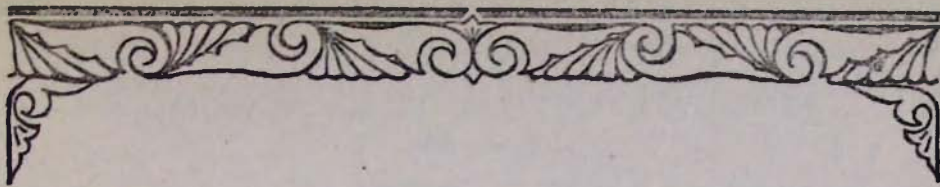
Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Թորոս Աղբար, Բ. էջ 427 (Տէգրանակերտ)

Գրիչ՝ Ստեփաննոս

Վայր՝ յերկիրն Մոկաց, ի վանքն Ծպատ

Գրեալ յերկիրն Մոկաց, ի վանքն Ծպատ, ընդ հովանեալ սուրբ Փրկչին, ձեռամբ Ստեփանոսի, ի թվ. ՊԺԸ. (1369), Յիշեցէք զՍարկաւազ քահանայն... զՆոր տիկինն... զՏէրանձն... եւ զմեծարգին եւ զմեծահարկն՝ զՅակոբոս տիսալարն... զՄամայ տիկինն, զԱստուածատուր տիսալարն... եւ զվառաւք ի փառս բարձրացեալ զԳրիգոր տիսալար, եւ զԹագոսկին...:

ՊԺԹ

601.

1370

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վենետ. 187 Յուլիան. Ա. էջ 779—780

Գրիչ՝ Յովաննէս-Ալիեախ
Վայր՝ Եկեղեաց գաւառ, Թլակ աւան

է66բ Ի Թուականիս Հայոց ՊԺԹ. (1370), նոյեմբերի ԺԷ. (17) աւար-
տեալ եղև: Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ձեռամբ տխմար և ախմար
զբշի, սուտանուն եպիսկոպոսի Յովաննիսի, որ հոմանուն Ալիեախի,
Տարաւնոյ սուրբ Կարապետի, ի դառն և ի նեղ ժամանակի, որ նեղեալ
է աղղ քրիստոնէի ի յաղգէն Իսմայէլի, աւարտ եղեալ այսմ տառի
ի դաւառիս Եկեղե[ա]ցի, ի մեծ աւանս, որ Թլակ կոչի: Ես տարագիր
յայս վայր եկի, և էի տգէտ յամենայնի, և ոչ հմուտ այսմ գործի,
վասն կարեաց իմ յանձն առի, զի էի աղքատ յամենայնի, վասն
այնորիկ զսայ գրեցի, ծաղկով զարդտրեցի, և սեկեցի, և կաղմեցի:*
Դարձեալ յերես անկեալ աղաչեմ զամենեսեան չլինել մեղագիր սխա-
լանացս և խոշորութեանս, զի այս էր կար մեր, զի որք հանգիպիք
սմա տեսութեան, կամ աւրինակելով, կամ կարգալով, յիշեսցիք միոյ
աստուած-ողորմայիւ զանարժան և զմեղուցեալ զծագրաւդակս զՅով-
նանէս եպիսկոպոս Սուրբ Կարապետցիս, ընդ մեզ և զհայրն իմ՝ զպա-
րոն Ներսէս, և զմայրն իմ Մալախաթուն..., դարձեալ կրկին զիս՝ զան-
պիտան գրիչս զԱլիեախ եպիսկոպոս, և զմեր ազգականս՝ զԿարապետս,
ընդ նմին զաւժընդակս զսպասաւորս մեր՝ զԻշխանս, զտան սպասա-
ւորս մեր՝ զմզտեսի Յակոբս, և զԿիրակոսս, որ զՅովան գլխոյ Թուխտն
ինք կոկեաց՝ կրկին յիշեսցիք...: Դարձեալ յիշեսցիք զԹադէոս քահա-
նայն, և զորգիքն՝ զսարկաւազներն՝ զԵրեմիայն և զՅովնանէս, որ
հացով և ամէն բարաւք աւգնական եղեն մեզ: Դարձեալ յիշեսցիք
զՅովսէփ աւագերէցն և զորգիքն՝ զՀայրապետ սարկաւազն: Դարձեալ
յիշեսցիք զպարոն-տէր Աւագն, և զդուստրն զԳոհարխարունն՝ զմեր
ազգականն, որ առաջի տարին ընկալան զմեզ և բազում բարութիւն
արարին: Դարձեալ կրկին յիշեսցիք զհայրն իմ՝ զպարոն Ներսէս և
զազգականն իւր զՄեծխաթուն ծերուկն, որ մխիթարէր զմեզ հանապազ:

* Մինչև այստեղ հիշատակարանը չափածո է:

** Այս մասը ապօրինի է այսպես՝ Շապասաւորս մեր, զիշխանս զտան սպասաւորս
մեր...: Իհարկե, սպասաւորներին շարքում գրիչը չէր կարող հիշաւակել տեղի իշխանին,
անկասկած է, որ նախադասութեան մեջ «Իշխան»-ը՝ անձնանուն է:

602.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐՕՆՈՅ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԱՄԻԿՈՆԵՆԻ

Ծրեան 1886

Գրիչ՝ Անտ[ոն]

ա

95ա Ո՛վ գասք լուսերամից, որք աւզտիք կամ աւրինակէք և կամ տեսութեամբ հանդիպիք, աղաչեմ, աղաչեմ մեղաց թողութիւն խնդրեցէք Յովաննէս սարկ[աւագի] և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, որ յոգնատենչ փափաքմամբ ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց իւրոց ի յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց, նայ և զմեղաւք թաղծեալ և զանարհաստ գրչակս զԱնտ[ոն],* և զծնաւդսն իմ, և զամենայն արեան մերձաւորսն, և զդատրիկն իմ զԵրիւնան, որ յայսմ ամի փոխեցաւ ի Դրիստոս. և որ զմեզ լի սրտիւ յիշէ և մեղաց թողութիւն խնդրէ՝ ինքն յիշեալ եղիցի յարքայութիւնն Դրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

Ծաղկող՝ Ալիքախ

բ

124բ ՁԱլիքախ եպիսկոպոս ծաղկաւպակս յիշեցէք ի տէր մի ողորմա-յիւ, և աստուած զձեզ յիշէ:**

603.

ՀՈՒՄՄՈՒՆՔ ԶԱՌԻՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԻ

ԱՍԱՅԵԱԼ ԴԱԽԹԻ ՄԵԿԵԶԻ

Վեհն. 336, Տաշ. Յուց. էջ 757

Գրիչ՝ Սիմէոն

ա

278բ- Փառք... որ ետ կարողութիւն անարժանիս հասանել զբաւ կտա-
-279ա կիո: Արդ, ես՝... Սիմէոն սպասաւոր բանի, առաջինս ի մեղաւորաց եւ վերջինս ի կարգ վարժապետաց... գրեցի ի գառն եւ յանանդոր ժամանակիս, որ ոչ գոյր հանգիստ ի տեղի գրելոյ: Ի թվականի ՊԺԹ. (1363) սկսայ ի գրել եւ աւարտումն եղեւ ՊԺԹ. (1370): Որք ճաշակէք ի քաղցրահամ պտղոյս աստուածաբանութեանս, որ կա ամբարեալ ի սմա, յիշեցեսցիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զտառատիպ գծիս՝ զՍիմէոն սպասաւոր բանի, եւ զհարազատ հոգեւոր եղբարքս իմ՝ զՍտեփաննոս, զՅովաննէս եւ զայլս, որ ի գրելն աւգնական եղեն, զՍարգիս,

* Գրիչ անունը՝ «Անտ[ոն]», լրացնում ենք 121ա էջի հիշատակագրութիւնից:

** Հիշատակագրութեան հեղինակ Ալիքախ եպիսկոպոսը 1370 թ. ընդօրինակել է Վեհնեմիկի № 187 ավետարանը (տես՝ նախորդ հիշատակարանը): Ուստի և սույն անթվական հիշատակարանը տեղագրում ենք նրան առընթեր:

զԱմիրն, նայ եւ զսրբասնեալ հոգևոր որդեակն մեր զՅովաննէս ք[ա]-
հ[անայն], եւ զՎարդան, եւ զՅովաննէս, որք բազումս զթացին ի մեզ...:

Բ

53ա ... Ո՛հ, հհ, զղափնութիւնս, որ կրեցաք սուտակասպասաց սուտ
եւ սոսկ կրաւն[աւ]որաց:

Հետ. ստացող՝ Յովաննէս

Գ

1ա Ո՛վ սուրբ ընթերցողք, Յովաննէս կրօնաւորն զիւր փիլոնն ինձ
երեստ յիշատակ, որ ժամաւք եւ պատարագաւք զինքն յիշատակէաք:
Ջղիրքս բերին ի ծախ, ես այլ ոչինչ չունէի, զՅովաննէս կրաւնաւորի
փիլոնն տուի զըրոցս ի գինն. ով որ ընթեռնու՝ զՅովաննէս աբեղայն
յիշեցէք միշտ եւ հանապազ յաղաւթս ձեր, եւ աստուած զձեզ յիշէ
յիւր արքայութիւնն, զիւր անունն զրէ ի կենաց գիրն, ամէն...: Եւ
զՅովաննէս կրօնաւորն իւր զծնողաւքն հանդերձ, զհայրն իւր Սիոն եւ
զմայրն իւր Սիրմայ, որ զգիրքս երեւ թեթեւ գնով ինձ երեստ. Բրիս-
տոս աստուած զիւր անունն եւ զիւր ծնողացն՝ զՍիոնի եւ զՍիրմին,
ի կենաց գիրն զրէ, ամենայն սրբոց բարեխաւսութեամբ...:

Ընդ [սոցա] եւ գիս, զՅովաննէս վարդապետս, որ զգիրքս գնեցի,
եւ զիս յիշեցէք յաղաւթս ձեր՝ միշտ եւ հանապազ, եւ աստուած զձեզ
յիշէ յիւր արքայութիւնն, ամէն, եղիցի, եղիցի:

604.

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՆԻԻԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Ծբևան 1748

Գրիչ՝ Պաւլոս:

Ա

289ա Ի թվ. ԸՃԺԹ. (1370), Սարգիս երէց, եղբայր Յովաննէս վաբ[ա]յ-
պետի, նեղե[ա]լ յանաւրինաց եւ յաղքատութիւնն անկեալ, հեռանայր
աւտար երկիր, եւ յանկարծ հասանի վախճան մահուան նորա եւ որդոյն
նորա Յովաննիսի, որ էր ծաղկեալ երիտասարդական հասակաւն, եւ ու-
նէր Ա. (1) զաւակ արու՝ երկուամեակից: Արդ, աղաչեմ զամենիսն,
որք հա[ն]գիպիք այսմ տառի, մեղաց թողութիւն խնդրեցէք Սար[գ]իս.
քահանային եւ Յովաննիսին, որ մինչ առաւա[ւ]տ էր կենացն՝ երեկոյ
եղև ամացն: Եւ զՊաւլոս անպիտանս յիշեցէք, աղաչեմ, եւ որ յիշէք՝
յիշե[ա]լ լիջիք յամենառատ պարգևագէն Յիսուսէ Բրիստոսէ, տեառնէ
մերոյ, որում փառք յաւիտեանս, ամէն:

Բ

121բ Տնկիկ Պաւլոս՝ սուտ կրաւնաւոր,
ՋԱրիստոտելի գիրք ծանր ու խոր.
Տառս այս՝ ծաղիկ բազում գունոյ,
Վարդապետաց է սայ պիտոյ,

Դու փափակիս կաթիլ ջրոյ,
Սո և վտակ հոսան դետոյ,
Եւ դու տկար, որպէս մեղու,
Աստի չկայ ճար ըմպելոյ,
Ես եմ լալի բաղում դիմաւք
Ի բանսարկուէն խոցեալ նետաւք:
Յիշեցէք ի Դրիստոս, աղաչեմ, աղաչեմ:

605.

Մ Ա Ս Ն Ա Ս Տ ՈՒ Ա Ծ Ա Շ Ն Ջ Ի

Երևան 150

Գրիչ՝ Մարկոս
Վայր՝ Կաֆայ

Ասանաւր կատարեցաւ մատեն[ս], որ կոչի գիրք Պաւղոս
առաքեալ, որ ունի անթերի չորեքտասան գլուխ լիակատար՝ ցանկոյն
168բ իւրեանց միահամուռ, ի թվարեութեանս Հայոց ութ հարիւրերորդի զի
տասներորդի իններորդի (1370), ի կաթողիկոսութեանն տեառն մերոյ
Մեսրոպայ, և այսմ նահանկի դիտաւորութեանն աթոռակալի Յոնա-
նէս արեղայի կորովամտի, յոյժ հմուտ աստուածաշունչ մատենից,
բնական Սերաւապի, ձեռամբ նուաստ Մարկոսի փցուն գրչի, ի մայ-
րաքաղաքի, որ Կաֆայ անուն յորջորջի, ընդ հովանեաւ ի յոտս
սրբոյն Յակոբի, ամէն:

606.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ ՈՒ

Երևան 3937

Գրիչ՝ Ստեփանոս
Վայր՝ Վառ

118ա Սորա օրինակս այս էր կարծեաւք, բայց դու զգուշացիր այլ[ի]
լաւ դառնես | | ,* և դմեղապարտս Ստեփանոս վար[դապետ յիշել]
աղաչեմ, թվ. ՊԺԹ. (1370),** ի Վառ:***

* Մի բառ չի ընթերցվում:

** Թվականը գրված է փակագրով:

*** Հի վանք բառը գրված է Մ. Սմբատյանցի կողմից, ինչ տվյալի հիման վրա,
չգիտենք:

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 4687 (աւս նաւ՝ 1317, 1488 և 1514 թ.թ.)

Գրիչ՝ Զաքարայ
վայր՝ Աղքամար

590բ Եւ արդ, ես՝ ունայնացեալս ի գործառնութենէ կանուխ ժամանելոցն, յողնամեղս ե վեցունս ի գրչաց, ծառայ ծառայիցն աստուծոյ, սուտանուն կր[աւնաւոր] Զաքարայ, յետին և վերջին քան զամենեսեան ի արուեստ գրչութեան, և անիմաստ գոլով... հրամանաւ և քաջալերութեամբ հոգևոր եղբարց մերոց սրբազան կրաւնաւորացս ձեռնարկեցի ի մեծ գործս յայն, և զպակասութիւն և զթերութիւն սուրբ գրոցս ի կատար և ի յաւարտումն հասուցի ի վայելումն մանկանց

591ա Սիոնի, ի նոյն աստուած ը աբնակ կղզոյս Աղքամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս և սուրբ Նշանիս, ի գառն և ի վշտաբեր ժամանակիս, և ի թուաբերութեանս Հայոց ՊԻ. (1371): Եւ արդ, աղաչեմ զձեզ տէրամբ և սիրով աստուծոյ... յիշման արժանի առնել զմեզ՝ զիս զանարժան գրողս զԶաքարայ, և զծնողսն մեր..., նաև զուսուցիչ մեր և զսուցողն՝ գարրահոգի և զպատուական կրաւնաւորն զԿարապետ՝ զհանգուցեալն ի Քրիստոս...:

Յիշեա Քրիստոս աստուած ողորմութեամբ քով զսրբասնունդ և զընտրեալ և զերիցս երանեալ կրաւնաւորքս, որ կան այժմ ի գոռն սուրբ Խաչիս և բազում աշխատութեամբ և տառապանաւք և պանդրխտութեամբ սպասաւորեն սուրբ եկեղեցոյս, որ ի բազմացն սակաւք են մնացեալ, և են թուով իբրև ԺԾ. (15), որոց անուանքն են

591բ այսոքիկ՝ առաջին, ը տէր Ներսէս կաթողիկոս՝ հեգահոգի և աննենգ սրտիւ և հոգով, և ազգական նորին տէր Զաքարայ՝ սրբահոգի և առաքինի և ժիր քան զամենայն, և պատուական և ծերունի և ալեւք ծաղկեալ հարքս մեր՝ զԿարապետ կր[աւնաւոր], զՍարգիս, և զՄերուհ, որ են մեզ խրատատուք և պահապան և քաջալերիչ ի գործս բարիս և ի վարս առաքինութեան, ընդ նոսին և զմեր ընկերակիցքս՝ զԳրիգոր և զՍտեփանոս, զԹումայ և զԱսատուծատուր, զԿոստանդ և զԽաչիկ, զԱւետիս և զՏիրացու, և զեղբայրս մեր՝ զԿարապետ քահանայ, որ աւգնական եղև մեզ և քաջալերիչ:

Արդ, սոքա գոր յիշեցաք, որ կան ի գոռն սուրբ Խաչիս, են անմխիթար և անազնական յամենայն կողմանց, ոչ ժողովրդենէ առնուն և ոչ յայլոց, այլ գեռևս զիւրեանցն այլոց տան, և բազում աշխատանաւք և չարչարանաւք զհարկաւոր կերակրիկն պատրաստեն,

և են հնազանդեալ Քրիստոսի քաղցր լծոյն և փոքր բեռան, ընդ որոց փոխարէն տացես սոցա՝ Քրիստոս աստուած, զքո ողորմութիւնդ ե. զանբաւ բարութիւնդ...:

592ա Յիշեցէք զաստուածասէր և զհաւատարիմ տանուտէրքն՝ զՇնո-
հուոր, զԲարսեղ և զՏէրպալ ի սուրբ յաղաւթս ձեր, որ անխափան և
անձանձրանալի զան ի դուռն սուրբ և եկեղեցոյս և աղաւթք առնեն.
տացէ նոցա տէր վարձս ըստ վաստակոց իւրեանց: Արդ, ով որ կա-
մակից լինի, որ զայս յիշատակարանս յամէն տարի հետ այլ զրիա-
նուցն կարգան, Քրիստոս աստուած իւր ամէն մեղաց և սխալանաց
թողութիւն շնորհէ, և ով որ հակառակէ՝ ինքն գիտէ ու Քրիստոսի
դատաստանն, ըաւ է իմաստուն լսողացդ:

608.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7474

Գրիչ՝ Ստեփանոս:
վայր՝ Սուրխաթ

490բ ... Եւ ես՝ յետնեալ հոգս մեղապարտ Ստեփանոս կոչեցեալ, անուամբ
և ոչ գործով՝ երիցութեան, անպարապ անձամբ ձեռնարկեցի սա, հրա-
մանաւ և ծախիւք եղբաւր մերոյ Մարտիրոս քահանայի՝ վեհականի
և ճշմարտի, որ ի կանուխ ժամանակաց հետամուտ եղեալ վափսճելի
տենչմամբ իւրով սիրոյ սորայ ետ դրել զսա անպիտան ձեռինս,
ամենայն հոգատարութեամբ, անհանգիստ հողովք երկնեալ ի քառեակ
եղանակս՝ զտիւ և զդիշեր, ամենայն աւգնականութեամբ, ես առաւել
աղաւթիւք և խնդրութեամբ վասն առաւել ե Գերմն սիրոյն իւրոյ,
մանաւանդ վասն պատուելի երիտասարդական հասակին, զի թերեւս
տեսցէ գկատարուիմ սորա, ի յիշատակ իւր առ տէր և ի պայծառու-
թիւն սրբոյ եկեղեցւոյ:

Արդ, խնամաւք խնամակալ էին եղև դրաւ սորա ի ժամանակս
յոյժ անբարի, զի վասն ծովացեալ մեղաց իմոց կողմս հիւսւսական
խրատութե չարին ի գումարի գոլով, իշխանք և հազարապետք զմիմ-
եանս սատակեն, կամք մնալով անյիշաչարին և անոխակալին այց առ-
նել համայն իւրայոցս, զի մի գերեալքս և վայրատեալքս ի վայրս
նժգեհութեան կրկին կողոպ[տ]եցուք մեղաւք մերովք...:

491ա ... Կատարեցաւ ի թուաբերութեանս Ազքանազեան և Թարեզական
տաւմարի ԳԻ. (1371), և ըստ նորում շրջանի ՄՁԷ. (287), և ի գա-
լըստենէ կենարարին ՌՅՀԳ. (1373), և յելիցն Աղամայ ի դրախտէն
ՅՁՂԶ. (6796), ի հայրապետութեանն տեառն Մեսրոպայ, և յաթոռա-
կալութեանն տէր Յովնանէիսի իմաստնոյ և խոհմականի, ի թագա-
ւորութեանն Կոստանդիայ, և յաշխարհակալութիւնն տաճկաց Մամայի,
յաշխարհիս Հոնաց, և ի յերկիր Խրիմի, ի հոյակապ և ի հռչակաւոր
քաղաքիս, որ կոչի Սուրխաթ, բնդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին և

սրբոյն Սարգսի զաւրավարի, զոր յայսմ ամի վերստին նորոգեցաւ՝ տաճար պայծառ և վայելուչ:

Եւ որ սրտի մտաւք և յաւժարական սիրով յիշեսցէ զյիշատակեալքս ի սմա, յիշեալ լիցի և նա ի Գրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս: Եւ որ հաւատով զամէնն ասասցէ, և նմա ողորմեսցի Գրիստոս ի միւսանգամ գալստեան իւրոյ:

Եւ մի ոք անաւաղ շաւղափեսցէ զսա կամ ի գետնի զնիցէ, այդ զղուշութեամբ սպասաւորեսցէ սմա, երկու կամ երիւք գաստառակաւ, զի զգեցուցէ զնա զգեցուցանաւոյն Աղամայ, որում փառք յաւիտեանս, ամէն:

609.

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՆԻԻԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Ծրեան 7151

Գրիչ՝ Գրիգոր-Խութլուշա [Տաթևացի]

ա

95բ

Որ չմոռանաս աղայեմ զրադամեղ ծրոյս՝ զԳրիգոր սարկաւազ, մականուամբ Խութլուշա կոչեցեալ, աղայեմ և զբաղմբրախտ հողեշահ պարոն՝ զմեծ վարդապետն Յօհաննէս, որդի քաջի Իւանէի՝ Որոտան իշխեցողի, որոյ տէր ողորմեսցի, ամէն: Խոշորութեան անմեղադիր լերուք, զի կար մեր այդ չափ էր:

բ

93ա Ազայեմ զձեզ վասն սիրոյն Գրիստոսէ,
Զքաջ և զկորոյն յիմաստ բանի՝
Զվարդապետն զՅոհաննէս Որոտանցի՝
Ըզստացող այսմ կրտակի,
Ընդ նմին և զիւրսն ամենայնի,
Յիշատակել աստ յանուանի,
Առաջի գենման գառինն:
Եւ զմեղապարտս յամենայնի,
Զփանաք գրիչ մեղօք ի լի
Յիշման առնէք ասա արժանի,
Զի մեր մեղաց զիրն ջնջի,
Եւ ձեզ ի տեառնէ տացի բարի,
Որչափ մեղ ի ձէնջ շնորհեսցի,
Եւ զՅակոբոս սպասաւոր բանի,
Աշխատողիս՝ Թղթոյս կոկողի,
Յիշել ի տէր առնէք արժանի:

Եւ զուք յիշեալ լիջիք ի Գրիստոսէ աստուծոյ մերմէ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

610.

ԳԻՐԳ ՎԵՑՕՐԵԱՅ ԳՈՐԾՈՅ ԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆՆ
ՅՐԱ ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍԻ

ԵՐԷԱՆ 1659

Գրիչ՝ Գրիգոր-Խուրլուշա [Տաբևացի]

Արդ, ով սուրբ ընթերձողք և զազախարողք, որք օգտիք ի սմանէ
րարիակամ մտօք, զստայսդ գրոցս զժրաջան և զտիեզերալոյս վար-
ժապետն մեծ՝ զՅովնանէս Որոտնեցի, յաղաւթս յիշեցէք տոռջի զեն-
350բ ման ը գառինն. և թողութիւն յանցանաց հայցեցէք հանգերձ իւրա-
յոցն...

Աղաչեմ ե զայլ ամենայն երախտաւորքս, որք հանդիպեցան ի
սմայ, առաջին զծաղրին՝ Եփրեմ վարդապետի, որ աշխատեալ եղև ի
սմա հրամանաւ և արդեամբ վեհափառ տեառն իմ վարդապետին Յո-
նանէս Որոտնեցոյ, որոյ յիշատակ սոցին անջնջելի ֆնասցէ այժմ և
առ[ն]ապայն, և զիս գտրուպ և զանարհատ գրիչս՝ զսպասաւոր նմին,
որոյ հրամանաւ աշխատ եղէ սակաւ մի զառ ի նորոգումն եզծելոցն
ի սմա՝ զԳրիգոր ս[ար]կ[աւազ] մականուն Խուրլուշա, և զկազմող սմին,
և զայլ երախտաւորքս յիշել անխարդախ մտօք ի րարի, զոր մեզ ընդ
ձեզ [առ]հասարակ տացէ խնդրողացս և բանայցէ րախոզացս զանճառն
իւր խոստումն ստացիչն մեր կրկնակի ի գալստեանն իւրում, որ
ամենակաթն է և աննախանձ, և կարող [է] տալ ոչ երկմտելոց զցան-
կալին ի նմանէ, ընդ որում հօր իւրում և հոգոյն սրբոյ վայել է
փառք, իշխանութիւն, պատիւ, այժմ և ի միշտն յաւիտենիս, ամէն:
Թվ. ՊԻ. (1371) նորոգեցաւ:

611.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ի

ԵՐԷԱՆ 8036

Գրիչ՝ Մկրտիչ

232ա ... Յիշեցէք ի մաքրափայլ և յերկնաթռիչ յաղաւթս ձեր զՄկրտիչ
քահանայ զփծուն գրիչս, և զսոքա՝ Ի. զաւակս իմ՝ զՈվնէսն և Զա-
քարէն, և զհայրն իմ՝ զԳրիգոր քահանայ, և զեղբայրն իմ՝ Վստեփա-
նոս քահանայ, և աստուած, որ առատ է ի տուրս բարեաց, ձեզ ողոր-
մեսցի յաւուրն դատաստանի, ամէն:

Յիշեցէք զհայրն իմ ըստ մարմնոյ Զաքարէն, և զմայրն իմ զԷլ-
իսաբունն, և զտյլ արեան մերձաւորս մեր, և որ զմեզ յիշէ աստուած
զինքն յիշէ, ամէն: Արդ, զրեցաւ ի թվ. Հայոց ՊԻ. (1371), ի զանու-
թիւն Որսիւն:

612.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 8772 (տես նաև 1350 և 1391 թ.թ.)

Հետ. ստացող՝ Սիմէոն

- 1բ Թվականիս Հայոց յԸ. հարիւր և Ե. չորից (820=1371) ազգն Պարսից եկեալ զԲերեցուցին, զԲանդումանի թալանեցին, զսուրբ Կարմիր աւետարան գերեցուցին. թըռաւ ի գերողի զրկէն և անկաւ ի գեան, մինչև Դ. (4) տարի մարդ չիմացաւ. յետոյ յայտեցաւ երազօք լոյսարարին իւրոյ, և եկաւ լոյսարարն ինձ՝ մեղաւոր տէր Սիմէոնիս* ասաց, Եւ ես ելեալ գնացի յուխտն տէր Յուսկան որդին, առայ ըղձտեփանդիս** վարդապետ, զՄարտիրոս վարդապետ, զտէր Թումայն, զտէր Յովսէփ, զտէր Խաչատուրն, զրոսայէս Գրիգորն, զրոսայէս Փանոս, ըրոսայէս Կարայպետ, և զմեծ ու փոքր ամենեքեան: Մտանք յեկեղեցին, աղօթեցան մինչև յառաւօտն, պատարագէն ելանք միայրան գնացինք ի յեղր գետոյն, տեսաք նոր հրաշք, որ [ջոկն] ի մի կողմն քաշեցաւ, գնաց սուրբ աւետարան ի ծերպս վիմին երեւեցաւ, հանինք զսուրբ աւետար[ա]ն. որչափ որ ի մէջ ժողովին հիւանդ ! և կոյր և գիւլհար կայր՝ զամէն ըմբռնեաց. յետոյ երեք տարով յետ վերուցի զտունս, և զսուրբ Կարմիր աւետար[ա]ն, փախըս[տա]կան գնացի զէպ Քաջրեօնեաց աշխար[ն]: Քուրդ Իպրանիմ աղայի աղան, որ ի ծնէ կուր էր՝ լուսաւորեաց, եկեալ հասաք ի գիւղ Մաշար, Մարտիրոս անուն քրիստոնեայ մի կայր, որ նորայ տղայն հինգ տարու էր՝ կոճղ էր, ծկներ ի փոր էր կպեր, ձեռներ ի սիրտն էր կպած, երեք առ ոտս սուրբ Կարմիր աւետարանին՝ ըմբռնեաց և արձակեցաւ ի կապանաց իւրոց, ելիեալ եկաք ի զէպ Արծնու[ն]եաց աշխար[ն], ի գիւղ, որ կոչի Առէն, երկու թուրքի տղայ, մէկ կուր էր՝ լուսաւորեաց, մէկ գիւլհար էր՝ ըմբռնեաց, որ չափ որ յերկիր կոյր և զիւլհար և ցաւագար կայր, ամէն եկին առ ոտս սուրբ Կարմիր աւետարանին և ըմբռնեցան:**
- 2ա

613.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Ծրեան 7449

Գրիչ՝ Յովաննէս
վայր՝ Ղրիմ

... Ի թվ. ՊԻ (1371), յապրիլ ԻԱ. (21),

- 496բ ... Արգ, որք հանգիպիք ի զգալիսս յայս կեանս պիտանի տառիս ի պատիւ տաւնից տէրունեաց, և կամ հաճոյացեալ արանց կատարել

* Էջ 17-ում նկարված են «Ստացաւզն Սիմէոն քահանա եւ որդին իւր՝ Աստուածատուր քահանայ» նստած դեմ դիմաց, հետաքրքիր գլխակապերով ու հագուստներով:

** Կարելի է կարգաւ նաև ըզգօփանոյ:

*** Անշուշտ, ձեռագրի տեք Սիմեոնը, օգտվելով տիրոգ խավարամտութիւնից, իր Կարմիր ավետարանով «հրաշքներ» գործելով, նյութական շահ է ունեցել, և նրա շրջագայութիւնը գալառից-գալառ, ամենայն հավանականութեամբ, կատարվել է հենց Կարմիր ավետարանի նյութական «հրաշքներից» շահվելու և ժողովրդին կողոպտելու նպատակով:

զյիշատակ նոցա, յիշեսցիք առ տէր զվերոյդրեալ Երրանոսն, և զամուսինն իւր զԳոնարտիկինն, և զԵրկոսին ծնաւդսն, զփոխեալքն առ Բրիստոս, զԳրիգորն և Հաւանտիկին՝ կենակից իւր, և զհաւրեղրայրքն Երրանոսին զՍիմէոն քահանայն, և զՅովնանն, զՍտեփանոս քահանայն, զԹադէոսն, և Մարտիրոսն, զորդիք Երրանոսին, զփոխեալքն առ Բրիստոս՝ զԽաչատուրն, զԵղիսաբէթն, զՀովսիսիմէն, զՄարթան, զՀերիքայն, և որ են այժմ կենդանի՝ զՅերունն և զԳրիգորն, և զհանգուցեալն ի Բրիստոս՝ զԽաբունն՝ զմայր զաւակացն, և զծնաւդ նորին՝ զՍիմէոնն, 407ա զԱնպէտն և զԲեգոյշն՝ ծնաւդք Գոնարտիկնայ. ॥ Զի յոյժ փափագմամբ և սիրով ստացաւ. զսա յիշատակ մշտնջենաւոր ի վերինն Երուսաղէմ և ասպնջական ի մայրն ամենից...

Արդ, որք հանդիպիք սմա ընթերցմամբ կամ զազափար զնելով յիշեսցիք առ Բրիստոս սեռն սիրով ի միտս բարիս զաշխատեալն ի սմա՝ զծագկաւզ և շնորհազարդաւզ այսմ աստուածապատում մատենիս զԱւետիս զպիրն՝ զԵրեւելի և ականաւոր զԵրիչն՝ զորդին Նատեբի քաջ իմաստասիրին։ Վասն որոյ աղաչեմք զընթերցաւորս յիշեսցիք և զիս, զսչարժանիս յիշելոյ ի բարի, զանարժան ծառայս ծառայիցդ աստուծոյ, զյետեալս ի յուղիդ և ի ճշմարիտ զրչաց՝ զՅովնանէս զԵրիչս, և զծնաւդսն իմ՝ զԱւետիս քահանայն՝ զփոխեալն առ Բրիստոս, և զԹադունի՝ մայրն իմ, որ է այժմ կենդանի, և զԵրկոսեան ॥ Կրտսերագոյն զպիրսն՝ զՄկրտիչն և զԽաչատուրն, որ աւգնական եղեն ինձ թուղթ կոկելով։ Եւ որք յիշէք և աղաւթիւք խնդրէք ի Բրիստոսէ թողութիւն մեղաց զի սմա յիշատակելոցս՝ թողցին և ձեզ յանցանք ձեր անուամբ նորա, որում փառք յաւիտեանս, ամէն։

614.

Թ Ո Ւ Ղ Թ Ք Պ Ա Ի Ղ Ո Ս Ի

Երեւն 62

Գրիչ՝ Ստեփ[անոս]

վայր՝ Դարամադեաց գաւառ, Աւագ անապատ

323բ ՋՍտեփանոս զԵրիչ, անարժանս ի քահանայս, և զծնողսն իմ յիշեսցիք ի Բրիստոս։

...Ի թուարերութեանն Հայոց ԳԻ. (1371) աւարտեցաւ աստուածաբեալ և հողեպատում սուրբ կտակս ի հոչակօր Աւագ անապատս, ձեռամբ Ստեփ[անոսի] անիմաստ և փցուն զԵրիչ, ի յառաջնորդութեանն հայր Կիւրակոսի։ Արդ, որք հանդիպիք սմա, յիշեսցիք զմեզ յաղթս ձեր։

615.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Երևան 5295

Գրիչ՝ Մաղաքիա
Վայր՝ Կաֆա

199ա ... Դրեցաւ իմաստութեան մայրս՝ Սահմանքս Գաւթի փիլիսոփայի
և Խորհրդոց զիրքս, ի թուիս ՊԻ. (1371), ի Կաֆա քաղաքս, ձեռամբ
Մաղաքիա Դպրի, յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց և եղբարց իւրոց, և
որք կարդայք յիշեցէք յաղաւթս ձեր, ամէն:

616.

Մ Ա Ն Ր Ո Ի Ս Մ Ո Ի Ն Ք

Օքսֆորդ, Ms. Arm. G. 1, Տերայր Վրդ. 22. Թղթ. 119, էջ 336

Ստացող՝ Թադէոս

ա

138բ Յամի ՊԻ. Թուականութեանս Հայոց տումարի (1371), ես՝ Թա-
դէոս քահանայ, և Արեշտի միայնակեաց ստացաք զսուրբ զիրքս յի-
շատակ հողոց մերոց: Արդ, աղաչեմք զամենեսեան, որք հանդիպիք
սմայ, յիշեսցիք զմեզ՝ զբազմավէրքս՝ զԹադէոս քահանայ, և զծնողսն
մեր, և զեղբարս՝ զԶաքարիայ, և զԲարսեղ սարկաւազ, զՄելքիսէթ, և
զՅովնանէս, զԱրեշտի, զՍիրմայ, և զծնողսն մեր, և զամենայն արեան
մերձաւորս և զերախտաւորսն մեր: Յիշողքն յիշեալ լիցին առ բարին
Քրիստոս:

Գրիչ՝ Սանփաննոս

բ

137բ ԶԹադէոս քահանայ՝ զստացող գրոցս, և զծնողս, և զեղբարս, և
զամենայն արեան մերձաւորս նորա յիշել ի տէր աղաչեմք: Եւ զմե-
ղուցեալ գրիչս Սանփաննոս: Դրեցաւ ի թվ. ՊԻ. (1371), ի փա[ռս]
աստուծոյ:

617.

ՀՈՒԾՄՈՒՆՔ ԳՐՈՑ ԳԻՈՆԻՍԻԱՅ ԱՐԻՈՊԱԳԱՅԻՈՑ

Երևան 168

Գրիչ՝ Նախապետ

152բ ... Զցանկացող սորին խրթնահայեաց զննութեանց՝ [Յովն]անէս,
Վարդան և Կիրակոս(“) աշակերտ, այլ և զաստուածարեալ րաբունա-
պետն զՅովնանէս յիշման արժանի առնէք, որք հանդիպիք սմա, որ
զաւրինակն շնորհեաց, և զհամակրաւն եղբարքս մեր, ընդ որս և
զմակաղրաւդս՝ Նախապետ, և զԱկոբ, [որ] զթուղթս կոկեաց...:

Դրեցաւ ի թվ. Հայոց ՊԻ. (1371), ձեռամբ մեղապարտ գրչիս,
որք հանդիպիք սմա արժանի արարէք զգրող սորա զՆախապետ սար-
կաւազ, անուամբն՝ ոչ գործով, և աստուած զձեզ յիշէ յաւիտեանս, ամէն:

618.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ւ Ա Ղ Օ Թ Ի Յ

Ծրեան 8280 (տես նաև՝ 1384 և 1541 Բ. Բ.)

638

... Գրեցաւ զիրքս ի Թուականութիւնն Հայոց ՊԻ. (1371), ի յիշատակ հոգւոյ իմոյ: Որք ընթեոնոյք և որք աւրինակէք՝ զուք սրտի մտաւք մեղաց Թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ մեղապարտ հոգոյս, և Ամիրին, և Յակոբին, և Շահապարոնին, և Վասլին, և Իւր կենակցին, և Շնովորչային, և Շահենշային, և Գորք մինակեցին, և այլ քրիստոնէից, որ մասնակից են ի պէտսն:

619.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 0422

Հետ. ստացող՝ Աստուածատուր

102ա

Արդ, ի յայսմ ամի, որ էր Թիւս Հայոց ՊԻ. (1371), ես Աստուածատուր արեղայ, գնեցի զսուրբ աւետարանս ի հալալ արդեանց իմոց, յիշատակ ինձ, և ծնաւդաց իմոց, և ամենայն ազգականաց, և ետու վերստին ծաղկել զսա և կաղմել և նորոգել: Արդ, որք հանդիպիք սմա կարգալով կամ աւրինակելով, յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր զիս՝ զանարժանս զԱստուածատուր կր[աւնաւոր], և զծնաւդն իմ, և զամենայն արեան մերձաւորքն՝ զկենդանիք և զննջեցեալք, և աստուած զձեզ՝ յիշողացդ և մեզ՝ յիշեցելոցս ողորմեսցի, և նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

ԶԶաքարայ ծաղկող յիշեցէք ի Դրիստոս և աստուած զձեզ յիշէ յիւր արքայութիւնն, ամէն:

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Նբևան 5557

Գրիչ՝ Վարդան
վայր՝ Ներսիսապետ

311ա ...Յամի ութհարիւրորդի, քոանեմիերորդի մեծ թուականի մերոյ (1372), ի հայրապետութեան տեառն Մեսրոպօղայ, ի թագաւորութեան Կոստանդնուք, և յեպիսկոպոսութեան տէր Գրիգորի Մարցո, նուաստ ծառայս ծառայիցն աստուծոյ, բազմամեղ հոգս, որ ամաչեմ կոչիլ ի բարձրագոյն քահանայական անուանէն, զի ի դատապարտութիւն է ինձ անունդ այդ, զի անարժան և դազիր գործաւք, բազմամեղութեամբ, լալով ասեմ, զանբարկանալին աստուած յոյժ բարկացուցի։ Այլ ես՝ երկրորդ անառակ որդիս՝ Վարդան արեղայս, որ տարագիր եղէ յիմ հայրենի գաւառէն, որ եմ ի Բաբերքու, ի գեղջէ Նրմնայ որդի Կիրակոսի, տղահասակ գնացի ի Ղրիմն, յի սուրբ վարդապետ Աւետիս խոտաճարակն ի մատ, յետոյ աշակերտեցայ Պետրոս հայրապետին և պաշտեցի զշարական և գտետր ի վանքն, որ կոչի Ղըզըլտաշ, և եղտ արեղա, ե. կեցա ժ. (10) տարի։ Յետո շինեցաք վանք նոր, զոր Պետրոսի և Խոնայ Ազգի կոչի, յանուն երաշխաւոր սուրբ Աստուածածնին՝ խիստ վայելուչ և սիրուն ամենայն իրաւք։

311բ Եւ ես՝ յետինս ի կրանաւորաց, ալէկոծէի հանապազ վասն անչափ և գառն մեղաց իմոց, թէ զի՞նչ արարից, զի կենցաղս այս ունայն է և սնոտի...։ Եւ այլ ճարակ չգտա իմ գառն մեղացն, քան զսուրբ առաքեալքն. երես գրի, ե բազում աշխատութեամբ և նեղութեամբ հասոյց զիս Քրիստոս և աղաւթք սուրբ առաքելոցն ի մեծն Հոսմ...։ Եւ դարձա ուրախութեամբ ուր նաւահանգիստն էր, ե. չգտայ նաւ, որ բերէր յՆերսիսապետ, և դարձայ ի նոյն ճանապարհն, բազում աշխատանաւք և նեղութեամբ մաքմոյ հասա ի տուն։ Ուզէի գալ յՆերսիսապետ, զմտաւ ածէի թէ զի՞նչ հաճոյ իցէ տեառն իմոյ նուէրք ի մեղաւորէն։ Յիշեցի զայն, որ ասէ՝ ընկ[ե]այ ի տէր գհոդս քո, և

312ա նա հոգաց և երես մակաղաթ, և գրեցի աւետարան ըստ ի կարի իմում, ի յոտն կալով, բազում ճգնութեամբ և աշխատ[ա]սիրութեամբ, ոսկի ծաղկով և արծաթապատ բեւեռաւք։ Եւ բերի յՆերսիսապետ, ի սուրբ Գողգոթա, ուր Քրիստոս զսուրբ արիւնն իւր վասն մեր եհեղ և փրկեաց զմեզ։ Եւ ուրախացաւ, զի արժանացոյց զիս Քրիստոս իւր սուրբ տեսոյն, և դարձայ ի տուն։ Եւ հանապազ խիղճ մտացա կու տանջէր զիս, թէ Էր եկի, զայս ամէն աշխատանք պիտի կորոնեմ։

- Դարձեալ ապաւինեցայ ի Գրիստոս, թէ զու հողայ զիս, ըստ կամաց քո զգնացս ուղղեա, և երեք զիս յիրաւտողիմ: Եւ կացի ժ. (10) ամ ի սուրբ Յակովբ, դրեցի Ա. ճաշ. ց Փրկչին և Ա. Գողգոթային. և ծերացա և բթացաւ ամինայն կարողութիւն մարմնոյս: Եւ զայաք ի սուրբ ծնունդս Գրիստոսի և աւետարան և այլ զիրք ոյիտոյ լինէր, և չկայր. և իմ զմտաւ ածի, թէ մեր բարեխաւո և միջնորդ սուրբ Աստուածածինն է, նմա Ա. աւետարան թող գրեմ, որ ինձ բարեխաւսէ:
- 312բ առ իւր կուսածին աստուածորդի. Եւ... || սկիզբն արարի այոմ լուսարիդ՝ և կենսակիր աստուածաւանդ սուրբ կտակիս, ի ստոյգ և յրնտիր աւրինակէ, տի նա, և յարուեստ բանի ոչ յանշան գրչէ, այլ լի և կատարեալ արուեստիւ ի բանս, ի բառս, ի լծորդս և ի բացատս, և ի տրոհմունս առողանութեանց: Եւ յոյժ բաղձանաւք և յոքնատոչոր տենչանաւք, ալէտանջ երկաւք, մեծաւ աշխատութեամբ ըստ կարի գծագրեցի զսա ի լուսաւորութիւն մանկանց եկեղեցւոյ և ի յիշատակ հաւրն իմ Կիրակոսի, և մաւրն իմ Թադեոսի, և եղբարցն իմ՝ Յովակիմ և Աւետեացն և Աւետաբերիմ՝ կուսակրան կրանաւորացն, և ամենայն աղղականաց և երեսաւորաց մերոց, և վարդապետացն մեր, և խոստովանորդեցն, և ինձ՝ նուաստ գրչիս Վարդան խարողիս...:
- 313ա ...Դարձեալ աղաչեմ զձեզ՝ լուսարար և սպասաւոր եղբայր, վասն Գրիստոսի սիրոյն և յուսոյ արքայութեանն. որ խնամով պահես, և քանի որ ահ լինի և մարդ չկենա, տանիս ի սուրբ Փրկչին, յեկեղեցապանն ի պահ դնես, երբ ուզենաս՝ առնուս, և աւրհնիս յաստուծոյ և յամենայն սրբոց, ամէն:

621.

Հ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7432 (տես նաև 1653 Թ.)

Նուիրող՝ Յովհաննէս
վայր՝ Ղրիմ, Շախմախի գիւղ

- 378բ Այս գիր հոգեւորական հրամանի և հաստատութեան է նուաստ Յովհաննէսի կրօնաւոր քահանայի, ծառայի Յիսուսի Գրիստոսի աստուծոյ մերոյ, շնորհաւք և ողորմութեամբ նորին աթոռակալի Հիւսուսական կողմանց: Յաղազս որոյ զգիրքս զայս աստուածային, որ է ընթերցմունք սրբազանից գրոց հնոց և նորոց կտակարանաց, յամենայն աւուրս տաւնից տէրունականաց և բնաւից բոլորից սրբոց, ի ձեռն արժանահաւատ և յոլովագոյն վկայից քահանայից և ժողովրդականաց հաստատեալ կարգեցաք ի տաճարի սրբոյն Գէորգեայ արագահաս մարտիրոսի, արի և քաջ նահատակին Գրիստոսի աստուծոյ յուսոյն մերոյ, ի գեաւդ, որ կոչի Շախմախի, ի գաւառս Ղրիմ քա-

զաքի, յիշատակ անջնջելի առաջի աստուծոյ Վարդաճայ քահանայի և ամենայն երախտաւորաց սմին գրոց, որոց անուանքն գրեալ կան յաւարտ սորին գրոց, ե որոց ոչ են գրեալ՝ գրեցին ի գպրութիւն կենաց՝ յերկինս:

Արգ, մի ոք շորթեալ հանցէ զսուրբ գիրքս այս աստուածային ի վերոգրեալ տաճարէս սրբոյն Դէորգեայ քտջ նահատակին Քրիստոսի աստուծոյ, գի մի պատժեցի յարգարագատէն աստուծոյ և ի սրբոյ նահատակէ նորին Դէորգեայ և յամենայն սրբոց, իսկ կատարազք հաստատուն և անջրելի գաշանցս աւրհնեցին յաստուծոյ ամենակալէ...:

Գրեցաւ գիրս յըստ մեզ մարգեղութենէն տեառն մերոյ և փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի ՌՅՀԴ. (1374) թվականին և ըստ Հայոց մեծի թվականին ՊԻԱ. (1372), ի գեկտեմբերի ամսոյ ի Ի՛՛. (27): Եւ վասն առաւել հաստատութեան նշանեցաք մերով իսկ սովորական ձեռագիր նշանաւս:

Կնիք*

622.

Ա Ի Շ Ա Տ Ա Ր Ա Ն

Երեան 6364

Գրիչ՝ Ստեփաննոս

վայր՝ Դարանաղեաց գաւառ, Աւագ ամառատ

330ա ...Արդ, ես՝ նուաստ հոգս Ստեփաննոս...ջնորհին աստուծոյ և ողորմութեամբ նորին գրեցի ըզսուրբ և զկենսունակ աւետարանս ի յիշատակ մեր, և նախնեաց, և ծնաւդաց, և ամենայն երախտաւորաց մերոց, և ի պայծառութիւն սրբոյն եկեղեցւոյ, և ի զուարճութիւն մանկանց նորին:

Գրեցաւ սա ի թուականութեանս Հայոց ՊԻԱ. (1372), ի Դարանաղեաց գաւառիս Կաթխայ, հանգէպ սրբոյ գերեզմանի լուսաւորչին մերոյ սրբոյն Գրիգորի, ի սուրբ և գերահոյակ անապատս, որ կոչի
330բ Աւագ, ընդ հովանեաւ սրբոց Առաքելոցս, և սրբունոյ Աստուածածնին, և Կարապետին Յովհաննու, և րազմահաւաք սուրբ նշխարացս, որ աստ [կան]:

Արդ, աղաչեմ...յիշեցէք սրտի մտաւք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զփցուն և զխոշոր գրչակս զՍտեփ[աննոս]...:

Յիշեցիք և զծնաւդսն մեր՝ զՍտեփաննոս քահանայն և զամենայն ազգատոհմ, որք յուսով առ Քրիստոս են փոխեալ Յիշեցիք

* Բավականին մեծ (5×5 սմ) կնիք է, հաւանորեն փայտյալ Համաձայն հիշատակարանի այն պետք է պատկաներ Վերնապետական կողմանց աթոռակալ Հովհաննիսին, սակայն կնիքը, որի տառերը միաձուլված են միմյանց բարդ փակագրով, գծվարութեամբ ու ճիշդով միայն կարելի կլինի կարգաւ Վերնապետին հրահանարը:

զնեքսեա հարազատ եղբայր մեր, Յիշեսջիք զճզնագլխաց, զառաքի-
նասէր հայր Կիրակոս՝ զառաջնորդ սուրբ ուխտիս. որ բազում բա-
րութեանց առիթ կզէ մեզ և բաղմաց, որոյ տէր աստուած վարձա-
331ա հատոյց լիցի ի զա || լստեան իւրում: Յիշեսջիք և զմիարտնութիւն
եղբայրութեանս, որ կան աստ առաքիւնի և սուրբ վարուք...

623.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Սերաստիտ, սր. նշան, 64, ՀԱ. 1926 թ., էջ 44—45

Գրիչ՝ Ստեփաննոս

վայր՝ Դարամաղեաց գաւառ, Աւագ տնայատ

602

...Արդ, ես նուազտ Ստեփաննոս... զրեցի զսուրբ եւ զկենսունակ աւե-
տարանս ողորմութեամբ աստուծոյ, ի խնդրոյ հոգեսէր եղբօր մերոյ Ներ-
սիսի՝ հարազատի եւ աստուածասիրի, որ յորդորեաց զմեզ եւ ետ գրել զսա
ի յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն նախնեաց: Եւ գրե-
ցաւ ի թուականութեանս Հայոց ՊԻԱ. (1372), ի սուրբ եւ գերահռչակ
անապատն, որ կոչի Աւագ, ընդ հովանեաւ սրբուհւոյ Աստուածածնիս,
եւ Կարապետին Յովհաննու, եւ սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկային, եւ
սրբոց Առաքելոցո, եւ բազմահաւաք սուրբ նշխարացս, եւ կենսակիր
սուրբ նշանացս, ի Դարամաղեաց գաւառիս Կամխայ՝, հանդէպ սրբոյ
գերեզմանի լուսաւորչին մերոյ Գրիգորի:

Արգ աղաչեմ զձեզ... յիշեցէք սրտի մտաւք ի մաքրափայլ աղաւ-
թըս ձեր գերկու եղբարքս՝ զՍտեփաննոս գրիչ՝ անարժանս ի կրանա-
ւորս, եւ զնեքսեա՝ հարազատ եղբայր մեր, հանդերձ ծնաւդովք մե-
րովք եւ ամենայն նախնեաւք եւ հանդուցելովքն առ Բրիստոս: Յի-
շեսջիք եւ զառաջնորդ սուրբ ուխտիս զԿիրակոս եւ զայլ միաբա-
նութիւն եղբայրութեանս, որ աստ կան:

624.

Մ Ա Ե Տ Ո Յ

Բրիտ. թնգ. 42. (Add. 19,548), Կենիւ. Յուլ. էջ 89
(տես նաև 1375 թ.)

Գրիչ՝ Նեքսեա

վայր՝ Մելիտիմե

19բ

Ո՛վ աստուածաբեալ արհեսպիսկողոս տէր Յովնանեա Մելիտիմոյ,
ընկալ զսակաւ գիրս և յիշեա զանարժան հոգս՝ զնեքսեա արեղայս.
ի թվ. ՊԻԱ. (1372), հոկտեմբեր ԺԹ. (19) աւրն:

* Տպված է՝ չի գուրս նագեաց գաւառիս կամ Խոյ, անտարակույս, բնագրում
պետք է եղած լինի՝ չի Դարամաղեաց գաւառիս Կամխայ:

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ճանիկեան, Հնութիւնք Ակնայ, էջ 98—99, և Սրվանձա. Թորոս Աղբար,
Ի. էջ 323—327 (Բիւնկայ գյուղի սր. Հրեշտակապետաց եկեղեցի)

Գրիչ՝ Գրիգոր—Խուքիւռ [Տաքեացի]
վայր՝ Եկեղեցաց գաւառ, Լուսաւորչի ամապատ

ա

...Գրեւաւ սուրբ աւետարանս հրամանաւ տիեզերալոյս մեծ րա-
րունապետին Յսիակոս* Որոտնեցւոյ, յաստուածապա՛ գաւառս Եկե-
ղե[ւ]ց. յանապատիս Լուսաւորչի, ընդ հովանեաւ սուրբ Կարապետիս,
զոր շինեալ է նոյն ինքն հաւրն մերոյ սրբոյն Գրիգորի։ Որ և ի
սմին եղեալ** ձեռնադրութիւն Լուսաւորչի։ Ի թվականութեան Հայոց
Պ.-որդի, Ի.-երրորդի, երկրորդի (1373), ձեռամբ յոգնեղկիւի եւ
րադմամեղ զրչի Գրիգորի, սպասաւորի նմին եւ րանի, մակ՝ ըստ
նախնոյն*** Խուքիւռ, ի յընտիր աւրինակէ ստուգեալ։ Արգ, աղաչեմ
զձեզ արատասութիւն պաղատանաւք, ով մանկունք եկեղեցւոյ, տեարք
եւ հանգիպողք, ընթերցողք եւ գաղափարողք, յիշատակել առաջի
Քրիստոսի գթա՛ ախոյանն ե զարի նահատակն զՅսիակոս րարունին՝
ղվարժապետն իմ, հանդերձ ծնողաւք եւ ամենայն դարմաւք իւր, եւ
զիս՝ զմեղաւոր աշխատողս, եւ ծնողսն իմ կրկին, զքորս եւ զեղբարս,
եւ ասել՝ Քրիստոս որդի, մեզ եւ այլոց աշխատողաց ի սմա, որք ի
ծաղկել և ի կաղմել [գործակից եղեն]։ Եւ ի Ղուկաս գլխոյն գրեալ
եղեւ մինչեւ ՃԿԵ. համարն։ Որ եւ ամենեցուն ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի
Քրիստոս։

բ

Աստուածաղանից անձանց եւ դասու սրբոց հարց եւ եղբարց եւ
որդեկաց, տէրամբ աստուծով աղաչեմ զպատահեալսդ սմա, եւ որ
շահիք ինչ ի սմանէ եւ աւրինակէք, դի յոյժ ընտիր աւրինակէ գրե-
ցաւ, յիշեցէք սրտի մտաւք ի Քրիստոս 'զտիեզերալոյս րարունապետ
զվարդապետն իմ՝ զՅովնանեմ Որոտնեցիմ, հանդերձ ծնողաւք իւ-
րովք, եւ ինձ՝ մեղապարտ աշխատողիս, հանգիստ հայցել, զոր մեզ
եւ ձեզ պարգեւեսցէ քրիստոս։***

* Ճանիկ. «Օհաննու»։

** Ճանիկ. «Լեալ»։

*** Ճանիկ. «միակ ըստ նախնացն»։

**** Գրված է Մատթեոսի ավետարանի վերջում։

Գ

Բաղմարիծ եւ դատապարտս ողի Գրիգոր սարկաւազ, սպասաւոր բանի, յերեսս անկեալ աղաչեմ զաստուածասէր եւ դրարեմիա ընթերցողող յամենայն ամի առնել զյիշատակարանս մեր, եւ թողութիւն մեղաց հայցել առաջի զենման դառինն տեառն սորա՝ ժրջան եւ տիեզերալսյս մեծ րաբունապետին Յոնաթանու Որտնեցոյ, որ եղել լուսաւսրիչ երկրորդ Հայկազնեան ազգիս, եւ որպէս քաջ ախոյանսն՝ Աստուածաբան Գրիգոր եւ զերանելին Կիւրեղ, կրթեալ երկամբք ի մամուլս դիտութեան հանճարոյ հերքէր եւ հալածէր ի միջոյ եկեղեցւոյ ուղղափառաց զարիանոսքն, որք են աթաբաթայքն, անուամբ քրիստոնեայք եւ ծածուկ աւժտեալքն ի Գրիսաոսէ...:

դ

Դարձեալ աղաչեմ [յիշել] ի տէր դրարի եւ զհաւատարիմ, զհեզահողի եւ զքաղցրարարք սարկաւազն Նիկալ, որ ցանկացող եղեալ** այսմ աստուածային գանձուս եռափափազ անչամբ դցայգ եւ զցերեկ, եւ վաճառեաց զինչս իւր եւ գնեաց գայս պատուական մարդարիա, եւ եթող յիշատակ յաւիտենական իւր եւ ծնողաց իւրոց, հաւըն՝ Թուխմանուկայ, եւ մաւրն իւր՝ Միւնային***, եղբարց իւրոց՝ Վասակին եւ Մրուսնայ, եւ քերցն իւր՝ Սառային եւ Սիւրմային...:

Ո՛վ եղբայր, զյիշատակարանս յետս գրեցի՝ յծրուսաղէմ սուրբ քաղաքս, ե կարի արտօրանօք, ի մեծի հինգշաբթւոյ աւուրս: Վասն ստուգութեան ի տեղիս ի խաչ նշան եմ արարել ի վերայ անց բանի, որ յայլ աւետարանս լինի յայն տեղն զիր աւելորդ, և կամ թէ այս զիրս յայս տեղս պիտոյ է: Ջմաղաղաթս նոյն ինքն մեծ վարդապետն իւր ձեռօքն գործեաց, և մեղ ուսոյց զսոյն արուեստ:***

626.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ն. Զուգա, որ. Լուսաւորիչ եկեղեցի. Տ.-Ավետիսեան, Յուլի, էջ 177—178

Գրիչ՝ Բարսեղ

վայր՝ Եզրնկա, ի դուռն Վասկեստաւ

294ա

...Եղև զբաւ գրչութեան սորայ ի թուարբերութեան Հայոց ՊԻՐ. (1373), զքեցաւ տառս... ձեռամբ սուտանուն քահանայի Բարսեղի, ի

* Գրված է Ղուկասի ավետարանի վերջում:

** Ճանիկ. «Եղեռ»:

*** Ճանիկ. «Մենային»:

**** Ճանիկյանը Բ. և Գ. հիշատակագրութիւնները չի հրատարակել, իսկ դ. հիշատակագրութիւնն երկրորդ պարբերութիւնը («Ո՛վ եղբայր...»), ընդհակառակը, բացակայում է Սրվանձտյանի հրատարակութիւնից:

մայրաքաղաքս եզրնկա, ի դուռն Վասկերաու, ընդ հովանեաւ սուրբ
Լուսաւորչին ի Հայ:

Արդ, աղաչեմ ձեզ, դասք քահանայից, որք հանդիպիք այսմ աս-
տուածախաւ մաաենիս կարգալով կամ տեսանելով, յիշեսցիք ի մաք-
րաւիայլ յաղաւթս ձեր զդրոդ, զծաղկոդ ե զկաղմոդ սորա՝ զԲարսեղ
քահանայ, ե որ առատն է ի տուրս բարեաց ձեզ ե մեզ ողոր-
մեսցի, ամէն:

Ընդ նմին յիշեսցիք զաւակն իմ զՄարգարէ ե զդեռարոյս դա-
ւակն իմ զԼալիաթունն: Եւ այլ աղաչեմ յիշել ի տէր դամուսին իմ՝
Խաթունն ե զիւրն ամենայն, ե՛ զկենդանիսն, ե՛ զհանգուցեալսն, Արդ,
աղաչեմ յիշել ի տէր ե զծնողսն իմ, զհանգուցեալոն ի Քրիստոս
դհայրն իմ զՄարգարէ քահանայ, զմայրն իմ զՀարսաւայլ խաթուն, ե
զայլ ամենայն աղգայինսն մեր, որոց ողորմեսցի Քրիստոս աստուած:
Ընդ նմին յիշեցէք զեղբայրն իմ զԱռաքել, ե զկենակիցն իւր զԳրոց
խաթունն, ե զփոխեցեալ եղբայրքն իմ ի Քրիստոս՝ զՄկրտիչն ե զԳրի-
գորն. զոր տէր աստուած հատուցէ իւրեանց վարձս բարիս, ամէն:

Ընդ նմին յիշեսցիք զՄելիքսէք սարկաւազն, որ զաւրինակն
շնորհեց ե աւգնական եղև մեզ ի կոկկ թղթիս, ե ծնողսն իւր, զոր
տէր աստուած հատուցէ իւրեանց վարձս բարի: Արդ, աղաչեմ զա-
մենեսեան, չլինել մեղադիր խոշորութեան ե սխալանաց նորա, զի այլ
չէր դրել աւետարան, ե վասն այնորիկ գրեցի զսա, զի աւրինակն
ազեկ էր ե ընդիր: Նա ես տամահեցա ու գրեցի վասն անձին իմոյ
ե գաւակաց իմոց, զոր տէր աստուած վայելել տացէ բազում ժամա-
նակաւ, ամէն:

Ընդ նմին յիշեսցիք ե զՄարաիբոս քահանայն, որ վափաքանաւք
ստացաւ զսա ի վայելութն անձին իւրոյ ե յիշատակ ծնողաց իւրոց:

Յիշեցէք զԹաւաթիկինն, որ աւգնական եղև յիսուն սպ[ի]տակ ի
կոստղիւն, զոր տէր աստուած հատուցէ իւր վարձս բարի, ամէն:

Յիշեսցիք ե դհայր Անտոնն, որ աւգնական եղև Ծ. (50) սպ[ի]տակ
կոստղիւն, զոր տէր աստուած հատուցանէ իւր վարձս բարի, ամէն:
Յիշեսցիք ե զՄիքայրն, որ աւգնական եղև Ծ. (50) սպ[ի]տակ ի կոճկ-
նին, զոր տէր աստուած հատուցէ իւր վարձս բարի ի գալստեան
իւրում, ամէն:

Ստուգող՝ Թադէոս.

Բ

ԶԹադէոս սուտանուն կրօնաւոր յիշեսցիք ի սուրբ աղաւթս ձեր,
ո՛վ սուրբ ընթերցողք, զի շատ աշխատեցա ե ուղղեցի զսա ի ճշմա-
րիտ ե յուղիղ աւրինակէ: Ամենայն արուեստաւոր ի դուրս կանխենք,
ե զվատ գրագիրն՝ յեկեղեցին:

627.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՏԻԵՋԵՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

ՆԲԿԱՆ 2001

Ա. մասի գրիչ՝ Թումայ
վայր՝ Աղթամար

ա

93բ ...Զոր տեսնալ զայսպիսի պայծառ ջահս եկեղեցոյ սրբոյ և զգանձս պատուական եր || ջանիկ և աստուածային ձրիւքն բարդաւաճեալ, հանճարեղ և ուսումնասէր քահանայն Ստեփաննոս, և ետ փափտումք զծագրել զսա ի վայելումն անձին իւրոյ աստի կենացս, և յիշատակ բարի հոգոյ իւրոյ և ծնողաց իւրոց, Նւ արդ, ես՝ ունայնս և թափուրս յամենայն գործոց բարեաց, մեղուցեալ և անարժան ծառայս ծառայիցդ աստուծոյ, անուամբ միայն արեղայս Թումայ, ըստ իմում տկարութեանս յանձն առի և ամենակարող զաւրութեամբն, աստուծոյ կատարեցի զսա բաղում աշխատութեամբ, զոր քաջ իմանան դիտնականքն զաշխատանք սորա, յաստուածախնամ կղզիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Պաշխս ե այլ բաղմանաւաք սրբոցս, որ աստ կան հաւաքեալ | | |

Բ. մասի գրիչ՝ Կարապետ

բ

222բ Յամի ՊԻՐ. (1373) գրեցաւ մեկնիչս տոմարի ձեռամբ մեղաւորի և անարժան գրչի Կարապետ քահանայի, ի խնդրոյ սրբասէր և կուսակրան արեղայի Աստուածատրոյ, ի վայելումն անձին իւրոյ, Որք հանդիպիք յիշեցէք ի Քրիստոս զստացողն, և զգրողն, և զաշխատողն, և աստուած զձեզ յիշէ, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

628.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ՎԵՆԵՏ. 142, Յուդ. Ա. էջ 616—618

Գրիչ՝ Թորոս
վայր՝ Ամիթ քաղաք

272ա ...Սմին՝ այս աստուածաւանդ սուրբ աւետարանիս, ցանկացող եղեալ մաքրամիտ և սրբասէր քահանայ Յապտըլ[մսեմ], և ետ գրել իմոյ ձեռամբ, որ զառածեալ եմ մեղաւք, սոսկանուն քահանայ Թորոս գրչի. և ստացաւ զսա յարդար վաստակոց իւրոց, ի վայելումն անձին իւրոյ՝ ի Սպարմսեմ քահանայ և իւր որդոյն, և յիշատակ իւր և որդւոց իւրոց, և յիշատակ հոգոյ իւրոյ, և իւր որդւոյն Մարտիրոսի, և ծնաւդաց Ներսիսի:

...Այլ և զրեցաւ սայ յազնիւ աւրինակէ և յամէնընտիր նաև յա-
րուեստ բանի ոչ աննշան զրէ, այլ լի և կատարել արուեստիւ ի բանս,
ի բառս, ի լծորդս, ի բացատս, և ի տրոհմունս առողջանութեանց, ի
սառգութիւն կիտից և ոլորակաց:

...Միջնորդութեամբ կենարար հրաշիւք սուրբ պատարագին յի-
շեսջիք ի Բրիստոս զստացաւդ սուրբ աւետարանիս զԱստուծոյն քա-
հանայ, և ի զիւր որդին՝ զՄարտիրոս, և ծնաւդս, և զմեղապարտ
գծողս Թորոս, և զամուսին իմ զՄարթայն, որ ի տարածամ մահ փո-
խեցաւ ի Բրիստոս, և զծնողսն, և զեղբարսն իմ՝ զՍտեփանոս քահա-
նայ և զՅովնանէս, և զամենայն երախտաւորս և զուսուցիչսն իմ, և
քեոց իմոց՝ Մանանին...:

Այլ և զրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուականիս Հայոց ՊԻՐ.
(1373), ի քաղաքիս Ամիթ, ընդ հովանեաւ սրբոյն Գէորգա զաւրա-
վարի, ի Թագաւորութեան Հայոց Կոստանդիանոսի, և ի հայրապետու-
թեան տեառն Կոստանդնայ: Արդ, սքք հանդիպիք սուրբ աւետարա-
նիս կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէք զստացող սորա, և զծնողսն
իւր զԱսիլ և զՍիրմայն, և զիւր տոհմ, և զամենայն մերձաւորսն իւր:
Ընդ նմին և զմեղապարտ գծողս՝ զսուտանուն զԹորոս զազրալի...:

629.

Մ Ա Ն Ր Ո Ի Ս Մ Ո Ի Ն Ք

Երևան 8587 (աես նաև 1662 թ.)

Գրիչ՝ Գեորգ

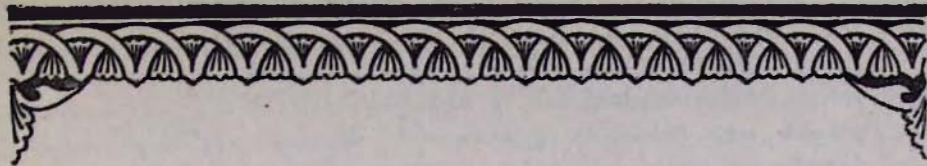
ա

Շնորհաւք աջոյն հաւրն անեղի,
Եւ էակցին իւր միածնի,
Եւ սուրբ հոգւոյն իւր փառակցի,
Համայնց սեռից շնորհաբաշխի,
Ի յանկ հանի զայս երկ բանի,
223ա Որ մանբուս ընդ յորջորջի.
Ի հայկազնեա թուականի,
Ի վեշտասան յիսնից ամի,
Եւ ի նորին գոլ շրջանի
Ի քսաներորդ երկրորդ թուի (1373),
Ջեռամբ յոգնամեղի,
Որոյ անունս Գէորգ կոչի,
Ի վայելուք հեղաւորի
Եւ սրբամիտ կրաւնաւորի,
Որ և զգիրքո զրեցի,
Որոյ անունն Յակոբ կոչի,
Նաև միւս կրաւնաւորի,
Որ Կարապետ անուն կոչի,

Որ աւժանդակ մեզ ի բարի
 Կամաւքն իւրովք յերկրի:
 Աղայեմ դհանդիպաւդքդ այսմ դժի,
 323ր Թէ և յաւրինակ || իսկ հանդիպի,
 Վերագրելոց, զոր յիշեցի,
 Նաև ծնողաց իւր և զտորմի,
 Յիշել մաղթեմ յաւրն վերջի,
 Յորոց և նոյն ձեզ պարզէի,
 Ամէն, ամէն և եղիցի:

Բ.լ.ց.ֆ.վ.ը.ն.բ.հ.շ.գ.լ.շ.դ.ց.գ.բ.խ.դ.գ.դ.լ.շ., որք կարդայք յիշեցէք
 ց.վ.ե.կ.շ.բ.կ.ե.մ.լս.* և դուք յիշեալ լիջիք ի Բրիտանա:

* Մածկագրի վերջին մասը (Ա...յիշեցէք-ից հետո) փոխարինագիրն սլաք ծածկա-
 գրքով կարգացվում է «գգրող սորին», իսկ առաջին մասը մեզ չհաջողվեց վերծանել:

Գրիչ՝ Մարկոս
վայր՝ Սուրխաթ, Պիշանլիք գղեակ

469ա ...Եւ ես՝ յետնեալ հողս մեղապարտ, ի սրտէ խոցեալս ի սա-
տանայէ Մարկոսս, անպարապ անձամբ ձեռնարկեցի զսա, ոչ վասն
մեղ վայելիւի, այլ ո ե ոք հանդիպի փափագանաւք՝ առնիցէ ծախ-
մամբ, զի յոյժ աղքատ ե կարեաց գէմ էաք, սակաւ սակաւ գրեցաք,
զկէս սորին ի մայրաքաղաք Կաֆային աստուածապահ, զկնի երեք
ամի՝ առ ոտս սուրբ Յակոբի, ե զայլ կէս մնացեալն՝ յետոյ կատարե-
ցաք: Զոր փափագեցաւ փափաղելի ահնջմամբ իւրով սիրոյ սորա
հեղահողի աւերնվախ Աստուածատուր, ե ետ գրել զսա անպիտան ձե-
ռինս ամենայն հոգարարձութեամբ, անհանգիստ հոգւովք երկնեալք
ի քառեակ եղանակս՝ զտիւ ե զգիշեր, ամենայն աւգնականութեամբ.
ես առաւել աղաւթիւք ե խնդրուածովք, վասն առաւել ե ջերմն սիրոյն
իւրոյ, զի թերեւ տեսցէ զկատարումն սորա, ի յիշատակ իւր առ տէր
ե ի պայծառութիւն սուրբ եկեղեցւոյ:

Արդ, խնամաւք խնամակալին եղե զրաւ սորա, թէպէտ ե անա-
գան ի բազում զրաւսանաց աշխարհի, ի ժամանակս յոյժ անբարի,
զի վասն ծովացեալ մեղաց իմոց կողմանս Հիւսիսական, խրատաւք
չարին ի գումարի գոլով, երիս ամաւք կամք մնալով անյիշաչարին
ե անոխակալին այց առնել յամայն իւրայոցս, զի մի գերեալքս ե վա-
րատեալքս ի վայրս նժգեհութեան կրկին կոգոպտեսցուք մեղաւք մե-
րովք:

Այժմ աղաչեմք զամենեւեան զղասս լուսերամից, ո ոք հանդի-
պիք այսմ աստուածային խրախճանութեան, յիշեալիք ի մաքրափայլ
յաղաւթս ձեր զփափագմամբ ստացողն սորա՝ զպատուելի հայրն Աս-
տուածատուրն, ե զծնաւդսն իւր՝ զփոխեցեալսն առ Քրիստոս զՄի-
քարն ե զաւաղ տիկինն Պաղի, զաւակաւքն՝ զՏիրատուրն ե զԽաչատու-
րն, ե զքեռ իւր Հերագն, ե զաւակն իւր զՍիրայն ե զՍուրաթն, ե
զկենակիցն իւր զՀովսիսիմէն...:

Նաե, թէ արժանի համարիք, զանարժանս՝ զՄարկոս անիմաստ
ե ապիկար գրիչս, ե զհայրն իմ զՅովանէս, ե զմայրն իմ զԹուրվան-
դան, ե զքուն իմ զԱննան՝ զփոխեցեալսն ի Քրիստոս աստուած,
ցաւակցարար յիշման՝ ի փառաւոր ե ի սոսկալի ատենն, ամէն:

Կատարեցաւ սա մնացելովն կիսաւք, զոր ի վերոյ գրեցաք, ի

469թ թուականիս Հայոց ութհարիւրեր<ը>որդի ըսաներորդի երրորդի (1374), մայիս ամսոյ ԼԱ. (31), ի մուտն յունիս, ի հայրապետութեան տեառն Կոստանդնայ, ի եպիսկոպոսութիւն ե ի յաթոռակալութեանն տէր Յոնանիսի կրանաւորի Սեբաստացւոյ՝ կորովամտի, ի հռչակաւոր քաղաքս կոչեցեալ Սուրխաք, ի գաւառի Ղրիմ, ի դղեակս անուն Պիշանլիք, որ կան անհաւատ մարդիկք յերիցուէ ի դատ, առ ոտս սուրբ ձողաբարձ կենսակիր խաչին Դրիստոսի Յիշեսջիք զՅովաննէս քահանայ, յոյժ երախտաւորս մեղ ամենայն ղիմաւք, և ղկենակիցն իւր ըրարի ե ողորմած՝ ղփոխեցեալն ի Դրիստոս, և ղկենդանի ղորդին իւրեանց՝ յիշատակ հողւոյ և մարմնոյ...*

631.

ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Փերդ. 6273, էջ 167 (չայկավանք)

Դրիչ՝ Նահապետ

...Արդ, գրեցաւ սուրբ ե աստուածաշունչ մատեանս առ ոտս սուրբ առաքելոյս Դամադիէլի, ի վայելումն տստուածահաճոյ անձին Յոնաննէս վարդապետի... ի դառն և ի վշտաբեր ժամանակիս, որ աշխարհս լի էր տառապանօք՝ երաշտութեամբ, դերութեամբ, թրթրով, մարախով, յորդ անձրևով, մահարերութեամբ, թանկութեամբ և այլ նեղութեամբ, ի թուին ՊԻՊ. (1374):

632.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վասսյ. 77, Լալ. Ցուց. սյուն. 143—144 (տես նաև 1304)

Հիտ. ստացող՝ Վարդան

Բաղձանք հոգեւորական սիրոյ ղերաղանց Կոլով քան ղամենայն էսս ցանկալիս, մինչ ղի որոց առեալ ունիցին զնայ մոռացումն ամենայն մարմնականաց իբաց առնելով, որում և ես կցորդել, ըստ կարի իմում, ամենաթշուառս ողով Վարդան, և կենակիցն իմ Ոսկի, յոյժ փափագմամբ ստացաք ղամենունակ բշտեմարանս ղանձուց աստուածաբան աւետարանիս՝ ի փրկութիւն անձանց մերոց և յիշատակ հոգոյ յետ աստեացս ելանելոյ՝ մեզ, և ծնողաց մերոց, և եղբարց, և ազգականաց մերոց՝ հոգեւորաց և մարմնաւորաց:

Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք հանդիպիք սուրբ աւետարանիս, յիշեսջիք զմեղ յաղաւթս ձեր, և զՎարդան, և ղկենակից իւր՝ զՈսկի՝ և զամենայն արեան մերձաւորսն: Եւ սրտի մտօք խնդրեցէք յաստուծոյ մեղաց թողութիւն զնողացն և գրողաց՝ Վարդանայ և | | | և Զարարիայի կազմողի, Սարգիս և | | | ահայի, յոյժ աշխատողի,

*) Շաբունակութիւնն անաբժեք է:

և բազմավէր Ստեփաննոսի, որ զսակաւ յիշատակարանս գրեցի: Եւ աստուած առհասարակ ողորմեացի, նմա փառք յաւիտեան. ՊԻԳ. (1374) թվ[ակտնին]:

633.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան, 7874 (աես նաև 1457 Թ.)

Գրիչ՝ Մկրտիչ

...Արդ, ես՝ նուաստս յառնայնի Անտոն երէց, ծրագրեցի զսա
286ր ...ի վայելուծն հաւատաց || ելոց ի Դրիստոս աստուած մեր:

Արդ, գրեցաւ սա ի թուաբերութեանս Հայոց ՊԻԳ. (1374), ձե-
ռամբ սուտանուն զրչի Անտոն քահանայի, ի խնդրոյ սրբասնեալ և
հեղահոգի, ամենայն իմաստութեամբ աւլցեալ քահանային Գրիգորի,
և որդւոյ նորա Միքայէլ քահանայի, և զաւակաց իւրոց՝ Անանիայի և
Ամիր-Մելիքի, և կենակցին իւրոյ՝ Եղիսաբեթի, և Տամու[րի], և հուանդ
287ա խաթունին...* || ... և զսուտանուն արեղայս Մկրտիչս, որ զյիշատա-
կարանս գրեցի...:

634.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅ

Bibl. Nation. 132. Մակկեր. ծուց. էջ 72

... [Գրեցաւ] ի գաւառիս, ի լեառնս Սեփոնի, յերկրին Ամուր-
հայոց, ի զեաւդս, որ կոչի Մասարաթ, բնդ հովանեաւ սուրբ Յոհան-
նէսի:**

* Շատ բառեր եղծված-քերված են, և վերականգնվում են մեծ ճիշդով: Շարունա-
կությունը, ուր հիշվում են ստացողի ազգականներից շատ ուրիշները ավելորդ ենք համա-
րում մեջ բերել:

** Գրիչն է Վարապետ կրօնաւոր, հիշատակարանը գրվել է ՊԻԳ. (1374) թվականին:

ՊԻԴ

1375

635.

ԱՆՍԻՉՔ ԱՆՏԻՈՒՔԱՅ ԵՒ ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ ՍՄԲԱՏԱՅ

Մատենադարան Հայկ թարգմ. էջ 308, և Վիենն- 439. Տաշ ծուց.

էջ 966 (տես նաև 1331 թ.)

Գրիչ՝ Զաքարէ

Վայր՝ Սիս

Ի մեծ թուիս Հայոց, ի դառն եւ ի նեղ ժամանակիս, ՊԻԴ. (1375), յորում ամի առաւ քաղաքն Սիս, եւ ես նուազեալ եւ սուտանուն եպիսկոպոս Զաքարէ պատահեցայ անդ. բայց եւ զողորմաղին բանս, զոր ետես ակն իմ, ո՛ր կարէ պատմել դրով, զի տեսի զակունք պայծառ եւ զարեգակունք, զաստեղս եւ զլուսինս, զի կային* անկեալ ակի:

636.

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

Բրիտ. թնգ. 42. (Add. 19,546) Կոնիք. ծուց. էջ 89

(տես նաև 1372 թ.)

Վայր՝ Կիլիկիա՝

26բ

Ի թվականին ՊԻԴ. (1375) էառ Յաղէիս Թամուրն զթաղաւորական քաղաքն զՍիս եւ եղև սուգ մեծ: Ի սոյն ամի եղև սով սաստիկ ընդ ամենայն աշխարհս, եւ եղաւ չափ մի ց[ո]ր[հնոյ] Ճ. (100) ղր[ամ] տահիրի:

637.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՑ

Նրեան 1571

Գրիչ՝ Վարդան

Վայր՝ Գողթան գաւառ, Ագուլիս

285ա

Արդ, աղաչեմք զամենեանդ, որք հանդիպիք այս աստուածախաւս կտակարանիս... յիշեցիք ի սուրբ սրտէ եւ ի բարի կամաց զստացող սուրբ տառիս՝ աստուածական, զսրբայսնեալ Թովմա կրաւնաւոր քահանայն, եւ զհայրն իւր զՅակոբ քահանայն, եւ զմայրն իւր Աւագունին, եւ զքոյրն իւր զԵղիսաբեթ եւ զՄարթայ, եւ զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն իւր, եւ զՅովաննէս փիլիսոփայն, եւ զհայրն, եւ զմայրն իւր, եւ զՅակոբ վարդապետն, եւ զՍանփաննոս կրաւնաւոր քահանայն, որ դաւրինակն շնորհեցին, ՝ տէր աստուած շնորհեցէ նոցա զերկնից արքայութիւնն, ամէն:

285բ

* Տաշ. ծուց. «գային»:

Եւ զիս՝ զանարժան զծողս զՎարդան՝ և զհայրն իմ զԹագորն, և զմայրն իմ, և զհողերո հայրն իմ և զվարպետն՝ զՅովնանննն կրաւնաւոր քահանայն, և զայլ երախտաւորն իմ յիշեցէք ի Քրիստոս, և յիշողքդ յիշեալ լիւիք յանյիշաչար տեառնէ մերմէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն և յամենայն ժամ:

Եւս յիշեցէք զղծողս և զկազմողս զՎարդան, որ խիստնեղացա ի գրեւն: Ո՛վ երկեղալի և քաջահաւատ, խոշորութեան գրիտե սխալանաց, աղաչեմ, անմեղադիր լեր, քանզի միտքս էր մոլորեալ ի Երազանս աշխարհի, և ես յոյժ նեղեալ կաի, յորժամ զմին գիրն հանէի միտս հագար րան անգանէր, գրիչն թափուր ի վայր մնայր:

Գրեցաւ տառս աստուածային ընդ հովանեաւ սուրբ Թումաիս, որ է ի վանսն յԱղուլիս, ընդ իշխանութեան տէր Զաքարիային, որ հայրապետ է Գողթ[ան] գաւառին: Ի հայոց թուականին ՊԻԴ. կատարեցաւ սուրբ տառս՝ ՊԻԴ. (1375):

638.

Ի Մ Ա Ս Տ Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն Ք

Վիեն. 203, Տաշ. Ցուց. էջ 721 (տես նաև 1350)

Գրիչ՝ Ֆրա Յակոբ
վայր՝ Ղրի՛մ

Յամի ծննդեան տեառն և փրկչին ՌՅՀԷ. (1377),* եւ ի յամսեան սեպտեմբերին, կատարեցաւ շինուածս Սուրբ Խաչ, ի տօնի վիճիլին. Ֆրա Յակոբ աղքատ հողին, ի միարանողաց եղբարց կարգին, ձեռնտուութեամբ եղբարց կարգին, շինեցի զսեղանատունս եւ զտօրմիթորս վասն միարանողաց եղբարցս կարգին: Նաեւ զքան շինութիւնս զայս ԺԷ. (17) ամաւ յառաջ, զոր եւ շինել էի զեկեղեցին ի պատիւ սուրբ Նիկօլտոսի սքանչելագործ հայրապետին:

Ո՛վ եղբարք իմաստ բանին, ի ձէնց հայեցեմք ողորմութիւն, ինձ խնդրեցէք զթողութիւն...:**

639.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երեւան 7547

Գրիչ՝ Ստեփանոս Սեւաղիսոնց
վայր՝ Սուրխաթ

267բ ...Արդ, այսմ աստուածապատում և Քրիստոսաւանդ տառիս ցանկացաւդ եղեալ ամենայն պարկեշտութեամբ զարդարեալն, համեստ և իմաստուն աղախինն Քրիստոսի՝ տիկինն Շնոֆոր, հանդերձ աստուա-

* Հիշատակարանի գրութեան իրական տարեթիվը պետք է համարել 1378, որովհետեւ, ինչպէս նշել ենք արդեն, ԺԴ. դարում գործածվող փրկչական թվականը մեծ մասամբ երկու տարով առաջ է ընկնում այժմ գործածվող թվականից (տե՛ս, օրինակ, հաշւադր. հիշատակարանը):

** Հիշատակարանը գրված է անկանոն ոսանավորով:

ծաղաշտ և երկիւղած արամբն իւրով, որոյ անունն իշխան յորջորջի, ետուն գրել զսա ինձ՝ մեղապարտ և անարժան գրչի Ստեփանոսի, ի յիշատակ հոգւոց իւրեանց և ի պայծառութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ, ի թուաբերութեանս Ասքանաղեան և Յաբեղական տաւմարի ի ՊԻԴ. (1375), և ըստ նորում շրջանի ի ՄՂԱ. (201), և ի գալստենէ կենարարին ՌՅՀԷ. (1377), և յելիցն Ագամայ ի դրախտէն ՅՊ. (6800). ի հայրապետութեանն տեառն Կոստանդեայ, և ի թագաւորութեանն Լեւոնի, և յաթոռակալութեանն ամենայն Հիւսսական կողմանց Յովաննէսի Սեբաստացւոյ, հանճարեղ և իմաստուն հռետորի:

208ա

Եւ այց գրեցաւ սա յաշխարհիս Հոնաց և յերկիր Խը II քիմի, ի հոյակապ և ի հոչակաւոր քաղաքիս, որ կոչի Սուրխաթ, ի Հոդետներս վերի, առ ոտն սուրբ Աստուածածնին, և սրբոյն Սարգսի դաւրաժարի, և այլ րազմահաւաք սրբոց: Այժմ, աղայեմ զամենեսեան զգաստ լուսերամից, որք հանդիպիք այսմ աստուածային խրախճանութեան, յիշեսջիք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր գիւրդազմամբ ստացաւ սորա՝ զվերոյգրեալ տիկինն զՇնոֆորն, և զգուգակիցն իւր զպարոն իշխանն, և յերկոցունց կողմանց զծնաւզս նոցա՝ զՄանուկն և զԳոնար տիկինն, և զՄանուկն և զՄինատիկինն, և զեղբարս նոցա զԳիշուկն, և զընուզխաթունն, զՅովաննէսն, և զՀնդոն, և զՏաւուրն, նաև զամենայն արեան մերձակայս նոցին՝ զարս և զկանայս, զծերս և զտղայս, զկենդանիս և զհանգուցեալս զպատուեալս և զզանցարարեալն: Նաև, թէ արժանի համարիք, զանարժան զծաւղս՝ զՍտեփանոս մականունն Սեւագըլխոնց, զմեղապարտ ծառայ ծառայիցդ աստուծոյ, և զծնաւզս իմ, ցաւակցաբար յիշման ի փառաւոր և ի սոսկալի ատեանն: Եւ որ սրտի մտաւք և յաւժարական սիրով յիշեսցէ զյիշատակեալքս ի սմա, յիշեալ լիցի և նա ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս: Եւ որ հաւատով զամէնն ասասցէ, նմա ողորմեսցի Քրիստոս ի միւսանգամ գալստեան իւրոյ, ամէն:

640.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վիհն. 59, Տաշ. ծուց. էջ 277 (աւս նաև 1520 և 1587 թ.թ.)

Հետ. ստացող՝ Գրիգոր

301ա

...Սայ փափագեցաւ եւ զնեաց զաւետարանս յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց, հաւրն իւրոյ Նորհատին, մաւրն իւրոյ՝ Ղիմաթին, ի վայելուժն Գրիգոր քահանային, որ զնեաց զսայ ի հալալ արդեանց իւր, ի յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւր, եւ ամուսնոյն իւր Մարթայ-Խաթունին. որք կարգաք կամ աւրինակէք, յիշեսցէք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զերախտաւորք մատենիս Սիրատանն, եւ զկենակիցն իւր զՀերագանդն, զԱւաք պարոն, եւ զԽորիմշան, եւ զկենակից իւր զՄամուշն, եւ զորդին իւր զԴաւիթն, եւ զԼալխաթունն, եւ զՄխիթար քա-

հանան, եւ զամուսինն իւր զՎարդգէսիկինն, եւ զորդին իւր զԿարայ-
պետն, եւ զամենայն արեան մերձայկայս, յիշեցիք առաջի զենմանն
Գրիսաոսի:

Արդ, գնեցաք զսայ ի թվայրերութեանն Հայոց ՊԻԴ. (1375),
փետրվարի Զ. (6), յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց, ամէն:

Յիշեցիք զՅակոբն եւ զկենակիցն իւր զՄարթայ Խաթունն ի
սուրբ աղաւթք ձեր:

641.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 9222, 4

Արդ, անկեալ աղաչեմ | | | ուխտի մանկուն եկեղեցոյ սրբոյ
| | | աւրինակէք յիշեցէք ի Գրիստոս ըզհոգեոր...տիկին զՀագար-
շէն | | | , որ գնեց զսա | | | ի հալալ արդեանց իւրոց եւ ետ | | |
ի սուրբ զուռն Աստուածածնին յիշատակ | | | ըլարի ծնողացն եւ զա-
ւակացն եւ ազգ[այնոց]։ Ըսելով սորայ զերանաւէտ բարբառ[ն]՝ որ
ունիցի զաւակ ի Սիոն եւ Բնդանիկք, [դար]ձեալ աղաչեմ յիշեցէք ի
Գրիստոս զպաասւ[ական պ]ետն ըզուէր Ներսէս, որ պատճառ եւ ա[ռիթ]
եղև սուրբ աւետ[արանիս, եւ էառ՝ եղ զսա ի զուռն | | | որ հանա-
պաղ ի տեղս կենայ, ոչ ոք | | | հեռացուցանել զսա ի դրանէ սուրբ
Աստուածածնիս | | |

Թիվ. ՊԻԴ. (1375), ի քաղա[քս | | | *

642.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 5317 (աես նաև 1020)

291ա | | | Գերեղ[մանէն սուրբ վարդապետին Գրիգորի, կամ ծա-
խելով կամ գրաւելով, ոչ յիմոց եւ ոչ յաւտարաց. եւ որ յանդգնի
եւ ծախէ՝ մասն զաստուածավաճառին առցէ՝ զՈւղային եւ զխաչհա-
նուացն եւ զայլոցն: Ի թվ. ՊԻԴ. (1375):

* Պահպանվել է հիշատակարանի միայն ձախ եզրը:

ՊԻԵ

1376

643.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փերդ. 6273, էջ 167—168 (կտուց անասլատ)

Գրիչ՝ Մխիթար

վայր՝ յերկիրն Մակաց, ի գիւղն Նանեմց

...Ես՝ Մխիթար սուտանուն քահանայ, գրեցի զսա յընտիր օրինակէ, ի թուականութեանս Հայոց ՊԻԵ. (1376), յերկիրն Մակաց, ի գիւղն, որ կոչի Նանեմց, ընդ հովանեաւ սուրբ Սարգիս զօրավարին, ի զառն և ի նեղ ժամանակիս, որ այլազղիք զօրացեալ են ի վերայ մեզ, վասն ծովացեալ մեղաց մերոց, զոր աէր աստուած պահեսցէ զազգս Հայոց:

644.

ԳԻՐԲ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ալիշան, Սիսական, էջ 220

Գրիչ՝ Մելքիսեդ

վայր՝ Որոտան

[Աւարտեցաւ զիրս ի դառնութեան ժամանակիս...բարերարն աստուած լոյս ծաղեաց մթացեալ և խաւարեալ ազղիս՝ զմեծ վարդապետն մանկանց Սիոնի...դրաբունասպետն վարդապետաց, զՅովհաննէս վարդապետ Որոտանցի, որդի Իւանէի, որ վերստին զարդարեաց դեկեղեցի, և սնուցանէր զմանկունս Սիոնի, ջամբելով զկերակուրն կենաց հոգւոց և զհանգիստ մարմնաւոր պիտոյից, զցրուեալսն ի բազում թշուառութեանց՝ ի մի ժողովէր, և անկրկիւղ պահէր ի դէմս ամենայն պակասութեանց հոգւոյ և մարմնոյ:*

645.

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

Երևան 6954 (տես նաև 1563 թ.)

Գրիչ՝ Արիստակէս

Արդ, գրեցաւ գիրքս այս աւրհնաբանի թուականիս Հայոց II 253ա ՊԻԵ. (1376), ձեռամբ անիմաստ գրչի սուտ Արիստակիսի, ի վայելս մն սրբասնեալ եպիսկոպոսին տէր | | **

* Ալիշանի տված ծանոթության համաձայն սույն ձեռագրի ընդօրինակությունն սկսվել է Որոտանում և ավարտվել Տաթևում՝ 1376 թվականին:

** Անունը քերված է:

646.

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՅԳԵԿՑԻՈՅ

Նրևան 8029 (տես նաև 1336 թ.)

Հետ. ստացող՝ Ասլան Կաֆացի

34ա Դերձակ* Ասլան Կաֆացի,
Որ ի Գոռել Մանար զնացի
Ջառ Վարդան զիրքս զնեցի,
Տիկզերայոյս վարդապետի,
Ջինչ որ կարգայք ի ատենի,
Ի ժամայտուն, եկեղեցի,
Ջոնոդս յիշեցէք վասն Քրիստոսի,
Քրիստոս ձեզ ու մեզ ողորմի:
Թվ. ՊԻՆ. (1376):

647.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վենետ. 125, Յուդ. Ա. էջ 559—560

Հետ. ստացող՝ Ֆիմի
վայր՝ Այաս

322բ Ջվերջին ստացող սուրբ աւետարանիս Ֆիմի Այացի, կին Վան-
րամի, Ի դառնութեան ժամանակի աւարտմն եղաւ Լամբ[ը]րոն բե[ր]-
թի, և դերի բերին զսուրբ աւետարանս յԱյաս քաղաքի, նայ ես՝
Ֆիմիս, վասն սիրոյն Քրիստոսի, զնեցի զսուրբ աւետարանս յիշա-
տակ հոգոյ իմոյ և ծնողաց իմոց:

Ո՛վ սուրբ բնութեցողք աւետարանիս, ի ժամ բաշխման մարմնոյ
և արեանն, զմեղաւք լցեալ ոգիս՝ զՖիմիս և զմայրն իմ զՀռափօքիմին
յիշեսցիք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր, ընդ նմին և զեղիկելի գոնոս
սորայ՝ զՅովսէփ գպրիկս յիշեցէք, և զուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ
աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

Վերջի յիշատակարանս դրեցաւ հրամանաւ | | |² տեառն մերոյ
տէր Սիմէոնիս. և քահանայսն, որ աստ հանդիպեցան՝ Վասիղ քահանայ
և Սահիպանոս քահանայ, յիշեցէք ի մաքրափայլ [յաղաւթս ձեր]:***

* Բնագրում՝ «Թերձակ»:

** Նշված է երկու բառ:

*** Հրատարակել է Բ. Սարգսյանը կրում է հետևյալ ծանոթությունը՝ «Թէպէտ և յիշա-
տակարանիս գրութեան թուականը նշանակուած չէ, սակայն աւետարանիս դերին հան-
դիպած է հովանօրէն յամի տէառն 1375 Սիս քաղաքի առման ժամանակ, իսկ գտնուելին
և արձանագրուելին յամին 1376—1378 (տես Ալիշան, Սիսուան, եր. 85, 227—8)»:

ՊԻՉ

1377

648.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երեսն 0402

Գրիչ՝ Աւագ

ա

347ա ...Արդ, որք ճաշակէք յաստուածային բուրաստանէս և յամենալի սեղանոյս, որք պատահիք սմա ընթերցմամբ կամ աւերինակելով, յիշեղէք ի մաքրալիայլ յաղաւթս ձեր զոտացող սորա զՅոնանէս քահանայ, և զծնողքն իւր, և զազգո ամենայն, և զՊետրոս քահանայ, և զԱմիր, և զԱյլաբուն, և զԲարիար, և զԹումայ, ընդ նոսին և զանպիտան զրիտ զԱւագ զպիր, և զծնողքն իմ, և զազգն ամենայն յիշեցիք, և աստուած-ողորմի ասասցիք ստացողացն և գրողացն ի ժամ սուրբ և սոսկալի պատարագին:

Նորոգող՝ Զաքարայ
վայր՝ Աղթամար

Բ

Արգ, ի յայսմ ամի, որ էր թիւս Հայոց ՊԻՉ. (1377), Յոնանէս սրբազան քահանայ վերստին ետ նորոգել զոս և ծաղկել և զլիազրել և կազմել, զի յառաջն Աւագ վարդապետ, որ զրել էր՝ մահն հասել էր, և ոչ էր ժամանել կատարել զսա.* Ես Զաքարայ սուտանուն կրանաւոր՝ անիմաստ և տխմար զրիչ, և բազում մեղաց ցնորիւք պաշարեալ և տրտում և տխուր, վասն բազում մեղաց իմոց, բազում աշխատանաւք կատարեցի զսա ի կղզոյս Աղթամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս և սուրբ Նշանացս, և ամենայն սրբոցս, ի հայրապետութեան տէր Զաքարիայի: Ապա աշխատեցայ և գտնաւորնականքն զամէն մէկ մէկ յիւր տեղն ևմ հանել, իսկի իրք պակաս չկայ, ապա ի զէճ տեղ էր զրած և լաւ չէր պահած, թուղթն ամէն տպո ելեր և բրգացել, գղեղն չէր առնուլ, և խիստ վշտացայ: Աստուած կու գիտէ, որ քան գառաջին գրողն ես շատ աշխատեցայ, էնոր համար, որ կէս բանին աւելի զեռ ի տեղն էր: Բայց գուք, սիրելի եղբարք, զաստուած-ողորմին մի մոռանայք մեզ, և ծնողաց մերոց, և այլ ազգականացն, և ստացողի սորա, յառաջ յիշեցելոյ Յոնանէսիս, և ծնաւդաց նորա, և ազգայնոցն ամենայն՝ կենդանեաց և ննջեցելոց: Եւ ինքն, որ տուողն է բարեաց, ձեզ՝ յիշողացդ և յիշեցելոցս, ողորմեսցի կրկին կենաւք և երկու աշխարհաւք և ինքն աւրհնեալ եղիցի յամենայն արարածոց, յերկնաւորաց և յերկրաւորաց, ի հրեշտակաց և ի մարդկանէ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

* Ըստ այսմ Ավագ գրչի հիշատակարանը գրված սկսած է լինի 1377 թվականից տարիներ առաջ:

649.

Ճ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ր

Վենետ. 201 մուգ. Բ. էջ՝ 65—66

Հետ. ստացող՝ Հասան
վայր՝ Մէրաին, Թվին վանք

114բ Ի Թվականիս Հայոց ՊԻՋ. (1377) եւ՝ մուղտսի Հասանս, հանդիպեցա գրոցս, որ էր ղերեալ և բերեալ ի Մէրաին քաղաք, գնեցի ի ղերողէն, և ետու ի սուրբ ուխտն ի սուրբ Աստուածածին և ի սուրբ Յովանէտ, որ մականսն Թվին կոչի, առ ի յիշ[ատ]ակ ինձ, և ծնողաց իմոց, և կենակցի իմոյ, և դաւակաց իմոց՝ փոխեցելոցն ի Գրիստոս, Եւ մի ոք իշխեսց[է] հանել ի վանացն, կամ ծախել, կամ գրաւել, այլ մնայ սայ անջինջ յիշատակ, Եւ ով ոք կարգա ի սայ, աստուած-ողորմի ասէ Հասանին, և Զաքարին, և իւրեանց գաւակացն՝ Յովանիսին և Կիրակոս սարկաւազին, և այլ գաւակացն՝ փոխեցելոցն ի Գրիստոս, ընդ նմին և ինձ՝ Յակոբ եպիս[կ]ոպոսի, որ ղիշաաակաւրանս ղրեցի և էի տեղոյս վերատեսուչ. և որ աստուած-ողորմի ասէ և նմա տէրն ողորմեցի յաւեղատենին, Գրիստոս աստուած, քո գալըստեամբա ողորմ[ե]այ Հասան մուղտսոյն և իւրայոցն առհասարակ, ամէն, եղիցի, եղիցի:

650.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Երևան 4041 (սես նաև 1425 թ.)

Գրիչ՝ Ներսէս
վայր՝ Թավրեզ

Ա

252ա Փառք...որ արժանացոյց զախմար և զանպիտան և զանարժան գրիչս Ներսէս երէց հասանել յաւարտումն այսմ աստուածախօս մատենիս աստուածազարդ և առաքելաշնորհ վարդապետին ասացեալ Գրիգորի Նարեկացոյ, ի խնդրոյ երջանիկ և առաքելանման հօրեղբորն իմ տէր Յովանիսի, որ եռափափակ և ըղձալի սրտիւ խնդրեաց զայս աստուածաշունչս տառս, յիշատակ իւրն, և ծնողաց իւրոց, և եղբարց իւրոց, և ազգականաց, և ամենայն արեան մերձաւորաց, և երախտաւորացն, և բարեկամացն...:

Արդ, գրեցաւ սա ի քաղաքս ի Թավրեզ, ընդ հովանեաւ սուրբ Սարգիսիս, || ի թուարեւոթեանս Հայոց ՊԻՋ. (1377):

252բ Արդ, աղաչեմ զամենեան, ղընթերցողող և զժառանգոր[դ]սդ, յիշեսցիք սրտի մտաւք ի բարի զիս՝ զամենամեղ գրեւեակս՝ ղՆերսէս երէց, և զհանգուցեալ հայրն իմ զՅովանիսիս, և զմայրն իմ Դրշախ, և զամենայն երախտաւորսն իմ. և խոշորութեան գրիս անմեղադիր

լերսւք, զի ակարանա ամենայն մարդ ի զործս իւր, և աստուած առ-
հասարակ ամենեցուն ողորմեսցի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

Բ

253ա Յիշեալ Բրիստոս սուտուած ի քում յարքայութեանդ զԱրդուն տի-
կինն և զծնողսն իւր՝ զԴաւիթ և զՀովփսեմ, որ փափաքելի սիրով ետ
դրել զպակասորդ նարեկացոյս և կազմել. բարեխաւսութեամբ սրբոյն
Գրիգորի նարեկացոյն ե ամենայն սուրբ վարդապետացն ջնջեալ զձե-
ռադիր նոցա յանցանացն և դրեալ ի դպրութիւն կենաց, և որք հան-
դիպիք աստուած-ողորմի ասացէք և աստուած ձեզ ողորմեսցի, ամէն:

651.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՆԱՅՑ ԹՂԹՈՑ ՍԱՐԳՍԻ

ՇՆՈՐՀԱՆՈՑ

Երևան 7373

Գրիչ՝ Յովաննէս
վայր՝ Ղրիմ քաղաք

465բ ...Արդ, որք հանդիպիք այսմ պատուական և հողիանորդ տա-
ռիս, յիշեալիք զվերոյդրեալ այրն աստուածասէր՝ զԱստուածատուր,
և ծնաւդսն իւր, և զամենայն արեան մերձաւորսն և զկարեւոր բարե-
կամսն, որք կան այժմ և որք փոխեալ են ի ժողովն մեծ՝ զՄխիթարն,
զԱւագտիկինն, զԽաչատուրն, զՏիրատուրն, զՀերագանդն, զԽոսրով Լրէցն,
զԳեքուշն, զՆորշան, զԳորգ երէցն, զՄարտիրոսն, զԱռաքելն, զԳորգն,
զԳրիգորն, զՀեզգիկն, զՀերագանդն, զՄիրաթն, զՏղայպարոնն, զՅու-
նանն, զԽաչատուրն, զԽերխաթունն...:

Ընդ նոսին և զգրիչ այսմ տառիս զՅովաննէս քահանայն, և զե-
րանելի և զհողիադարդ և զրազմաց վկայեալն՝ զԱւետիս քահանայն՝
զհայր սորա, և զմայր սորա, և զամենայն ընտանիս, և զզաւակս իւր
յիշեալիք դարձեալ ի Բրիստոս, և որք յիշէք, յիշիք ի Բրիստոսէ Յի-
սուսէ տեառնէ մերմէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս:

Արդ, զրեցաւ սա ի քաղաքս Ղրիմ, յաթոռակալութեանն Յովան-
նէս կրանաւոր քահանային, քաջ և իմաստուն և ուղղափառ առաջ-
նորդին, ի թուականութեանս Հայոց ՊԻՋ. (1377), յաշխարհակալու-
թեանն Մամայ պարոնաց պարոնին:

Ես՝ Աստուածատուր, ստացայ զգիրքս դայս և ևտու իմ սանոյն,
վերողրեալ վարդան արեղին, զի յետ ելիցն իմոյ աշխարհէ եղիցի
իւր սեպհական, յիշատակ մեր և մերոցն, և մի ոք իշխեսցէ հակա-
ռակել, զի տեառն ետու ձեռամբ սորա:

ՊԻԷ

1378

652.

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Մ Ա Շ Ո Ւ Ն Չ

Վենետ. 12. Յուլ. հտ. Ա. էջ 127—128 և Ալիշան, Հայաստանում,
էջ 548—549 (տես նաև 1332, 1439 և 1577 թ.թ.)

Նորոգող՝ Յովանէս
վայր՝ յերկիրս Տարունու

ա

381ա Ի թուին Հայոց տոմարի որ ՊԻ. կոչի, (1371), ի յաստմանէ Հա-
րին, վասն ծովացեալ մեղաց մերոց, ի հարկապահանջութենէ ալա-
սեռիցն աւերեցաւ երկիրս Տարունու, նաև սուրբ ուխտս Ղազարու,
դոր և կրօնաւորք սուրբ Առաքելոյս տարաշխարհիկ լինէին՝ անյանե-
լով յայլ զաւառ. և կացեալ սուրբ տառս աստուածաշունչ ի պահեալի
բաղում աւուրս՝ եղծեալ, այլ և զբաղում սուրբ զրեհօք և սղեսաւիւք,
և եղեւ տրտմութիւն վանացս. դոր հետ աւուրց ինչ, յորում էր թվ.
ՊԻԷ. (1378), ոմն յազնուական տոհմէ, բարեմիտ և սրբասէր կրօնա-
ւոր՝ Պօղոս անուհն, եղբօրորդի գոլով երջանիկ բարունոյն Յոնանէիսի՝
փոխեցելոյն աստեացս առ Բրիստոս, որ ստացեալ ունէր զայս աս-
տուածաշունչս, վասն որոյ Պօղոսս եւս առաւել հողք յանձին կայեալ,
վերստին ետ նորոգել զղիւքս զայս բաղում աշխատութեամբ անձին
և ընչից իւրոց, վասն վայելման ինքեան և յիշատակ Յոն[անէիս] վար-
դապետին և Պօղոս արեղաի, որ եղեւ նպաստ կրկին նորոգմանս, և
եղբօր իւրոյ Յոնանէս սարկաւազի՝ հանգուցելոյն առ Բրիստոս: Նաև
զեղբայր վարդապետին՝ զՍարգիս քահանայն, և զծնողսն մեր, և դա-
մենայն արեան մերձաւորսն, աղաչեմ զհանդիպողք այսմ աստուա-
ծաշունչ գրոցս, յիշել ի տէր յօժար կամօք զվերոյգրեալքս, զի և
դուք յիշեալ լիջիք ի Բրիստոսէ աստուծոյ մերոյ ի բարին. նաև զա-
նարժան հողիկս՝ զՅովանէս անպիտան գրիչ, որ զսակաւ գիրս ցան-
ցառ գրով ձարոտեալ գրեցի և կազմեցի, ոչ յարուեստ ինչ վոտահա-
նալով, այլ ըստ հարկեաց և յօժարութեան կամացս Պօղոսի, վասն
որոյ չմեղադրել խնդրեմ և յիշել ի աէր միով տէր-ողորմախ:

բ

327բ ԶՊօղոս արեղա, զստացող սուրբ գրոցս, յիշեցէք ի տէր Բրիս-
տոս՝ աղաչեմ, և զՅոնանէս սարկաւազ՝ զհանգուցեալն առ Բրիստոս:
Եւս յիշեցէք ի Բրիստոս զաստուածասէր՝ Սիմէոն սարկաւազն և զծնող-
սըն իւր... որ ետ նորոգել և կազմել զաստուածաշունչս, զի խիստ եղ-
ծեալ և հնացեալ էր, բաղում աշխատութիւնս և ծախս արար...:

653.

Հ Ա Ր Ա Ն Յ Վ Ա Ր Ք

Ծրեան 2680 (աես նաև 1580 թ.)

Գրիչ՝ Մատթէոս

Վայր՝ Անկեղակոյտ գիւղաքաղաք

- 369ա ...Եւ արդ, ես՝ յետինս ի բնաւից և հողոյ հաւասար, ժանգալից մեղաւք խաւարեալոյ հողով Մատթէոս* երէց, ի տղաական հասակն, մինչև էի ամաց քսանից, ըստ իմ բաղձանաւք և խանդակաթ սիրով, ըղձամար սրտիւ և տենչանաւք փափաղեցայ այսմ հողիարաշխ աստուածապարզէն սուրբ գրոցս, որ անուանի Հարանց Վարք, Եւ մեղսամակարթ անձամբ դիմեցի զսա հաւաքելով ի համաւրէն աշխարհաց, ի բաղում սուրբ գրոց: Զոր քաջ գիտէք, զի ոչ գոյ ի մի վայր այսքան ամենալի և անսուշահամ, զմայլեցուցիչ և ծաղկափթիթ բուրաստան, լի կենդանի անմահական բանիւք ե վարուք աստուածահաճոյ սուրբ հարցն: Որոց յուսով և ըղձափափագ տենչմամբ ցանկացող ևղէ այսմ հողիարուղիս եղեմական վտակիս փանաք և վտիտ գրիչս Մ[ատ]թ[էո]ս, զի զպսքեալ ծարաւ դառնաշունչ մահապարտ հոգոյս սովաւ լցուցից: Վասն զի յոգնակի սիրով գրեցի զսա ամբն է. (7), առ ի յիշատակ անբարի հոգւոյս իմոյ և փրկութիւն ազտեղեալ մեղսամակարթ ի հիքոյս անձին: Քանզի սուրբ և պատուական բարեշնորհ, աստուածաբնակ գիրքս այս պարունակեալ ունի յինքեան զմեծամեծ սուրբ հարցն վարք և զբազմադիմի խաւսք և զխրատ նոցա...: Յաղագս որոյ ես՝ փանաքի հէքս Մատթէոս, գրեցի զսա սատար սողողեալ հոգւոյս առ ի յիշատակ շեղեալ շուայտեալ մարմնոյս, թերևս գտայց խերեւշ մի ի մասանց փշրանաց արտաքս ընկելոց արժանաւորն մանկանց սեղանոյ: Արդ, աղաչեմ արտասուալից հառաչմամբ և մոխրամած դիմաւք, որք զաղափար[եա]լ ընթ[եա]լնով լուսաւորիք յայսմ գերազանց արփիափայլ փայեթոնէ, յիշես՞իք սրտի մտօք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զստրուկ աղքատս ի բարեաց գործոց՝ զՄատթէոս գծագրողս, և ի Քրիստոս հանգուցեալ ծնողսն իմ, և զեղբարսն, նաև զգերազնամաքուր արեղայսն սրբազան՝ Իգնատիոս և Եսայի, որ են հարազատ որդի վրտիտ գծողիս, եւ զՀռիփսիմի՝ մայր իւրեանց, զյրսնամեայ ապաշխարութեամբ աղաւթեալն, և առաքինասէր դուստր իւր՝ կուսանն Մարգարիտ: Եւ որ առատն է ի տալն, տացէ ձեզ յիշողացդ և մեզ յիշեցելոցս գերկնից արքայութիւնն և զպսակն անթառամ:

Կատարեցաւ հրաշափառ սուրբ գիրքս այս բարեբար շնորհաւք աստուած սուրբ հոգւոյն, ձեռամբ նոյն վերոյգրեալ Մատթէոս իրիցոյ, ի թվիո Հայոց ՊԻԷ. (1378), ի գեղաքաղաքս, որ Անկեղակոյտ կոչի, ընդ հովանեաւ ամենամաքուր տիրուհի փառաւորեալ սուրբ Աստուածածնին: Եւ արփիաւորչին մերոյ՝ տեառն Գրիգորի Հայոց մեծաց

* Հապավւած է Մթ. ձևով:

սուրբ լուսաւորչի, եւ այլ միեղէն սքանչելագործ զարմանահրաշ
սուրբ եկեղեցեաց, որ է Քէթոյվանից սուրբ Գրիգոր, Մաղատայ սուրբ
Դրիգոր, Խըռմատանից սուրբ Գրիգոր և Բերդառայ սուրբ Գրիգոր...:

654.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՑ

Նրեան 5558

Գրիչ՝ Կարապետ
Վայր՝ Աղբամար

629 Փառք անրաւ մարգասիրութեանն աստուծոյ, որ հասոյց զանար-
ժանս յաւարտ սուրբ տառիս, զի զրեցաւ սա ի թուականիս Հայոց
ՊԻԼ. (1378), ի կղզիս Ախրամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս և սուրբ
Նշանի, ի հայրապետութեան տէր Զաքարիայի, ձեռամբ ամենամեղ և
անիմաստ Կարապետ անարժան քահանայի և փոստն զրչի:

Արդ, ցանկացող եղեալ այսմ աստուածային և սուրբ կտակիս,
սրբասնունգ և պատուական կրանաւորն Թումայ, Եւ ետ գրել զսուրբ
զիրքս զտյս ի հալալ արդեանց իւրոց, յիշատակ հոգոյ իւրոյ, և ծնաւ-
զացն Վարդսնայ և Ավարտիկնայ, և ևղբացն Յովաննէս քահանայի
630 և Աւետիսի, և ամենայն արեան մերձաւ Որացն՝ կենդանեաց և հան-
գուցելոց: Արդ, աղաչեմ դհանդիպեալսդ սմա կարգալով կամ աւրի-
նակելով, յիշեցիք յարկնաթռիչ յաղաւթս ձեր զընտրեալ կրանա-
ւոր զԹումայ, և զծնաւդքն իւր, և զեղբարքն իւր, և զտապն՝ զՍտե-
փան, և զհաւրքոյրն՝ զՇնոնվոր, և զհաւատարիմ տանուտէրն՝ զԱմիր-
բէկ, և զկենակիցն իւր զԶիշաքմելիք, և զգեղեցիկ և զքաղցրատեսակ
որդեակն իւրեանց՝ զՍուլտանշայ՝ զփոխեալն առ Բրիստոս: Ընգ նո-
սին և զիս՝ գանարժան և զսուտանուն Կարապետ քահանայ, և զծը-
նաւդն իմ՝ զՄկրտիչ քահանայ և զԹանկիսաթուն, և զեղբարքն իմ, և
զհաւրեղբաւր որդին իմ՝ զԹումայ՝ զաբաժամ հանգուցեալն ի Բրիս-
տոս: Մանաւանդ յիշեցիք և աստուած-ողորմի ասասցիք ստացողացն,
և զրողացն, և աշխատողացն, և երախտաւորացն, ի ժամ սուրբ և սոս-
կայի պատարագին. և ինքն, որ առատն է ի տուրս՝ ձեզ և մեղ ողոր-
մեսցի, և հմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

Կրչին աղաչեմ, յիշեցիք ի Բրիստոս զԿարապետ կրանաւորն,
որ աշխատեցաւ ի գալն և երթալն, և միջնորդ եղև այսմ բարի գոր-
ծսյ...:

655.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վիեն. 272, Տաշ. Ցուց. էջ 692

Գրիչ՝ Յով[հաննես]

290ա ...Յամի թուարերու թեանս մերոյ սեռի ՊԻԷ. (1378) կատարեցաւ սուրբ աւետարանս խաւսեցեալ ի բանէն աստուծոյ մարմնացելոյն վասն մեր՝ Յիսուսէ Բրիստոսէ տեառնէ մերմէ:

Աստուածասէր առն ծերունին՝ որոյ անունն Շահինջան յորջորջի, եւ կենակից նորին Թագուհի, եւ աւագաղոյն որդին նոցին խոցադեղն, եւ եղբայր Խոցադեղին՝ Սիմէոն դպիրն, եւ հարսն Սիմէոնի դպրին Սարայն, որ մեծաւ սիրով ստացան յաղագս յիշատակի հոգւոյն Գոհարին՝ գստեր նոցին, որ է քոյր խոցադեղին եւ Սիմէոնին: Հաւ համարեցան զոտ քան զամենայն պատուականութիւն վայելման աշխարհիս... ետուն զրել զոտ սիրով եւ մեծաւ հաւատով, որոյ տէր աստուած վայելել տացէ Սիմէոն դպրին, եւ զհոգի հանգուցելոյն զԳոհարին ընդ կուսանաց կայանսն զասեսցէ:

Արգ, որք հանդիպիք սուրբ եւ պատուական աւետարանիս ընթեռնելով կամ զաղափար դնելով՝ յիսկսջիք ի Բրիստոս Յիսուս զհրաժարեալն յաշխարհէս զԳոհարն, որ աղա հասակաւ չուեաց ի սուտ եւ յունայն կենցաղոյս եւ ժամանեաց ի մշտնջենաւոր քաղաքն՝ ի վերինն Երուսաղէմ, որ է մայր մեր ամենեցուն: Ո՛վ ընթերցաւդք եւ լսաւդք յիշատակարանիս, յիշեալիք ի Բրիստոս գի սմա յիշատակեալսն զՇահինջանն, եւ զկողակից նորին զԹագուհին, եւ զնոցին դաւակսն զխոցադեղն, եւ զկողակից նորին զՍառայն, եւ զնոցին զեռարոյս դաւակսն զԳրիգորն, եւ զնորարողորջ եղբայր Գրիգորին՝ զՊետրոսն, եւ զվայելաղ աւետարանիս զՍիմէոն շնորհադարդ դպիրն...:

Ընդ նոսին եւ զիս՝ ան[արժա]ն ծտոյս ծառայիցդ աստուծոյ զՅով[հաննէս] գրիչս, արժանի արարէք յիշելոյ՝ Եւ զիմ հայրն զԱ | | | քահանայն եւ զնորին կողակիցն, եւ զուք յիշիք ի յոյսն* բարի, որում փառք յաւիտեանս, ամէն:

* Տպված է՝ «յոյսն», ուղղում ենք ըստ իմաստի:

ՊԻԸ

1379

656.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂԾՈՍԱՑ ՆԵՐՍԻՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՅ

Երևան 1827 (տես նաև 1302 թ.)

Վայր՝ Ընաց աշխարհ

667ր ... Ի թվականին Հայոց ՊԻԸ. (1379) կոչեցաւ ի մեծ դիտապե-
տէն Հայոց տէր Յովհաննէս կրօնաւոր քահ[անայ]ն. և սուրբ Յակորա
պահոցն նաւեցաւ ու դնաց ի մայ[րա]քաղաքն՝ ի Սիւ: Եւ ձեռնադրե-
ցաւ ի մեծ [դիտապե]տէն տէր Կոստանդինայ արքեպիսկոպոս [ամենայն
Ըոս]աց աշխարհի և Վախագ: Եւ ի [դառնալ]ն իւրում յաշխարհն,
աէր Յոհաննէս [արքեպիսկոպոսն] երեք զդիւրքս զայս, որ է Սաղ[մոսի]
Մեկնիչ, մեծ նվերք աշխարհիս Ընաց, [ի լուս]աւորութիւն մանկանց
Սիոնի: Որպէս [սուրբն] Գրիգոր Լուսաւորիչ մեր երեք մեծ պարգեք՝
դնշխարք մեծին Յովտննու և Աթանազիւն[ի] ի լուսաւորութիւն Հա-
յաստան աշխարհին, սոյնպէս և տէրս մեր տէր Յոհաննէս՝ զայս հո-
ղիարուդ[ի] մատենան երեք ի լուսաւորութիւն և ի պայծառութիւն
սուրբ եկեղեցոյ, եւ յիշատակ իւր և պարէնք յայնմ աշխարհն, նայ
և ծն[ողաց իւրոց]՝ հանկուցեցոցն ի Գրիստոս, պար[ոն] | | և հեզա-
հողի կենակց[իւն] | | չա խաթունին, և հարազ[ատ] | | տէր Ավագ
սրբասէր կրօնաւորին, և Աւ[ետիք] քահ[անայ]ին, և պարոն Ուլ | |
ընտա]նեացն իւր, Գրիստոս աստուած ընդ | | ասցէ. և հանկուցե-
լոց | | ացի, Գրիստոս աստուած մեր պարոն Էստեփն | | , Սո-
վուցիք և այլ ամենայն | | , ամէն: Եւ դժողի յիշատակ | | Կի-
րա[ն]ն աբեղիս, որ եմ սպասաւոր. | | տէր Յովհաննէս արքեպիս-
կոպոսիս:*

657.

ԳԻՐԲ ՊԱՐԱՊԾԱՆՑ ԿԻՐՐՂԻ ԱՂԵՔՍԱՆԳՐԱՑԻՈՅ

Օքսֆորդ. Ms. Arm. E. 36. Տիրայր վրդ. 80.

Թղթ. 121—122, էջ 1646—1648**

Գրիչ՝ Գրիգոր Տաթևացի
վայր՝ Տաթև

Տա Զոր այսու յուսով տարփացող եղեալ սորին ուղղութեան, վեր-
ջինս [ի] բանասիրաց և տրուպս պետաց Գրիգոր կոչեցեալ՝ խնդրող

* Հիշատակարանը շատ վատ է պահպանված, հնարավորին չափ աշխատել ենք վեր-
ծանել անընթեռնելի մասերը:

** Ձեռագիրը, որի մեջ գտնվում է Գր. Տաթևացու սույն հիշատակարանը, ընդօրե-
նակված է 1680 թ. Սարգիս երեցի կողմից:

բանի, զսր ի վաղ ժամանակաց տենչացեալ կարօտ էաք, յեղակարծ ժամու գտեալ եղև ի յարկեղս դրոց յեկեղեցւոյ առաքելական աթոռոյն Տաթևու, յորում ժամանակի էր կրկին ընծիւղեալ դառն և դաժան երկաբնակ աղանդն քաղկեդոնի ի կոչեցեալ դեօղն Գոնա, շրջաբնակ գաւառօք: Եւ մեք՝ զգիւտ սորա ի հրաւիրմանէ հոգւոյն ընկալեալք, առեալ իւրաքանչիւր ոք օրինակեցաք՝ ի վարժումն ուղղասէր մտաց: Որոց և ես բստ իմում կարի տխեղծ մատամբ գծագրեցի զսա, առ սոս մեծի վարժապետին իմոյ Յոնաննու Որոտնեցւոյ, սբ և կրկին ընթերցմամբ լուսաւորեալ առաջնորդեցայ ի սմանէ: Եւ ապա առեալ ընթացաք ի վերոյ ասացեալ դաւառն, և պարսաքարեալ սովաւ հարաք գնայնոյիչն ճակատ, և ցրուեցաւ փաղանկն աղթարմայութեան, և բազում վանորայս առեալ ի նոցանէ եղև ուրախութիւն ուղղափառաց դասուց ամս բազումս: Յորում և էր թիւ շրջագայութեան տօմաբիս մեծի Պ. և ԻԸ. (1379) ամի:

Արդ, յերեսս [անկեալ] աղաչեմ զաստուածասէր պատահողսդ յիշել առ Գրիստոս զբաղմեբախտ* առաջնորդն իմ զվերոյգրեալն՝ զՅոնաննու[ն] Որոտնեցիւն, հանդերձ ծնօղօք իւր կրկնակի: Ընդ որով և նշխար շնորհի ձերդ մաղթանաց աղերսի իջցէ ի գերեզման ոսկերաց իմոց և լուսսցէ զղաղրացեալ վէրս յանցանաց իմոց, թերևս զտիցողորմութիւն յամէնողորմ պարզեղէ աստուծոյն իմոյ Յիսուսի Գրիստոսի, որում փառք, բնդ հօր իւրում և ամենասուրբ հոգւոյն անկէտ յաւիտենիւ, ամէն:

658.

Մ Ա Ս Ո Ւ Ն Ք Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Շ Ն Ձ Ի

Երեան 9116

Հետ ստացող՝ Սարգիս
վայր՝ Կիպրոս

ա

433բ ...Արդ, ես՝ նուաստ արեղայ Սարգիս, չողայ յերուսաղեմ, և ի ճանապարհին՝ ի Կիպրոս, պատահեաց ինձ աստուածաշունչ պատուական մարգարիտս, և ես զմարմնաւոր դոյս իմ անյապաղ ետու ի զին սորա, յիշատակ ինձ, և ծնողաց, և եղբարց, և ամենայն ազգայնոց իմոց: Արդ, որք աւգտիք ի սմանէ, յիշեցէք զմեզ ի Գրիստոս, նաև 434ա զեղբարսս մեր, համայն միաբանիւք սուրբ ուխտիս Անտոնի, ի աղաչեմ յիշել ի տէր...:

Գրեցաւ թվ. ՊԻԸ. (1379), նոյեմբերի ԻԹ. (29): Տարածամ մահ է, ևս առաւել տղայոց, զոր յուսամք | | ** փութով անցուցանել զցասումն պատուհասի յանցանաց մերոց, բարեխաւսութեամբ սուրբ աստուածածնին և ամենայն սրբոց:

* Տիրայր վարդապետի արտագրությամբ՝ զբաղմամբախտ կամ զբաղմաւբախտ (լավ չի կարգացվում):

** Մի բառ անընթեռնելի:

Հետ. ստացող՝ Մկրտիչ

P

434ա Յիշեցէք ի Գրիստոս Յիսուս ի տէր մեր զվերջին ստացաւ զըրոցս՝ զվճիտամիտ, դհեզահողի, զկուսակրան զՄկրտիչ տրեղայն, որ փափազաւզ եղեալ այսմ աստուածաշունչ կտակարանիս, ե զամենայն մարմնաւոր զգոյս իւր անյապաղ ետ ի զըրոցս՝ ԻԴ. (Չ) Ֆլաւրի, ի յիշատակ իւր և ծնողաց, և ամենայն արեան մերձակայից իւրոց՝ կենդանեաց ե ննջեցելոց...

659.

ՉԱՓԱՅԵՐԱԿԱՆՔ ՆԵՐՍԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Ծրեան 8477

Յիշատակս սակաւ Ստեփանոս գծողի յայժ եզկելի
վայր՝ Սխգառւ վաճ

132բ Սուրբ երջանիկ տէրդ Ներսէս,
Ջքեզ տէր ընտրեաց ի յաշխարհէս,
Տընօրինել Հայոց հանդէս,
Ջեկեղեցի շնորհօք պէս-պէս՝
Երկնօրաց նմանապէս,
Ինքն դասուց խորհրդապէս,
Փառս առաքել երկնահանգէս
Տեառն աստուծոյ ի յիւր հօտէս.
Աւրհնել դիրկիչն անհատապէս,
Ընդ հօր ե հոգւոյն անշիրոյթապէս,
Նըմին վերի մաղթեա պէս-պէս,
Ջքեզ աղաչեմ, տէր սուրբ Ներսէս,
Նուաստ ոգի ես՝ Ստեփանոս,
Մաղթեա վասն իմ միշտ առ Գրիստոս,
Որով սրբի բորբք մարմնոյս,
Ջնջի յանցանք խաւար հոգւոյս,
Սովաւ զարթնուլ ի խոր քնոյս,
Վերաբերիլ ընդ քեզ ի լոյս,
Ի յախջամուղջ տղմէ գրոյս,
133ա Ինձ յ ձեռնտու լինել և յոյս,
Երգել ընդ քեզ զերգս հաճոյս,
Երրորդութեանն ստեղծող ըզգոյս,
Բարունաբար ծոյլ և հիքոյս,
Լեր նաւակից ընկղմելոյս,
Գոհարանոզ լինել հոգւոյս,
Տեառն արարչին, որ է մեզ յոյս:

Ի թվ. ՊԻԸ. (1379) գրեցաւ, ի յանապատիս, որ կոչի Սխգառւ
վանք, ձեռամբ մեղուցեալ Ստեփանոս չկրօնաւորի, ընդ հովանեաւ

սուրբ Աստուածածնիս: Արդ, աղաչեմ, ով ոք որ հանդիպի սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեսցիք ի սուրբ աղօթս ձեր զմեզուցեալս և զանարժան զծողոս զՍտեփանոս և զծնողսն իմ, դհայրն իմ զԿիրակոս, և զմայրն իմ զՄելիք, և զքեռն զԳրիգոր, և զամենայն արեան մերձաւորս, || և աստուած-ողորմի ասելով <և> թողութիւն խնդրեցէք ինձ և ծնողացն իմոց...:*

660.

ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ ԵՒ ԳՈՐԾՔ ԱՌԱՔԵԼՈՅ

Երևան 189

Գրիչ՝ Կարապետ
Վայր՝ Ապրակունեք[ա]ց գիւղ

312բ ... Գրեցաւ աստուածաշունչ զիրգս աստուածաբանութեան ծնալայ մարգարէին, և սուրբ առ[աքեալին] Պօղ[ոս]ի և սուրբ թագաւորին Սողոմոնի ձեռամբ Կարապետի անարհեստ զրչի, ի վայելումն առաքինասէր Թում[այի] քահանայի, և յիշատակ հօրն նորա Յակոբ քահանայի, և մօր՝ Աւագուհու, և քւեր[ց] նորա՝ Յղիսարեքի և Մարթայի, որք կարդայք կամ աւրինակէք յիշեցէք ի Գրիստոս աստուած, և աստուած զձեզ յիշէ, ամ[էն]:

Թվ. ՊԻՆ. (1379) զրեցաւ, ի դեօղս Ապրակունեք[ա]ց, ի դրան սուրբ Սարգսի, ի յաւուրս Մաղ[ա]ր[ի]ա ճգնաւորի:

661.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 3330 (աեռ նաև 1474 թ.)

Գրիչ՝ Ստեփանոս

ա

73ա Գրիստոս աստուած, որդի աստուծոյ, քո սուրբ յարութեամբդ ողորմեա ստացողի սուրբ աւետարանիս Հնգնատ** քահանայի, և մեղապարտ զրչի սուտանուն Ստեփանոս քահանայի, և ձեզ:

Ստացող՝ Հնգնատ

բ

259ա Զստացաւ սուրբ աւետարանիս զՀնգնատ քահանայ՝ զպատուելի և զհեզահողի, յիշել ի տէր աղաչեմ, ծնողաւք, որ մեծաւ յուսով և բազում փափաղանաւք ստացաւ զսայ յիշատակ բարի իւր և հաւերեց-

* Ձեռագրի վերջում (էջ՝ 149—150ա) պահպանվել է գլխավոր հիշատակարանը, որը տարբերվում է բերվածի արձակ մասից միայն զրչության թվականով, այնտեղ կարգում ենք Երեցի զհոգեւից տառս... Թվ. Հայոց ՊԻ. (1381)», ուստի պետք է ենթադրել, որ ձեռագրի ընդօրինակութիւնը սկսվել է 1379-ին և ավարտվել 1381-ին:

** Ստացողի անունը՝ Ընքնատ զրված է այլ ձեռագրով և այլ թանաքով: Ակնհայտ է, որ ձեռագիրը Ստեփանոս քահանայի կողմից զրված է եղել վաճառքի համար, առանց նախօրոք պատվիրված լինելու:

ըստ իւրոց՝ Խօսարով քահանային, և Մկրտիչ քահանային, և Մելիֆոնթ քահանային, որ են զնացեալ մահուամբ առ Քրիստոս՝ յոյսն ամենեցուն...։ Եւ ով որ զմեզ յիշման արժանի առնէ, Քրիստոս աստուած զինքն իւր երկնից արքայութեանն արժանի առնէ, ծնողաւք և ամենայն զարմիւք, ամէն։

Ի թուիս Հայոց ի ՊԻԸ. (1379),

662.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Պրոֆ. Դ. Պ. Գորգեհէ ձեռագրերից (Թբիլիսի)

...Գրեցաւ ի թվ. ՊԻԸ. (1379), ընդ հովանեաւ սրբոյն Անտոնի ճգնաւորին։ Արդ, որք աւգտիք ի սմանէ կարդալով կամ աւրինակելով յիշեսցիք ի Քրիստոս ղստացաւ ղ մատենիս զՍարգիս կուսակրան քահանայ հանդերձ ծնողիւք և հարազատ ազգայնաւք, նաև գծողի սորա, և աստուած յիշողացդ և յիշեցելոցս ողորմեսցի, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն։*

* Շարունակութեամբ կա ինն տող գրութիւն, որն այժմ չենք տեսնուիր։ Ընթեռնելի են միայն մի քանի տառեր։

ՊԻԹ

1380

663.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ւ

Վենետ. 298, Յուդ. Բ. էջ 1098 (տես նաև 1520 Բ.)

Ստացող՝ Կոստանդին Կաթողիկոս
վայր՝ Կիլիկիա

ա

28բ

Նուստ Կոստանդան կաթողիկոս գտայ զշարադրութիւնս հայրապետացն Հայոց, գրեալ ձեռամբ սուրբ հօրն մերոյ Ներսէօի արքեպիսկոպոսի Տաքտմի, և ետու գրել ասա, որ է այս:

Ոմն ընթերցող

բ

Ի մեծ թուիս Հայոց ՊԻԹ. (1380) ամի, յօղոստոս ամսոյ ԺԵ. (15), ի չորեքշաբթի օր հանդեաւ ի Քրիստոս պատուական [կաթողիկոսն] Հայոց տէր Կոստանդին երկրորդ Լամբրոնացին:

664.

ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ ԵՒ ԹՈՒՂԹՔ ՊԱՒՂՈՍԻ

Սերաստիա, Ս. Նշան, № 3, ՀԱ. 1923 Բ., էջ 72—74 (տես նաև 1309)

Գրիչ՝ Նախապետ

վայր՝ Մոկաց գաւառ, սուրբ Կանաց վանք

283

... Գրեցաւ աստուածաբան մարգարէութիւնս Նսայեայ ի սուրբ եւ յընտիր աւրինակէ, ի գաւառս Մոկաց, ի վանս, որ կոչի սուրբ Կանաց, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս, ձեռամբ յոգնամեղ եւ անպիտան ու փցուն գրչի Նախապետի, ի թվականիս Հայոց ՊԻԹ. (1380):

Արդ, յիշեցէք ի Քրիստոս Յիսուս զառաջնորդ սուրբ ուխտիս զՏիրացու, եւ զեղբայր իւր զՍտեփաննոս, և զքուերորդին իւրեանց զՅովհաննէս կրօնաւոր, որ ետուն գրել զսայ եռայփափաք սիրով ի վայելումն անձանց իւրեանց եւ յիշատակ հոգւոց իւրեանց եւ ծնաւդաց իւրեանց, զի որ ընթեռնու եւ աւգտի, ասասցէ՝ աստուած թողցէ զմեզս սոցա, զի եւ ձերն թողցի: Արդ, յերեսս անկեալ աղաչեմ զմանկունս սուրբ եկեղեցւոյ, որք ընթեռնուք զպատգամս Նսայեայ մարգարէի, յիշեցէք ի Քրիստոս զառաջին գրողսն եւ զիս, որ յետոյ գրեցի, եւ անմեղադիր լերուք, զի ի ձմերանի գրեցաւ եւ ցուրտ էր տանն:

665.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԵՐԿԱՆ 7862

Գրիչ՝ Յովաննես

վալլ՝ Խախտեաց գաւառ

336բ

... Գրեցաւ սուրբ աւետարանս թվ. ՊԻԹ. (1380), ձեռամբ մեղսամակարթ և փծուն դրչի Յովաննես ուսումնականի, ի Խախտեաց գաւառի, ի սուրբ մենաստանս, որ կոչի Խախտ, || քնդ հովանեաւ սուրբ Առասածածնի, և Թէոդորոսի, և այլ բազում սրբոց, որ աստ կան:

Արդ, աղաչեմ | | զի խոշորութեան և սպաւանաց | | չլինել մեղադիր, զի այս էր կար մեր:

ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ

Երևան 8295

Գրիչ՝ Տաւմեր

134... Բայց գրեցաւ սա ի գումարն գամրարանի սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, և Սաղեմա սուրբ Նշանին, և սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Կարապետին, ի թվականիս Հայկազեանս սեռի ՊԼ. (1381), և ըստ եւթանասնիցն,* յԱդամա ի Մովսէս ամք ՎՈԶԹ. (3689), և ըստ Հրէիցն՝ ՍՆԾ՝. (2453), ըստ Եբրայեցւոցն՝ ՍԶԾԳ (2753): Անգրէաս ասաց մինչև ի ծնունդն Գրիստոսի՝ ՐՈ. (5600), և մինչև ի մեր թուականն 134Բ հաւաքեալ՝ ՅՃԾԶ. (6156), յո՛ւ ըստ իննետասներեակք** և եւթներեակք, շրջանք և շարժմունք ժամանակաց անալալ զիջանելով աւարտին, և Գրիստոսի մարմնաւորութենէն առ մեզ ՌՅՂԶ. (1396):***

Արգ, որ աւգտիք և վայելէք յուսով յաստուածային մատենէս, ով վսեմաճեմ երաստ աստուածասէր խմբից, յերես անկեալ աղաչեմ, մեղաց թողութիւն հայեցէք յաստուծոյ շնորհադարգ ծերունոյն՝ Մկրտիչ փակակալին, զի ջերմեռանգ սիրով և քաջ հաւատով ետ զսա գրել:

... Այլ և սեմ նուաստութիւնս աղաչեմ յիշել թողութիւն յանցանաց մեռեալ ոգւոյս, և շաղախեալ և ալեկոծեալ մտացս, անառակ գծողիս՝ Տաւմերի, նաև զծնողսն մեր, և զուսուցիչն իմ՝ զհոգևոր հայրն՝ զիմաստունն և զհանճարեղն զտէր Կիրակոսն, և աստուած զձեզ յիշէ:

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԹԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅ

Երևան 1586 (սեռ նաև 1418 Թ.)

Գրիչ՝ Ատում

վայր՝ Մադարդավաճ

334... Ողորմութեամբ հզաւրին Յիսուսի սկսա և աւգնութեամբ նորին կատարեցի, ես՝ անարժանս և մեղաւք զառաժեալս և զտրուպս ի յեղբարց Ատում, որ ամաչիմ գրիչ կոչիլ, զկտակ մաղթանաց ամենազով սուրբ և հանճարեղ գերդ ականաւոր մեծանուն հաւր Գրիգորի Նաբեկացոյ, գոր հոգին սուրբ մարգասիրարար, սակս կենաց ամենից

* Ձեռագրում՝ «է-իցն»:

** Ձեռագրում՝ «թժ. երեակք»:

*** Հսո երեսըին գրչական սխալի հետեանքով բնագրում գրված է ՌՄՂԶ. (1296), ուղղում ենք՝ առաջնորդելով հայկական ՊԼ. (1381) թվականով:

իւրախն յորդայորձան սահման և կնիք երկնագնաց ճանապարհին հաստատեաց մեզ բարեգործն, և դուռն մտից կենաց սովաւ վարժեցն:

334ր Արդ, որ աւղտիք ի սմանէ, յիշեսցիք ՝ նախ և առաջին գմեծ րաբունապետն Սարգիս, որ զաւրինակս շնորհեաց, և զստացող սուրբ դրոյս զՍիմեոն, և զիւրսն ամենայն՝ ծնողաւքն հանդերձ: Բայց դրեցաւ ի թուա[կա]նիս Հայոց ՊԼ. (1381), ի մեծ և ի հռչակաւոր վանքս Մաղարդու, ընդ հովանեաւ սուրբ Ստեփաննոս նախավկախ, և սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ Գէորգա զաւրավարիս և այլ բազում մասանցս, որ .կա ի սմայ, ի յառաջնորդութիւն տէր Գրիգորի: Աղաչեմ զամենիսեան, որք լուսաւորիք յայսմ աստուածային պատուիրանէ, յիշեսցիք զվերոյդրեալս ի սմայ, ի սուրբ և ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր, և զիս՝ զեղկելի փցուն զբիշս, և զիման ամենայն, և զամենայն երախտաւորսն մեր և զհանգուցիչսն....

Ջեղբայր, խորորութիւն զրիս անմեղադիր լեր, տեղս չոք էր ու ես անձամբ տկար, լուր հանապաղ զելն տեսան[է]ի:

668.

Մ Ա Ս Ո Ւ Ն Բ Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Մ Ա Շ Ն Ձ Ի

Մաքսուգ. ծուց. Ագուլիսի, 26, Արարա, 1911 թ., էջ 849

Գրիչ՝ Ստեփանոս

վայր՝ Սըխգամու վամբ, համդեպ վարագայ

ա

...Ի թուականութեան Հայկազեան տոհմիս տոմարիս Պ.-երրորդի Լ.-երրորդի (1381), ես՝ անպիտանս ի մանկուսն եկեղեցւոյ Ստեփանոս անարժան չկրաւնտուր, գրեցի ըստ իմում կարութեան և կարգեցի ի դէմս քարտենի, ի յանապատիս, որ կոչի Սըխգամու վանք, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, որ է հանդէպ վարագայ աստուածաբնակ լերինն, ի խնդրոյ երջանիկ, առաքինասէր և պատուական կրօնաւորի Կարապետի, յիշատակ իւր, և ծնաւդաց իւրոց՝ հաւրն իւր Ջափարիաի և մայրն իւր Խամթայի, և հարազատ եղբաւրն իւր Մկրտչի, լինել նմա յայսմ աշխարհիս առողջ կենաւք և յերկար ժամանակաւք...*

Հետ. ստացող՝ Գրոց

բ

Գրացո** զայս գիրքս, ի Բաքերդոյ գերութիւնն, աղատեցի ի տաճկի ձեռացն, ով որ կարգայ աստուած-ողորմի ասացէք եփրամշի աղային և Նամայ խաթունին:

* Հիշատակովում են ստացողի բազմաթիւ ազգականները, հետաքրքիր են հետևյալ անձնանունները՝ Ամիր-Նուա (արական), Աւան (ար.), Սըթլալ (իգական), Ղուէն (ար.), Բուլդա (իգ.), Պոնգգէ (իգ.), Սուլթան Նուզդա (իգ.), Պոնդու (իգ.), Գիշուկ (ար.), Ջուրաբիկ (ար.):

** Անձնանուն է:

669.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7477

Գրիչ՝ Ստեփանոս
վայր՝ Ղրիմ քաղաք

ա

584p ... Յիշեցէք ի Քրիստոս, ով եկեղեցական դասք և ամենայն հա-
ւատացեալք, յարժանաւոր և յընդունակ աղաթս ձեր զստացաւդ Ճա-
շոց դրոյս՝ զծերունի քահանայն զԹադեոս, և զծնաւդսն իւր. զՍովոնոս
արեղայն, զԿարապետն, զՅովնանն, զՆերսէսն, զԼուստակն, զՎրթա-
նան, զՔոյրն զՍիրմայն, զԵղիարորդիսն իւր զԱստուածատուր քահա-
նայն, զՅովակիմն, և զԲաւմբաւոն, և զՎարդանն՝ տղայիւք իւսկը,
որդուվք, որ են ժառանգողք մատենիս: Զոր Թադեոս քահանայն յիւր
հանգստեան աւրն այսպէս էր հրամայեալ, թէ Ճաշոյ դիրքն կենայ
մեր եղբարցն և աղղաց յիշատակ և ի ժառանգութիւն որդւոց վար-
դանայ, ձեռամբ և իշխանութեամբ Աստուածատուր քահանային և
Յովակիմ բռայիսին, եղբարորդեացն իմ՝ զՍարգիսն, զԱրկադիոսն,
զՀերն, զՄարտիրոսն, զՏիրուհին, զԼուստակն քահանայն, զԻգնատիոսն,
զԴաւիթն, զՍաքեոսն, և զամենայն արեան մերձաւորսն իւր, որ փո-
խեալ են առ Քրիստոս և որ փոխելոց են...:

Կատարեցաւ տառս ի թվ. ՊԼ. (1381), յաւղոստոս ԻԶ. (28), ի
քաղաքս Ղրիմ, առ ոտն սրբոյն Սարգսի զաւարակտրի, յեպիսկոպոսու-
թեանն տէր Ստեփանոսի, և յառաջնորդութեան եկեղեցւոյ սրբոյ Յով-
նանն կրանաւոր քահանայի, և աթոռակալի այսմ նահանգի՝ բա-
րեփառ և ուղղադաւան վարդապետի, հո[ւ]սկ յետոյ և զմեղաւոր հոդս՝
զՍտեփանոս գրիչ, յիշման արժանի արարէք, թէ [և] ոչ եմ արժանի
յիշատակի, և զծնաւդսն իմ՝ զՆատեր Ժրաջան գրիչ, և զմայրն իմ,
զԵղիարսն իմ մեկանաւորք՝ զԱւետիս, զՅովնանն, զԳրիգոր եպիսկո-
պոս, զփոխեալսն ի Քրիստոս, և զԵւերսն իմ. եւ որք յիշեն՝ որպէս
յիշեն նոյնպէս և յիշին ի Յիսուսէ, որում փառք:

Եւ խոշորութեան և սղալանաց մի մեղադրէք, զի այսչափ կա-
րացի գրմբել:

ԺԳ. դարավերջի ստացող՝ Սարգիս
վայր՝ Մոզկան վանք

բ

589p ... Արդ, ևս՝ նուազս և անպիտան ծառայս զՍարգիս կրանաւորս,
և զեղբայրն իմ զԴանիել կրանաւոր, և զծնաւդսն իմ զՄոզիկն, և
զմայրն իմ զՆտիլմիլիքն, և զեղբայրն իմ զԳրիգորն, և զՆերսէս,
զՄարտիրոս, և զՍահակն, զՔրիստոսատուր, և զՔոյրն մեր զԲանակն՝
հանդուցեալսն ի Քրիստոս, բնդ նմին և զմաւրքոյր մեր, որ աւգնա-
կան եղև գրոցս:

Արդ, կրանաւորս այս Սարգիս... վասն հոգևոր սիրոյն, զոր ու-

նէր առ աստուած և առ աստուածայինս, զամենայն զգոյս իւր վաճառեաց և ստացաւ զցանկալիս ամենեցուն՝ զՏարոյգիրքս, զաւակ ի Սիոն և ընտանի յԵրուսաղէմ, կտակ անջնջելի և արձան անփշրելի, ըստ հրամանի աւետարանին՝ եթէ զամենայն զոր ունէր, արկ գոյիւ չափ զկեանս իւր...:

Ես՝ Սարգիս արեգաս և զեղբայրն իմ զԴմիտրի կրաւնաւոր զրեցաք զՏարոյգիրքս ի հազար սպիտակ, վասն յուսոյ արքայութեան և յիշատակ ննջեցելոց մերոց, և շնորհեցաք մեր վանիցն՝ առ զրանն սուրբ Նշանին, մականունն Մաղկան վանք, յիշատակ յաւիտեանական: Եւ եթէ ոք իշխանարար կամաւք, լրութեամբ, կամ պատճառանաւք յանգղութեամբ ձեռնամուխ լինի զըոցս և յափշտակեսցէ՝ մասն զՅուդային առցէ և բաժին զԿայենին և զխաչահանուացն, և ջնջեսցի անուն նորա ի զպրութեանն կենաց*:

670.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՅ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՅ

Երևան 5352 (աես նաև 1395 թ.)

Գրիչ՝ Յոնանիս

289ր ...Արդ, զրեցաւ սայ ձեռամբ մեղսայնեակ և յանյարմար զըչի Յոնանիսի, ի խնդրոյ սրբասնեալ և անյաղթ փիլիսոփային Յոնանիսի կրաւնաւորին, ի վայելուծն անձին իւրոյ, և իւր եղբաւն՝ սուրբ քահանայն Ստեփաննոս, և յիշատակ իւր ծնողացն, || հաւրն՝ Աստուածատուր քահանայի, և մաւրն Թագուհի, և զամենայն արեան մերձաւորսն իւր, զտէր Մարգարէն, զՄկրտիչն և զայլսն. զարձեալ, զերիցս երանեալ զբարունապետն մեր զՍիմէոն, հանդերձ ծնողաւք, որ զաւրինակն շնորհեաց. և զամենայն կրօնաւորսն՝ զԹագուհի, և զՍտեփաննոս, զԱստուածատուր, և զՎարդան, զՄիքայել, և զԹուման, զՅովնան, և զՍտեփաննոս, այլ և Ստեփաննոս հայր վանաց, զարձեալ զՍիմէոն՝ զփոխեցեալն ի Դրիստոս, և զամենայն հաւատացեալս ի Դրիստոս աստուած մեր, ընդ նմին զանհարմար զըչիս զՅոնանիս և զիմ ծնողսն, և որ զմեզ յիշէ յիշեալ լիցի ի Դրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն: Եւ ասացէք ուզեղ սրտիւ երանի որում թողութիւն և զայլսն: Ի թվ. ՊԼ. (1381):

671.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻՆ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՅ

Երևան 1138 (աես նաև 1399 թ.)

Գրիչ՝ Սարգիս

221ր ... Գրեցաւ մեկնութիւն Արարածոցս ձեռամբ մեղապարտի Սարգըսի սուտանուն քահանայի..., ի թվարեութիւնս Հաոց ՊԼ. (1381),

* Զեռագրում կան նաև 1505, 1532 և 1557 թվականներից նվիրաբերական բովանդակութեամբ հիշատակարաններ:

գրեցաւ հրամանք Մովսիսի սուրբ մարգարէի: Բրիստոս աստուած ողորմեսցի Յոնանեմա արեղայի ծնողացն, որ զօրինակս շնորհեաց: Յոնանեմ հոգո որդի էր Յոնանեմ վարդապետի և յետո վարդապետեցաւ և ինքն:

672.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 8386

Գրիչ՝ Պետրոս

313ա ... Ի Թվականութեանս Հայոց ՊԼ. (1381) գրեցաւ սուրբ աւետարանս այս ձեռամբ անարժան իրիցու Պետրոսի, ի խնդրոյ պատուական ե ընդրեալ քահանային Ստեփաննոսիմ, ե ի յիշատակ և ի վայելումն աստուածատուր զաւակացն՝ Մխիթարիմ, Մարգարէիմ, Դաւթիմ, Յովաննիսիմ և ամենայն զարմից իւրոց, ամէն....*

673.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7447 (աես 1388 թ.)

Գրիչ՝ Կարապետ

Վայր՝ Ղրիմ

494ա ... Այժմ աղաչեմ զամենեւեան, զդասս լուսերամից, որք հանդիպիք այսմ աստուածային խրախճանութեան, յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զփափազմամբ զստացողն սորա....**

494բ Նաև, թէ արժանի համարիք, զանարժանս և զսուտանուն քահանայ զԿարապետ՝ զծողս սորա, և զծնողսն մեր՝ զհայրն մեր զԱռնոծմ, և զմայրն մեր զՈսկիթմեմ [յիշեսցիք]...:

Կատարեցաւ սա, որ կոչի Տարոյգիրք ձեռամբ յոգնամեղ Կարապետ քահանայի, ի Թվականութեանս Մեծաց Հայոց ՊԼ. (1381), առ ոտս սուրբ Երրորդութեանն, աւարտեցաւ սա յամսեանն յունիս ամսոյ Զ. (6), և Բրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս, ամէն:

* Շարունակութեան մեջ գրիչը խնդրում է հիշել ստացողի ե իր բազմաքանակ ազգականներին:

** 12 տող դատարկ է թողնված ստացողի և նրա մերձավորների անվանց գրանցման համար:

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԳԱՐԷՆՈՒԹԵԱՆՆ ԵԶԵԿԻԷԼԻ, ԿԻՒՐՂԻ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՑԻՈՅ ԵՒ ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԻԷԼԻ,
ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԱՆՈՅ

Օքսֆորդ, Ms. Arm. E. 35, Տիբայր վրդ. 88, Թղթ. 121,
էջ 1632—1635 (տես նաև 1405 Թ.)

Դրիչ՝ Յոն[աննիս]
վայր՝ Յանդեպ Ոստան քաղաքի

ա

186ա ... Շնորհիւ տեառն սկսայ և ողորմութեամբ նորին կատարեցի
զսրբոցս զայսոսիկ մեկնութիւն, զոր արարեալ է սուրբն Կիրիլ Ազնի-
սանդրու հայրապետն և տիեզերայոյս վարդապետն եկեղեցոյ սուրբն
Սփրեմ Խորիմ Աստրիմ՝ զմեկնութիւնս Եզեկիէլի մարգարէի: Ընդ նմին
և զմեկնութիւն Դանիէլի մարգարէի, զոր արարեալ են սուրբ հարփն
և հայրապետքն՝ Սփրեմ, Հիպոդիտեայ, Ստեփանոս. զորս վերստին
դարձեալ հաւաքեաց ի մի զամենեանս զսոսայ սուրբ վարդապետն
Վարդան, և առատացոյց լուսաւոր բանիւք, և եթող անջնջելի յիշա-
տակ իւրն ե արեանառացն, և ետ ի վայելս մանկանց եկեղեցոյ:

Սոցին փափաքող եղեալ ես՝ ապիկարս և յետնեալս ի մանկունս
նոր Սիոնի, Յոն[աննիս], և գծագրեցի մեղսամած մատամբ իմով,*
հրամանաւ սուրբ րարունեացն մերոց Յոնանիսի և Կիրիլի, որ կան
ընակեալ ի սուրբ ե հռչակաւոր ուխտն, որ կոչի Սուրբ Խաչ, ի գաւա-
ռին, որ յորջորջի Սրպատկերտ, հանդէպ քաղաքին Խիզանայ: Արգ,
աղաչեմ զամենեանս, որք լուսաւորիք մակացութեամբ, ղերանելի
վարդապետքս զՅոն[աննիս] և զԿիրիլի, առաջի գործառութեան ահա-
ւոր և սարսափելի զենման որդւոյն աստուծոյ յիշեալիք: Ընդ նոսին
ե զարտասանութիւնս ամբասիր** հնգից բազմախոնջ ձեռին Յոն[ան-
նիս]ի, որ գրեցի փափաքելի և տենչալի սրտիւ, յիշատակ ինձ, և
ծնաւդաց իմոց, և ամենայն արեանառաց, այլ և վարժարան ինձ, և
եղբարցն իմոց՝ Յակոբ կրաւնաւորի, և այլոցն, ե որոց հանդիպի
զկնի մեր:

Դարձեալ, կրկին աղաչեմ յիշման արժանի առնել զամենայն վե-
րոյգրեալքս ի սմայ, ես առաւել զՅոն[աննիս] կրաւնաւոր, որ սիրեաց
և ընդունեցաւ և օգնական եղև <և> զօրինակն շնորհելով, այլ
և զեղբայրն իւր զՍտեփանոս կրաւնաւոր՝ զփոխեալն ի Քրիստոս
յայսմ ամի, որ բազում տրտմութիւն եղև եղբօրն և ամենայն սիրե-

* Ձեռագրում «իւրով»:

** Ձեռագրում «ամբասիր»:

լեացն: Նայ և Մկրտչիմ, որ պատրաստէր զհացն, և Վարդան քահանային, որ զբնակութիւն շնորհաց, և ամենայն միեղէն եղբարցս, որ ի սմայ ժողովեալ են: Եւ զԹումայ կրանաւոր, որ զաւրինակն շնորհաց զԳանիէլին: Աղաչեմ յիշել զամենայն երախտաւորսն մեր՝ զհոգևոր և մարմնաւոր, և յիշելոցս և յիշողացդ ողորմեսցի տէր Յիսուս Քրիստոս, ամէն:

Արդ, զբեցաւ սայ ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին և սըրբոյն Դէորդա զօրավարին, հանգէսլ Ոստան քաղաքի: Որք աւգտիք ի սմանէ կարգալով կամ օրինակելով, խոշորութեան և սխալանացն անմեղադիր լերուք, զի կար մեր այս էր: Ի թվականին Հայոց ՊԼԱ. (1382):

Հետ. ստացող՝ Զաքարիայ

Բ

187ա Զստացող զբոցս Զաքարիայ վարդապետս, և զծնաւդսն իմ, և զեղբարսն, և զամենայն արեան մերձաւորս իմ՝ զկենդանիս և զհանդուցեալս ի Քրիստոս, յիշեցէք ի տէր, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:***

675.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 7801

Գրիչ՝ Գեորգ
վայր՝ Սրբուաղիմ

94ա Յամի ութհարիւր Հայոց թրւի
Եւ յերեսուն սկսեալ և մի (1382),
Ես Գեորգ նւաստ, մեղաւք ի լի,
Եւ ծառայ ծառայիցդ Քրիստոսի,
Եկի ի տեղիքս այս ցանկալի,
Ի գերեզման տեառն անմահի՝
ՅՍրբուաղիմս պանծալի
Եւ ի քաղաք մեծ արքաի:
Արդ, զուք, որք դայք զմեր կնի

Եւ հանդիպիք սմին իրի, յիշեցէք ի Քրիստոս զանարժանս Գեորգ և զծնողաւսն իմ՝ զԱռաքել քահանայ, նաև զամենայն արեան մերձաւորսն՝ եղբարք և զարմիւք, որք կարդայք կամ աւրինակէք, և զուք յիշեսլիք: Նայ և զեղբայրս մեր զՍտայի*** յիշեսլիք առ տէր Յիսուս, հանգերձ ծնողիւք, որ աշխատեցաւ ի թուխտս և ի թանաք և ի ծաղիկ, բայց ևս մեղապարտ ի յայլակերպութենէն ի հետ զբեցի, ոհ:

* Խոսքը Դանիելի մարգարեութեան մեկնութեան գաղափար օրինակի մասին է:

** Օույն հիշատակադրութեան ժամանակն անհայտ է. գրված է բոլորապէս:

*** 157ա էջում, խորանի մեջ, ծաղիկոյ ծառային գրել է «Յեսայի» զծաղիկոյ սորա, յիշեսլիք ի Քրիստոս Յիսուս ի տէր մեր:

676.

Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Ր. Ա. Ն.

Երեան 4171 (տես նաև 1411, 1650 և 1727 թ.թ.)

Հետ. ստացող՝ Ելրեգի

3բ

Արդ, ևս՝ նուազս ծառայս աստուծոյ Ելրեգի տեսի զսուրբ աւետարանս ի ձեռն այլասեռից ի գերութիւն կրկին անգամ. և ես, յոյժ զառնացեալ և հեղցամղցուկ սրտիւ տոչորեալ, բազում աղերսանօք և սէր ցուցանելով, <և> ետու Ճ. (100) գ[ահե]կ[ան], այլ և թափեցի զտիրական հրամանքս, յիշատակինձ, և ծնաւդացն իմ Բուդիկա, և մաւրն իմոյ Գոնարին, ի վայելուծս որդո իմոյ Ներսէս քահանայի, զոր տէր աստուած վայելել տացէ խորին ծերութեամբն, և որք այլ աշխատեցան ի տուրք և ի գին սորայ՝ Խեթադին ներկարարն, և մայր՝ Թափաթուցն, և Գոնար-Խաթուցն, և զուստրն իւր՝ Նաթաթ: Աղաչեմք զձեզ զասք սրբայդան և զլուսերամ քահ[անայից], յորժամ կարգայք առաջի սուրբ սեղանոյն. յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղաթս զմեզ, և զերախտաւոր գոգեւոր հայրն մեր զտէր Ստեփանոս, և զորդին իւր զՅակոբ քահանայ, զի յոյժ կամակից եղեն և առաջնորդ սուրբ աւետարանիս, և գաւակին իմ Ներսէսըն ուսմանն, զոր տէր աստուած վարցայտտոյց լինի հարիւրայպատիկ և ի հանգերձելուծն, ամէն:

Թվ. ՊԼԱ. (1382):

677.

ԳԻՐԲ ՅԱՂԱԳՍ ՎԵՅՕՐԵԱՅ ԳՈՐԾՈՑ ԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆ,
ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԵԱՅ

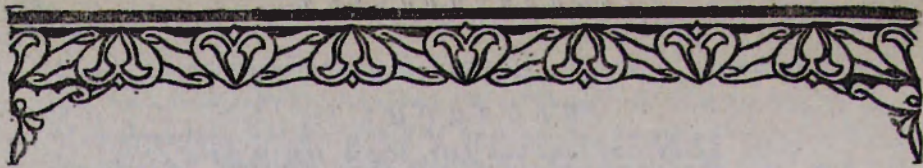
Երեան 1656

Գրիչ՝ Մխիթար

111բ

Ջողքատս և գունայնս ի մարմնոյ արդեանց և առաւել ի բարի զործոց զՄխիթար բանի սպասաւոր յիշման արժանի մաղթեմ, բանի սիրողք, զի ի գիշերի և ի տըւընջեան թափնարար և երկիւղիւ սեւագրեցի, վասն տառապանաց աղքատութեանց, որ կայ յերկար ի մարմինս սեռարար: Եւ անմեղադրութիւն խնդրեմ խոշորութեան և սխալանաց, զի վասն կարեաց և անձեռնահաս լինելոյ այսչափս ժամանեցի, ի թվ. ՊԼԱ. (1382), Լ. (30) օր:*

* Ցանկանում է ասել, որ ձեռագրի ընդօրինակութիւնն ավարտել է 30 օրվա ընթացքում (ձեռագիրը բաղկացած է 111 թերթից=8,4 տպ. մամուլ):

ՊԼԲ

1383

678.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻԻՆ ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՅԱՂԱԳՍ ՄԵԿԵՆՈՒԹԵԱՆ
ԴՐՈՑՆ ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ, ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՈՐՈՏՆԵՑԻՈՅ

Ծրեան 5931 (աես նաև 1444 թ.)

Դրանցող և խմբագրող՝ Գրիգոր Տաթևացի

ա

119ր Ի թուականութեանս Հայոց երկքառից և հարիւրոց և երից տասանց երկ թուոց ($2.4.100 + 3.10 + 2 + 551 = 1383$), հաւաքեցաւ լուծմունք սակաւ ինչ ստորոգութեանց և պերի արմէնիաս գրոցս, մատամբ տխեղծ ե անարհեստ ձեռին նիրուն հսկողի, բանին խնդրողի, ի լուսաւոր բանից մեծ վարժապետին իմ Յովհաննու Որոտնեցոյ, առ ի վարժունք աժխոյժ մտաց սւսումնասիրացդ, Արդ, թէ գտցի ինչ ի սմա ըստ կամաց ձերոց՝ տեառն շնորհք և վարժապետին իմ, իսկ նուազն՝ մերումս տկարութեան, զի միայն վոյթ ունէի ոչ թափչել բառ ինչ կամ բան, այլ և զպակասն լնուլ և գաւելորդն կշռել, Եւ սգալանաց մերոց պարտեաց թողութիւն խնդրել աղաչեմ... որ և մաղթեմ զգազափաբօղսզ զբել և զսակաւ յիշատակս, զի ե զուք գրեսջիք ի զպրութիւն կենաց, ամէն:

Այլ և գհամշիբական եղբայր՝ զԳէորգ վարդապետն եզնկացի, որ աշխատեցաւ սրբագրելով զսա յիշեսջիք ի տէր, աղաչեմ:

Դրիչ՝ Յովհաննէս

բ

Այլ ե զՅովհաննէս վարդապետ՝ զգրող այսմ տառի, գրեա աստուած ի | | | որդոյ քո միածնի, զվարդապետն աստուածաբնակ ուխտին՝ Մեծոփայ վանից վանականի, ամէն:

679.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիբդ. 6273, էջ 169 (Ղալաթիա)

Հետ. ստացող՝ Սարգիս
վայր՝ Տրապիզոն

ա

Ես՝ մեղուցեալ ծառայս աստուծոյ Սարգիս, որդի Մանկաերին, բնական ի հախաեաց գաւառէն, ի Բաբերգու, ի զեղջէն Գոգուայ, ի թուիս ՊԼԲ. (1383), որ Փաւլաա դանն զԿաֆան եզարկ և զինչ ելն (") և

զսուրբ աւետարանս զերի տարան ի յԱրաբագարն, ի յէկիկեզն, ես՝ Սարգիս և Յովանէս՝ Մեծրագի որդին, հանգիպեցաք ի հաւն,* և գնեցաք զսուրբ աւետարանս, ամէն խա[ր]ճով նստաւ ինձ և Յովանիսին ՃԽ. (140) սպ[իտակ]։ ես զՅովանիսի բաժինն ի յինքն վճարեցի և սուրբ աւետարանս եղաւ ինձ, յիշատակ հոգւոյս և մարմնոյս, ի թուիս ՊԼԳ. (1384) բերի ի Տրապիզոնս և ետու ի Չարխափան սուրբ Աստուածածինս։

Հետ ստացող՝ Նարաթին
վայր՝ Աւթուզի վանք

Բ

Նոյնօրինակ և ամենագովելի այս Նարաթինս մականունն Նիկոլայոս՝ ստացաւ զսուրբ աւետարանս...և ետ ի վանս Աւթուզին, որ է յանուն սուրբ Կարապետին և Մկրտչին Յովհաննու**

680.

ՔԱՐՈՉԳԻՐՔ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ

Երևան 2250

Գրիչ՝ Սարգիս
վայր՝ Մակու

297բ ...Արդ, գրեցաւ քարոզգիրքս այս ի մենաստանիս ի Մակու, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնի, կա[յ] և առ ոտն կացեալ մեր իմաստուն հոգեւորի Կարապետ րարունապետի, ձեռամբ նուաստ և տրուպ Սարգսի սպասաւոր[ի] բանի, ի նեղ և ի գառն ժամանակի, գի սաստկացեալ էր մահտաբաժաճի վասն ծովացեալ և բազում մեղաց մերոց, ի թվականիս Հաոց ՊԼԲ. (1382), այլ զրաւ եզկ ի միւս ամն (1383)։ Արդ, որոց և հանդիպի առ, գնելով կամ օրինակելով, յիշեացիք ի մեղսաքաւիչ և ի մաքրափայլ յաղթս ձեր զիս՝ զգծոգս զՍարգիս վարդապետ, որ բազում և գառն աշխատանօք գրեցի զսա, մի՛ զի անվարժ էի գրոյս, և միւս՝ զի ժամանակս ձեռք չէր ի տալ, այլ և զծնողսն իմ զՅովանէս և զԵլիսաթուն, և զեղբարսն իմ՝ զԹումաշան և զՎարդանշան, և զամենայն արեան մերձ[աւ]որքն իմ, այլ և զՄաթէոս վարդապետն, որ զօրինակն անխնա կու շնորհէր, և Դրիստոս աստուած զյիշողքն յիշէ յարքայութիւնն, ամէն, եղիցի, եղիցի։

* Իմա՝ հօն—այնտեղ։

** Նարաթինի հիշատակարանը անթվական է. հայտնի է սակայն, որ նա տէր է գարն ձեւ ավետարանին 1383 թվից տարիներ առաջ։ Ըստ Փերգլամյանի Աւթուզի վանքը գետն է Կաֆայում։

681.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Հալէպ, սր. Մնկ. Թ, Սիւրմ. Ա. էջ 79 (սեա նաև 1808 թ.)

Նորոգող՝ Արիստակէս Սերաստացի
վայր՝ Կամախ, Աւաք վանք

514 Եւ արգ, սուրբ աւետարանս այս, վասն անարժան շողտփողաց, անկեալ էր ի ձեռն այլազգեաց, զոր ի տեղիս հատեալ էին և կորուսեալ՝ ի դատադարտութիւն անձանց իւրեանց։ Իսկ ոմն քրիստոսասէր եւ յոստուածահաճոյ ժողովրդոց՝ Առաքել անուն, ի Կամխա ներքին երկրէն, ի գեղ Կախմխոյն, ազատեաց զսուրբ աւետարանս ի յայլազգեաց, և գլխակաւ գրել ետ և եղ ի գեղ Կախմխին, ի զուռն սուրբ Աստուածածնին, առ ի յիշատակ իւր, և ամուսնոյն իւրոյ Պաւլին, և զաւակաց իւրոց՝ Յովսէփին, Պաւլոսին, Չարուխին, և զստերաց իւրոց՝ Գոնարին և Բէլունոյ, այլ և հաւրն իւրոյ Յովսէփին, և մաւրն Մեծիաքունին, և մամուն Ընանային, նաև ամենայն մերձաւորաց՝ պարոն Առաքելին, և իւր լիցի բարեխաւս սուրբ աւետարանս առ Գրիստոս՝ ի թողութիւն մեղաց նոցա. եւ այլ ոչ ոք չունին իշխանութիւն ծախել կամ գրաւել զսուրբ աւետարանս ի յիւրոց, կամ յաւտարաց, կամ գեղացի։ Իսկ եթէ յանգչի ոք գաղտ կամ յայտնի և հանէ զսա ի դրանէ սուրբ Աստուածածնին՝ ընդ բանադրանաւք սրբոց հարցն եղիցի, աստ մի հոսարակեսցէ զաւուրս իւր, և ի հանդերձեալն ընդ Հրէիցն եղիցի մասն նոցա։ Բայց թէ ահ լիցի կամ խռովութիւն, խնամով պահեն գեղին աւաղերէցն և տանուտէրն, ի յամրոց զրկեն, և ի հոլթ տեղաց ի զատ պահեն, և փոխանակ յաշխատանաց վարձս յաստուծոյ և ի սուրբ աւետարանէս առնուցուն՝ ընդ միոյն հարիւր։ Այլ ե յիշեսցիք զայժմու ժամանակիս քահանայքն, որ ի յոստուածապահ գեղս յայս կան՝ զծերունի Երեւան երէցն, և զՊետրոս աւաղերէցն, և զՅովնանէս նորընծայն, և զբարեպաշտ տանուտէրքն՝ զՅովնանէս և զՊարոնակն, և զայլս ամենայն։

Բայց գրեցաւ պակասորդ սուրբ աւետարանիս և կազմեցաւ ի մեծափառ սուրբ ուխտս, որ կոչի Աւաք վանք, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Կարապետին, և սրբոց Առաքելոցն, ձեռամբ իմով՝ Արիստակէսի Սերաստացոյ, վերջին սպասաւորի սուրբ ուխտիս։ Վասն որոյ աղաչեմ զամենեանս, զսրբամիտ ընթերցողսդ, յիշեսցիք զպարոն Առաքելն և զիւրսն ամենայն, նա և զիս ես՝ զծրող սորա, և զամենայն երախտաւորսն մեր, զերջանիկ բարունին իմ զԳեորգեոս, զվերափոխեալն առ Գրիստոս, զկենդանիսն և զփոխեցեալսն առ Գրիստոս...։

Բայց եղև զրաւ սոչա ի թիւ. ՊԼՔ. (1383), աւղոստոս ամսոյ ի մինն, ի փառս Գրիստոսի։ Ո՛հ ոհ, գառն ժամանակիս, դի յամենայն կողմանց աւերք եղև և մահտարածամ։

682.

Ճ Ա Շ Ո Ց

Ծրկան 1656 (տես նաև 1365 և 1560 թ.թ.)

Հետ. ստացող՝ Ուլուպեկ
վայր՝ Ղրիմ

506ա Ջվերջին ստացաւդ սուրբ գրոցս զպարսն Ուլուպեկն, որ ստացաւ զսա ի հալալ վաստակոց իւրոց և եղ յիշատակ ի սուրբ Սարգիս յեկեղեցիս, յիշատակ իւր, և ծնաւդաց իւրոց, և եղբարց, հօրն իւրոյ պարոն Շահինջային, և մօրն Զուլայ խաթունին, և եղբարց իւրոց՝

506բ Տուկալպեկին և Նիկողոս և սին...

Ի թուիս Հայոց ՊԼՔ. (1383) և ղեկտեմբեր ամսոյ ի Ա. (1) գնեց պարոն Ուլուպեկն զսուրբ մատեանս՝ Ռ. (1000) սպիտակ, ի յԱւետիքէն, և է այս Աւետիքս եղբայր Յովել արեղին, և սոքա որդիք Յովանեսին, և նա Սարգիս քահանային, և են սոքա յաղգէ Նառնարանց,*

683.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

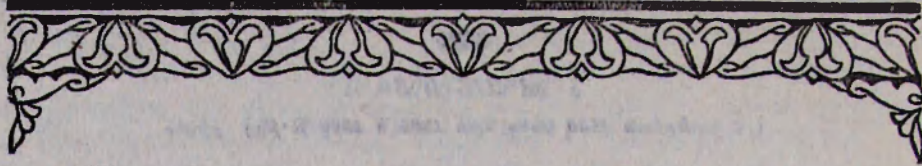
Ծրկան 3303 (տես նաև 1300, 1367, 1553 և 1657 թ.թ.)

Գրիչ՝ Առաքել
վայր՝ Ապանունեաց վանք

120բ Գրիստոս աստուած, ի քո միւսանգամ գալըսանանն ողորմեա Հոնփսիմեայ և ծնաւդաց իւրոց, հաւրն Վարդերեսին և մաւր իւրոյ Ճաւնարին, և թող զիւրեանց յանցանոն, զի յամենայն ժամ ողորմութիւն կառնէ վանաց՝ ի ձէթ և յամենայն պէտս, և ի գիր զիր մեծ խալկինն ի վանքս** և այժմ աղաչեմք զձեր սրբութիւնդ, զի ովոք բնակի ի սուրբ ուխտս՝ յԱպանունեաց վանքս, և պատարագէ զԳրիստոս ի սուրբ Նիկողոսի տաճարս, ի ժամ սուրբ պատարագին, յիշեցէք զՀոնփսիմեն, զՎարդերեսն և զՃաւնարն, և մեղաց թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ, որ պարգէ՛ զարքայութիւնն նոցայ և ամենայն հաւատացելոց: Գրեցաւ ի թվիս ՊԼՔ. (1383), յիշեցէք զգրիչս զԱռաքել սարկաւարդս:

Հիշատակարանը եղծված բնագրից ընդօրինակել է 1560 թվականին ձեռագրի կազմող Ծօլպէյ Նաղաշ սարկավարը:

** Անհասկանալի այս բառերը գուցե կարելի լինի սրբագրել այսպես՝ «Ե եղիր զիւր մեծ խալկն ի վանքս»:

ՊԼԳ

1384

684.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7402

Գրիչք՝ Յովնանեն և Մարկոս
վայր՝ Կաֆայ

510բ ...Եւ մեք՝ յեանեալքս՝ Յովնանեն երէց աղայ հասակաւ, և ես՝
Մարկոս թարմատար կոչեցեալ, անուամբ ե ոչ գործով ի կարգ իրի-
ցութեան, անպարապ ձեռնարկեցաք ի սա. ի ծննդենէն փրկչին մինչ
ի յարութեան զատկի գրեաց Յովնանեն վերոյգրեալ երէց, յոյժ աշ-
խատանաւք, երկրորդ՝ ի ծաղիկ ե ի կապ, ե ի յարութենէն փրկչին
մինչ ի վերջսն՝ ես անարժան Մարկոսս գրեցի, հրամանաւ ե ծա-
խիւք եղբաւր ը մերոյ Մարտիրոս քահանայի՝ վեհականի և ճշմար-
տի, որ ի կանուխ ժամանակաց հետամուտ եղեալ փափագելի տենչ-
մամբ իւրով սիրոյ սորա, ետ գրել զսա անպիտան ձեռացս մերոցս,
որդւոյ իւրոյ Յովնանեն երիցու՝ գրչի, ե յետնեալ անպիտան Մար-
կոս գրչի, ամենայն հոգարարձութեամբ, անհանդիստ հոգւովք երկնեալ
ի քառակս եղանակս՝ զտիւ և զգիշեր, ամենայն աւգնականութեամբ,
եւս առաւել աղաւթիւք և խնդրուածովք, վասն առաւել և ջերմ սի-
րողաց սմին, յորդորելով զհոգեոր և զխոստովանող զորդիսն իւր ե
զհաւատարիմսն յուսով՝ գերեսին եղբարսն հարողատոսն՝ զՅովնանեն
և զՄէլիքսեթն և զՄկրտիչն, ի հալալ արդեանց իւրեանց ամենայն
ծախիւք յիշատակեցին ի պայծառութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ անջնջիւի:
Արգ, խնամաւք խնամակալ էին եղև զրաւ սորա ի ժամանակս
յոյժ անբարի, զի վասն ծովացեալ մեղաց մերոց կողմս Հիւսւսական
խրատուք չարին ի գումարի գոլով, իշխանք և հազարապետք զմի-
մեանս սատակեն. կամք մնալով անյիշաչարին և անոխակալին՝ այց
առնել համայն իւրայոցս, զի մի գերեալքս և վայրատեալքս ի վայրս
նժդեհութեան կրկին կողոպտեսցուք մեղաւք մերովք...:

517բ ...Կատարեցաւ ի թուարերութեանն Աղքանաղեան և Յարեգա-
կան տումարի ՊԼԳ. (1384), և ըստ նորում շրջանի Յ. (300), և ի
գալստենէ կենարարին ՌՅԶԶ. (1386), և յելիցն Ադամայ ի դրախ-
տէն ՅՊԹ. (6809): Ի հայրապետութեանն տեառն Թեոփորոսի և յե-
պիսկոպոսութեանն տէր Ստեփանոսի՝ տղայ հասակաւ, և յաթոռակա-
լութեանն տէր Յովնանի Սեբաստացւոյ՝ իմաստնոյ և խոհեմականի,
ի Թագաւորութեանն մերոյ՝ տէր Թաղաւրեսցէ և խնամէ, և յաշ-
խարհակալութեանն տաճկաց Թաւիսթամիշ զանի Ապու աղղի, յաշխար-
հիս Հոնաց և ի յերկիր Խրիմի, ի հոյակապ և ի հռչակաւոր մայրաքա-

դաքիս, որ կոչի Կաֆայ, ընդ ափն ծովու, Լաղինացւոց իշխանութեանն, ընդ հովանեաւ սուրբ Յակովբա Մծբնայ հայրապետի: Եւ որ սրտի մտաւք և յաւժարական սիրով յիշեսցէ զյիշատակեալքս ի սմայ յիշեալ [իցի] և նա ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ: Եւ որ հաւատով զամէնն ասասցէ, և նմա ողորմեսցի Քրիստոս աստուած ի միւսանդամ զալստեան իւրոյ, որ է աւրինեալ յաւիտեան:

Եւ մի ոք անաւաղ շաւղափեսցէ զսա կամ ի գետնի զնիցէ, այլ զգողութեամբ սպասաւորեսցէ սմա, երկու կամ երեւք դաստառակաւ, զի զգեսցուցէ զնա զգեսցուցանաւզն Աղամայ, որում փառք յաւիտեան, ամէն:

685.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վիեն. 400, Տաշ. Ցուց. էջ 934 (նաև 1315 և 1650 թ.թ.)

Հետ. ստացող՝ Սարգիս
վայր՝ Օշակա՞ն

328ա Ի թվականիս Հայոց ՊԼԳ. (1384) ես... Սարգիս եւ ամուսին իմ Ալթադան, ի ժամանակիս յորում բազում նեղութիւնք... եղեւ աշխարհիս Հայոց, որ բազղ | | եկն եւ աւերեց զամենեսին: Ի յայսմ ժամանակիս սուրբ օհտարանո ի գերութեան էր յառ թուրքմանին եւ | | ի մէջ եմուտ եւ չկարացին առնուլ: Ես աւաք Սարգիսս բազում ջանիւք աշխատեցայ զիմ գլխոյնին (") ԴՃ. (400) գ[ահե]4[ա]նի, ու Ա. կապոց Ճ. (100) գ[ահե]4[ա]նի՝ տվի ի յիմ հալալ արդեանց եւ զնեցի զսուրբ աւետարանս, յիշատակ ինձ եւ ամուսնի իմոյ Ալթադին, եւ ծնողաց իմոց Հնդուին, եւ Արուսխաթունին, եւ իմ սրտի աւժարութեամբս ետու զայս ի գերեզման սուրբ Մեսրոպ վարդապետին, եւ քահանայքն խոստացան տարոջն Բ. ժամ. Ա. յաւուր յայտնութեանն, եւ Ա. յօուր յարութեան...:

686.

ԳԻՐԲ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ԹՈՎԾԱՅԻ
ԱՔՈՒԻՆԱՑԻՈՅ

Երևան 68

Վայր՝ Նախիջևան

ա

20ա Երկիրս գառն է ե շնոր,
Սիրտս տրտում է և ժխոր,
Յիմ բնկեբացն եմ ես մոլոր,
Վասն այն կու գա զիրս խոշոր:

Բ

51= Ժուղլ* խիստ է և ժխոր,
Երկիրս չար է շմբնդոր,
Աստուած առնէ շուտով անգորը,
Որ ազատիմ ի ծովոյս խոր:

Գ

103= Ի Հայոց ՊԼԳ. (1484). Սալիքագեցի Սարսուն ֆրա Տերունակաւն
խոստովանահայրն կախուեցաւ:

Դ

100= Մեծ հոգս եղև ինձ այս տարի,
Մահտարածամս յերկիրս կու բնկնի,
Նախիրեան քաղաք կու անցնի,
Կու մեռանին շատ դարիպնի:

Ե

170= Աստուած ողորմի վախախին, ամէն:

Զ

186= Ի տօնի սուրբ Թովայի
Վարդապետին Աք[ու]ինացի,
Ֆրա Զուանն առաքի
Առ ժողովուրդն Գողթանի.
Յետև նորա խիստ շատ լացի,
Աստուած նորա առնէ բարի:

687.

Տ Ի Մ Ա Ր

Ծրեան 6818

Խմբագրող և գրիչ՝ Յոնանենս

8= Գրեցաւ տումարս, որ է ընթացք արեգականն, զոր արարեալ է
ու մեծն իմաստակի՝ Սարգիս փիլիսոփայի, բազում աշխատանաւք, յա-
ղագս զիւրահաս և հեշտագիւտ լինել ուս[ու]մ[ն]ասիրաց և տումարա-
գիտաց՝ մանկանց եկեղեցոյ, որք աւգաիք և վարժիք ի սմանէ և կամ
աւրինակէք, յիշեցէք յաղաւթս ձեր զպատճառ սորայ զՍարգիս փիլի-
սոփայն:

Եւ զիս՝ զմեղաւոր հոգս՝ զգրիչ սորա զՅոնանենս յանցաւոր, որ բա-
զում փափագանաւք ի խնդիր եղէ բանին իմաստութեան, և զտի զաւրի-
նակն առ քահանայի միոջ՝ Ներսէս անուն կոչեցեալ, և առեալ զազափա-
րեցիս Եւ ըստ իմում տկարութեանս և սակաւ զիտութեանս յաւելի ի սմա

* Շուղլը նշանակում է «զբույց», «աղմուկ»:

ղժամք գիշերին, և դմասունք նորին, և դամիսք Երրայեցւոցն և զՍարկաւագին, և զանփոխ եղանակքն, և զմոլոր աստեղացն զտիպսն և զանուանս՝ յիւրաքանչիւր տեղիսն, և զկենդանակերպսն՝ ըստ աղգաց, և զէ. (7) զաւտեացն զտիպսն և զանուանքն: Վասն զի Սարգիս փիլիսոփայն անփոյթ էր արարել, աւելորդս համարելով: Եւ ինձ յոյժ պիտանի եղև, զի շնորհաբաշխ հոգին, որ զրազումս նմա յայտնեաց, նոյն ինքն և զսակաւս մեզ քացայայտեաց, զի մասնակից եղեց աղաւթից նորա, և ձեզ՝ յիշողացդ մերոց: Վասն զի երևի սայ իմաստուն մտաց գանձ յայտնեալ և աղբեր ջրոյ կենդանոյ բոխեալ, իսկ անմիտ և անհանճար մտաց՝ սինս և չընչինս, իբրև զմարգարիտս առաջի խոզաց: Արդ, աղաչեմ զաւրինակաւսդ, զրեցէք զսակաւ յիշատակարանս՝ յիշատակել զարարող սորին զՍարգիս փիլիսոփայն և զիս՝ զՅովսէփէս յանցաւորս, որ կցորդ եղէ նորին բանի ըստ իմ ախմարութեանս, ընծանցի պտուղս յանբեր արմատոյ, և վարդ ի փշաբեր ոստոյ, և բան յանիմաստ մտաց, և ընծայս ի քարացեալ սրտէ, վասն զի իմաստք ոչ սպառին յանձնէ մեզուցելո, զի բարեբար տէրն ծագէ զարեգակն իւր ի վերա չարեաց և բարեաց, և զցաւզ շնորհաց իւրոց ցաւզէ ի վերայ արգարոց և մեղաւորաց: Բայց զրեցաւ ի թվիս Մեծ Հայոյն ՊԼԴ. (1384), իսկ Սարկաւագին՝ Յ. (300), ի Հոռոմին ՌՃԼԷ. (1137), և Երրայեցւոց՝ ՋՁԵ. (985), յաւգոստոս ԻԷ. (27), անկի ԺՁ. (16)՝ Մեծ Հայ[ոյն], և Երբ[այեցւոց]՝ իւրւ Ռ. (9), և Սարկ[աւագին]՝ նաւասարդ ԺԷ. (17)՝ արեգակն ի կենդանակերպս՝ ի Կոյսն, աւուրս Ռ. (9), ի գաւտիսն՝ յարեգակն աւուրս Ռ. (9), ի գիրն Շ. Գ. աւր, աստիճանն՝ ԻԲԻՆ. (22400), հոլովն՝ ՅՁԳ. (383), ժամք տվ[ընջեան]՝ ԺԲ. (12). և մասն՝ ԻԱ. (21), և ժամք զիշ[երոյ]՝ ԺԱ. (11), մասն՝ Ռ. (9):

688.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ի

Երևան 3276

Գրիչ՝ Ներսէս
վայր՝ մերձ ի Խիզաճ

121բ Ջնուաստ ծառայս յիշատակի արժանի արասջիք: Ի թվականիս ՊԼԴ. (1384) զրեցաւ սուրբ և ոգեշահ մատենանս այս, զոր ի շնորհաց կարողատուր հոգւոյն սրբոյ առեալ երիցս երանելի արգիւնաւոր ծերոյն Սեդրի մեծի և հզօր վարդապետի, յանապատիս մերձ ի Խիզաճ, սուրբ Խաչ անուն յարջսրջական, որք հանգիպիք այս մատենի Ներսէս անուն մեղաւորի*

* Ներսէսը զաղափար օրինակի գրիչն է: Նրա հիշատակարանը թերի է ընդօրինակված:

689.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԱՂՕԹԻՑ

Երևան 8280 (տես նաև 1371 և 1341 թ.թ.)

Հետ. ստացող՝ Կարապետ

630

...Ջստացաւդ գրոցս զԿարապետ արեղայ, և զծնողս իմ՝ զՄաթնս քահանայ, և զՈվանէս քահանայ, և ևղբայրն իմ՝ զԳրիգոր սարկաւաթ, զքուրն իմ՝ զՀռովսիմ, և զքեռն իմ զՄխիթար հայրապետ, և զեղբայրն իւր Շնովոր, զկողակիցն իւր զՏաւնայն, և զամենայն արեան մերձաւորսն մեր՝ զորս յիշեցաք [և] զորս ոչ կարացաք յիշել, զոր Բրիստոս աստուած ի միւսանգամ գալստեանն իւրում հատուցէ նոցա և մեզ զիւր երկնից արքայութիւնն, և որ երախտիք ունին...

Եւ զրեցաւ ի թվ. ՊԼԳ. (1384), մեհե[կի] Ը.(8), փետրուար ԺԳ. (14), շաբաթ Լ. (30):

690.

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Մ Ա Շ Ո Ւ Ն Ձ

Երևան 4113

Եղբայր գրիչ Յակոբի

470բ

...Վասն զի եղև աւարտումն հոգեշունչ տառիս ձեռամբ մանկահասակ շնորհալից կուսակրան քահանային Յակոբ կոչեցելոյ, որ և ի զրաւ զրոյս կոչեցաւ ի վերին տուղէն ի վերին առադաստն, ի լուսեղէն խորա[նն, փո]խաբէն երկաջան քրտանցն ի սմա, և եթող բազմա[պատիկ սուղ անմխ]թար և ինձ՝ հիքոյս և թշուառականիս | | | եղբայրն իմ. Ի թվ. Հայոց ՊԼԳ. (1384), յունուարի | | | լսելով կամ աւրինակելով | | | թողութիւն մեղաց | | | ելով, զի փափազանաւք ցանկացաւ սմա | | *

691.

ՄԱՍՈՒՆԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՁԻ

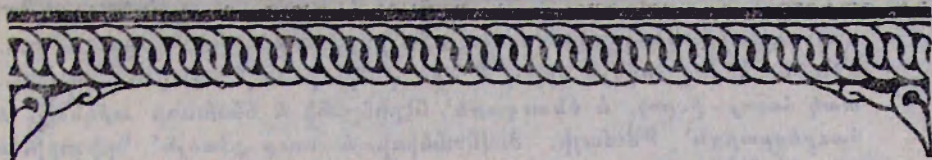
Ն. Զուդա, Ամենաբերկիչ, 181, Տ.-Ավետիսյան, Ծուցակ, էջ 49

Հետ. ստացող Պօղոս

Ես՝ Պօղոս կրօնաւորս, որ միայն զանունս ունիմ և ոչ գործք, ցանկացող եղէ այսմ հոգիարուիս և աստուածաշունչ տառիս...և ստացայ զսա ի հալալ ընչից իմոց, յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց, հօրն իմոյ էլտարիւն և մօրն իմոյ Հռիփսիմէ...

Թվ. ի ՊԼԳ. (1384),

* Հիշատակարանը մաշված և խոնավացած լինելու պատճառով չափազանց եղծվել է: Ձեռքին 10 տողից վերջանելի են միայն առանձին, ոչինչ չառող, բառեր:

ՊԼԴ

1385

692.

ԿԱՐԳԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԱՂՕԹԻՑ

Ծրևան 592

Գրիչ՝ Ղազար

Վայր՝ Գողթան երկիր, Սինեական անապատ

ա

231ա ...Յանկ ելեալ կատարեցաւ գծադրութիւն աղօթական երգարանի ծ[րագր]ութեամբ տխեղծ մատամբ անարժան | | | Կրօնաւորի Կարապետի, [ի վայել]ումն անձին իմոյ և եղբոր ի[մոյ] | | | ի և այլ ում հանդիպի | | | հանդիպողսդ այսմ առ[ի] ուսանելով (") կամ գաղափարելով յիշեսցիք [զատ]ացող և գոծող սորին՝ գվերագր[եալքն], հանդերձ ծնողօք...:

231բ ...Սկիզբն առեալ ի յերկիրն Որոտան՝ ի դրան սուրբ Կարապետին և աւարտեալ ի յերկիրս Գողթան՝ ի յանապատս Սինեական, ի դրան սուրբ Յովանիսիս, առ ոտս մեծ բարունապետի Յոնանիսի, ի

232ա ժամանակս մ || ստէի*, վասն անհուն և ծովացեալ մեղաց մերոց, ի թուարեութեան Յարեթական տոմարիս ՊԼԴ. (1385) և ի փոքր թուականութեան ՅԲ. (302), ի Հոռմաեցւոց ՌՃ.*:

բ

116ա Զստացող պատարագամատուցիս զԿարապետ դպիրն, և զհարազատ եղբաւրն իւր՝ զՄկրտիչ մոնթն, և զծնողսն իւրեանց յիշեցէք ի յանարիւն զենումն Բրիսաոսի, և զիս՝ զանարժանս անուն՝ Ղազար սուտանուն քահանայ՝ ծրող սորին, յիշեցէք ի յաղօթս ձեր:

693.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Ծրևան 4870 (տես նաև 1490 թ.)

Գրիչ՝ Զաքարայ

Վայր՝ Աղթամար

ա

473բ ...Զոր տեսեալ զայսպիսի գանձս աստուածային և պայծառ լուսով, սրբազան և ընտրեալ և երիցս երանեալ եպիսկոպոսն տէր Թու-

* Առաջին տառը՝ «մ», գրված է անորոշ, բառն անհասկանալի է:

** Հիշատակարանի բառերից շատերը պատռված, մաշված և անվերծանելի են: Շարունակութիւնը, ընգամենը մեկ— երկու թվի տեղ, պատռված է:

մայ, և ցանկացեալ այսմ աստուածային փարթամ զանձսւցս, և ջերմեռանդ սիրով հոգոյն սրբոյ և մեծ փափաղմամբ ստացաւ զսա յիշատակ հոգոյ իւրոյ, և ծնաւդացն՝ Շէրինշահի և Շեռնուոր տիկնայ, և հաւրեղրարցն՝ Թումայի, Յովնանեիսի, և հաւր քեռոյն՝ Գրիգորի, և քերցն՝ Տիկնացի, այլ և եղրաւր իւրում՝ Ստեփաննոս կր[աւնաւորի] 474ա և Յովան || եիսի, և քերցն՝ Նազխարունի և Մամխարունի, և ազգայնոցն ամենեցուն՝ կենդանեաց և հանգուցելոց, և ամենայն արեան մերձաւորացն: Եւ ետ զսա նուէր և ընծայ ի գունն սուրբ Խաչիս Աղթամարայ...* ի թուականութեանս Հայոց ՊԼԴ. (1385), ի հայրապետութեան տէր Զաքարիայի: Վասն որոյ բարեխաւոթեամբ սուրբ և փառաւորեալ աստուածածնի Մարիամս և աղաչանաւք ընտրելոց 474բ սրբոց, Քրիստոս աստուած՝ քահանայապետն երկնաւոր, զտէր || Թովմայ եպիսկոպոս, և զծնաւդսն իւր, և զեղրարքն՝ զՍտեփաննոս կրաւնաւոր և զՅովնանեիս, և զազգն ամենայն առհասարակ, և զամենայն յառաջ յիշեցեալքն խորանակից և դասակից արասցէ սրբոց վկայիցն...: Դարձեալ և զմեղապարտ Զաքարայ զծագրող սորա, զաղետս տարակուսանաց իմոց առաջի մատուցեալ, աղաչեմ զսրբութիւնդ ձեր, ով սիրելի և հաւատարիմ ծառայք Քրիստոսի... յիշեսջիք և զիմ ահարժանութիւնս...: Նաև զծնաւդքն մեր՝ զՄկրտիչ քահանայ և զԹանկխարունե, և զեղրարքս մեր՝ զԿարապետ քահանայ, և զՅովնանեիս, որ աշխատեցաւ ի կոկել թղթիս, և զհաշիկ, և զամենայն արեան մերձաւորքն մեր՝ զկենդանիք և զնշեցեալք, և զուսուցիչն մեր զԿարապետ կր[աւնաւոր], և զայնոսիկ, որք երախտաւորք եղեն մեզ ի պէտս մարմնաւոր պիտոյից: Ընդ նոսին զաստուածասէր աանուտէրքն՝ 475ա զԿիրակոս, և զտէր Խաչիկ, և զծնաւդս || նոցին, որ միջնորդ և առիթ եղեն այսմ բարի գործոյ...:

Բ

ԶՓայիկենց Ատոմ յիշեցէք ի Քրիստոս:**

* Մի ընդարձակ հատված, ուր հիշատակվում են ստացողի մերձավոր և հեռավոր ազդականներից շատերը, զուրս ենք թողնում:

** Դրված է այլ ձեռագրով:

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՔԱՐՈՋԻՑ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

Երևան 2178

Գրիչ՝ Յակոբ Ընշտոնցի

Ա

91ր Ո՛վ սի[ը]ողք իմաստից, որդիք Սիոնի,
Որք փափաքիք այսմ բանի,
Որ է լցեալ յոյժ պիտանի
Աստուածաշունչ և արտաքի.
Թէ միտ զնէք զուք այսմ իրի,
Լինիք հաղորդ այս իմաստի,
Ձի առ յիմարն ոչինչ արժի
՚Ի առ իմաստունն՝ գին աշխարհի,
Ջտառատիպ այսմ գծի
Յիշման առնէք զուք արժանի՝
Ձ[Յ]ակոբ ժրրոյ, մեռեալ ողի,
Որ եմ յերկրէն Ընշտոնցի
Եւ աշակերտ այս սոփերի,
Առ ոտն* սուրբ վարժապետի,
Որ մականունն Կախիկ** կոչի:

Բ

188ա Ձլցեալ մեղօք զՅակոբ աշակերտ բանի,
Որ ոչ ունիմ գործ պիտանի,
Յիշման առնել գիտ արժանի,
Որք ճաշակիք յայս սոփերի,
Ձի քաղցր է սա յայնմ, որ մարի,
Որ ի սմանէ զճաշակն ունի:

* Ձեռագրում՝ շտրն:

** Անհրկված է Հովհ. Որոտնեցին՝ Նրա մահը ըստ Մ. Չամչյանի (հտ. Գ. էջ 460) տեղի է ունեցել 1386 թվականին, ըստ Ղ. Ալիշանի՝ 1385 կամ 1386 թ.թ.: Մենք ճիշտ ենք համարում վերջին թվականը, հիմք ունենալով Գրիգոր Խլաթեցու «Յիշատակարան աղետից» գրվածքի (Վաղպատ, 1897, էջ 1) համապատասխան վկայությունը:

Ըստ այդմ, Հովհ. Որոտնեցու կենդանության օրոք գրված հիշատակարանների ժամանակագրական վերջին հնարավոր եզրը համարելով 1386 թվականը, բոլոր այն անթվական հիշատակարանները, որոնցում հիշվում է Հովհ. Որոտնեցին, տեղագրում ենք 1386-ի թվաշարքում: Նրանք բոլորն էլ գրված պետք է լինեն ոչ ուշ քան 1386 թվականը:

695.

Ո Ս Կ Ե Փ Ո Ր Ի Կ

Վենետ. 283. Սարգ. Յուդ. Բ, էջ 741—742

Խմբագիր՝ Գրիգոր Տաթևացի

ա

68ա Արդ, ես՝ վերջին սպասաւորացի բանին՝ Գրիգոր քահանայ [Տաթևացի], ժողովեցի գծադկաքաղս՝ մեկնութիւն սակաւուք մարդարէին Նսայեայ, ի լուսաւոր բանից տեառն՝ իմոյ և վարժապետին Յովնանեմու Որոտնեցւոյ, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի՝ անդրաւ կենօք։ Արդ, պիտանութիւն սորա է ի բեմրասացութիւնս, և ի քարոզս բանի, և ի կտրգս զրուցաց։ Զի թէ իցէ ինչ ըստ ախորժակաց՝ տեառն շնորհք, իսկ պակասն՝ մերում տկարութեանս, ներել աղաչեմ։ Որ և մարգասիրեալ եղբայրական խնամօք՝ կաթիլ մի ի ցօղոյս ազօթաց ձեր իջցէ յոսկերս իմ, և լուսացէ զբազմաշարաւ ապականութիւն հոգւոյ և մարմնոյ իմոյ, և ծնողացն իմ՝ զներելիսն և զմահացունս։ Եւ ձեզ յիշողացդ և մեզ յուսողացս առհասարակ վայելեսցի յոյս հանգերձեալ փառացն ի Քրիստոս Յիսուս, ի տէր մեր։ Առ որ աղերսեմ, որք ընդօրինակէք՝ զբեսշիք և զսակաւ յիշատակս մեր, զի և դուք զբեսշիք ի դպրութիւնն կենացն, ամէն։

Հեղինակ՝ Յովնան Որոտնեցի

բ

185բ Ո՛վ եղբայր, դեռ տետր էր՝ օրինակ տնւի, տարան ի Բօզլի թաւանն՝ կորցուցուցին (այսպէս)։ Վերստին կարտուտեցաւ յառաջին օրինակէն գծադրելոյ. վասն որոյ ես՝ տկարս վարժապետս Յովնանեմէս՝ զառաջինն և զերկրորդս դրեցի, աղաչեմ յիշել սրտի մտօք և անպարսաւ զմեզ թողուլ։*

696.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՅ

Երևան 3902

247ա Զհոգեկիրն ի մարմնի ե. զներանձնացեալն ի շնորհի, զաշխարհալուր ե զտիեզերածաւալ յայտնիչն իմաստից, զմեծ վարժապետն հայկազեան տոհմիս՝ զՅովնանեմէս մականունն Կախեալ ի Սէրն Աստուծոյ, աղաչեմ յիշել յաղօթս, ով սիրողք իմաստից և աշակերտեալք ճշմարիտ բանին։ Եւ նոյն ձեզ յիշողացդ պարգևեսցի յանաչառ դատաւորէն, որ ըստ գործոց հատուցանեն, ամէն։

Աղաչեմ անյարմար գրիս ե. սպիտալանաց սորա անմեղադիր լեռուք, զի յօժարութիւն կամացս մոռացումն արար տկարութեան մտացս, թողութիւն առ ձեզ է։

* Սույն հիշատակարանները վերաբերվում են Հովհ. Որոտնեցու աշխատությանը, որը ձեռագրում կրում է հետևյալ խորագիրը՝ Շտադկաքաղ մեկնութիւն Նսայեայ, ի լուսաւոր բանից... Յովնանեմու Որոտնեցւոյ, հաւաքեալ աշխատասիրութեամբ Գրիգորի՝ աշակէն։

697.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Վիեն. 322. Տաշ. Յուլ. էջ 764

176բ Զատացող տառիս՝ զմեծ տէլէտն իմաստից, զբարունապետն զՅովնանէս [Որոտնեցի] ընդհանուր սեռի, յիշեցէք ի Քրիստոս, եւ զի կախեալ է սիրով ի սիրոյն Քրիստոսի:

698.

ՄԱՍՈՒՆՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՁԻ

Երևան 185 (աես նաև 1405 թ.)

Գրիչ՝ Պաւլոս

ա

105բ Ստացաւ զի սուրբ տառիս, սուրբ ե երանաշնորհ բարունապետի ե տիեզերալոյս վարդապետի Յովնանիս [Որոտնեցւոյ] իզորմեայ Քրիստոս ի քում սոսկալի ե ահաւոր ատենիդ, ե ամենայն զարմից իւրոց: Այլ ե յոգնամեղ ե ողորմելի ողորմ Պաւլոսի, ե ծնողաց իւրոց, ե ամենայն ի քեզ հաւատացելոց, ամէն:

բ

276բ Զատացաւ սորա՝ զսուրբ ե զերանաշնորհ բարունապետն ե զկենդանի նահատակն Քրիստոսի՝ զՅովնանէս, ե զամենամեղ հոգիս Պաւլոսի, ծնաւդաւք մերովք ե ամենայն ազգականաւք ազաչեմ յիշել աղաթիւք ե խնդրուածաւք ի տէր Յիսուս Քրիստոս:

699.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՅ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՅ

Երևան 1178

Հետ. ստացող՝ Սիմեոն

ա

319ա Տէր աստուած Յիսուս Քրիստոս, աղաչանաւք մաւր քո ե ամենայն սրբոց քոց, ողորմեա ամենայն աշխատողացն ի սմա՝ գրողացն ե ստացողաց, նաև ինձ՝ մեղաւոր բիւր չտրեօք ե անարժան ամենայն բարեաց վերջին ստացողի՝ Սիմեոնի տրուպ վարդապետի ի քո ահաբիւր ե ի փառաւոր զալստեանդ, ե որոց դամէնն ասեն...:

Գրիչ՝ Սարգիս

բ

128բ Սիրով էին ներգործական
Կամացդ սուրբ եղև վախճան
Անկամբ տառիս, թէ ու անազան,

Որում ծուլալն եղև խափան,
Բարուն խոհեմ և հեզական,
Ներհուն յարհեստս այս ցանկական,
Գլուխ տողեալ բայիս լրման,
Մաղթեմ չառնել զիմս անպիտան,
Ի տարակոյս ողոյս պայման,
Արտազատել իբր անարժան,
Սեղանոյս տալ տաղանդ բաշխման
Միթէ՞ զիպիմ շահոյն պատկան։*

Գ

132բ Թէ յիշէլոյ արժանի առնես, սուրբ վարդապետ Թոմ[աս], քո հրա-
մանքէ ես խիստ եմ յաղաչել։

ԺԸ. դարի ստացող**

Դ

319ա Աստուած ողորմի Յոնանէն ըստ իմաց պետին՝ լուս հոգոյն, որ
գիրքս տեղանք ուրախացանք. ԲԺ. (12) աւր ի սայ հայեցանք, փոք-
րէ-շատէ բան հասկացանք, վասն այս ող[որմի]ս գիրքեցանք։

700.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԲԱՆԻՑ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅ, ԳՐԻԳՈՐԻ
ՏՂԱՅԻ ԵՒ ԱՅԼՈՅ

Երեսն 5707 (աես նաև 1401 Թ.)

Գրիչ՝ Յակոբ
վայր՝ Երբեջակ

485ա ...Ջսր ե ես՝ ծանրամեղ ոգիս Յակոբ պիտակ անուամբ կրօնաւոր,
որ միայն զկարգ քահանայութեանս անուամբ ունիմ և գործով անչափ
հեռի եմ ի սմանէ, որպէս արեւելք յարեւմտից, որ եմ կիսակենդան՝ հոգւովս
մեռեալ և մարմնով կենդանի, որպէս գիակ իր ի վերայ երկրի, զոր գծե-
ցի ե ի յանկ հանեալ աւարտեցի Յիսուսի ձեռնտու[ութեամբն], ախաւ մա-
տամբ և յողորմող ձեռամբ, որչափ իմս էր կարողութիւն, ինձ ի սփոփանս,
ի դարձ և ի զղջումն անձինս շնորհիւն աստուծոյ և սրբոց օգնականու-
թեամբ։ Սւ յետ ելանելոյ յաշխարհէս թողում զսպ մանկանց եկեղե-
ցոյ խրախութիւն և ի պայծառութիւն, և զղջումն արտասուաց ամե-
նայն ոգոց։ Արդ, աղաչեմ զձեզ, իմ բարեւէր ոգիք, թէ հանդիպիք

* Տողերի սկզբնատառերով հոգւովմ է գրչի անունը՝ «Ստրգիս»։

** Հիշատակագիրը, ըստ երեւոյթին, ծանոթացել է ձեռագրի հետ՝ երբ գեռ պահպան-
վում էր գլխավոր հիշատակարանը։ Ըստ նրա տեղեկութեան գ. հիշատակագրութեան մեջ
հիշվող նորանը ճարտունաց պետ է եղել։ Այս տվյալի հիման վրա նույնացնում ենք
այդ նորանին նորան Որոտնեցու հետ (մ. յ. 1386), ե սույն հիշատակագրութեանն երբ
պես տեղագրում ենք 1386-ի թվաշարում, որպես նրանց գրութեան վերջին հնարավոր
տարեթիվ։

սմա կարգալով, կամ օրինակելով, կամ տեսանելով, կամ սեփական զսա իւր ժառանգելով, յիշեցէք սրտի կամօք միով տեր-ողորմ[այ]իւ զողորմելիս Յակոբ՝ զտառաւորիս սմին, որ միշտ հոգս աւամբս առ ձեր ագօթքտ աւնարկեմ:

Նաև զմարմնաւոր ծնողքն մեր ե զնախնիքն՝ զԳրիգորէս և զԹու-
մա, զԴուռմէիք և զԱւախիկին, և զՔաջահաւատ որդիք՝ զԱստմ և
զՂբէլ, մամնաւոր ծնողքս մեր, [և] հորեղբայրն իմ՝ զՅովաննէս կրօ-
նաւոր, որք գնացին առ Քրիստոս, այլ և զկենդանիքս, որք այժմ ի
միջի կան, գհարազատ եղբայրն իմ զՎաքոս*, և զքուերքն՝ զԴոնաւ-
մէիք և զՇաքար, և զկենաց կցորդ նոցա՝ զԽոթլուշա և զԱտում, և
զայլ արեան մերձաւորքն մեր՝ ի ձեր սուրբ յագօթքդ յանձն արարաք:
Դարձեալ և հոգեւոր երախտաւորքն մեր՝ զուսուցիչքն և զլուսաւո-
րիչքն՝ զՍիսէնն վարդապետն՝ զարին և զառաքինին Ընօրտեան դա-
ւառին, զլծակից և գհամանմանք նորին՝ զերկու արեգակունքն, զեզ-
բարքն մարմնաին՝ զՍտեփաննոս ընդ Յովաննէսին, որ են նազելի
փիլիսոփայք և վարպետ ծովու բոլորին, և զՍիսէնն հոգեւոր վերակա-
ցուն մեր, զի դուք, որ զանուանս լսէք, զաստուած-ողորմին յօժարու-
թեամբ ի հետ կրկնեցէք, զի և դուք գտանիչիք, զի բազում յօժարու-
թեամբ ցաւեցան ի վերայ մեր և բազմաց՝ ի յերգս երաժշտական և
ի բանս հոգեւորական: Այլ ևս առաւել զանձն քրիստոսակիր, որ առնէ
և ուսուցանէ՝ զՍիսիքար վարդապետ իմ, որ է յոյժ ցաւեցող անձին
իմոյ և բազմաց, զի ամենեքեան, որ ի սա գիմին՝ հաւատով բարձ-
485 բանան և վարուք պայծառան ըն, զոր և հայցեմ Յիսուսէն իմոյ
ես՝ ամենայն հաւատացելովք, մնալ սմա ի մէջ իմանալի դրախ-
տիս, բազում ամօք տեւել ի մարմնի՝ յօգուտ և ի շահ ամենայն չա-
փու հասակի: Այլ և յիշեսչիք հոգեւոր եղբարքս մեր՝ զ[Յ]ովաննէս՝
կազմող սուրբ գրոցս, և զԿարապետ՝ ծաղկող, որ ձրի ծաղկեաց,
ևս առաւել զբարի շառաւելքն յօրհնեալ արմատոյն՝ զԿարապետ
կրօնաւոր ի տիսս մանկութեան և զեղբայր սորին՝ զՄկրտիչ
զպեր, որ են աշակերտք մեր, զի բազում աշխատութեամբ ջա-
նացին ընդ մեզ, զի զամէն զթուղթս սուրբ գրոցս սոքա կոկեցին և
տողեցին, այլ և ծնողք սոցին առաւել քան զմարմնաւոր ծնողքն մեր
զութ ցուցին, և հարկաւոր պիտոյիւք զմեզ լցուցին, զոր և պարգեա-
տուն աստուած միոյն հազարապատիկ հատուցէ աստ և ի հանդեր-
ձեալն, և զցանկալի զաւակ սոցին՝ զԿարապետ և զՄկրտիչ, պա-
հեսցէ անարատ խնամքն տիրական գ | | | օք ժրաջան ի կարգ բեմ-
բական, ընդ սուրբ առաքինիսն միաբան, մինչ ի խորին ծերութեան:
Այլ գծագրեցաւ մատեանս աստուածաին ի թուականիս Հայոց
ՊԼԵ. (1386), ի ժամանակիս, որ է գառն և լալարեր, զի ամենեքեան՝
մեծէ ի փոքր, ձահձրացեալ կան ի կենաց, ըստ Քրիստոսի բանին,
թէ՝ գայցէ ժամանակ, սր ասասցեն բլրոց թէ անկերուք ի վերայ
մեր և լերանց թէ իսկեցէք զմեզ, զոր և տեսաք աչօք մերօք:

* Կարելի է կարդալ նաև «զեկարոս»:

Այլ մեք ընդ սուրբ և տիեզեր]ահամրաւ և երանաշնորհ րա-
բունապետիս Հայաստանեաց և վերադիտողի տեառն Յովնաթանու Որոտ-
նեցոյ կայաք կարգաւ և ի դրել ի համալսարան սորին, որ յայս ան-
ծուկ և խաւարեալ ժամանակիս փայլէր որպէս զարեգակն ի վերայ
աշխարհի անուն սորին, զի զամենայնի զխոց բժշկէր և զկարօտու-
թիւն լնոյր՝ զիշխանի և զազատի, զկաթողիկոսի և զիմաստասիրի,
զի ազգս հայկազեան մեծ պարծանս ունէր զսա ի վերայ ամենայն
ազգիւ։ Ձի ժողովէր զհեռաւորս և զմերձաւորս, զորրս և տանընդանիս,
երկնէր և ուսուցանէր, և փառաւոր յաստիճանս նստուցանէր, զոմանս
բարունս և քահանայս, զոմանս երաժիշտս և փիլիսոփայս, զայլ ոք ծագկող
և քարտուղարս։ Զծոյլսն ի յետինս արհամարհէր, զարիսն ի վեր փառա-
ւորէր, ամենեցուն կերակուր և [հ]անդերձ, գիրք և մեկնութիւն, և անխոր-
ոով խաղաղութիւն, և այս վասն աստուծոյ սիրոյն և իւր հոգեւորն շահի։

Եւ մինչդեռ անճառ ցնծութեամբ և բերկրալից ուրախութեամբ
լցեալ կայաք, բարունին Կ. (60) աշակերտօքն, ի բնիկ գաւառն իւր՝
յերկիրն Որ[ո]տան, կարգաւոր և զրելով զսուրբ մատեանս, մեղքն իմ
ծովացեալ եհան զգունդս անօրինաց ի վերայ քրիստոնէից, մանա-
ւանդ ի վերայ տանն Բուրդեյի։ Որ եկին և առին զբերդն Որոտան, և
հայրենազուրկ արարին զպարոն Սմայտան, որդի Նաթիկի։ Եւ կամէին
ձերբակալ առնել զսուրբ բարունիս մեր վասն հայրենեացն ժառանգու-
թեան։ Եւ սա կամօքն աստուծոյ զերծաւ ի նոցանէ. և Բ. (2) ամ բոլոր
յայլ և յայլ տեղիս շրջէր աշակերտօք հանդերձ՝ կարգաւոր և ուսու-
ցանելով։ Եւ ես ծանրաբեռն մարմնով, զթուղթ և զօրինակ, զգրիչ և
զթանաք ի յուս իմ բարձեալ, ի հետ գնայի, կարգայի, և որչափ ժա-
մանէի՝ զսուրբ մատեանս գրէի, բաղում նեղութեամբ և չարչտրա-
նօք, զի ուր սկսա անդ ոչ էառ զկատարումն։

Դարձեալ քաղցրացոյց աստուած զկամք անօրինացն ի վերայ
սուրբ վարդապետիս, և եկեալ սորա անխռով խաղաղութեամբ ի վե-
րայ վանորէից իւրոց, ի գաւառն Երրնցաղայ, շինէր և հաստատէր
զսուրբ զեկեղեցիս շքեղ և փառաւոր ի մէջ անօրէն իշխանաց և բեր-
թաւազաց, և ուրախ և ցնծութեամբ կայաք առաւել քան զառաջինն։*

701.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ի

Երեան 557

Գրիչ՝ Գրիգորիոս
վայր՝ Եզնկայ

227ա Ծնորհիւ տեառն սկսայ և ողորմութեամբ նորին կատարեցի
զսուրբ և զլուսազարդ մատեանս ես՝ նուաստ ծառայս ամենայն ծա-

* Հովհան Որոտնեցու մահը Գրիգոր Պաթեցու որդակի վկայութեամբ, տեղի է
ունեցել 1386 թվականի հունվարի վեցին (տես՝ «Յիշատակարան աղետից», էջ 1-2)։ Ուստի
սկսեք է ենթադրել, որ սույն հիշատակարանը գրվել է այդ թվականի սկզբին՝ այն է
օգոստոսի 11-ից (նավասարդի 1-ից) մինչև հունվարի 6-ը։

ոայիցդ աստուծոյ Գրիգորիս՝ մեղուցեալ և անարժան քահանայ, ի Հայոց թուականիս ՊԼԵ. (1386), յունիս Ժ. (10), ի խնդրոյ բարի և հաւատարիմ ծառային աստուծոյ Թաճատիմի, որդոյ խաւճա Ահրոնի, և ի մարենի դասէն՝ թոռն տէր Սարգսի, որ մեծաւ յուսով և բազում փափաղանաւք և ցանկութեամբ խնդրեաց զսայ ի լուսաւորութիւն անձին իւրոյ և ի միութարութիւն լսողաց հաւատացելոց: Կրկին աղա-
 227բ չեմ դա || մենեսեան յիշել ի տէր զստացաւդ սորա զամիր Տաճատիմն՝ ծնողաւք, և զնուաստ գրչակս՝ ծնողաւք, և զուք յիշիք ի աէր, յորժամ զայ արքայութեամբ իւրով և թողցէ զյանցանս ձեր և ծնողաց ձերոց:
 Եւ աղաչեմ չլինել մեղադիր, զի ի ծերութեան ժամանակս [գրեցաւ], այս չափ էր կար մեր: Բայց գրեցաւ ոայ յաստուածապահ մայրաքաղաքս Ազնկայ, ընդ հովանեաւ սուրբ և երկնանման տաճարիս սուրբ Կաթողիկէիս և սուրբ աշոյս տեառն Ներսէսի, և այլ բաղմահաւք որրոցս, որ ասա են: Զոր խնդրեմ յաստուծոյ, զի պահեսցէ
 228ա զտաճարս զայս սուրբ՝ հաստատ և անխախտելի || մինչ ի գալուստն Քրիստոսի և | | յամենայն երեւելի և աներեւելի | | ոյ: Այլ և մի պակասեսցէ ի սմանէ երգ սաղմոսաց, ձայնք պաշտամանց, բուրումն խնկոյ՝ մի պակասէ ի զբանէ սորայ: Եւ սպասաւորք սորա և պատարագիչք՝ առաջինքն և վերջինքս, քնասցեն սրբութեամբ ի կամս աստուծոյ: Նայ և զաստուածասէր պարոնս մեր զԱմիր-Սուլայիմեմ շնորհեսցէ այս սուրբ տաճարիս և մեզ ընդ երկայն աւուրս, մինչ ի խորին ծերութիւն. և աջ անեղին և բազուկ հղաւորին պահեսցէ զսայ յամենայն երեւելի և յաներեւելի թշնամոյ հոգով և մամնով]...*

702.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փերդ. 6273, էջ 170—171 (ի վանս Սբանչեղադորժ)

Գրիչ՝ Խաչատուր
 վայր՝ ի քաղաքիս Արծրունիս

ա

...Եւ արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս այս ձեռամբ մեղապարտ Խաչատուրոյ անիմաստ և տխմար գրչի, յընտիր և ի ստոյգ օրինակէ, կենօք տառապանօք և բազում պանդխտութեամբ...:

Իսկ ի Հայկազին թուականի ՊԼԵ. (1386), ի քաղաքիս Արծրունիս, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս և սուրբ Ստեփաննոսի, ի հայրապետութեան կիլիկեցւոց տեառն Թեոդորոսի, և ի մերոյ հայրապետութեան Աթաբարայ՝ տեառն Զաքարիայի, և ի կայսերական բռնակալութեան ազգին նետողաց Ախմատ զանին, ի թշուառ և ի չար ժամանակի, յորում է արդարութեան կողմն նուազեալ և անիրաւու-

* Շարունակութիւնը մաշվել է և նորոգութեան ժամանակ տուժելով անընթեռնելի է դարձել: Կարգացվում է մին շեղարկում-ի անուն, չոր է փոխեալ ի Քրիստոս:

Թիւն յամենայն կողմանց զօրացեալ Որ և յայսմ սմի ըրաղում նե-
ղութիւն և չարչարանք կրեցին և կեղեցիք և մանկունք նոցին ի ձե-
ռաց անօրինին Ղարայ Մաքսիմի, զի որպէս ի հնունն յարոյց աս-
տուած զՆարուգոտնոսոր ի վերայ Երուսաղէմի, նոյնպէս և ի մերումս՝
ի վերջին զարիս, և իւր չար ըրոնակալ և խորխոս Ղարա-Մաքսիմա,
Եւ արդ, ևս՝ Յովնանէս մտնողոր, ետու զրեւ զսա ոչ վասն մարմնա-
կան ինչ արդեանց՝ այլ զանձ յերկինս...

Այլ և ետու զսա ի դուռն Տիւղ վանից* և կեղեցոյն, որ կոչի
սուրբ Անանիա, և մի ոք իշխեսցէ վաճառել զսա կամ վրոխել յայլ
տեղիս:

Բ

Ի յութնարիւր թուականին,
Յերեսուն և հինգ սկսեալ ամին
Ի Հայկաղեան աղղի սեռին (1385),
Ի նեղութեանց ժամանակին,
Զոր ալաղղիքն նեղէին,
Զքրիստոնեայք նախատէին,
Զեկեղեցիսըն քակէին,
Զոր մեղաւորս ի թիւ արկի
Եօթանասուն եկեղեցի,
Որ ի դաւառս էր Արծրաւի,
Զդրունս նոցա խորտակեցին,
Եւ զսեղանս տապալեցին,
Եւ զհիմունս շարժեցին,
Զկտակարնսն գերեցին,
Քահանայք նստեալ լային
Եւ ժողովուրդք գումարէին,
Արդ, ո՛վ եղբայր, զսուգ վշտին
Զեկեղեցեաց, որ հասուցին,
Եւ այսպէս է՞ր հանդիպէին.
Վասն մեղաց, որ գործէին:

* Տիւղ վանքի մասին Փիլղալամյանը գրում է. «Սոյն Տիւղ վանքն է այժմ աւեր
և անկանի ի Բզնունիս, և կայ բացակայ կէս ժամ հեռաւորութեամբ ի սուրբ ուխտէն
Սքանչեւագործայ, որ է աթոռանիստ վանքն Արծկոյն»:

703.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 1814

Նորոգող՝ Արզում
վայր՝ Ոստան

200բ Արդ, ի վերջին ժամանակիս, ի թուականիս Հայոց ՊԼԵ. (1386), ես Արզումն,** որ էի յապարանս ամիր Ռեիֆ-Ասադի, յՈստան քաղաքի, ետու վերստին նորոգել զաւետարանս յիշատակ ինձ և ծնաւդաց իմոց, հաւրն իմոյ Քուրդամիրի, և մաւրն իմոյ Հերիֆտիկնայ, և այլ ամենայն մերձաւորաց: Ով որ հանդիպիք սմա յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զԱրզումն և զծնաւդսն իւր, ե աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:***

704.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ակնայ սր. Գէորգ եկեղեցի, 2. Ճանիկեան, էջ 78

Ստացող՝ Խուրխուշայ

...Ի հայկազան թուականիս ՊԼԵ. (1386) կատարեցաւ աստուածախաւս գանձս տէրունեան... ի հայրապետութեան Հայոց տեառն Զաւարիայի և ի թագաւորութեանն, որ ոչ երևի բարեպաշտ, այլ վասն մեղաց մերոց բարձան բարեպաշտ թագաւորքն և աստուածասէր իշխանքն քրիստոնէից, և բազմացան ի վերայ ազգիս Հայոց ազգն | | | որ հալածեն...:

Արդ, ցանկացող եղեալ սուրբ արքայութեան երկնից Խուրխուշայն, ետ գրել փափաքանաւք զաւետարանս յիշատակ իւրն և բարի ծնաւդաց իւրոց, հաւրն Խուրխուշայիկն, և մաւրն Էլեաթունիկն, և կենակցին իւր Սիրմայիկն, և ծնողացն իւրոց՝ հաւրն Շատուսիկն, և մաւրն Զխանմելիկն, և տղայոց իւրոց՝ Մարտիրոսիկն և Առաքելիկն և Կիրակոսիկն, և Հագարդիկն, և Խուրդիկն, և Խուրիկն, Եղիաթեթիկն, և Հոսթիկն, և Դավթիկն, և ամենայն արեան մերձաւորացն իւրոց՝ կենդանեացն և ննջեցելոցն:

* Հիշատակարանը հրատարակված է նաև Ն. Լալայանի ծուցակում (էջ 117), սակայն նորոգողի անունն այնտեղ աղավաղվել ու դարձել է «Արզուման»:

** Արզումնի կողմից նորոգված այս ձեռագիրն ընդօրինակված է 1294 թվին:

705.

ԿՈՉՈՒՄՆ ԸՆԾԱՅՈՒԹԵԱՆ ԿԻՒՐՂԻ

Երևան 4987 (աես նաև 1538 թ.)

Գրիչ՝ Յոնանէս

Վայր՝ հանգիստ Վարագայ, Շուշան գիւղ

268ա ...[Գրեցաւ ի թուին Հայոց]^ա ՊԼԵ. (1386) վարդապետութիւնս Կիւրղի, ձեռամբ Յոնանէս նուաստ, մեղապարտ քահանայի, ի գեաւդս կոչեցեալ Շուշան, ընդ հովանեաւ սրբոյն Գէորգեայ զաւրավարին, որ է հանգեալ Վարագայ, Արդ, ով ոք ընթերցցի, յաղաթս իւր յիշեսցի զստացող սորա զՅիքատուրմ և զգծողս Յոնանէս, և ուղիղ սրտիւ ասէ զաստուած ողորմին. և ինքն, որ առատն է ի տուրս պարգեաց, տացէ ձեզ և մեզ, ամէն: Ընդ նմին յիշեսցիք գիտեալոր որդեակս իմ՝ զՎարագայս սարկաւազ, որ զթուղթն կոկիլ է և աշխատել. և Գրիստոս ձեզ և մեզ ողորմեսցի, ամէն:

706.

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Փերդ. 6273. էջ 170 (Վան)

Գրիչ՝ Գէորգ

Վայր՝ Վան

Արդ, զրեցաւ խրատքս այս թաղման ձեռամբ մեղապարտ...Գէորգ երիցու, որդւոյ Առաքել քահանայի, ի մայրաքաղաքն Վան, ընդ հովանեաւ տաճարիս սուրբ Նշանիս և սուրբ Աստուածածնիս, թուին ՊԼԵ. (1386),

707.

ԳԻՐԲ ԵԻԹՆ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏՐՈՍԻ ԱՐԱԳՈՆԱՅԻՈՅ

Երևան 48 (աես նաև 1606 թ.)

Գրիչ՝ Գրիգոր Տաթևացի

Վայր՝ Վաղատմոյ վանք

ա

80ա Զրարերշանկացեալն երանականն կենաւք և զկայծակնամաքուր հոգիամուխ արփիաւորեալն մտաւք, զտիեզերալոյս բարունապետն՝ զտէրն իմ Յովնանէս Որոտմեցի, հանդերձ ամենայն աշխատողաւքն ի սմա, յարուցեալ զասաւորեսցէ Գրիստոս ի կեանս անմահ, ի պատիւ և ի հաղորդակցութիւն սիրելեաց իւրոց, ամէն:**

* Սկզբից թերթ է ընկել, պահպանվել է հիշատակարանի միայն վերջին մասը:

** Գրված է ստորին լուսանցքում Գր. Տաթևացու ձեռքով, ընդգրկեց մանր տառերով: Անհայտ է, որ հիշատակադրութունը և ձեռագիրը արտագրվել են Հովհ. Որոտմեցու մահվանից՝ ուստի 1886-ից, հետո:

Բ

82բ Ո՛հ թէ գմեղօք մեռեալ ոգի,
ԶԳրիգորի փցուն գրչի,
Յիշման առնէք արժան բանի
Յօժար սրտիւ զտէր-ողորմի,
Զոր հասարակ առատասցի
Տալ զպարգերս հայցողի:

Գ

109բ Յուսոյ գիրքս և Սիրոյ*
Որ շաղկապեալ | | | **
[Հբ]ամանէ մեծ բարունոյ***
[Աւար]տեցաւ ի վանքս Վաղատմոյ,
Ձեռամբ Գրիգոր Տաղեացոյ...:

Դ

138ա Ո՛հ, կազ իշովս մինչև յերբ հասից յաւարտ գրոցս:

Ոմն կաթուղիկ ընթերցող

Ե

47ա ...Ո՛ր Տաթևացի, թչ երկնչիս յաստուծոյ խառնելով զթոյնդ անա-
պական գինւոյ, որ սպանէ ոգիս պարզամտաց:

Զ

82բ ...Որոտմեցիմ և Տաթևացիմ զորոմ յոգնապատիկ սերմանեալ է
ի մէջ սուրբ Գրգիս:***

* Պետրոս Արագոնացու աշխատութեան գլուխներէ վերնագրերն են:

** Հիշատակագրութիւնը եղծված է:

*** Ի նկատի ունի իր ուսուցիչ Հովհ. Որոտնեցուն, որն իր զաստիասութիւններէ ընթացքում օգտագործում էր նաև հայ ունեթորներէ կողմից ստեղծված թարգմանական գրականութիւնը:

**** Այս հիշատակագրութիւնները գրված են նշված էջերէ ստորին լուսանցքներում: Սրանց անհայտ հեղինակը այդպիսի մի հիշատակագրութիւն թողել է նաև 84բ էջի ներ-
քին լուսանցքում, սակայն ինչպես զ. հիշատակագրութեան սկզբի մասը, այնպես էլ այդ
ամբողջովին քերվել է հետադաշում: Ընթերցվող եղակի բառերից կարելի է եզրակացնել,
որ նրանց մեջ ևս հիշատակագրութեան հեղինակը մեղադրում է Տաթևացուն կաթուղիկ հե-
ղինակի մտքերն աղավաղելու մեջ:

708.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԵՂԻՇԷՐ

Թորոս Աղբար, Բ. էջ 334 (Խարբերդ)

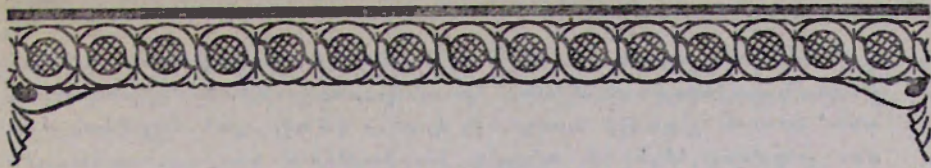
Դրիշ՝ Ոհ[աննիս]

վայր՝ Վան

Դրեցաւ աստուածաշունչ տառս ձեռամբ... Ոհ[աննիս] երիցու...
 ի Թուականին Հայոց ՊԼԵ. (1386), ի քաղաքիս Վան, ընդ հովանեաւ
 սուրբ Վարդանայ... Որք հանդիպիք այս աստուածային զանձուցս
 Եղիշայի... յիշեալիք զստացող զտէր զՆիկիոս կրօնաւորն, եւ զժը-
 նողսն՝ զԵփրեմ քահանայ, եւ զքերէն՝ զՍտեփաննոս կր[աւնաւոր] | | |
 Խոշորութեան եւ սխալանաց գրիս անմեղադիր լերուք, զի մեր կարս
 այս էր:

Եւ Նիկիոսացոս արեղայ, կամաւն ամենակալին աստուծոյ ստա-
 ցայ զՎարդանդիրքս, եւ ետու զսա ինձ յիշատակ եւ ծնողաց իմոց ի
 դուռն սուրբ Տիրամաւրս լուսայ, որ մի ոք իշխեսցէ հեռացուցանել
 զսա ի դրանէ սուրբ Աստուածածնիս Խառաքատայ վանուց, ոչ յի-
 մոց եւ ոչ յաւտարաց:

* Տպւած է ՎԵՂԻՇ, որ, իհարկեւ, տպագրական կամ գրչական սխալի արդյունք է,
 վերջին Թվանշանն ուղղում ենք «Յ» (ս), սակայն կարող է եղած լինել նաեւ ՊԼԵ. (1383),
 ՊԼԵ. (1388) և ՊԼԸ. (1389):

ՀԱՐՑԻՈՒՆՔ ԳՆՈՐԴԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ
ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ

Երևան 3816*

Հեղինակ՝ Գրիգոր Տաթևացի
վայր՝ Մահապոմֆ ամրոց

320ր Եւ ոյս յաղաղս ախորիկ այսքան ըսա բաւական բանի տուեալ
զլուծսւնն, ալ ըստ կարի տկարութեանց արաայայտունն, մանաւանդ
հարկեալ ի սիրոյ քուճդ հղրայրական խնդրոյ, և այս ի խոռովութեան
ժամս, և յանձուկ անդոջ, յորում պաշարեալք ի հինից նետողաց կրկին
յարուցեալ, խորաղմ տնուանեալ յաղագաց, դոր և անբաւ բազմութեամբ
ասպատակեալ աւերեաց զաշխարհս Հայոց, Պաշտից, Վրաց և զամե-
նայն արեւելեացս։ Ոմանք ի գերութիւն վարեալ՝ արք և կանայք, և
կէսք առթուր զիաթաւալ սրախող զալարեալ առհասարակ, քահանայ
և աշխարհականք, զէջ անկեալ զիակամքք, անթաղ ընկեցեալք, և այլ՝
ի բազմադան տանջանարանս մաշեալք։ Ոմանք հրով կիսայրեացք առ-
չորեալք, և այլք ի սովոյ զաղանարեկ վաանդեալք, կէսք խտամբեր
կրօնիք չարչարեալք, և այլք երկեզիւ պակուցեալք։ Որ և մերն ու-
նելով իբր մեռաղս կամաւոր ի պահոջ Մահապոմֆ կոչեցեալ ամրոցի,
ոչ ինչ ընդհատ լսերելով ի մեզ զօրինակ մեծի սասառառստուռն

* Ձեռագրում արտագրված են Տաթևացու «Հարցմանց Գիրքը» և սույն՝ «Հարցմունք
Գեորգ վարդապետի...» աշխատությունը։ Ձեռագրի վերջին՝ 381-382 թերթերը, ինչպես
նաև միջից մի շարք թերթեր, արտագրված են նորոգողի կողմից, ԺՋ. գարում, հավանա-
բար՝ ֆլապած ու խուցացած բնագրից։ Բնագիրը (ձեռագրի մեծագույն մասը), մեր կարծի-
քով, հեղինակի՝ Գրիգոր Տաթևացու, ինքնագիրն է։ Ի հաստատություն վերոհիշյալ կար-
ծիքի ունենք հետևյալ տվյալները։

ա) Ձեռագիրը շատ նման է Գրիգոր Տաթևացու ձեռագրին (հմմ. օրինակ, Երևանի
№ 16 ձեռագրի հետ՝ «Գիրք եւթն առաքինութեանց Գրիստոսի», որը Գրիգոր Տաթևացին
արտագրել է Հովհ. Որոտնեցու համար)։

բ) Կան բաց թողնված տեղեր հետազայում լրացնելու համար, և իրոք, մի քանի
էջերում դրանք լրացված են նույն, բայց ավելի մանր, ձեռագրով։

գ) Լուսանցքներում, տարբեր դասավորությամբ գրված են բազմաթիվ հավելումներ
ու պարզարանումներ, որոնք արտագրության ժամանակ պետք է մուծվեին (և մուծվել
են) բնագրի մեջ։

դ) Կան տողերի ու բառերի ջնջումներ, որ սովորական ձեռագրերում չեն հանդիպում։

ե) Բազմաթիվ հատվածների կից, լուսանցքներում, գրված են ծանոթագրություններ
տվյալ հատվածը տեղաշարժելու, մի քանի թերթ առաջ կամ ետ տանելու մասին։ Բերենք
մի քանի օրինակ. «Ջայս Դ. թղթով ի յետի նշանածն գրէ» (էջ 14ա), «զնդեկիւնի տեսիլն
աստ գրէ, Բ. թուղթ շրջէ» (էջ 46բ), «Բ. թղթով յառաջ ի նշանածն գրէ» (էջ 78բ), «Գրէ
զայս հետ ըողէին (իմա՝ «Վասն ըողէին» հատվածի), ի մին այլ երեսն» և այլն։

զ) Բերված օրինակներից պետք է հզրակացնել, որ այդ ծանոթագրությունները

ատենի: Նախ որպէս անգանօր ողջունեն գլխազաղութեան և զշինութեան գոյ, յեղակարծ ժամու հասանել բարկութեան, նմանապէս և ասա՝ աւուրն կիրակէի ասացեալն կրկնոյ զատկի, յանկարծահաս ժամու շտրժեալ հեղեղաց ուղիսից խռովութեան դաւրաց, սաստաղին 321ա զոչմամբ և անազնատեսիլ, սուսերամերկ կորվալիճ նետողաց, || որք պատեալ պահեալ պաշարէին զմեղ: Ասացեալն նմանապէս և աստ կատարեալ, ոչ միայն անդ ի հեռաստան կամ աղալերկան (°), այլ և ի զուան կլայիս սակաւ ինչ դանդաղեալ, մեռն փրկեալ և միւսն գերեալ: Էր և տեսանել աստ աղէտողորմ տեսիլ միայն արտասուալի զիմաւք և կամարարձ հառաչմամբ, ազդ և սիրելիք, ծնողք և եղբարք, այլ ինչ ոչ օգնել ի գերսթիւն վարելոց, որպէս և յայնմ աւուր՝ ի կորուստ մատնելոց: Այլ և աստ ապաշաւելն ոչինչ օգնել, որպէս և անդ՝ ոչ լսողացն բերանով հաշեալք, որ և ոչ գոյր անդրէն դառնալ, և ոչ կարի աւժարացն շահավաճառ եղևալ, ոչ զիւտ և ոչ ողորմ հանգոյն յիմարացն որիորդաց, զի ունողք բարկեցիկք կենօք և ոչ նսյնպիսիքն սովամահ տուայտեալք, ի սպառեալ ոիրոյ և հատուռն յուսոյ, բազմանալ անօրէնութեանց, և տիրել անզղջութեանց, որ և խղճի որդանց անհանգիստ մտաց, և շրջապարեալ ընդելեաց ի հեռատակ ճիւղաղաց: Եւ առ այս եկն ինձ, ով քաջ զուգակշիռ հասարակութեանց մեծատանց և աղքատաց, զի սրոց բազումն աւանդեցաւ առաւել ինձ պահանջեցաւ, և փքացելոցն հպարտութեամբ փոխանակ խրախութեանց, ճիչ աղաղակի ընդդէմ հեշտալեաց անհանգիստ խշտիս յերեկօրեայ զառաւառ խնդրէաք, և ի նմա՝ զեռանդն երանեալք: Եւ այս ոչ շարթու և աւուրց սպառեալ, այլ մասոց յերից երկարեալ սորին, և գործելեացն վրէժ ոչ կշիռ հատուցեալ:

Եւ այս աղէտ անգերծ տարակուսից շրջապատեալ զմեզ շրջազայութեամբ տուժարի Հայկազեան սեռից՝ հարիւրից կրկնակի քառից և վեցեաց վեցից ($100 \cdot 2 \cdot 4 + 6 \cdot 6 + 551 = 1387$), յորում ամի եղև ծռատօն զատկաց ազդի կոչեցեալ Յունաց, ի վերոյ ասացեալն աւուր նորոյս տէրունեաց: Եւ այսպէս, տրտմեալ ոգով և թախանձեալ մտաւք, ընծայեցի տխեղծ մատամբ զխունախոյ զնըւէրս բանի իբր զլաւմայս այրոյն՝ քուժդ գանձարանի: Եւ մաղթեմ եղբայրական սիրով, զի ըստ բնածին բարերոյս բարուցդ աշխոյշ մտաւք ուղղապէս որոնել, զթերին լնուլ և զաւելորդն կշռել. հաւա-

գրված են արտագրող գրչին ուղղութիւն տալու նպատակով (գրէ, շրջէ և այլն), և որ Հնարցմանց Գրքի՝ սույն սեւագիր օրինակը հեղինակի կողմից հանձնված է եղել ոմն գրչի սրբադրութեան և գեղեցիկ ու մաքուր արտագրութեան համար: Եվ իբրեք, 277ր էջում պահպանվել է մի գրութիւն, որը մենք համարում ենք ուղեքձ գրված հեղինակի կողմից գրչին: այնտեղ գրված է Այլ գու, ով այրդ աստուծոյ, մաքրամիտ և ճգնազեաց միայնաւոր սուրբ հայրդ Սաեակ, Թէ և զիջանես եղբայրական սիրով խնդրել բանս ի մէնջ, սակայն կարող ես և զթերին լնուլ և զաւելորդն կշռել և զմեզ օգտեցուցանել, ի ներքոյ է քոյին պայծառամիտ սրբութեան սրտի, որովք միշտ երանութեամբ աստուած տեսցես...»:

Թվում է թե բերված տվյալները բավարար են եղբայրացնելու համար, որ մեր Մատենադարանի № 3616 ձեռագիրը Գրիգոր Տաթևացու Հնարցմանց Գրքի՝ ինքնագիր, զուցե նախնական, օրինակն է:

նեկեացն՝ տեառն շնորհք, և սխալանաց՝ տկարս անօթոյ, միայն բարեսէր կամօք յիշատակ բարի առ քոյդ արձանադրեսցի, ի տէր ողջ լիւր:

710.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիւրդ. 6272, էջ 179—180 (Վան, սր. Պօղոս եկեղեցի)

Գրիչ՝ Պետրոս

վայր՝ Քաջքերտ[ւն] ի Երկիր

Ի ծաղման ճշմարիտ արեգականն, և յայտնիլ աստուածն բանի, նորազուարճ բերկրանօք պայծառացան արարածք: Արդ, զայս պատուական ակս շափիւղայ... առեալ զսա տէր Թումեն, իւրն հոգեոր պաշար երկնաձիգ ճանապարհին, սր տանի առ հանդերձեալ և յահագին դատաստանն... Սկիզբն արարեալ գրութեան սուրբ աւետարանիս յայսմ ամի. որ էր թիւ Հայկազեան տումարիս ՊԼԶ. (1387), ի դառնաբեր ժամանակիս, որ աւերեցաւ բազում տեղիք վասն մեղաց մերոց: Յարուցեալ յարեւելից չար բռնաւոր ազգն մահմետական, անունն նորա Լաւնկ-Թամուր, բազում և անթիւ զօրօք պատեալ ի Պարսից մինչև Հոռմաց երկիրն, և եկեալ ի տունս Հայոց, քանգեալ և գերեալ զամենեսեան, և սրախողճող արարեալ անողորմ զհայ և զտաճիկ՝ զորս գտաւ: Եւ ով կարէ պատմել զչարութիւն և զփաս նորա, զոր արար ի տեղիս-տեղիս: Արդ, կատարեցաւ աստուածախօս գանձս տէրունեան ի յեբկիր Քաջքերտ[ւն] ի յանապատս, որ Մանուկ Սուրբ Նշան կոչի՝ օծեալ Թադէոսի առաքելսյն, և առ ոտս Գէորգայ զօրավարին, ի հայրապետութեան Հայոց տեառն Զաքարիայի, և ի ձեռնակալութեան երկրիս Ղաթայ-Իւսիփին, որ է չար և դառն և պիղծ և աւերարար երկրի: Եւ ես՝ թշուառացեալս և անարժանս և անվարժս ի գրչաց Պետրոս արեղայ, յանձն առի և տառապանօք և պանդխտութեամբ գրեցի վասն ժամանակիս, որ ամենայն բարի և կերակուր պակասեցան, և ոչ խաղաղութեան տեղիք [կտայ յերկրի]. զայս աղաչանքն առ աստուած ունիմք, որ չտայ մեզ այլ տեսնուլ, զոր տեսաք:*

711.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Փիւրդ. 6273, էջ 177—179 և ՀԱ, 1926 թ., էջ 241—242
(Սերաստիոյ սր. Նշան)

Գրիչ՝ Գեորգ

վայր՝ Նզնկայ մայրաքաղաք

Ի բաղմաղան տառատպութեան տառից գծագրութեան փառաւորեալն աստուած փառաւորեսցի, այն, որ օրհնեալ է յամենեցունց,

* Սույն հիշատակարանը ձեռագրից հանված և պատասխանատու վիճակում այժմ պահվում է Մատենադարանի № 9223 ձեռագրի (հիշատակարանների ժողովածու) մեջ: Ունի նաև հետագայի ստացողների հիշատակարաններ 1399 և 1495 թվականներին:

զորս ոսակդ և էսծ ի զոյուրիւնս Արդ, զկնի ամենայն փառաշանու-
թեան... ելցէ և ի մէնջ օրհնութիւն ի նուազ և ի ակար հոգոյս անար-
ժանութենէս, որ արժանի արար զիս հասանել ի կատարու Դրոյս...

Ընդ սրս և ես՝ նուաստ և յետինո նոցին հետոց հեանեալ՝ և ոչ
զործոց, անուան՝ և ոչ բարի վաստակոց, թարմատարս և անարժանս
յընկերակցս իմ, ծոյլ և պղերդս ի դասս քահանայից Դեռզ, որդի
Առաքել Երիցու, չունիմ պատասխանի բանից խօսելոյ, զի եմ պար-
տական ընդ քանքարոյ, պղերդացայ առ տէրն ամենի, և թաղոցի
զարծաթ տեառն իմոյ։ Եւ զծաղրեցի զսա ի մայրաքաղաքս Եգնկայ,
և եղի իմ կամու և յօժարութեամբ յիշատակ ինձ, և այս վերոյդրեալ
նշեցելոցս, ի տաճարս, որ կոչի ըստ սուրբ խաչիս անուան՝ սուրբ
Նշան, և կանգնեալ կայ յանուս սուրբ Աստուածածնին Գրիգորի։

Յայոմ ժամանակի, յսրում էր թուական Հայոց ՊԼՃ. (1387),
ելաւ աղդն խուժաղուժ յալեկից, ի կողմանց* հիւսիսոյ, որ կոչէր
Լանկ-Թամուր, և եկն մինչև յԱրգրում** և ըստում ոճիրս գոր-
ծեաց | | | *** զոր յետս*** զարձոյց աստուած, և աղօթք սուրբ Հու-
սաւորչին պահեաց զքաղաքս Եգնկայ և զղաւառս իւր, որք են առ մեզ
բոլորակայ,****

712.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երեան 4884

17բ Ո՛վ եղբարք, անմեղադիր լերուք, զի բաղում խարարս և խեղճս
լսեաք ի ձեռաց Թամուրեմ. և սրտերս իրրև զնաւահտնգիստ կենայր,
վասն այն, որ բաղում սխալեցաք ի զիրքս, անմեղադիր լերուք աղա-
չեմ, զի ժամանակն յոյժ դառն էր,*****

713.

ՉԱՓԱԿԱՆՔ ՆԵՐՍԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Օքսֆորդ, Ms. Marsh. 17, Տերայր վրդ. 34, Թղթ. 119, էջ 467

Նախագաղափարի զրիչ՝ Ներսիս

132ա ՉՆԵՐՍԵԱ տարակուսեալ աղաչեմ յիշել, ՊԼՃ. (1387), Չար է ժա-
մանակս ի չարութեանց մերոց չարաց, զի որպէս սերմանքն հան-
գոյն նման, կունձքնք ն որայքն ("): Եւ զվերջն նա միայն գիտէ, որ
գիտողն է տնտեսիցն և ևս որդոց մարդկան։

* ՀԱ «կողմանց» փխ. «կողմանց»:

** ՀԱ «յԱրգրում»:

*** Ըստ Փիլղալամյանի ժանոթագրութեան «Անխոհեմ ձեռք մի... մի էջ գլխովին
եղծեալ էր»:

**** Փիլղ. «յետոյ» փխ. «յետոս»:

***** ՀԱ «բոլորական»:

***** Ձեռագրի գրութեան ժամանակը, հավանաբար, պետք է լինի 1387-ը, Լանկ-Թա-
մուրի առաջին անգամ Հայաստան արշաված տարին։

714.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

Երեան 2318

Գրիչ՝ Պետրոս

242ա ... Ի թուակ[անութեանն] Հայոց ՊԼՁ. (1387), ես՝ նուաստս և տարտամս ի դործոց բարեաց Պետրոս սուտանաւն սարկաւագոս, որ միայն դանուռ ունիմ սարկաւագի և զգործն ոչ, որ ցանգացայ գրել զաստուածային յայտնութիւնս ի խնդրոյ պատուելի վարդապետացս՝ Ղազար վարդ[ապետի] և Գրիգոր վարդ[ապետի]՝ հաւրեղարաց իմոց, ի յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց՝ կենդանեաց և հանդուցելոց: Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք կարդայք և լսէք կամ աւրինակէք զսա, մեղաց մերոց թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ և ծնողաց մերոց, և աստուած զձեր մեղքն շնջէ, և զլսողաց, և ուրք տմէն ասնն. և զինչ դուք մեզ ասէք և խնդրէք, գտջիք և դուք ի Բրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրինեալ յաւիտեանս, ամէն, և յամենայն ժամ:

715.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երեան 7051 (աես նաև 1320 թ.)

Հետ. ստացող՝ Պարոնշահ

272բ Զվերջին ստացողք սորին՝ զՊարոնշահ պարոնն, հանդերձ ծնաւ-դիւք և ամենայն արեան մերձակայիւք, յիշեսջիք: Յիշեսջիք և զհարսն իմ՝ զՃառնա-Մելիքն, հանդերձ ծնաւդիւք, որ ցանկացաւ սայ անգին մարգարտիս և ցանկալի մատենիս, որ է թագաւորական, որ ցանկա-
273ա ցաւ սմայ Զառնա-Մելիքն՝ դուստր տէր Գրիգորին, և ստացաւ զսայ ի հալալ արդեանց իւրոց, որ և քրտ դիւր նշանն՝ ԳՌ. (3000) սպ[իտակ], և զերեստեսէն՝ ԳՌ. (3000) սպ[իտակ], և էառ զսա որպէս հրամայեաց փրկիչն, թէ նմանեցաւ արքայութիւնն երկնիդ առն վաճառականի, որ խնդրեաց մարգարտիս գեղեցիկս, և դտեալ մի պատուական մար-գարտի, երթեալ վաճառեաց զամենայն դոր ինչ ունէր և գնեաց զայն
273բ մարգարտի: Արդ, ցանկանալով սայ այս մարգարտիս, զամենայն դոր ինչ ունէր վաճառեաց և ստացաւ զայս անդին մարգարտիս յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց:

Արդ, որք հանդիպիք այսմ սուրբ աւետարանիս կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեսջիք զստացողք սորա՝ զՃառնա-Մելիքն, և զհայրն իւր զտէր Գրիգորն, և զմայրն իւր զԽոսրո-Մելիքն, և զայլ ամենայն արեան մերձակայսն՝ զկենդանիս և զհանգուցեալսն, և դուք յիշեալ լիջիք ի Բրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, ամէն:

Գրեցաւ վերջին յիշատակարանս ի թվ. ՊԼՁ. (1387):*

* Բացի սրանից ձեռագրում կան նաև հետագա այլ ստացողների հիշատակարաններ. որոնց հեղինակներն են՝ Պաշտուր Լալիսկոյան Զեյթունցին (1621 թ.), Երուսաղեմի նվերակ Կարապետ վարդապետը (1624 թ.) և այլք:

716.

ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԴԻՈՆԻՍԻԱՅ ԱՐԻՈՊԱԴԱՅԻՈՅ

ԵՐԷԱՆ 186

Հետ. ստացող՝ Յոնաննես

324ա Զվերջին ստացողս զտէր Յոնաննես, և զեղբայրն իմ զտէր Պետրոս, և զծնողսն իմ Վիւլաննես քահանա, և զմայրն իմ Աղբրաց, և զԱղբրն յիշեցէք ի սրբազան յաղօթս ձեր, և աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց, մեզ և ձեզ ոգորմեսցի, առհասարակ, ամէն:

Որ կարդայք և որ օրինակէք սրտի մտօք թողութիւն խնդրեցէք մեզ:

Դրեցաւ յիշատակարանս ի թվին ՊԼԶ. (1387), տրէ Թ. (9), օրն հինգշաբաթի, և զիս զսուտ ծրողս յիշեցէք)*

* Ձեռագրից գտանելով այս հիշատակագրութիւնը չի կարող 1387 թվականից լինել. քան որ երևույթին հիշատակագրութեան վերջին պարբերութիւնն արտագրել է գրչի այժմ չպահպանված հիշատակարանից ստացող Հոհաննեսը:

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՅԱՑ ՆԵՐՄԻՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՑ

ՆՔԵԱՆ 1144

Գրիչ՝ որդի Ալեքսանի
վայր՝ Սպառնկերտ գաւառ

431ա Հրամանաւ և աւժանդակութեամբ րարունեացս մերոց Յոնանեոի և Կիրակոսի, նաև հոգո և մարմնո մեր տաժողաց, ուխտի որբում հռչակաւոր նախնականդ տանս առաջնորդք՝ յատուկ անուամբ Սուրբ Խաչ յորշորջեալ, կրօնիւք ընդիրք, և ի Գրիստոս մերձաւորութեանն արժանիք, և հմուտք աստուածաշունչ մատենից, որք վարժիչք և ուսուցիչք եղեն փանաքութեանս մերո, զորս և ընդ որս զրեացէ տէր ծնողօք իւրեանց ի դպրութիւն կենացն յաւիտեանականաց:

Արդ, այսուհետև, զպատահողքդ այսմ տառիս յրթեցումն, յուսումն և ի գաղափար, աղաչեմ մաղթանաւք յիշել ի Գրիստոս զմեզ և զմերսն, զընթացեալսն և զպատրաստեալս, յաւէտ ևս զծնողսն իմ րստ մարմնո՝ զԱլեքսան քահանայ, և զհաւն զՅովնանեո քահանայ, և զմայրն իմ՝ զհանգուցեալսն առ տէր, նաև զեղբայրն իմ զՅովնաք կրօնաւոր, որ ի տարածամ հասակի ել ի կենաց, և զկենդանիսն՝ զՊետրոս կրօնաւոր, և զՄկրտիչ՝ զկաղմող սորին, և զայլ ամենայն արեանառուսն մեր, այլ և զթղթի կոկոզսն և զամենայն երախտաւորսն ի սմա, որպէս զի ողորմութիւն գտցուք յիշեցեալքս յիշողօքդ հանդերձ յողորմածէն աստուծոյ՝ աւրհնելոյն յաւիտեանս:

431բ Բայց գրեցաւ սա ի թուարեութեանս Հայկազեան ՊԼԷ. (1388), ի գաւառիս Սպառնկերտ, ընդ հովանեաւ սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկայի, ի դառն և ի նեղ ժամանակի, որում այց արասցէ Գրիստոս տառապանաց քրիստոնէից, և զանշարժ խաղաղութիւն իւր պարգեկեացէ աշխարհի, վասն զի կարիք է խաղաղութեան, և ոչ զո ուստէք օգնութիւն, բաց ի խնամոցն աստուծոյ՝ աւրհնելոյն յաւիտեանս, ամմէն:

Յայսմ ամի եկն անօրէն զանն Թամուր-Լամկ կոչեցեալ ի քաղաքն Վառպուրաթ, և առ զղղեակն և քարայատակ արար, զոմանս գերեաց, և զոմանս գահավիժեաց, և զայլս ի սուր սուսերի մաշեաց, և զերկիրն հրով ճարակեաց:

718.

ԾԱՂԱԳՍ ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԻՒՍԱՅԻՈՅ

Երևան 471

Գրիչ՝ Սեթ

26ր

Կատարեցաւ տառս Կուսութեան հրամանաւ երջանիկ և քաջ րա-
բունապետացս մերոց՝ Յսե[պնիս]ի, եւ Կիրակոսի, եւ աշակերտի
սոցա՝ հարազատ ևւ ժրջան մշակին աստուծոյ Յսե[պնիս]ի կրաւն-
[աւորի], ձեռամբ մեղսասէր և փծուն զրչի Սեթ սուտանուն սարկա-
ւադի, աղաչեմ յիշել ի տէր սրտի մտաւք, եւ նոյն ինքն Քրիստոս
ձեզ ողորմեսցի, ամէն։*

719.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վաստ. 99. Լալ. Յուդ. սյուն. 202. Զուլամերիկի Փոկան դյուզի
եկեղեցի. (տես նաեւ 1339 թ.)

Հետ. ստացող՝ Տիրացու

Արդ, ի վերջին աւուրս, և երեկոյացեալ ժամանակիս, և յետին
ղարիս եւ ազգն նւտողաց, որ կոչի Թամուր, այլադէմ, այլալեղու,
նմանեալ երկրորդ Նեոին։ Ելեալ յարեւելից և ընթացեալ ընդ ամենայն
տիեզերս, սրո ճարակ արարեալ զամենեւեան, և ըզմնացեալս դերի
վարեցին։ Ըզվիշտ և ըզկսկիծ և զղտունութիւն ժամանակիս ընդ գրով
և կարէ արկանել։ Եւ բերեալ էր բոլորը աւետարանս դերի։ Ես՝ Տի-
րացու կրօնաւոր, ստացայ սուրբ աւետարանս յիշատակ ինձ և ծնո-
ղաց իմոց՝ Հայրապետիմ, Դաւթապետ քահանայի, և տէր Սեթի, և ամե-
նայն մերձաւորաց մերոց, ամէն։

Գրեցաւ ի թվ. Հայոց ՊԼԷ. (1388). ընդ հովանեաւ սուրբ առա-
քելայն Բարթուղիմէոսի և յառաջնորդ[ութեան] | | առն հեղի և խո-
նարհի | , |

720.

ԳԻՐԳ ՀԱՐՅԱՆՅ ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Փիւղ. 6273, էջ 180 (Լիմ անապատ)

Գրիչ՝ Ստեփաննոս

վայր՝ Թիլիզուրամ գիւղաքաղաք

Փառք... որ կարողացոյց և օժանդակեալ հասոյց յաւարտ այսմ
հրաշալի փառաղարդ և լուսաշաւիղ հարցմանց և մեկնութեանց անհուն
ծովոյս և խորին և անհասական իմաստիցս աստուածային ի լոյս վար-
դապետէն Վարդանայ, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի, ամէն. ի
թուականութեանս Հայոց ՊԼԷ. (1388). ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածա-
նին Հաճկատարեայ, ի գիւղաքաղաքս, որ կոչի Թիլիզուրամ, ի գառն և

* Տեղադրում ենք 1388 թվականի տակ նույնացնելով սույն և նախորդ հիշատակա-
քանները հովանեան և Կիրակոս բարունապետներին։

յետին ժամանակս, որ Թամուր-Լա[ն]կն խաղ[աց]եալ, եկեալ անթիւ
բաղմութեամբ բարբարոսօք, և աւերեաց զտունն Արեւելեան, ի Սմբը-
ղանդ քաղաքէ մինչև յեփրատ Տարօնոյ, և ապա դարձաւ: Ձեռամբ
ասրիկար և անհմուտ այսմ արուեստի Ստեփաննոս երիցու, ի խնդրոյ
երջանիկ և աստուածահաճոյ խոճայ Ղազարին:

721.

ԿՏԱԿԱՐԱՆՔ ՈՐԴԻՈՅՆ ՅԱԿՈԲԱՅ

Վիեն. 126, Տաշ. Յուդ. էջ 418

Գրիչ՝ Ստեփաննոս երեց
վայր՝ Թուրկուրան գիւղաֆաղաք

184բ Արդ, ես լցեալս անհափ մեղաւք,
Հիւանդացեալս ամէն դիմաւք,
Ստեփաննոս երէց եւ ոչ գործաւք,
Յանդգնութեամբ դրեցի ձեռաւք,
Ի Հայոց մեծ թուականիս
ՊԼԷ.-երորդիս (1388),
Ի գեղաքաղաք Թուրկուրանիս
ՅԱստուածածին սուրբ աաճարիս,
Խնդրող բարի | | |

722.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7447 (աես նաև 1381 թ.)

Գրիչ՝ Մարկոս
վայր՝ Ղրի՞մ

ա

494բ ...Յանկացող եղեալք սիրոյն Գրիստոսի և իւր արքայութեանն
բարեպաշտ և հեղահոգի Յովանէս և համեստ զուգակից իւր Նուրմե-
լիքն, և ստացան ի հալալ արդեանց իւրեանց զաստուածապատում
Ճաշոց դիրքս զնով արծաթոյ, [յորդորմամբ բարեպաշտ և հաւատա-
րիմ տանուտրոջ պարոն Խաթայկի]* վեցհարիւր և Ծ. (650) խար-
ճոցն, ի Կարապետ իրիցու եղբաւորորդուն՝ Ամիր-Սարգսէն, յիշատակ
իւրեանց անջնջելի ե ծնողաց իւրեանց...:

... Գրեցաւ յիշատակարանս ի թվարեութիւնն ի ծննդենէն Գրիս-
տոսի ըստ Հայոց հաշուի ՌՅԶ. (1390), եւ ըստ Յունաց՝ ՌՅՂԶ. (1396),
եւ ըստ Ֆռանգաց ՌՅԶԶ. (1388), եւ ըստ Ասորոց՝ ՌՅՀԺԱ. (1381*),
և Հարեթական տոմարիս Հայոց ՊԼԷ. (1388), ի փետրուարի ամսոյ
ԻԹ. (28), նահանջի ամի, ձեռամբ յոգնամեղի անձին՝ Մարկոս դրչի, և
Գրիստոսի Յիսուսի փառք...:

* Փակագծի մեջ առնված մասը ջնջված է և գծվաբությամբ է վերծանվում

Գմմամ արձանագրութիւն

Բ

Ես Յովաննէս գնեցի զղիբքս ի Կարապետ իրիցու եղբարորդոյն
 22. (600) ապ[իտակ], վկայութեամբ տանուտերանց:
 Ես՝ Պալգմիշ հոռոմս՝ քարխանաճիս, վկայ եմ զրոցս.
 Ես՝ Սեյիքսէրս և Մկրտիչս՝ Բ. եղբայրքս, վկայ եմք.
 Ես՝ Հնդսւշայոս՝ ապրեփեցս, վկայ եմ.
 Ես՝ Յովատշայ գինեծախս, վկայ եմք, որղիք Թափրեղուի.
 Ես՝ Սարգիսու Անտոնու [որգիք]՝ կարևորս, վկա եմ:

723.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 5480

Գրիչ՝ Պետրոս

ա

81ա ... Արգ, աղաչեմք գմանկունսդ սուրբ եկեղեցոյ յիշեցէք ի Բրիս-
 տոս զստացող սուրբ աւետարանիս զտէր Թոււմ, և զեղբայրն իւր
 զՍտեփաննոս կրանաւորն՝ գհանդուցեալն ի Բրիստոս..., և ինձ Պետ-
 րոս գրչի:

Բ

125բ Ո՛վ, դասք լուսերամից, որք հանդիպիք կենսաբեր սուրբ աւե-
 տարանիս, յիշեցէք յաստուածամերձ յաղօթս ձեր զստացող սուրբ
 զտէր Թոււմ զերջանիկ եպիսկոպոսն, և զքրիստոսունակ հոգին՝ զՍտե-
 փաննոս կրօնաւոր՝ զփոխեցեալն ի Բրիստոս, նաև զաստուածաւէր
 ծնողքն՝ զհայրն զՇիրիմշաե, և զմայրն զՇնօնվար տիկին, և զհօրեղ-
 րարսն՝ զԹոււմ, և զՅովհն[նան] | | |

Միւս գրիչ՝ Ատոմ

գ

6ա Զմեղուցեալս յամենայնի, զսակաւ տառապող ցանգիս, զԱտոմ
 սպասաւոր բանին Յիսուսի յիշել ի տէր աղաչեմ: Գրեցաւ Պլէ.
 (1388), մարգաց ի ԻԶ. (26) և նոյեմբեր Գ. (4), որ է սահմի ԻԶ. (26):

724.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 9112 (տես նաև 1581 և 1687 թ.թ.)

Գրիչ՝ Թոււմ
 վայր՝ Շիրիմ

299ա Գրեցաւ բերան և բարբառս փրկչական և աստուածական տեառն
 մերոյ Յիսուսի Բրիստոսի ստեղծողին<ին> մերո ի տեղիս, որ կոչի
 Շիրիմ, ձեռամբ յոգնամեզ և անարհեստ և փցուն գրչի Թոււմի՝
 անուամբ քահանայի, ի թվ. Պլէ. (1388), յարեղ ամսո: Անմեղադիր
 լերուք, զի տեղիս անհաստատ էր, շտապով գրեցաւ: Որ զմեզ յիշէ ե
 զերախտաւորսն մեր՝ յիշեալ լիջի ինքն և իւրքն ի Բրիստոսէ աս-
 տուծոյ մերո, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս:

ա

Վասն գալոյ Լամկ-Քամուրիմ բազում գաւրաւք և նեծելովք,
որ կոտորեաց զամենեւեմ

528p Արդ, ով եղբարք և հաւատացեալք Քրիստոսի, լուարուք զպա-
տուհաս բարկութեանս, որ եկն եհաս ի վերայ մեր վասն մեղաց մե-
րոց: Գանդի ներէր մարդասիրութեամբ և ողորմութեամբ, եռանդնա-
շարժ սիրով երկայնատութիւն սիրոյն աստուծոյ, յորժամ էր կամք
մարդոյն տրամադրեալ ի բարեբուն բարին, և կատարող զոլով կամաց
արարչին: Իսկ յորում ամանակի ոչ հնազանդեցան աւրինաց ստեղ-
ծաւդին իւրեանց, բարձեալ բարեգութն աստուած զինամ ածելն բարձ-
րութեամբ ձեռնն առ ի հարկանել, և երթալով երթայր ընդ խոտոր-
նակին ուժդին խոտորնակ, որպէս է տեսանել և նախնոյն Ադամայ
մինչև առ յապա | |

Ոմանք երկրակաբկաւ պատահամբ յանդունդս տապալեցան,
ոմանք այսպէս և ոմանք այնպէս սաստկակսկիծ դանիւ տանջեցան:
Որպէս եղև ի վերջացեալ աւուրս և յերեկոյացեալ ժամանակիս, ի
Հայկազեան ազգիս թուոյս տումարի ՊԼԸ. (1387), ելեալ այր անաւրէն
ըստ նմանութեան Գողթաթայ, Լամկ-Քամուր անուն կոչեցեալ, գրեթէ
սկաւառակ եւթնեկի լցեալ դառնութեամբ բաժակաւ ի ձեռնին աս-
տուծոյ, զոր եհեղ ի վերայ չարագործ ազգի մարդկայնոց, ըստ նախ-
նոյն Ասուրայ, Նաբուպաղսաբայ և այլոց վայրենաբարոյիցն: Ուստի
շարժեալ յելիցն արևու, ի շահաստանէն, որոյ անուն կոչի Սմբրդըմդ,
և ձայն հարկու արկեալ ի վերայ բազում գաւառաց, զոր կային տէ-
րութեամբ այլոց, և յալովք արտաքոյ յերկիւղէ և ի կարծեաց յոչ կա-
մաց զետեղեալ | | զաւբաց բազմութիւն հարիւր հազար սուսերա-
մերկաց երկաթակուռ զինուորաց: Սկսեալ ի յութհաբիւր և յերեսուն
(1381) թուին խորհուրդ դալստեանն, և յետ վեց ամի ապա եհաս առ
մեզ շշուկն դողացուցիչ: Ջի յամսեանն մեհեկի ազգեաց մահն վա-
ղահասուկ ի բոլոր աշխարհս Հայաստանեաց: Ահա, անդ էր տեսանել
դառասուռ անաղնահայեցութեան գազանաբարոյ մարդոց, զի լսողքն
սրտաթափ լինէին և հանդիպողքն, տեսանելով ի հեռաստանէ զփոշի
ոտից նոցա իբրև դամբ միգախառն, զի արագէին երիվարք խստե-
րախ, և հիանային աղդ մարդկան յանսովոր պատահմանցն: Եթէ լի-

նէր ուրուք զաղթեալ ի բարձրակատար զազաթս լերանց, և անգուտս ի խոնարհ նայելով ի վերայ լեզէոնախումբ կուտակեալ խոռովութեան ծովուն, սոսկանայր հոգին ի մարմինն, որ թէպէտ կենդանի, այլ վատթար գոլով քան զբազմաւրեա մեռեալս, ի փայլմանէ սուսերացն, ի ճաւճելոյ բորմրացն, ի գարեելոյ երիվարացն, ի փորնչելոյ կառացն, ի խրխնջելոյ բարձրապարանոց ծովային ձիոցն, ի ճշելոյ ձայնիցն, ի տեսութենէ անհուն հեծելոցն, որ եռային, զեռային, զդաշտս ծածկէին, զլերինս բոլորէին, զլարս լնուին, զլայնանիստ տեղիս փակէին, աշխարհալուր զձայնս առնէին, զերկիր ողջոյն աստղակարկաջ և բոսորաներկ խորանաւք լնուին ե ութաւրեայ ճանապարհաց զապաւանգակ և զկայմ լարուցն մի առ մի հիւսեալ մանէին: Եւ թէ ոք բնգգիմանայր նոցա անառիկ գգեկաւ, վաղվաղակի անգր ժամանէին իբրեւ զբազմութիւն մարախոյ, բոլորէին, ճչէին, գոչէին, ոռնային, բառաչէին, հաջէին, հառաչէին, խխընջէին, որոտային, զհաւալսն դմղրմէին, զնազարայսն հարկանէին, զչարխն լարէին, զնետսն տեղային, | | որմբաքարսն հոլովէին, զրլգիհոնն ձգէին, զմճնեղ մեքենայից | | նէին և յերկնուտ | | սէին, փակէին, քանդէին, քարայտակէին, փորէին, փոս հատանէին, կռփէին, կռանէին, զամաց հազարաց շինուածս՝ միաւրեա անհետ կորուսանէին: Իսկ նոքա, որ ի ներքս ամրոցին էին՝ տապէին, տազնապէին, թուլանային, սարսէին, սարսափէին, ծարաւէին, նքթէին, նքողէին, երկիւղիւ երկնչէին:

Անդ էր տեսանել զլաց ծնաւզացն, զաղէտ զաւակացն, զգալարուռնաղեացն, զայլայլուռն գիմացն, զգեզնանալ երեսացն, զնուազուռն ձայնիցն, զկապուռն ոտիցն, զզազարուռն ձեռացն, զհամբանալ լեղուացն, զխափանուռն մտացն: Ոռն աղերսէր, ոռն աղաղակէր, ոռն հայցէր, ոռն պաղատէր, ոռն խնդրէր, ոռն աղաւթէր և ոռն արտասուէր: Եւ ոչ լսէր հեշտալուրն աստուած վասն մեղաց մերոց և անուղ[ղ]այ գնացից, այլ մատնէր ի ձեռս անաւրինաց: Իսկ յորժամ բռնանային և առնուին գրեթե ուրուք, | | աղաղակ բառնաին, և ի լեռն քաղաքի կամ բերդի հաւաքէին, գոռ տուեալ առժամայն զգրուսս երկաթիս խորտակէին, յամենայն կողմանց ի վեր խաղային, իբրեւ զծով փրփրաղէղ կոխակաւք զառհասարակսն ծածկէին: Աւազ ժամուն, ոռն արիւնաթաթախ գիւղեր թաւալէր ի մէջ արեան ծովուն, ոռն կիսակտուր գլուխն ի յանձնէն ջուր խնդրէր և ի ծարաւոյ անդէն մեռանէր, ոռն անկեալ գլուխ ի վայր և արեան աղբիւրն ի բերանոյն ելանէր: Ո՛հ ձայնին, ոհ աւաղին, ոհ կսկծոյն արտասուագին, ջոկ առ ջոկ, բոլուկ բոլուկ, երամ երամ, ոզկուզաւրէն անկեալ դնէին, մրցացի, աքացի և ծղացի: Անգ, վա՛յ, աստ վայի վա՛յ, անդ աւշ, աստ վա՛շ: Ահա անդորրացաւ ծով հեծելոցն, ահա ի խոյզ և ի խնդ[ի]ր ելին,* և խնդրէին, հարցանէին զքրիստոնեայսն, և յորժամ տեղեկանային՝ անողորմ սպանանէին | | թիւս հազարաց. զհրաշագործ եպիսկոպոսունսն սրոյ բերանոյն տային, զսրբաանեալ քահանայսն քարաջարդ զգլուխսն առնէին, զՔրիստոսի հաւտն կերակուր շանց արկանէին, զտղայսն առա-

* Տպլած է «խնդրելին»:

Թուր ձիոց առնէին, զկանայսն խայտառակէին, զմանկունս նոցին գերի վարէին. իրրե զկալ կամնասայլից զտղայսն ձիովք կասէին, և փոխան ցորենայ արիւնս զետոց բղխէին, և փոխանակ յարգի զոսկերս իրրե զփոշի յերկիր հոսէին: Յագեցան գազանք, ձանձրացան Թըռ-չունք, տարակուսեցան գայլք, թէ զուժ ուտէին միս՝ զհայրապետաց, թէ՛ զքահանայից, թէ՛ զսարկաւազաց, թէ՛ զպաշտաւնէից, զճգնաւորաց, թէ՛ զլեռնականաց: Դարձեալ, ժամանէին յեկեղեցիս, ապալէին զսեղանս, այրէին զգրուեսս, պզծէին զտաճարս, խորտակէին զտուփս խնկոց և հաղորդաց, ուրացուցանէին ի հաւատոյ և ապա սպանանէին: Ի սով սատկութեան սովացուցանէին, մինչ զի զշուն, զկատու, զէշ, զձի, զհեղձուկ, զմուրտառ, նախ զսիրասնունդ զաւակսն խորովէին և ուտէին. բարձաւ զաւրութիւն հացի և ջրոյ:

Եւ արդ, ճշմարիտ ասեմ ի Գրիստոս, որ ի հազարէն և ի բիւրէն զմինն մասնաւորեցի վասն ձանձրութեանն լսողաց: Եւ այս ամենայն եղև վասն ծովացեալ մեղաց մերոց:

Ի յայսպիսի դառն և աղէտակոծ ժամանակիս, ես՝ նուաստս ի գրչաւորաց Կաթողիկոս քահանայ, սկսայ զգիրքս այս և կատարեցի, ով հանդիպիք այս ողորմելի պատմութեանս զիս՝ զմեղաւոր գրողս, և զՍտեփանոս միայնակեացն յիշեցէք ի Գրիստոս, և աստուած զձեզ յիշէ, ե նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

Բ

...Արգ, ի յայսմ գառն և ի տարտարոս ժամանակիս երեւեալ խաբերայ և սուտ միայնակեացն Ստեփանոս, և ելեալ ի խնդիր այո աստուածային անկողոպտելի տէրունական գանձուցս...: Վասն որոյ մեծ փափաքանաւք ետ գրել զսա Ստեփանոս միայնակեացն, յիշատակ անջինջ հոգոյ իւրոյ և ծնաւդացն՝ Մկրտչի և Խաւանդի, և քերցն՝ Ուտլուկ-Մելիքի և Շափար-Խաթունի, և փեսային իւրոյ՝ Յովնանի, և ամենայն արեան մերձաւորացն՝ կենդանեաց և հանգուցելոց: Եւ ետ զսա նուէր և ընծայ ի դուռն սուրբ եկեղեցեացն Ամենափրկչին և Տիրամաւր | | | զեաւդն Գաւառ...:

Եւ արդ, ես՝ ամենամեղ և անարժան ծառայ ծառայիցն աստուծոյ Կաթողիկոս անարհեստ գրիչ, յանձն առի տկար անձամբ և ծանրաբեռն մեղաւք, տգէտ գիտութեամբ և անիմաստ մտաւք, անհոգի գրոց գիտութեամբ և անվարժ արուեստիւք, յանդգնութեամբ ձեռնարկեցի ի մեծ գործս յայս, ոչ ըստ իմում արժանաւորութեանս, այլ ապաւինելով յամենակարաւդ զաւրութիւն պարզեատուին, որ տայ առատապէս և ոչ նախատէ. բազում և մեծ աշխատանաւք հասուցի զսա յաւաքտուիմ, յաստուածաբնակ կղզոյս Ախթամարայ, ընդ հովանեաւ ամենայաղթ սուրբ Խաչիս և սուրբ Նշանիս, ի Թուակա[նութեան Հայոց] ՊԼԸ. (1939), ի հայրապ[ետութեան] տէր Զափարիայի, վասն որոյ բարեխաւոթութեամբ սուրբ և փառաւորեալ աստուածածին Մարիամու և աղաչանաւք ընտրելոց սբրոց և սրբոյն Ստեփանոսի, Գրիստոս աստուած՝ Թաղաւորն երկնաւոր... Ծովացեալ մեղաց իմոց մաք-

ընդհանուր արժեքը և երկնից խորանց մտնող արժանացուցեք ըստ իւրում ողորմութեանն: Նաեւ զծնաւդքն իմ՝ զՄկրտիչ քահանայ և զԹաւմիշաբազում, և զԵղրարքն՝ զԶաքարիայ, որ զբերոյն աւգնեաց եւ ծաղկեաց զՅովսեփէս՝ որ աշխատեցաւ ի կոկել թղթիս, և զԽաչիկ, և զԵրեմիայ իմ զՊարթեւն, որ յայսմ ամի փոխեցաւ ի Բրիտանոս, եւ զամենայն արեան մերձաւորքն իմ՝ զԿենդանիք և զննջեցեալք: Եւ զուսուցիչն մեր զԿարապետ կրաւնաւորն՝ հաւրեղրայր մեր, և զայնոսիկ, որք երախտաւորք եղեն մեզ ի պէտս մարմնաւոր պիտոյից, եւ զկենակիցն իմ զԳուգմիկէս...:

[Յիշեցէք եւ զ]պատուական քահանայքն, որ են ի զեաւզն Գաւաշ, զ[Յ]սեփակէս փիլիսոփայն, որ է նա որդի մեծ քահանային Թադեոսի, եւ զԵրկու Թաւմայն, և զԵրկու Ստեփաննոսն, և զՍարգիստն, և զԳրիգորն, և Ժամեհարն, և զԿիրակոսն, զի վայելելով զգիրքս ուրախացին սովաւ և յիշեցան յազաւթս իւրեանց զստացողն եւ զզրողն և զաշխատողն: Եւ զտանուէրքն՝ զմեծ և զփոքր, զհաւատարիմ տանտիկնայքն, զայր և զկին, զծեր և զտղայ, պահեսցէ Բրիտանոս աստուած ի խաղաղութիւն, և արժանի արասցէ արքայութեան իւրում, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

Յիշեցէք ի Բրիտանոս զՅովսեփէս սան իւր և զայլ սաներն և աստուած զձեզ յիշէ:

726.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ի

Ծրեան 3487

Գրիչ՝ Յակոբ Արքեպի

վայր՝ Նիկեաց գաւառ, Կապոսի վանք

1390 ... Արք, ես՝ Յակոբ Արքեպի, ունայնազործս ի բարեաց և ուխտազանց գտեալս ի տեառնէ, նայ և վատթարս ի մէջ սրբալիցն՝ ըստ անարժան դնացից, զրեցի զերեքեան զիրքս զայս իմով ձեռամբ անարհեստ գրչի: Առաջին՝ զՀոգոց եւ զՀաւրութեանց նորին, յերկրորդ զԱռաքինութեանց հոգոյն, երրորդ՝ Վասն բնութեան հրեշտակացն: Ի թվականութեանս Հայոց՝ մեծ թուականին ԳԼԸ. (1389), և փոքերն ՅԸ. (306), ի գաւառիս Նիկեաց, ի հռչակաւոր վանքս, որ կոչի Կապոսի, ի ստորոտ լերինս Սեպուհու, ընդ հովանեաւ կենաց բարեխաւսին սրբոյն Յակոբի, և ետու զսա Արքեպի արեղային՝ բանի սպասաւորի և զրոց աշակերտի քաջ հռետորին Նիկեացոյ Գեորգ վարդապետին, || զորս յուսամ յապէինազն* աստուած, զի խաղաղութեամբ վայելել տացէ զսա Արքեպի զրոց աշակերտին, երկար ամեօք և յամբարամ ժամանակօք, և հասուցէ յաստիճան կատարել վարդապետութեան, և պահեսցէ ի կամս իւր, ամէն:

Եւ զբառազիրքն իմ, յորում Փառք ի բարձունսն մեկնչոյն զբեալ է ի սկիզբն, ետու Յովսեփէս արեղային՝ զրոց աշակերտին եւ բանի սպասաւորին:

* Իմա՝ Շնչեմբարդն-անկարօս:

727.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վեհեմ. 151, ծուց. Ա. էջ 652

Հեմ. ստացող՝ Ստեփան

337_բ Հնդ նմ[ին] և զվերջին ստացողս՝ Ստեփան քահանայ, և զղեկայ-
րուս զաւակ սորին Յոնանես սարկաւաֆն, և զեղրայր սորին՝ զԱրթա-
համ, և զքեր սոցին՝ Ո[ւ]ստիանէ, և զՆիլսէ, և Մաթթիամ, և զմայր սո-
ցին Տիրսեի. և զծնողսն իմ՝ Գեորք քահանայ, և զհանկուցեալ զմայր
իմ | | | ին, և զեղրարսն իմ զհանկուցեալ ի Գրիստոս՝ զտէր Զաքա-
րէ եպիսկոպոսն: Արզ, բարեխաւս ունիմ սուրբ աւետարանս, զի թո-
ղութիւն շնորհեսցէ յանցանաց մերոց և ձերոցդ: Եւ որք յիշէքդ յի-
շեալ լիջիք և զուք տոաջի ահեղ ատենին Գրիստոսի, և թողութիւն
խնդրելով մեղաց մերոց և ձերոց, և Գրիստոսի մարդասիրին փառք
յաւիտեանս, ամէն: Գրեցաւ ի թվին Հայոց ՊԼԸ. (1389), զվերջին
գրող ինաղանց և սխրս պատառ Յոնն. (այսպէս):

728.

ՆԵՐՍԻՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻՈՅ ԾԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱԿԱՅ

Ծրեան 1142

Գրիչ՝ Ներսէս

ՊԼԸ. (1389):*

549_ա Ջնեքսես անարժան սպասաւոր բանի աղաչեմ յիշել և անմեղա-
դրելի արձակել ի բամբասանաց:

* Թվականը գրված է 543_ա էջում:

ՊԼԹ

729.

1390

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻ

Երևան 9223, է (տես նաև 1495 թ.)

Ստացող՝ Թումա
վայր՝ Աղթամար

Յա Ես՝ տէր Թումա՝ յետինս ի հայրապետաց և առաջինս ի մեղա-
ւորաց, յոյս առ Գրիստոս աստուած եղի հաստատուն հաւատով, և
եռափափազ սիրով, եռանդնաշարժ սրտիւ, ետու ծրագրել զկենսարեւ
սուրբ աւետարանս, և բոս կարի զարդարել յարծաթ և յոսկի, ի հա-
լալ արդեանց և ի խոնջաքիրտն երկանց աշխատանաց: Եւ ետու զսա
ի գուռն զերահրաշ և երկնանման Կաթողիկէիս՝ սուրբ Խաչիս Ազ-
քամար, յիշատակ անջնջելի և կտակ անդառնալի մեզ՝ երկուց եղ-
բարցս՝ Թումա եպիսկոպոսի և Ստեփաննոս կրօնաւորի, և ծնողաց մե-
րոց և հօրեղբորորդւոցն՝ Մկրտչիմ և Աւետիմ, և ամենայն արեան
մերձաւորաց և երախտաւորաց: Նաև լերդահատոր համշիրակ եղբարց
մերոց, որ են սպասաւոր սուրբ եկեղեցոյս՝ Զաքարիա և Կարապետ,
Կոստանդ և Աւետիս, Աստուածատուր և Մկրտիչ, Յոսեփն և Պետրոս,
Ստեփաննոս և Յոսեփն, Գրիգոր և Միսիքա, Ստեփաննոսեմմիս և Կի-
րակոս, Ստեփաննոս և Սարգիս, և Մկրտիչ միակեաց, և Արև, || որ հա-
նապազ աղօթեն բազկատարած մաղթանօք զփրկութիւն ամենայն
աշխարհի....

Եւ մի ոք իշխեսցէ հեռացուցանել զսա ի դրանէ սուրբ Խաչիս
յափշտակելով, կամ զոգանալով, կամ ծախելով, կամ զբաւելով, զատի
ի Գրիստոսէ թէ յանգզնի և արասցէ անիրաւութիւն, և մասն գեու-
ղային առցէ և զայլ խաչահանուացն: Իսկ առաջնորդք և փակակալք և
զասավար, որ զաղաչանս մեր կատարեն՝ կատարեսցի խնդրուածք
նոցա առաջի Գրիստոսի աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յերիս յա-
ւիտեանս՝ բնդ հօր և սուրբ հոգւոյն, աստուած ի վերայ ամենայնի,
ամէն:

Ի թվկն. ՊԼԹ. (1390) վայելչացաւ, ի փառս Գրիստոսի:

730.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Երևան 4938

Գրիչ՝ Երեւան
վայր՝ Ոստան

III

202բ ...Գրեցաւ սա ի թվականիս Հայոց ՊԼԹ. (1390), ի քաղաքիս
Ոստան, բնդ հովանեալ սուրբ Աստուածածնիս և սրբոյն Ստեփանոսի

նախավկային, ի հայրապետութեան տէր Զաքարիայի, ձեռամբ ամենամեղ և անիմաստ ե վայ և եղուկ գրչի Մերուհի։ Արդ, ցանկացող եղեալ այսմ աստուածային և սուրբ կտակիս երջանիկ ե պատուական հայրն Յոնաննէս՝ առաջնորդ վանաց սրբոյն Վարդանայ,* որ կոչի Ապագվամբ,** քանզի յոյժ փափագմամբ ետ գրել զսա յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնաւդաց իւրոց՝ Յովաննիսի և Թաբաթանի, և սնուցչին իւրոյ խորիւնի...

293ա ...Դարձեալ կրկին աղաչեմ զամենեւեան, յիշեսցիք ի Քրիստոս զերջանիկ և զսրբաւնունդ փիլիսոփայն զԹոււմ, որ զաւրինակն շնորհեաց, պարզեցեցէ նմա տէր աստուած զերկնից արքայութիւնն իւր և ծնողաց իւրոց, և Քրիստոսի աստուծոյ փառք յաւիտեանս յաւիտեանից, ամէն։

բ

1բ Տէր աստուած վայելել տացէ զսա Յոնաննէս վանից հաւրն ընդ երկայն աւուրս, և յետոյ՝ անջինջ յիշատակ պահեսցէ զսա հոգոյ իւրոյ և ծնողաց իւրոց։ Եւ զիս՝ զմեղուցեալ ծաղկողս և զգծողս՝ զՄերուհի, յիշեցէք ի Քրիստոս, և աստուած զձեզ [յիշէ]։***

Նուիրատու՝ Յոնաննէս

գ

Ես՝ Յոնաննէս, առաջնորդ անապատիս Ապագվամբից, ետու գնալ երկացիս սուրբ եկեղեցւոյս, յիշատակ ինձ, և ծնաւդացն իմոց, և ամենայն արեան մերձաւորացն...

731.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երեան 4941

Գրիչ՝ Զաքարայ
վայր՝ Աղթամար

ա

276ա ...Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի կղզիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչիս և սուրբ Նշանի, ի հայրապետութեան տէր Զաքարիայի, և ի թուին Հայոց ՊԼԹ. (1390), ձեռամբ Զաքարայ սուտանուն կր[աւնաւորի], անիմաստ և ախմար գրչի...:***

276բ ...Որք պատահիք սմա տեսութեամբ և ընթերցմամբ, յիշեսցիք յազաւթս ձեր զստացողք սորա՝ զպարոն Թաղաշարմ, ե զծնողքն իւր՝ զՄարտիրոս և զՄարգարիտ, և զեղբայրն՝ զԹաւաթալ, և զազգն ամե-

* «Վարդանայ» գրված է մի այլ վանքի ջնջված անվան վրա, նոր ձեռագրով։

** Գտնվում է Նարեկից արեւելք, մեկ ժամվա հեռավորութիւնով։

*** Մերուն ծաղկողի սույն հիշատակադրութիւնը գրված է սկզբի թերթի վրա, Գրիչը Նարեկացու նկարից ցած։

**** Շնորհալի և վարժ գրիչ է։

նայն առհասարակ՝ զկենդանիք և զհանգուցեալքն, և զկենակիցն զխուք-
լուսիքիք, և զնորին ծնողքն՝ զԱմիր և զՇնոնուոր տիկին, և զեղ-
րարքն՝ զՍտեփանոս և զՄկրտիչ, և զտղղն ամենայն առհասարակ:
Եւ զսրբասէր և զպատուական քահանայն զՅովնան փիլիսոփայն, որ
յայսմ ամի տարածամ մահուամբ փոխեցաւ առ Գրիստոս, յիշեցէք
և աստուած-ողորմի ասացէք, ե զերախտաւոր հոգեւոր քոյրն մեր
զԱննա հաւատմոր, ընդ նոսին և զանպիտան գրիչ Զաքարայ, և զծնող-
քըն իմ՝ զՄկրտիչ քահանայ և զԹանկիւաթումն, և զեղրարքն մեր՝
279ա զԿարապետ քահանայ և զՅովնան, որ աշխատեցաւ ի կոկել ||
թղթիս: Եւ զուսուցիչն մեր զԿարապետ կր[աւնաւոր]՝ զհանգուցեալն
ի Գրիստոս...:

ԶՍտուծա քահանայն, որ կապելոյն աւզնեաց և աշխատեցաւ,
յիշեցէք ի Գրիստոս, և աստուած ողորմի ասացէք ծնաւդաց նորա:

Բ

...Այրն աստուածայսէր Թաղաշարն... ետ գրել զաւետարանս ի
279բ հալալ գոյից իւրոց, եւ ետ զսա սարի սուրբ || Գորգին և սուրբ Աս-
տուածածնին՝ անջինջ յիշատակ իւրն և ծնաւդացն: Իսկ առաջնորդք
սուրբ ուխտին տան ի տարին Գ. (4) օր ժամ Թաղաշարին, նաև կե-
նակցին իւրոյ, քտնդի շինեաց ջաղաց և զայն ևս ետ սուրբ ուխտիս...:

Նուիրատու՝ Թաղաշար

Գ

279բ Այլ շնորհեցի զսա ժրաջան քաջ աշխատողաց և ծնաւդք կենաց
բանին, զաւրէն մեղուաց շրջելով ի գերբուկս խրթնահայեաց աստուա-
ծաշունչ գրոց բերելով զքաղցրահամ գիտութիւն ի բլիշս բանաւոր
մտաց քաղցր ոգւոց, մեծն ի պըւէտից, վարժավարժիցն պետն՝ վար-
դապետին Սարգիս, և ճգնազգեացն վարդապետ Յոնան, և Թուլայ
վարդապետ, և զՅովնան վարդապետ: Եւ հեղահոգի հայրն վանաց,
280ա որ և անուն || Պապկ յորջորջի, ե զայլ միանձունս և զկրաւնաւորս
սուրբ ուխտիս...:

732.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երեան 284**

Նուիրատու՝ Ըսպիլ
վայր՝ Երուսաղեմ

Ի Թվականութեանս Հայոց ՊԼԹ. (1390), և ի կաթողիկոսութեանս
տեառն Թեոփորոսի, և յեպիսկոպոսութեանս Երուսաղէմի տէր Գրիգո-
328ա րիմի Մըսրցոյ, || բերաւ աստուածազարդ և չորեքժազեան եղեմա-
բուխ քառավտակ և աստուածախաւս սուրբ աւետարանս ի Տաքառուոյ

* Շարունակութիւնն անհետաքրքիր է:

** Ձեռագիրն ընդօրինակված է 1272 թվականին:

ի սուրբ քաղաքս Երուսաղեմ: Չոր երեք հաւատարիմ աղախինն Քրիստոսի Ըսպիլ իրիցկինն, և եղ ի սուրբ Յակոբ, առ ի յիշատակ իւր, և առն իւրում Գրիգոր քահանայի, և զաւակին իւրեանց Յոնանիսի, նայ և առաջին ստացողին Սմայատայ, և կողակցին իւրոյ Տիրամեղիս: Վասն որոյ, առ ոտս անկեալ երկրամած զիմօք, ես՝ մեղուցեալ Ըսպիլս, և աղաչեմ զերաժս եպիսկոպոսաց, և ղքահանաից, և զսարկաւազառ, այլ և զամենայն լսողաց զասս, որք վայելէք ի քաղցրաճաշակ յեղեմայտունկ վրակաց քառառայեայ | | . անաց կենդանական աստուածախաւս [աւ]ետարան բանիցս, առ ոտս անկեալ աղաչեմ, յիշեմ ղեմ ղիս՝ զմեղուցեալ Ըսպիլ, և զԳրիգոր երէցն իմ, և զաւակն մեր զՅոնանիս, ընդ նմին և զառաջին ստացող սորայ զՍմայատ, և զկողակցն իւր զՏիրամեղ յիշեմ ղիս մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, և աստուած զ[յ]իշողոյ յիշէ, ամէն:

Եւ եթէ ոք զսուրբ աւետարանս բռնաբար իշխանութեամբ կամ զողորթեամբ, վասն իւր ազա՛ բարոցն, հանցէ ի սուրբ քաղաքէս Երուսաղեմի, իւր առանձին ստանալով կամ ազգականի շնորհելով, ինքն Քրիստոս լիցի նմայ զատախազ յիւր մեծ և ի սոսկալի ատենին, և եթէ ոք զ[յ]իշատակս եղծանել կամեսցի ի սուրբ աւետարանէս՝ նոյնպէս զատեսցի ի Քրիստոսէ, ամէն:

Ստեփանոս մեղաւորս զրեցի զսակաւ յիշատակս, աղաչեմ յիշել ի տէր:

733.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՑ

Երևան 2090

Գրիչ՝ Վարդան

վայր՝ Մօտ առ մայրաքաղաքն Սուլպաթ

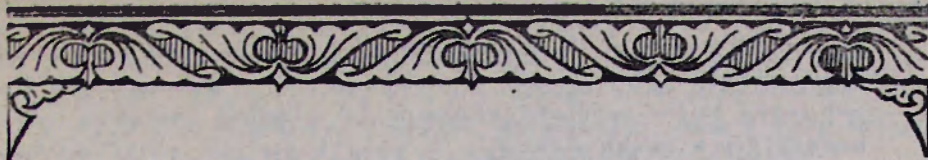
290բ ...Որում ցանկացաւդ եղեալ Ննովք միայնակեացն և ետ գրել զսա, զի ետես զանհամար ազգս անաւրէնութեանց և ախտից՝ զորս սա թուէ առ մեզ բազմապատկաբար կատարեալ...:

291ա ...Եւ զձեզ աղաչեմ, որք պատահէք զինչ աւրինակաւ և իցէ, յիշել աղաւթիւք զՆնովք միակեացն, և զծնաւդսն իւր, և զամենայն արեան մերձաւորսն: Յիշեմ ղիս Գրիգոր քահանայ և զՄիսիթաթ, որ զթուղթն շնորհեցին, յիշեմ ղիս միակեացն, որ ի գինն աւգնական եղև, յիշեցէք զառաջնորդ սուրբ ուխտիս՝ զՅովնանիս միակեացն, որ զմեզ ժողովեց, և ի կերակուր և յամենայն գործս ձեռնտու եղև մեզ: Յիշեցէք զՄերն և զՄովսէս կրաւն[աւոր], որ մեզ պանդխտակից եզան և խիստ երախտաւոր են, յիշեցէք զպատուելի քահանայ և զիմաստուն՝ զՍտեփանոս, որ մեզ կարեկից եղև և զաւրինակն շնորհեաց: Ընդ նոսին և զեղկելի գրչակս՝ զՎարդան սարկ[աւադ], գտարտամս ի բարի և զգաստս ի չարիս, զբանական լուսով թերիս և զխաւարաւ բնաւին ի լիս, զմոլորեալս յանապատիս, || զպանդխտացեալս յաւատոր երկրիս, յիշեցէք յաղաւթս, հանդերձ ծնողիւք մերովք և ամենայն արեան

291բ ...

մերձաւորաւք, զի և զուք յիշեալ լիջիք ի նոյն բարի աւրհնելոյն յամենայնի, ամէն:

Արդ, գրեցաւ սա ի ԹՎ. Հայոց ՊԼԹ. (1390), տրէ ԺՁ. (16) և նոյեմբեր ԻԴ. (24), յաշխարհիս Հոնաց, մաւա առ մայրաքաղաքն Սուլճաք կոչեցեալ, ի սուրբ մենաստանս, որ կոչի Հայր Յովնիսի, առ գուրս տաճար[ի] տիրամաւրն և այլ սրբոց, ի հայրապետութեանն Թեոդորոսի և յեպի[սկոպոսութեան] աշխարհիս այս տէր Ստեփանոսի, Կրկին աղաչեմ զամենեւին, որք հանգիղիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէք սրտի մտաւք զՅովնի միա[յնակեցն] և զծնաւդսն իւր, եւ զանարհեստ գրիչս և զծնաւդսն իմ, և խոշորութեանն և սխալանացն մի մեղադրէք, զի կար մեր այսքան էր, և Քրիստոսի փառք յաւիտեանս, ամէն:

ՊԽ

1391

734.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՑ

Երևան 1874

Գրիչ՝ Թումա
Վայր՝ Վառ

ա

368ա Փառք...որ հասոյց զանարժանս յաւարտ սուրբ տառիս, զի գրեցաւ սայ ի թուականիս Հայոց յութհարիւրերորդի քառասուներորդի (1391), ի քաղաքս, որ կոչի Վառ, ընդ հովանեաւ տիրամաւր սուրբ Աստուածածնիս, և սուրբ առաքելոցս Պետրոսի և Պաւղոսի, և սրբոյն Վարդանայ զաւրաժարին, և սրբոյն Սահակա, ձեռամբ ամենամեղ և անիմաստ Թումա քահանայի և սուտանուն գրչի, Ջոր տեսեալ զայսպիսի գանձս աստուածային և պայծառ լուսով հոգեկիր և բնորեալ կրաւնաւորն Սիմեոն, և ցանկացեալ այսմ աստուածային փարթամ զանձուցս և ջերմեանդ սիրով հոգոյն սրբոյ և մեծափափաքմամբ ստացաւ զսա յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնաւդացն՝ թովմեմիսիմ և Հռիփսիմիմ, և եղբարցն՝ Մարտիրոս կրաւնաւորի և Մուրատ մահապառ, և քեռն՝ Վարդաւառ, և այլ ամենայն ազգականացն առհասարակ։ Եւ ետ զսա գրել ի յարդար յընչից իւրոց, զոր տէր աստուած վայելել տացէ նմա, և պահեսցէ զնա անսասան մինչ ի խորին ծերութեան. և յետ ելիցս աստեաց սրբոց կուսանացն մասնակից և դասակից արասցէ, հանդերձ ծնաւդաւք և ամենայն ազգականաւք, ամէն։

Եւ արգ, ես՝ անպտուղս ի բարեաց, մեղաւորս յարդարոց, անկատարս ի կատարելոց, մեղանշականս յանմեղաց, անկարգս ի կարգաւորաց, անյիշելիս ի գրչաց, անարհեստս ի յարուստաւորաց, տգէտս ի գիտնականաց, անբանս ի բանականաց բազմամեղս Թումա, տեսի զսէր ե զփափաք հոգեւոր հաւրն իմոյ Սիմեոն կրաւնաւորի, և իմ տկար անձամ[բ]ս յանձն առի, և ամենակարող զաւրութեամբն

369ա աստուծոյ կատարեցի զսուրբ գիրքս ը զայս ի գառնացեալ և ի վշտաբեր ժամանակիս, յորում էր թիւս Հայոց ՊԽ. (1391), ի հայրապետութեան տեսոն Զաքարիայի և մեր հայրապետին՝ տէր Սահակայ։ Այնց չար էր ժամանակս, որ ի չորս տարին բռին գրեցի, զամէն փախստական կացինք ի կատարս լերանց՝ քաղցած և պանդուխտ, և ամենիքեան մեռեալ էինք կենդանաւին ի յահէ Թումուրիմ։ Այլ, ո՛վ կարէ զայն չարութիւնն պատմել և կամ գրել, եւ դուք հանգիպեալքդ սմա՝ պատուական հարք և եղբարք, բնթերցողք և լսողք և աւերինակ գնողք, յերես անկեալ աղաչեմ զսրբութիւնդ ձեր, ասասջիք լիակատար բերանով՝ Քրիստոս ճշմարիտ աստուած, յորժամ գաս հայրենի

փառաւք ի դատել զամենայն արարածս. քո, բարեխաւսութեամբս ուրբ Աստուածածնի՝ ծնաւդի քո, և ամենայն սրբոց քոյ, քաղցրալուր բարբառով կոչեալ յանուանէ զծառայն քո՝ զՍիմեոն քահանայ, զծրնաւդսն իւր և զազդն ամենայն, և տուր նոցա լսել զաւրինութեան 369 բձայն քո, և թէ՛ եկայք բարի և հաւատարիմ ծառայք, մտէք յուրախութիւն տեառն ձերոյ՝ ընդ սուրբս և ընդ սիրելիս անուան իմոյ, ժառանգեցէք զարքայութիւն իմ, ամէն:

Դարձեալ աղաչեմ զձեզ, ո՛վ զասք լուսերամից, ընդ նոսին և զեղկելիս զանտրժան Թուլմա գրիչս յիշման արժանի արարէք, և զծրնաւդն իմ՝ զՄուրատ և զՆազմելիք, զհաւրեղրայրն և զուսուցիչն իմ զՍիմեոն քահանայ, որ շատ է աշխատել ի վերայ ինձ, փոխանակ քրտնաշան աշխատութեան նորա տացէ նմա Գրիստոս աստուած զերկընից արքայութիւն, ամէն: Եւ զեղրայրն իմ զՅովաննէս և զՍկրտիչ, զքոյրն իմ զՇեմեոն, և զքեռն՝ զՊետրոս և զՍաղոմոն մահադասի, և զամուսինն իւր զԱգիգմելիք, և զաւակն իւրեանց զՍկրտիչ քահանայ, և զամենայն արեան մերձաւորքն մեր՝ զկենդանիք և զհանգուցեալք, և զԹուդեոս, և զՇամշա՝ զկենակիցն իւր, և զմայրն իւր զԽալիսաքում, և զերախտաւորք և զսպասաւորքն մեր ի պէտս մարմնոյ, և լի բերանով և ուղիղ մտաւք և ողջամիտ հաւատով աստուած-ողորմի ասացէք:

370 Եւ զվարպետն իմ զՄերուս քահանայ յիշեցէք ի Գրիստոս աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց, տացէ ձեզ զանսպառ ուրախութիւն և զարքայութիւն՝ յիշողացդ և յիշեցելոցդ, և Գրիստոսի աստուծոյ մերոյ վառք, պատիւ և զաւրութիւն այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Ջնիրաւոր քահանայ և զԿարապետ սարկաւաք յիշեցէք ի Գրիստոս, որ աշխատեցան ի կոկ թղթիս:

Բ

Ո՛վ սուրբ Գրիգոր Նարեկացի, պարծանք ազգիս Հայկազանի, ես չեմ արժան այսմ գործի, որ զքո մատենան իմ մատամբս գր'ի, Ձեռքս, որ ի մեզքն շաղախի, զիմրդ զսա շաւշափեսացի. Աչքս, որ յերակ յաբատ նայի, զիմրդ ի սայ նաեւ իշխի, Միտքս, որ զհետ չարին շրջի, զիմրդ զսա ստուգել կարի. Բոլոր անձամբս եմ. ի չարի, քան զանաւրէն՝ այլ աւելի. Այս շուն անբանս չորքոտանի, չ'ի արժանի, որ զայս հոգեշահ տառս գր'ի, Այլ ըստ խնդրոյ Սիմեոնի՝ սուրբ և ընտրեալ քահանայի, Ինձ հաւրեղրայր էր, և բարի վարպետ, և խիստ ու առաքինի, էր կուսակրան և ծերունի, զգեցեալ զգետ կրանաւորի, Միայնակեաց յանապատի, վասն սիրոյն տեառն Յիսուսի, Փափագմամբ եկեալ առ իս, երես եղեալ իւր ծառայիս. Այս շուն պոռնիկ չարագործիս և անարհեստ Թուլմա գրիչիս, Արտասուալից աղաչէր գիս, թէ՛ կատարէ զիմ խնդրելիս, Խնդրեմ զգանձս հրաշալիս Նարեկա սուրբ վարդապետիս,

Այնչափ չհանդիմ ես յաշխարհիս, յ[ը]նչուր հայիմ զգիրքս ի գրկիս,
Առնում ի գիրկս ամեմ երեսիս, ապա գիւրմանա խոցած հոգիս,
Յանձն արար աստուծոյ զիս, թէ ամբողջ մնաս ի յաշխարհիս,
Ջայս պատուիրեց իւր ծառայիս, թէ աղաւթք արա ի գրել տառիս:
Ես չար զաւակ եղա զերիս և աւրինազանց ի յայս բանիս,
Խցեցի զլսելիս, ունկն ոչ գրի բարի խրատիս,
Ոչ արարի բան մի բարիս, այլ անգագար գործի* չարիս,
Մեղք գործեցի ի յաշխարհիս, խիստ անառակ կացի զերիս,
Անկարգ շրջի** ըստ իմ կամիս: ոչ ոք չունի, որ խրատէր զիս,
Երիտասարդ եմ հասակիս, բնութիւնս չարիս նեղէ զիս,
Սատանա մարտեաւ ընդ իս, ետ ինձ գործել բազում չարիս,
Ոչ կամեցա զհոգոյ բարիս, աւաղ, եզո՛ւկ և վայ է զիս:
Յորժամ յիշեմ ես զիմ չարիս, նա սասանի սիրտս ի փորիս,
Չ'աւաամ թէ առնէ տէրն ինձ բարիս, կամ ողորմի այս պոռնկիս,
Ո՛վ ընթերցող զիւրդ յամիս, ի յանշէջ հուրն կու ալրի հոգիս,
Ողորմութեան մնա գերիս, ոչ ոք չունիմ, որ թափէ զիս,
Յորժամ յանձուկ տեղի նստիս, արտասուալից զսա ընթերցիս,
Բազկատարած ի վեր նայիս, աստուած թող զմեզքն Թու՛մա գրչիս:
Ո՛վ, եղբարք, խիստ վիշտ կրեցի զի անյարկինք ու աւուրքս ձմեռն
Ու ալասեռունք յարուցեալ էին ի վերա քրիստոնէից:
Ի վշտաբեր ժամանակի ու ի բազմանալ ազգին տաճկի,
Քրիստոնէից վճիռ լինի ի յազգմանէ սատան[այ]ի:
Շուն մի եկեալ Խորասանցի, Թա՛մուր, անուն միակողմի,
Բարկութեամբ լցեալ լինի նման իժի և քարբ աւճի:
Ջայն չարութիւնն, որ նա գործեց, զայն ո՛ր լեզու պատմել կարի,
Թող հողածին մարգ չհայի զինչ տեսաք մեք յայս ժամանակի:
Փախստական զամէն կացի, մերկ և անյարկ և դոյզնայի,
Բոլոր աշխարհս յերերմանի, զինչ զրեկեալ նաւ ի մէջ ծովի,
Սուգ մեծ եկեալ հայեոց ազգի, զի նայ յազգէն մուխանաթի
Ջալատ եհան նա Ղզուիմցի, կաշառ երես բաղում ոսկի,
Թէ ով ոք զՔրիստոս աստուած ասի՝ բազում չարեաւք չարչարեսցի,
Ոչ թէ տանջի՝ այլ առժամայն գլխատեսցի,
Թէ այնց, որ լսէք դուք կաշառի, նա ձեր գլուխ առ իս բերուի,
Այլ զինչ քրիստոսն[եայ] անուն լինի, ամէն ի սուր սուսեր մաշի:
Նոքա [ա]ռին սուր երկսայրի, շրջին քան զշուն կատղած յերկրի,
Որ խոստովանէր զհայր և դորդի, աստուած անմահ՝ տէր կենդանի,
Կոտորեցին անխնայելի զաղղս Հայոց և զՎրացի,
Շատ քահանայք առաքինի, սարկաւագունք հեզահոգի,
Ճգնաւորք յանապատի, զամէն ի կեր տուին սրի:
Շատ քակեցին եկեղեցի, և վանորայս, ուխտատեղի,
Այլ և գերկիրս Վասպուրականի քան զամէն տեղ խիստ աւերի,
Առնու զգղեական զՎան քաղաքի, չողորմի մեծի և ոչ իրօքրի,

* Իմա՝ գործէիք:

** Իմա՝ շրջէիք:

Ջամէն ի բերդն ի վայր ձգի ու զմնացեալսն գերի տանի:
 Լզչարութիւնն Թամուրի օր հողածին պատմել կարի,
 Ոչ գթայր հայր ի յորդի, ոչ մայրն ծիծ տայր տղայի.
 Ի յիմ չարեացն, որ գործեցի, նա բարկացաւ տէր կենդանի:
 Ով որ ունի հոգի բարի, ի վերջ գրոցս նա ընթացի,
 Որ Թամա անբան չորքոտանի՝ զկատարեալն ձեզ ասի,
 Ով որ կարդա և կամ լսի, սրտի մտաւք աբտասուեցի,
 Ջձեռն ի վեր կարկանդակ, Բրիստոս աստուած, թող զմեղքն Թամա
 գրչի:

Ծաղկող՝ Մերուն

Գ

1բ Ո՛վ, մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, որք հանդիպիք սմա կարդա-
 լով կամ տեսանելով, յիշեցէք յերկնագնաց յաղաւթս ձեր զտառա-
 պեալ մեղաւք հոգիս՝ ՎՄերուն ծաղկողս և զծնաւդսն իմ, և աստուած
 զձեզ յիշէ յիւր միւսանգամ գալուստն, ամէն:

735.

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑ ԳՐՈՑ ԿԻՒՐՂԻ, ԳՐԻԳՈՐԻ
 ՏԱԹԵՒԱՅԻՈՑ

Երևան 2497

Հեղինակ՝ Գրիգոր Տաթևացի

142բ Այլ ո՛վ քաջդ հոգեւորաց, համշխարհի Գեարգիէ, ընկալա զհարկե-
 ցուցիչ հրաման քուժդ եղբայրութեան, և աշխատասիրեալ ըստ կարի
 տկարութեան ի լուծումն խնդրոյն, որ վասն Պարապման Գրոցս, ոչ
 ամենեւին ընդ անկոխն ընթացեալ ուղի, այլ սակաւ ինչ հաւաքեալ ի
 քրտանց առաջնոց հարց, և իր ինչ ի լուսաւոր բանից Լուսաւորչին
 մերոյ,* ե բովանդակն իսկ՝ յառատաձիբն շնորհաց: Այլ է ուրեք յե-
 կարեալ բանից ի թիւս գլխոց ի պէտս բեմասացութեան և ի կարգս
 զրուցատրութեան, և բազում ուրեք՝ համառօտ անցեալ, ոչ այլ ինչ
 հոգացեալ բայց միայն զուղղափառ տեսութիւնն, և զայս ոչ վարկ-
 143ա պարագի, այլ բազում աշխատանաւք ի սոյն գեղ գերեալ ընծա-
 յեցի եկեղեցեաց Հայաստանեացի: Արդ, եթէ զտանիցի ինչ ի սմա
 ըստ ախորժելեաց ձերոց՝ տեառն շնորհք, և նուազն՝ սխալակիր անօ-
 թսյս, որ և եղբայրասէր կամաւք աղերսեմ զպականն ընուլ, զաւելիսն
 կշռել և չափաւորին աշխոյժ մտաւք հանգիպիլ, և մի հարեանցի
 տեսութեամբ և բանիւ արշաւել, որպէս ոչ մտերիմ կամ զբախօս,
 զլացող և բասրասէր դսրովող: Եւ դարձեալ պաղատիմ աղերսանկեալ,
 զի ընդ ներել սխալանաց բանից, ներումն հայցել և սխալանաց գոր-
 ծոց անյիշաչարն տեառնէ: Զի թերևս ցօղ քաղցրութեան ձերոյ իջցէ
 ի գերեզման մահու մեռելոյս, և լուացեալ բուժեացէ զբազմազան

* Անհարկում է հովհան Որոտնեցուն:

շարաւալիւր վէրս հողոյ և մարմնոյ ամենաթշուառս անձին, Այլ և լիցի ժառանգ բարեաց ե յիշատակ աւրհնութեան լուսաւոր վարժապետին հանուրց Յսեմմու Որոտմեցոյ, որոյ եղէ ի վերջին ժամու վերջացեալ սպասաւոր նմա, ոչ զոլով ներբաղդատ իրաւք կամ մտաւք, թէե համաձայն կամ առնչական աշակերտեալ՝ պետ անուանեցայ:

143 ր Որ և եղև զրաւ վերլուծութեանս ի թվական Հայկազնեան տու-
մարի կրկնակի հարիւրոց ॥ չորից և տասանց քառից (2 · 100 · 4 + 10 · 4 + 551 = 1391), ի նեղ ե ի ստորասուգեալ ամանակաց, յորում սակաւ ինչ յառաջ հէնք այլասեռ դաւրաց գերկիրս մեր տապալեալ գերեաց ե աւերեաց, ե այլ բազմավէպ պատիժ յանցանց զմեզ շրջապատեաց ե այժմ խնամ վերնական, նայելով ի տառապանս մեր, սակաւ ինչ թոյլ ետ շունչ կլանելոյ, թէև տակաւին ևս ձեռն բարձր [է] ի հարկանել, Ջոր ի ձեռն ձերոցդ սրբանուէր մաղթանաց գարձեալ դարձուցէ զպատուհասս մեղաց և կրկին պարգևեցէ զխաղաղութիւն ըստ իւրոյն խոստմանն, զոր ի միասին վայելեցուք, դուք և մեք, անզրաւ կե- նաւք ի Գրիստոս Յիսուս՝ ի տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն: Եւ որք ընդաւրինակէք գրեալիք զսակաւ յիշատակարանս մեր, և դուք գրեալ լիջիք ի դպրութիւն կենացն, ամէն:*

736.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ Ի ՄԱՏԹԷՈՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ

Երևան 2519**

Հեղինակ՝ Մատթեոս

վայր՝ Երմեակոյ երկիր, Ապրաիւնեաց վամբ

ա

73 ա Արդ, ես՝ վերջինս սպասաւորաց բանին և տրուպս բանասիրաց Մատթեոս քահանայ, որ միայն անուամբ և ոչ արդեամբք, տխաղծ մտաւք և տարտամ լեզուաւ. ձեռնարկեցի յայս գործ տեսութեան ոչ աւելի ինչ հոգացեալ, այլ ճշմարտութեանն հետեւեալ, միայն այնմ բանի արարաք լուծումն, որ յայս գլուխ առանձնակի գրի, իսկ այլքն՝ հարքն մեր արարին ի Մաթէ[ոս] գլուխ, ընդարձակ հարցմամբ անտ գտցես: Արդ, է պիտանացութիւն սորա ի քարոզս բանի, և ի կազ դբուցաց, և ի բեմասացութիւնս, և զայս ոչ գիտնոց վասն, այլ ման- կանդ իմոց խորհրդակցացն: Եւ արդ, թէպէտ իմաստնոցտ ամենայն յայտնի է այս, բայց յինէն տաժանելի*** կրիւք յառաջ եկն, վասն որոյ ազաչեմ զթերին լնուլ, և զաւելորդն կշռել, և սխալանացն նե-

* Հիշատակարանը համեմատել ենք Երևանի № 5931 ձեռագրում եղող ընդօրինակու- թյան հետ, և նրա միջոցով ուղղել ենք մի քանի տառասխալներ:

** Սույն ձեռագիրը հեղինակի ինքնագիրն է, օգտագործել ենք նաև Երևանի № 2518 և 5232 ձեռագրերում պահպանված ընդօրինակութիւնները:

*** № 2519 ձեռագրում՝ «տարջանելի»:

73բ րել, մանաւանդ՝ ուղիղ մտաւք ընթեռնուլ, ընդ որ և հայցեմ, որք պատահիք, մաղթել առ մարդասէրն՝ թերեւ իջցէ մասն ինչ ի սրբան յոլորտ յաղաւթից ձերոց ի շարաւալի հողիս, և սրբեսցէ զաղտ հնու- թեան մեղաւք մեռելոյս, և ազատեսցէ ի կուտակեալ ալեաց և արժա- նացուցէ յետին մշակացն:

Արդ, եղև զրաւ համառաւտութեան բանից քարոզութեան ի թու[իւն] Հայոց Պ. և Խ. (1391), առ ոտս արդիւնաբան հոետորին՝ Գրիգորի մեծի [Տաթևացւոյ], յերկիրս յԵրեջանկոյ, ի վանքս Ապրապու- ճեաց, զոր մեծ ջանիւ էսու ի յաղթարմայից երկարնակացն քաջ նա- հատակն Քրիստոսի Մագաբիա, որ և այս ևս ի նորին նշուլից շնոր- հացն առեալ գծագրեցի առ ի յիշատակ առ յապա եղելոց մանկանց եկեղեցեաց չափաստանեաց: Այլ որք գաղափարէք՝ գրեմք զսակաւ յիշատակիկս մեր ի վերջ գրոցս, գի և գուք յիշեալ լիջիք ի տեսնէ. որ և գարձեալ աղաչեմ, ոչ ջնջել կամ հատանել զսակաւ յիշատակս մեր, թէպէտ չեմք արժանի, զի ե մեզ ընդ ձեզ լիցի հասանել մասին սրբոյն ի Քրիստոս Յիսուս ի աէր մեր, որ է աւրհնեալ, յաւիտեանս, ամէն:

Բ

153բ Ջաշխատող բանիս և գղծող զՄատթեոս սուտանուն մոնազնս աղաչեմ յիշել ի տէր, և անմեղադիր լինել, զի այգչափ կարացի:

737.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Սերաստիա, սբ. Նշան, 75, ՀԱ, 1926 թ., էջ 241—242
(տես նաև 1387 թ.)

Գրիչ՝ Գեորգ
Վայր՝ Երզնկայ

483բ ...Գեորգ երէցս ցանկացող եղէ հոգեզարգ բուրաստանիս եւ առեմական ճաշակացս. ողորմութեամբ աստուծոյ սկսայ ձեռամբ իմով գծագրել, եւ շնորհիւ նորին կատարեցի առ ի յիշատակ եւ ի փրկութիւն հոգւոց հաւրն իմոյ՝ Առաքել քահանայի, եւ մաւրն իմոյ՝ Գալիմեդ[ի], եղբարց իմոց՝ Մովսէս գպրի, եւ Յովեմեմիսի, եւ Մկրտչի, կենակցի մերոյ կարճահասակի՝ Նուգտոմ կոչեցելոյ, եւ զաւակի իւ- րոյ Էլմուզալա՝ փոխեցելոյն առ Քրիստոս, եւ առ զրան տաճարիս են սոքա հանգուցեալ, եւ քըւեր իմոյ՝ Հովսեփիմէ[ի]...:

Յիշեալիք յաղաւթս ձեր առաջի սրբոյ սեղանոյս գառաջին շինաւղ սուրբ եկեղեցւոյս զպապն մեր՝ զմեծ Առաքել երէց, եւ զա- մուսին իւր զ[Ուս]տիւմ, զգոռստրն իւրեանց՝ զՏիրատիկիմ, եւ զայրն իւր զԳեորգ քահանայ, որ են պապք մեր, որ եւ նոքա կան հանգու- ցեալ ի յայս տաճարի:

Յիշեալիք յաղաւթս ձեր զմայրենի պապն մեր զՎարդապետ քահա- նայ, եւ գերիցակինն իւր զԴուրիաթ, որ եւ նոքա բազում արդիւնս

եւ ողորմութիւնս են արարեալ այս տաճարիս, որ եւ կայ զրեալ առանձինն յիւրեանց գիրքն, որ է յիշատակ առաջի սուրբ Նշանիս, որ կոչի Ճառքնտիր, եւ է յիւրեանց հալալ արդեանց:

...Յիշեալիք յաղաւթս ձեր կրկին սնուցանողն մեր եւ ղերախտաւորն ղկնի մայրական մեր ծննդեան՝ ղձաշմ, եւ ղերայրն իւր զՍարգիսն...:

Եւ գծագրեցի զսայ ի մայրաքաղաքս Երզնկայ, եւ եղի իմ կամաւ եւ սիրոյ յաւթարութեամբ յիշատակ ինձ եւ այս վերոյգրեալ նշեցելոյս, ի տաճարս, որ կոչի ըստ սուրբ խաչիս անուան՝ սուրբ Նշան, եւ կանգնեալ կայ յանուն սուրբ Աստուածածնին եւ Լուսաւորչին Գրիգորի...:

Յիշեալիք յաղաւթս ձեր ղերարքս մեր ղկարապետ քահանայ եւ ղՄկրտիչ սարկաւազ, որք են այժմ առ մեղ եւ սպասաւոր այսմ սուրբ Նշանիս, որք եւ ցանկացան* յիշատակել աստ եւ աւգնեցին ինձ յայսմ գիծ...:

Աւարտեցաւ սայ ի թվ. Հայոց ՊԽ. (1391), յամսեանն հոկտեմբերի:

738.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Երևան 1980

Ստացող՝ Յովսէփ

վայր՝ Երզնկայ, Տիրաշէն վանք

ա

40ա ...Արդ, կատարեցաւ վեցհարիւրեակ սուրբ հաւրն Եւագրեա ձեռամբ Մովսէս քահանայի, ի գաւառիս Եկեղեցոյ, ի քաղաքիս, որ կոչի Երզնկայ, ընդ հովանեաւ սուրբ Կարապետիս: Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, զգասքդ սուրբ քահանայից և զայլ աստիճանաւորաց սուրբ եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք այսմ հոգեշահ նուագիս, աւգտելով կամ աւրինակելով, յիշման արժանի արարէք զանպիտան գրիչս ղՄովսէս և ղԾնողսն իմ: || Այլ ե ղիս՝ ղՅովսէփ նուաստ ոգի, զստացաւդ այսմ հոգեշահ մատենիս, արեւելեան ի գաւառէն, որ կոչի Գեղարքունի, գեղջէն, որ կոչի Վարդեմիս, աղաչեմ յիշել ի տէր և ղԾնողսն իմ՝ զհայրն իմ ղԵլուկն, և ղմայրն իմ ղՄանուկ տիկինն, և ղերարսն, և ղքորսն, ղկենդանիսն և ղնշեցեալսն, և ղամենայն արեան մերձաւորսն իմ աղաչեմ յիշել բնագէտ սոսկալի պատարագին, և աստուած ղձեղ յիշէ յիւր միւսանգամ գալստեանն, ամէն:

Գրեցաւ ի թվականիս Հայոց ՊԽ. (1391), ի սեպտեմբերի Լ. (30), տանուտէր կշիռն:

Եւ Յովսէփ կոչեցայ յաստիճան քահանայութեան և ձեռնադրեցա ի տէր Գրիգորէ յարհիպիսկոս[պո]սէ՝ վերադիտողի Եկեղեցոյ գաւառի, յորդոյ պարոն Պեկթամուրիս, զոր տէր աստուած պահեսցէ:

* Տպւած է՝ ցանկացաւ:

զնա, և զհարազատ եղբայրն իւր զպարոն Յովաթն, և զպարոն Պեկ-
թամուրն՝ զաստուածապարզէ գաւակն իւր յամերամս ժամանակս
խաղաղութեամբ կենաւք, հանդերձ ամենայն արեան մերձաւորաւք,
ամէն ի թվ. հայոց 98. (1391), ի նաւասարդի ԺԳ. (13) և դեկտեմ-
բերի ԻԶ. (26), ի տաւնի մեծ մարգարէին Դաւթի և սուրբ առաքե-
լայն Յակոբայ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին, և սուրբ Կա-
րապետին, և սուրբ Ստեփանոս Նախավկային, և նշխարաց սրբոյն
Ներսէսի, Եղև ձեռնադրութիւնս մեր ի վանքս Տիրաշէն կոչեցեալ,
տանուտէր կշիռն էր տարոյն:

Բ

244բ ...Ես Յովաթն նուաստ ոգի
Եւ բնական Գեղարքունի,
Որ Գեղամա անուամբն կոչի,
Եւ ի դեղջէ Վարդեմեցի,
Ջսակաւ բանիցս աշխատողի,
Որ զլուծմունքս զրեցի
Ջրիգորի Նաբեկացի՝
Հայոց մեծաց հռետորի:
Ջձեզ աղաչեմ եղբարք բարի,
Ջուսումնասէրքդ ցանկալի,
Թաղծեալ դիմաւք արտասուալի,
Որք հանդիպիք այսմ տառի,
Ջիս յիշեցէք ի գործ բարի...:
Ի Հայոց մեծ թուականի
Ի ութհարիւր և քառասնի (1391),
Յուլիս ամսոյ տասն և եւթի,
Եւ ի յարեգ՝ վեցերորդի,
Ի յեկեղեցո գաւառի,
Ի Տիրաշէն մենաստանի,
Ընդ հովանեաւ տէր Ներսեսի,
Գրեցաւ լուծմունքս բախճալի:

739.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 8772 (տես նաև 1350 և 1371 թ.թ.)

Ծաղկող՝ Մերուց

Ա

18բ Ջոչ յիշելիս ի գրչաց զՄերուց մեղապարտ ծաղկողս յիշեցէք ի
Քրիստոս, և աստուած զձեզ յիշէ:

Հետ. ստացող՝ Սիմէոն

Բ

271բ Արդ, ի Թուականիս Հայոց ՊԽ. (1391), ես՝ Սիմէոն քահանայս
ետու վերըստին նորոգել զսուրբ աւետարանս՝ տնաւրինականաւքն և
ցանկաւք և ծաղկաւք, ձեռամբ յոգնամեղ Մերուցի, ի վայելութիւն անձին
իմոյ և որդոյն իմոյ Աստուածատուր քահանայի ե յիշատակ հոգոց մերոց:

Ով որ հանդիպիք սմա կարդալով կամ տեսանելով յիշեցէք յերկ-
նագնաց յաղաւթս զստացող սորա զՍիմէոն քահանայ ե զկենակիցն
իւր, զԱստուածատուր քահանայ և զկենակիցն իւր, զԹումա և զկե-
նակիցն իւր՝ զԹումթա, զաւակ | | զՅուդիկ, և զեղրարքն իւր՝ փո-
272ա խեցեալ ի Բրիստոս, ե զերկու քու || երքն իւր՝ զԽաթումէլիք և
զԹադումէլիք, ե զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն՝ զկենդանիսն և
զհանգուցեալսն ի Բրիստոս, և զՏիրաւոր միայնակեցն, ե ինքն, որ
առատն է ի տուրս բարեաց, ձեզ և մեզ ոգորմեսցի, և նմա փառք
յաւիտեանս, ամէն:

Ընդ նոսին և զՄերուց մեղապարտ ծաղկող և զծնաւդսն իւր յի-
շեցէք ի Բրիստոս, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն, ամէն:*

740.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 7446 (սեռ նաեւ 1442 Բ.)

Գրիչ՝ Մարկոս

վայր՝ Ղրիմ

528ա ...Արդ, որք հանդիպիք... յիշեսցիք ի տէր զԱռաքել երէցն, և
զկենակիցն իւր զՆաթափ՝ զփոխեցեալն ի Բրիստոս, ե զծնաւդսն իւր՝
զԱռաքել իրիցու, զԱնդրիա երէց, և զկենակից իւր ըզՅուդեա տի-
կինն՝ զփոխեցեալսն առ տէր, և զեղրայրն իւր զԳրիգորիոս, և զքուրն
իւր զԱրիա՝ զնոյնսն՝ առ Բրիստոս փոխեցեալսն: Յիշեսցիք ե զոր-
դեակսն իւր՝ զԱնդրիա տղայ՝ աշխարհի երէց, և զկենակից իւր, ե
ըզաւակսն իւրեանց՝ զՄուսէլիս, և զեղրայրն իւր զԱստուածատուրն,
և զքուրն իւր զՅովսէփաթաթումն, և զմայրն սոցա՝ զԽաթումէլիքն,
և զայլ միահամուռ զամենայն արեան մերձաւորսն՝ զկենդանիսն և
զհանգուցեալսն...

528բ ...Արդ, որք հանդիպիք սմա ընթերցմամբ կամ զաղափար զնե-
լով, յիշեսցիք առ Բրիստոս սեռն սիրով ի միտս բարիս զաշխատեալ-
քըն ի սմա՝ զծաղկող և շնորհազարգաւղ և կազմող այսմ աստուածա-
պատում տարեգրոցս՝ զՍտեփանոս քահանայ Նաեմեքեց անհ[ան] զրիչ,
ե զորդեակն իւր զՅովսէփաթաթումն քահանայ ծաղկաւղ՝ հանդերձ ազգակա-
նաւք:

* 272բ—273ա էջերում գտնվում է «զերստին նորոգող» բռնե ձառեկա-ի անհետա-
քերքի իշտականաւք:

Վասն որսյ աղաչեմք ըզսուրը ընթերցաւոյս յիշեսցիք և զիս՝
զոչ արժանիս յիշելոյ ի բարի, զանարժան ծառայս ծառայիցդ աս-
տուծոյ, ըզհետնեալս ի յուզիդ և ի ճշմարիտ գրչաց՝ զՄարկոս զրիչս,
և ըզծնողսն իմ՝ զՅովնէս և զԹաւրովն զաւանդեալս...

Գրեցաւ կրկին յիշատակարանս Առաքել իրիցու՝ ստացողի վերջին,
ի թվ. ՊԽ. (1391):

741.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վասպ. 100. Լալ. Յուլ. 224—226 և Փիւղ. 6273, էջ 163
(Վան, Այնկաւանք եկեղեցի)

Գրիչ՝ Անդրէաս
վայր՝ յերկիրս Խոզմայ

Արդ, գրեցաւ աստուածաբան և աստուածաբան թթազարդ, չորեք-
վտակ, յեղեմարուի, առատարաշխ ընդ ունին իմաստնոց և ընդ բիր
տեսողաց, ընդ տիեզերս ամենայն՝ յերկնային ծովէն ի՝ ծառաւ յերկիր
հոսե[ա]լ, որ գոչէ զձայն առիւծու, և զժիր մշակութիւն եզանց, և
զաստուածաստեղծ պատկեր մարդոյ, որ զչորեքնիւթ[ե]այ յաւար-
տումն առնէ զմարդոյն:

Գրեցաւ և աստուածաբան ի գառն և անհանգիստ ժամանակիս, յեր-
կիրս Խոզմայ,* ձեռամբ մեղապարտ Անդրէասի. Որք հանդիպիք ի
սմայ յիշեսցիք զծնողսն մեր զիովնեցեալսն ի Բրիստոս, և աստուած
ամենեցուն յիշողացդ ողորմեսցի, ամէն:

Ի թվ. ՊԽ. (1391) գրեցաւ:

742.

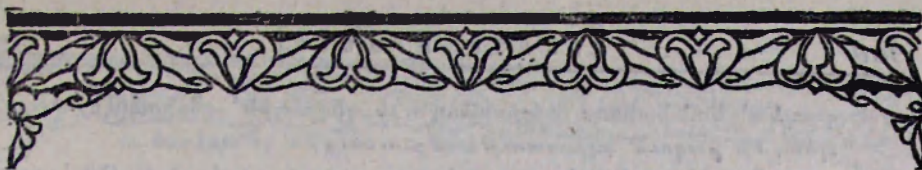
Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 7048 (տես 1344 թ.)

230p Ի թւին ՊԽ. (1391) և յունիսի...[ԻԵՆ].(25), զ2. [Երեքշաբաթի] օր
աւետարանի | | | չգին | | | և վասն աշխատանաց | | | էջ իրիցկինն
| | | քհի. Կ. (60) զբամ Ղրիմի, յաղագս իւր իրիցուն հոգոյն | | |
[Երեւ] հոգոյն և մարտիրոսին (") հոգոյն, Սուքիա երէցս այլ զա-
պուլ արի,**

* Ղ. Փիւղաւամյանը «Խոզմայ»-ի զիմաց ունի՝ «Խոզկայ»:

** Ձեռագիրը Մատենադարանի սակավաթիվ կրկնադրձերձից (палимпсест) մեկն է:

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Փերդ. 6273, էջ 184 (Վան, Աթանանց գիւղ)

Հետ. ստացող՝ Սիմէոն

վայր՝ Աղքամար

ՊԽԱ. Թուին Հայոց (1392) էառ Ամիր-էզդիմ զՈստան քաղաք յեղրօրէն իւրմէ, նաւասարդի ամիս, ի յայտնութեան պահոց երեք-շաբթի, և շատ պակասութիւն էած քրիստոնէից: Ո՛վ սուրբ մանկունք ե հոգևոր եղբարք, զայս Նարեկացիս Յակոբ վարդապետ ինձ՝ Սիմէոն վարդապետիս ետուր: ԶՈստանայ երկիրս աւերեցին, այս Աղքամար էր, բերաւ Յակոբ վարդապետն ի Վան, յորժամ զօրքն թուրքաց կոտորեցան, վարդապետն փախեալ ի Վանայ, և երեկ ի Նա-րեկ, հեծելէն նոհատակեցաւ: Գիրքս ճնաց ի Վան, մօտ յաշխարհա-կան երէց մի, նա փախուց և տարաւ յԱղքամար. տէր Զաքարէն խաշբ տարաւ, ես՝ Սիմէոն վարդապետս, երեսուն թանկայ տուի ու թափեցի:

744.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 3717

Գրիչ՝ Պետրոս

վայր՝ Քաջքերումնայ երկիր, գիւղ Նվրնդի

Արդ, յանդ ելեալ կատարեցաւ սուրբ աւետարանս և բերանս
327ր || Գրիստոսի և քարոզի Յիսուսի տեառն աստուծոյ մերոյ ի յեր-
կիրս Քաջքերումնայ, ի յանապատս, որ Մանուկ Սուրբ Նշան կոչի, աւ-
ծեալ առաքելոյն Թադէոսի, ընդ հովանեաւ սորին ե առ ոտս սորին,
ի գեաւղս Նվրնդի նորշինայ, ընդ հովանեաւ սրբոյն Ստեփաննոսի,
և Յովաննու Կարապետին, Գէորգեա զաւրավարին, և Սքանչեւագործ
Սուրբ Նշանիս, որ է հանապազ առ մեզ ի պահարանի: Եւ ես՝ Թա-
փուրս ի բարեաց գործոց Պետրոս անուամբ արեղայ, և գործովք
ունայն, ընդ հովանեաւ սրբոցս կատարեցի զսուրբ աւետարանս, մեղ-
սամած մատամբս յաւրինեցի, միթէ քաւի մեղս ի մարմնի: Ի թուա-
կան Հայկազեան տումարիս ՊԽԱ. (1392), ի հայրապետութեան տեառն՝
Զաքարիայ, և յերկրակալութեան երկրիս Քաջքերումնայ Ղաթա-Յու-
սուփի:

328ա Արդ, աղաչեմք զմանկունսդ սուրբ ե|| կեղեցոյ, յիշեցէք ի
Գրիստոս և ի սուրբ յաղաւթս ձեր [զստացաւդ սորա]՝ զԹադէոս կրաւ-
նաւորն, և ծնաւղքն իւր, ե զամենայն արեան մերձաւորքն իւր, զվար-

դապետ՝ Ստեփաննոս փրկիսոփայն, և զեղբայրն՝ զՅոսեփան վարդապետ, որ բազում աշխատութեամբ ուսուցին զԹաղէսն...:

328բ Դարձեալ յիշեցէք...դաշխաաաւդ սորա՝ զկոկաւ թղթիս՝ զաշակերտն իմ զՄեղստի տրեզայ, որ բազում երախտիք տարաւ ի վերայ...:

745.

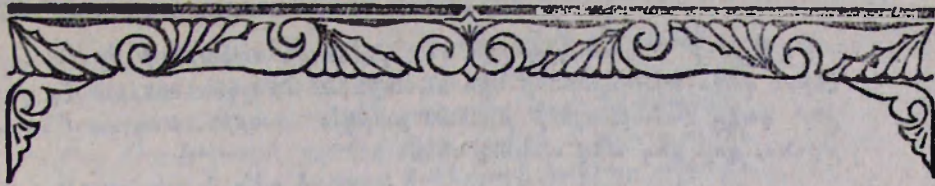
ԾԱՍՈՒՆՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՉԻ

Երեան 149 (տես նաև 1331 թ.)

Հետ. ստացող՝ Յոսեփ

378բ Ո՛վ, զասք լուսերամից, յորժամ հանդիպիք այս աստուածաշունչ տառիս յիշեսցիք ի վերնաթռիչ յաղօթս ձեր զվերջին ստացող գրոցս՝ զտէր Յոսեփ և զծնողսն իւր, զհայրն իւր զՈվանէս քահանայ, և զմայր իւր զԱղբրաց, և զարհիւսկոպոս եղբայրն իւր զտէր Պետրոս, և զամենայն արեան մերձաւորսն:

Թվ[իւն] ՊԽԱ. (1392) կատարեցաւ տէր Թեոփորոս Սոյ կաթողիկոսն բարի խոստովանութեամբ ի Բրիստոս, և յետ սորա, մին այլ տարին, կատարեցաւ ի յայլաղղաց սպանմամբ տէր Զաքարիայն՝ աթոռակալ Ալեքսանդրայ և պատուելի կաթողիկոսն, ով որ յիշէք, յիշեալ լիջիք ի Բրիստոս:

ՊԽԲ

1393

746.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Աղգ. Հանդէս, Բ. գիրք, 1897 թ., էջ 281—284
(Ջաւախք, Ռիւիսկա գիւղի եկեղեցի)

Գրիչ՝ Գրիգոր Խլաթեցի
վայր՝ Յիպնայ վանք

ա

...Շարագրեցաւ ի խնդրոյ աստուածասէր և երկիւղած քահանայի Յովնանիսի բարեպաշտի:

...Եւ՝ ես յոքնամեղս և փծունս ի գրչաց Գրիգոր պիտականուն վարդապետ, տեսեալ զփափագ ե զսէր սորա առ նա, յանձն առի և յանկ հանեալ կատարեցի ըստ իմում կարի զխնդիր սորա, շնորհաւք ե ողորմութեամբն աստուծոյ, ի թուականիս Հայոց ի ՊԽԲ. (1393) ամի, յամսեանն արեգի:

Արդ, եղև սկիզբն սորա ի վանս Սուճարայ, որ այժմ կոչի Խառաքատայ, ընդ հովանեաւ հոյակապ և հոչակաւոր, բարձրաբերձ և պայծառաշէն սուրբ եկեղեցւոյ, որ յանուն սուրբ տիրամարն լուսոյ կառուցեալ կայ: Եւ աւարտեցաւ ի վանս Յիպնայ, ընդ հովանեաւ սուրբ Ստեփանոսի և Վասիլ Թագաւորի սուրբ Նշանի, որոց խնամաւքն աւարտեցի: Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք պատահէք սմա տեսութեամբ կամ աւգտութեամբ, յիշման արժանի արարէք զվերոյսացեալ պատուական քահանայն զՅովնանիս, որ ստացաւ զսուրբ աւետարանս ի հալալ արգեանց և յարգար վաստակոց իւրոց, յիշատակ բարի իւրն և ծնողաց իւրոց՝ Ստեփանոս քահանայի, ե ամուսնոյն Յովնանիսի՝ Ուլուի: Որոց ողորմեսցի Քրիստոս աստուած այժմ ե յաւուրն անբերեկի: Նաև թարմատար գրչիս Գրիգորիս և իմոցն ամենայնի, ամէն: Նաև զբարեմիտ հեղահոգի և զսրբասէր արեղայն զԸնքատեկեա՝ կուկաղ քարտիս, յիշեցէք և աստուած ողորմի ասացէք նմա:

Եւ արդ, զնեղութիւն ժամանակիս ո՞վ կարէ ասել կամ ընդ գրով արկանել, զմահ և գերութիւն, զսով և զսասանութիւն, զոր կրեմք ազգս քրիստոնէից ի յայլասեռ անաւրինաց ե անհաւատից: Զի շարժեցաւ տուն Խորազմին առհասարակ ցեղ թաթարին, գալ աւերել և ապականել զաշխարհս ամենայն: Եւ մեմք ի յահէ նոցին սասանիմք, և աւր ըստ աւրէ մահու ակն ունիմք, և հաւատալով հայցեմք յաստուծոյ փրկել զմեզ յայնմ տահալին սպառնալեացն: Այլ և զղառնազին վիշտս, զոր կրեմք ի մերոց իշխանաց, ի թուրքէ և ի քրդէ, յընտանեաց և յաւտարաց, ի ներքուստ և արտաքուստ՝ անասելի և անպատմելի:

Այլ զի և կաթողիկոսքն մեր ղերկոտին սպանին ի միում ամի, չհրու գտէր Թեոդորոսն ի Սիւ սպանին, և մինչդեռ տարին չէր վճարել՝ գտէր Ջաֆարիայն ի յՈսում քալկոծ արարին, թող դայլ նեղութիւնս, զոր ընդ մեղ անցուցանեն:

Ողբ ի գծողեա բանի [ի Գրիգորե հլաթեցւոյ]

Բ

Եկայք ողբասցուք եղբարք զչարութիւն ազգին նետողաց,
 Ի՛մք Հայաստանեայց զառնացեալք ի յանաւրինաց,
 Գաղձըն* փառաշար բուսեալ յանդաստանս մեր Հայաստանեայց.
 Սիղտնոր առնեն ըմեզ զրկելով ի մեր հայրենեաց:
 Արամ ե՛ Եփրեմ լըծեալ հալածեն ըզտունս Յուդայանց,
 Յայսմ աւրինակի սոքա՝ Թորղոմեանք և ազգն Մարաց,
 Սաստիւ տազնապեն ըզմեզ նեղութեամբ ի յամէն կողմանց:
 Գլուխ ոչ գոլով Հայոց, վշտացեալ յամենայն գիմաց,
 Բարունք ժողովոյս մերոյ զմեզ լացէք ի ձեռս այլազգեաց:
 Ի թիւ ութհարիւր Հային՝ քառասուն և երկու ամին (1393),
 Գառինն աստուծոյ վկայ գհայրապետն մեր արարին.
 Որդիք Հագսրու զարմին չարաչար զմեզ խոցոտեցին,
 Բամեալ ժողովոյս Հայոց ըզղլուխն ի մեղնէ բարձին:
 Ի հնգետասան աւրին մեհեկի, չորեքշաբաթին,
 Էկին պատեցին զմեր տէրն և յատեան մահու մատնեցին,
 Վասն Քրիստոսի սպանին, զի գլխաւորքն քրիստոնէին
 Առին բաղանիսն ածին, առաջի պիղծ ամիրային,
 Սաստիկ չարախաւսէին, թէ հարեալ է սա զմեր զաղին:
 Նա, պիղծ ամիրայն ասէր՝ ուրացիր զՔրիստոս կենդանին,
 Զխտչեալ թագաւորն անմահ՝ ըզկապաւոն երկնից կամարին:
 Արդ, սուրբ հայրապետն մեր զաւանէր զորդին միածին.
 Քրիստոս է աստուած հաւրիս, արարիչն յաւիտենին,
 Ահա հաւատամ ըզնս՝ յիսուակից հոգւոյ ճշմարտին:
 Բամիցն հրաման տըւին ամենայն և մոլնայ, դաղին
 Իսկոյն խոցեցին ըզտէրն և ընծան պէս զոչեցուցին,
 Առին բաղանեացն ելին և քարիւ ըզղլուխն հարին,
 Կապած էր չըւանն ի վիզն, զոր առեալ ի քարշ տանէին.
 Այնչափ զնա հարին սրով և քարիւ մինչ կատարեցին,
 Թաւալ ի փողոցն արկին զմարմինն մեր պատրիարգին,
 Ուղեղըն ցլուեալ գըլխին, ըզգագաթն վերացուցին,
 Ղամպար վառել կամէին ի յայրել ըզնըլխարս մեր տիրին.
 Իսկ ամիրապետն ասաց զնա տանել ի յիւր հայրենին:
 Կական յայնժամ ըռամին հառաչմամբ յերկիր հնչեցին,
 Որ ի քարկոծման ժամին փախուցեալ դաւղեալ թաքչէին,
 Սաստիկ էր լալիւն նոցին, կոծ ե աշխարն ի վերայ տիրին,
 Իբր ըզտէրունեան աւրին դստերացն Ելբուսաղէմին:

* Տպված է «գանձըն»:

Նման Նախավկային վրկայեալ մեր տէրն յՈստանին:
Աւաղ, ըզմեզ ասեմ եղբարք, որ հասաք յաւուրս անագին,
Խոց վերաց առաք ուժգին յայլասեռ ազգէ հրամանին.
Թող մեզ խաւարի այսաւր լոյս լուսինն և ակն արեւին,
Աստանաւր և մեք եղբարք կոծեսցուք զաղէտս անագին,
Մեծանդէս աթոռին Սիւ անունն վիճակ մեր վեհին,
Այլ և զհայրապետ նորին, զտեղապահ սուրբ Լուսաւորչին,
Րամից բոլորից Հային զտէր Թորոսն անդէն սպաննեցին,
Այն էր հերունի ամին և զմեր տէրն ի տարեցին,
Յայսմ ի անդին վըշտին մեք վերաւք հաւաք գառնագին*
Տէր Զաքարիա, բարի նահատակ եղեր Քրիստոսի,
Տէր Զաքարիա, արի խաչակից եղեր Քրիստոսի,
Տէր Զաքարիա, ընտրեալ քաջ հովիւ նման Քրիստոսի,
Վասն մեր բարեխօսեա առ Քրիստոս տէրն ամենայնի
Շնորհել մեղ հովիւ բարի՝ զհարադատն քո սիրելի,
Զտէր Դաւիթ հոգւոյն արի, լի շնորհաւք, յաջորդ աթոռի,
Պահել անսասան յերկրի յամբամս ժամանակի:
Այլ և երզնակի տաղ[իս] Գրիգորի անձին եղկելի՝
Մասն ընդ քեզ պարգևեսցի յաննախանձ մեր տեառնէն ձրրի:
Ամէն և այս եղիցի անյաջաւղ զբանս ընդունողի:

Գ

Ինքն գիտէ տէրն կայուն,
Որ ի յայրէն մինչև ի նուն,
Ոչ է կտրած գրիչս ի բուն:

747.

Գ Ա Ն Զ Ա Ր Ա Ն

Երևան 5328

Խմբագիր՝ Գրիգոր Խաթեցի
վայր՝ Յիպնայ վանք

289ա Յայս փափագ[եալ] և ես՝ տրուպս ի կարգաւորաց և յետինս ի բանասիրաց, անամբս Գրիգոր պիտակաբար, և թմրեալս ծուլութեամբ ի տիղմս մեղաց, և անընդոստ մըրափած, մեծաւ տաժանամբ ի հոգս անկեալ ժողովեցի զպիտանի գանձերս, և եղի ի կարգաւ ի միում տըփի զասացեալս ի հոգեկիր արանց յառաջնոցն և յետնոցս, որք արժանի եղեն պարգևաց հոգոյն սրբոյ և ասացին զանապան ոճով ի կերպ և ի գոյնս ձայնի, ի կարգ և ի շարս բանի՝ զանազան եղանակաւ. ի պայծառութիւն սուրբ եկեղեցւոյ և ի զրարձաւթիւն մանկանց նոր Սիոնի, որ աւր ըստ աւուր գեղղեղեալ փոփոխեն ի փառս աստուծոյ և ի պատիւ սրբոց նորաւ Արդ, այսոցիկ ցանկացող եղեալ

* Մինչ այստեղ տողերի սկզբնատառերով հոգվում է Վերսալայի Գրիգորի է վասն Զաքարիա կաթողիկոսին Արթամարայ:

բարեմիա և սրբասէր վարդապետն Թումայ և իւր մտերիմ և համակամ աշակերտքն՝ Մաթեոս, Պետրոս և Ստեփաննոսն, և ետուն դրել զսա եռափափազ և սիրատարափ ողով...

289ր Եւ արդ, գրեցաւ սա ի վա ի նս Յիպնայ, ընդ հովանեաւ ամենադաւր սուրբ Նշանի և կաթսւզիկեայ սուրբ Սանիանոսի, հանդէպ սրբարար ծովուն, ուր մանր ձկունքն ելանեն։ Յամս թագաւորութեան ազգին նետողաց Ղաթայ-Ուսուֆից և որդոց նորին։ Արդ, որք հանդիպիք սմա տեսութեամբ և կամ տուտութեամբ ինչ իւրեք, յիշեցէք ի միտս բարիս և ի պատկանաւոր խընդբաժս զվարդապետսն Թումայ և զմտերիմ եղբարս նորա՝ զսրբակրան արեղայսն՝ զՄաթեոս, զՊետրոսն, և զՍտեփաննոս՝ քրուերորդի վարդապետին, նաև զթարմատար մեղսամած զրիչո Դիքոս, և զծնողսն իմ, և զուսուցիչսն։ Եւ որք յիշէք զմեզ յիշեալ լիջիք և դուք ի Բրիտանիայ աստուծոյ մերոյ։*

748.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Թաւրիդ, Մասնաւորաց, 8, Աճառեան, Յուլ. էջ 83

Ծաղկող՝ Առաքել

...Յորոց եւ ծաղկեալ լուսով | | ** մանգութենէ սրբութեամբ եւ պայծառամիտ մանուկս, ուսումնասէր անձն եւ պանծացեալ հաւատով, ժրաջան մշակ, սուրբ և կուսակրան քահանայ Բաբսեղ, որ մեծաւ փափագանաւք եւ երանաւետ լուսով վառեալ յաստուածային սէրն. գրեաց զաւետարանս զայս բազում աշխատութեամբ. միայն ինքն պատրաստեալ զամենայն նիւթ, գրեաց ձեռամբ իւրով ոչ զուք ունելով աւգնական։ Եւ կատարեալ զսուրբ աւետարանս ի թվ. ՊԽԲ. (1393) ամին։ Եւ ընթացեալ ինքն ի ճանադարհ ինչ առ կաթողիկոսն, եւ ի ճանապարհին պատահեալ անաւր[ին]անց՝ սպանեալ նահատակեցին զնա | | այլ սրբութեան վարուցն ընկալաւ, եւ | | եան հեղմանց պսակն ի ապա | | առ, որ ցանկացեալն էր, որում փառք յաւիտեանս, ամէն։

Եւ ես՝ տէր Առաքել | | եղբայր նորին, բազում դա | | փտելով զեղեալսն առ նայ, զեաւթն ամիսս շուրջ գալով յերկրէ յերկիր, բազում աշխատութեամբ խնդրէի զեղբայրն իմ, եւ յետոյ գտեալ յայլոց ի սարն, որ կոչի Եղջախոս, եւ առեալ զնշխարս նորա եղաք ի տապան ի վանս Վաղարշապատ, առ սեմաւք դրանցն սուրբ Կարապետին։ Եւ յետոյ նոյն ես՝ տէր Առաքել, ծաղկեցի զսուրբ աւետարանս եւ զգրուածքանքն գրեցի եւ կազմեցի ի թվ. Հայոց ՊԾԶ. (1407) ամի,**

* «Գանձարան» ժողովածուի նյութերի հավաքման և խմբագրութեան մասին Գրիգոր Խլաթեցու կողմից գրված սույն հիշատակարանը անթվական է։ Տեղագրում ենք Խլաթեցու մի այլ 1393 թվականին գրված, հիշատակարանին առնթեր, չնայած ըստ սրբալ տվյալների սա գրված պետք է լինի երկու-երեք տարի առաջ։

** Թերթերի ծայրերը մաշված են, որով բառեր թերի են վերծանվում։

*** Հիշատակարանը, այսպիսով, գրված է նահատակված գրչի եղբայր, ձեռագրի ծաղկող Առաքելի կողմից 1407 թ., սակայն այն տեղագրում ենք 1393-ի թվաշարքում, նկատի

ի յիշատակ նահատակ եղբաւրն իմ Բարսեղ քահանայի՝ գրաւդի սուրբ աւետարանիս:

Արդ, աղաչեմ զամենեսին՝ զսրբաւրաւն քահանայս | | | հա-
ւատաւորսդ և կ'եղեցւոյ, որ հանդիպիք սուրբ աւետարանիս | | | աւ-
րինակելոյ կամ ժառանգելոյ | | | յիշեցէք սրտի մտաւք ի [մաքրա-
ւիայլ յաղօթս] ձեր զաշխատող սուրբ աւետարանիս գրաւդի քահա-
նայն. եւ ամենայն սղալանաց նորա թողութիւն խնդրեցէք ի Քրիս-
տոսէ աստուծոյ մերոյ: Ընդ նմին եւ զղսռնացեալս ոգով զտէր
Առաքեալ, եւ զծնաւդսն մեր զԴաւիթ եւ զՄիլիք, եւ զամենայն արեան
մերձաւորսն մեր, եւ զմեծ ըստուանապետն մեր զԳրիգոր վարդապետն,
եւ թողութիւն խնդրեցէք յաստուծոյ ամենայն սղալանաց մերոց: Եւ
յիշողացդ զմեզ առաջի աստուծոյ եւ յիշեցելոցս առհասարակ ողոր-
մեսցի Քրիստոս աստուած մեր, եւ նմա փառք յաւիտեանս, ամէն...:

749.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Երեան 2365

Գրիչ՝ Յակոբ Ղրիմեցի

120ր Արդ, ես՝ Յակոբ Ղրիմեցի սպասաւոր բանի, ուխտազանցս աս-
տուծոյ, ետու զարտաքին իմաստասիրական գիրքս համշիրակ եղբաւր
մերոյ տէր Խաչատրի բանի սպասաւորի, զոր տէր աստուած վայելել
տացէ սմա հանդերձ արդիւնաւոր վարդապետութեամբ, զի ասէ գիրն
սուրբ, թէ՛ որ արասցէ և ուսուցցէ այնպէս զմարդիկ...:

Ի թվականիս Հայոց ՊԽԲ. (1393), մարտի ԻԲ. (22),** աւրն շա-
րաթ: Արդ, մեղուցեալս յամենայնի և սեւերեսս ի Քրիստոսէ. աղաչեմ
յիշել յաղաւթս քո, և զերախտաւորք գրոցս, և Քրիստոսի փառք յա-
ւիտեանս, ամէն:

750.

Մ Ա Ն Բ Ո Ւ Ս Մ Ո Ւ Ն Ք

Երեան 765

Գրիչ՝ Մխիթար
վայր՝ Բաքերցիք գիւղ

307ր Շնորհիւ տեառն սկսայ և ողորմութեամբ նորին աւարտեցաւ
գիրքս այս, որ կոչի մանրուսումն, ի թվ. ՊԽԲ. (1393), հոկտեմբերի
ԺԶ. (16): Գրեցաւ ձեռամբ բազմամեղ և անարհեստ գրչի Մխիթար
իրիցու, ի գեղս, որ կոչի Բաքերցիք, ընդ հովանեաւ սրբոյ Աստուա-
ծածնի և այլ սրբոցն, յառաջնորդութեան մերոյ նահանգիս տէր Գրի-

ունենալով, որ ինչպէս ձեռադրի գրչութիւնը, այնպէս էլ գրչի նահատակութեան հե-
տաքրքրական սլաւութիւնը վերաբերում է 1393 թվին:

* Բնագրում գրված է «...ուսուցցէ նա» մէջ, հապավումները բացել ենք հիմք
ունենալով Մատթեոսի ավետարանի համապատասխան հատվածը (Ն. 19):

** Գարող է կարգացվել նաև ԻԳ. (23) կամ ԻԴ. (24):

զօրի արքեպիսկոպոսի, ի վայելու՞ն սրբաանեալ ե հեզանդի Մանուկ
 308ա կբանաւորին, որ ստացաւ զսա յընչից իւ || Լոյ: Արդ, որ աւգտիք
 ի սմանէ ուսմամբ կամ՝ աւրինակելով, յիշեցէք զստացաւ սորին՝
 զՄանուկ կրանաւորն, ե զհայրն իւր՝ զՎարդապետ քահանայ, ե զմայրն
 իւր՝ զԳրիգորիս առ Գրիգորոս, նաեւ զերախ[տ]աւոր ուսուցիչն մեր՝
 զՍտեփանոս կուսակրան քահանայն, որ բազում աշխատութեամբ
 308բ զատարարակեաց ե ուսոյց զմեզ... Նա ե զաւրինակիս շնորհաւորն՝
 զկուսակրան քահանայն զԹադեոս յիշեցէք յաղաթս ձեր առ տէր,
 ե զստաւոր կրանաւորն, որ զկցիս՝ աւրինակն շնորհեաց: Եւ
 զիս՝ զանարժան զրիչս, որ չեմ իսկ արժանի յիշելոյ, ե զհոգևոր
 հայրքն մեր՝ զՄովսէսն, ե զՆերսէսն՝ կուսակրան քահանայն, ե զՇԼԿ
 Մկրտիչ քահանայն, որ զարուեստս զընթեան ուսուցին մեզ ե առաջ-
 309ա նսրդեցին ի գործս || յայս, ծնողսւք ե ամենայն երեսնաւորսւք մե-
 րովք յիշել առաջի աստուծոյ, ե աստուած զձեզ յիշէ՛ յիւր երկնից
 արքայութիւնն: ամէն:

751.

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Փերդ. Նոտարք Հայոց, էջ 2—5

Գրիչ՝ Թովմա
 վայր՝ Վան

ա

...Արդ, գրեցաւ տառս աստուածային ի խնդրոյ հողեոր ե պատ-
 ւական միայնակեցին Ատուի: Եւ արդ, ես՝ անպտուղս ի բարեաց...
 տնյիշելիս ի գրչաց՝ Թովմա քահանայ, տկար անձամբս յանձն առի
 ե ամենակարող զօրութեամբն աստուծոյ կատարեցի զսուրբ տառս, ի
 զառնացեալ ե ի վշտարեր ժամանակին, յորում էր թուին Հայոց ՊԽԲ.
 (1393), ի քաղաքիս, որ կոչի Վան, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուա-
 ծածնիս, ե սուրբ առաքելոյն Պետրոսի ե Պօղոսի, ե սրբոյ Սահակայ
 ե սրբոյն Վարդանայ, ի հայրապետութեան տեառն Զաքարիայի ե տէր
 Սահակայ: Արդ, աղաչեմ զգասքդ լուսերամից՝ զմանկոնսդ սուրբ
 եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեցէք
 ի սուրբ յաղթս ձեր զԱտու միայնակեաց՝ զստացող սորին, ե զեղ-
 բայրն իւր զԹովմայ արքայ... ե ընդ ուրժանաւորացն զանարժան
 գծողս զԹովմա մաղթեմ յիշել ի սուրբ յաղթս ձեր. ե զհայրն իմ՝
 զՄուրատ մահտասի, ե զմայրն իմ՝ զՆազմէիք: Յիշեցէք ի սուրբ
 յաղթս ձեր զպարոն Թովմայ, ե զեղբայրն իւր զԹադեոս, ե զծաղկե-
 ցեալ զաւակս իւրեանց՝ զՆալիֆայ ե զԱսլան-Սիլիք, զոր տէր աստուած
 պահեսցէ զնոսա անսասան... մինչև ի խորին ծերութեան..., ամէն:

բ

Օրհնած է հայրն մեր հոգւով՝

Ատու՝ ամէն ազգատոհմով,

Որ՝ փափագմամբ առ մեզ դալով

* Գուցէ ցանկացել է գրել՝ «զկցուրդէս»:

Եւ զայս սուրբ դիրքս ետ գրելով,
 Բաղում ծախիւք ազատելով,
 Զպէտս մարմնոյ մեղ բերելով:
 Ունկ դրէք զուք լսելով,
 Որ ես պատմեմ զամէն կարգով,
 Բերէր խաղող մեծ կողովով,
 Գինի բերէր մեծ տկերով,
 Քազա* բերէր անուն՝ խոնչով,
 Եւ զայլ բարիքն իմ ածէր ի ըով:
 Այլ ոչ ասեմ ես բան յովով
 Որ չձանձրանայք զուք լսելով:
 Բայց ով որ սէր ունի հոգով,
 Զմեզ յիշէ բոլոր սրտով,
 Տէրն ձեզ ողորմելով,
 Զձեր մեղքն և զմերն ջնջելով, ամէն:

752.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ՆՐԷԱՆ 4908

Գրիչ՝ Զաքարայ
Վայր՝ Աղթամար

ա

286ա ... Ուստի և տեսեալ զսորա անճառ փրկագործութեան խորհուրդ սրբասէր և ընտրեալ կրօնաւորն Թադէոս, և ստացաւ զսուրբ աւետարանս յիշատակ իւր, ծնաւդաց իւրոց ինկկայ և Ավթայի, և եղբարցն՝ Ստեփանոսի, Աստուածատուայ և Մարտիրոսի, և քերցն՝ Թամամի, Էլիսաբուհի, Մարիաբուհի, Մամատիկնայ և Զմրուքի, և պապերոյն՝ Խաչերեթի և Շամամի, Թադէոս քահանայի | | և այլ ամենայն արեան մերձաւորացն՝ կենդանեաց և հանգուցելոց...:

286բ Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի կղզիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ սուրբ Խաչի և սուրբ Նշանի, ի հայրապետութեան տէր Զաքարայի, և ի թուին Հայոց ՊԽԲ. (1393), ձեռամբ անարժան և սուտանուն գրչի Զաքարայի...:

Ստացող՝ Թադէոս

բ

88ա Ես՝ Թադէոս կրօնաւոր, տըւի զսուրբ աւետարանս ի գուռ սուրբ Աստուածածնիս Խառայրատուայ վանիցս, յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց: Մի ոք իշխեսցէ հեռացուցանել ի դրանէ սորայ, ոչ ի պիսկոպոսաց, ոչ ի վարդապետաց, ոչ ի քահանայից և ոչ յըռամկաց. և որ յանդգնի հեռացուցանել զվարձս ամենայն չարայգործացն և զթուգային և զայլ պղծսցն ընգալցի:

* Իմա՝ ռաթա:

Այլ աղաչեմ զղափ[ս] սուրբ քահանայից տաճար տանել<ով> սորայ:

Եւ որ առաջնորդ լինի սուրբ ուխտիս, տարին Գ. (3) ժամ առնեն, մին՝ սուրբ Ծննդեանն, մին՝ սուրբ Յարութեանն, մին սուրբ իոխման Աստուածածնին: Կատարողք աղաչանաց մերոց արհնին յաստուծոյ ե յամենայն սրբոց, ամէն...:

753.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻԻՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻՆ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՑ

Երևան 2510

Գրիչ՝ Մխիթար

վայր՝ ի վանք Սուխարու, որ կոչի Խառաքատ

318ա Փառք ամենազաւր տէրութեանն Բրիստոսի աստուծոյ մերոյ, որ եա կարողութիւն տկար սգոյ Մխիթար զբնի հասանել յաւարտ մեկնընչիս Արարածոց Մովսիսի Ե. զրոց, յամի ՊԽԲ. (1393) թուականիս: Եւ արգ, զրեցաւ սա ի վանս Սուխարու, որ կոչի Խառաքատայ, ընդ հովան[ե]աւ հոյակապ ե գեղեցկաշէն սուրբ եկեղ[եց]ոյս, որ յանուն սուրբ Աստուածածնի, առ ոտս երջանիկ ե հեղահողի Սարգիս րաբունապետի ե վարդապետին իմոյ Գրիգորի: Գրեցաւ սա ի վայելումն անձին իմոյ ե յիշատակ հողոյ իմոյ ե ծնաւզացն իմոց՝ Չոպանի ե Թանխաթունի:

754.

ՀԱՄԱՌՈՏՈՒԹԻԻՆ ԳՐՈՑ ԵՒԱԳՐԻ

Փերդ. Նոտարք Հայոց, էջ 2

Համառոտող՝ Մատթեոս

վայր՝ Տանգափարայի տնայապետ

Արդ, եղև զրաւ համառոտութեան սորա ի ներքսագոյն անապատիս Տանգափարայի*, յորում նստէաք լռիկ ի տան, յամի ՊԽԲ. (1393)-երորդի թուականութեան Հայոց: Արդ, աղաչեմ, որք օգտիք ի սմանէ... յիշեցիք զանարժան աշխատող սմին զՄատթեոս վարդապետն:

755.

Ճ Ա Շ Ո Ց

Փերդ. Նոտարք Հայոց, էջ 2

վայր՝ Խանդեպ վարագայ

Զօրութեամբ աստուծոյ կատարեցի [զսա] ի դառնացեալ ե ի վշտալից ժամանակի, ընդ հովանեաւ սուրբ Գէորգայ զօրավարիս, որ հանդէպ վարագայ, ե ի հայրապետութեան տէր Սաեաղայ ե եղբոր նորին Պօղոսի, ե ի թուին Հայոց ՊԽԲ. (1393):

* Գտնվում է Բարկուշատ գավառում:

756.

Գ Ա Ն Ձ Ա Ր Ա Ն

ԽՆՃԻՃ. Ստորագր. հին Հայաստ. էջ 228

Վայր՝ Լիմ կղզի

Գրեցաւ... ի Լիմ կղզիս, ընդ հովանեաւ սրբոյն Գէորգայ հոյակապ և հռչակաւոր, բարձրաշէն և գեղեցկաշէն տաճարիս, յամի ութհարեւերորդի քառասներորդի և երրորդի (1394), յորում ամի սաստուածասաստ բարկութիւնն շարժեցաւ ի վերայ երկրի՝ արինարբուզօրքն թաթարին, որոյ անուն զլիաւորին Լաթի-Թամուր կոչուի... յորոյ սաստիցն զերծեալ մեր ապրեցաք առ ոտս երջանիկ վարժապետին Սարգսի, ի Լըման կղզիս:

757.

Գ Ա Ն Ձ Ա Ր Ա Ն

Երևան 3803

Գրիչ՝ Եսայի
վայր՝ Սիս

...Արդ, զրեցաւ եղանակաւոր տաղարանս հին և նոր, զոր առաջին սուրբ հայրքն են նշանակել, ի թվականին ՊԽԳ. (1394), ի հայրապետութեան տեառն Կարապետի, և ի թաղաւոր || ութեան Կիպրոսի Ճագերի, որ և ի վերայ Հայոց այլ աւրհնեցաւ և անուանեցաւ թագաւոր, Գրեցաւ սա ձեռամբ վերջին և մեղսաթաւալ և անարժան գծաւոր Եսայի տրեղայի, ի քաղաքս Սիս, ընդ հովանեաւ սուրբ Նիկաւլաոսի, և կենսակիր սուրբ Նշանացս՝ Ձորովանիցն, և [Արք] կազմեց, և Վանկոյ սուրբ Նշանին, և աջոյն սուրբ Լուսաւորչին, ի լաւ և յընդիւր աւրինակէն Յեսու փիլիսոփային, որոյ աէր ողորմեսցի, ի խնդիրս և ի փափաքս անձին իմոյ, և եղբաւրն իմոյ Պետրոս արեղայի, և յիշատակ ծնողաց մերոց՝ Մարտիրոսի, և հաւրեղբաւրն իմոյ՝ Թաթեոս քահանայի, և մաւրն իմոյ Մարթայի և ամենայն ազգականացն՝ կենդանեացն և հանկուցելոցն, ամէն | | | *

* Շարունակութեան մեծ մասը պատուած է: Պահպանվել է միայն մի քանի անարժեք

758.

Մ Ա Ս Ո Ւ Ն Ք Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Շ Ա Շ Ն Ջ Ի

Ծրեւն 8808 (աւս նաւ 1303 թ.)

Հետ. ստացող՝ Ահարոն

Ո՛վ, պատուական եղբայր Ընթողեկոս քահանայ, զՍեպարոն սու-
տանուն քահանայս և զմեղաւք փարթամս՝ ըղստացաւդ դրոցս յիշ-
եայ ի մաքրափա[յ]ւ աղաւթս զիս ե զծնաւդս իմ ի տէր, ի թվակա-
նին Հայոց ՊԽԳ. (1394), նուրմբերի Դ. (4) օրս:

759.

ԳԻՐԻՔ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑ ԿԻՒՐՂԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՑԻՈՅ

Օթֆորդ, Ms. Arm. E. 20. Տիրւյր վրդ. 73. Թղթ. 121,

էջ 1242—1245

Ստացող՝ Յովնաննեո

վայր՝ Հերմոնի վանք

219- ... Զոր այսու յուսով աարփացաւդ եղեալ սորին ուղղութեան
վերջինն բանասիրաց և տրուպս պետաց Յովնաննեո կոչեցեալ, խնդրող
բանին տեառն Յիսուսի, զոր ի վաղ ժամանակաց տենչացեալ կարօտէաք,
յեղակարծ ժամու գտեալ եղև ի յարկեղս գրոց ի հին վարժարանի ի
Հերմոնի վանս կոչեցեալ, առ ռաւ Մերուց բաբունսյ, ի ձեռն համշի-
րակ եղբաւր մեր Յովնաննի. օրինակ մեզ ետ, շնորհեցէ նմա տէր
աստուած վարձս բազումս:

Արդ, ես՝ մեղապարտս ի մանկունս եկեղեցւոյ Յովնաննեո վար-
դապետ, գրեցի բազում աշխատութեամբ ի վայելումն ինձ և իմոցն՝
Ղազար համշիրակ եղբաւր իմոյ, աղաչեմ զպատահեալսդ ի սմին յի-
շել առ Բրիստոս զվերոյդրեալսդ և զբազմերախտ զպարոն Ամիրմուլքն,
ծաղկեալ զաւակաւք իւրովք և ծնողաւք հանդերձ, որ զքարտեզս
շնորհաց, և զմիայնակեցունքս մեր, զսուրբ հարքս զմահապի Ստե-
փաննոս, և զիբիցեայր, և զմիւս Ստեփաննոս, և զՄարտիրոս՝ զսոքա
ծ[նողքն] հանդերձ, և զիս ծնողօք իմովք...

Գրեցաւ սա ի թվիս ՊԽԳ. (1394), ի դուռն լուսաբեր անարատ
կոյս Մարիամու ծնողի հայրական [ծոցա]ծին [|]

Բ

200- ԶՅովնաննեո վարդապետ Մեծոփոյ վանաց և զԹովմա խնդրող
բանի յիշեցէք ի տէր:

760.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Թորոս Աղբար, Բ. էջ 368—369
(Չմշկածազի սր. Աստուածածին եկեղեցի)

Գրիչ՝ Բարսեղ

վայր՝ Երզնկայ, Կալամբուտի գիւղ

ա

... Գրեցաւ սուրբ աւետարանս... ձեռամբ Բարսեղ քահանայի, ի թուակ[անութեան] Հայոց ՊԽԳ. (1394), ի կաթողիկոսութեան տէր Կարապետին, ի հայրապետութեան տէր Գրիգորին, ի գաւառս, որ յԵզնկայ, ի գեղս, որ կոչի Կալամբուտի, ընդ հովանեաւ սուրբ Թադէոսի եւ սուրբ Գիրակոսի:

Հետ. ստացող՝ Թադէոս

վայր՝ Խարտիշարի վանք

բ

Ես՝ Թադէոս քահանայս, գնեցի զսուրբ աւետարանս ի հալալ եւ արդար վաստակոց իմոց, յիշատակ ինձ, եւ ծնողացն իմոց Յեաննիմ, եւ մաւրն Ճընէլիմ, եւ եղբաւրն Պօղոսիմ..., ի հայրապետութեան Խարտիշարի վանուցս տէր Աստուածատրին, ի գուռն սուրբ Հարապետին եւ սուրբ Սարգսին. վայելել տացէ զսուրբ աւետարանս Թադէոս քահանային եւ հարկեւոր եւ երկիւղած երէցկնոջն իւր Շահմելիիմ, որ ետ ի գին սուրբ աւետարանիս գլխիմայ եւ զոսկի աւզերն... աստուած... տայ լսել գերանական ձայնն՝ եկայք աւրհնեալք...*

761.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Երեան 2189

Գրիչ՝ Գրիգոր

վայր՝ Թավրե՞զ

ա

434ա Եւ զպիտակ պետս Գրիգոր՝ վերջին գծող յիշեալ աղաչեմ:
Իսկ ըստ Հայոց [Ը]ՃԽԳ. (1394) աւարտ եղև գիրքս:**

* Բ. հիշատակագրութեան ժամանակի մասին որևէ ծանոթութիւն հրատարակելը չի տալիս:

** Ձեռագրի վերջին թերթերը, որոնց վրա գրված է եղել գրչի հիշատակարանը, 1709 թվականին եղել են եղծված վիճակում: Ոմն խաչատուր շրանի սպասաւորը, սխալներով և անփութորեն, արտագրել է հիշատակարանի միայն մի մասը: Տուժել է նաև գրչուէջյան թվականը: Ձեռագրում պահպանված մանր հիշատակագրութիւններէն դատելով այն գրված պետք է լինի ԺԴ. դարի վերջին, սակայն խաչատուրի կատարած սխալի հետեանքով ձեռագրի ընդօրինակութեան թվականը դուրս է եկել էՃԽԳ. (1294): Տարեթվի առաջին թվանշանը ուղղում ենք ԸԸ-ով: Հնագրական տվյալները ըստ ամենայնի հիմնավորում են մեր սրբագրութիւնը: Ձեռագրի գիրը շատ նման է ԺԴ. դարի երկրորդ կեսում Տաթևում գրված ձեռագրերի գրին:

Բ

434բ Արգ, ի փափաքանաց քան զօրութիւն քաջարանաց, վասն զի յորս թեակոխէ մտացն յօժարութիւն, մոռացումն առնէ դժուարագունակ կրից եկելոց: Յայս տարփումն եռացեալ հողիս, որ ի բոլոր բարեաց եմ ունայն և ցուրտ սառուցեալ, որ ք[նդ] զուարթականն առնուն թմրութեան գործով ընդդէմ ինձ առեբեմ: Համարձակեցայ հանդգնաբար եւ գրեցի գփոքրիկ ձեռագիրս, ի սկիզբն եղաւ գրոյս գրուակ մի քարոզ, և գրուակ յառաքեւական և հայրապետադիր կանոնաց, և մասն ինչ վկայութեանց սուրբ գրոց, և յայլ օգտակար և պիտանի բանից վարդապետաց:

Գ

Վայ և եղուկ է զմեզ, զի խապարս դառն է ե սարսռելի, որ ասեն թէ չազաթէն երեկ, ոչ բարով:

Դ

Աւա՛րս անտանելի դառնութեանս, զոր | | | եկն չազաթայն ի Թավրեզ | | | *

Ե

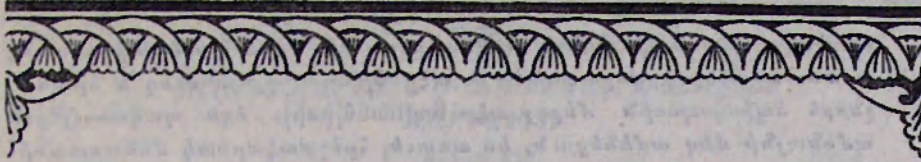
Այսօր ի գուրս ելան մեր հայերս և բերդի թուրքերն և Ժ. (10) չազաթա սպանին, և է. (?) մարգ բռնեցին, և բազում աւար առին:

Զ

Վե՛հ, զի չազաթին յահէն սասանեալ կամք ե տարակուսեալ ե ոչ գիտեմք թէ վերջն ինչ է լինելոց. աւա՛րս անտանելի դառնութեանս:**

* Պատգամ է:

** Գ, Դ, Ե, և Ղ. հիշատակագրութիւնները գրված են 84բ-85ա, 105ա, 310բ-320ա և 323բ էջերի ստորին լուսանցքներում:

ՊԽԴ

1395

762.

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Երևան 6925

Գրիչ՝ Ստեփանոս
վայր՝ Խիզան

87ր ... Արդ, գրեցաւ գիրս հոգեշահ, մահու և կենաց յարմարող և միջնորդ առ աստուած և առ մարգիկ, ի թուականիս Հայկազեան տումարի ՊԽԴ. (1395), ձեռամբ մեղսաներկ և փծուն գրչի՝ սուտանուն Ստեփանոսի, ի քաղաքիս, որ կոչի Խիզան, ընդ հովանեաւ սրբունոյ Աստուածածնին եւ սրբոյն Սարգսի զաւրտվարին, ի հայրապետութեանն Գիլիկեցոց տէր Կարապետի, որ մականունն Բնկիկ կոչի, և ի մերում հայրապետութեանս տէր Դաւթի Աղթամարեցոյ, և ի թագաւորութիւնս այլայսեռից Լաւնկ-Թամարի, որ տիրեալ ունէր ի տանէն Սըմըրզընդայ մինչև ի Բաքելոն, և անտի մինչև ի Միջագետս Ասորոց՝ Ուրխա, և անտի մինչև ի գլուխ գետոյն Սփրատայ։ Եւ զհարութիւնն նորա, զոր գործեաց առ եկեղեցիքն և առ եկեղեցականքն և առ հաւատացեալս, ո՞ր կարասցէ պատմել, զի բազումք սրով կատարեցան, և 88ա բազումք սովալըլուկ եղեալ, և այլք առ յոսս ՝ ձիոց անկեալ կատարեցան չարաչար կտրտանաւք, զոր տէր աստուած բարձցէ զթագաւորութիւն նորա և անգընգասոյզ արասցէ և տացէ մեզ թագաւոր խաղաղարար։

Ո՞վ, պատուական մանկունք եկեղեցոյ, որք հանդիպիք այսմն տառիս, յիշեցէք ի յերկնաթռիչ յաղօթս ձեր զբարեպաշտ տանուտէրն զՄուրատն, և զծնողսն իւր, և զբարի կենակիցն իւր զԼըպաթն, և զծնողսն իւր, զի յոյժ փափաքմամբ ետուն գրել զՄաշթոցս զայս ի վայելումն Կարապետ քահանային...:

Արդ, աղաչեմ զձեզ մանկունք եկեղեցոյ, ես՝... Ստեփանոս քահանայ, որ զտառս գրեցի, յիշման արժանի լի առնել զիս, և զծնողսն իմ, և զծերացեալ հայրն իմ զԳրիգոր քահանայն, զի յոյժ երախտաւոր է ինձ, և զամենայն արեան մերձաւորսն իմ, և զթղթի կոկոզն, որ վասն մի տէր-ողորմոյ, զինչ ես գրէի նայ յոյժ փափաքանօք կոկէր...:

763.

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Շ Ն Ձ Ի

Փերզ. Նոտարք Հայոց, էջ 6—7

Ստացող՝ Յուսիպեմ խաթուն

վայր՝ Խաղտեաց նախանգ, Խաղտանի մեմաստան

Ի թուարեորութեանս ՊԽԴ. (1395), ի հայրապետութեան տեառն Թեօդորոսի... և ի յառաջնորդութեան մերոյ նահանգիս Խաղտեաց՝

Բաքերդոյ տէր Յովնանիւնի արքեպիսկոպոսի, եղեւ հրաման ի տեառնէ աստուծոյ մերոյ վերափոխել ի տէր Յիսուս սրբաանունդ և երանաշնորհ եպիսկոպոսին մերոյ տէր Յովնանիւնի, եղև պակասութիւն ամենայնի մեզ ամենեցուն, ևս առաւել հրեշտակարնակ մենաստանիս խաղմանայ, զոր և ի սատրելոյ չարին յարեան ոմանք ի մէնջ, ի մեր ազգականաց, և հակառակեցան վանիցն, և ցրուեցին դուխտ և զամենայն, զոր ինչ կայր ի նմա. զոր տէր Յովնանիւն հանցէ զպատիժ պատուհասին ի զլուխ հակառակողին, ամէն:

Ես՝ նուաստ ոգի՝ քոյր տէր Յովնան եպիսկոպոսի, վերստին հաստատեցի զսուրբ ուխտն խաղմանայ, Ուստի մեկ խաթուն, և պարոն Թագոս՝ որդի իմ, և ժողովեցաք զՅահ և զանօթ սուրբ եկեղեցեաց, և եղաք ընդ ձեռամբ մերով յիշատակ մեզ և ծնողաց մերոց՝ պարոն Աստուածատուրին և մօշն իմոյ խաթիկ խաթունին:

764.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻԻՆ ՍԱՂԾՈՍԻ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՑԻՈՅ

Երևան 5352 (տես նաև 1381)

Վաճառող՝ Յոնանիւն

ա

360ա Ես Յոնանիւն վարդապետս, Աստուածատուր իրեցու որդիս, Ստեփանոսի եղբայրս, ծախեցի գիմ Սաղմոսի Մեկնիչս Յովնանիւն սպասաւորի բանի, Վարդանա որդոյ՝ Մարգոյ զբուց չկայ ի ներս, ոչ իմոց ու ոչ աւտարաց, ով որ դաւի առնէ ատենին Բրիստոսի մատնի:

Ես՝ Սարգիս րաբունապետս վկա. Ես՝ Կարապետս վկայ. Ես՝ Ստեփանոս, որ դղերս դրեցի, վկա: Թվ. ՊԽԴ. (1395):

Աստուած վայելեալ թուցէ ընդ երկայն աւ[ու]րս, ի փառս և ի զովեստս Յիսուսի աստուծոյ, ամէն:

բ

Այլ և զնոյն վերոգրեալս զՅովնան՝ աշակերտ բանի, աղաչեմ յիշել ի տէր, որ մեծաւ ջանիւ և ըստ կարի աշխատութեան, ուղղեաց զմատեանս աստուածային հոգոյն ի լաւ և ի յընդիր աւրինակէ, որ ուղ[ղ]եալ էր յիմաստուն արանց, և դասիւ առ ոտն էր երջանիկ վարժապետիս մերո Սարգսի, ի սուրբ ուխտս Վարդ: Զի էր տեղիք, որ բանն էր սղալ, և էր՝ որ բառն, և էր՝ որ կէտն և շեշտն. ըստ կարի մերո, զոր գիտացաք, և ոգորդեցաք և դրաք զհարցականն և զհա[յ]-ցական: Որք կարդայք կամ աւրինակէք, յիշեցէք ի Բրիստոս գառաջին աշխատողսն, և զվերջինս, և զգրողս, և դուք յիշեալ լիջիք ի Բրիստոս, ամէն:

Եւ գիս՝ զանարժանս ի մանկունս եկեղեցոյ՝ զՍտեփանոս, որ զյիշատակարանս գրեցի, բարի կամաւք յիշել աղաչեմ:

765.

ՅԱՂԱԴՍ ՄԱՐԴՈՅՆ ԼԻՆԵԼՈՒԹԵԱՆ, ՄԱՏԹԷՈՍԻ
ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Երևան 812

Հեղինակ՝ Մատթեոս
Վայր՝ Տաթև

264բ Այդ, ես՝ խոցոտեալ հոգի եմ մարմին տկարացեալ, և տարտամեալ մտօք և գիտութեամբ, վիրաւորեալ ի բանսարկուէն, մեռեալ ոգի Մատթեոս քահանայ սպասաւոր բանի, առի յանձն աշխատութիւնս զայս, ոչ զի կաշողութիւն էր իմ, այլ հարկեցեալ ի խնդրոյ սրբազան եղբօր մերոյ Սարգսի քահանայի, որ փափաքեաց սմա, հաւաքեցի ի բանից հարանց սրբոց պարզ և յստակ ի հասկացումն, զոր վայելել տացէ տէր աստուած սրբութեան գործով, մանաւանդ ի գուարճութիւն մանկանցդ եկեղեցոյդ Հայաստանեայց, վասն որոյ երես անկեալ աղաչեմ հանդիպողացդ սմա, զի մտադիւրութեամբ ընթերցջի՞ք՝ զպակասն ուղղելով և զաւելորդն կշռելով, և սխալանացն ներել աղաչեմ, զի այսքան կարացի:

265ա Այլ եւ աղաչեմ յիշել ի մաքրափայլ յազօթ ձեր, թերեւ իջցէ շնորհ ողորմութեան աստուծոյ ի յոսկերս մեռելոյս և լուսացէ զաղտ հնութեան իմոյ: Արդ, եղև զրաւ համառօտութեան բանիս ի թվին Հայկազան առմարի կրկին քառից հարիւրից և քառից տասանց և քառից թուոց (2.4.100 + 4.10 + 4 + 551 = 1395), ի ժամանակի նեղութեան, ուր աւերեալ քակեաց զաշխարհս ամենայն հուրն հարաւ[ւմ]ին Թամուր կոչեցեալ, և մեք դեգերեալ ի զրանս սուրբ առաքելայն Սւտաթի պանդխտական կենօք, առ ոտս երջանիկ րարունապետին Գրիգորի, սպասեմք վերին խնամոցն, եւ իմ՝ առեալ աստ, անգեալ կենօք ձեռնարկեցի յայս գործ տեսութեան, Քանզի իմաստունք ոչ կարօտին սմա, զի նոցա ամենայն ինչ յայտնի է, այլ իմ ընկերակիցքն ուսցին ի սմանէ, զի մի անգիտութեամբ խաւարն ամենեւին կուրացուցէ զնոսա: Այլ և աղաչեմ զգազափարոզսդ, զի զսակաւ յիշատակս մեր գրեսջիք ի կատարումն գրոց...:

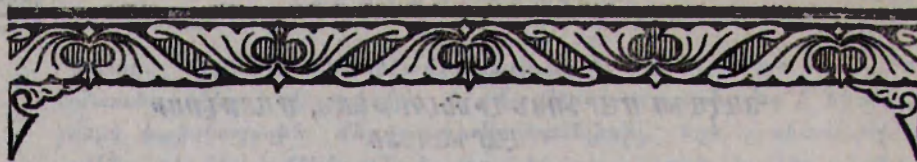
766.

Ա Ի Ծ Տ Ա Ր Ա Ն

Խնճիճեան, Ստորագր. հին Հայաստ. էջ 171

Վայր՝ Ընթերցումիք, Տշոգ գիւղ

Գրեցաւ ի թուականիս Հայոց ՊԽԴ. (1395), ի յերկիրս Ընթերցումեաց, ի գեաւզս, որ կոչի Տշոգ...:

ՊԽԵ

1396

767.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Նրեան 7700 (տես նաե 1025 թ.)

Նուիրատու՝ Ամիր-Սարգիս
վայր՝ Ախալցխիս

1ա ... Յիշման արժանի արարէք գվերսդրեալս զայր Ամիր-Սարգիսն, և զամուսին իւր՝ զՆաթելիաթում, և զքուրն իւր՝ Փաշախաթում, և զհաւրեղրաւորդին՝ զՎարծիկովն, և զհանգուցեալ ծնողսն՝ զպարսն Մոխթարն և զպարոն Միմախաթում, որ և Քրիստոս աստուած իւր տեսուն արժանի առնէ:

Այլ և ընծայեցաք զսայ ի սուրբ Քառասունքն, ի յԱխալցիսու, ի Թագաւորութեան Գեորգիմ, ի պարոնութեան աթապակ Իւանիմ, ի կաթողիկոսութեան տեառն Կարապետիմ, ի հայրապետութեան ի տէր Յակոբոսիմ և տէր Ներսէսիմ, ի Թվ. Հայոց ՊԽԵ. (1396), Զոր տէր աստուած վայելել տացէ քահանայիցն Տիրատրոյ և Սարգսիմ, որ բազում աշխատանք կրեցին ի սուրբ Քառասունքն աղաւթիւք և պատարագաւք:*

768.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վիեն. 129, Տաշ. Յուլ. էջ 416—417

Կազմող՝ Յովնաննէս

235ր Ով ոք հանդիպի սուրբ աւետարանիս, յիշեցէք ի տէր զսաացաւդ սորա զերկու հարազատ կրանաւորքն՝ զԹորոս եւ զՍտեփանոս, եւ զծնողսն իւրեանց, եւ զհայրն իւրեանց զՄովսէս, որ ստացան զսա եւ ետուն վերստին նորոգել Թվ. ՊԽԵ. (1396), ի վայելումն ինքեանց եւ յիշատակ հոգոց նոցա եւ ծնաւդաց իւրեանց, ամէն:

Ընդ նոսին եւ զեղկելի կազմողակս զՅովնաննէս աղաչեմ արժանի առնել յիշման աղօթից, ծնողիօք մերով հանդերձ:***

* Ձեռագիրն ընդօրինակված է 1237 թվականին: Սույն հիշատակագրութեան միայն վերջին էջն է պահպանվել:

** Ձեռագրի գրութեան թվականն անհայտ է: 235ա էջի հիշատակարանի համաձայն գրված է շահաւոր Սարգսի կրանաւորի հանգուցելոյ ի Քրիստոս, ի խնդրոյ պատուական կրանաւորի Մառտիրոսի:

ՊԽԶ

1397

769.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Երևան 5456

Գրիչ՝ Մաթեոս

272բ

Ո՛վ վեհամիտ ընթերցող, զստացող աստուածաշունչ տառիս՝
զԱտում կուսակրան արեղայ ե գիս՝ զմեռեալ հոգի զՄաթեոս սու-
տանուն վարդապետ, որ բազում աշխատութեամբ գծեցի, յիշեցէք ի
Գրիստոս, ե աստուած զձեզ յիշէ։*

770.

Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Ց

Երևան 2478

Գրիչ՝ Ատում բարունի

196ա Աւաղ ե եղուկ եղբայր

Թէ այս ինչ բաներ կու լինի.

Մէկ մի գիր կածեր աշխարհի

Եւ յամէն գիմաց ժողովի,

Մեռնիլ չի կամի եղբայր,

Թէ հազար մեռած տեսանի,

Մէկ պահ մահն ի միտն անկանի

Յորժամ զգին անկեալ տեսանի,

Ի այս ամէն մարդոյ հանդիպի.

ԶԱտումըն** ծոյլ բարունի,

Որ միայն ըզանունս առի

Եւ ի գործոյս եմ յոյժ հեռի.

Զինչ աւգուտ է մարդայն այգի,

Որ ի պտղոյն ինքն չվայելի,

Այսպէս ես գիրք լաւ ընտրեցի

Ի յամենեցուն եմ ամայի:

* Ձեռագրի գրչին նույնացնում ենք Գր. Տաթևացու աշակերտ, նշանավոր մատենա-
գիր ու քտրոգիչ Մաթեոս վարդապետի հետ, իսկ ստացող Ատոմին՝ Տաթևացու համանուն
աշակերտի հետ, որի խնդրանքն էր գրեց իր «Հարցմանց Գիրքը»՝ Վերջինս մեռավ 1397թ.,
երբ Տաթևացին գեռ չէր ավարտել իր աշխատութիւնը (տես՝ Հիշատակարան № 771):
Այս տվյալների հիման վրա սույն հիշատակարանը տեղագրում ենք 1397-ի թվաշարքում,
որը նրա գրութեան ժամանակագրական վերջին հնարավոր եղբն է:

** Տես նախորդ ժանրթուղիները:

771.

ՀԱՐՑՄԱՆՑ ԳԻՐԲ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՅԻՈՅ

Երևան 915

Հեղինակ՝ Գրիգոր Տաթևացի
վայր՝ Տաթև

344բ

Արդ, ես՝ վերջինս ի ծնունդս եկեղեցոյ և արուպս բանասիրաց Գրիգոր պիտակ անուն խնդբաւզ բանին, բացայայտեցի զբանս հարցմանցս ի լուսաւոր բանից վարդապետաց եկեղեցոյ, ի խնդրոյ ումեմն բանասիրի Ատոմի ուղղափառի, որ ի վաղուց հետէ թախանձէր։ Եւ ես՝ վասն իմոյ տկարութեանս և ժամանակիս վրդովման, զխնդիրն յապաղէի։ Եւ ապա ի սէր և յանձուկ ժտելոյ շորին, ապաստանեալ ի նայն, որ դաւրացոյց զտկտրո, ձեռն ի գործ արկեալ աւարտեցի բաղում միջոցաւ և փախըստեամբ ի տեղից, և մեծ քանիւ փութացեալ։ Որ և ոչ ժամանեաց ի կատար բանիս վերոյսացեալ խնդրողն, այլ ի հասարակ գրոյս՝ հասարակեաց և նա զկեանս առաւրեա, հասեալ ի գանձն իմաստից և յազրերն գիտութեանց, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի, ամէն։

Արդ, եղև զբաւ բանիս ի շրջագայութեան Հայկազեան տումարիս ՊԽԶ. (1397) թուի, ընդ հովանեաւ երկնահանդէտ մեծարգոյ ուխտի Սիւքեաց նահանգի, առաքելական աթոռոյ սուրբ առաքելոյս և այլ շրջտկայ հրեշտակաբնակ սուրբ մենաստանաց, որոց խնամօքն ամբացեալ փրկեսցուք յամենայն փորձութեանց, ամէն։

Իսկ լուծումն հարցմանցս այսոցիկ ոչ ամենեին աւտարածայն աւելորդ խուղեալ և ոչ գեղջուկ իմն յաշխարհական խաւից յարմարեալ։ Այլ զպիտանիս եկեղեցոյ և վարդապետաց ոգեշահ խնդիր հաւատոյ միայն հոգ տարեալ ուղղակի ճշմարտութեան և անըստգիւտ իմացման, բովանդակեալ ոչ զամենայն, որ ամենեցունց է գիտելի, այլ բանս բաղումս, որ բազմաց է պիտանի և խնդրելի։ Արդ, է ինչ սմա հաւաքեալ ի լուսաւոր բանից վարդապետաց սրբոց ըստ գրոյն կամ իմացուածոյն. եւ է ինչ ի ներգործութեանց հոգոյն աստուծոյ շնորհեաց, որ ծածկէ յիմաստնոց և յայտնէ տղայոց, և յիւրաքանչիւր ժամանակս ըստ կամաց իւրոց. եւ թէ այս և թէ այն։

Դու ընկալ զխնդիրդ մտաց առանց ամենայն երկբայութեանց, 345ա իբր ի միոյ կենե զուտ աղբերէ կենաց ուռճալրացեալ և պտղաւետեալ ի փառս և ի գովեստ նորին տընկագործի և առաջնորդի։ Չոր և ես դաւրէն մշակաց բազմահաւաք պտղոց, կամ փունջ մի անուշահոտ բազմերանգ ծագկանց, կամ չնչին թռչնոյ զխորիսիս մեղու, կամ որպէս լոմայս այրոյն, տառապեալ գոյիւ աղերս ընծայեցի ի գանձանակ ճոխութեան ձերդ մեծութեան՝ իմաստասէր և ճշմարտասէր եկեղեցեացդ Հայաստանեայց և ընթերցասէր մտաց, որ և աղաչեմ զբարեմիտ հանդիպօղս եղբայրական սիրով հաւանել, զպակասն ընուլ և զաւելիսն կշռել, և պիտանեացն փառս վերընծայել այնմ,

որ փառաւորներալն է ի պարգևս իւր, իսկ զանպիտանս՝ ներել մերոյ փոքրընկալ անաւթոյ և դանդաղկոտ փութոյ:

Դարձեալ, երես անկեալ արտասուալիւր զիմաւք հողս և փոշի սուրբ դարշապարաց ձերոց, աղերսեմ ի խորոց սրտէ զհարազատգութ հարց և եղբարց մեր հոգեորաց, զի կաթ մի արտասուաց ի կաթիլ գուլէ ձերդ մաղթանաց ցաւդեսցէ ի գերեզման հոգոց իմ տառապանաց ե լուսացէ զբազմաշարաւ զազրացեալ ոսկերս մեղաւք մեռելոյս: Զի թերևս վասն ձեր սիրալիւր մաղթանացդ գաայց ողորմութիւն յամէն- ողորմ փրկչէն մերմէ: Այլ ե վարժապետին իմոյ և մեծ հետորի Հայոց Յռեմմառ Որոտնեցոյ եղիցի ի սմա յիշատակ մաղթանաց մասին աւրհնութեանց և վիճակի ժառանգութեան՝ սրբոցն ի լոյս, զի նա ծնաւ զմեզ ըստ բանին, բազմաջան երկաւք կրթիլ ի մամուլս վարժարանի և ի յոյսն կենդանի, որ և ձեզ յիշողացդ և մեզ յուսողացս, առհասարակ, ողորմեսցի բարերար և բազումողորմ մարդասէրն աստուած և տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, ամէն:

Այլ և զերջանիկ գազափարաւզսդ մաղթեմ, որք ընդաւրինակէք զգիրս Հարցմանցս այսոցիկ, զրել և զսակաւ յիշատակս այսոցիկ, որպէս և դուք լիցիք գրեալ ի գիրն կենաց, ամէն:

Կրեոցի և յայսմ տեղոջ հարցմունք Դէորդեա վասն բազում վկայութեանց, որ առեալ է ի գիրս յայս, զի անտարակոյս լիցի: Են ամենայն հարցմունքդ չորեքտասան գլուխ, որպէս յայս է ի կարգիւ:

772.

Ա Ի Ծ Տ Ա Ր Ա Ն

• Երևան 7629

Գրիչ՝ Ռոտակեա
վայր՝ Հիզամ քաղաք

264բ

...Եւ արդ, ես՝ Մարտիրոսս, յետինս և անպիտանս յորգիս եկեղեցոյ ցանգսցող եզէ աստուածախաւս և աւետարեւր սուրբ աւետարանիս և ետու գրել զսայ յիշատակ հոգւոյ իմոյ և եղբաւրն իմոյ Կիրակոսի, որ գնաց, որ քարգործ բերէր, որ զեկեղեցին շինէաք, և ի Կաթ[ա] ի սարն աւազակքն ի վերա անգեալ՝ անմեղութեամբ և պատրանաւք ըմբոնեալ, և իբր նման անմեղին Արեւի և Յովաննու Մկրտչին և Ստեփանոսի Նախավկաին մարտիրոսական պսակաւ ներկեալ արեամբն իւրով՝ պսակեցին դառն տանջանաւք, որ և վայրքն ծաղկաւտ առողեալ էր կարմիր արեամբ իւրով, եւ իւր գեղեցիկ մանկութեան հասակն իբրեւ զվարդս պայծառ հարեալ ի կարկտէ և թափեալ յոստոյ. և մնացաք ի ճանսպարհսն նորա հաելով, եթէ գայցէ բերելով ընդ իւր զշինաւք եկեղեցոյն: Եւ մեք ոչ գիտէաք եթէ նա յայնպիսի դառն չարչարանս մատնեալ էր: Եւ մանուկն այն Կիրակոս ածէր զակն իւր աստ և անտ եթէ ոք յեղբարցն և կամ յազգականացն և յ[ը]նդանեացն երևէր և հասանէր իւր յաւգնական, և ոչ էր, և ոչ ևս երևէր: Եւ ապա լցեալ զակն արտասուաւք աղա-

268ա

ղակէր՝ Գրիստոս աստուած, համարեա զմահ իմ ընդ մահուան մարտիրոսացն, և առեալ զհողն խաչաձև արկանէր ի բերանն, և ապա տայր զինքն իրրեկ զոչխար ի գենսւմն: Եւ մեք զնացաք և գտաք ի քարանձաւք լերինն անփոփեալ խոռոչս ձորոց, առեալ բերաք ի տուն
| | *զաւետարանս յիշատակ Կիրակոսիմ և կենակցին իւրոյ Մնջա-
նիմ, նաե ծնաւղացն, հաւրն իւրոյ՝ Մերի, և մաւրն իւրոյ՝ Քաթուրի,
և եղբարցն՝ Մարտիրոսիմ, Յովննիսիմ և Եղևնիմ | | ** և այ-
լոցն ամենայնի, առհասարակ:

365ր

...Եւ արգ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս այս ձեռամբ մեղապարտ Ռատակեա անխմաստ և ախմար գրչի, յընդիր և ի ստոյգ աւրինակէ Աղթթընցո, ի Յովննիմ փրիսոփայէ գրեալ, կենաւք և առապանաւք և բաղում պանդխաութեամբ: Ի մեծ թուիս, ի յեղանական շրջագա-
յութեան արեգականն ստորիջիւք երկնաշու ճանապարհաւ յերկնից յերկիր հաելով, ըստ արարչութեանցն չափեալ յելանելոյն Ազամա ի գրախաէն մինչև դայս աւր ամք ՅՊԻԴ. (6824), իսկ ի Հայկազան թուականիս ՊԽԶ. (1397), ի քաղաքիս Հիգամ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնի և սուրբ զաւրավարացն Սարգսի և Գէորգայ, ի հայ-
րապետութիւնն Կիլիկիցոց տեառն տէր Կարապետիմ, և ի մերոյ հայրապետութեանս Աղթթ[ամ]ար[այ] | | Ջափար[իտ]ի | | *** և իշխան ոչ գոյ մեր, զի անտէրունչ շրջէաք: Եւ կայսեր | | զու-
թիւն ազգին նետողաց Թամուր խանին, ի թշուառ և ի չար ժամանա-
կի, յոր էառ զԹաքելուն, զ[Ի]կլադ, և զԵղեմիա, և զՌա...դեմ, և զՄերդիմ, և զԱմիր, և զամուրսն Աւրնիւ, և զամենեան ի սուր սուսերի մաշեաց և հրով այրեաց և զոր գերի վարեաց, և յորում է արդարութիւն յամենայն ուրեք նուազեալ և անիրաւութիւն յամենայն կողմանց զաւարացեալ, որ և յայս՝ առ ի բաղում նեղութիւն և չարչարանք կրե-
ցին եկեղեցիք և մանկունք նոցին ի հնարից այլասեռից. զոր տէր աստուած յետս ընդդէմ գարձաւցանէ և կործանեացէ զնոսա և զչարու-
թիւն նոցա | | ****

773.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԺԱՌԻՑ

Վենետ- 315 Յուլ. Բ. էջ՝ 1284—1285

Գրիչ՝ Ներսէս

վայր՝ Գամաղիկի վանք

347ր

...Եւ արդ, ես՝ Ասատ միայնակեացս, ետու գրել զդիրքս դայս յիշատակ հոգոյ իմ և ծնաւղաց իմոց: Եւ արդ, գրեցաւ սայ՝ ձեռամբ Ներսիսի մեղապարտ ծառայի, անխմաստ և ախմար գրչի, որ և ազա-

* Երեք տող անընթեռնելի:

** Մեկ և կես տող գրված է կարմիր թանաքով, ապա շնչված ու այլ ձեռագրով ավելացված են հաջորդ չորս բառերը:

*** Մաշված և անընթեռնելի բառեր են:

**** Վերջից թերթ է ընկել:

չեմ զհանդիպողքս գրոցս՝ յիշել յաղաւթս ձեր, և անմեղադիր լինել, զի անընդել զսլով յարեւստ գրչութեան և ըրաւմ մեղաց ցնորիւք պաշարեալ, այլ ըստ կարի մերում, զոր պարգևեաց մեզ մարդասէր հոգին, աշխատասիրեալ իմ ի սմայ՝ գրեցի անարժան ձեռաւքս: Բ մեծ թուիս... յեկանելոյն Ազամայ՝ մինչե ցայսր ամք ՅՈՒՈ. (6600), իսկ ի Հայոց թուականիս ՊԽԶ. (1397), ի վանքս Գամադիկի կոչեցեալ, ի հայրապետութեանն Կիլիկեցոց տէր Կարապետին, և ի մեր հայրապետութեան Աղթամարայ տէր Դաւթի, և ի թագաւորութեանն այլասեռից Թամուր-Լամգին, զոր տէր աստուած բարձցէ (զթագաւորութիւնն որա [և խորա] սոյգ արա[սցէ], և... փրկեացէ զմեզ, [ի] նեղչաց մերոց, [որ-պէս զԽորայէլ] ի ձեռաց Փարաւոնի: Եւ աջն ան[մահ]ին և բազուկ հզաւր թագաւորին անսասանելի պահեացէ զաթոռ թագաւորական և հայրապետական, զի ի յիշել զանուն սոցայ՝ սասանել սաքբին, և ոչ ևս երեին թշնամիք ճշմարտութեանն...»*

774.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Սրուանձտ . Թորոս Աղբար, Բ. էջ 385—386 (Արդնի Բարձրահեաց
«ր. Աստուածածնի վանք)

Վայր՝ Սամաեիկ

Գրեալ ի Լառու գաւառի, ի գերանոչակ սուրբ ուխտն Սամաեիկ, ի դրան սուրբ Աստուածածնի և սուրբ Կաթողիկէի, ի թուարեւութեան ամանակիս Արեթական մեծ տումարիս ՊԽԶ. (1297), յանիշ-խանութեան աշխարհիս...»*

775.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Փիւրղ. Նօտարք Հայոց, էջ 9—10 (ի Կարնոյ եկեղեցի)

Կազմող՝ Յովանէս

Վայր՝ Գուգարաց վանք

...Թվ. ՊԽԶ. (1397) բերաւ սա ի Կիլիկիոյ գաւառէն ի յաստուածապահ զաղեակէն, որ կոչի Մրիսվոն, ձեռամբ Յովանէս նուիրակիս, և կազմեցաւ ի սուրբ անապատս, որ կոչի Գուգարաց վանք, ընդ հովանեաւ սուրբ Յովհաննու Մկրտչին և մօր լուսոյ սուրբ Աստուածածնին, աղաչեմ զի և սպասաւորք սուրբ անապատիս՝ զՍեբովր կրօնաւորն, և զՄկրտիչ կրօնաւորն, և զԿարապետ հարպետն, և զայս յիշեցէք առ Բրիստոս:

* Շարունակութեան մեջ հիշվում են զրչի և ստացողի մերձավոր ազգականները:

** Հիշատակարանը համառոտված է հրատարակչի կողմից:

776.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Սեբաստիա, Ս. Նշան, № 65, ՆԱ. 1926 թ., էջ 45—46

Ստացող՝ Վարդան
Վայր՝ Եզնկայ

ա

452 Արդ, աղաչեմ ամենեսեան, որք կարգայք կամ աւրինտկէք զսուրբ
աւետարանս, յիշեցէք եւ մեղաց թողութիւն հայեցեցէք Վարդան քա-
հանայի, եւ ծնողաց սորա Խոսրովի, եւ կենակցի իւրոյ Մամախարու-
նի, եւ դեռարուսիկ որդւոյ իւրոյ Պառխարանի, Յիշեցէք զկենակիցն
Նիկողոսի, ամէն, ի սուրբ աղաւթս ձեր, եւ աստուած զձեզ յիշէ յիւր
սուրբ արքայութիւնն, ամէն, Գրեցաւ վերոյգիրս ձեռամբ Վարդան
քահանայի, թվ. ՊԽԶ. (1397):

Գրիչ՝ Մխիթար

բ

452 Արդ, գրեցաւ յիշատակարանս ի Եզնկայս, ի յանուն Վարդան
քահանայի, որ ստացաւ զսա ի յարգար ընչից իւրոց, յիշատակ իւր,
եւ ծնողաց իւրոց փոխեցելոցն ի Գրիստոս, Լուս երիցու, եւ Մկրտիչ
իրիցու, եւ միւս Վարդան երիցու, եւ այլ ամենայն արեան մերձա-
ւորաց իւրոց, մաւր իւրոյ Զապելիւն, եւ մաւրքուրին Մամատիկմա, եւ
եղբարն Նիկողոսի, եւ դաւակի իմոյ Մկրտիչ սարկաւազի, եւ եղ-
բարորդւոյ Յակոբի, եւ Դաւթիւն, որ յաւետարանիս վերադինս աւգ-
նական եղեւ, եւ երիցու կնոջն Հատիկմ, եւ իւր մաւրն Քուրխարանիւն,
եւ պապուն Յովնանիւն, եւ իւր հաւրն Գիշուկիւն, եւ եղբարն Կարա-
պետիւն, եւս առաւել Մխիթարիւն, որ աւգնական եղեւ ի գինս...:

Եւ արդ, գրեցաւ վերոյգիրս ի սուրբ աւետարան ձեռամբ անար-
ժան երիցու Մխիթարի, թվ. ՊԽԶ. (1397), յունիս ամսոյ Բ. (2):

777.

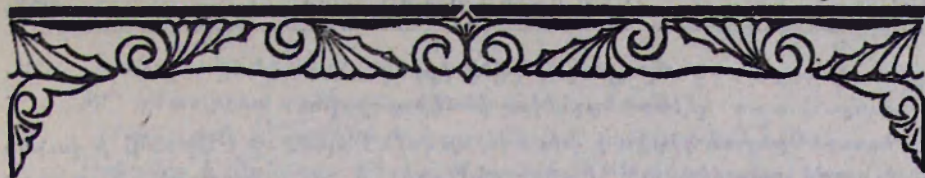
«ՅԻՍՈՒՍ ՈՐԴԻ» ԵՒ ՍԱՀԾԱՆՔ ՀԱՒԱՏՈՅ
ՆԵՐՍԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Եբեան 1555

Վայր՝ Երուսաղէմ

...Արդ, սկսեալ եղև սուրբ գիրքս, որ է Յիսուս որդի և Հաւատոյ
Արմատ, առաջնորդութեամբ հոգւոյն սրբոյ, ի սուրբ քաղաքս Երու-
սաղէմ, ընդ հովանեաւ սուրբ հրեշտակապետացս, և աստ կատարեցաւ:
328ա Արդ, աղաչեմ զաղօթասէր եղբարքդ և զուսումնասէր || մանկունքդ
սրբոյ Սիոնի, զի յընթեռնուլն ձեր զսուրբ գիրքս յիշեսցիք ի մա-
քուր աղաւթս զեբախտաւորք սուրբ գրոցս, և աստուած զձեզ յիշեսցէ
ի խնամս ողորմութեան իւրոյ, ամմէն:

Գրեցաւ սուրբ գիրքս ի թվիս Հայոց ՊԽԶ. (1397), ի յօգոստոս
ամսոյ ԻԲ. (22), և փառք տեառն աստուծոյ. իմոյ:

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏՆԵՆԻՆ ՎԱՐԳԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՅ

ԵՐԷԱՆ 1091

ԳՐԻՂ՝ ՊԵՏՐՈՍ

275ա ...ի թուականիս Հայոց ՊԽԷ. (1398) գրեցաւ Արարածոց Մեկ-
նութիւնս ձեռամբ մեղսպարտ ծառայի Պետրոսի փոռն գրչի, ի
խնդրոյ արժանաւորեալ կրանաւորի՝ Պետրոս քահանայի, որ է քուեր-
որդի տեառն Ստեփաննոսի, որ է յաթոռ սուրբ առաքելոյոյ Բար-
դղիմէոսի:

Արդ, յերես անգեալ աղաչեմ զդասս սուրբ հայրապետաց ե վար-
դապետաց և զերամս սուրբ քահանայից, որք հանդիպիք այսմ տառիս
յիշեցէք ի տէր մեր Յիսուս Քրիստոս զտէր Ստեփաննոս ե զտէր Տի-
րացու, որ է հաւրեղրաւորդի նորին և յոյժ ցաւակից սուրբ ուխ-
տիս, հանդերձ ծնաւգաւք և ամենայն ազգականաւք, և զստացող
սուրբ գրոցս՝ զՊետրոս կրանաւոր, որ ցանկացող եղև այսմ հոգևոր
աստուածային մատենիս, և յոյժ փափաքանաւք և ջերմ սիրով ետ
գրել զսա, յիշատակ իւրն, և ծն[աւգ]ացն իւրոց՝ հաւրն իւրոյ Ղաթա-
մանիմ, և մաւրն իւրոյ Աւագուհոյ, և այլ ամենայն արեան մերձա-
ւորաց իւրոց, և մեզ՝ ամենայն հաւատացելոց ի տէր մեր Յիսուս
Քրիստոս, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

Արդ, գրեցաւ սայ ի դառն և ի նեղ ժամանակիս, քանզի բազում
ի վշտի կա երկիրս այս վասն ծովացեալ և ըազմացեալ մեղաց մե-
րոց, զոր հրամաէ առաքեալ Պաւղոս եթէ՝ այժմու մեղքս առաւել է
քան զխաչահանուացն: Յայսմ ամի ըմբռնեցին զպարոնն Հայքաբա, որ
275բ էր յոյժ խնամակալու ազգիս քրիստոնէից, առ թաւել քան զնախ-
նիքն իւր, զի ըմբռնեցին զնա և գրին ի բանգի ի մէջ ծովու, և զաւ-
րաւք բազմաւք եկին ի Ձորմ Դիգա, և աւար հարին մինչ ի Զուլա-
մէրկ և ի Գաւառ, զոմանց զտուն այրեցին, զոմանց՝ զվաստակ կե-
րան և զպահուստն զամէն գտան, և զանառիկ ամրոց Անիմ առին, և
զայն որ խնացին, յետո հարկապահանջութեամբ աշարին իրր զկո-
ղոպուտ: Մեր յոյս և ապաւէնն աստուած է:

Միթէ նա կարճէ զչափ չարին,
Աւարտ առնէ պատուհասին,
Կանգնէ զաթոռ թաղաւորին,
Եւ առաւել քան, զոր էին:
Պարտ է առ տէրն ապաւինել
Դիրկ արկանել ոտից նորին,

* Բնագրում՝ (զոմանց):

Որ չթողու զմեզ իրր զհաւտ,
Առանց հովիւ ի մէջ դաշտին:

Գրեցաւ գիրքս ի գաւառս, որ կոչի Բարմն, որ է Ախրաւի, ի դուռնս սուրբ սոռքելոյն] Բարգուղիմէասի, ի հայրապետութիւն տեառն Ստեփաննոսի, և յիշխանութիւն Միր-Ալադնի և Ամիր-Ջէնդնի, որ է գեո ըմբռնած ի մէջ կղզոյն Ախթամարայ: Եւ խոշորութեան գրոյս և սխալանաց անմեղագիր լերուք, զի կարողութիւնս մեր այս չափ էր:

Արգ, աղաչեմ զամենեանս զպատահողք սորայ, յորժամ ընթեռնուք զսուրբ գիրքս, յիշեցէք ի սուրբ յաղաւթս ձեր զստացող սուրբ մատենիս՝ զՊետրոս, հանդերձ վերոասացեալ անուամբն և ամենայն դարմօք, եւ աստուած-ողորմի ասացէք նմա եւ իւրոցն, ամէն: Ընդ նմին զփօռն զրիչս զՊետրոս, և զԱստուածատուր քահանայն, որ զաւրինակն շնորհեց, եւ զԱկոբ կրանաւորն, որ զթուղթն կոկեց, որ եւ մարգասիրեալ եղբայրական խնամաւք կաթիլ մի ի ցաւոյ աղաւթից ձերոյ իջցէ յոսկերս մեր եւ լուսացէ զրազմաշարաւ ապականութիւն հողոյ և մարմնայ մերոյ, և գծնաւագն մերոց՝ զնեղելիսն և զմահացոյսն, և ձեզ՝ յիշողացք եւ մեզ՝ լսողացս, առհասարակ, վայելեսցի յոյս հանդերձելոց փառացն ի Գրիստոս Յիսուս ի տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեան:

779.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԹՂԹՈՑ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷՒՅ, ՍԱՐԳՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Երևան 7416 (աես նաև 1599 և 1740 թ. թ.)

Գրիչ՝ Պաւլոս

Վայր՝ ի քաղաքս Խալատան,
Ճամնէպ Կոստանդինուպոլսի

ա

447ա

...Արգ, ցանկացաւ եղեալ այսմ աստուածային գանձիս և անգին մարգարտիս աստուածասէր և հաւատարիմ, հեղահոգի եւ ողորմած, տանց աստուծոյ զարգարաւդ և սպասաւորաց նոցին տացաւ Արլաւիւմ վաճառական, որ էր վկայեալ յամենեցունց եւ հաւատարիմ գտեալ մեծամեծաց եւ փոքունց, և հլու հնազանդ առաջնորդաց եկեղեցոյ, նաեւ ուղղափառ հաւատով ամրացեալ: Սա փափագաւ եղեալ բանի մարգարէին, թէ՛ երանի, որ ունիցի զաւակ ի Սիրովն և ընտանի յԵրուսաղէմ, և գնացեալ ի ցանկալին ամենեցուն յԵրուսաղէմ, և երկրպագեալ տնաւրինականացն, եւ մասնաւորեալ աղաւթարարացն՝ որ անգ յընչից իւրոց եւ ուրախացուցեալ զամենեանս հոգեւոր ուսհիւք և մարմնաւոր: Եւ խոստացաւ երկնահանգէտ և սուրբ մենաստանին սրբոյն Յակորայ զգիրքս ցանկալի, որ կոչի Սարգիս Գիրք: Եւ ետ գրել իմոյ՝ անարժան քահանայիս և փցուն գրչի Պաւլոսի, որ գրեցաւ ի քաղաքս Խալատան, հանդէպ Կոստանդինուպոլսի, ի նեղ և ի նուրբ ժամանակիս, որ թուրքն խսարել է զմեզ և զՍտըմբաւի, վասն ծովացեալ մեղաց մերոց, և ակնկալութիւն և աղատութիւն ի վերուստ լիցի յողորմած տեառնէն, զի այս չորս տարի է, որ ըս-

447ր դուժք կու ցանկան մահու, որ եմք ի բանտի: Եւ ըդ փոքրէնի հայրն իմ՝ զՄտաբէռն ժրաջան քահանայն և զանձանձիւր ազաւթաւորն, և զմայրն իմ, և զամենայն ազգայինս իմ՝ զկենդանիս և զհանգուցեալս, յիշեցիք ի Բրիստոս մեղաց թողութիւն խնդրելով: Դարձեալ յիշեցիք ի Բրիստոս դարժանին յիշատակի զԱրքեան մղտեսին, որ ետ զմատենան սուրբ ի մեծ և յաւաղ եկեղեցին՝ ի սուրբն Սարգիս, յիշատակ իւր և իւրոցն ամենայնի: Եւ մի ոք իշխեսցէ հանել զսա անտի, զի մի պատժեսցի յաստուծոյ և յամենայն սրբոց...:

Արդ, զընցաւ սա ի թուականութեանս Հայոց ՊԽԷ. (1398):

Բ

419ա Բրիստոս աստուած, ի քո անաւոր և ի սոսկալի գալըստեան ողորմեա ստացողի դրոցս մղտեսի Արքեանմիւն, և ծնաւդացն իւրոյ՝ Ոսկիծամիւն և Մարեմտիկն. և եղբաւրն իւրոյ Յովաթեմիւն, և քուրոջն իւրոյ Նուրխաթեմիւն, և կնոջն իւրոյ Մամուշխաթեմիւն, և ամենայն համաւրէն ազգականաց իւրոց ողորմեսցի աստուածն ամենեցուն, ամէն: Նաեւ ինձ՝ ողորմելի և անպիտան գրչիս Պաւլոսիս, և հօրն իմոյ Մաթէոս քահանայի, և մաւրն իմոյ Արուզիւն, և երկուսեան քեւրցն իմոյ՝ Թամբայիւն և Մարիամն, և կնոջն իմոյ, և մօրքուրոջն իմոյ՝ Աննայիւն, և որդոյն իւրոյ Յովաթեմիւն քահանային, և այլ համաւրէն ազգականաց իմոյ՝ կենդանեաց և մեռելոց, ողորմեսցի աստուած ամենեցուն առհասարակ, ամէն: Այլ և կարգացողաց և լսողաց և ամենայն ժողովրդեանս, և որ դամէնն ասէ, ամէն: Ընդ նմին յիշեցիք յազաւթս ձեր զվարպետն իմ զՍտեփանոս Նաւեթաւոց զանհաս գրիչն, և զանդրանիկ որդին իւր զՅովաթեմ քահանայ, և զծրնաւդսն իւր, և զեղբարսն իւր՝ զտէր Գրիգոր եպիսկոպոսն, և զՈւնտիք ծաղկաւղ, և զՅովաթեմիւն զանհաս գրիչն, և զամենայն համաւրէն ազգայինս իւր յիշեցիք յազաւթս ձեր, ամէն:

Ազաւթմ զգաստ սուրբ քահանայիցդ, յորժամ կարգայք և կամ աւրինակէք, նա խոշորութեան և կամ սղալանաց մի մեղադրէք, զի կար մեր այս չափ է, զի ի նեղ և ի դառն ժամանակիս գրեցաւ, որ երեկ անաւրէն թուրքն բաղում զաւրօք և հեծելաւք ի վերայ Ղալաթեմիւն, շատ աւէր արաւ ի քաղաքիս դուրս, և մեք ի նեղութիւն և ի շարչարանք էաք գիշեր և ցերեկ, և կարաւտ էաք դժաւ միւլ թացնի: Յայս նեղութիւն և ի դառն ժամանակիս գրեցաւ գիրս, կրկին և երեքկին կու աղաչեմ զձեզ՝ զգաստ քահանայիցդ, որ սղալանաց կամ խոշորութեան մի մեղադրէք, զի կար մեր այս չափ էր:

Գրիչ՝ Զաքարայ
վայր՝ Աղքատար

271^ր Արդ, զրեցաւ սուրբ աւետարանս ի կողիս Աղքատար, ընդ հովա-
նեաւ սուրբ Խաչիս և սուրբ Նշանի, ի հայրապետութեան տէր Դաւթի,
և ի թուին Հայոց ՊԽԸ. (1399), ձեռամբ մեղապարտ և անարժան
Զաքարայ անիմաստ և ախմար դրչի, և անընդունակ գոլով յարուեստ
272^ա գրչութեան և բաղում մեղաց ցնորիւք պաշարեալ, այլ ըստ | | | ում
դոր պարզեցաւ մեղ մարդասէր հողին, [բա]ղում աշխատանաւք զրեցի
անարժան ձեռաւք իմովք, ի ստոյգ և յընտիր աւրինակէ, կենաւք
տառապանաւք և բաղում պանգիտութեամբ: Արդ, որ ճաշակէք յաս-
տուածային բուրաստանէս և յամենալի սեղանոյս, որք պատահիք
սմա տեսութեամբ կամ ընթերցմամբ, յիշեալիք յաղաւթս ձեր (ստա-
ցող սորա զՊաղիկ, և զԹնողքն՝ զԱրքայեամ և զՄարեմ, և զԵղրարքն,
և զպտպն, և զորդին, և զգուստրն. և ետ զսա ընծայ ի սուրբն Ստե-
փանոսի Նախավկայն յՈստան քաղաքի, և յորժամ ընթեոնուն յիշեն
զՊաղիկ և զԹնողքն, և աստուած ողորմի ասեն):*

Ընդ նոսին և դանպիտան գրիչ Զաքարայ, և դմեր Թնողքն՝ զՄկր-
տիչ քահանայ և զԹանգիստքուն, և գուսուցիչն մեր զՎարապետ կրաւ-
նաւոր, գհանգուցեալն ի Քրիստոս, և զԵղրարքն՝ զՎարապետ քա-
272^բ հանայ և զՅովնան, որ աշխատեցաւ ի նիւթ թղթիս, և զԽաչիկ,
և զԵրոյն մեր Խէրիստքուն. որ բարի մահուամբ հանդեալ ի Քրիստոս,
և զամենայն ազգականքն մեր՝ զկենդանիք և գհանգուցեալք: Եւ որք
զմեզ յիշէք սրտի մտաւք և դուք յիշեալ լիջիք յառատ յողորմու-
թեանն աստուծոյ, որ է աւրհնեալ գովեալ և բարեբանեալ այժմ և միշտ
և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Գրիչ՝ Յովն[անն]
վայր՝ Շուշանց գիւղ

Գրեալ ի սուրբ ուխտն Վարագայ ձեռամբ Յովն[անն] գրչի,
ընդ հովանեաւ սուրբ Նշանին Վարագայ, ի գեաւղս Շուշանց ի դուռն
սուրբ Գէորգայ դաւրավարին, ի հայրապետութեան տէր Սաեակայ՝

* Ուղղագրի փակագծերում եղող հատվածը գրված է այլ ձեռագրով ու այլ թանգով:

առաջնորդին Վարազայ, և զրաւր Պաւղոսի նախորդ առաջնորդին, ի թվ. Հայոց ՊԽԸ. (1399): Յիշեցէք զՏիրացու կրանաւորն, եւ զտէր Ստեփաննոսն, եւ զծնողսն իւրեանց՝ զՀայրապետն եւ զԴաւապետն, զՇնոհորն եւ զՍամէլիք, եւ զպապն նորին զՍաւարն, եւ զԱւետիս քահանայն, զՋեանթաթաւն, եւ զԳուրգիսաթաւն... զՆորատիւնն, եւ զՍահմատիւնն... եւ զԵրեցս երանեալ Սիմէոն բարունապետն, որ եղեւ պատճառ եւ ուսուցիչ գործոյս գրագրութեան, տուեալ նուէր սուրբ առաքելոցն Բարդուղիմէոսի:

782.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻՆ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՅ

Երևան 1136 (աես նաև 1381 թ.)

Հետ. ստացող՝ Կարապետ

222ա Կամաւն աստուծոյ ամենակալին ես՝ Կարապետ արեղայս, յամի ՊԽԸ. թուականիս Հայոց տոմարի (1399), սաացայ զցանկալիս րաղմաց, զգանձս անկապուտ փարթամութեանց՝ զՄեկնութիւնս Արարածոց, ի վայելու՞ն անձին իմոյ և ի սփոփանս մտաց՝ աստի կենացս, և յետ աստեացս՝ յիշատակ ինձ, ե հաւր իմոյ Ջաթալիսն, ե մաւրն իմոյ Թաղալմիքիւն, և մաւրաքերն իմոյ Խոյանդիւն, և այլ արեան մերձա[ւորա]ց և երախտաւորաց իմոց և ամենայն ազգականաց: Որք հանդիպիք զաստուած-ողորմին անյապաղ ասացէք, և աստուածն, որ առատն է ի տուրս բարեաց, մեզ և ձեզ ողորմեսցի, ամէն:

Այլ և զուսթայ Միլիշէն յիշեցէք:

783.

ՏԱՂԱՉԱՓՈՒԹԻՒՆՔ ՆԵՐՍԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

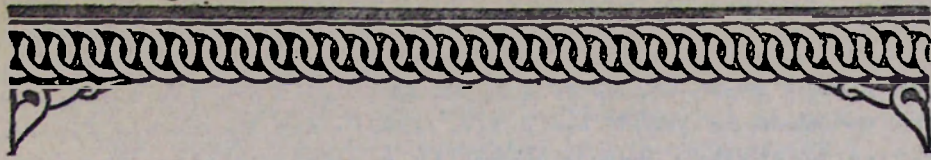
Երևան 1537

Գրիչ՝ Յովաննես
վայր՝ Սանաիւն

191ա Արդ, ի սպառեւ ժամանակի,
Եւ թ. վերջին ալմ դարի,
Դէպ մեզ եղև փոփոխելի,
Դալ բնակիլ ի յմին տեղի,
Ի զրան քաւարանի,
Աստուածարնակ այս տաճարի,
Յերկնահանգէտ տանս սլանծալի,
Զոր Սանաիւն վերաձայնի,
Տկար ոգւով ի պանգրխտի,
Ծաւեալ անձամբ ողորմելի,
Փարատելոյ ճարակ չլինի
Ու ոչ մխիթար ի սոյն վշտի:

...դ, զամենայն վիշառ և զաղէտո կոկծելիս ո՛ր կարէ պատմել զերկնահտնդէտ սուրբ աթոռիս, զսպառելն յիշխանաց և ի հոգեկիր 191ր արանց, թափուր և զատարի ի փարթամ արդասեաց: ॥ Եւ մեք ի սոյն ժամանակի եկեալ ընտելեցաք ընդ հովանեաւ Աստուածածնիս, երկու եղբարքս հարադաա՝ Յով[ա]ն[ն]իս և Ղազար սոսկանուն վարդապետ, ալ միեղէն եղբայրութեամբ: Եւ այո ոչ ըստ արժանեաց մերոց այլ թէ ինքս կամեցաւ, զի աւտար և հ[եռի] էաք յայսմ գաւառէ, և կոչեցաք յետին սպասաւոր այս դերահռչակ սուրբ ուխտիս: Եւ սկսաք շարագրել զերկուս կտակս ի մի ափեակ, այլ և յուսացաք ի զօրացուցիչն Գրիստոս. և զրեցաք շնորհիւ տեառն զսա անջինջ յիշատակ նախնեոց և հոգւոց մերոց: Արդ, դրեալ եղև սա ի ժամանակս թագաւորութեան Գէորգեա որդւոյ Բագրատ յաղթող և հօր արքայի, զի յաւուրս սորա եղև խորին խաղաղութիւն կողմանն Վրաց, ձեռամբ Զաւաճիսի և Յեռաճիսի սիրասնունդ աշակերտի: Արդ, աղաչեմք զձեզ հեղարար սիրով, զի որք աւգտիք ի սմանէ յիշեցէք ի դերամաքուր յաղթս ձեր զծրողքս և դայլ աշխատակից եղբարքս՝ զԿիրակոս, և զՄաթէոս, և զՎերոյդրեալքդ, և կողկողադին դիմօք ծնաւդիկն մեր, որ է սպասաւոր այս միաբանութեանս...:*

* Բազրատ Զ.-ի որդի Վրաց Գեորգի է. թագավորը զահակաւել է 1394—1407 թվականներին: 1399 թվականին Լանկ-Թամուրն արշավեց Վրաստան և «զամենայն արս կոտորեաց... զկանայս և զաղայս դերի խաղացոյց՝ անթիւս և անհամարս» (տես № 784 հիշատակարանը): Գեորգիի թագավորութեան հաջորդ տարիները նույնպէս արհավիրքներ էր ու անընդհատ պատերազմներ ի տարիներ էին: Մուսն հիշատակարանում, սակայն, գրված է, թէ՛ «յաւուրս սորա (Գէորգեայ) եղև խորին խաղաղութիւն կողմանն Վրաց», ուստի և այն գրված պետք է լինի 1399 թվականից առաջ: Վերոհիշյալ նկատառումներով հիշատակարանը տեղագրում ենք 1399-ի թվաշարքում, համարելով այդ տարեթիվը նրա գրութեան վերջին հնարավոր ժամանակագրական եզր:

ՄԵԿԼՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷՒՅ ԹՂԹՈՑ ՍԱՐԳՍԻ
ՇՆՈՐՀԱԼՈՅ

Երևան 5435

Գրիչ՝ Գրիգոր [Խաթեցի]

վայր՝ ի վանս Սուխարայ, որ այժմ աօի Խառաքատ

ա

469բ

...Ջոը և ի նոյն շնորհաց հողոյն լրջեալ երիցս երանեալ և եր-
ջանիկ վարդապետն սուրբն Սարգիս՝ վարտեսուչն և անւանի իմաս-
տասէրն Հայոց և իւրիւն փիլիսոփայն, որ վասն խոնարհութեան հո-
ղոյն և լուսաւոր մտացն անսութեան շնորհընկալ եղև յաստուածային
հողոյն: Եւ զի Սեաւ Սարգիս անւանեցաւ, վասն զի մթնատես էր և
խրթնահայեաց, Սա մեկնեաց զԿաթողիկեայս... ի թըւականիս Հա-
յոց ի ԶՃ. և Դ. (1154) ամին, և յայտնեաց զիմաստս հոգոյն, որ ի
նոսա, և զանձ անկապուտ եթող եկեղեցւոյ սրբոյ և ուսումնասէր
մանկանց նորին: Եւ է սա ի պարծանս պայծառութեան Արեւելեան
տանս Թորգոմեան, այլ և յամենայն ազգս, որպէս և ասի բան, եթէ
ի լսել զգարմանալի համբաւ սորայս գեղեցկութեան... ազգն Ֆռան-
կաց, վաղվաղակի, անյապաղ փութով տարեալ թարգմանութեամբ ի
Հռոմ...:

470բ

...Այսմ երևելի և մեծ ճոխութեանս ցանկացաւ այր ոմն կուսա-
կրօն քահանայ և մանկամիտ արեղայ զՍտեփաննոս անուն, լերդահա-
տոր եղբայր հոգևոր մատնադէպ և փրցնազիր զըծողիս Գրիգորի, յի-
շելով զասացեալն ի մարգարէէն, թէ՛ երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն
և յիշատակ բաբի յԵրուսաղէմ: Վասն որոյ ստացաւ զսա, եռափափազ
սրտիւ ետ գրել զսա մեղսամած գրչիս: Եւ ևս՝ հարկեալ ի սիրոյ և
յեռատարփ փափազանաց նորա առ ցանկալի մատենաս և ըղձալի
կտակարանս, մոռացա զտակարութիւն մարմնոյս և զաղկաղկութիւն
եղկելի անձինս տառապելոյ: Եւ ձեռն ի գործ արկեալ գրեցի ըստ
իմում կարի, թէև կատարելոյն անախորժելի, և յանկ հանեալ, յա-
ւարտ սորին ժամանեալ հասի, ողորմութեամբ աստուածամաւր տի-
րածին կուսի, ի դառն և ի չար ժամանակիս, յորում դաւբացեալ է
ի վերայ աշխարհիս կարապետ Նեոխն և արբանեակն սատանայի,
մարդն անաւրէնութեան, որդին կորըստեան և ժառանգն անդնդային
դժոխոց, պեղծն անագորոյն և անխնամ արեանարբուն Լամկա-Թա-
վաւրն կռեցեալ, որ վասն ծովացեալ մեղաց մերոց անբարկանալին
աստուած բարկացաւ և բարեբարութիւն նորին մեղի բարկութիւն
դարձաւ, քաղցրն դառնացաւ, և բարին յեղափոխեցաւ: Եւ տյա Դ.

(3) անգամ չարն այն և գաւազանն խրատու սաստիցն աստուծոյ ելեալ ի վերայ աշխարհիս պատուհասիւ։ Նախ և առաջին ելանել աստուածասատ չարին եղև ի ՊԼԴ. (1385) ամին թրւականիս մերում, որ ել ի վերայ Պարսից աշխարհին և աւերեալ գերեաց զՊարսկաստան և Հայաստան դամա Բ. (2), մինչ ի յաւարտ ՊԼԶ. (1387) ամին, յորում եղեն շատ աւերք, արեանց բազմաց հեղուհն, և սովք, և սասանութիւնք անթիւք։

Եւ դարձեալ ի ՊԽԲ. (1393) ամին ել և էջ ի Բաքիում, և աւերեալ դամենայն Առքեստան, ել յերկիրս Հայոց՝ կրկին աւերմամբ, և գերելով անց ընդ Պառնակն Հննաց, և գնաց բարկութեամբ ի վերայ 471ա արքային Հննաց, և անդևս և արար շատ աւեր և գերութիւն, և յաղթեաց նոցա։ Բայց և ինքն տկարացաւ զաւրաւքն ի սովոյ, և անթիւք պակասեցան ի զաւրաց գոռողին այնմիկ։ Եւ անտի դարձաւ բնդ Դուռն Ալմաց, և գնաց յաշխարհն իւր։ Եւ դարձեալ զաւրացաւ սպայիւք և հծծելաւք, և խաղաց, գնաց ի Հնդուստան, և անտի ևս բազում աւարաւ և փղաւք դարձաւ մեծաւ յաղթութեամբ ի տեղի իւր՝ ի Սամարղանդ։

Եւ մինչ սակաւ մի խաղաղացեալ երկիր վոքք ինչ ոգի առին մարդիկ ի սաստից ցասմանէ չարին, արքայն վրաց Գորգի անարի յաղթութիւն ինչ արարեալ... եկն ի դղեակն Երրնջաղայ ի գաւառին Նախջաւանայ, և եհան անտի զորդի Ահմադ դանին՝ զսուլտան Տաիքըմ, որ էր հարեալ ի զաւրացն Թամուր-Լանկին յՊԼԵ. (1386) ամէն մինչ ի ՊԽԸ. (1399) ամ թրւականին, դամա ԺԳ. (13)։

Վասն որոյ մըմըռեալ գազանութեամբ կատաղին այն Լանկ-Թամուրըմ, և դարձեալ ել երրորդ անգամ անթիւ զաւրաւք բազմութեամբ, առաւել քան զառաջինն և գերկորդն։

Եւ եկն, եկաց ի վերայ աշխարհին Վրաց յաշնանային յեղանակէն, մինչև յամառնայինն, ամիսս է. (7), աւելի և ոչ պակաս։ Եւ առեալ բազում ամրոցս, և սպան զբազումս ի նոցանէ, մինչ գրեթէ դամենայն արս կոտորեաց, զորոց զկանայս և զտղայս գերի խաղացոյց, անթիւս և անհամարս։ Որոց տեսողքն աղիողորմ աղետիցն, ոչ միայն քրիստոնէից այլ և յայլասեռից, որք տեսանէին զայնպիսի անմեղ գառինսն մատնեալ ի ձեռս արիւնախանձ և մարդադէմ գազանացն, որ ոչ կանանցն խըզճային, և ոչ տղայոցն ողորմէին, ոչ ի հիւանդսն գթային, և ոչ ի կարիսն նայէին, ոչ ի յալեացն հարկէին, և ոչ ի մատաղ մանկունսն խնայէին, այլ անողորմաբար հետիոտս տանէին՝ մերկ, բոկոտն և զլուխ ի րաց։ Եւ որք ոչ կարէին գնալ՝ քարամբք սպանանէին և անցեալ գնային։ Եւ որք զայնպիսի կրսկիծսն տեսանէին, ասէին լեռանց, թէ՛ անկերուք ի վերայ մեր, և բլրոցն, թէ՛ ծածկեցէք զմեզ։

471բ Արդ, յայտ դառն աւուրքս և յահագին ժամանակիս յանկ ելեալ կատարեցաւ սա, ի թրւականիս մերում ՊԽԹ. (1400) ամի, ի հայրապետութեան տեառն Դաւթի նահանգիս Ախրամարայ, ի գաւառիս Գաղբերոււնայ ի վանս Սուխարայ, որ այժմ ասի Խառաբաստայ և այլաբանի խեղաբարձայ, Ընդ հովանեաւ հոյակապ և հոչակաւոր,

բարձրարևրձ և սլայծառաշէն, զըմբեթարգ և հրաշագեղ, դեղեցկայարմար սուրբ տաճարիս, որոյ անունն ամենամաքուր և սուրբ աստուածածին Էրուսիկ Մարիամու կառուցեալ կայ: Յառաջնորդութիւն սուրբ սուխտիս հեղահողի և բարի հովի տէր Ջաֆեռի և պիսկոպոսի՝ շինարարի և բարեսիրի, առ ոտս երջանիկ և բարեբարւոյ, հանդարտ և հրմտավարժ վարդապետի, ամենագով և հանճարեղ, գիտնական, իմաստնական, և արդիւնական, մեծանուն Սաքգիս բարունապետի:

Արդ, գրեցաւ սա ի վերոյասացեալ սուրբ ուխտին խառնաբանտայ: Եւ վասն վրդովմանց աւուրցս, որ զաւրքն Լաւկ-թաւուրիմ պատեւրագ և աւերման աղագաւ անցեալ խաղացին ի տունն Գաւրագ: Եւ մեր խրտեալ ի կայանից մերոց իջաք ի յԱռքնիկ, և անդ գաղարեալ կեցաք աւուրս, և է. (7) տետրիկ անդէն գրեցաւ, և կատարեալ վճարեցաւ լուսազարդ դիրքս ընդ հովանեաւ սրբոյն Սաքգսի և Անանիայի:

Ո՛վ մանկունք սուրբ եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք սմա և օգտիք ի սմանէ, յիշեցէք ի Քրիստոս սրտի մտաւք և բարի կամաւք զվերոյասացեալ ստացող սուրբ գրոցս զՍտեփանոս արեղայ և զգծող սորին զԳրիգոր՝ խնդրող բանի: Նայ և զխաչատուր սրբակրան քահանայ, որ վասն քարտիս հող տարաւ և ի գին թղթիս մասնաւորեցաւ, Ուրաւնի խաչատուր երէցն ի Բաղիշոյ, այլ և զՅակոբ սարկաւագ կոկիչ քարտիս, և զՍաքգիս քահանայ կազմող գրոցս յիշեցէք ի բարի, յիշողն յիշեալ եղիցի, և որ զաստուած-ողորմին ասէ, աստուած նմա ողորմի: Մանաւանդ սիրելի եղբաւրն մեր Յովանն արեղայի, որ լըբջմիա սրտիւ և յաւտար կամաւք զաւրինակն շնորհեաց: Յաշնան, հրորտից ամիսն ի ԺԳ. (13), յաւուր յիսնակամտին սկսեալ եղև գիրքս, և յամօան հրսրտիցն Լ. (30) աւարտեցաւ, յաւուր հինգշաբթոյ, աթոռոց Աստուածածնին:

Ծաղկող՝ Ներսէս

Բ

453ա ԶՆերսէս պատանի՝ նրկաբաւզ խորանիս՝ եղբայր վարպետ Յովաննիսիմ, յիշեցէք:

Ստացող՝ Սաւել

Գ

125ա Նաև զստացող գրոցս՝ զայրն բարեմիտ, զմիակեցն Սաւել և զքոյրն իւր զՅիրանց, որ զողջախոհութեամբ անցուցին զկեանս իւրեանց ֆնացեալ յամուսնոց, և այլ ոչ զուղեցան ըստ նմանութեան տատրակի, կացին, ֆնացին շատ ամաւք շէն տուն ունելով իւրեանց աշխատութեամբն, և բազում արդիւնս առնէին կարաւտելոց և չքաւորաց՝ ողորմութեամբ և փոխաւորութեամբ աղքատաց և տնանկաց, վանաց և ուխտականաց, կարգաւորաց և շրջականաց՝ զամենեցուն կարիս կատարեալ և զկարաւտութիւնս լրացուցեալ, աստուած իւր ամե-

* Սանվելը Հեռազրի երկրորդ ստացողն է, հնագրական տվյալներով նրա հիշատակարանը գրված պետք է լինի 1400-ից մի քանի տարի միայն հետո:

նառաա ողորմութեամբն քաղցր աչաւք հայի ի Սաւուրի և ի Տի-
րանցն, և ի ծնողս նոցին՝ ի Կիրակոսն և յԱռաքելայն, և ի զաւակս
նոցին, ամէն:

785.

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Շ Ո Ւ Ն Չ

Երևան 348

Գրիչ՝ Յովանէս
Վայր՝ Հիգան Բաղա

ա

555բ ... Եւ արդ, ես՝ յետինս ի մանկունս եկեղեցւոյ և տրուպս ամե-
նայն վարդապետաց՝ Յովանէսն վարդապետ,* ցանկացող եղէ աս-
տուածախաւս և եղեմական ծաղկաւէտ բուրաստանիս՝ աստուածաշնչի,
և ետու դրել զսայ յիշատակ հոգւոյ իմոյ և ծնաւդացն իմոց...

Եւ արդ, դրեցաւ սուրբ աւետարանս այս ձեռամբ մեղապարտ
Յովանիսի անիմաստ և ախմար դրչի, յ[ը]նտիր և ի ստոյղ աւրինակէ՝
կենաւք տառապանաւք և բաղում պանդխտութեամբ, ի մեծ թուիս
Հայկազեան սեռի ՊԽԹ. (1400), ի դաւառիս և ի քաղաքիս Հիգան կո-
չեցեալ, ընդ հովանեաւ սրբունոյ Աստուածածնին, և սրբոյն Սարգսի
զաւրավարի, և Դէորդեայ սակաւ հեռի, ի հայրապետութեան Կիլիկեց-
ւոց տեառն Կարապետի, և ի մերոյ հայրապետութեան Ռշտունեաց,
որ յԱղթա[մա]ր կղզի՝ տեառն Դաւթի՝ եղբաւրն տեառն Զաքարիայի,
զի նման հնոյն մարգարէի վկայական արեամբ փսիի յանաւրինաց:

Որոգայթի բռնեցաւ յանկարծակի,
Բնաւ չկայր մեզ յիւր մարմնի,
Այլ անպատճառ նայ քարկոծի,
Բորբոքեցաւ հուր յՈստանի,
Բարկացաւ տէր նորս Իսրայէլի,
Այլ տէր աստուած ամենայնի
Զտէր Դաւիթ պահէ անսա[սան]ելի:
Եւ թագաւոր մեզ չերեի,
Որ ի մատենան գծադրէի,
Թաւուր-Լաւգիւն Սըմըրդնի,
Որ կարծրացաւ նայ յաշխարհի,
Արձանացեալ դէմ ամէնի:
Ալանաց Դուռն բացուի,
Այն, որ փակեալ էր վաղեմի,
556ա Թաւուրն եկեալ չար || ուժգնակի
Եւ գկծեցոյց գամէն հոգի:
Եկեալ եհաս ի Վրաստանի,
Հառ բաղում առ և գերի:
Աշխարհս ամէն կայ յերբերի,
Որպէս ճնճղուկ, որ ի ճղի:

* 1ր և 441ր էջերում կան այս հովանանքի վարդապետի նկարները:

Մերդ, յայսմ նիդ ժամանակի,
 Որ բնաւ դառն է եւ լտի,
 Եղև լրուծիւ այսմ տառի,
 Աստուածաշունչ սուրբ մատենի,
 Որք հանդիպիք դուք այս գանձի,
 Եւ կամ աւղաիք սիրով սրտի,
 Միշտ յիշեսցիք անձանձրալի
 Զմեծն Յովհաննէս բարունի
 Եւ զծնաւդսն իւր ըստ մարմնի...*

Ընդ նոսին և զիս՝ զանպիտան և զախմար դրիչ զՅովանէն սու-
 տանուն քահանայ, և զհայրն իմ զՄկրտիչ քահանայ, որ տարածամ
 վիթխեցաւ ի Բրիստոս և սուղ անմխիթար եթաղ ինձ... յիշեսցիք զիս, զի
 յոյժ բարի էր ընդ թեմամբ, և ես վասն այնորիկ զտկար անձս դատեցի,
 զի սայ և մեզ յիշատակ լիցի, և զմայրն իմ, և զեղբարսն իմ՝ զԶաքարայ
 քահանայ և զՆերսէս սարկաւադ, և զերախտաւոր մեծ մամն մեր զԵլիսա-
 բուն, որ սնոյց զմեզ, և զամենայն արեան մերձաւորսն մեր, և զԳրի-
 զոր քահանայ, և Ստեփաննոս քահանայ՝ որդի նորին։ Յիշեցէք ի
 Բրիստոս զբարեսէր և զշնորհազարդ տանուտէրն՝ զպարոն Ամիրմովն,
 և զծնողսն իւր, և զծաղկազարդ սրդիսն իւր՝ զԱստուածատուրն, և
 զպարոն Ումէտն, և զկենակիցն իւր զՄարիմելէն, որ զթուղթս շնոր-
 հեցին զրոցս, եղիցի դիրքս այս յիշատակ սոցին. և ընկալցի զսայ
 տէր, որպէս պատարադ անուշ, ընդ Արարեացն և ընդ Սարայեացն։
 Յիշեցէք ի Բրիստոս և զԴաւիթ իմաստայեղց տանուտէրն, որ զվարձ
 զրոցս, զոր ի նայ յանձնեալ, որ անպակաս ի մեզ հասոյց։ Այլ և
 սխալանաց և խոշորութեան զրիս անմեղադիր լերուք, զի յոյժ աա-
 ռապանաւք զրեցի զսայ, և ձանձրանայի յոյժ, և զսխալանսն ի սմայ
 եղբայրաբար ուղղեցէք։ Եւ աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց,
 տացէ ձեզ՝ յիշողացդ և մեզ՝ յիշեցելոցս առհասարակ զկեանսն ան-
 վախճան և զփառսն անպատում, ամէն։

Բ

489բ ... Գրեցաւ սա ի թուականութեանս հայոց ՊԼԹ. (1390), ի յա-
 նապատս Նորշիմայ, որ մանուկ սուրբ Նշան կոչեն, ընդ հովանեաւ
 սորին և այլ սուրբ եկեղեցեացս. ի վայելումն սայ եղիցի Յովանէն բա-
 րունապետին...**

Գ

Աւաղ ժամանակս ասեմ՝ զտատանեալս յալեկոծութիւն, ի յան-
 պարտելի ազդէն յանողորմ ի Թամուր-Լանգէն։

* Մոզնեբի անվանց լրացման համար գատարկ է թողնված մեկ և կես տող։

** Սույն հիշատակադրութեան տվյալով ձեռագրի ընդօրինակութեան սկսված է
 եղել դեռևս 1300 թվականին, բայց ավարտվել է 10 տարի անց՝ 1400 թվականին (տես՝
 էջ 630)։

Աստէն եմք մեղօք խրտտեալ,
Անպատում սահիւ փախուցեալ,
Ա՛յ, վա՛յ, ընդդէմ անդէնին կապեալ,
Ուր անշէջ հուրըն կայ ի վառ,
Վասն աստուծոյ դինահար:
Զիս յիշ[եցէք] ի Գրիոտոս:^{*}

786.

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

Նրեան 6827

Գրիշ՝ Սիմէսն
վայր՝ Տաթև

363բ ... Արդ, ցանկացաւզ եղեալ աստուածային ե հոգեկեցոյց մատե-
նիս ոմն անունն Երեմիա ե սարկաւազ, ըստ բանի մարգարէին, որ
ասէ՝ երանի, որ ունի զաւակ ի Սիոն, փափագեցաւ տենչմամբ սրտին
և ստացաւ իւր յիշատակ յաւիտենից ե առիթ փրկութեան հոգւոյ:

364ա Արդ, զրեցաւ աստուածային զանձարանս, || որ կոչի Մաշտոց ե
Քահանայաթաղ՝ ամենայն որպիսութեամբ, ի սուրբ ուխտս ե յաթոոս
Եւսեպի ի սուրբ առաքելոյս, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս,
և սուրբ Հոսաւորչիս, և այլ միահամուռ սրբութեանցս գումարելոց
աստ, իշխանութեան տեղոյս ի բարի շառաւիղէ քնացեալ պարոն
Սմայտի ե Բաւրդի, զոր աստուած ընդ երկայն աւուրս պահեցէ
դսոսա, ի յառաջնորդութեան ուխտիս քաջ ե տրի հսկողի, բարունաց
պետի ե ընդդիմի հարկանողի, ուղղափառութեամբ ե ամենայն ճար-
տասանութեամբ, հերձուածողացն զնդի [Գրիգորի Տաթևացւոյ], ի զառն
և յանձուկ ժամանակիս ե անիշխանութեան աշխարհիս Հայոց, որում
ի մեծ վտանգի կային քրիստոնեայք ի ձեռն այլազգաց, որ կոչին
364բ ջղադայք: || Ձեռամբ մեղսամակարթ ե դառածեալ անաւրէնութեամբ ե
փցուն ե անարժան զրչի Սիմէսնի ե պիտակ աշակերտի, որ զանունս
միայն ունիմ, և ամենայն բարի գործոց թերի:

Արդ, յերեսս անկեալ աղաչեմք զամենեսեան ըզձմամբ սրտիս,
որք հանդիպիք սմա յաւրինակելով կամ կարգալով կամ տեսութեամբ,
յիշեցէք զստացաւզ սորին՝ զվերասացեալ մանուկն զԵրեմիա, ե զա-
մենայն արեան մերձաւորսն իւր ի Գրիոտոս աստուած յոյսն մեր,
նախ՝ զպապն Ստեփաննոս, և զհայր նորին Սարգիս, և զմայրն Ճիւս-
իւսթուն, և զեղբարսն՝ զՅովնէս ե զՍիւրտիշ ե զԹովմա, և աստուած
զձեզ յիշէ: Նաեւ զիս՝ զանարժանս, արժանի առնել միոյ տէր ողորմի,
365ա թերևս թողութիւն զտից բազում յանցանաց իմոց, և խոշոր || ութեան
զրոյս անմեղազիր լերուք, զի այսչափ էր կար մեր, զոր և աստուած
վայելել տացէ մինչև ի խորին ծերութիւնն, զի ստացաւ զսա ի հա-
լալ արդեանց իւրոց բազում աշխատութեամբ ե սիրով: Գրեցաւ ի
թուարերութեանս հայոց ՊԽԹ. (1400)....

* Գրված է 198ա էջի ներքին լուսանցքում:

737.

Ա Ս Տ Ո Ի Ա Ծ Ա Շ Ո Ի Ն Ձ

Երևան 84

Գրիչ՝ Յոհան Ապարանքերցի

ա

44ա Փառք... որ ետ կարողութիւն տկարութեանս իմ հասանել յայսմ նվազ ի փառք Բրիստոսի, ի թվականիս Հայկազեանս տօմարիս ՊԽԹ. (1400), և ի թվին մարդեղութեան տեառն մերոյ և փրկչին Յիսուսի Բրիստոսի ՌԳՃ. (1400), և ի թագաւորութեանն Թաւմուրին և որդոնորա Միքայելի: Յայսմ ամի շարժեցան զօրքն Շամա, որդի Իլդրու-մին ի վերայ Թաւմուրին:

բ

121ա Զնուաստս և զապիկար գրիչս՝ զՖրա Յոհանէն Ապարանքերցի, յիշեա Բրիստոս աստուած ի քո սուրբ արքայութիւնդ:

788.

ՀԱՐՑՄԱՆՅ ԳԻՐԳ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՅԻՈՅ

Երևան 3106

Գրիչ՝ Յովան

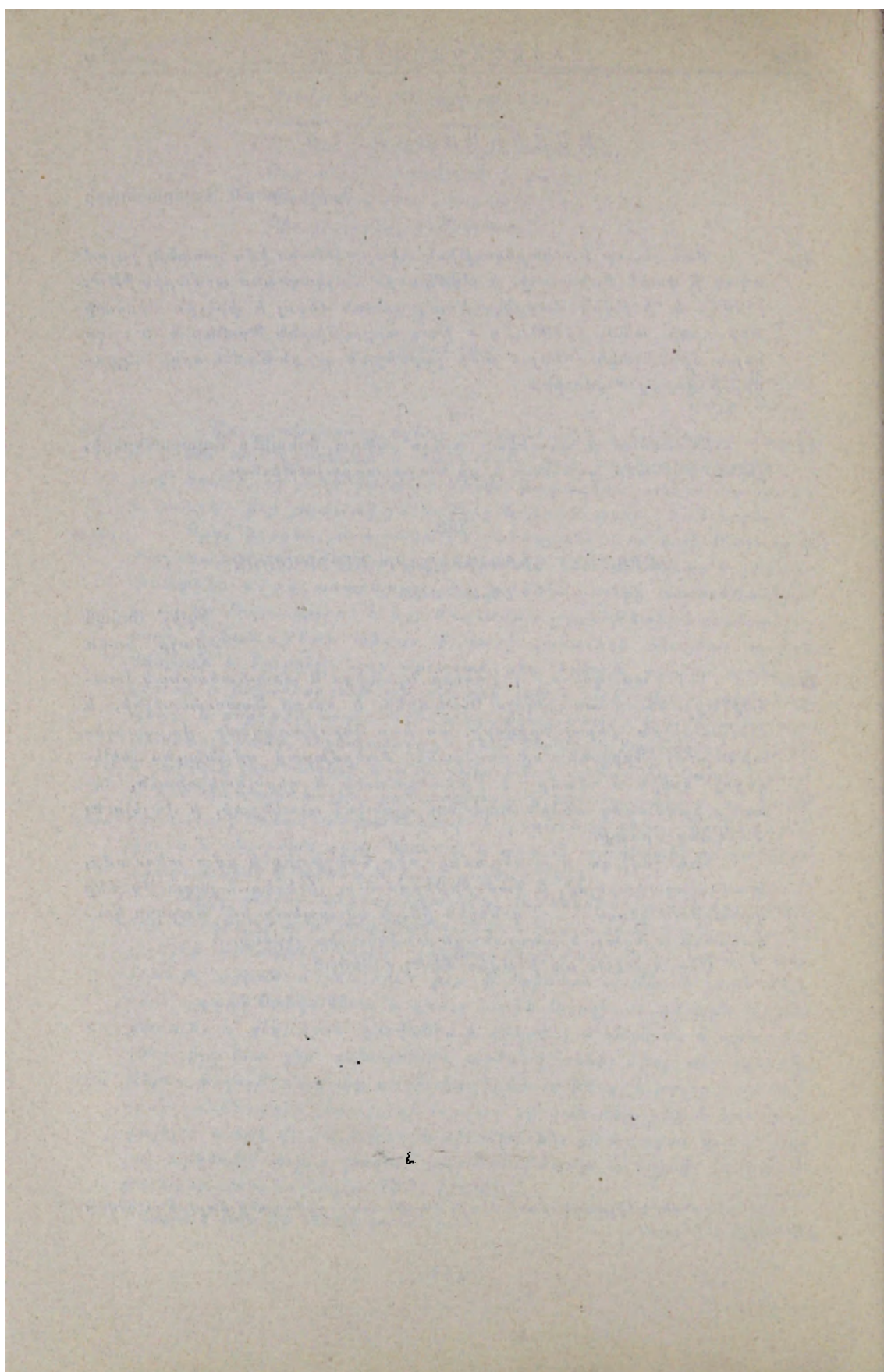
վայր՝ Տաթև.

491ա | | | առ դուրս | | | սուրբ Նշանացս և աստուածաբնակ [առ-
ճար]ացս սուրբ առաքելոյս Նուդաթի, և սուրբ Աստուածած[նի, և
Հ]ուսաւորչին մերոյ Գրիգորի, առ ոտս վերոյ[ասացեալ վառգա]պե-
տին իմոյ [Գրիգորի], որ սնուցանէ մտերմաբար զմանկունս [եկ]ե-
ղեցոյ կրկին ուսմամբ | | | տեսականաւն և դործ[նակ]անաւն, ձե-
ռամբ բազմամեղ անձին Յովաննու պ[իտ]ակ աշակերտի, ի վայելումն
մանկանց Սիոնի:

Արգ, [նվ] դասք լուսեբամից, որք հանդիպիք ի սմա տեսմամբ,
կ[ամ գ]աղափարելով, և կամ ընթերցմամբ, յիշեցէք... յաղաւթս ձեր
զանաւթան գծողս, | | | զծնողսն իմ, և զվարպետն իմ՝ Արգիս կու-
սակրաւն արեղայ, և սխալանացն անմեղադիր լերուք...:

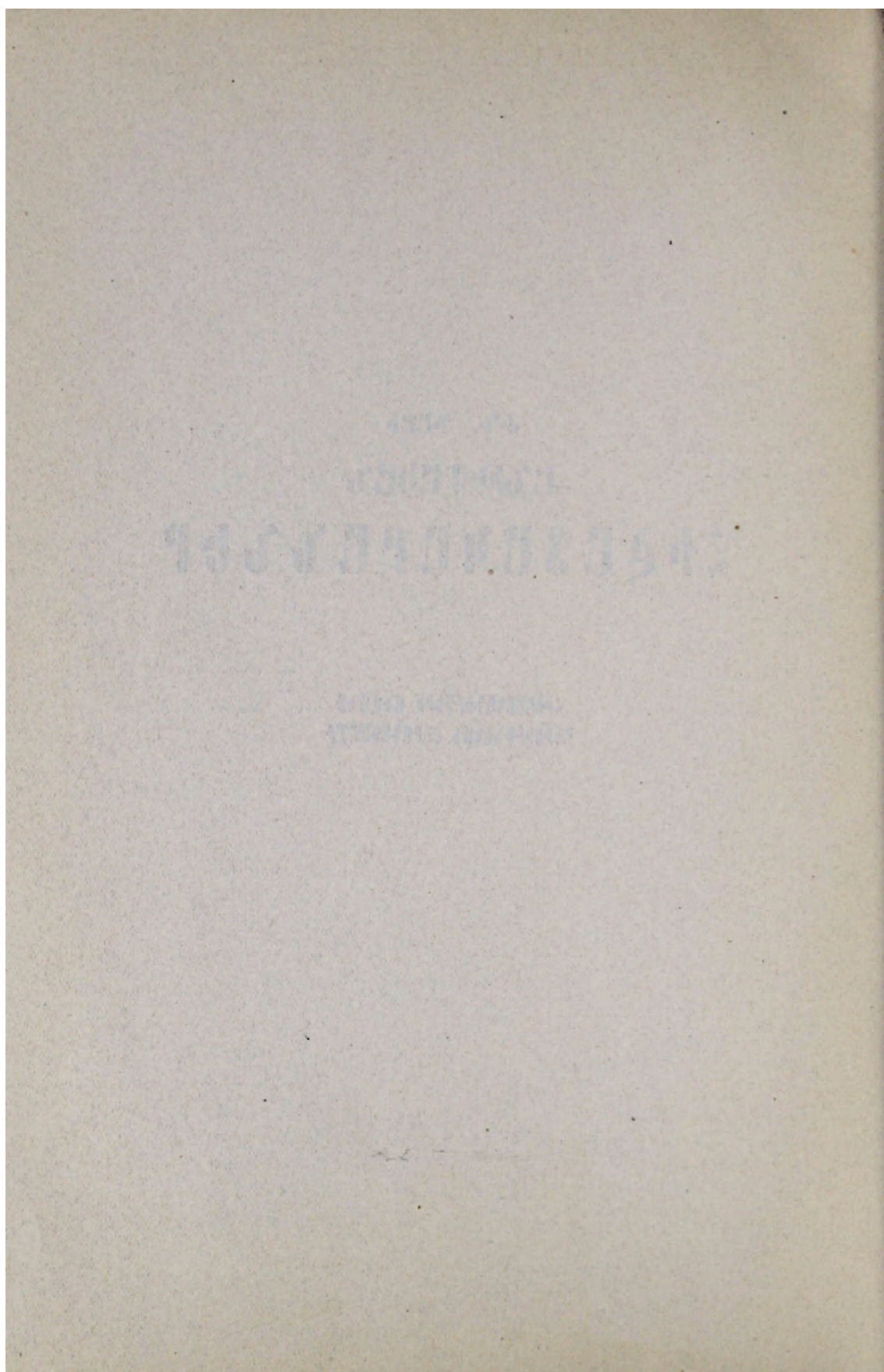
Արգ, գրեցաւ սա ի թվիս ՊԽԹ. (1400):*

* Պահպանվել է հիշատակարանի միայն վերջին մասը, չափազանց մաշված ու դժվար
ընթեռնելի վիճակում:

ԺԴ. ԴԱՐԻ
ԱՆԹՎԱԿԱՆ
ՀԻՉԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

ՀԻՇՏԱԿԱՐԱՆԻ ԱՆՎԱՆՑ
ԱՅԻՈՒԹՅԱՆ ՁԱՐԱԳՆԱԾՈՐ

789.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վենետ. 170 Սարգ. ծուց. Ա, էջ 714

Ծաղկող՝ Անամիա
վայր՝ Մելիտինոյ վանք

295ա Ես՝ Անամիա դպիրս, որ ծաղկեցի զսուրբ աւետարանս ի դուռն ի սուրբ Լուսաւորիչն ի Մելիտինոյ վանքս, և առաջին ծաղիկս այս էր, որ ուսայ իր վարդապետէն իմոյ տէր Սիմեոնի՝ արհիեպիսկոպոսի այս ուխտիս: Եւ մեղադրէք, զի առաջին ուսումս և ծաղիկս այս էր, և ծաղկազրերն աւետարանին գրողն հաներ [էր], ես դքովի ծաղկնին եմ հանել, ով եղբարք, զի կարս մեր այս էր:

790.

ՀԱՄԱՌՈՏ ԺՈՂՈՎՈՒԾՆ ԾԵԿՆՈՒԹԵԱՆ ԵՍԱՅԵԱՅ,
ԳԷՈՐԳԱՅ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻՈՅ

Երևան 1209

Գրիչ՝ Անդրեաս

218ա Աւարտեցաւ քրիստոսահիմն մարգարէաշէն այս տառ՝ սուրբ և աստուածաին երգարանս ի վանելուն քրիստոսարնակ և աստուածաին գանձուցն վերակացու և ուղղափառ տեսուչին Վարդան վարդապետի, զի աստուած վանել տացէ նմա աղօթիւք. նաև զաւելտան ծառայս՝ զԱնդրեաս գրիչ յիշեսցիք ի տէր, և զծնողսն իմ: Խոշորութիւն զրիս և սգալութիւն անմեղադիր [լերուք], զի շուտ ու ազեկ ոչ լինի, խիստ շտապեցուցին, ու շտապով մեր կարս այս էր:

791.

ՎԱՐԲ ՀԱՐԱՆՅ ԵՒ ԱՅԼՆ

Երևան 824

Գրիչ՝ Անկուկ
վայր՝ Երուսաղեմ

ա

257բ Գրեցաւ հոգեշահ բանքս ի յաստուածակոխ քաղաքս Երուսաղեմ, ընդ հովան[ե]աւ սուրբ Հրեշտակապետացս, ձեռամբ անարժան և մեղսաթաբախ անձին, որ Անկուկ՝ վերակոչիմ: Յերես անկեալ աղաչեմ զամենեսին, որք վայելէք կամ աւգտիք ի սմանէ, յիշեցէք զող | | |

* Հ. Ահաոյանի «Հայոց անձնանունները բառարան»-ում չկա այս անունը:

Բ

35բ Յիշեսցուք զստացող ճառիս՝ զԳրիգոր միա[յնակեց], և զծնողս
իւր ի Գրիստոս, և զողորմիլի Անկուկս և զիման ամենայն, և աստ-
լած զձեզ յիշէ, և նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

792.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՑ

ԵՐԿԱՆ 6142

Գրիչ՝ Աստուածատուր

154բ Արզ, ես՝ Գուրդ Մուղղաղիս ետու գրել զաստուածաշունչ ճառերս ॥
ի սուրբ վարդապետէն Կրիգորէ ասացեալ, յիշաաակ հոգոյ իմոյ և ծնո-
ղաց իմոց, և ի վայելուճն զաւակաց իմոց՝ Յովսէփի և Մլքոյ, զոր
տէր աստուած անփորձ պահեսցէ զնստոյ, Որք հանդիպիք սմայ կար-
դալով, յիշեցէք ի բարի զմեզ, և աստուած ողորմի ամենայն քրիս-
տոնէից և զ[յ]իշողացն, որ զմեզ յիշեն, և ինձ մեղաւորիս Աստուա-
ծատրոյ, ամէն:

793.

ՅԱՂԱԳՍ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԴՈՑ ՆԵՄԵՍԻՈՍԻ ԵՄԵՍԱՑԻՈՑ

ԵՐԿԱՆ 417

Գրիչ՝ Բասիլ

143բ Ընդ նոսին և զյետնեալս ի բոլոր բարեաց զործառնութեանց,
զսորին զծող՝ զԲասիլ, որ բազում ամօք ծառայեցի զրոյն և ի հոգին
ոչ ժամանեցի, աղաչեմ յիշել ի տէր, ո՞ր բարեմիտ պատահողք սմին,
նաև զաշակերտն իմ զԳրիգոր, և որ առատն է յամենայն յիշողացդ
և յիշելոցս ողորմեսցի, Եւս և զծնողսն իմ և զեղբարսն ըստ հոգւոյ և
ըստ մարմնոյ աղաչեմ յիշել ի մաքրափայլ յաղաւթս, զի և զուք
յիշեալ լիջիք յողորմութիւն աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս,
ամէն:

794.

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

ԵՐԿԱՆ 4652

Գրիչ՝ Գրիգոր

Ա

Փառս տացուք հաւր անեղին...*

178ա Այլ և պատմեմ ձեզ բան բարի,
Որ յայս կտակս է գովելի,
Մաշթոց անուն վերայձայնի,
Գործ Մեսրոպայ վարդապետի,
Որ է հայր Հայաստանի

* Բաց ենք թողնում 13 անհաաքբքիւր տող:

Յետ սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչիմ:
 Այլ և զգիր Հայաստանին
 Նմա շնորհեաց աստուած հոգին:
 Նմանեցաւ ոա Մովսէսին,
 'Խ աստուածագիծ սուրբ տախտակին
 Գրեալ մատամբն աստուածաին,
 Ի յաւրինակ ճնոնդեան կուսին,
 Որ վառեցաւ ի մորենին,
 Նման կուսին աստուածածնին:
 Նոյնպէս և սայ առեալ զհոգին
 Տեսիլ ետես յարթուն ժամին,
 Ջի ձեռն ելեալ բարձր ի վիմին
 Մատամբն զրել յերես պալին:
 178ր Ջոր նշանեալ սուրբ Մեսրովպիւն,
 Զգիր Հայկաղան՝ ըստ || Մովսէսին,
 Երեւ պաշար մերում լեզուին,
 Որ բերէ գհեք մերում բառին:
 Ապա առեալ թարգմանեցին
 Սուրբն Սահակ ընդ Մեսրովպիւն:
 Յայնժամ սկսեալ սահմանեցին,
 Զգիրս աւրինացն, որ ի կարգին:
 Զոր և պատմէ գիրք առակին,
 Զլուսեղէն սիւնքն եւթնեքին:
 Նախնի պսակն է առաջին,
 Որ յաստուծոյ առաջն առին,
 Զի գլղամայն և զԵւտյին,
 Մինչև ի սպառ ի շար եղին:
 Նախ զխաչարհնեայն առաջք եղին
 Եւ զկնունք[ը]ն հետ նորին.
 Թէպէտ պսակն է առաջին,
 Այլ հետ կնքոյն ի կարդ եղին,
 Քանդի խաչիւն հաստատի
 Զինչ աւրինաց բան կայ յերկրի,
 Եւ այլ ամէնն, որ կարգի,
 Գրեալ ի գիրս Մաշթոցի,
 Ընդրեալ ձեռամբն Մեսրովպի
 Եւ Սահակայ սուրբ Պարթևի:
 Բարեխաւսութեամբ սոցին
 Յիշեայ զհոգի տէր Պետրոսին,
 179ա Յանդոյն ի || դասս աջակողմին
 Զիւր ծնաւդին՝ զտէր Թաւրոսին,

* Գրելը թյուրեմացութեան մեջ է. «Մաշտոց» անվամբ մեզ հասած ժխտարանը
 կազմավորվել է ոչ թե Ե. դարում՝ Մեսրոպ Մաշտոցի և Սահակի, այլ Թ. դարում՝ Մաշտոց
 կաթողիկոսի (893—898) կողմից:

Եւ զՅակոբոս եղբայր նորին,
Եւ զտէր Թաւրոս եղ[ը]աւորողին:

Բ

31ա Յիշեալի ի Գրիստոս
Եպիսկոպոս տէր Պետրոս,
Եւ քահանայ հայրն իւր Թորոս,
Եղբայրն իւր Յակոբոս,
Ու եղբաւորդեակն նորա Թորոս:

Գ

67ա Ձաւէր Գրիգոր զժողոս յիշեա, ով եղբայր:

795.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՅԱՑՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ
ՆԵՐՍԻՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՅ

Երեան 1143

Գրիչ՝ Գր[իգոր]

147բ Ձաստուածատէր և զբարեպաշտ իշխանն՝ զպարոն Կոստանտին՝
զստացաւ զբոյս յիշեցէք ի Գրիստոս, և զիս՝ զմեղաւոր զբիչո
Գր[իգոր] աղաչեմ յիշել ի տէր, և աստուած զձեզ յիշէ:

796.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՔԱՐՈՉԻՑ

Երեան 8087 (աես նաև 1889 Բ.)

Գրիչ՝ Գրիգոր

271ա Ո՛վ տէր Մարգարէ, սպասաւոր բանի և ճաշակող քաղցր կերակ-
րո, յորժամ զմայլիս բանաւոր կերակրովս, յիշեա զքաղցեալ հոգի և
զսովամահ լեալ Գրիգոր անարժան[ս]:

797.

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

Երեան 826

Գրիչ՝ Գրիգոր

Ա

379բ Փառք... որ ետ կարողութիւն մեղսամած ե տարտամ և անար-
ժան անձինս Գրիգորի հասանել յաւարտ այսմ աստուածաշունչ կտա-
կիս, որ կոչի Մաշտոց | | *

Բ

Գրիստոս աստուած | | և զպարոն Յովանէսն, որ յայսմ վայրի
անոյշ բմպելօք ուրախացոյց զմեզ ի զարիպութեանս, տէր աստուած

* Վերջից Թերթեր են ընկել. հիշատակարանը մնում է Թերթի:

զհոգի նոցա ուրախացուոցէ, անտրտում ուրախութեամբ աստուածային և անմահական րաժական, ամէն։*

798.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Խ

Երևան 631

Գրիչ՝ Գրիգոր Սամսոնեցի

տ

45ր Գրեցաւ սակաւ սատարս այս ձեռամբ յիմարի միոյ, զոր Գրիգոր ճանանչի, մականուն Սամսոնեցի, հրա[մա]նաւ Մկրտչի, աղաչեմ յիշել ի տէր։

բ

158ա Զսաացող սորին զսրբազան քահանա զՄկրտիչ յիշեսցիք ի տէր. և զիս՝ զանպիտան ծրողս, մի մոռանայք, և խոշորութեանս թողութիւն շնորհեցէք, զի կարս այս չափ էր, և աստուած ձեզ թողու զյանցանս ձեր։

Ստացող և գրիչ՝ Մկրտիչ

գ

72ա Քրիստոս, ողորմեա խաչատրոյ և Արգուին, ամէն, ընդ նմին և անպէտ Մկրտչի սպա[սա]ւորի րանի, որ զգիրքս ծրեցի։

դ

86ա ԶՄկրտիչ՝ զոքնունակս մեղաց ե ծառա չարաչար տերանց, ախտիցն ասեմ, որ Քրիստոսիւ ազատեցայ և տէր ի վերա կարգեցայ, և զի ոչ ազուշացայ՝ անկայ յիշխանութենէն, մերկացա զպատմուճան տէրութեան։ Տեսեալ զայս ծառաիցն, ախտիցն ասեմ, թէ վատթարեցայ, խղեցին զլուծ ծառայութեանն, ի ձեռն առե[ա]լ զաւաղան տիրական՝ հարին զիս, ե եղին զփայա ծառայութեան առանց փոխանակի ի պարանոցի իմում, ծառայքն ե սոսկականքն տիրեցին զարձեալ ինձ, Աւան թշնամանացս, այս ինձ՝ քան զգեհնն անագին, այս՝ քան զտարտարոսն քստմնելի, քան ի ժանիս մատնել որդանն անքունի, արտասուաց արժանի։ Ո՛վ ոք տեսեալ թագաւոր ի շղթայ պ[նդեալ] || և խարազանաւք ի ծառաից արեամբ ներկեալ, և ոչ արտասուեցէ, որ ծառանցի գրոյն ե ոչ հոգոյն, ի տառն աշխատեցայ ե իմաստիցն ոչ | | | պատրաստեցայ, մանիցն և ոլորից րանիցն ցաւեցա և գումարեցի զարս ուշի իմոյ և ասացելոցն ի գործ խլացայ։ Եւ ցրեցան զաւրք իմաստիցս, և թէ զի՞նչ առնեմ, ոչ գիտեմ, կարաւտիմ աւգնականութեան սրբոցս, | | | որ ի գիրս աշխատեցայ, և բարի ի յիշատակ ձեզ, թերևս և այց արասցէ ինձ բարերարն և զընդդէմն ասացելոցս շնորհեցէ։

* Գրված է 298բ—299ա էջերի ներքին լուսանցքներում։

799.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն .

Վասպ. 126, Լալ. Ցուց. էջ 267—268 (Վանի Արարուց եկեղեցի)

Գրիչ՝ Դավիթ

Քրիստոս աստուած, քո սուրբ աւետարանչիս բարեխաւսութեամբ, ողորմեայ ստացողի սուրբ աւետարանիս, բարեսէր և հաւատարիմ կնոջն՝ Սրջամիւս և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, և տուր սոցայ վարձս ընդ արդարոցն և պսակեցելոցն ի քէն, և թող զմեզս սոցայ՝ զկամայ և զակամայ...

Այլ և զիս, զանարժան զըջակս զԴավիթ, աղաչեմ յիշել ի Քրիստոս Յիսուս և թողութիւն խնդրել բաղում մեղաց իմոց, զի ոչ ունիմ հանդիստ յայլեաց ծովացեալ մեղաց իմոց, և աստուած զձեզ յիշեսցէ, ամէն:

800.

Գ ԱՆ Զ Ա Ր Ա Ն

Երեան 8251

Գրիչ՝ Երեմիա

232ա Ընդ աչաւք բզբեզ տեսողին
Զեռաւք բղկողդ շաւշափողին,
ԶԵրեմիա մեղաւք մեռեալ ողիս,
Կենդանացոյ տէր իմ բարի,
Որ քո տեսլեան արժան լինի,
Լրսել բզձայն քո բարբառի՝
Եկայք աւրհնեալ յամենայնի,
Յաջակողմեանդ քում զասի,
Տէր ողորմեա, տէր ողորմեա մեղաւորիս,
տէր ողորմեա:

801.

Յ Ա Յ Ս Մ Ա Ի Ո Ի Ր Ք

Երեան 2695

Գրիչ՝ Երեմիայ

48բ Տէր աստուած, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ մկրտչին և կառապետին [Յովհաննու] ողորմեա մեղուցեալ դժողի սորա Երեմիայի և ծնողաց իւրոց և ամէն ասացողացն:

802.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Վենեա. 106. Սարգ. Ցուց. Ա. էջ 473—474

Հետ ստացող՝ Եփրեմնոս

48բ Զվերջին ստացող սուրբ աւետարանիս զԵփրեմնոս, որ ստացաւ դիրամանս աստուածային պատուիրանի, և ի պաշտառութիւն սրբոյ հրաշագարդ և երկնաման տաճարաց ի վերջացեալ և յանրարի դառ[ն]

ժամանակիս, որում խառնակութիւն եղև ազգին նետողաց, որ քրիստոնէից հարկապահանջութիւնն հանապազ կու յաւելցնեն և կու նեղեն: Զի կատարեցաւ առ մեզ մարգարէութիւնն հոգելից մարգարէին Սայեա, որ ասէ, թէ ամենայն անձն ի ցաւ և ամենայն սիրտ ի տրտմութիւն: Արդ, ի յայսմ թշուառելի և ի դառն ժամանակիս աստուածասէր և հաւատարիմ և հեզահոգի Սփրիւմնոս, ցանկացող եղեալ սուրբ աւետարանիս՝ խնդիր ելեալ յամենայն սրտէ, և տէր կատարեաց զփափազս սրտի իւրոյ...:

Արդ, աղաչեմ զամենեւեան զուսասնունգ մանկունսդ նոր Սիոնի յիշել ի տէր զստացող սուրբ աւետարանիս՝ զՍփրիւմնոսն, և զհայրն իւր՝ զՎարդաւան, և զմայրն իւր՝ զՓոփոխիկն, և զպապն՝ զԱռտուածտուսն, և զմահն՝ զԱւագոսիկն, և զքոյրն՝ զՄիմն, և զայր իւր՝ զՀագեղեղ, և զորդին իւր՝ զԻւաիթն, զհաւրեղրայրն իւր՝ զՅոնան, և զկիսն իւր՝ զԳուստան, և զորդին՝ զՄուրադն, և զթոռն իւր՝ զՍիւմն, և զմայրն իւր՝ զԼիւմն, և զայլ ամենայն մերձաւորսն իւր՝ զկենդանիս և զհանդուցեալս ի Բրիստոս....

803.

ՄԱՍՈՒՆՔ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Երևան 354

Գրիչ՝ Զաքարիա

19ր Աւրհնեալ է հայրն անժին և անսկզբան,
Որդին միածին և անճառական,
Յաւիտենական, անուր, անթուական,
Անպարադրական, ոչ անջատական,
Ի ծոցս ծնաւդէն փթթել միական.
Եւ միշտ փառարանեմք զհոգին վեհական,
Անձինք յատկական ընթիւնք միական,
Փառք յաւիտեան:
Զմեղապարտ գծողս Զաք[արիա] աղաչեմ
յիշել ի Բրիստոս:

804.

Հ Ա Ր Ա Ն Յ Վ Ա Ր Ք

Երևան 851

Գրիչ՝ Թադեոս

231ա Արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք ընթեռնոյք, կամ հանդիպիք, կամ աւրինակէք, զյոգնամեղ գծողս սորա՝ զԹադեոս սուտանուն կրաւնաւորս յիշեցէք ի Բրիստոս, և զեղբայրս իմ զԱմտոն* ի տէր, և որք յիշէք յիշեալ լիշիք և զուր ի տէր, ամէն:

* Անունը քերված է, «Անտոն» ընթերցումն առաջարկում ենք կառնածանքով:

805.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 0801

Գրիչ՝ Թովմա

ա

21բ Գրիստոս՝ որդի աստուծոյ... զարգարեայ զհոգի ստացողի զրոցս զՄաթթէոսիմ, և զԹոմասիմ արհեստակողոսին, և ծնողաց նորին՝ զՍիմէոն քահանային և Մերէքիմ, և զհոգիս սոցա զասաւորեա ընդ սուրբն յաջակողմեան քում դասուն, ամէն:

բ

12ա Ո՛վ, ընթերցողք, զեղկելի գրիչս Թովմա յիշեցէք ի Գրիստոս, և աստուած [ղծեղ] յիշեցէ:

806.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ի

Երևան 5349

Գրիչ՝ Թորոս

87բ Տէր աստուած, քո սուրբ ծննդեամբ և մաքուր և անրիժ մաւրդ րարեխաւովեամբ, ողորմեա ստացողի սուրբ տառիս Սիոն քահանայի*, նաեւ րազմամեղ գրչիս՝ Թորոսի, և կարգացողացդ և լսողացդ, առնասարակ, ողորմեսցի Գրիստոս, և որ զամէն ասէ:**

807.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Բրիւ. Թնգ. 7 (Add. 10,730), Կոնսթ. Ցուց. էջ 10

Գրիչ՝ Թորոս Վաեկա/ցի
Վայր՝ Կիլիկիա

ա

18ա ... Յիշեցէք զպատուական քահանայ Կոստա[նդին] և զամենայն զարմն իւր՝ զայժմուս և զանցեալն, առաջի զենլոյն Յիսուսի Գրիստոսի, և զիս՝ զանպիտան գրիչս ՂԹորոս, և զամենայն հաւատացեալս, ամէն:

բ

45ա ԶԹորոս Վաեկա/ցի նուաստ քահանայ աղաչեմ յիշել...

* Այլ ձեռագրով տողամիջում ավելացված է. «և Սարգիս քահանային»:

** Շարունակութեամբ, այլ ձեռագրով, ավելացված է. «նա, և բազմամեղ Անդրեաս աստանուն կրաւնաւորի ողորմեսցի Գրիստոս աստուած իւր սուրբ ծննդեամբն, ամէն»:

808.

ԹՈՒՂԹՔ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷՒՑ

Երևան 5147

Գրիչ՝ Թորոս Վանկա/ցի
Վայր՝ Կիլիկիա

116ա ...Արդ, ով երկասէր ընթերցող այսմ տառի,
Վարդապետիս եռամեծի
Եւ մեր նախնեացն հռիտորի,
Առաքելոյս մեր Գրիստոսի,
Սա ի ցեղէն Բենիամինի,
Վերաձայնեալ փող Տարսոնի,
Գամաղ[ի]էին աշակերտի,
Որում Պաւղոս անուն կոչի,
Որոյ հայցեմ միշտ բաղձալի
Յիշել ստ[ացա]ւդ այսմ տառի,
Որոյ անուն Գրքիգար կոչի,
Որ գաւառաւ է Մլունցի:
Վասն սիրոյն մեր Յիսուսի,
Խնդրել թողութիւն իմ անձին
Եւ հաւրն իմ Յոնանէոսի,
Եւ ընթանուր իմ ազգի,
Նան հարազատիցն իմ երկուակի՝
Ստեփանոսի և Կոստանդինի,
Եւ մաւրն իմ մեծատոհմի,
Որում անուն Յուդիք կոչի,
Եւ ամենայն մերձակայի,
Արեանառու իմ զարմի,
Փոխեցելոյն ի մէջ յաստի
Եւ որ ծրփին յայսմ ծովի:
Ընդ նմին և զըզըրիչս Վանկա/ցի,
Որում անուն Թորոս կոչի,
Անտես չառնել յիշատակի,
Զի ուղղութեան ես փոյթ աշրի,
Որ յիմ ջանուց իսկի չթողի,
Ապա թէ ոք յիշէ զմեզ ի բարի,
Հարիւրապատիկ նա ընկալցի, ամէն,

809.

ԾԱՍՈՒՆՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՁԻ

Երևան 148 (տես նաև 1667 Բ.)

Կազմող՝ Մատթէոս
Վայր՝ Լեռնաձորում տնայապետ

107ա Ո՛հ, գտերեաթափս և զանպտուղս ի բարեաց, զանարժան, զեղ-
կելի և զմեղաւոր հողս՝ զկազմող սորա զՄատթէոս, և զծնաւդսն իմ,

և զեղբայրս իմ, և զամենայն ազգախնան յիշեսցիք առ Քրիստոս, և աստուած յիշաւզացս ե յիշելոցս ողորմեսցի, ամէն:

Արդ, կամեցաւ սա յանապատիս, որ կոչի Լեառնաքոյ, բնդ հովանեաւ սուրբ Կարապետիս և սուրբ Ծնընգիս, և յիշաւզքն աւրհնին յաստուծոյ, ամէն:*

810.

Ս Ա Ղ Մ Ո Ս Ա Ր Ա Ն

Վենետ. 38, Սարգ. Ծոց. Ա, էջ 210

Ստացող՝ Մաթիուս
վայր՝ Կիլիկիա

91ա Զբարեպաշտ և զքրիստոսասէր տիկնաց տիկինն Մաթիուս** և աստուածասէր ծնաւդսն իւր յիշեսցիք աղաւթիւք ի Քրիստոս:

11.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ի

Երևան 718 (աես նաև 1648 թ.)

Ա. մասի գրիչ՝ Մաթիւս
վայր՝ Սուրբ Պաւլոս ամապատ

ա

70բ Ո՛վ ընթերցողք և լսողք, որք կերակրիք յաստուածային սեղանոյս հոգով և մարմնով, յիշեցէք զեղկելի ոգիս՝ զՄաթիւսս սուտանուն քահանայի՝ զգծողի սորա ե մեղաց թողութիւն խնդրեցէք ի Քրիստոսէ ինձ ե ծնողաց իմոց և ամենայն հաւատացելոց ե իմոցն ամենայնի:

Նւս առաւել աղաչեմ յիշել ի տէր զպատուական հայրն իմ և զուսուցիչն զՍտեփանոս պատուելի քահանայն և զՄաթեոս սրբասնեալ արեղայն, որ զաւրինակս երեսո. և որ յիշէ յիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

բ

84բ Ո՛վ, ոուրբ ընթերցողք, յիշեցէք զգրող սորայ ի Քրիստոս: Արգ, գրեցօ սա և կատարեցաւ յաւուր մեծի ծնընգեան տեառն մերոյ ի յանապատիս, որ կոչի սուրբ Պաւլոս, ընդ հովանեաւ սրբոյն Գրիգորի ե այլ կենսակիր սուրբ Նշանացս, ձեռամբ մեղապարտ ե անարժան գրչի Մաթիւսսի, և ոչ վասն արծաթոյ կամ այլ ինչից, այլ ի յիշատակ հոգոյ իմոյ և իմ[ոցն] ամենայնի. որում լինա սա յիշեսցէ ի Քրիստոս զմեզ, և աստուած ձեզ՝ յիշողացդ ողորմեսցի, ամէն:

* Ձեռագրի ընդօրինակութեան տարբերիւմ հայտնի չէ. գրչից պահպանվել է միայն մի փոքրիկ հիշատակագրութիւն, ուր ասված է. «Յիշեսցիք զամենայնի և սուտանունս Յոհ[աննէս]» (էջ 107ա):

* Հավանաբար Պաղտին Մարաշաի կին և Կոստանդին Բ-ի մայր Մաթիւսն է, որ, ըստ Ալիշանի, մահացել է 1352-ին, ուստի ձեռագիրը գրված պետք է լինի մինչև այդ թվականը:

Բ. մասի գրիչ՝ Յովածնեա

գ

105բ Ջմեղաւք մեռեալ գր[իչս] Յովածնեա և զհանգուցեալ եղբայրն իմ
զՍտ[եփաննոս] արեղայ ե գյոյժ գիտնականն աղաչեմ յիշել:

դ

150ա Ջմեղուցեալ Յովածնեա գրիչս ե զսուտ քահանայս յիշեցէք ի
Դրիստոս, որ զայս երկու տեսրս գրեցի: Նա և զԹովմայ արեղայն և
զամբիծ աղաւնին, զհեգն ե զհանդարտն՝ ստացող սուրբ տառիս յի-
շեցէք...:

Նայ և զծնողքն զՌօիք քահանայն, ե. զմայրն, և զեղբայր՝
զԱռաքել, և զքորքն՝ զԵղիստայ և զՀռիփսիմ, և զամենայն արեան մեր-
ձաւորքն յիշեցէք ի Դրիստոս:

812.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ ՎԱՐԳԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՅԻՈՅ

Երևան 1186

Գրիչ՝ Մարտիրոս

177ա ՋՄարտիրոս տրուպ վարդապետ աղաչեմ յիշել ի տէր, և ըն-
թերցողք:

268բ ՋՄարտիրոս բանի սպասաւոր յիշեա ի տէր, և աստուած զյի-
շողդ յիշէ ի բարին:

813.

Մ Ա Ն Ր Ո Ւ Ս Մ Ո Ւ Ն Ք

Երևան 760

Գրիչ՝ Մեօր[ուպ]

62ա Ո՛վ ոռորբ ընթերցողք, որք աւգտիք ի սմանէ, յիշեսցիք ի տէր
զեղկելի ծրողս զՄեօր[ուպ] և զիմ վարպ[ետն]՝ զԿաստա[նգիւն] անյաղթ
գրիչ:

814.

ՅԱՂԱԳՍ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԹՈՎՄԱՅԻ

ԱՔՈՒԻՆԱՅԻՈՅ

Երևան 3038

Գրիչ՝ Մխիթարիչ

ա

185ա Ո՛վ բարի ընթերցող, յիշեա զնուառտ զՔրա Մխիթարիչս՝ զծրող
սմին, որ առաջին եմ ի մեղաւորացն և յետին ի կարգաւորացն:

Նորոգող՝ Նիկոլոս

բ

108բ Յորժամ կարղայք, և իմ եղբայրք, և բան օգտիք, զվերջի նորոգող
գրչիս՝ զմեղուցեալ Նիկոլոսն յիշեցէք:

815.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷՏԻՑ ԹՂԹՈՑ
ՍԱՐԳՍԻ ՇՆՈՐՀԱՆՈՑ

Երևան 4894

Գրիչ՝ Մկրտիչ

349բ Գրիստոս աստուած, ողորմեա և թող զ[յ]անցանս ստացողի
սուրբ գրոցս Յովնան կրանաւորին, և Արուսիաքունմիւ, և ինձ՝ մե-
ղապարտ գրչի Մկրտչի, և ամենայն արեան մերձաւորացն, և աշխա-
տողացն, և լաւ պահողացն, ամէն, և քեզ փառք, աստուած:

816.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՔՇՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԴՐՈՑ

Երևան 5919 (տես նաեւ 1616 թ.)

Գրիչ՝ Մկրտիչ

ա

221ա ...Ջթարմատար գրիչ՝ զՄկրտիչ զպիր, և զծնաւդսն իմ, և զեղ-
րայրսն իմ յիշեա ի մաքրափայլ յաղաւթս քո, ով սուրբ վարդապետ,
և Գրիստոս քեզ պարգեցեցէ զիւր արքայութիւնն, որում փառք յա-
ւիտեանս, ամէն:

Ստացող՝ Մկրտիչ

բ

221ա Ես՝ Մկրտիչ սպասաւոր բանի, ցանկացե[ա]լ այսձ գրոց, ետու
գրել զսա ի վայելումն ցանգացողաց իմաստից և ի յիշատակ հոգոյ
իմոյ և ծնաւդաց իմոց....:

817.

ՀԱՄԱՌՈՏ ՀԱՒԱԳՈՒՄՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԱԼԲԵՐՏՈՍԻ ՄԵԾԻ

Երևան 86 (տես նաեւ 1644 թ.)

Գրիչ՝ Յեսու

129ա Ջտառապեալ ոգի Ֆրա Յեսու, ըիւր քանքարոյ պարտական, և
վերջին ի կարգս միաբանողաց, և զառաջինս մեղաւորաց, որ սակաւ
աշխատեցայ ի գիրքս յայս, յաղթս յիշեցէք և սխալանացն անմե-
ղադիր լերուք, զի բազում անգամ տկարացայ ի գրելն զսա, նաև
զմայրն իմ այբի՝ Մամբր կոչեցեալ, որ բազում աշխատեցաւ ի վերայ
իմ, յաղթս յիշեցէք:*

* Ալբերտոսի այս աշխատութիւնը թարգմանվել է 1344 թ. Պեարոս Արագոնացու
և Հակոբ Գունցու կողմից, ուստի ձեռագիրը, Հեսու գրչի հիշատակարանի հետ միասին,
գրված կարող է լինել 1344 թվից ոչ շուտ:

818.

ԳԻՐԲ ՍԱՀՄԱՆԱՑ ԳԱԻԹԻ ԱՆՅԱՂԹԻ

Երևան 1745

Գրիչ՝ Յոհաննես

114բ ...Ջտէր Ստեփանոս՝ զստացաւդ զրոցս մի մոռանայք, որք վա-
յելէք և արդիւնիք ի սմանէ, զի վասն այդմ յուսոյ էր ստացեալ զսա-
ընդ նմին և զանպիտանս Յոհաննես, զի բազում աշխատեցայ ի յուղ-
ղութիւն սոցա:

819.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ ԵՒ
ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

Երևան 50

Գրիչ՝ Յոհանն Եզնկայեցի

301ա Ջաշխատող սորին Յոհանն սպասաւոր բանի Եզնկայեցի յիշեալիք
ի Բերիտոս, ո՞վ հմտագոյն բնթերցողք, և զբիս մի մեղադրէք, զի
շտապով դրեցի, ի զաոն զազափարաց ստուղեալ, Վասն որոյ բնկալ, և
զգծողս յիշեա, և զթերին ուզղեա:*

820.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Շ Ո Ւ

Երևան 40

Գրիչ՝ Յոհաննես

ա

11բ Որք աւգտիք ի հոգեկեցոյց բանիցս, թողութիւն մեղաց խնդրե-
ցէք ի Բերիտոսէ անարժան և բիւր բիւր մեղաց պարտականիս՝ զբշիս
Յոհաննեսի, և ծնողաց իմոց, և եղբարցն...:**

* Հայագիտութեան մեջ շփոթված են իրար երկու համանուն մատենագրեր. ա) Հովհ. Երզնկացի, բանաստեղծ, քարոզիչ ու գիտնական, որն աշակերտել է Վարդան Արեւելցուն (մահ. 1269 թ.), 1280-ական թ.թ. որպէս ճանաչված ու հեղինակավոր քարոզիչ շրջել է Կիլիկիայի քաղաքներում, ապա եղել է Թրիխսիում: Մահացել ու թաղվել է Հաղբատի վանքում. եր) Հովհ. Երզնկացի, գրիչ և մատենագիր. սովորել է Գլաձորյան համալսարանում, Ծսայի Նչեցու մոտ, աշակերտական տարիներում և հետագայում ընդօրինակել է մի շարք ձեռագրեր (1302, 1306, 1318, 1321 թ.թ.): Ընդունել է կաթողիկոսություն և 1321 թ. թարգմանել է Թովմա Աքվինացու «Յազգոս եւթն խորհրդոյ եկեղեցւոյ» աշխատութիւնը (տես՝ հիշատակարան № 218): Թաղված պետք է լինի Երզնկա քաղաքում, Մ. Նշան եկեղեցում («Թորոս Աղբար», Բ, 50): Սույն ձեռագրի գրիչը, հավանաբար երկրորդ Հովհան Երզնկացին է, ուստի և ձեռագիրը պետք է ընդօրինակված լինի, մերձավորապէս, ԺԴ. դարի առաջին քառորդում:

** Գրչի կողմից գրված համանուն բովանդակութեամբ հիշատակարաններ կան նաև 28ը, 54ա և այլ էջերում: Ամենայն հավանականութեամբ ձեռագիրն արտագրված է Ականց անապատում:

Ստացող՝ Կոստանդին

Բ

Յիշեցէք ի բարին . Բրիստոս զԿոստ[անդին] և զամենայն ազգա-
յինսն՝ զկենդան[իսն և զհանգու]ցեալսն...*

Գ

Խնդրեցէք ի Բրիստոսէ զթողութիւն ստացաւդի զրոցս Կոստ[ան-
դին] և ծնաւդաց իւրոց, ամէն...*

Պ

Ողորմեսցի Բրիստոս ստացաւդի զրոցս Կոստանդին և ծնաւդաց
իւրոց, ամէն. և Թաւրոս զպրին...*

821.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 8897

Մաղկող՝ Յովաննէս

Արդ, աղաչեմ զձեզ, ով աստուածասէր հոգիք, յիշեցէք ի մաք-
րափայլ յաղաթս ձեր զծաղկող սուրբ աւետարանիս՝ Յովաննէս սուտ-
անուն կրօնաւոր, և լի բերանով և բոլոր հաւատով ասացէք, թէ ասա-
ւած թողնու զնորա յանցանսն և զծնողաց | | | և որ՝ ասիցէ և ոչ
յապաղէ՝ գհատուցումն ի Բրիստոսէ առցէ, ամէն: Եւ անմեղադիր լե-
րուք խոշորութեան և անարհեստութեան ծաղկիս, զի անվարպետ էի,
այլ զայս չափս ի շնորհացն աստուծոյ արարի: Եւ է ի Սսիցի աւրի-
նակէ գիրս և ծաղիկս, բայց ցանկն | | | ***

822.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԴՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅ

Երևան 4084

Գրիչ՝ Յովաննէս

Ա

139բ Զմեղուցեալս Յովաննէս յիշեցէք, աղաչեմ:

Հետ. ստացող՝ Ատան

Բ

182բ Ես Ատան գ[ն]եցի զՆարեկեցիս ի խալալ արդ[ե]անց իմոց, յի-
շատակ ինձ և ծնողաց իմոց՝ Ումեկին, և մօ[ր]ն իմ՝ Գնաթին, և եղ-
[ը]աւր իմոց Սաղգիսին: Ոյք կարգայք կամ աօրինակէք յիշեցէք առ
Բրիստոս, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

* Գրված է 3բ—4ա էջերի ներքին լուսանցքներում:

** Գրված է 11բ—12ա էջերի ներքին լուսանցքներում:

*** Գրված է 53բ—54ա էջերի ներքին լուսանցքներում: Այսպիսի հիշատակագրու-
թյուններ ստացողի մասին պահպանվել են նաև մի շարք այլ էջերում (217ա, 177բ—178ա
և այլն):

**** Հիշատակագրությունը գրված է 4բ—5ա էջերի (խորաններ) ներքին լուսանցքնե-
րում: Վերջում մի քանի բառ մաշվել և դարձել է անվերծանելի:

823.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ
ԴԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՆԻԹԵՐԻ

Երևան 5305 (աես նաև 1798 թ.)

Գրիչ՝ Յոսեփ Մոթիկ

210ա ... Գրիստոս՝ որդին աստուծոյ, իւր սուրբ ծնողին բարեխօսու-
թեամբ, գգիւրքս գրողիս ի վայելս տացէ, պարագայ ամօք ե երկար
ժամանակօք, ինձ՝ Մոթիկ Յոսեփին, ամէն...:

824.

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

Երևան 4054

Գրիչ՝ Յովնէս

ա

73ա Զստացող Մաշտոցիս՝ գտէր Վարդան արքեպիսկոպոսն յիշեցէք
ի Գրիստոս:

բ

76ա Տէր Յիսուս, ողորմեա ստացողի զրոցս Վարդան եպիսկոպոսին,
և ծնողաց նորին՝ Յովնէսին և Բաժնաշին, և Հերապետին, և ծնաւդաց
նորին՝ Ստեփանոսին, և Յովնէս մեղապարտ գրչի:

գ

108ա Շնորհարաշխ հոգիդ՝ սուրբ աստուած ճշմարիտ, շնորհեա ծառա-
յիս քո տէր Վարդան արքեպիսկոպոսի, ստացողի սուրբ տառիս, դա-
սիլ յաջակողմեան քում դասուող, բնդ ԻԳ. (24) քահանայապետն, մա-
նաւանդ և զծնաւդսն իւր՝ զՅովնէս և զԲաժնաշին, և զամենայն
արեան մերձաւորսն իւր, ամէն:

825.

ՄԱՐԴԱՐԷՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ

Երևան 3480

Գրիչ՝ Յովնէս

3ա Զվշացեալ և զեղկելի գր[իչս] Յովնէս աղաչեմ յիշել ի տէր
Յիսուս, և զծնաւդսն իմ հանգուցեալ, և զեղբայրն իմ զՍտ[եփանոս]՝
զամենիմաստ գիտողն հին ե. նոր կտակարանաց, զի [նա] հանգեալ ի
տէր և ինձ տրամուրդին մնաց...:

826.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Երևան 4820 (աես նաև 1511 և 1588 թ.թ.)

Կաղմող և ծաղկող՝ Ովնէս

ա

283ա Զկաղմող ե զծաղկող սուրբ աւետարանիս զՈվնէս և զծնողսն
իմ և զամենիսեան, որք աշխատեալ են ի սմայ, ով աստուածասէր

բնթերցողք, որք հանդիպիք այսմ լուսաւորչիս, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, և զուք յիշեալ լիջիք ի Գրիստոս Յիսուս ի տէր մեր, որ է աւրհնեալ։*

Բ

158բ Արդ, ո՛վ եղբարք, զստացող սորա՝ զՍարգիս քահանա, և զծնողսն իւր, և զաւակսն, և զկենակիցն, և զամենայն արեան մերձաւորքն յիշեսջիք ի սուրբ և յարժանաւոր յաղոթս ձեր, և մեղաց թողութիւն հայեցեցէք յանցանաց սոցա, և զուք յիշեալ լիջիք ի Գրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն։

Գ

159բ Ես՝ Սարգիս քահանա, ծառա աստուծոյ, ստացա զսուրբ աւետարանս ի հալալ արդեանցն իմոց, յիշատակ ինձ և ամուսնոյն իմս Թամարի և Բ. որդեկացն իմոց՝ Ստեփաննոս քահանայի և Յովաթնի։**

827.

ԾԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Երեան 1875 (տեո նաև 1804 թ.)

Գրիչ՝ Յովաթն

ա

183ա Յիշեցէք ի Գրիստոս զստացող աստուածաշունչ տառիս, և զծնողսն իւր, և զիս՝ զՅովաթն գրիչ, և զհայրն իմ՝ զՄկրտիչ քահանայ։

Բ

198ա Զստացող աստուածաշունչ տառիս զՅովաթնոս կրաւնաւորն և զծնողսն իւր յիշեցէք ի Գրիստոս, որք օգտիք ի սմանէ, աղաչեմ վասն Գրիստոսի, և զիս՝ զգրիչս, և զհայրն իմ՝ զՄկրտիչ քահանայ. վա զիս։

Գ

198ա ... Աղաչեմ զձեզ, ուղիղ սրտիւ աստուած-ողորմի ասացէք ինձ՝ գրչիւ, և հօրն իմ Մկրտիչ քահանայի, որ կարճեցաւ ի ժամանակի, անմխիթար սուգ ետ մեր սրտի...։

828.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԳՐՈՅ ՆԵՐՍԻՍԻ ԼԱԾԲՐՈՆԱՑԻՈՅ

Երեան 1331 (տեո նաև 1591 թ.)

Գրիչ՝ Յովաթն

193ա Ո՛վ գասք լուսերամից, յիշեցէք ի սուրբ աղաւթս ձեր զՅովաթն-

* Նկարիչը մեծ արվեստի տեր, ինքնատիպ նկարներ, խորաների ու լուսանցազարդերի հեղինակ է։

** Գրված է Ղուկաս ավետարանչի նկարի տակ. նման հիշատակներ յուրենք կան նաև մյուս ավետարանչի նկարներն էլ (էջ 15բ, 103բ, 253բ)։

Ահա քահանայ և զծնողսն իւր ըստ մարմնոյ: Եւ ըզպարտականս տեառն իմոյ ըիւր քանքարոյ զԾԱՎԱԿՓ ծրողս, և զուք յիշե[ա]լ լիջիք:*

829.

Տ Ը Ն Ա Պ Ա Տ Ճ Ա Ռ

Երևան 644

Գրիչ՝ Ներսես

Ա

71բ Քրիստոս աստուած, քո սուրբ Նախավկային՝ սրբոյն Ստեփանոսի բազմաչարչար նահատակութեամբն ողորմեա գրողի սորա Ներսես անարժան կը[աւնաւոր]ի, և թող զմեզս իւր, և որ զմեզ յիշէք միով տէր-ողորմայիւ, յիշեալ լիջիք ի սոսկալի ատենին ննջեցելօք ձերովք, և Քրիստոսի փառք յաւիտ[եան]:

Բ

101ա Ջմեգօր հոգս՝ զՆերսես գրիչ, աղաչեմ յիշել ի տէր, և թողու-թիւն հայցել ի Քրիստոսէ ծովացեալ մեղաց իմոց, և տէր զձերն ոչ յիշեսցէ:**

Հետ. ստացող՝ Մարտիրոս

Գ

3բ Յոր և զմեզ զամենեան, հանգերձ ստացողի սորին Մարտիրոս քահանայիւ, արժանաւորս արասցէ ընդ սրբոց առաքելոցն և մարգարէիցն ժառանգաւոր լինել հանդերձելոց բարեացն, ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի տէր մեր, որ է աւրհնեալ ընդ հօր և ընդ սուրբ հոգւոյն, այժմ և [յաւիտեան]:

830.

Ճ Ա Շ Ո Յ

Երևան 940

Ստացող և ծաղկող՝ Ներսես

Ա

8բ Յերեսս անկեալ աղաչեմ, մեղաւոր հոգս Ներսես՝ զառաջնորդ անապատիս, որ ի տարին մէկ աւր զիս յիշատակէք ի պատարագն, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

Բ

8ա Ներսես՝ ծաղկաւղ խորանիս՝ ծառայ Քրիստոսի աստուծոյ:

* Նման հիշատակագրութիւններ պահպանվել են նաև ձեռագրի 66բ, 82ա, 92բ, 110բ և այլ էջերում: Հիմնական հիշատակարանից պահպանվել է միայն անհետաքրքիր սկզբնավորութիւնը («փառքի» մասը):

** Ձեռագիրն ուշագրավ է գրչի կողմից օգտագործված բազմաթիվ նշանագիր-հապավումներով:

Գ

95ա Զսաացաւդ և զաշխատաւդ լուսազարդ մատենիս զնքսեա յիշես-
ջիք, և դժնողսն իմ, և զքեռին իմ Յովաննա, և աստուած զձեզ յիշէ:

831.

Մ Ա Շ Տ Ո Յ Ե Ի Ժ Ա Մ Ա Գ Ի Ր Ք

Ծրեան 8544

Հետ. ստացող՝ Նքսեա
վայր՝ Կիլիկիա

24ա ... Արդ, ես՝ Նուստ Լեթում քահանայ, յոյժ ցանկացաւդ եղէ
եռափափաք սրտիւ այսմ տառի, և ետու զքել զսա ի վայելումն ան-
ձին իմոյ և յիշատակ հոգոյ իմոյ, և ծնաւդաց իմոց, և ամենայն
զարմից, և ազգականաց իմոց. և կալեալ զժամանակ աւուրց իմոց
զգիրքս զայս ուրախութեամբ վայելեցի: Եւ յետ իմոյ ելանելս յաշ-
խարհէս և փոխելով աստի առ հայր, ետու զգիրքս զայս Նքսեա քա-
հանայի, և ոչ ոք ունի իշխանութիւն զտուրս զայս առնել ի դմանէ:
24բ Եւ արդ, ես՝ Նքսեա քահանայ, ընգալա պարզեա զայս, միշտ և հա-
նապազ յիշելով յաղաթս և յեկեղեցիս և ի պատարագս գ ը առաջին
ստացաւդ՝ զԼեթում քահանայ՝ ըզշնորհաւդ տառիս, և զվերջին ժա-
ռանգաւդ սորա զՆքսեա քահանայ:

Արդ, ոչ էր կատարեալ զիրքս այս ամենայն աւանդութեամբ
հաւատոյ, այլ էր թերի և պակաս, և ետու զքել զՄկրտութիւնն և
զԹագունն, զՀաղորդ Տալոյն և զԵւդարերից աւետարաներն, և եղև
կատարեալ զիրքս այս ըստ այս չափոյս, զոր և է: Արդ, աղաչեմ զա-
մենեսեան, որք հանդիպիք այսմ տառի, յիշեսջիք ի սուրբ և ի մաք-
րափայլ աղաթստ ձեր զՆքսեա քահանայ, և զհայրն իմ Կոստանդին
քահանայ, և զմայրն իմ զՇանքնդուխտ, և զորդին իմ զՊաղաթիմ, և
զղստերքն իմ՝ զՋաղլումն և ըՄարումն, և զամենայն ազգայինս, և
աստուած յիշողացս և յիշելոցս առհասարակ ողորմեսցի, և նմա
փ[առք]:

Ո՛վ պաառաւական քահանայ Նքսեա, ընկալ զսակաւ գծիկս և յիշ-
եա զՀ[ե]ր[ում] զպրիկս: Գիրքս կապած էր, մի մեղադր[էք]:

832.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՔԱՐՈՋԻՑ ԵՒ ՆԱԽԵՐԳԱՆԱՑ

Ծրեան 2282

Գրիչ՝ Մամուն

ա

62բ Զանբաթս ի բարեաց և զշտեմարանս չարեաց, եղկելի ոգիս
Մամունա, աղաչեմ յիշել ի տէր իմ Յիսուս, ո՛վ պարծանաց պարոն
իմ, և սիրով հոգոյն յեռեալ ի սիրտ իմ, և ճմարտութեամբ նորին

տրամակացեալի հոգի իմ: Մաքրամիտ և սրբասնեալ տէր իմ Յովաքն, զքո* տառապեալ ոգիս Շմաւոնս յիշ[եա]լ. ընդ նմին և զՄաւնուկ եղբայրս:

Գրիչ՝ Էմանուէլ

Բ

167բ Զնուաստ և զչնչին, զտրուպ և զփանաքի գրիչ Էմանուէլ յիշեղէք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր*, ո՛վ սուրբ բանի սպասաւորք, և աստուած զձեզ յիշէ յիւր արքայութիւնն, եղիցի, եղիցի: Իմ պարոն տէր Յովաքն՝ մաքրամիտ և սրբասնեալ քահանա, խոշորութեանն անմեղադիր լեր, զի ձմեռն էր և տունս ցուրտ:

Գրիչ՝ Դաւիթի

Գ

284բ Ո՛վ ընթերցող սուրբ ճառիս, վասն որոյ յերես անկեալ աղաչեմ զիս՝ զրազմաշարօ զգազրալի և զմեղօք դաաայպարտեալ գերիս՝ զԴաւիթի անարժան գրիչ, ասացէք ի խորոց սրտէ, թէ տէր աստուած ողորմեա նորա***

833.

ՄԱՍՈՒՆՔ ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Երևան 186

Գրիչ՝ Պետրոս

296բ Զթափուրս ի գործոց բարեաց զՊետրոս զսուտանուն կրանաւոր, որ և գծող գրոյս ըստ կարի, ո՛վ մակացուք, յիշման արժանի արասջիք յամենառատ շնորհսն Յիսուսի:

834.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՍԻՒՆԵՑԻՈՅ

Երևան 1851

Գրիչ՝ Պետրոս

89բ ԶՄեղաւք դատապարտեալ ծառայս ամենայն ծառայց աստուծոյ զՊետրոս քահանայ, և զծնաւդսն իւր, և զեղրարսն, և զարեան մերձաւորսն, նաև զսրբասէր պատանեակն զԱստուածատուր՝ զստացող գրոցս, աղաչեմ յիշել ի տէր, ո՛վ գասք քահանայից:****

* Այս բառի «ք»-ն այնպես տարօրինակ է գրված, որ կասկածոււմ ենք սույն («գրո») ընթերցման վրա:

** «Ձեր» բառը կրկնված է:

*** Դանիէլ գրչին են պատկանում ձեռագրի 249—284 թերթերը, սա նախորդ գրիչ-ներին կրտսեր ժամանակակիցն է:

**** Համանման բովանդակութեամբ հիշատակարաններ պահպանվել են նաև ձեռագրի 200բ և 236ա էջերում:

835.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԱՅԼԵՒԱՅԼ ՄԱՍԱՆՑ ՀՆՈՅ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Երևան 7336

Գրիչ՝ Սարգիս

98բ

Ո՛վ, պատուականք և աստուածասէրք քահանայք և վարդապետք, մանկունք լուսոյ և զարդք եկեղեցոյ, որք այժմ ընթեռնոյք զգիրս և զգիրքս ի մէջ եկեղեցոյ, ի տեղոջն զաստուած ի ձայն աւերանելոյ, անգ և յիշեսցիք ի տէր զսրբասնեալ, զպատուական և զառաքիւնի անձն ի տէր՝ զԿիրակոս վարդապետն, որ և ետ գրել զբանս և զգիրքս զայսոսիկ և աստուած զձեզ [յիշէ]։ Ընգ նմին և զքեռին մեր զՅովնան վարդապետ, որ անկաւ ի ձեռս անաւրիւնացն և սրով վախճանեցաւ ի Գրիստոս, և աստուած թողցէ զյանցանս իւր, ամէն։

Եւ այժմ զքուրորդիս իւր՝ զՍարգիս, որ գրեցի տխմարաբար զգիրս և զբանքս զայսոսիկ, և Գրիստոս տացէ ի ս[ի]րտս լսողացս մերոց և լսողացդ, այժմ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն։

836.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՔԱՐՈՋԻՑ

Երևան 725

Գրիչ՝ Սարգիս

300ա

Ջրիւր քանքարաց պարտականս և զտառապեալս՝ զմեզաւք լըցեալ գծաւդակս՝ զՍարգիս սուտանուն քահանա, աղաչեմ յիշե[ս]ցիք ի սուրբ յաղօթս ձեր։

837.

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅ

Երևան՝ 1887

Գրիչ՝ Սարգիս

25ա

Տէր Յիսուս, բազումողորմ մաղթանաւք և բարեխաւսութեամբ սրբոյդ Յակորայ խնայեալ ի մեղուցեալ Սարգիս գրիչ, ի ծնողսն իւր և յեղբարսն, և յամենայն երախտաւորսն նմայ։ Եւ դու՝ անձառ վկայ Գրիստոսի տէր սուրբ Յակոր, միշտ և հանապազ բարեխաւսեալ վասն Սարգիս գրչի, և ի փառս տէրութեանդ քում կատարեա զխնդիրս մեր։*

838.

Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Ց

Երևան՝ 2002

Գրիչ՝ Սարգիս

ա

188բ

... Յիշեա զմեռեալս հոգւով զՍարգիս երէց գծող։

* Նման հիշատակադրութիւններ պահպանվել են նաև ձեռագրի 50ա, 60բ, 349բ և այլ էջերում։

Բ

223բ Քրիստոս աստուած... երկակի գալստեամբ քո նորոգեա լուսա-
փայլ զոգի ստացողի սորին տէր Յոնաննիսի, ընդ սուրբս քո, ամէն.

Ստացող՝ Յոնաննիս-Լեւոն

Գ

39բ Աղաչեմք յայոնն վայրի զաստուածասէր և զբարեսէր կարդա-
ցողսդ և զաստուածաին աւրինութեանց արժանի արարէք լսողսդ,
սրտի մտաւք և ախորժելի կամաւք յիշելո արժանի արարէք զստա-
յողս սուրբ գրոցս՝ զտրուպս և զեղկելիս զտէր Յոնաննիս երկանունս
Լեւոն, որ միայն անունս է և ոչ գործս, զի մեծաւ յուսով և յղձամբ
և փափագանաւք և ջանիւ ետու գրել զսա. և յոյժ աշխատեցաւ դրիչ
սորա ի բաղում աւրինակաց դրելո, և փարթամացուցաւ զսա յոյժ,
որպէս և տեսանէք իսկ, ոչ յաղազս մարմնաւոր ինչ շահավաճառու-
թեան, այլ հոգեոր և աստուածաին, յիշատակ բարեաց և պատճառ
յիշելո և աստուած-ողորմեա ասելո, և որք զաստուած-ողորմին սրտի
մտաւք ասեն և զամէնն, և նոցա ողորմեսցի Քրիստոս աստուած,
աւրինեալն յաւիտեանս:

839.

Տ Օ Ն Ա Պ Ա Տ Ճ Ա Ռ

Ծրեան 2042

Դրիչ՝ Սիմեոն

Պ

38բ Ջմեղաւ լցե[ա]լ դրիչս՝ զՍիմեոն, և ծնողսն իմ, և զեղբարսն
իմ յիշել յաղաւթս ձեր, ո՛վ սրբասէր ընթերցողք:

Ստացող՝ Աստուածատուր

Բ

259բ Ջստացող սորա զԱստուածատուր արեղա յիշեցէք:

840.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ծրեան 5000*

Դրիչ՝ Ստեփ[անոս]

Ստացողի սուրբ աւետ[արանիս]՝ տէր Յովնաննիսի և ծնողաց
իւրոց՝ ողորմեսցի Քրիստոս աստուած, տ[մէն].**

332ա Եւս և ծնաւդսն իւր զՆիքիտէ և զՍևաստիտ], նաև զեղբարսն իւր՝

* Ձեռագրի մեջ կան կենսախիշոք ու զբաղիչ բաղամթիվ լուսանցադարձեր, նվա-
զածուններ՝ 32բ, 92բ, 127ա էջերում, հետաքրքիր հանդերձանքով մարդիկ՝ 58ա, 61բ էջե-
րում, ջրավաճառ 132ա էջում. ուշադրով են նաև 102ա, 207ա, 128ա էջերի նկարները:

** Այս պարբերութիւնը գրված է ընդդէմ և 332ա էջից սկսվող հեշատակարանի
գրերից մանր գրերով, և չի կապվում հաջորդ պարբերութիւն հետ իւր շարահարութիւնով:
Պետք է ենթադրել, որ 331—332 թերթերի արանքից ընկել է առնվազն մի թերթ, ուստի՝
բուն հեշատակարանը սկզբից թերի է:

զվարդ, զՍաեակ և զՅակովք, այլ և զպատին իւր զՊաեիք և Նաեիք, և զամենայն դարձն իւր, հանդերձ ամենայն սիրելեալք:

333ա ... Ընդ նմին և ես՝ եղկելի և չանորդի Ստեփ[անոս], որ սակաւ ինչ աւժանդակեցի սմայ, առ սաս անկանիմ բարեւէր ընթեցաւ՝ զաղղ արժանի առնել միոյ աստուած-ողորմ[է]ի զմերն ննջեցեալսն...

841.

Տ Օ Ն Ա Պ Ա Տ Ճ Ա Ռ

Երևան 1878 (տես նաև 1841 թ.)

Ստացող՝ Ստեփանոս եպիսկոպոս

ա

37ա Քրիստոս աստուած... Կոչեա զծառայս քո զՍտեփ[անոս] եպիսկոպոս՝ զստացաւդ տառիս, զհայրն իմ զԻրակոս, և զմայրն իմ զՆադխաթուն... Ընդ նոսին և զեղրարսն իմ՝ զԿենդանիքս և զհանգուցեալսն ի Քրիստոս, նաև զերախտաւորսն, և զՅոն[ան] բարսւնի, և զԿիր[ակոս] վարդապետ՝ իւրեանցայովքն, ամէն:

բ

77ա Ո՛վ սուրբ մկրտիչ Քրիստոսի... աղաչեա զմկրտեալն առ ի քէն... զի դասակից քեզ և ամենայն սրբոց արասցէ զստացող տառիս՝ զՍտեփանոս եպիսկոպոս, և զներսեւ վարդապետ, զՅովննէս, զՊօղոս, զՎարդան, զԿարապետ, զՍտեփանոս, և զՄկրտիչ, զԴաւթեանքն, զՊետրոս սարկաւազ, զՅովսէփ և զայլ միաբանքս, որ կան յայս տեղիս, ընդ նմին և զծնողս իմ:

գ

94 ... Զստացող սորա զՍտեփանոս եպիսկոպոս և զծնողսն իմ աղօթիւք մասին, աղաչեմ, յիշել առ տէր: Նաև զուսուցիչն մեր և զերախտաւորն՝ զներսեւ վարդապետն և զծնողսն իւր: Եւս առաւել զքահանայքս մեր՝ զՅովննէս, զՊօղոս, զՎարդան, զԿարապետ, զՍտեփանոս, զՄկրտիչ, և զսարկաւազունքս մեր՝ զՊետրոս, զՅովսէփ, զԴաւիթ, և զմիւս Դաւիթն, նաև զգործաւոր սուրբ սկստիս՝ զտնտես, զմաճակալ, զհովիւ...

842.

Ո Ս Կ Ե Փ Ո Ր Ի Կ

Վենետ. 266, Սարգ. Յուդ. Բ. էջ 208

Գրիչ՝ Վասիլ Ատանցի

ա

188ա Եւ արդ, աղաչեմ զամենեւեան, որք աւկտիք ի սմանէ և կամ աւրինակէք, յիշեցցից զՎասիլ սարկաւազ Ատանցի՝ զախմար և զառաջին գրիչ, և Քրիստոս զձեզ յեշեցէ:

Հետ. ստացող՝ Ստեփանոս

բ

83 Աստուած ողորմի սիր Ամիրին, հայրն հոգւոյն՝ Գրիգորին, մաւրն՝

Ուլուպիֆային, որ երես զգիրքս յիշատակ, աստուած լուսաւորէ զիւր-
եանց հոգին: Տուին ինձ՝ Ստեփաննոս վարդապետիս, զայս գիրքս յի-
շատակ, աստուած զիւրեանք ակրհնէ:

843.

ՅԱՂԱՔՍ ԿԱՐԴԻՆԱՐԱԿԱՆ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆ

Երևան 3639

Գրիգ' Վարդան

301բ Ընդ նմին և զիս՝ զտառապետս՝ զՎարդան սարկաւազս, և զիմ
ծնողն՝ զԹաւման, որ բազում աշխատեցաւ վասն մարմ[ն]ո իմոյ,
արժանաւորեսցէ աստուած հայր երանութեանն յաւիտեանական և ծո-
ցածին իւր Գրիստոս ժառանգորդ արասցէ արքայ[յ]ութեանն իւրոյ և
երանելեացն...

844.

Ճ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ր

Վենետ. 217 Սարգս. ցուց. ր. էջ 289

Ստացող՝ Վարդան

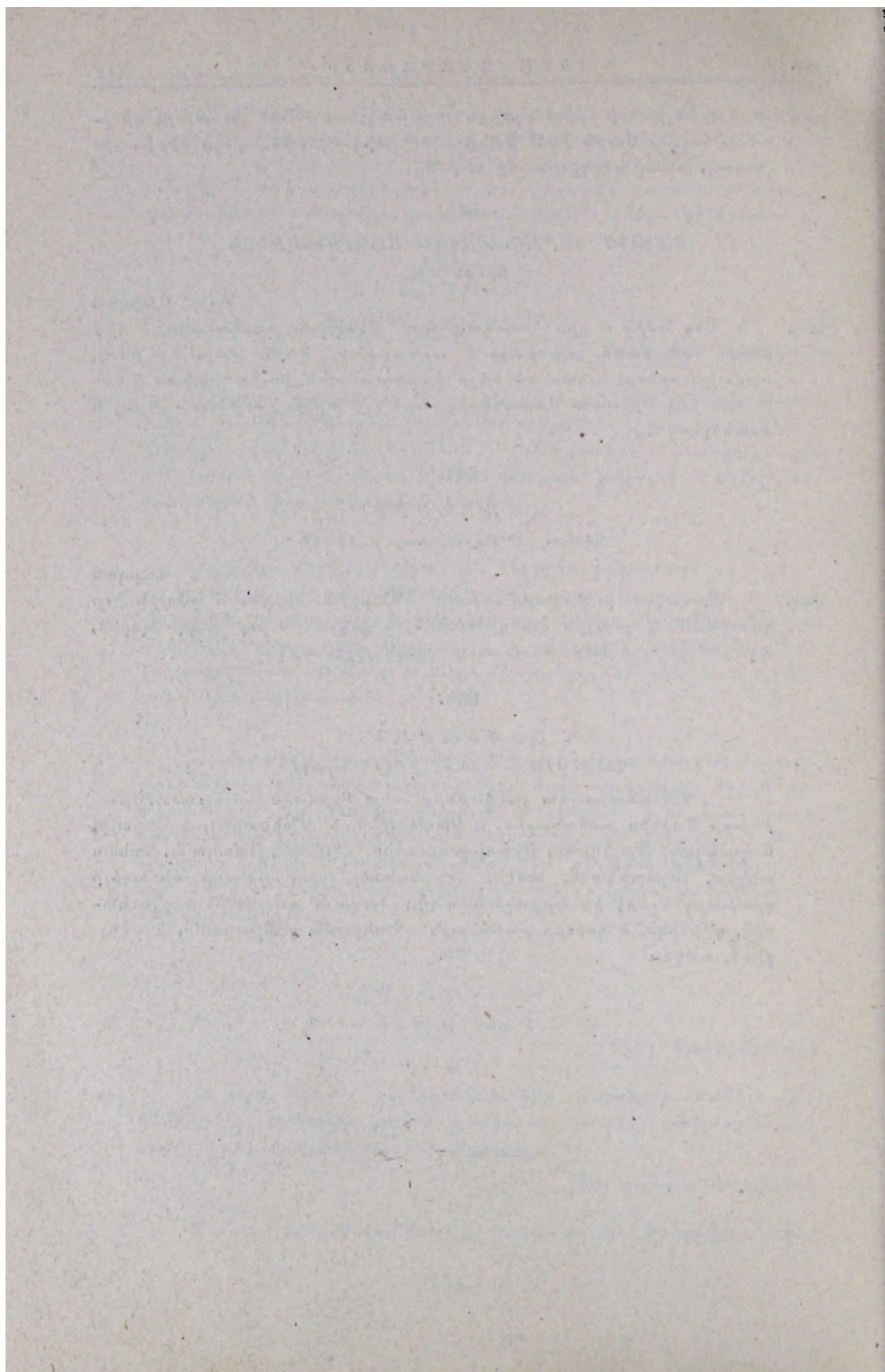
102ա Զստացող լուսազարդ զրոցս՝ զՎարդան երէցն, և զհայրն իւր
զՄուրադան, և զմայրն Խոնդիսթանն, և զեղբայրն իւր Ամիր-Սզդիկան,
ազաչեմ յիշել ի տէր, և աստուած զձեզ յիշէ, ամէն:

845.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

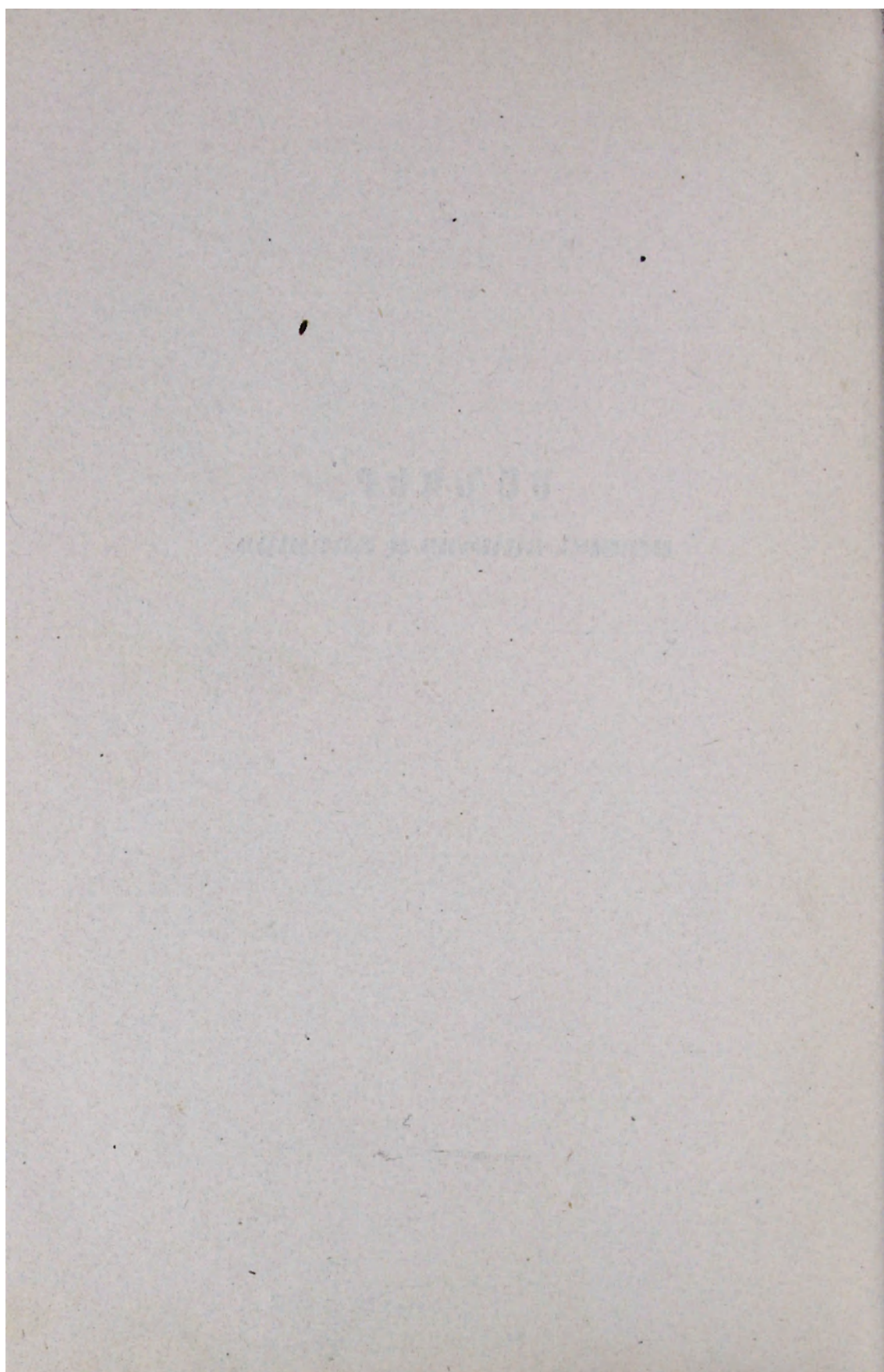
Վաստ. 112, Լալ. ծուց. էջ 242 (Վարդ)

... Դահանայապետ յաւիտենից՝ տէր Գրիստոս աստուած... զթայ
ի հոգի Սարգիս քահանային, և Սաղաթելին, և Միքայելին, և Արթուրին,
Ուրբաթկան, Թայիկան, Արապ-խաթունին, Հիւրիկին, Զատկան, Գոհար
տիկան, Ուրբաթկան. ամէն: Եւս առաւել, արա արժանի անճառելի
ղրախտիդ ե երկնից արքայութեանդ, զծառայս քո՝ զիսերն և զԳուհա-
րքն, զՄիքիկն, և զսուրբ քահանայն՝ զՎառդան, զԱնթուան, և զԴոյ-
րիկն, ամէն:

Յ Ա Ն Կ Ե Ր

ՔՈՒԱՐԿԱՅԱԿԱՆ, ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՆՉԱՆՈՒՆՆԵՐԻ

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՑԱՆԿ*

- Արշավանք, պատերազմ—16—17, 24—25, 34, 56, 178, 186, 272, 277—278, 283—284, 294—296, 304, 305, 306, 307, 334, 389, 411, 425, 426, 433, 451, 460, 467—468, 468, 473, 477, 478, 496, 516, 544, 560, 567—568, 568, 570, 573, 574, 575, 577—579, 584—590, 591, 597, 599, 600, 611, 613, 618, 621, 623, 627, 631, 643.
- Դավանաբանական պայքար— 63, 269, 275, 278, 429, 469, 508, 530, 565, 592.
- Դրամ— 46, 67, 95, 119, 162, 245—246, 294, 295, 330, 379, 406, 409, 452, 471, 483, 484, 509, 516, 531, 539, 543, 545, 547, 549, 571, 575, 576, 596, 597.
- Էկեղեցիների կործանում—102, 283, 285, 562, 589.
- Երաշու— 470, 514.
- Բարգմանություն գրքերի— 21, 173—174, 216—217, 221, 297, 317—318, 338, 343, 408, 416—417.
- Թուղթ— 47, 86, 87, 94, 103, 233, 246, 395.
- Քղթի կոկում— 103, 156, 160, 176, 187, 222, 233, 248, 260, 307, 398, 414, 416, 425, 442, 459, 491, 497, 500, 501, 509, 542, 554, 559, 564, 580, 584, 588, 598, 599, 611, 622, 629.
- Բրթուր— 514.
- Մածկագիր— 70, 93, 322, 512.
- Մաղկող, նկարող, ոսկող, ծաղկումն ձեռագրի— 9, 23, 25, 27, 28, 29, 33, 43, 56, 58, 76, 81, 88, 94, 104, 109, 127, 136, 146, 152, 159, 160, 162, 163, 166, 183, 195, 197, 215, 218, 219, 220, 222, 225, 227, 229, 231, 239, 241, 247, 278, 279, 280, 283, 284, 290—291, 292, 293, 305, 307, 309, 313, 315, 316, 320, 324, 326, 334, 343, 346, 348, 358, 364, 370, 377, 380, 388, 389, 394, 403, 409, 412, 418, 425, 434, 440, 460, 464, 476, 485, 491, 492, 500, 502, 509, 522, 542, 559, 580, 583, 590, 594, 595, 602, 623, 629, 637, 650, 651, 653.
- Կազմող, գրակազմ, կազմումն ձեռագրի— 28, 29, 43, 57, 59, 66, 77, 79, 83, 93, 109,
- Արշավանք, պատերազմ—16—17, 24—25, 34, 56, 178, 186, 272, 277—278, 283—284, 294—296, 304, 305, 306, 307, 334, 389, 411, 425, 426, 433, 451, 460, 467—468, 468, 473, 477, 478, 496, 516, 544, 560, 567—568, 568, 570, 573, 574, 575, 577—579, 584—590, 591, 597, 599, 600, 611, 613, 618, 621, 623, 627, 631, 643.
- Ավարառություն, հափշտակություն—139, 178, 324, 325, 379, 498, 521, 621.
- Դաղթ, վախուչում— 17, 102, 138, 163, 305, 325, 327, 346, 389, 450, 458, 460, 489, 493, 525, 597.
- Դերեվարություն—34, 224, 284, 295, 325, 451, 474, 590, 599, 618, 628, 630.
- Դրուխյան ծանր, անբարենպաստ պայմաններ— 7, 9, 15, 17, 23, 38, 66, 103—104, 118, 156, 169, 171, 190, 235, 255, 270, 272, 274, 277, 282, 283, 304—305, 306, 311—312, 324, 325, 341, 369, 395, 418, 429, 453, 455, 459, 473, 474, 478, 489, 492, 517, 534, 537, 560, 561, 587, 589, 616.
- Դառն ժամանակ, հալածում, ավերումն երկրի— 14, 15, 41, 46, 47, 50, 51, 66, 67, 76, 93, 96, 101—102, 113, 115, 138—139, 144, 154, 164, 171, 192, 202, 215—217, 249, 255, 256, 268, 281, 283, 285, 290, 295, 306, 311, 314, 320, 324, 325, 327, 334, 346, 355, 368, 369, 379, 388, 390, 405, 411, 414, 446, 450, 458, 459, 471, 473, 483, 489, 491, 514, 520, 525, 545.

* Ստորե տրվում են երկրի վիճակի, ձեռագրերի զբաղման և այլ պատմական հարցերի մասին հիշատակարաններում եղող ուշագրավ տվյալները էջերը Բացի դրանից, առանձին խորագրերի տակ, արված են նաև այն տերմինների ցանկերը, որոնք վերաբերում են՝ ա) պաշտոններին ու տիտղոսներին, բ) արհեստներին և գ) վանական պաշտոնյաներին ու գործավորներին:

150, 153, 161, 169, 179, 195, 198, 203, 218, 219, 222, 225, 246, 252, 274, 280, 282, 285, 293, 307, 322, 346, 348, 368, 372, 388, 404, 416, 427, 434, 447, 459, 463*, 469, 470, 476, 491, 498, 502, 509, 514, 517, 522, 524, 525, 542*, 546, 559, 573, 595, 614, 619 629, 645, 651.

Հայ ֆեոդալական տներ, կալվածատերեր— 13, 40, 42, 65, 67, 84, 92, 99—100, 128, 136, 139—143, 198, 207—205, 224—225, 231, 232, 249, 257, 261, 270—271, 292—293, 303, 347, 369, 374—376, 377, 424, 560, 561, 632.

Հարկ— 46, 47, 104, 138, 296, 295.

Հարկահանության նկարագիր— 138.

Հարկապահանջության լուծ— 6, 24, 41, 66, 92, 101, 164, 249, 256, 258*, 324, 325.

Հարկի դիմաց՝ որդիների վաճառք— 66, 192.

Ձեռագրի ասուծախ— 34, 43, 53, 57, 72, 73, 88, 95, 112, 119, 151, 296, 294, 330, 345, 347, 350, 393, 401, 406, 415, 421—422, 452, 471, 481, 483, 484, 493, 518, 519, 521, 530, 531, 547, 571, 575, 576, 609, 612, 650.

Ձեռագրի դերումս է սղատումն— 30—31, 49, 70, 153, 199, 321, 483, 485, 521, 523, 537, 543, 545, 546, 549, 562, 574, 656.

Մազաղաթ— 78, 183, 225, 321, 390, 394, 424, 503, 508.

Մահ տարածած— 353, 358, 369, 375, 530, 545, 546, 550.

Մարդահատար— 104.

Մորեխ— 102, 121, 514.

Նետողաց ազգ— 6. 15, 26, 35, 41, 43, 46, 47, 48, 50, 51, 57, 65, 67, 84, 113, 115,

138, 166, 192, 202, 218, 235, 257, 259, 271, 292, 325, 368, 411, 458, 561, 574, 600, 602, 618, 643.

Մշակաբույսերի խայտառակության ի վերայ բրիստոնեից— 46—48, 138, 283, 374.

Նվիրությունները եկեղեցիներին— 66, 70, 81, 84, 86, 97, 106, 116, 120, 148, 168, 208, 293, 299, 332, 343, 356, 372, 384, 375, 391, 406, 407, 415, 421, 425, 444, 481, 539, 545, 566, 584, 593, 605, 612, 623.

Նվիրությունների դիմաց պատարագ— 8, 36, 43, 48, 67, 86—87, 149, 299, 356, 372, 375, 378, 407, 549, 584, 606.

Շինությունների բերքի, վանքերի և եկեղեցիների— 13, 40, 41, 79, 97, 106, 107, 120, 123, 140, 141, 155, 216, 217, 224, 257, 258, 265—266, 286, 318, 339, 344, 348, 398, 351—352, 375, 425, 431, 474, 503, 517, 617.

Ուսումնական հաստատություններ (դասատուն, դպրատուն, վարժարան և այլն)— 5—6, 44, 69, 99, 103, 104, 120, 125, 129, 145, 146, 198, 209, 231, 245, 261, 262, 272, 503, 560.

Սով— 171, 368, 375, 388, 409, 411—412, 429, 487, 516, 569, 579, 599, 623, 628.

Սպանություն, նահատակություն— 10, 55, 56, 76, 77, 106—108, 135, 213, 219, 220, 222, 228, 270, 324, 419, 597, 598, 600—602, 611.

Տոմարական զուգահեռներ— 24, 29, 101—103, 128, 202, 215, 218, 234, 249, 289, 292, 296, 313, 325, 332, 381, 453, 496, 536, 548, 551, 575, 576, 594.

ՅԱՆԿ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐԻ ԵՎ ՏԻՏՂՈՍՆԵՐԻ

Աբարակ. յթապակ (թուրք. թագավորահայր, բարձր պետական պաշտոնյա)— 231, 614.

Աղայ (թուրք. ազնվական, կալվածատեր)— 439, 444, 499.

Ամիրայ, ամիր (ասոր. արար. կուսակալ, կառավարիչ որևէ երկրի)— 295, 477, 561, 563, 600.

Ամիրապետ— 600.

Առաջնորդ զեղջ— 217.

Արդուլի (մոնղ. դատավոր, դատարանի անդամ)— 24.

Արքայ— դորձածված է հաճախ.

Առաջ մարտախաղ— տես՝ մարաշխաղ.

Առաջ պարոն— 55, 65, 193.

Բերդաւազ— 560.

Բեկ, պեկ (աճկ. կալվածատեր, բարձր աստիճանավոր)— 411, 432.

Գունը, տե՛ կոմս.

Գանձալուս (լատ. կոնսուլ)— 469.

Դունդուսապլ (Հին ֆրնս. սպարապետ) — 59, 193, 477.

Դուրլոնարօր (լատ. նահանգապետ, այստեղ՝ եկեղեցական թեմի առաջնորդ) — 417.

Դանրչուս (պրսկ. գիտնական, դատավոր) — 275.

Դատաւոր — 451.

Դոնապան արքայի — 294.

Ելչի (թուրք. սուրհանդակ) — 24

Եմսալիխաւս (հուն. փոխարքա) — 96.

Իշխան, — ունի — 12, 17, 29, 65, 75, 84, 99, 100, 167, 193, 203, 224, 225, 261, 295, 296, 297, 374, 376, 386, 433, 451, 467, 560, 640.

Իշխանագ իշխան — 8, 12, 42, 100, 116, 182, 231, 235, 270, 292, 374, 375.

Իիկաա (լատ. դեռպան, պատղամավոր, կաթողիկոսական նվիրակ) — 35.

Խաւնայ, խոնայ (պրսկ. մեծ, ապա՝ մեծատուն, վաճառական և այլն) — 411, 503, 561.

Կողմնակալ — 117, 377.

Կոմս, գունք (լատ. հուն. բարձր ղեկավ. պաշտոնյա) — 117, 207, 377.

Կանախտալտոս (հուն. պալատական պաշտոնյա) — 18.

Հանի (արաբ. Երուսաղեմ ուխտի գնացած) — 436.

Հիւպատոսութիւն — 328, 406.

Ձիւտուր (ասպետ) — 204.

Ձեռնաւոր (կալվածքի կառավարիչ, հարկահավաք) — 347.

Ղան, խան (մնղ. թաղավոր, արքս) — շատ հաճախ.

Ղատի, խատի (արաբ. դատավոր) — 274, 275, 600.

Մանդասի, մղտեսի, մղասի, մուղտսի (Երուսաղեմ ուխտի գնացած) — 52, 391, 425, 491, 562, 587, 588, 604, 608, 623.

Մարաշախտ (հին ֆրնս. բարձրագույն դինավորական աստիճանավոր, մարշալ) — 295, 343, 477.

Մելիֆ (արաբ. տեր, իշխան, կալվածատեր) — 444.

Նայիպ (արաբ. փոխարքա, կուսակալ) — 294.

Նոյին (մնղ. իշխան, 10.000 զորքի հրամանատար) — 271.

Շանեայ (պրսկ. կայազորի հրամանատար, նաև վարչական և հարկահան պաշտոնյա) — 462.

Շերիկ (վրց. սուրհանդակ) — 24.

Պայլ-ութին (հին ֆրնս. մեծ իշխան, պետական բարձրաստիճան պաշտոնյա) — 209.

Պարոն (այստեղ արվում է մեծատուն մարդկանց, անկախ նրանց ազնվական ծագման, որպես տիտղոս) — շատ հաճախ.

Պարոնաց պարոն — 84, 232, 292, 293.

Ջամրլ (հին ֆրնս. թագավորի սենեկապետ) — 477.

Ռամիկ — 605.

Ռայիս, բոնս, ոկս (արաբ. թրք. գյուղի կամ բաղաբի ազդեցիկ նրկայացուցիչ) — 49, 293, 421, 444, 473, 499.

Սեւաստիւս (հն. օգոստոսափառ) — 445.

Սինէլալէս (հին ֆրնս. արքունի գանձապետ) — 68, 123.

Սիր (հին ֆրնս. տեր, իշխան) — 108, 204, 257, 296, 657.

Սուլքան, սուլտան (արաբ. մահմեդական տերության թագավոր) — 42, 50, 122, 193, 235, 275, 295, 306, 477, 628.

Սուպաշի-ութուն (թուրք. ջրպետ) — 95.

Սպայապետ, սպարապետ, ասպարապետ — 55, 59, 182, 198, 224, 232, 271, 297, 328, 376, 451.

Տանուտէր (այստեղ տան ավագ) — 67, 95, 226, 227, 280, 305—307, 346, 379, 408, 409, 444, 432, 438, 444, 481, 484, 496, 546, 554, 576, 580, 611, 631.

Տիսալուր (Վալանաբար պրսկ. պղծասալարս ձեւից, դյուղապետ) — 490.

Փաշան (պրսկ. թագավոր, լրիվ ձեւն է փադիշահ) 25.

Փաղափապետ-ութին — 349.

Ա Ր Հ Ե Ս Տ Ն Ե Ր

Ապրեփեց (խոհարար) — 364, 576.
 Ասպրգործ (վահանադործ) — 330.
 Բազազ (արք. դործվածքեղենի վաճառական) — 263, 265, 360, 361, 366.
 Գինենծախ — 366, 428, 576.
 Դալալ (արք. միջնորդ, մունետիկ) — 327.
 Դանկրար, դանկադործ — 363, 366, 370.
 Դարբին — 366.
 Դերձակ, դերձիկ — 153, 177, 365, 521.
 Էղեպան — 366, 367.
 Թուլիի (թերես՝ ճաշարանի մատուցող) — 365.
 Խոռատ (խոռատ, հյուսն) — 282.
 Խոնակեր (խոհարար) — 426.
 Կաշկար — 359, 422.
 Կարևոր (դերձակ) — 576.
 Կտալդործ — 363, 365, 366.
 Հիսն — 304, 365.

Ղասապ (արք. մսադործ) — 428.
 Հոն — 361, 363.
 Մանկտալ (դաստիարակ) — 265, 334.
 Մազման (մաղ մանող) — 274.
 Մսագործ — 426.
 Ներկարար — 359, 362, 377, 543.
 Ոսկերիչ — 27, 169, 267, 310, 361, 364, 439, 470.
 Ուսրայ (պրսկ. վարպետ) — 428, 625.
 Ջրախնի (թրք. մոմ թափող) — 265.
 Ջուլնակ — 169, 361, 363, 364, 367.
 Սանդրգործ — 366.
 Տապաղ (արք. կաշեգործ, խաղախորդ) — 197.
 Վահառական — 129, 441, 456, 622.
 Փարգործ (բարտաշ և որմնադիր) — 122, 617.
 Փարխանանի (պրսկ. սրբախանես — զործատուն բառից, արհեստավոր) — 576.
 Ժրանգործ — 364.

Վ Ե Ր Մ Ա Ի Ո Ր Ք Վ Ա Ն Ի Յ

Ածպան (այծարած) — 109.
 Աղանձաղ — 109.
 Եկեղեցպան — 194, 278, 360, 504.
 Երկրագործ — 421.
 Ժամկոչ, ժամհար — 304, 421, 429.
 Լուսարար — 418, 504.
 Հացկատու — 109.
 Հացպան — 187.
 Հիւրատես — 109.
 Հովիւ — 233, 418.

Մանկալ, մանճկալ — 116, 233, 418.
 Մառնապուս, մառնպան, մարմպան (մառանապետ) — 109, 186, 187.
 Տանառասպաւ — 181.
 Տնտես — 149, 187, 211, 225, 233, 383, 418, 421, 442, 459.
 Տնտեսմանուկ — 149.
 Փակակալ — 76, 109, 116, 149, 187, 188, 194, 211, 220, 251, 252, 285, 397, 447.
 Փոնպան (հացագործ) — 187.

Տ Ե Ղ Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ե Ր Ի Ց Ա Ն Կ

- Ագուլիս— 517
 Աղաթ քղբ.— 329, 330
 Ալանաց դուռն— 628, 630
 Այսպիսի— 614
 Ածկուր գիւղ (Մոկաց գւոյ)— 45
 Ականի (Փ. Սիւնիք)— 84
 Ականց գիւղաքղբ. (Մերձ ի յԱրձն)— 266
 Ակներ կամ Ականց անպտ., ուխտ կամ վանք— 81, 88, 97, 99, 158, 178, 186, 188, 190, 194, 195, 196, 219, 220, 251, 252
 Աղաւնիք վնք— 324
 Աղրակոյ գւոյ. երկիր (որ է Բարմն գւոյ.)— 389, 395, 622
 Աղեխանդը [իս], Սքանդրի— 473, 478
 Աղէք գիւղ (Քղնունեաց գւոյ)— 202, 234, 297
 Ալքամար— 13, 40, 46—49, 61, 85—87, 120, 154, 405, 408, 414, 432, 484, 495, 510, 522, 527, 554, 579, 582, 583, 598, 605, 622, 624, 628, 630
 Աղպինար գիւղ (Պալաւախի դաշտում)— 237
 Ամու գետ— 268
 Այաս քղբ.— 178, 295, 521
 Այրաւանեան գւոյ, նահանգ— 5, 6, 15, 25, 65, 187, 232, 285
 Աւարանեան լեռն— 141
 Այրերուաց գիւղ— 347
 Այրիձոր մենաստան— 54, 75, 95
 Անարգարա դղեակ— 55, 109
 Անապատիկ գիւղ (Հայքարայ Ձորում)— 450
 Անքերդ— 65
 Անդրունիք բերդ— 251
 Անի մյրքղբ, անտիկ ամրոց— 310, 353, 621
 Անլոց վանք— 466
 Անկեղակոյտ գիւղաքղբ— 526
 Անկղ (Մերձ ի Վան)— 49
 Անկեղի գիւղ (Սիւնիք)— 8
 Անցմնցիկ (Կիլիկիա)— 477
 Ամասիա քղբ— 482
 Ամիք քղբ.— 465, 511, 618
 Ամուրնացուց երկիր— 515
 Ապագվան (Մերձ ի Նարեկ)— 583
 Ապառնեաց գւոյ, երկիր— 171, 184, 238
 Աղառնեաց վանք— 481, 547
 Ապրակունեաց գիւղ— 532
 Ապրակունեաց վանք— 592
 Առընչիկ (Քաշրերունիքում)— 629
 Ասիա— 6
 Առէն գիւղ (Արծրունիք)— 499
 Ասորիք, Ասորեստան— 51, 113, 192, 268, 628
 Ասպիսնկայ անապատ (Արճէշ)— 54, 57
 Աստապատ դաստակերտ— 25
 Առանայ— 294, 295, 451
 Ասրենի գւոյ (Փ. Սիւնիք)— 84
 Ատրպայկան աշխարհ— 292
 Արառես, Յարատես մենաստան (Սիւնիք)— 17, 66
 Արդելան մենաստան— 235
 Արենլեան աշխարհ— 115
 Արենլից նահանգ— 187
 Արևմտական ծով— 115
 Արգրում քղբ— 212, 570
 Արծկէյ վանք, անապատ— 93, 131, 154, 314
 Արծրույնեաց աշխարհ— 499
 Արծրունի գւոյ— 562
 Արծրունիս քղբ— 561
 Արճէ, քղբ— 20, 30, 36, 37, 237, 266
 Արճիշայ աշխարհ, գւոյ, երկիր— 50, 110, 130, 452
 Արշրոյ վնք (Քաշրերունիք)— 130
 Արսէ գիւղ (Ապահունիք)— 171
 Արտաղ գւոյ— 114, 227
 Արաամէտ գիւղ— 489
 Արաօս լեռն— 132
 Արքակաղնի ուխտ— 88, 607
 Արագ անապատ (Դարանաղեաց գւոյ)— 242, 290, 475, 500, 505, 506, 546
 Արան կամ Արանց գիւղ (Մերձ ի Վան)— 26, 57, 71, 132, 384
 Արնդանց գիւղ— 433
 Արքուրի վանք— 545
 Արքմա վանք (Տիվրիկ)— 369
 Արնկա գւոյ— 172
 Արնկու ամուրս— 618
 Արաքազար (Ղրիմ)— 545
 Արսենտի վանք (Ղրիմ)— 348, 401

- Բարեկացուող աշխարհ— 17, 51, 113, 192, 268
 Բաբելոն— 611, 618, 628,
 Բաբելոնյ գու— 327, 436, 467, 503, 537, 544
 Բաբելոնյ զղեկապատ թղթ— 71, 346, 470
 Բաբելոնյի գիւղ— 603
 Բաղտաւ մայրաքղք— 406
 Բանդումանի— 499
 Բասւնոյ գու— 62, 121, 286, 413
 Բատանց գիւղ— 133
 Բարի-Քարաւի (Կիլիկիա)— 451
 Բարձրբերդ— 3, 16, 17
 Բարմ գու, (որ է Ախրակ)— 622
 Բստոյ գիւղ (Գողթան Լրկիր)— 281
 Բերդակ գիւղ— 43
 Բերդակն մենաստան— 34
 Բերդաձոր զղեակ— 298
 Բերդաձոր գու (Փ. Սիւնիք)— 84
 Բերդոյ սր. Գրիգորի վանք— 527
 Բերկրի մայրաքղք, թղթ— 2, 48, 144, 499
 Բցնունաց գու— 131, 202, 234, 296
 Բքնի լեւոն (Եկեղեց գու)— 276, 320, 390
 Բոլորաձոր անապատ (Վայոց-Ձոր)— 298
 Բշնի ամուր զղեակ, թղթ— 5, 141, 187
 Բոլնչիք անապատ (Խորձեան գու)— 464

 Գալու անապատ (դաշա. Կիլիկիա)— 197, 290
 Գաղիաոյ. Գաւալոյ վնք— 72, 372
 Գանդիլի վանք (մերձ ի Խիզան)— 459, 619
 Գամեակ կամ Քամձակ վանք (Ղրիմ)— 265
 Գամրաց տուն— 629
 Գանձէ զղեակ— 278
 Գառնի— 351, 352
 Գաւա. գիւղ— 579, 580
 Գաւառ— 621
 Գեղամայ լեռինք— 84
 Գեղամայ ծովակ— 84
 Գեղարձունի գու— 593, 594
 Գեղարձունի մենաստան (Խորվագեւ գիւղում)— 157
 Գեւմաղբիւր վանք— 76, 209
 Գինդրաճի գիւղ— 444
 Գլաձոր. Գալիձոր— 5, 16, 31, 60, 99, 104, 136, 146, 148, 166, 175, 245, 246, 261, 272, 294
 Գուրան գու, Երկիր— 176, 281, 517, 550, 553
 Գուգարաց վանք— 619
 Գումրայք գիւղ (Ապառնիո)— 184
 Գոգու գիւղ (Բաբելոն)— 459, 467, 544
 Գոնիւր վանք— 16, 17

 Դաւալ զիւղ (Մոկաց գու)— 289, 313
 Դարանաղեաց գու— 72, 103, 505, 506
 Դարանու դաշտ— 133
 Դարւիւմ— տես՝ Թաւրէժ
 Դեղձանաւանք— 224
 Դեղնաւ (Եղեղեաց գու)— 250
 Դերջան գու— 121
 Դիգա-Ձոր— 621
 Դոնեւանք գիւղ (Հարթ գու)— 121
 Դուրուշի թաղ— 431
 Դրազարկ— 75, 76, 152, 170, 202, 212, 231, 240, 356*, 399
 Դրանց գու (Փ. Սիւնիք)— 84

 Եղեղեաց գու— 90
 Եղեղիս մայրաքղք, թղթ— 42, 117, 233, 377
 Եղիան գիւղ (թեմ Նորավանից)— 8
 Եղիկանց-Ձոր (թեմ Նորավանից)— 8
 Եղիվարդ— 140, 141
 Եղջախոռ սար— 602
 Երասխ գետ— 25
 Երեւան— 375, 376
 Երևան պատուական թղթ— 287, 288, 329
 Երզնկայ— տես՝ Երզնկայ
 Երկայնի վանք (Եկեղեց գու)— 212
 Երմնոյ գիւղ (Բաբելոն)— 503
 Երբնջակոյ զղեակ— 628
 Երբնջակոյ գու, Երկիր— 216, 424, 560, 592
 Երուսաղէմ— 148, 168, 179, 187, 210, 244, 273, 274, 291, 322, 396, 409, 410, 413, 431, 437, 447, 462, 473, 474, 503, 504, 508, 530, 542, 585, 620, 622, 636
 Եփրատ գետ— 84, 295, 611
 Եփրատ Տարօնոյ— 575

 Զարդառնոյ վնք— 221
 Զուլթիկ— 30

 Էքիլ գետ— 156
 Էկիլէկ (Ղրիմ)— 545
 Էջմիածին— 288, 329
 Էրանի վանք (Երզնկայ)— 332

Բնօճակաց սբ. Աստուածածին— 237

Ընդունակաց երկիր— տես՝ Ռշտունեաց երկիր

Ընսաց աշխարհ— տես՝ Ռսաց աշխարհ

Թաղցու վանք (Աւրեկայ գւո)— 172

Թովրէժ մայրաքաղաք— 25, 246, 264, 278, 282, 291, 292, 331, 345, 426, 523, 610

Թւղենեաց ուխտ— 6

Թւոյնապալիս մայրաքաղաք— 57, 73, 101, 102, 270, 346

Թիւրք— 17

Թիւկուրան, Թուրքուրան գիւղաքղբ— 574, 575

Թիւլիսաւնէ գիւղ— 276

Թիւրքի վանք— 108, 277

Թլակ աւան (Նկեղեաց գւո)— 491

Թոնրակ գիւղ (Ապահունիք)— 238

Թվին մենաստան (Մէրտին)— 391, 416, 457, 523

Լապրուն (Լամրուն)— 68

Լեւոնեակոյմ անապատ— 645

Լեայ վանք (Սիւնիք)— 207

Լեփոսիա քղբ (Կիպրոս)— 123

Լիկանդոն գիւղ— 258

Լիս. Լիմն կղզի— 1, 40, 41, 67, 114, 260, 607

Լուսպարտի գւո (Իտալիա)— 273

Լոռի գւո— 619

Լորի բանակետ— 249

Լուսորմ գիւղ (Տարօն)— 356

Լուսալացոց աշխարհ— 190

Լոթարի վանք (Փ. Սիւնիք)— 84

Լոյսաւան, Ղալատան (Մերձ Ի Կ. Պօլիս)— 622, 623

Լախն կամ Խաղճանեաց մենաստան (Խաղտեաց գւո)— 535, 612

Լաղտեաց գւո, ձոր, նահանգ— 34, 249, 346, 457, 535, 544, 611

Լանեկան գիւղ (Ապրակունեաց գւո)— 245

Լաղնոց գիւղ (Աղբակոյ գւո)— 395

Լաչատուր անապատ— 17

Լաչեն— 84

Լառաքատայ կամ Սուհարայ վանք (Քաղբերունեաց գւո)— 192, 566, 599, 605, 606, 628, 629

Լաւաքուլ գիւղ (Նրզնկայ)— 304, 305

Լաւամնի երկիր— 273

Լաւրբերդոյ երկիր— 103, 451

Լաւրտիշարի վանք— 609

Լորնետաւնից ոբ. Գրիգոր— 527

Լիզան, Հիդան քղբ— 289, 459, 479, 488, 541, 551, 611, 618, 630

Լլաթ— 334

Լոզկերտ գիւղ (Կիլիկիա)— 278

Լոզձայ կամ Խոզկայ եկիր— 596

Լոռնեաց գիւղ (Դարանու դաշտ)— 133

Լոշախ գւո— 121

Լորասան— 46, 268

Լորդեանց անապատ (Սիւնիք)— 117

Լորձին գւո— 464

Լորին անապատ— 34, 199

Լորնիձոր անապատ— 81

Լորուագետ գւո (Փ. Աիւնիք)— 84

Լորվագետ գիւղ— 157

Լոր Վիրապ— 287, 288

Լուսիք վանք, Ջերմառուաց անապատ (Մառուտիձոր գւո)— 232

Լուռնիսոն գիւղ (Սեբաստիա)— 490

Լոշկայ ուխտ— 81

Լորիմ— տես՝ Ղրիմ

Նակաղբիւր գիւղ (Հոռմկլայ)— 430

Մառուտիձոր գւո— 232

Նակակլանք (Մառուտիձոր գւո)— 232

Մորմորու վանք— 111, 125, 174

Մալատ վանք (Մոկաց երկիր)— 490

Կազարիս քղբ (տես Նաւ՝ Ղրիմ և Սուրխաթ)— 487

Կալամրտի գիւղ (Նրզնկայ)— 609

Կալեր գւո (Փ. Սիւնիք)— 84

Կոստանայ գիւղ (Դարանաղեաց գւո)— 546

Կամախ գւո— 460, 505, 506, 546

Կամրիկ անապատ (Կիլիկիա)— 178

Կան քաղաք կամ գիւղ (Տայք)— 327

Կանչուտ վանք (Կիպրոս)— 135

Կապանոց երկիր— 176

Կապասի վանք (Նկեղեաց գւո)— 580

Կասպից ծով— 51, 84, 113, 192, 215, 234, 296, 618

Կարբի գիւղաքղբ— 25, 141

Կարմիր Խաչ վանք— 73

Կարնոյ քղբ— տես՝ Թէոգուպալիս

Կաֆայ մայրաքաղաք— 163, 265, 266, 287, 341, 329, 371, 401, 408, 417, 428, 444, 448, 452, 469, 488, 494, 501, 513, 544, 549

Կեչ (Ղրիմ)— 467

Կլսարի— 213

Կիլիկիայ աշխարհ, գւո, երկիր, նահանգ— 3,

17, 34, 51, 62, 103, 105, 113, 162, 192,

200, 210, 219, 221, 243, 266, 268, 273,

- 278, 283, 296, 354, 355, 389, 619
 Կիպրոս կղզի— 63, 68, 69, 75, 123, 135, 150, 478, 530, 607
 Կոզ գիւղ (Այրարատ)— 285
 Կոնստանդնուպոլիս— 380
 Կոնստանդնուպոլիս (Գոգթան երկիր)— 281
 Կոպիստայ գիւղ— 315
 Կոռ գիւղ (Սասուն)— 245
 Կոստանդնուպոլիս— 417, 446, 622
 Կովկասու լեռներ— 84
 Կուկոյ վանք— 247
 Կրակայ գիւղաք— 134, 209, 220, 274, 275
 Կրտունկի բարկիթ (Կիլիկիա)— 477
 Կոստոնքուրաք (Ղրիմ)— 288, 434
 Հագարաւն գիւղ— 122
 Հալեպ, Հալապ— 295, 451
 Հալպայ բերդ— 295
 Հաղրատ հոգեպետ ուխտ— 34, 301
 Հայոց աշխարհ, Հայաստան— 46, 295, 329, 410, 451, 457, 628
 Հայոց բառ մենաստան— 351
 Հայր Յովաննիս մենաստան (Սուրխաթ)— 586
 Հայֆարայ ձոր, երկիր— 450, 458
 Հանգարեղ (Փ. Սիւնիք)— 84
 Հասկարսկ գետ (Փ. Սիւնիք)— 84
 Հարֆ գետ— 121
 Հերմոնի վանք— 303, 369, 378, 608
 Հիդան— տես՝ Խիզան
 Հեղուտան— 628
 Հոգեպետ վանք— 131, 132
 Հոնսոյ աշխարհ (Ղրիմ)— 358, 369, 398, 399, 409, 410, 427, 428, 434, 436, 452, 481, 496, 548, 556
 Համիան բերդ— 435
 Հոնսոյ պահակ— 628
 Հոռոմվանֆ (Արճէշ բաղաբի թաղ)— 20
 Հուսայի՞ն գիւղ— 205
 Հոռոմ— 69, 75, 187, 503
 Հոռոմլայ— 106, 108, 430
 Զորոյ վանք (Կիլիկիա)— 74, 77, 219, 314, 607
 Դադարու վանք (Տարսն)— 105, 321
 Դարասու (Ղրիմ)— 467
 Դրիմ, Խրիմ աշխարհ, գաւառ, երկիր— 253, 336, 340, 341, 348—350, 358, 369, 398, 399, 401, 402, 409, 418, 419, 427, 428, 448, 496, 503, 514, 518, 548, 596
 Դրիմ, Խրիմ բերդ (տես նաև՝ Կազարիա և Սուր-
 խաթ)— 286, 418, 421, 442, 443, 456, 461, 463, 466, 468, 487, 524, 538
 Զանուկ— 246
 Զանգիբուդ— 112
 Զիմն (Եկեղեցի գետ)— 305
 Զորնիս (Թաղ Սուրխաթի, շատ հաճախ կոչվում է Քվերի Հոգեպետներ)— 370
 Զոխար վանք (Կիլիկիա)— 76, 77
 Զոխանց գետ (Փ. Սիւնիք)— 84
 Մալաթիա գետ (Կիլիկիա)— 477
 Մակու— 545
 Մալաթիա բերդ (Կիպրոս)— 123
 Մալաթիալանֆ— 537
 Մաղուսայ բերդ (Կիպրոս, այժմ՝ Ֆամակուստա)— 69, 135
 Մանկայ (Դարանդեցի գետ)— 72
 Մանկեթ գետ— 184, 451*
 Մալկեթ վանք— 177, 193
 Մուհար (Հոնգարիա)— 521
 Մալաթիա գիւղ (Բաղրեւոնիք)— 499
 Մալաթիա գիւղ (Ամուրհացոց երկիր)— 515
 Մալեթոյ վանք— 372
 Մալաթիայ— 216
 Մարֆ (Թաղ Սերաստիոյ)— 96
 Մալաթիա գիւղ (Կիլիկիա)— 278
 Մեկիտեոյ վանք— 637
 Մեծօֆայ վանք— 38, 52, 91, 92, 267, 315, 415, 544
 Մերաթ, Մերաթի մալաթիա— 391, 416, 448, 457, 523, 618
 Մըլեվն, Մալեւան գիւղ (Կիլիկիա)— 177, 619
 Մըլեվնեթա անառիկ գիւղաք (Բասենոյ գետ)— 286
 Միակեցեթ ուխտ (Կիլիկիա)— 98
 Միլիվանֆ— 349
 Միլաթեթա Ասորոց— 611
 Միլաթեթա— 268
 Միլեթ ուխտ— 53
 Միլեթ (Կիլիկիա)— 295
 Միլաթի— 74
 Մոլեթ գիւղ (Կիլիկիա)— 242
 Մոլեթ գետ, երկիր— 45, 155, 289, 313, 490, 520, 534
 Մոլեթ վանք (Ղրիմ)— 539
 Մուլ բերդ— 183
 Մուլ— 24, 193, 273, 397
 Մուլ (Ղրիմ)— 468

Ռոմանովանք— 65, 116, 129

Յունաց աշխարհ— 446

Նախիջևանայ գետ— 628

Նախիջևան մարտադր— 25, 189, 417, 550,

Նունենց գիւղ (Մոկաց երկիր)— 520

Նարեկ— 597

Նդիր րևրդ (Կիլիկիա)— 283, 297

Նոբակերտ գիւղ (Նրնջակի գետ)— 424

Նորավանք վերին— 7, 90, 150, 231, 257

Նորշինայ անապատ (Խիզան)— 631

Նոնանից վանք— 15

Նվրնդի գիւղ (Քաջրերունիք)— 597

Նամր, Շամ— 16, 17, 186, 633

Շամայ տուն— 24

Շահապօնք մարոց— 567

Շահնշահի գիւղ (Ղրիմ)— 504

Շաղատայ սր. Գրիգոր— 527

Շաղտաղայ (Փ. Սիւնիք)— 84

Շապլիսերոյ բար (Կիլիկիա)— 477

Շատախ— 356*

Շիկրակ գիւղ (Տայք)— 94

Շիւնավիջ գիւղ (Քաջրերունիք)— 50

Շիրիան— 576

Շիւրբոյ երկիր— 451

Շղրկայ գետ— 17

Շուշան գիւղ (մերձ ի վարադ)— 564, 624

Ոստանայ երկիր— 597

Ոստան քղբ— 132, 153, 542, 563, 582, 597, 600, 601, 624, 630

Ոստան րեք— 560

Որոտան գետ, Էրկիր— 374, 497, 553, 560

Ուման— 205

Ուղագու վանք— 277

Ուշոյ վանք— 66

Ուռիածոր գետ (Փ. Սիւնիք)— 84

Ուռնկար անապատ (Վասպուրական)— 152, 158, 270

Ուրխա— 611

Ուրէլ գիւղ— 357

Ուրնու. Որնոյ գետ, երկիր (Ապահոնեաց գետ)— 133, 245

Պալիւլու կղզի— 432*

Պալեւկան աշխարհ— 268

Պապառուն զղեակ— 53

Պարսից աշխարհ, Պարսկաստան— 246, 628

Պարթուր զղեակ— 62

Պալանդիայ քղբ (Խտալիա)— 190, 487

Պալասիւի զաշտ— 236

Պենեսի (Կիլիկիա)— 106, 108

Պիզլալ քղբ (Խտալիա)— 408

Պիշանլի գղեակ (մերձ ի Սուրխաթ)— 514

Պոնտացոց աշխարհ— 192

Պոնտոսի ծով— 51, 84, 113, 192, 215, 234, 296

Պոտամ գիւղ (Կիլիկիա)— 316

Պսլենցածվո՞ւֆ (Կիլիկիա)— 477

Ջահան, Ջահուն դետ— 17, 215, 234, 295, 296

Ջերմառուաց անապատ (Մառուտիծոր գետ)— 232

Ջղաւնա անապատ— 225.

Ջորեհանգիստ (Դարանաղեաց գետ)— 460

Ջուլամերկ— 621

Ջուղայ— 199

Ռշտունեաց երկիր— 132, 484, 613

Ռսաց աշխարհ— 529

Սալեռնիլ քղբ (Խտալիա)— 204

Սամարղանդ, Սըմըրղընդ— 575, 577, 611, 628, 630

Սաղմոսավանք— 164

Սանանին— 625

Սան-Պլենտ վանք (Լոմբարդիա)— 273

Սանսուն (Սասուն)— գետ— 245

Սարայ-Ուրէլ մայրաքղբ— 156

Սարաւաղեան լեռն— 288, 329

Սարի սր. Գէորգ վանք (Մոկաց երկիր)— 382, 480

Սարու-Քարման (Ղրիմ)— 467

Սերաստիոյ գետ— 386

Սերաստիա մայրաքղբ— 96, 162, 257, 334, 490

Սենոնի գետ— 515

Սեպուն լեռն— 72, 580

Սինէտկան անապատ (Գողթան երկիր)— 553

Սիւ մայրաքղբ— 56, 76, 88, 208, 210, 212, 275, 284, 354, 355, 451, 457, 477, 516, 529, 598, 600, 601, 607

Սիսական նահանգ— 7, 100

Սիսակայ տուն— 292

Սիւնեաց նահանգ— 9, 67, 99, 182, 183, 272, 369, 378, 484, 616

Սիւնիք, Փոքր— 84

Սիսգառու վանք (Հանգլա վարադայ)— 531, 537

Սկեռայ մենաստան— 106, 107, 124, 191, 197

Սոք-Գլուխ գետ— (Փ. Սիւնիք)— 84

Սորֆ— 84

Սուլբանիա քղք— 230, 292, 309, 328, 406
 Սունարայ վանք (տես նաև Խառարատ)— 192,
 599, 606, 628
 Սուղդա քղք (Ղրիմ)— 469, 480
 Սուր խաչ վանք (Հանգչա Խիղանայ)— 541
 Սուր Կահաց վանք (Մսկաց երկիր)— 534
 Սուր Կիրակոսի վանք (Եկեղեցաց գւո)— 320
 Սուր Կուսանք անապատ— 37
 Սուր Սիմանք գիւղ— 106
 Սուր Ըռամանոս անապատ— 316
 Սուրխար, Սուլխաթ մայրաքղք (տես նաև Կա-
 ղարիա և Ղրիմ)— 253, 286, 336, 340, 341,
 348, 349, 350, 358, 370, 398, 399, 402,
 409, 410, 419, 427, 436, 443, 456, 460, 481,
 496, 514, 518, 586
 Սպատկերտ դւո— 541, 573
 Սարմալ— տես՝ Կոստանդինուպոլիս

Վանանաշենոյ գիւղ— 322
 Վանկոյ— 30, 95
 Վանուայ գիւղ (Կապանուց երկիր)— 176
 Վաղատնոյ վնք— 565, 602
 Վաղցան գիւղ (Սիւնիք)— 8
 Վայց-Ձոր գւո— 5, 6, 92, 99, 104, 136, 170,
 245, 257, 261, 272, 298, 303, 369, 374,
 378
 Վանայ գւո— 26, 57, 71, 132, 384
 Վանայ քղք— 49, 70, 120, 259, 434, 494, 566,
 587, 589, 597, 604
 Վանկոյ սուրբ Նշան վնք (Կիլիկիա)— 607
 Վասկերտ (Երզնկա)— 509
 Վասպուրական— 573, 589
 Վարագ— 26, 57, 70, 71, 132, 138, 328, 384,
 406, 407, 415, 489, 537, 564, 606, 612,
 624
 Վարդանաց ուխտ— 20
 Վարդենք գիւղ (Գեղարքունի գւո)— 593
 Վարդենք գիւղ— 327
 Վարդենք գիւղ— 330
 Վարդենք— 112
 Վրժանայ վանք— 22, 28
 Վլխաց աշխարհ (Վալարիա)— 529
 Վնէժ (Վենետիկ)— 78
 Վովակայ լեռն (Տայք)— 327
 Վրաց աշխարհ, Վրաստան— 46, 268, 287, 288,
 626, 628, 630

Տաթև— 10, 167, 231, 293, 530, 613, 632,
 633
 Տայոց գւո, երկիր— 94, 327
 Տաննափարայ անապատ— 606
 Տարան— 38, 104, 105, 118, 164, 202, 216,
 245, 246, 321, 483, 491, 525, 575
 Տարբերունի երկիր— 43
 Տարսուս, Տարսոն— 295, 451, 584
 Տերեանք լեռն (Տայք)— 327
 Տիգրիս գետ— 389
 Տիվրիկոյ գւո— 369
 Տիրաշէն անապատ (Եկեղեցաց գւո)— 11, 73,
 103, 594
 Տկոց վանք (մերձ Ի յԱրժկէ)— 562
 Տյու գիւղ (Ռշտունիք)— 453, 613,
 Տրապիզոն— 545
 Տփլիս թագաւորանիստ քղք— 28
 Տոռուտափ— 121

Յախագճար— 231
 Յաղման գւո— 103
 Յիպեայ վնք— 599
 Յղնայ— 379

Փրաոին գիւղ (Ապահունիք)— 481
 Փերնոց, Փերճեր վանք— 90, 199
 Փերուժ մայրաքղք (Իտալիա)— 3, 69, 238
 Փոս անապատ (Կիլիկիա)— 62, 160, 221,
 222, 279
 Փոքր Ուոս— 237

Քալատակ (Սիւնիք)— 376
 Քաջաց Կայան լեռն— 40
 Քաջբերունաց գւո, երկիր— 37, 40, 50, 130,
 192, 499, 569, 597, 628
 Քարտիզկոց (Կիլիկիա)— 97
 Քէրոյվանից սբ. Գրիգոր— 527
 Քսնայ գիւղ— 216, 217, 246, 317, 338, 343,
 530

Օշական— 549
 Սրտոբագար (Սուլթանիա)— 217, 406

Տոնգաց աշխարհ— 106, 107, 204, 487

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Սույն պանկն իր մեջ ամփոփում է հիշատակարաններում եղող բոլոր անձնանունները՝ այսուրեքական շարահարույթյամբ։ Դրանց շարադասումը և ամեն մի անձի մասին եղած բոլոր տվյալներն ի մի բերումը կապված է եղել որոշ դժվարությունների հետ, որովհետև ա) հիշատակադիրները իրենց և ձեռասրի հետ առնչություն ունեցող մյուս անձանց մասին հաղվադեպ են հայտնում բավարար տվյալներ, բ) հիշատակարաններում չկա անձնանունների ուղղագրություն միօրինակություն, գ) միևնույն անձնավորությունը, տարբեր առիթներով է հիշատակվում դրվճներն հոգմից, մեկ անգամ հիշվում է որպես ստացույց, մի այլ անգամ որպես գրչի մտերիմ, երբորդ անգամ որպես աղագական մի այլ անձնավորություն և այլն։

Համանուն պորժիչները պանկում բռնել են իրենց անոր ժամանակագրական հերթաշարով։ Մի բանի անդամ հիշատակված անձինք անգագրվել են իրենց մասին եղած ամենավաղ հիշատակության տարեթվի համաձայն։

Ամեն մի անուն, իր ուղղագրական տարատեսակներն հետ մեկանդ, գրված է մեկ անգամ, այդ անվան հաջորդ գործածումներն փոխարեն գրված են հորիզոնական դժիկներ։ Անունների դիմաց տրված են այնուհետև ամփոփ տեղեկություններ յուրաքանչյուրի մասին։ Օղտադործված են հետևյալ համառոտագրությունները՝ աղղ.—աղագական, աղղ. ստ.—աղղական ստացողը, աբքիպս.—աբքիպսիկոպոս, եղր.—եղրայր, եպս.—եպիսկոպոս, դգ.—գյուղ, դվ.—դավառ, թղթ.—կկղ.—թղթի էռնոդ, հգի.—հողեոր, մբ.—մխարան, պրն.—պորոն, ստ.—ստացող, վնբ.—վանք, քհնյ.—քահանայ, բգբ.—բաղաք, վրղ.—վարդապետ, օգն.—օգնորդ։

Ա.

Արահամ

Արգաբիոս—Միաբան Բորնչիք վանքի, 1364 թ.
464

Արղլմսեն (Արղլմսենի)

— Աղգ. ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիւ—337

— Բղթ. կկղ. 1357 թ.—425

— Սա. 1373 թ. Ամիթ — 510, 511

Արեւ—Ստ. 1361 թ. Տոդ գգ.—453

Արիմելի—Սա. 1347 թ. Սուրխաթ—359

Արիսողով—Աղգ. սա. Յոհաննեսի, 1367 թ.

Փթառիճ գղ.—481

Արու—Սայիդ (Բուսայիտ, Մուսայիտ, Պուսայիտ)

— խան, դան, սուլթան (1316—

1335), հիշատակվում է 1318—1335 թթ.—

144, 152, 157, 158, 165, 167, 176, 182,

184, 199, 202, 215, 218, 225, 226, 232,

234, 235, 247, 257, 263, 268, 270, 271

Արահամ

— Գրիչ, 1306 թ. Լիւս — 41

— Գրիչ, 1310 թ.—68

— Քհնյ. 1312 թ.—90

— Գրիչ, 1315 թ.—114

— Եպս. վանահայր Դոնեվանքի, 1316 թ.—121

— Գրիչ, 1322 թ.—181

— Ստ. 1324 թ. Սկևա — 191

— Աղգ. ստ. Հայրապետի, 1338 թ.—307

— Որդի Կոստանգ քհնյի, 1338 թ. Սուլթանիս — 311

— Ստ. 1338 թ.—316

— Ստ. 1342 թ. Երզնկայ — 331

— Ստ. և եկեղեցու կառուցող, 1346 թ. Սուրխաթ — 347, 348

— Եպս. 1355 թ.—412

— Սա. 1356 թ., Մերտին—416

— Արքեպս. Մերտինի, 1356 թ.—416

— Մբն. Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի, 1356 թ. 421

— Մակաղբուրցի, ստ. 1357 թ.—430, 469, 470

— Աղղ. Յակոբ գրչի, 1358 թ.—438

— Հայր Դաւիթ գրչի, 1365 թ. Բաբերդ—470

Արտահամ

- Ստ. 1389 թ. Եկեղեցացի դպր. Կապուսի վնթ— 580
- Ստ. Լզր. Սահակի, 1389 թ.— 591
- Մղտեսե, սա. 1398 թ. Ղալատան— 623
- Հայր ոտ. Դանիելի, 1399 թ. Աղթամար— 624

Ազատ

- Սարկավագ, 1329 թ.— 223
- Սա. 1335 թ.— 249, 250

Աղատայ— Լզր. Վեղեն-Վրթանէս գրչի, 1330 թ. 225

Ազատ-Խաբուն— Մայր Զարաբիա գրչի, 1368 թ.— 487

Ազաշտն

- Բղթի Իւրող, 1332 թ.— 249
- Հայր. ստ. Մարգարի, 1330 թ. Արտաշ— 227

Ազարիս

- Թոռ ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Կողթն— 281
- Օգնող Մելիսկէկ գրչին, 1338 թ.— 307
- Գրչի, 1351 թ. Եկեղեցացի դպր.— 390

Ազգատիկին— Ազգ. ստ. Մլըշահանի, 1304 թիվ— 262

Աղիւտիկին— Ստ. 1358 թ. Սուրխաթ— 436

Ազիգ (Յագիգ)

- Ազգ. ստ. պրն Տիրացուի, 1367 թ.— 482
- Խոճայ, վանքի շինող, 1372-ից առաջ, Ղրիմ— 503

ԱզիգՎելէֆ— Ազգ. Թումայ գրչի, 1391 թ. Վան— 588

Ազիգպէկ

- Պարոն, տեր Եղիվարգի, 1318 թ.— 139— 143
- Որդի ստ. Նազխաթունի, 1336 թ. Թավրիմ— 283

Ազիգ—Տիկին

- Դուստր ստ. պրն Նէքնէքի, 1307 թ. Բերկերի— 49
- Դուստր ոտ. Խերիկի, 1317 թ. Աւանս գրչ.— 132

Աքանաս Աղիֆանգրացի— 286

Ալամ-Տիկին— Մայր ստ. Յովաննէսի, 1332 թիվ— 253

Ալեֆս

- Հայր ոտ. Քաւունի, 1330 թ.— 228
- Որդի ոտ. Բաւունի, 1330 թ.— 228
- Ստ. 1335 թ. Մաշրէֆի գղ.— 278

Ալեֆսան

- Օգն. Զաքարէ գրչին, 1361 թ. Անապատիկ գղ.— 450

Ալեֆսան

- Գրիչ, 1364 թ.— 465
- Հայր գրչի, 1388 թ. Սպատկերտ դվո— 573

Ալեֆսիանոս

- Եզր. Յակովյ գրչի, 1304 թ. Նախիջևան— 23

- Ազգ. Յակովյ գրչի, 1358 թ.— 439

Ալթաղան— Կին ստ. Աւաղ-Սարգսի, 1384 թ. Օշակա՞ն— 548

Ալթուն—Պոլղայ — Նախիջ Զտիպի, 1337 թ.— 294, 295

Ալիծ (Ալիծ)

- Իջխանուհի, դուստր Լամբրոնի տեր Զեթուի, 1310 թ.— 68
- Ստ. 1327 թ. Կիլիկիա— 203
- Ազգ. Թագավորի Թղթադիր Վասլի, 1337 թ.— 296

Ալիեաի

- Որդի Լեոն Բ. Թադավորի, 1308, 1310 թթ. (Հիշված է որպէս Թագավոր)— 56, 65
- Յովաննէս — Ալիեաի, եպս. գրիչ և ծաղկող, 1364, 1370 թթ. Թլակ ավան— 464, 491, 492

Ալիտաշ— Զինակից Դամուրտաշի, 1338 թ.— 307

Ալի-փաշաի— Ղան, 1336 թ.— 281

Ալպերտ Ժեծ— 371

Ախշիրէկ— Եզր. ստ. Հայրապետի, 1338 թ.— 306

Ակաց

- Դուստր ստ. տիկին Զապունի, 1309 թ. Կիլիկիա— 59
- Քույր Ստեփանոս գրչի, 1322 թ. Կամրիկ անտպոտ— 178

Ակենբ— Մրն Մոկաց Սարի սր. Գեորգ վնթի, 1367 թ.— 450

Ահարոն (Ահրոն)

- Ազգ. ստ. 1304 թ.— 30
- Վրգ. ստ. 1304, 1316 թթ.— 31, 32, 126
- Ազգ. ստ. Մխիթարի, 1325 թ.— 200
- Ստ. 1333 թ. Լիմ— 260
- Խոճա, Հայր ստ. Թաճատինի, 1386 թ. Երզնկա— 561
- Ստ. 1394 թ.— 608

Անլիմիլիֆ— Կին ստ. Յոհաննէսի, 1367 թ. Փթառիճ գղ.— 481

Ահմառ— Ղան, (1382—1410), Հիշատակվում է 1386 թ.— 561, 628

Աղբարիկ— Եզր. Սարայի արքեպս. Պողոսի, 1319 թ.— 156

Աղբարշան— Գինեծախ, ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 366

Աղբուղայ— Օրրելետն, որդի Ջալալի, եղբ.
Պակֆաննոս-Տարսայի, 1314, 1331 թթ.
Սիւնիք— 100, 231

Աղբրայ

— Մայր Վարգան գրչի, 1317 թ.— 133
— Մայր Վարդան եպսի. 1331 թ. Արգելան
իւկնաստան— 235
— Քույր ստ. Պալոսի, 1334 թ. Կիլիկիա—
267
— Ազդ. սա. Մելիքաշի, 1335 թ.— 276
— Մայր սա. Յոհաննեսի և Պետրոսի,
1387 թ.— 572
— Մայր ստ. Յոհաննեսի, 1392 թ.— 598

Աղեբոս— Հայր ստ. Անդրեասի, 1367 թ. Երու-
սաղեմ— 479

Աղէկ—աիկիէ

— Մայր ստ. Ռարսեղի, 1351 թ. Մերտին—391
— Քույր Վարդան գրչի, 1351, 1362 թթ.
Մերտին— 391, 457
— Ազդ. ստ. Հեթումի, 1357 թ. Մաղկազրիւր
դղ.— 430

Աղլաղու— Մոնղոլական հարկահան, 1318 թ.
— 138

Աղուռ (Աղվոր) — Մայր Կոստանգին եպս.
Պեհլոնցու, 1311, 1314 թթ.— 77, 106,
107

Աղուր

— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ—419
— Մայր ստ. և գրիչ Կարապետի 1356,
1357, 1364 թթ.— 419, 427

Աղուր—խաբուն (Աղատ—խաթուն)

— Մայր Ամիր—Սարգիս ծաղկողի, 1317 թ.
Գլաղոր— 137

— Կին ստ. Սարգիսի, 1336 թ. Բավրեմ— 251

Աղուլ— Տանուտեր, 1359-ից հետո— 444

Ամառայ— Որդի Վահրամ Շահուտեցի իշխա-
նի, նահատակված պատերազմում, 1349
թ.— 374—376

Ամեհաւագ

— Եղբ. Յովանէս գրչի, 1313 թ.—96
— Եղբ. ստ. Սահակի, 1315 թ. Նղեգիս—377

Ամէն—Տիկիին

— Օգնող, 1305 թ.—34
— Ոմն, 1327 թ. Կիլիկիա— 203
— Ազդ. Ռատուկէս գրչի, 1330 թ.—227
— Ազգ. ստ. Հայրապետի, 1338 թ.—307
— Մայր Հեռնավոր Աւանի, 1346 թ.— 374
— Ազգ. ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 398, 401
— Ազդ. ստ. Հեթում Բհնի, 1357 թ. Հոռմ-
կայի գվռ— 430

Ամիր

— Սա. 1307 թ.— 48
— Ոմն, 1307 թ. Աղթամալ— 49
— Որդի Բուպայի, եղբ. Մամաթուն իշ-
խանուհու, 1310 թ.— 65
— Ոմն, 1315 թ. Արտաղ—116
— Որդի ստ. Յովաննեսի, 1332 թ.— 253
— Պրն. ազդ. Տէրտէր Երեանցի գրչի, 1336
թիվ— 286
— Ազդ. ստ. Յոհաննի, 1351 թ. Կիլիկիա—
389
— Ազդ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ—419
— Ազգ. Յակոբ գրչի, 1358 թ.—437
— Մտերիմ Սիմէոն գրչի, 1370 թ.— 493
— Օգնող, 1371 թ.— 502
— Ազգ. ստ. Յոհաննեսի, 1377-ից առաջ—
522
— Ազգ. ստ. Թաղաշարի, 1390 թ., Աղթա-
մար— 594
— Սիր, որդի ստ. Գրիգորի, ԺԴ դար— 658
— Պրն. ստ. 1442 թ. Կաֆա—70

[Ա]միր—Ալադին— Իշխան, 1398 թ.— 622

Ամիր—Աւլան— Ազդ. ստ. Մարգարէի, 1330 թ.
Արտաղ— 227

Ամիրբէկ (Ամիրպէկ)

— Ազգ. ստ. Տէրտէրի, 1323 թ. Գումրայթ
գղ.— 184
— Թոռ. ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Գողթն
— 281
— Ազգ. ստ. Թումայի, 1378 թ. Աղթամար
— 527

Ամիր—Գուրգին— Եղբ. Զաքարիա Կաթողիկո-
սի, 1303 թ.— 13

Ամիր—Դիադին— Պարոն Գաւառուց դաշտի,
1362 թ.— 455

Ամիր—Եզդին (Ամիր—Ջէնգին)

— Ոստանի տեր, 1392, 1398 թթ.— 597, 622
— Եղբ. ստ. Վարդանի, ԺԴ դար— 659

Ամիրլուս— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1381 թ.
Սրխգառու վնք— 537*

Ամիրխան

— Հայր ստ. Կարապետի, 1307-ից հետո,
Վան— 49
— Որդի ստ. Կարապետի, 1307-ից հետո,
Վան— 49

Ամիրխներ— Ոսկերիչ, 1304 թ.— 27

Ամիր—Հասան

— Խաղաղական, որդի Պոռչ իշխանի—
128, 136
— Խաղաղական, որդի էալի Վայոց ձորի իշ-
խանի, 1317, 1321, 1328, 1334 թթ.—136,
166, 207, 208, 261

- Ամիր-Մելիք— Որդի ստ. Միքայելի, 1374 թ.— 515
- Ամիր—Մուլիք
— Որդի ստ. Մուրադի, 1355 թ.—414
— Պրն, թղթի շնորհող, 1394 թ. Հերմոնի վանք— 608
- Ամիրջան
— Աղզ. ստ. Թումայի, 1314 թ. Տարօն—105
— Աղզ. ստ. Տերտերի, 1323 թ. Գումբայթ գղ.— 134
— Երախտ. Յուսէփ գրչի, 1324 թ. Նախի- չեան— 189
— Ոմն, յհ. 1329 թ.— 223
— Աղզ. ստ. Մարգարէի, 1330 թ. Արտաշ— 227
— Հայր Ալեքսի եկեղեցապանի, 1335 թ. Մաւշրէֆի գղ.— 278
— Քեռի ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.— 398, 401
— Եղբ. ստ. Շահնշահի, 1358 թ.— 439
- Ամիր—Սարգիս
— Որդի պրն Պապարի, 1318 թ. Աստապատ — 149
— Իշխան, 1328 թ.—213
— Որդի ստ. Մուրադի, 1355 թ. Աղթամար — 413, 414
— Աղզ. ստ. պրն. Տիրացուի, 1367 թ.— 432
— Աղզ. ստ. Նուսրադինի, 1368 թ. Աղթամար — 484
— Վաճառող, 1388 թ. Ղրիմ—575
- Ամիրֆայ— Որդի օգնող Շահերի, 1316 թ. Սուրխաթ— 349
- Ամիրֆաւ—Նորոգող, 1365 թ.—471
- Ամիրֆուս— Եղբ. Պետրոս գրչի, 1360 թ.— 446
- Ամուր—Ոմն, 1332 թ. Վահրաւայ գղ.—176
- Ամպէտ— տես՝ Անպէտ
- Այխաթաւ—Աղզ. ստ. Յոհաննեսի, 1377-ից առաջ— 484
- Այմելիք—Աղզ. ստ. Նասրադինի, 1368 թ. Աղ- թամար— 484
- Այնախօթայ
— Ստ. 1348 թ. Հերմոնի վնք—368, 369
— Հանգուցլալ ալր ստ. Բախտիկի, 1351 թ. — 388
- Անան
— Ստ. 1354 թ. Աղթամար—408, 409
— Եղբ. ստ. Յոհաննեսի, 1367 թ. Փթառիճ գղ.— 481
- Անանիա
— Վրդ. Սանահնեցի, ԺԱ գար— 429
— Թոռ. ստ. Շախբնշահի, 1336 թ. Գողթն — 281
- Յղբ. ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար — 480
— Գրիչ, 1364 թ. Եկեղեց գվո—465
— Որդի ստ. Գրիգորի, 1374 թ.— 515
— Պաղկոզ, ԺԴ գար, Մելիտինէ— 637
- Անանց— Ոմն, 1304* թ.— 262
- Անաստաս— Որդի ստ. Ներսեսի, 1340 թ. Ղրիմ— 326
- Անդրէաս (Անգէառ, Անդրիաս)
— Գրիչ, 1306 թ.—45
— Եղբ. Լեռն գրչի, 1307 թ.— 52
— Եղբ. ստ. Վարդանի, 1311 թ.—76
— Որդի ստ. Տիրանունի, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— '76
— Եղբ. Գրիգոր Ակնեցի գրչի, 1325, 1332 թթ.— 194—196, 251
— Որդի ստ. Սարգիս, 1331 թ. Աղեթ գղ.— 234
— Կողեցի. ստ. 1336 թ. Սիս—284
— Հայր ստ. Միսիթարի, 1347, 1352 թթ., Սիս, Երուսաղէմ— 355, 396
— Ֆրա, գրիչ, 1348 թ. Կաֆա— 371
— Միաբան սարի սր. Գեորգի վանքի, 1350, 1367 թթ.— 382, 383, 480
— Եղբ. ստ. Յակոբ վրդի, 1354-ից հետո— 406
— Հայր Գրիգոր Աղթամարցի գրչի, 1355 թ. Աղթամար— 414
— Ստ. 1356 թ.—422
— Գրիչ, 1362 թ. Ի դաշտս Գաւոռուց—455
— Փակակալ Նրուսադեմի սր. Հակոբի տա- ճարի, 1367 թ.— 478, 479
— Հայր ստ. Առաքելի, 1391 թ. Ղրիմ— 595
— Գրիչ, 1391 թ. Խողձայ երկիր— 596
— Գրիչ, ԺԴ գար— 637
— Ոմն կր. ԺԴ գար— 644*
- Անդրոնիկոս
— Քհնյ, 1314 թ. Անարդարա—110
— Գրիչ, 1327 թ. Սալեռն քղբ, Իտալիա — 204
- Անթառամ— Ոմն, ԺԴ գար— 659
- Անիալատ— Աղզ. Ներսես գրչի, 1335 թ. Երու- սաղեմ— 274
- Անկուկ— Գրիչ, ԺԴ գար— 637, 638
- Անճրէ
— Հայր. ստ. Թովմայի, 1313 թ. Աղթա- մար— 93
— Հայր ստ. Թովսանի, 1325 թ. Փերճեք վնք— 200
- Աննա
— Մայր Յակովբ գրչի, 1304 թ. Նախիչեան — 23

ԱԵԵա

- Օգնող, 1334 թ. Կաֆա—265
- Սայր Կիրակոս գրչի, 1346 թ. Սուրա-
խաթ— 350
- Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 364
- Քույր Դարկոս գրչի, 1374 թ. Սուր-
խաթ— 513
- Ոմն, 1390 թ. Աղթամար—584
- Ազգ. Պաղոս գրչի, 1398 թ. Ղալատան
— 623

ԱԵԵա—Խաթուն—Քույր ստ. Սահակի, 1315 թ.
Եղեղիս— 377

ԱԵուսիԵ— Հայր Սաղաքիա զպրի, 1368 թ.
Կաֆա— 483

ԱԵպետ (Ամպետ)

- Օգն. Գրիգոր Ակնեցի գրչին, 1332 թ.—
251
- Ոսկերիչ, 1334 թ. Կիլիկիա—267
- Կտաւադործ. ստ. 1347-ից հետո, Սուր-
խաթ— 363
- Ազգ. ստ. պրն Ասլանի, 1350 թ. Սեբաս-
տիա— 386
- Ազգ. ստ. Երանոսի, 1371 թ. Ղրիմ— 500

ԱԵտուԵ

- Աղանմաղ Թիւրքի վանքի, 1314 թ.—109
- Օգն. ստ. Ներսես վրդ. Տարօնեցուն,
1332 թ. Խանտկաճ գղ.— 246
- Ազգ. ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 398, 401
- Գրիչ, 1352, 1357, 1359 թթ. Ղրիմ—400,
428, 429, 444
- Վանահայր Ապահոնեաց վանքի, 1367 թ.
— 481
- Գրիչ, 1370 թ.—492
- Օգնող, 1373 թ. Երզնկա—509
- Գրիչ, 1374 թ.—515
- Ոմն, 1388 թ. Ղրիմ—576
- Եղբ. Թադէոս գրչի, ԺԳ դար— 643

Աշխեն-ՏիկիԵ— Ազգ. Վարդան գրչի, 1317 թ.
— 133

Աշտար— Բռնակալ տաճկաց, 1349 թ.— 375

Աշրաֆ (Աշրաւ)

- Աղբրեջանի տիրակալ, հիշված է 1351-ից
տոաչ և 1357, 1358 թթ.— 389, 425, 433
- Հայր Խուժուպէկ օգնողի, 1359 թ. Մուշ
— 441

Աշեր— Ստ. 1368 թ. Աղթամար— 484

Աշխազատ—Մայր Ստեփանոս գրչի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 389

Ապրիլուս— Տնտես Սարի սբ. Գեորգ վանքի,
1350 թ.— 383

Ապոնց— Բարգմանիչ Բռնավենտուրի Ֆրան-
ցիսկոսի վարքի, 1339 թ.— 443*

Առամանոս— Մրն. Կամրիկ անապատի, 1322
թ.— 173

Առան—Մայր ստ. Հիթումի, 1331-ից հետո
— 236

Առաքել (Առաքեալ)

- Օգն. 1307 թ.—52
- Ստ. 1313 թ. Աղթամար—93
- Գրիչ, 1314, 1315 թթ. Տարօն, Ղազարու
վնք— 105, 118
- Եղբ. ստ. Յովհաննէս Կրակցու, 1317 թ.
Կրակալ գղքղբ.— 134
- Քհնյ, 1318 թ. Գլաձոր— 148
- Ոմն, 1320 թ. Տարօն—164
- Հայր ստ. Տուրքիկի, 1323-ից հետո—184
- Գրիչ, 1328 թ. Գերմաղրիւր—209
- Հայր ստ. Գրիգորի, 1329 թ. Փոս անա-
պատ— 222
- Որդի Վարդան գրչի, 1331 թ. Աղպինար
գղ.— 236
- Եպս. Վալոցձորեցի, 1333-ից հետո— 253
- Գրիչ, 1336, 1338 թթ. Մոկաց գվռ,
Դաշտ գղ.— 289, 312, 313
- Գրիչ, 1338 թ. Զորովանք—314
- Մաղկող, 1339, 1356 թ. Ղրիմ—320, 418
- Բարեբրթացի, գրիչ, 1339 թ. Վահանաշեն
գղ.— 322
- Ազգ. ստ. Յովաննեսի, 1342 թ. Երզնկա—
332
- Հայր Վարդան գրչի, 1351, 1362 թթ.
Մերտին— 391, 457
- Որդի ստ. Բարսեղի 1351 թ. Մերտին
— 391
- Ստ. 1354 թ. Երուսաղեմ—409
- Ոմն, 1356 թ. Դերձ ի Ղրիմ քղբ—421
- Օգնող, 1357 թ. Կաֆա—429
- Ազգ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուր-
խաթ— 443
- Մրն Բռնչիք վնքի, 1364 թ.— 464
- Որդի ստ. Մկրտչի, 1365 թ. Կաֆա— 468
- Եպս. 1365 թ. Ուտհա—469, 470
- Ոմն աբեղա, 1368-ից առաջ, Պաւլանիա
— 487
- Վրդ. 1368 թ. Քոնա—487
- Եղբ. Բարսեղ գրչի, 1373 թ. Երզնկա
— 509
- Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ
քղբ.— 524
- Հայր Գեորգ գրչի, 1382, 1386, 1387 և
1391 թթ. Երուսաղեմ, Վան, Երզնկա—
542, 564, 570, 592

Առաքել

- Կամախեցի, գերությունից աղատող, 1483 թ.— 546
- Դրիշ, 1383 թ. Ապահունեաց վեր— 547
- Որդի ոտ. Խուրդուշայի, 1386 թ.— 563
- Պապ Դևոբ գրչի, Եկեղեցի շինող, 1391 թ.վ. Երզնկա— 592
- Ստ. 1391 թ. Դրիմ— 595, 596
- Եղբ. ստ. Թումայի, ԺԴ դար— 647
- Մաղկող, 1407 թ.— 602, 603

Առիծ

- Եղբ. ստ. Անդրեասի 1336 թ.— 285
- Որդի ստ. Դանիելի, 1349 թ. Յոնա— 379
- Պապ ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ. Սուրխաթ— 398, 401
- Հայր Կարապետ գրչի, 1356, 1360 և 1381 թթ. Դրիմ— 417, 448, 540
- Քեռի Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 437

Ասադ (Ասատ)— Ոմն աղայ, 1359-ից հետո— 444

- Մքն Դամադիլի վերի, 1397 թ.— 618

Ասայել— Որդի ստ. պրն. Հայրապետի, 1357 թ.— 431

Աստուրացի— Որդի Եղվարդի տեր Ազիզպեկի, 1318 թ.— 142

Ասան— խաբուն— Քույր ստ. 1365 թ.— 472

Ասատ— տես՝ Ասադ

Ասարբեկ— Որդի ստ. պրն Ասլանի, 1350 թ. Սեբաստիա— 386

Ասրաբեկ— Եղբ. ստ. Մկրտիչ Բաբերդցու, 1344 թ. Կաֆա— 341

Ասիլ

- Եղբ. ստ. Մելիքսեդ ոսկերչի, 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 361
- Բնակիչ սբ. Դեռագր վանքի գյուղի, 1356 թ. Դրիմ քղբ— 421
- Հայր ստ. Ապտրլմսեհի, 1373 թ. Ամեթ— 511

Ասլայ— Հարս ստ. Հիթումի, 1331-ից հետո— 236

Ասլան

- Արդրումցի, գրիչ, 1359 թ. Սուրխաթ— 1346 թ.— 350
- Ստ. 1329 թ. Օրտուբաղար— 217, 218
- Թավրեժցի, 1335 թ. — 278
- Պարոն, ստ. 1350 թ. Սեբաստիա— 386
- Դերձակ, ստ. 1376 թ. Կաֆա— 521

Ասլան— խաբուն — Աղդ. ստ. Հայրանունի, 1346 թ.— 350

Ասլան— Մելիք — որդի պրն Թումայի, 1393 թ. Վան— 604

Ասլան-Պեկ— Սպառաժոր Աստուածատուր գրչի, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164

Ասիմելիք (Ասլմելիք)

- Մայր Կարապետ գրչի, 1344 թ.— 342
- Մորաբույր Յակոբ դրչի, 1358 թ.— 433
- Մայր ստ. Յակոբի, 1391 թ. Հոռմ— 390

Ասլի-Կարան— Եղբ. ստ. Յոհաննեսի, 1367 թ. Փթառիճ գղ.— 481

Ասլաբուն— Հայր ստ. Տերունականի, 1310 թ.— 66, 67

Ասուղայ— Հանգուցյալ ստ. 1303 թ. Դլա-ձոր— 15, 16

Ասլայ— Դուռտր Տարսայիճ Օրբիլեանի, 1312, 1314 թթ.— 84, 85, 100

Աստուածատուր

- Ստ. 1301 թ. Լիմ— 1
- Ոմն Լրեց, 1304 թ. Կարփի— 25
- Հայր ստ. Մարտիրոսի, 1304 թ. Տփլիս— 28
- Որդի ստ. Սիմեոն Բերդակցու, 1305 թ.— 33
- Ուուցիչ Ցավսիան գրչի, 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43
- Ստ. 1307 թ. Այրիձոր վեր— 55
- Եպս. Բասենոյ, 1309 թ.— 62
- Դրիչ, 1312 թ. Մեծոփայ վեր— 91
- Գործատր Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Օգնող, 1317 թ. Բատանց գղ.— 133
- Դրիչ, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 163
- Եղբ. ստ. Տէրտէրի, 1323 թ. Դումբայթ գղ.— 184
- Դրիչ, 1327 թ. Վասպուրական— 204, 205
- Ուուցիչ Աստուածատուր գրչի, 1327 թ. Վասպուրական— 204, 205
- Առաջնորդ Բղնունեաց, 1331 թ.— 234
- Դրիչ, 1331 թ. Փոքր-Ուոս— 238
- «Հարկի շինող», 1332 թ.— 254
- Որդի ստ. Մելիքշահ Թիւրկաթաճենցու, 1335 թ. Եկեղեցաց գղ.— 276
- Դրիչ, 1337 թ.— 299
- Ոսկերիչ, 1333 թ. Սուլթանիա— 310
- Դրված է նաև՝ Մատուր, ստ. 1340 թ. Երզնկա— 325
- Ստ. 1343 թ. Սուրխաթ— 336
- Եղբ. ստ. Մկրտիչ Բաբերդացու, 1344 թ. Կաֆայ— 341
- Ստ. 1345 թ.— 345
- Որդի ստ. Ճեռնավոր Աւանի, 1346 թ. Այրերուաց գղ.— 347
- Հայր ստ. Արաշամի, 1346 թ. Սուրխաթ— 348
- Եղբ. ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Անի— 353

Աստուածաբանութիւն

- Որդի ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Սուր-
խաթ— 361
- Թաւկեր, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 365
- Հայր Ստեփաննոս գրչի, 1350 թ. Սառի
սր. Գեորգի վնթ— 383
- Հայր ստ. Յակոբի, 1351 թ. Հոռմ— 390
- Որդի Ստեփաննոս սգնողի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 398
- Եղբ. ոտ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 398, 401
- Եղբ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ
բղթ— 419
- Հայր ստ. Կարապետի, 1356, 1457 և
1363 թթ. Ղրիմ բղթ— 419, 427, 461
- Գործավոր սր. Գեորգի վանքի, 1356,
1357 թթ. Ղրիմ բղթ— 421, 425
- Աղգ. Անտոն գրչի, 1357 թ. Կաֆա— 429
- Մրն ուր. Գրիգորի վանքի, 1359 թ.
Ղրիմ— 443
- Հայր Անտոն գրչի, 1359 թ. Կաֆա— 444
- Գրիչ, 1360, Կ. Պօլիս— 446
- Առաջնորդ Գր. Լուսավորչի դամբարանի,
1363 թ.— 460
- Աղգ. Կարապետ գրչի, 1363 թ. Ղրիմ
բղթ— 461
- Վանահայր Ռորնչի վանքի, 1364 թ.—
464
- Հայր Յովաննէս գրչի, 1367 թ. Սարի
սր. Գեորգի վնթ— 480
- Աղգ. ստ. պրն. Տիրացուի, 1367 թ.— 482
- Տիսալար, 1369 թ. Մսկաց երկիր— 490
- Մրն Աղթամարի, 1371 թ.— 495
- Որդի սա. Սիմէոնի, 1371 թ.— 499*
- Ստ. 1371 թ.— 502
- Ստ. 1373 թ. Աղթամար— 510
- Ստ. 1374, 1377 թթ. Սուրխաթ— 513,
524
- Աղգ. ստ. Թադեոսի, 1381 թ. Ղրիմ
բղթ— 538
- Հայր ստ. Յոհաննեսի, 1381 թ.— 539
- Ոմն կր. 1381 թ.— 539
- Մրն Աղթամարի, 1390 թ.— 582
- Թոս ստ. Առաքելի, 1391 թ. Ղրիմ— 595
- Որդի ստ. Սիմէոնի, 1391 թ. Վասպու-
րական— 595
- Եղբ. ստ. Թադեոսի, 1393 թ. Աղթա-
մար— 605
- Վանահայր Խարտիշարի վանքի, 1394 թ.—
609
- Հայր ստ. Ուստիանէի, 1395 թ. Խաղ-
ճանեաց վնթ— 612

Աստուածաբանութիւն

- Հայր վաճառող Յոհաննէս վրդի, 1395 թ.
Վարա՞գ— 612
- Յորինակի շնորհող, 1398 թ. Ախթալ
գվտ— 622
- Որդի Գրիգոր քհնյի, 1400 թ. Հիզան—
631
- Գրիչ, ԺԴ դար— 638
- Պապ ստ. Վարդանի, ԺԴ դար— 642
- Պատանեակ, ստ. ԺԴ դար— 654
- Ստ. ԺԴ դար— 656

Աստուածաբանութիւն

- Աղգ. ոտ. Քաւունի, 1330 թ.— 228
- Հայր ստ. Հայրապետի, 1338 թ.— 306
- Ավրայ— Մայր ստ. Թադէոսի, 1393 թ. Աղ-
թամար— 605
- Ավիծ— Քույր Ներսէս գրիչ Կրակցու, 1335 թ.
Երուսաղեմ— 274
- Ավրամ— Պապ Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 439
- Ավրան— Կտավագործ, ստ. 1347-ից հետո,
Սուրխաթ— 365
- Ավրատ— Օգնող, 1334 թ. Կաֆա— 265

Աստուածաբանութիւն

- Ռես, Անկղայ, գերութիւնից ազատող,
1307-ից հետո— 49
- Ստ. 1321 թ. Արսլ գղ.— 171
- Մրն Զորգատճոյ վանքի, 1329 թ.— 221
- Հգեր. հայր Կարապետ գրչի, 1332 թ.
Աղթամար— 248
- Աղգ. Առաքել Մովսէսի գրչի, 1338 թ.—
313
- Մրն ուր. Գեորգ զօրավար վանքի, 1357
թ.— 425
- Քհնյ, 1358 թ. Աւրդանց գղ.— 434
- Տանուտեր, 1359-ից հետո, Գինդրանք
գղ.— 444
- Գրիչ, 1366 թ.— 474
- Գրիչ, 1381 թ. Մաղարդավանք— 536
- Փայիկենց, 1385 թ. Աղթամար— 554
- Հայր Յակոբ գրչի, 1386 թ. Երնջակ—
559
- Աղգ. Յակոբ գրչի, 1386 թ. Երնջակ—
559
- Գրիչ, 1388 թ.— 576
- Ստ. 1393 թ. Վան— 604
- Ստ. 1397 թ. (Սիւնիք)— 615, 616
- Ստ. ԺԴ դար— 649
- Ատուան— Աղգ. ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228
- Արապ-Խալուան— Ոմն, ԺԴ դար— 659
- Արաքունդայ— Աշակերտ Մխիթար Անեցի
գրչի, 1338 թ. Սուրխաթ— 311
- Արեւ— Մրն Աղթամարի, 1390 թ.— 582

Արևշահ

- Փետա ստ. Ներսէս Մղաշլացու, 1310 թ.— 74
- Ոմն, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 421
- Ստ. 1371 թ.— 501
- Աղղ. ստ. Թագէտսի, 1371 թ.— 501
- Արևաիկին— Մայր ստացողների, 1334 թ. Արճեշ— 236

Արզու

- Աղղ. ստ. Տէրտէրի, 1323 թ.— Գումբայթ դղ.— 184
- Մայր Մկրտիչ Բճնյի, ԺԴ դար— 640
- Արզուն— ստ. 1304 թ. Կարփի գղբղբ— 25
- Արիայ— Քուլըր ստ. Առաքելի, 1391 թ. Ղրիմ— 595

Արիստակէս (Ռաաակէո)

- Որդի Գր. Լուսաւորչի— 507
- Հեղինակ «Երատ գրչութեան» աշխատութեան, ԺԲ դար— 426
- Ստ. 1304 թ.— 30
- Գրիչ, 1313 թ. Միակեցեր ուխտ (Կիլիկիա)— 98
- Գրիչ, 1315, 1330 թթ. Արտաղ— 116, 227
- Որդի ստ. Ներսեսի, 1340 թ. Ղրիմ— 326
- Եղբ. ստ. Մկրտիչ Բաբերդացու, 1344 թ. Կաֆա— 341
- Եղբ. ստ. Ստեփանոսի, 1348 թ.— 363
- Աղղ. Կարապետ գրչի, 1356 թ. Ղրիմ— 419
- Հգեր որդի ստ. Վրթանիսի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ.— 421
- Գրիչ, 1376 թ.— 520
- Աղղ. ստ. Թագէտսի, 1381 թ. Ղրիմ բղբ.— 538
- Սերաստացի, գրիչ, 1383 թ. Աւագ վնբ— 546
- Թղթի կոկող, 1393 թ. Յիպնայ վնբ— 599
- Քհնյ ոմն, 1391 թ.— 608
- Գրիչ, 1397 թ. Հիղան բղբ— 618

Արիստակէս— 338, 493

Արծուհիք— 13

Արկաղէոս

- Կայսր Հռոմայ— 351
- Աղղ. ստ. Թագէտսի, 1381 թ. Ղրիմ բղբ— 538
- Պրն, որդի Զումայի, 1346 թ.— 347

Արզուն (Արղան)

- Մոնղոլական զան, որդի Հուլաուի— 10, 24, 28, 46
- Որդի պարոն Վահրամ Մամիկոնեանի, Մառնուտիճորի տիրոջ, 1331 թ.— 232

- Որդի նորոգող Քուրդամիրի, 1386 թ. Ոստան— 563

Արղուն-տիկին— դուստր ստ. Գաթի, 1377-ից հետո— 524

Արշակունեաց ազգ— 51, 113

Արուզ— Մայր Պաղոս գրչի, 1398 թ. Ղալա-տան— 623

Արուս-իւսթուն

- Մայր ստ. Ամիր-Սարգսի, 1384 թ., Օշա-կան— 549
- Ստ. ԺԴ դար— 648

Արտուան— Սպասավոր Աստուածատուր գրչի, 1320 թ., Սաղմասավանք— 164

Արփայ— Կարճակեաց, զան, 1337 թ.— 292

Արփայ

- Առաջնորդ Վերին-Նորվանքի, 1302 թ.— 8
- Աղղ. ստ. Արղունի, 1304 թ. Կարփի— 25
- Ոմն, ԺԴ դար— 659

Արփայ— Հգեր մայր Մկրտիչ գրչի, 1331 թ. Զերմառուտց վնբ— 233

Աւաղ (Աւաթ)

- Գրիչ, 1310 թ. Բարերդ— 71
- Եղբ. ստ. Սահակի, 1315 թ. Նղեգիս— 377
- Որդի Եղվարդի տեր Աղեղակի, 1318 թ.— 142
- Որդի Եղվարդի տեր Աղիղակի, 1318 թ.— 142
- Մաղկող և գրիչ, 1329—1352 թթ. (վերջում՝ վարդապետ) Սուլթանիա, Բավրեմ— 218, 292, 293, 307, 309, 328, 394
- Որդի ստ. Գրիգորի, 1329 թ. Փոս անա-պատ— 222
- Պրն. աղղ. ստ. Յովաննեսի, 1332 թ.— 253

— Ղալալ, 1341 թ. Վարդնչէն գղ.— 327

— Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 360

— Վրդ. 1349 թ. Կոնսերեաց բերդի անա-պատ— 380

— Հգեր որդի Վարդան գրչի, 1351 թ. Մեր-տին— 391

— Եղբ. ստ. Խնգուի, 1357 թ.— 425

— Պրն. փետա Յովհ. Սերաստացու, 1362 թ. Ղրիմ— 456

— Կր. 1379 թ. Ղրիմ— 529

— Դպիր, 1377-ից առաջ— 522

Աւաղ (Կանացի անուն)

— Քուլըր Դանիւլ գրչի, 1309, 1312 թթ. Աղթամար— 62, 86

— Կին ստ. Յովհաննեսի, 1332 թ.— 253, 264

- Կին ստ. Յակովբի, 1333 թ. Վան— 250
- Աւազներէլդ
- Դրիշ, 1304 թ.— 22
- Դրիշ (գուցե նախորդը), 1309 թ.— 63, 64
- Դրիշ, 1356 թ. Երուսաղեմ— 437
- Աւագիտայր— Մայր Դիսկորոս գրչի, 1331 թ. Արճեշ— 237
- Աւագունի
- Մայր ստ. Թումայի, 1375, 1379 թթ. Ապրակունեաց դռ.— 516, 532,
- Մայր ստ. Պետրոսի, 1398 թ. Աղբակի դպրո— 621
- Աւալ—Պարոն
- Պրն., որդի ստ. Նընէլի, 1307 թ. Բերկրի— 48
- Որդի Սադ գրչի, 1310 թ. Բարերդ— 71
- Հայր Եղվարդի տեր Աղիղպէկի, 1318 թ.— 142
- Ազգ. Յովսէփ—Արիւնիս եպս. գրչի, 1370 թ.— 491
- Ուն, 1375 թ.— 518
- Աւագտէր (Աւարտէր)
- Մրն Աստապատի սր. Նախավկայի վանրի, 1318 թ.— 149
- Վրդ. ոտ. 1337 թ. Գլաձոր— 294
- Եզր Թումայ եպս. Ճահկեցու, 1356 թ.— 417
- Աւագ—տիկին
- Օգնող, 1305 թ.— 34
- Քույր Յովսէփ Բերգակեցի գրչի, 1306 թ.— 13
- Օգնող Յուսէփ գրչին, 1324 թ. Նախիջևան— 189
- Կին ստ. Կոստանդին, 1330 թ. Լանկշեն գղ.— 226
- Քույր Կարապետ Աղթամարեցի գրչի, 1332 թ.— 248
- Կին ստ. Պաղոսի, 1348 թ. Սուրխաթ— 370
- Քույր սր. Աւգսենտի վանքի վանահայր Յուսիկի, 1352, 1366 թթ.— 402, 476
- Կին պրն Յովհաննէսի, 1356 թ. Ղրիմ— 421
- Կին ստ. Նորշահի, 1357 թ.— 429
- Աղգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ բղթ— 524
- Մայր ստ. Թումայի, 1378 թ. Աղթամար— 527
- Տատ Յակոբ գրչի, 1386 թ. Երնշակ— 559
- Մամ ստ. Վարդանի, ԺԴ. դար— 643

- Աւան
- Որդի Դերգի, Այրերուաց գյուղի ձեռնավոր, 1346 թ.— 347
- Աղգ. ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սխառու վնք— 537*
- Աւգեր— Աղգ. ստ. և գրիչ Կարապետի, 1356, 1357, 1363 թթ. Ղրիմ— 419, 432, 461
- Աւգսգ— Մայր ստ. Յովհաննէսի, 1367 թ. Փթառիճ գղ.— 481
- Աւգալթէկ— Պարոն Վանի, 1357 թ.— 432
- Աւեֆ Երսախաւ— Սերաստիայի իշխող, 1313 թ.— 96
- Աւետաբեր— Եղբ. Վարդան Բարերթացի գրչի, 1372 թ.— 504
- Աւետիք (Աւետիս)
- Դրիշ, 1304 թ. Երզնկայ— 29
- Դրիշ, 1307 թ. Մլիճի վնք— 54
- Եղբ. Լեոն գրչի, 1307 թ.— 52
- Ստ. 1307 թ. Մեծոփայ վնք— 53
- Եղբ. ստ. Վարդանի, 1311 թ. Կիլիկիա— 76
- Ուն Երեց, 1313-ից հետո, Վահկայ— 95
- Հայր ստ. Նորշահ Վարդեհնեցու, 1314 թ.— 112
- Ստ. 1316 թ. Դոնեվանք գղ.— 121
- Եղբ. Հայրապետ Արճիշեցի գրչի, 1317 թ.— 130
- Մրն. Զերմառուաց վանքի, 1331 թ.— 233
- Եղբ. Կարապետ Աղթամարցի գրչի, 1332 թ.— 248
- Բարունի, ստ. 1332 թ. Սուրխաթ— 253
- Խոտանարակ, վարդապետ, 1334—1372 թթ. Ղրիմ— 265, 326, 348, 399, 503
- Ազգ. Ներսէս գրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274
- Դրիշ, ծաղկող և կազմող, 1335 թ.— 280
- Դրիշ, 1339 թ.— 323
- Եղբ. ստ. Մարգարէ քթանգործի, 1342-ից հետո, Սուրխաթ— 364
- Ուն քչն, 1344 թ. Կաֆա— 341
- Դրիշ և ծաղկող, որդի Նշանավոր գրիչ Նատերի, 1346—1398 թթ. (1381-ին արգեն մեռած էր), Սուրխաթ— 348, 358, 369, 370, 413, 436, 456, 460, 463, 467, 468, 500, 524, 538, 623
- Հայր Յովհաննէս գրչի, 1363 թ. Ղրիմ բղթ— 461
- Որդի Յովհաննէսի, Նատերանց ազգից, 1383 թ. Ղրիմ— 547
- Զուհակ. ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 363
- Ստ. 1350 թ. Սերաստիա— 386

Աւետիք

- Հորեղբայր ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ. Սուրխաթ— 398, 401
- Արքեպս. 1356-ից հետո, Ղրիմ— 423
- Հայր ստ. Յովսէփի, 1365 թ.— 471
- Հայր ստ. Յովսէփի, 1365 թ.— 471
- Ուսուցիչ ստ. Անդրիասի, 1367 թ.— 479
- Մըն Աղթամարի, 1371, 1390 թթ.— 495, 582
- Եղբ. Վարդան Բաբերթացի գրչի, 1372 թ.— 504
- Եղբ. ստ. Թումայի, 1378 թ. Աղթամար— 527
- Ոմն քհնյ, 1379 թ. Ղրիմ— 529
- Աղղ. ստ. Թումայ Եպսի, 1390 թ. Աղթամար— 582
- Օղնուղ ձեռագրի ղնմանը, 1390 թ. Սուրխաթ— 585
- Պապ Վարդի մըն Ստեփաննոսի 1399 թ.— 625

Աւետան

- Հայր ստ. Յովաննի, 1335 թ.— 280
- Որդի ստ. Յովաննի, 1335 թ.— 280
- Մեծ պապ ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ քղբ— 419

Աւետվոր— Որդի ստ. Պարոնշահի, 1329 թ. Տարօն— 215

Աւթաշէր— Հայր ստ. Զեսարի, 1357 թ. Նորակերտ գղ.— 424

Աւրատայ— Որդի Պիլար իշխանի, 1330 թ. Զղանայ վնբ— 225

Աւգպէկ— Խան Ոսկե Հորդայի, 1341 թ.— 329

Աւլարթու Սուրբան— տես՝ Խարպանդայ ղան Ածեկ— Ոմն, ծնվ. 1334 թ.— 350

Աւշիկ

- Սեւաստիոս, հայր Ներսէս Լամբրոնացի— 445
- Դպիր, 1303 թ. Կիլիկիա— 19
- Սպարապետ Հայոց, 1307 թ.— 55
- Պարոն Հայոց, 1308 թ.— 56
- Թագավոր Հայոց, կոչված է նաև Աւշիկդր. հիշված է որպէս Մեծ պարոն՝ 1309 թ. որպէս Թագավոր՝ 1309—1320 թթ. որպէս Լեոն Դ. Թագավորի հայր՝ 1321—1341 թթ.— 2, 62, 63, 66, 73, 77, 81, 87, 88, 90, 92, 94, 96—98, 101, 105, 108, 110, 111, 114, 123, 126, 134, 136, 152, 156—158, 160, 162, 163, 168, 170, 172, 177, 193, 194, 197, 199, 203, 208, 209, 219, 221, 239, 242—245, 251, 266, 276, 279, 284, 290, 304, 314, 320, 329
- Որդի տիկին Զապունի, 1309 թ.— 59

Աւշիկ

- Եղբ. Կոստանդին Եպս գրչի, 1311, 1311 թթ.— 77, 106, 107
- Փեսա Ստեփաննոս գրչի, 1322 թ. Կաթրիկ անապատ— 178
- Որդի ճաշերի պատվիրատու Բաւտարի, 1323-ից առաջ— 185
- Աւագ, պարոն Հայոց, Մեծ դոնթ Սաւրիոյ, 1325—1328 թթ.— 193, 198, 208
- Տեր Կոստիկոսի, Թաղադիր և պալլ Հայոց, 1328 թ.— 209
- Որդի Կոստանդին Թագավորի, 1345 թ.— 343

Աւտարշահ

- Հայր ստ. Թումայի, 1314 թ. Տարօն— 105
- Եղբ. սա. Ռազլասի, 1319 թ. Արծկէ— 154
- Հայր Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 254
- Աղղ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուրխաթ— 443

Աւտար-Տիկիկ

- Սպասավոր Սմրատ գրչի, 1316 թ. Կիպրոս— 123
- Զուր Լստուածատուրի, 1356 թ. Ղրիմ քղբ— 421

Աւտիկ— Եղբ. ստ. Աղատի, 1335 թ. Ղրիմ

Աւրամ— Եղբ. Աստապատի վանքի առաջնորդ Վարդանի, 1318 թ.— 149

Աւարթի— Մայր ստ. Աստուածատուրի, 1345 թ.— 345

Ափլնու— Որդի ստ. Նորշահ Վարդեհնեցու, 1314 թ.— 112

Բ

Բարգլէ— Մըն Աստապատի սր. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149

Բագրատ Զ.— Թագավոր վրաց— 626

Բագայ— Աղղ. ստ. Աւետիսի, 1316 թ.— 121

Բագուն— Որդի Լեոնի, Բաղունենց, դոնդուստապլ, 1367 թ.— 477

Բախտաւոր— Մայր ստ. Տերունականի, 1310 թ.— 67

Բախտիկ— Կին Այնախոջի, ստ. 1348, 1351 թթ. Հերմոնի վանք— 368, 369, 387, 388

Բաճատուր— Բագազ, օգնող, 1334 թ. Կաֆա— 265

Բաղատ— Թոս ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Գողթն— 281

- Բանալշայ— Մայր Վարդան արքեպսի, ԺԴ.
դար— 651
- Բանեարգէս— Եղբ. Կարապետ գրչի, 1331 թ.
Երուսաղեմ— 244
- Բանուկ— Քույր ստ. Սարգսի, ԺԴ. դար— 538
- Բասիլիոս (Բասիլ)
— Քհնյ, 1314 թ. Անարդարա— 110
— Այլ ոմն քհնյ, 1314 թ. Անարդարա— 110
— Հայր Ստեփաննոս ղրչի, 1319 թ. Փոս
անապատ— 160
— Եպս. Սսի, 1347 թ.— 354
— Արքեպս. Երուսաղեմի, 1352, 1353 թթ.—
396, 397, 403
— Գրիչ, ԺԴ. դար— 638
- Բաւուշաճ— Օգնող, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.—
գղ.— 176
- Բաւելի— Ոսկերիչ, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ—
364
- Բարթոլոմէոս (Բարդաղ, Բարդաղիմոս, Բար-
գուլիմէ, Բարգուղիմոս)
— Գրիչ, 1315 թ. Եղեգիս— 377
— Մաղկող, 1304 թ. Վժանա վաճար— 29
— Մարաղացի (Պոլոնիացի), ֆոանկ եպս.,
ունիթոնների ղեկավար, 1321, 1329, 1332
թթ.— 173, 216, 217, 246
— Աղղ. ստ. Խաչատուրի, 1331 թ. Թոն-
րակ գղ.— 238
- Բաւսեղ
— Կեսարացի— 85, 147, 155, 373
— Լեոնկցի, ստ. մհ. 1301 թ. Կիլիկիա— 2,
19
— Գրիչ, 1305 թ.— 38
— Ստ. 1305 թ.— 39
— Ոմն, 1312 թ.— 90
— Ստ. 1313 թ. Մեծոփայ վնթ— 92, 93
— Գրիչ, 1314 թ.— 105
— Մրն Թիւրքի վանքի, 1314 թ.— 109
— Օրինակի շնորհող, 1319 թ. Արծկէի
վնթ— 154
— Հգեր եղբ. Վարդան գրչի, 1323 թ.
Ակնեք— 186
— Մքն. Ակնեքի— 187
— Կազմող, 1325 թ. Ակնեք— 195
— Մաշկեորցի, հեղինակ «Մեկնութիւն ան-
տարանիս, որ ըստ Մարկոսի» Աշխատու-
թյան, 1325 թ.— 193
— Ոմն վրդ. հիշատակարանի շարադրող,
1325 թ.— 200
— Տնտես Ստեփանոս Ուլնեցու վնթի, 1328
թ.— 211
— Որդի Մխիթար գրչի, 1328 թ. Եկեղեց
գւռ. Երկայնի վնթ— 212
- Բաւսեղ
— Գրիչ, 1330 թ. Սուլթանիա— 230
— Եղբ. Կոստանդին գրչի, 1331 թ. Աւագ
անապատ— 242
— Օրինակի շնորհող, 1332 թ.— 254
— Քհնյ Խոզկերտ գյուղի, 1335 թ.— 278
— Գրիչ, 1336, 1339 թթ. Մընժընկերտ—
285, 286
— Կր. 1338 թ. Սուլթանիա— 310
— Որդի ստ. Յակովբի, 1351 թ. Մերտին—
391
— Հայր ստացողի, 1365 թ.— 472
— Տանուտեր, 1371 թ. Աղթամար — 496
— Ազգ. ստ. Թադևոսի, 1371 թ.— 501
— Գրիչ, 1373 թ. Երզնկա— 508, 509
— Գրիչ, 1394 թ. Կալամարտի գղ. (Եր-
զնկա)— 609
— Գրիչ, մհ. 1393 թ.— 602, 603
- Բաւքաւս (Բոնպոս)
— Քույր ստ. Յովհաննեսի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 400
— Աղղ. ստացողների, 1358 թ. Սուր-
խաթ— 434
— Ազգ. ստ. Թադևոսի, 1381 թ. Ղրիմ բղթ—
538
- Բեկիշաճ— Հարս ստ. Ասումի, 1321 թ. Արսե-
ղղ.— 174
- Բեքեր— Գրիչ, 1312 թ. Նորավանք— 90
- Բեքիկ— Եղբ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուր-
խաթ— 444
- Բեյլէն— տես՝ Պեշգէն
- Բելգա-Մելիք — Քեքի Մխ. Անեցի ղրչի,
1357 թ. Սուլթանիա— 428
- Բելունի — Դուստր ստ. Առաքելի, 1383 թ.
Կամախ— 546
- Բիշար (Պիշար)— Իշխան, թոռ Դաւի իշխա-
նուհու, 1330 թ.— 224, 225
- Բոզլը — Ոմն վկա, 1348 թ.— 373
- Բոյս— Որդի՝ Կարապետ գրչի, 1344 թ.— 342
342
- Բուլղա— Ազգականուհի ստ. Կարապետի,
1381 թ. Մըխառու վնթ— 537*
- Բուղդայ (Պաւղտոյ, Պուղտայ)— Որդի, Էլի-
կովի, եղբայր Բուրթելի, Օեքելեան իշ-
խան, 1306, 1310, 1314 և 1315 թթ. Սիւ-
նիք— 42, 67, 100, 117, 377
- Բուղիկ— Հայր ստ. Ելեքու, 1382 թ. — 543
- Բուսայիտ զան — տես Աբուսայիդ
- Բուրաստաճ— Մայր ստ. Սիմէոն Բերդակե-
ցու, 1305 թ.— 33

Բուրբիլ (Բիրթիլ, Բուրդիլ)

- Որդի Սրբենեան իշխան էլիկումի, սպարապետ Հայոց և Վրաց, իշխանաց իշխան տան Սիւնեաց, Հաստատապես հիշված է որպես իշխանաց իշխան 1300—1341 թթ. (1348-ին արդեն մեռած էր) — 9, 42, 67, 100, 117, 166, 167, 182, 235, 257, 262, 262, 292, 297, 303, 328, 369, 375—377, 406
- Բռն Նախորդի, իշխան Տաթևի, 1406 թ. — 632

Բուրդիլի տուն — 560

Գ

Դազիկ Արճունի — Թագավոր Վասպուրականի — 13

Դազան — Եզր. ստ. Անդրեասի, 1336 թ. — 285

Դալուսա — Հգեր հզր. Աստուածատուր Սուղմոսավանեցի գրչի, 1320 թ. — 161

Դայիանէ

— Կին ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Անի — 353

— Մայր Գէորգ գրչի, 1391 թ. Երզնկա — 592

Դանգոսա — Հայր Վարդանի և Շմաւոնի, 1318 թ. — 151

Դանձէ — Հայր սա. Գրիգորի, 1358 թ. Արուսագեծ — 437

Դանձան — Եզր. սա. Տիրանունի, 1322 թ. Վահրաւայ գղ. — 176

Դանդիկ — Առասպելական շինող Գառնի բերդի — 331

Դանդուկ — Եզր. ստ. Սիմէոնի, 1321 թ. Անկայ զվր, Թաոցու վնք — 172

Դարիանէ — Կին ստ. Սարգսի, 1365 թ. Սուրխաթ — 467

Դաւազան — Գրիչ, 1357 թ. Նորակերտ գղ. — 424

Դեղամ — Նահապետ — 351

Դեղեց-աիկին — Մայր ստ. Անանի, 1354 թ. Աշթամար — 408

Գէորգի (Գարդէ, Գարգի, Գէորգ)

— 2. Թագավոր Վրաց և Հայոց Մեծաց. հիշված՝ 1323, 1325 և 1331 թթ. — 182, 225, 232

— 3. Թագավոր Վրաց, որդի Բագարատի, 1396, 1399 թթ. — 614, 626

— Ոկնոցի կամ Համարոնացի, հեղինակ գրչության արվեստի մասին աշխատության (մհ. 1301 թ.) — 16, 159, 219, 426, 434

— Ստ. 1306 թ. — 44

Գէորգ (Գէորգոս)

— Ստ. 1310 թ. Աւանց գղ. — 71

— Ազգ. ստ. Սիմէոնի, 1318 թ. Աստապատ — 148, 149

— Վրդ. սա. 1325-ից հետո — 199

— Ուղղող, 1330 թ. Ջղաւայ անապատ — 225

— Եզր. ստ. Պաւլոսի, 1334 թ. Կիլիկիա — 287

— Եզր. Մխ. Անեցի գրչի, 1338 թ. Սուրբանիա — 310

— Թոռ Ստեփաննոս գրչի, 1341 թ. Կանգղ. — 327

— Ստ. 1342 թ. — 333

— Ստ. 1350 թ. Աւանց գղ. — 384

— Մքն Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի, 1356 թ. — 421

— Ստ. 1363 թ. Ղրիմ բղթ. — 463

— Հգեր եզր. Աստու գրչի, 1366 թ. — 474

— Առաջնորդ Մոկաց Սարի սբ. Գեորգ վանքի, 1367 թ. — 480

— Գրիչ, 1373 թ. — 511

— Գրիչ, որդի Առաքելի, 1382, 1386, 1387, 1391 թթ. աշխատել է Երուսաղեմում, Վանում, Երզնկայում — 542, 564, 570, 592

— Երզնկացի, վարդապետ, հիշված՝ 1383—1390 թթ. Եկեղեց և Դարանաղեաց գաւառներում — 544, 546, 580, 590

— Հայր ստ. Սահակի, 1389 թ. — 581

— Ազգ. Գէորգ գրչի, 1391 թ. Երզնկա — 592

Գերդ — Հայր Այրերուաց Էնեանուր Աւանի, 1346 թ. — 347

Գինէ — Քույր Ստեփաննոս գրչի, 1369, 1379 թթ. Արտամէտ, Սիգաու վնք — 489, 532

Գինոց — Կին ստ. Հայրապետի, 1338 թ. — 306

Գիշուկ

— Ազգ. Շնոֆոր տիկնոջ, 1375 թ. Սուրխաթ — 518

— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սըխգաու վնք — 537

— Հայր Դաւիթ Բճնի, 1397 թ. Երզնկա — 620

Գնդիկ — Թղթի կոկող, 1331 թ. Զերմառուաց վնք — 233

Գոհար (Գուհար)

— Քույր ստ. Գրիգորի, 1358 թ. Երուսաղեմ — 437

— Դուստր ստ. Շահինշահի, 1378 թ. — 528

— Մայր գերությունից ազատող էլքեզու, 1382 թ. — 543

Գոհար

- Դուստր գերուբ. աղատող Ասաբելի, 1363 թ., Կամախ— 546
- Ազգ. ոտ. Վարդանի, ԺԴ. դար— 643
- Ուն, ԺԴ. դար— 659

Գոհար-Խաբուն

- Մայր ստ. Մխիթարի, 1318 թ.— 151
- Ուն, 1329 թ.— 223
- Ազգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուտաղեմ— 274
- Մայր ստ. Անդրէասի, 1336 թ.— 285
- Մայր ստ. Մկրտիչ Բարեբեգու, 1344 թ., Կաֆա— 341
- Բոթի նշայող և կոկոզ, 1352 թ. Սուր-իոսթ— 398
- Ազգ. Հովհաննէս-Ալինախ ծաղկող եպսի, 1370 թ.— 491
- Օգնող գերութիւնից ազաամանր, 1382 թ.— 543

Գոհար-Մելիք

- Մայր Տէրտէր Երեանցի գրչի, 1336, 1341 թթ. Ղրիմ— 286, 287, 328
- Քույր Յակոբ գրչի, 1386 թ. Երնշակ— 559

Գոհար-Յիկի

- Մայր Ներսէս գրչի, 1345 թ. Թաւրէմ— 345
- Կին ստ. Գորգ ներկարարի, 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 362
- Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 364
- Կին ստ. և գրիչ Կարապետի, 1356, 1357 և 1363 թ. Ղրիմ քղբ— 419, 427, 432, 461
- Կին ստ. Երրանսսի, 1371 թ. Ղրիմ— 500
- Մայր ստ. Շնոֆոր տիկնոջ, 1375 թ. Սուրխաթ— 518
- Ուն, ԺԴ. դար— 659

Գոնցայ

- Մայր Սիւնեաց եպս Ստեփանոս— Տար-սայիճ Օրթելեանի, 1314, 1331 թթ.— 190, 231
- Կին Վահրամ Շահուռեցի իշխանի, 1349 թ.— 374—376

Գորգ (Գորբ)

- Ստ. 1304 թ. Վասպուրական— 23
- Պրն. եղբ. Զաքարիա կթղկսի, 1306 թ.— 40
- Հայր Թումայ գրչի, 1310 թ. Գաղալոյ վնբ— 72
- Առաջնորդ Քոնա գլուղի, եղբ. Յովհ. Քոնեցու, 1329—1345 թթ.— 217, 317, 338, 344

Գորգ

- Մաղման, ազգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուտաղեմ— 274
- Դրիչ գաղափար օրինակի, 1336-ից ա-ռաջ— 284
- Թոռ ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Գողթն— 281
- Պապ ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Գողթն— 282
- Հայր ստ. Սարգսի, 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 361
- Ներկարար, ստ. 1347-ից հետո, Սուր-խաթ— 362
- Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 364
- Ազգ. Ստեփաննոս գրչի, 1350 թ. Սարի սր. Գեորգի վնբ— 382
- Մրն Քոնայի, 1368 թ.— 487
- Օգնող, 1371 թ.— 502
- Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ քղբ— 524

Գուլարաթ— Կին Վանի ոնս Կարապետի,

1307-ից հետո— 49

Գուման— Հգեր քույր Մելքիսէդեկ գրչի,

1338 թ.— 307

Գունդիբէկ

- Պրն. եղբ. Զաքարիա կաթողիկոսի, 1306 թ.— 40
- Որդի Կարապետ գրչի, 1344 թ.— 342

Գուրչի խաբուն

- Մայր Պետրոսի, 1320 թ. Սաղմոսա-վանք— 164
- Ազգ. Տիրացու կր. 1399 թ.— 625

Գորգէն— Թագավոր Վրաց, 1321 թ.— 166**Գուրգէն— Տես Ամիր-Գուրգէն****Գրամիկ— Մայր Ռստակս գրչի, 1315 թ. Ար-տազ— 116****Գրիգոր (Գրիգորէս, Գրիգորիս)**

- Լուսաւորիչ— 51, 85, 113, 638
- Աստուածաբան— 31, 147, 429, 508
- Նիւսացի— 147
- Նարեկացի— 258, 382, 473, 523, 524, 536, 588, 594, 637
- Փորր Վկայասեր— 124
- Սկեռացի— 465
- Ծաղկող, 1297 թ. Կիլիկիա— 294
- Պկոտն, առաջնորդ Փերուժ քղբի (Իտա-լիա), հայկ. վանքի, 1301 թ.— 3
- Որդի Դանիէլ գրչի, 1302 թ. Աղթա-մաթ— 5
- Կաթողիկոս Անավարդեցի (Մհ. 1307 թ.)— 6, 10, 11, 15, 18, 19, 27, 29, 31—36, 42, 208, 209, 232, 262, 284, 294

Գրիգոր

- Աղգ. ստ. Բարսեղ Լեռնկցու, 1303 թ. Կիլիկիա— 19
- Ստ. 1303 թ. Ռշտունի՝— 20
- ՈՅՆ, 1303 թ. Ռշտունի՝— 20
- Եղր. Յակոբ գրչի, 1304 թ. Երուսաղիմ— 23
- Եղր. սա. Մարտիրոսի, 1304 թ.— Տփիսիս— 28
- Հոբր Լղր. Սարգիս զրչի, 1304 թ.— 33
- Գրիչ, 1304 թ. Վահկա՝— 30
- Որդի ոտ. Ընստակեոի, 1304 թ.— 30
- Աղգ. ստ. 1304 թ.— 30
- Հայր Կարապետ գրչի, 1304 թ. Երզնկա— 32
- Որդի ստ. Մխիթարի, 1305 թ.— 34
- Գրիչ, 1305 թ.— 36, 37
- Իղր. ստ. Մխիթարի, 1307 թ. Ագթա՝— 47
- Քեռի Ստեփան գրչի, 1307 թ. Մլիճի ուխտ— 53
- Գրիչ, 1308 թ. Սիս— 56
- Որդի ոտ. Վասլի, 1308, 1312 թթ. Սիս— 56, 88
- Ստ. 1309 թ. Աղթամար— 61, 62
- Որդի ստ. Տերունականի, 1310 թ. Յարատես Վեր— 66
- Որդի Աւագ գրչի, 1310 թ. Բարերդ— 71
- Քեռորդի Թումայ գրչի, 1310 թ. Գաղա՝— 72
- Գրիչ, 1310 թ. Դարանաղեաց գվռ— 73
- Եպս. Սալմաստի, 1311 թ.— 78
- Ստ. 1311 թ. Ակներ— 81
- Ակներցի գրիչ, 1311, 1313, 1325, 1333 թթ.— 81, 97, 194—196, 251
- Իշխան, տեր Փ. Սիւնիքի, որդի Դավիթ, 1312 թ.— 84
- Ստ. 1312 թ. Աղթամար— 87
- Ծաղկող, 1312 թ. Ակներ— 88
- Վանահայր Ակների, 1312 թ.— 88
- Վարդապետ, 1312 թ.— 90
- Եղր. Սարգիս գրչի, 1314 թ. Բեռդուպոլիս— 101
- Վրդ. Երզնկացի կամ Յաղմանեցի, 1314 թ. Գլաձոր— 103—105
- Առաջնորդ Թիւրքթի վանքի— 1314, 1335 թթ.— 108, 109, 277
- Մրն Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Եղր. Կոստանգի Մաշցու, 1314 թ. Թիւրքթի վնք— 109
- Ուսուցիչ ստ. Ստեփանոսի, 1314 թ.— 112

Գրիգոր

- Աղգ. ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս— 377
- Եղր. ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեղիս— 377
- Հայր ստ. Աւետիսի, 1316 թ. Դոնեվանք գղ.— 121
- Որդի ստ. Աւետիսի, 1316 թ. Դոնեվանք գղ.— 121
- Հայր ստ. Ստեփանոսի, 1316 թ. Կիպրոս— 123
- Հայր Կարապետ գրչի, 1317 թ. Գլաձոր— 128
- Եղր. ոտ. Ներսեսի, 1317 թ. Յոհանավանք— 129
- Ստ. 1317 թ. Բատաւնց գղ.— 133
- Առաջնորդ Բատաւնց գիւղի սր. Գրիգորի վանքի, 1317 թ.— 133
- Հայր Վարդան գրչի, 1317 թ. Խոռինանց գղ.— 133
- Օգնող Սարգիս գրչի, 1317 թ. Գլաձոր— 135, 136
- Ուսուցիչ Ամիր—Սալդիս ծաղկողի, 1317, 1335 թթ. Գլաձոր— 137, 272
- Մրն Աստապատի վանքի, 1318 թ.— 149
- Ստացող, 1318 թ. Նորավանք— 149, 150
- Թոռ ստ. Յովանեսի, 1318-ից հետո Ոստա՞ն— 153
- Հորդորող, 1319 թ. Սարայ— [Բերբէ]— 156
- Առաջնորդ Ակների, 1319, 1323՝ թթ.— 158, 187
- Հայր Սարգիս ծաղկողի, 1319 թ.— 159
- Որդի Սարգիս ծաղկողի, 1319 թ.— 159
- Թղթի ուղարկող, 1319 թ. Փոս անապատ— 160
- Աղգ. ստ. Պօղոսի, 1319 թ. Փոս անապատ— 160
- Վարդապետ, ճախնի Սեբաստիոյ եպս. Ստեփաննոսի, 1320 թ.— 163
- Աղգ. Սեբաստիոյ եպս. Ստեփաննոսի, 1320 թ.— 163
- Սպասավոր Աստուածատուր գրչի, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164
- Պարոն, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 177
- Եղր. Յոհանէս գրչի, 1332 թ. Մաշկեոր անապատ— 177
- Մրն Կամրիկ անապատի, 1322 թ.— 178
- Սա. 1322-ից շատ հետո— 181
- Գրիչ, 1323 թ.— 185
- Թղթի կկղ. 1323՝ թ. Ակներ— 187

Գրիգոր

- Գրիշ դաղափար օրինակի, 1325-ից ա-
ռաջ— 198
- Սրբադրող, 1325 թ. Ակնեք— 195
- Սղր. ստ. Մխիթարի, 1325 թ.— 200
- Եղր. ստ. Ներսեսի, 1328 թ.— 213
- Դրիշ, 1329 թ. Օրտուրաղար— 217
- Սրն Ակնեքոյ, 1329 թ.— 220
- Ստ. 1329 թ. Փոս անապատ— 222
- Հայր Սարգիս գրչի և ծաղկողի, 1337
թ.— 229
- Սոյս. Այրարատեան գավառի, 1331
թ.— 232
- Հայր ստ. Դեղիկի, 1331 թ.— 237
- Ստ. 1331 թ. Աւադ անապատ— 242
- Հայր Սարգիս գրչի, 1331, 1336 թթ.
Սիւս— 243, 284
- Գրիշ, 1332 թ. Դրաղա՝րկ— 241
- Սուրիասանց, գրիշ, 1332, 1343, 1352,
1356 թթ. Սուրխաթ— 253, 340, 402, 423
- Ոմն, 1333-ից հետո— 258*
- Հայր Ներսէս րաբունապետի, 1334 թ.
Սիւնիք— 262
- Աշակերտ Կիրակոս վրդ. Ագրկցու, 1334
թ.— 263
- Գրիշ, 1334 թ. Կաֆայ— 265
- Սրբադրող, 1334 թ. Թաւրեմ— 265
- Գրիշ, 1334 թ. Կիլիկիա— 267
- Գրիշ, 1334 թ. Մեծոփալ վնք— 267
- Աղգ. ստ. Պաւղոսի, 1334 թ. Կիլի-
կիա— 267
- Գրիշ, 1335 թ.— 269
- Սպանված եղր. գրչի, 1335 թ. Կարնոյ
քղք— 270
- Խարտրերգի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 275
- Ստ. 1335 թ. Մաւրեֆի գղ.— 278
- Եղր. ստ. Մարտիրոսի, 1335 թ. Փոս
անապատ— 279
- Հայր Կոստանդնի և Թորոսի, 1335 թ.
Փոս անապատ— 279
- Խուլ (կամ Խլիկ), շարակնոցի լավա-
գույն օրինակի խմբագիր, 1336-ից շատ
առաջ— 290
- Ոմն քհնյ, 1337 թ.— 293
- Առաջնորդ Ճիւմնի վանքի, 1338
թ.— 305
- Եպս. Օրտուի (նստել է Սուլթանիա-
յում), 1338, 1341, 1354 թթ.— 309, 328,
406
- Քհնյ Անեցի, 1338 թ. Սուլթանիա— 309
- Եղրայր Մխ. Անեցի գրչի, 1338-ից ա-
ռաջ, Սուլթանիա— 310

Գրիգոր

- Փեսա Մխ. Անեցի գրչի, 1338 թ. Սուլ-
թանիա— 310
- Աշակերտ, Մխ. Անեցու, 1338 թ. Սուլ-
թանիա— 311
- Աղգ. Առաքել Մոկացի գրչի, 1338
թ.— 313
- Գրիշ, 1340 թ. Երզնկա— 325
- Հայր ստ. Ներսեսի, 1340 թ. Ղրի՛մ— 326
- Որդի ստ. Ներսեսի, 1340 թ. Ղրի՛մ— 326
- Ստ. 1341 թ. Սուլթանիա— 328
- Քհնյ Սուղաացի, հայր Աղախի եպս.
Ստեփաննոսի, 1341 թ.— 329
- Ոմն քհնյ, 1342 թ. Երզնկա— 331
- Որդի ստ. Ներսեսի, 1344 թ.— 342
- Ստ. 1346 թ. Սուրխաթ— 349
- Հայր Հայրանուն Միլիվանեցու, 1346
թ.— 350
- Օրինակի շնորհող, 1346 թ. Սուրխաթ—
351
- Սղր. ստ. Մկրտչի, մհ. 1347 թ. Սուր-
խաթ— 357, 360
- Որդի Նատերի, գրիշ, 1358-ից՝ եպիսկո-
պոս Խաղտեաց գուի (Բարեբրգի), 1347—
1390 թթ. (1381-ին արդեն մեռած էր)—
358, 367, 426, 436, 457, 466, 470, 538,
603, 604, 623
- Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 362
- Էգեպան. ստ. 1347-ից հետո, Սուր-
խաթ— 366
- Ստ. 1347 թ.— Սուրխաթ— 367
- Հայր ստ. Ստեփանոսի, 1348 թ.— 368
- Ստ. 1348 թ.— 372
- Մրն Դաղիաոյ սբ. Գեորգի, 1348 թ.—
372, 373
- Գրիշ, ծաղկող և կաղմող, 1351 թ.— 388
- Գրիշ, 1351 թ.— 392
- Գրիշ, որդի Իրիւանոսի, 1351 թ.— 392
- Հայր Ստեփաննոս գրչի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 398
- Աղգ. ստ. Յովհաննեսի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 400
- Աղգ. ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 401
- Թորոսանց, գրիշ, 1352, 1367 թթ.
Սուրխաթ— 402, 480
- Գրիշ, 1354, 1355 թթ. Աղթամար— 405,
414
- Ստ. 1354 թ. Սուլթանիա— 406
- Ստ. աշակերտ Կիրակոս և Յովանէս վար-
դապետներ, 1355 թ. Երզնկա— 411

Գրիգոր

- Սպասավոր Սուրխաթի սր. Զարուբան
եկեղեցու, 1356 թ.— 418
- Բնակիչ սր. Դեորգի վանքի գյուղի
(Սուրխաթի մոտ), 1356 թ.— 421
- Ռայիս սր. Դեորգի վանքի գյուղի
(Սուրխաթի մոտ), 1356 թ.— 421
- Մրհ սր. Դեորգի վանքի (Սուրխաթի
մոտ), 1350 թ.— 421
- Գրիչ, 1356 թ.— 422
- Եպիսկոպոսապետ, 1356-ից հետո— 423
- Հայր ստ. Խնդու մահդասու, 1357 թ.—
425
- Գրիչ, 1358 թ. Արնդանց գղ.— 433
- Աղգ. ստ. 1358 թ. Սուրխաթ— 435
- Ստ. 1358 թ. Երուսաղեմ— 437
- Ստ. 1359 թ. սր. Գրիգորի վանք,
Ղրիմ— 442, 443
- Մսրցի, արքեպս. Երուսաղեմի, 1360—
1370 թթ.— 447, 478, 503, 584
- Փակակալ Երուսաղեմի սր. Զովորայ տա-
ճարի, 1360 թ.— 447
- Հորեդրայր ստ. Ստեփաննոսի, 1360 թ.—
448
- Հայր Երուսաղեմի սր. Փրկչի առաջնորդ
Ներսեսի, 1363 թ.— 462
- Աղգ. ստ. Մկրտիչի, 1365 թ. Կաֆայ—
465
- Գրիչ, 1366 թ. Երզնկա— 475, 476
- Գրիչ, 1367 թ. Խիզան— 479
- Տիսալար, 1369 թ. Մոկաց Մպատ
վնք— 490
- Մքն Աղթամարի, 1371 թ.— 495
- Տաթևացի (1346—1410), աշխարհական
անունն է Խուրուշահ, նշանավոր մա-
անազգի և եկեղեցական գործիչ, մեծ
րարունակ, առաջին անգամ հիշատակ-
վում է 1371 թ. որպես գրիչ— 497, 498,
507, 508, 529, 544, 556, 564,* 565, 567,*
568,* 590, 592, 603, 613, 616, 632, 633
- Հգևր հայր Մկրտիչ գրիչի, 1371 թ.—
496
- Հոայէս, 1371 թ.— 499
- Հայր ստ. Երանոսի, 1371 թ. Ղրիմ—
500
- Եղբ. Բարսեղ գրիչի, 1373 թ. Երզնկա—
509
- Ստ. 1374, 1375 թթ.— 515, 518
- Աղգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ.
Ղրիմ բղբ— 524
- Թոռ ստ. Շահինշահի, 1378 թ.— 528

Գրիգոր

- Առաջնորդ Մաղարգավանքի, 1381 թ.—
537
- Եղբ. ստ. Կարապետի, 1384 թ.— 552
- Աղգ. ստ. Թումայ եպոսի, 1385 թ. Աղ-
թամար— 554
- Պապ Յակոբ գրիչի, 1386 թ. Երնշակ—559
- Գրիչ, 1386 թ. Երզնկա— 561
- Կրգ. ստ. 1387 թ.— 571
- Հայր ստ. Ջուհան-Մելիքի, 1387 թ.— 571
- Քհն, 1389 թ. Գաւաշ գղ.— 580
- Մքն. Աղթամարի, 1390 թ.— 582
- Թղթի շնորհող, 1390 թ. Սուրխաթի
մոտ— 585
- Այր ստ. Լսպիլի, 1390 թ. Երուսաղեմ—
585
- Արքեպս. Եկեղեցաց գավառի, որգի պրն
Պեկթափուրի, 1391, 1394 թթ.— 593, 609
- Եղբ. ստ. Առաքելի, 1391 թ. Ղրիմ— 595
- Խլաթեցի— Մերենց, նշանավոր գրիչ և
մատենագիր, 1393, 1399 և 1400 թթ.—
599—603, 627, 629
- Ուսուցիչ Մխիթար գրիչի, 1393 թ. Սու-
հարայ վնք— 606
- Գրիչ, 1394* թ. Թավրիժ— 609
- Աղգ. Յովաննես զրիչի, 1400, Հիզան—
631
- Թերին լրացնող գրիչ, 1406 թ. Սիւ-
նիք— 9, 10
- Եղբ. ստ. Սարգսի, ԺԴ. գար— 538
- Ստ. ԺԴ. դար— 638
- Աշակերտ Բասիլ գրիչի, ԺԴ. դար— 638
- Գրիչ, ԺԴ. դար— 640
- Այլ գրիչ. ԺԴ. դար 640
- Սամսոնեցի, գրիչ, ԺԴ. դար— 641
- Մլունցի, որդի ստ. Յոհաննեսի, ԺԴ.
դար— 645
- Հայր ստ. սիր Ամիր, ԺԴ. դար— 658

Գրոց

- Մայր ստ. Սէթի, 1344 թ. Սուրխաթ—
342
- Կին ստ. Յովաննեսի, 1347-ից հետո,
Սուրխաթ— 363
- Մայր ստ. Սահակի, 1351 թ.— 393
- Աղգ. ստացողաց, 1358 թ. Սուրխաթ—
434
- Հարս Բարսեղ գրիչի, 1373 թ. Երզնկա—
509
- Գերությունից ազատող, 1381-ից հետո,
Բաբերդ— 537

Դամուր— Օղնող ներսէս վրդ. Կոռեցուն, 1332 թ., Խանտկա՛ գղ.— 245

Դաւիթ

- Սա. 1301 թ. Բերկրի— 2
- Աղթամարեցի, գրիչ, 1302—1333 թթ. (1316-ից՝ Եպս.)— 5, 13, 40, 41, 47, 61, 62, 86, 87, 94, 120, 237, 260, 654
- Ստ. 1306 թ. Եղեգիս— 42
- Հայր Ամիր-Սարգիս Գլաձորցի ծաղկողի, 1317՝ թ.— 137
- Մրն Զերմատուաց վնբի, 1331 թ.— 233
- Հայր Սարգարէ գրչի, 1337 թ. Բերգաձոր գղայակ— 298
- Ճղնաւոր, 1337 թ. Բերդաձոր գղայակ— 298
- Ստ. 1349 թ. Յզնա՝— 379
- Հանդուցյալ մքն Մոկաց Սարի սբ. Դևորգ վանքի 1350, 1367 թթ.— 383, 430
- Աղգ. ստ. Հեթումի, 1357 թ. Մակաղբուր— 430
- Աղչ. Դրիմի սբ. Աւքսենտի վանքի առաջնորդ Գուսիկի, 1352 թ.— 402
- Որդի ստ. Արրահամի, 1399 թ. Աղթամար— 621
- Տանուտեր, միջնորդ, 1400 թ. Հիզան— 631
- Ստ. ԺԴ. դար— 538, 539

Դասապետ

- Աղգ. ստ. Տիրացուի, 1388 թ.— 574
- Հայր Վարագի մքն Ստեփաննոսի, 1399 թ.— 625

Դատիկա— Կին Մառուտիձորի տեր Վահրամի, 1331 թ.— 232

Դաւիթ

- Անհաղթ, փիլիսոփա— 371
- Արքա, Արթուրունի (1025—1035)— 257
- Գրիչ, 1301 թ. Փերուժ քղբ— 3
- Առաջնորդ Թեղենեաց ուխտի— 6
- Բարունապետ, առաջնորդ Վերի—Նորավանքի, 1302, 1312, 1318 թթ.— 8, 90, 150
- Թագավոր Վրաց, 1304 թ.— 28
- Մրն Երզնկայի սբ. Կիրակոսի անապատի, 1304 թ.— 29
- Բարունապետ Գլաձորի, 1309, 1312, 1321 թթ.— 60, 85, 166, 167, 335
- Հայր ստ. Դրիգորի, 1312 թ. Աղթամար— 87
- Տանուտեր, 1313-ից հետո, Վահկայ—95

Իսաիք

- Հայր Հեթումի, 1317 թ. Յոհանա՝ վանք— 129
- Հաղթատեցի, հգևր եղր. Սարգիս գրչի, 1317 թ. Գլաձոր— 136
- Բշենցի, գրիչ, 1323՝ թ. Ակնեեր— 188
- Եպս. առաջնորդ Լեայ վանքի (Վայոց—Ձոր), 1328 թ.— 207
- Եղբ. Դրիմի եպս. Ստեփաննոսի, 1325 թ.— 208
- Մրն. Ակնեերի, 1329 թ.— 220*
- Եղբ. Կոստանդին գրչի, 1331 թ. Աւսդ անապատ— 242
- Գրիչ, 1331 թ. Կիլիկիա— 243
- Գրիչ. 1332 թ. Գլաձոր— 246, 247
- Ստ. 1333 թ.— 256
- Ժհնյ Խարաթուլ. գղ. (Երզնկա), 1338 թ.— 305
- Ստ. 1341 թ.— 330
- Խորին գրող (գրիչ), 1347 թ. Սիս— 355, 356
- Կաթողիկոս Աղթամարի, 1354, 1368 թթ.— 408, 488
- Թղթի կոկող, 1356 թ. Մերտին— 416
- Աղգ. Անտոն գրչի, 1357 թ. Կաֆա— 429
- Տանուտեր, 1357 թ. Թացու գղ.— 432
- Քհնյ, 1358 թ. Աւքնդանց գղ.— 434
- Սնուցանող Անտոն գրչի, 1359 թ. Կաֆա— 444
- Երախտաւոր Զաքարէ գրչի, 1361 թ. Անապատիկ գղ.— 450
- Մրն սբ. Գամաղիէլի վանքի (Խիզան), 1363 թ.— 459
- Առաջնորդ Կամախի սբ. Դևորգ զորավարի վանքի, 1363 թ.— 460
- Գրիչ, 1365 թ. Բաբերթ— 470
- Գրիչ, 1368 թ. Մուշ— 483
- Որդի Խորիմշաի, 1375 թ.— 518
- Հայր ստ. Արղուն տիկնոջ, 1377-ից հետո— 524
- Աղգ. ստ. Թագլոսի, 1381 թ.— 538
- Որդի ստ. Ստեփաննոսի, 1381 թ.— 540
- Կաթողիկոս Աղթամարի, 1393—1400 թթ.— 601, 611, 619, 624, 628, 630
- Հայր Բարսեղ գրչի, (մհ. 1339 թ.) և Առաքել ծաղկողի, 1407 թ.— 603
- Օգնող, 1397 թ. Երզնկա— 620
- Գրիչ, ԺԴ. դար— 642
- Աղգ. ստ. Վարդանի, ԺԴ. դար— 642
- Հայր ստ. Թումայի, ԺԴ. դար— 647
- Ոմն, մքն ինչ-որ վանքի, ԺԴ. դար— 653

Դավար

— Մայր ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս— 377

— Ուն, 1318 թ. Բերկրի— 144

— Որդի ոտ. Խուբլուշի, 1386 թ.— 563

Դսուլաբջայ— Եղբ. ստ. Սիմէոն Բերդակցու, 1305 թ.— 33

Դսւփ— Իշխանուհի, քույր Զարարի սպասաւարի— 84

Դեղիկ— Ստ. 1331 թ. Արճեշ— 237

Դէտսկորոս— Դրիշ, 1331, 1343 թթ. Արճեշ— 237, 336

Դիւնիակ— Խան, որդի Ոսկե Հորդայի դան Աւգսկի, 1341 թ.— 329

Դիաղիւն— Տե'ս Ամիր-Դիաղիւն

Դիւնիսիոս Արմազի (Արիսպաղացի)— 301

Դիտիկ— Ազդ. ստ. Յովաննիսի, ԺԴ դարի վերջ, Ոստա'ն— 153

Դոմինիկոս (Դոմինիկոս)

— Դոմինիկոս միաբանութեան Հիմնադիր (1170—1221)— 206, 216, 318, 338, 343

— Սալիթաղեցի, ֆրա. գրիշ, 1360 թ.— 440

Դոխիկ— Մայր ստ. Մխթարի և Սիմէոնի, 1332 թ.— 248

Դուդեշ— Երախա. Մելիսեղեկ գրիշ, 1338 թ.— 306

Դուխաուր-Մելիք— Կին պրն. ամիր Կաֆացու, 1442 թ.— 70

Դուռմելիք

— Տատ Յակոր գրիշ, 1386 թ. Երնշակ—559

— Կին Կարապետ գրիշ, 1389 թ. Աղթա-մար— 580

Ե

Երաւեստ (Եփրանես)

— Ստ. որդի Գրիգորի, 1371 թ. Ղրիմ— 500

— Ստ. որդի Վարդանի, ԺԴ դար— 642, 643

Եզդիւն— տեւ. Ամիր-Եզդիւն

Եզեկիլ

— Հգեր Եղբ. Մկրտիչ գրիշ, 1331 թ. Զեր-մառուաց վնք— 233

— Գրիշ, 1338-ից առաջ. Գլաձո'ր— 302

Ելրուդա— Որդի ստ. Սրավշահի, 1318 թ. Բերկրի— 144

Ելուկ— Հայր ստ. Յովաննիսի, 1391 թ. Երզնկա, Տիրաշեն վանք— 593

Ելիմաս— Եղբ. ստ. Վարդանի, 1311 թ. Կիլիկիա— 76

Եղբայրաւանդ— Մբն Զղաւնա վանքի, 1330 թ.— 225

Եղբայրիկ

— Գրիշ, 1305 թ.— 33

— Հայր Սարգիս գրիշ, 1314 թ. Բեռդու-պուլիս— 101

Եղբիւր— Ազգ. ստ. Յոհաննիսի, 1377-ից ա-ռաջ— 522

Եղիւս— Մբն Լիմ անապատի, 1333 թ.— 260

Եղիազար— Ազգ. ստ. Շահնշայի, 1358 թ.— 439

Եղիշայ— Պատմիչ Վարդանանց պատերազմի, Ե. դար— 566

Եղիսաբէք

— Դուստր ստ. Սիմէոն Բերդակցու, 1305 թ.— 33

— Դուստր ստ. պրն Յովաննիսի, 1335 թ.— 280

— Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 360

— Օգնող ձեռագրի կաղմկուն, 1347 թ. Սուրխաթ— 365

— Բանաթ Եփոզ, 1365 թ. Բարերթ— 470

— Մայր Աստու գրիշ, 1366 թ.— 474

— Կին ստ. Տիրացուի, 1367 թ. Ապահու-նեաց վնք— 481

— Դուստր ստ. Երանոսի, 1371 թ. Ղրիմ— 500

— Կին ստ. Գրիգորի, 1374 թ.— 515

— Քույր ստ. Քովմայի, 1375, 1379 թթ. Ազուլիս, Ապրակունեաց վնք— 576, 532

— Դուստր ստ. Խուբլուշայի, 1386 թ.— 563

Եղիսեր— Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ—366

Եղիսի (Եղիոայ)

— Հգեր Հայր Ռստակէս գրիշ, 1330 թ. Արտաշ— 227

— Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 360

— Քույր ստ. Սահակի, 1389 թ.— 581

— Քույր ստ. Բումայի, ԺԴ. դար—647

— Հայր ստ. Յովաննիսի, ԺԴ. դար— 657

Եմիւն— Քույր ստ. Վարդանի, ԺԴ. դար—643

Եմիւնայ— Ազգ. ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 229

Ենովիք— Ստ. Մբն «Հայր Յովանիսի» վանքի (մերձ ի Սուրխաթ), 1390 թ.— 585, 586

Եպիփան Կիպրացի— 429

Եսաղար— Պրն. ազգ. ստացողի, 1304* թ.— 262

Եսայի (Եսայիաս)

— Նշեցի, բաբունապետ Գլաձորի, մատենա-գիր և եկեղեցական դործիչ, 1302—1338 99, 103, 104, 128, 136, 145, 146, 148, 157, 166, 175, 182, 183, 193, 215, 218, 231, 245, 247, 257, 261, 262, 272, 292, 294, 300, 301, 302

Եսայի

- Որդի ստ. Սիմէոն Բերդակցու, 1305 թ.— 33
- Օրինակի շնորհող, 1327 թ. Վասպուրական— 205
- Հղեր որդի Մատթևոս գրչի, 1378 թ. Անկղակոյտ գղթը— 526
- Մաղկող, 1382 թ. Երուսաղեմ— 545
- Գրիչ, 1399 թ. Սիս— 607

Ետիլ—Մելիք— Մայր ստ. Սարգսի, ԺԴ. դարի վերջ, Ղրիմ— 538

Երանոս

- Որդի ստ. Պարոնշահի, 1329 թ. Տաշքեն— 215
- Աղգ. ստ. Քաուունի, 1330 թ.— 228

Երեմիա

- Հղեր հայր Պաւղոսի, Թագէտոսի ե ալոց, 1320 թ. Սաղմոսականք— 164
- Տնտես Ջերմառուաց վանքի, 1331 թ.— 233
- Գրիչ, 1331 թ. Փերում բղթ (Իտալիա)— 238, 239
- Սա. 1361 թ. Անտպատիկ գղ.— 450
- Ստ. 1363 թ. Ղրիմ— 462
- Որդի Թագլոս քհնյի, 1370 թ.— 491
- Ստ. 1400 թ. Տաթև— 632
- Գրիչ, ԺԴ. դալ— 642

Երեւան— Ոմն երեց, 1383 թ. Կամախ—546

Երիւն— Դուստր Անտոն գրչի, 1370 թ.—492

Եւագր Պոնտացի— 407, 551, 593

Եւթաղ— 422

Եւտալս— Եղր. Երուսաղեմի սբ. Փրկիչ վանքի առաջնորդ Ներսեսի, 1363 թ.— 462

Եւսերև— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1357 թ.— 432

Եփրեմ

- Խորին Ասորի— 97, 429, 465, 541
- Գրիչ, 1318, 1332 թթ. Գլաձոր— 147, 246
- Թղթ. կղղ. 1338 թ.— 307
- Որդի ստ. Գրիգորի, 1341, 1354 թթ. Սուլթանիա— 328, 406
- Վրդ. գրիչ, 1371 թ. Սիւնիք— 498
- Հայր ստ. Նիկողայոսի, 1386 թ. Վան— 566

Զ

Զաֆարայ— Գրիչ, որդի Մկրտչի, 1371—1400 թթ. Աղթամար, Հիզան— 495, 498, 502, 522, 554, 583, 584, 605, 624, 631

Զաֆարիա

- Ամիրսպասալար (մհ. 1214)— 99

Զաֆարիա (Զաքարէ)

- Ա. կաթողիկոս Աղթամարի. հիշված է 1561—1337 թթ.— 1, 2, 13, 15, 23, 26, 40—42, 44, 46, 48, 57, 61, 67, 71, 86, 87, 93, 114, 120, 122, 132, 138, 144, 152, 154, 158, 165, 202, 204, 226, 235, 237, 259, 260, 266, 270, 289, 296
- Բ. Կոթողիկոս Աղթամարի. հիշված է 1377-ից մինչև իր նահատակության տարին՝ 1393 թ. (ըստ երևույթին նրան է վերաբերում նաև Ք 462 հիշատակարանի տվյալը, որի տարեթիվը՝ 908— 1350, ուղղելի է 928— 1390. ցավոք, հիշատակարանը հրատարակված է միայն Սովան-ձոռյանի տպրոս Աղթարումս և մենք զրկված ենք կասկածելի տարեթիվը հավաստի կերպով ուղղելու հնարավորությունից)— 384, 322, 527, 554, 561, 563, 569, 579, 583, 587, 597, 598, 600, 601, 604, 605
- Գրիչ, ծաղկող և կազմող, 1304 թ. Վասպուրական— 23
- Որդի ստ. Սիմէոնի, 1304 թ. Աւանս գղ.— 26
- Առաջնորդ Արտազի սբ. Թագէտոսի վանքի. 1315—1350 թթ. (1350-ին արդեն մեռած էր)— 114, 115, 173, 227, 245, 246, 282, 385
- Մբն Աստապատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- Օգնող ստ. Ներսէս վրդ. Կոռեցուն, 1332 թ. Խանգլահ գղ.— 246
- Առաջնորդ Արճեչի, 1314 թ.— 110
- Առաջնորդ Ագուլիսի սբ. Թումայի վանքի, 1375 թ.— 517
- Իտալիայի Պապանիայ բղթի հայկ. վանքի վանահայր, 1324 թ.— 189
- Կաթողիկոս Աղուանից, 1331 թ.— 232
- Եղթ. ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար— 408
- Մաղկող. հայր Հայրապետ գրչի, 1354 թ. Աղթամար— 409
- Մաղկող, 1357, 1358 թթ.— 425, 440
- Ազգ. Մի. Անեցի գրչի, 1357 թ. Սուլթանիա— 427, 428
- Որդի Աբրահամ քհնյի, 1357 թ. Մակաղբյուր ուխտ— 430
- Պրն. որդի պրն Հայրապետի, 1357 թ. 431
- Ազգ. Զակոբ գրչի, 1358 թ.— 439
- Գրիչ, 1361 թ. Անապատիկ գղ.— 450

Ջափարիա

- Աճիշեցի, ստ. 1361 թ. Կաֆա— 452
- Մերձավոր Բջնիի եպս. Մանուկի, 1363 թ.— 484
- Գրիշ, 1368 թ. Քոնա— 487
- Ազգ. Աղթամարի կթղկս Ներսէսի, 1371 թ.— 495
- Հայր Մկրտիչ գրչի, 1371 թ.— 498
- Ազգ. ստ. Թագէտսի, 1371 թ.— 501
- Կազմող, 1374 թ.— 514
- Գրիշ, 1375 թ. Սիս— 516
- Ստ. 1377 թ. Մերտին— 523
- Հայր ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սրխ-գառու վնք— 537
- Վրդ, ստ. 1382 թ. Ոստա՛ն— 542
- Մաղկող, 1389 թ. Աղթամար— 580
- Եպս., եղբ. ստ. Սահակի, 1389 թ.— 581
- Մրն Աղթամարի, 1390 թ.— 582
- Գրիշ, ԺԴ. դար— 643

Ջաֆէն

- Եղբ. Յակոբ գրչի, 1304 թ. Նախի-շեան— 23
- Եպս. առաջնորդ Սուխարայ վանքի, 1400 թ.— 629

Ջալաուց— Կին Սարգիս գրչի, 1336 թ. Սիս— 284

Ջաֆիկ— Որդի Մառուտիճորի տեր Մամի-կոնեան Արղունի, 1331 թ.— 232

Ջաղել

- Մայր Լեոն թագավորի, 1331 թ.— 239
- Մայր ստ. Վարդանի, 1397 թ. Երզն-կայ— 620

Ջաղլուն

- Տիկին, 1309 թ.— 59
- Դուստր Լեոն թագավորի, 1321 թ.— 170
- Մայր Ստեփանոս գրչի, 1322 թ. Կամ-րիկ անապատ— 178
- Դուստր ստ. Ներսեսի, ԺԴ. դար— 653

Ջաղլուն— Դպիր, հգևր որդի Սիմէոն գրչի, 1325 թ. Գալու անապատ— 198

Ջառեց (՝)— Քհնյ, 1330 թ. Արտաղ— 227

Ջառիկ— Ոմն, ԺԴ. դար— 659

Ջառդեակ— Քույր ստ. Շահնշահի, 1358 թ.— 439

Ջառվար— Հայր ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուրխաթ— 443

Ջմրոք— Քույր ստ. Թագէտսի, 1393 թ. Աղ-թամար— 605

Ջմրոք-Խաբուն— Ազգ. Տէրտէր Երեանցի գրչի, 1336 թ. Ղրիմ— 286

Ջմրոյի— Մայր ստ. Պետրոսի, 1312 թ. Փերճոց վնք— 89

Ջուրարիկ— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սրխգառու վնք— 537*

Է

Էաշի (Էաշի, Էաշէ)— Խաղբուկեան, որդի Ամիր-Հասանի, իշխան Վայոցճորի, հիշված է 1313, 1317, 1328 թթ.— 92, 128, 136, 207, 208

Էդիլ-Շուաք— Ղան, 1349 թ.— 375

Էլքեցի— Գևորգ. ազատող, 1382 թ.— 543

Էլդիմիր— Ազգ. Տէրտէր Երեանցի գրչի, 1336 թ. Ղրիմ— 286

Էլքան— Պրն. 1330 թ. Արտաղ— 227

Էլքիկ (Ելքիկ)— Կին Յովհ. Քոնեցու եղբայր՝ Քոնայի ավագ՝ Գորգի, 1338, 1343, 1345 թթ.— 313, 338, 344

Էլիկում (Ելիկում)

— Իշխանաց իշխան (մհ. 1300 թ.), որդի Տարսայիճի, եղբ. պատմագիր Ստեփանոս Օրբելեանի.— 42, 100

— Իշխան, որդի Ջալալ Օրբելեանի, եղբ. Ստեփանոս-Տարսայիճի, 1314, 1331 թթ.— 100, 231

— Որդի իշխանաց իշխան Պեղդեանի, 1337 թ.— 292

Էլիաբուն (Ելիաթուն)

— Քույր Յակոբ գրչի, 1321 թ. Լիւրնկայ գւո, Թաոցու վնք— 172

— Ստ. 1349 թ.— 379

— Ազգ. ստ. Է գրիչ Կարապետի, 1356, 1363 թթ. Ղրիմ քղք— 419, 461

— Մայր Ջաբարէ գրչի, 1361 թ. Անապատիկ գղ.— 450

— Մայր Մկրտիչ գրչի, 1371 թ.— 498

— Մայր Սարգիս գրչի, 1383 թ. Մակու— 545

— Մայր ստ. Խոթիւլուչի, 1386 թ.— 563

— Քույր ստ. Թագէտսի, 1393 թ.— 605

— Ազգ. Յովանէս գրչի, 1400 թ. Հիզան— 631

Էլմէլեֆ (Ելմէլէք)

— Փեսա ստ. Աղատի, 1335 թ.— 250

— Ստ. 1343 թ.— 336, 337

— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ քղք— 419

Էլմուղիպ— Հանգուցյալ զավակ Գեորգ գրչի, 1391 թ. Երզնկա— 592

Էլպասան (Ելպասան)— Ջարգրանեցի, տանու-տեր, օգնող Ներսէս վրդ-ին, 1330, 1332 թթ. Արտաղ— 227, 247

Էլաւար— Հայր ստ. Պողոսի, 1384 թ.— 552

Էմանուէլ— Դրիշ ԺԴ. դար— 655
 Էմիլ— Մեյիլ— Ազգ. ստ. պրն. Տիրացուի, 1367
 թ.— 452
 Էմայ— Եզր. ստ. Հայրապետի, 1338 թ.—
 306
 Էսան— Ոմն պրն, 1379 թ. Ղրիմ— 529
 Էսուգան— Կին Մառուտիձորի տեր Արղուն
 Մամիկոնեանի, 1331 թ.— 232
 Էվա— Որդի պրն Ջարուխի, 1343 թ.
 Խլաթ— 334
 Էվաղայ (գրված՝ Եվաղայ)— Գինեծախ, 1383
 թ. Ղրիմ— 576

Ը

Ընծիկ— Պրն, ազգ. ստ. Յոանկի, 1303 թ.
 Երզնկա— 18
 Ընթնատ— Բհնյ, ստ. 1379 թ.— 532
 Ըսանայ— Մեծ մամ գերութ. ազատող Առա-
 քելի, 1383 թ. Կամախ— 546
 Ըսաղնայ— Մայր ստ. Սանւիլի և Տիրանցի,
 1400 թ. Սուխարայ վնք— 630
 Ըսպիլ— Իրիցկին, ստ. 1390 թ. Երուսաղեմ—
 585

Թ

Թագեր— Տատ ստ. Ազատի, 1335 թ.— 250
 Թագասկի— Ոմն, 1369 թ. Մակաց երկիր.
 Մպատ վնք— 490
 Թագուխ— Մայր Առաքել Մոկացի գրչի,
 1338 թ.— 313
 Թագունի
 — Քույր Ջաբարիա Կաթողիկոսի, 1306
 թ.— 40
 — Մայր Թումայ գրչի, 1315 թ. Խորհանց
 վնք— 118
 — Մայր ստ. Սարգսի, 1331 թ.— 243
 — Կին ոտ. Ներսեսի, 1340 թ. Ղրիմ— 326
 — Կին ստ. պրն Յովանեսի, 1344 թ.— 342
 — Մայր ստ. Խոսրովշահի, 1346 թ. Բա-
 րերդ— 346
 — Մայր ստ. Աբրահամի, 1346 թ. Սուր-
 խաթ— 348
 — Քույր ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
 Սուրխաթ— 398, 401
 — Կին Անտոն գրչի, 1357 թ. Կաֆա— 429
 — Ազգ. Անտոն գրչի, 1359 թ. Կաֆա— 444
 — Մայր Կարապետ գրչի, 1363 թ. Ղրիմ
 բղք— 461
 — Մայր Մաղաքիա գրչի, 1368 թ. Կաֆա—
 488

Թագունի

— Մայր Նատեր գրչի Թոռ՝ Յովանէս գրչի,
 1371 թ. Ղրիմ— 500
 — Կին ստ. Շահինշահի, 1378 թ.— 523
 — Մայր ստ. Յովանեսի, 1381 թ.— 539
 Թագուր (Թագվոր, Թագուոր)
 — Եզր. ստ. Թումայի, 1314 թ. Տարօն—
 105
 — Ոմն, 1322 թ. Վահրաւայ գղ. 176
 — Մանկտաւագ, հայր ստ. Պաւղոսի, 1343
 թ.— 334
 — Լուսարար Սուրխաթի սր. Յարութեան
 եկեղեցու, 1356 թ.— 418
 — Հայր Ջաբարէ գրչի, 1361 թ. Անապա-
 տիկ գղ.— 450
 — Հայր Վարդան գրչի, 1375 թ. Ագուլիս—
 517

Թագուրան (Թագորշախ)

— Օգնող Յուէփ գրչին, 1324, Նախի-
 շեան— 189
 — Հայր Հրենիս վկայի, 1341 թ.— 330
 — Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 362
 — Ստ. 1360 թ. Երուսաղեմ— 447

Թագէտ (Թաթոս, Թագէ)

— Գրիշ, 1303 թ. Նոնանից վնք— 15
 — Առաջնորդ Տարօնի Ղազարու վանքի,
 1314 թ.— 105
 — Ստ. 1315 թ. Լիմ կղզի— 113, 114
 — Եզր. Ռստակէս գրչի, 1315 թ. Արտազ—
 116
 — Ստ. 1317 թ. Արծկե— 131
 — Ջաղավանցի, Ճգնավոր, 1317 թ.— 129
 — Մրն Աստապատի սր. Նախավկայի վնքի,
 1318 թ.— 149
 — Ստ. 1319 թ. Արծկե— 154
 — Ոմն, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164
 — Եպս. Նվիրատու, 1322 թ.— 180
 — Օրինակի շնորհող, 1327 թ. Աղեթ գղ.—
 202
 — Որդի ստ. Գրիգոր Բհնյի, 1329 թ.
 Փոս անապատ— 222
 — Հգեւ որդի Աւետիք Խոտաճարակի, 1334
 թ. Կաֆա— 265
 — Որդի ստ. Մելիքշահ Թիւուխարձնցու,
 1335 թ. Եկեղեցաց գվռ— 276
 — Աշակերտ Մխ. Անեցի գրչի, 1338 թ.
 Սուրխաթ— 311
 — Ներկարար. ստ. 1347 թ. Սոխրխաթ—
 359
 — Եպս. Կաֆայի ունիթոռներ, Թարգմա-
 նեց լատիններէնից Վերբ մեկնութեան Պա-

Քաղկոս

- տարագիտ աշխատութիւնը, 1354-ից ա-
ռաջ— 408
— Որդի ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար—
408, 409
— Ուն, 1358 թ. Աւրդանց գղ.— 434
— Եղր. Պետրոս գրչի, 1360 թ.— 446
— Դրիշ, 1365 թ.— 472
— Հգեր. եղր. Ատոմ գրչի, 1366 թ.— 474
— Մրն Մովսէս սարի սր. Գեորգի վանքի,
1367 թ.— 480
— Ազգ. ստ. Տիրացուի, 1367 թ. Ապա-
հունեաց վնթ— 481
— Ազգ. ստ. Երրանոսի, 1371 թ. Ղրի՛մ—
500
— Ստ. 1371 թ.— 501
— Ստուգող, 1373 թ. Երզնկա— 509
— Ստ. 1381 թ. Ղրիմ քղթ— 538
— Կր. ոմն, 1381 թ. 539
— Հայր Դաւաշի բճնյ Յոհաննեսի, 1389 թ.—
580
— Ազգ. Թումայ գրչի, 1391 թ. Վան— 588
— Եղր. պրն Թումայի, 1393 թ. Վան— 604
— Օրինակի շնորհող, 1393 թ. Բարեբցիթ
գղ.— 604
— Ստ. 1392 թ. Քաշքերունիթ, Նվընդի
գղ.— 597
— Ստ. 1393 թ. Աղթամար— 605
— Պապ ստ. Քաղէոսի, 1393 թ. Աղթա-
մար— 605
— Ազգ. Եսայի գրչի, 1394 թ. Սիւ— 607
— Որդի ստ. Յոհաննի, 1394-ից հետո, Խար-
տիշարի վնթ— 609
— Դրիշ, ԺԴ. դար— 642
Քաղկան— Դրամով օգնող Ներսէս վրդ. Կո-
ռեցուն, 1332 թ. Խանդկահ գղ.— 246
Քաթիկարդ— Ոմն, 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43
Քաթուլ
— Որդի Յովսիան գրչի, 1306 թ. Բերդակ
գղ.— 43
— Որդի Պարոնշահի, 1329, 1331 թթ. Աղեթ
գղ.— 215, 234
— Որդի ստ. Կիրակոսի, 1347-ից հետո,
Սուրխաթ— 361
— Մղստի, Քղթի շնորհող, 1351 թ. Մեր-
տին— 391
Քաղայ— Պրն. Տայոց երկրակալ, 1313 թ.—94
Քաղաղին— Սրա հիշատակին գրվեց Տօնա-
պատճառ, ԺԴ. դար— 351
Քաղամէլիք
— Ազգ. ստ. Սիմէոնի, 1321 թ. Վասպու-
րական— 595

Քաղամէլիք

- Մայր ստ. Կարապետի, 1399 թ.— 625
Քաղաշար— Պրն. ստ. 1390 թ. Աղթամար—
583, 584
Քան— Կին ստ. Դանիէլի, 1349 թ. Յղնա—
379
Քանատին— Որդի ստ. Խաւճա Ահրոնի, 1386 թ.
Երզնկա— 561
Քանեռ— Մայր Վարդան գրչի, 1372 թ. Ե-
րուսաղեմ— 504
Քանխարուն
— Հարս ստ. Մելիքշահի, 1335 թ. Եկե-
ղեաց գղ.— 276
— Մայր ստ. Մկրտչի, 1350-ից հետո—384
— Մայր ստ. Յուսիկի, 1352, 1366 թթ.
Ղրիմ, սր. Աւսեհնտի վնթ— 401, 476
— Մայր ստ. Զաքարի Արճիշեցու, 1361 թ.
Կաֆա— 452
— Մայր Խէրագին Ներկարարի, 1382 թ.—
543
— Մայր Մխիթար գրչի, 1393 թ. Սուհա-
րայ վնթ— 606
Քանմէլէք
— Դուստր ստ. Ստեփանոսի, 1348 թ.—368
— Կին ստ. պրն Ասլանի, 1350 թ. Սե-
բաստիա— 386
— Ազգ. Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
Քանտիկին— Մայր Սարգիս գրչի, 1361 թ.—
454
Քամամ
— Մայր Պետրոս գրչի, 1360 թ.— 446
— Մայր ստ. Յովսսափի, 1365 թ.— 471
— Քուլր ստ. Քաղէոսի, 1393 թ. Աղթա-
մար— 605
— Մայր Վարդան գրչի, ԺԴ. դար— 659
Քամար
— Ոմն, 1305-ից հետո— 34
— Մայր Դանիէլ գրչի, 1306, 1307, 1312
թթ. Աղթամար— 41, 47, 86
— Կին Պատրիկ քարգործի, 1316 թ.— 122
— Մայր Եղվարդի տեր պրն Աղիզպեկի,
1318 թ.— 142
— Ազգ. ստ. Յովհաննեսի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 400
— Ազգ. ստացողների, 1358 թ. Սուրխաթ—
434
— Կին ստ. Սարգսի, ԺԴ. դար— 652
Քամբայ
— Հգեր մայր ստ. Մկրտչի, 1350 թ.— 384
— Մայր ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սըխ-
զաու վնթ— 537

- Թամրայ
— Ազգ. ստ. Սիմեոնի, 1391 թ. Վասպու-
րական— 595
— Քույր Պաղոս գրչի, 1393 թ. Ղալատան—
623
- Թամրեղի— Դուսար Վաճրամայ, բույր Դա-
սուտիձորի տերերի, 1331 թ.— 232
- Թամիսբուն— Մամ Սարգիս գրչի, 1361 թ.—
454
- Թամուր— Ղան, 1336 թ.— 285
- Թամուր (Յաղէխ-Թամուր)— 1375 թ. գրավն
Սիսր— 516
- Թամուրաշ (Դամուրտաշ, Տամուրտաշ)—
Իկնիայի թուրքմենների տիրակալ, 1338
թվին պաշարեց Երզնկան, 1338, 1342 թթ.
304, 306, 307, 331
- Թամուր-Լանկ— Արսաւարրու բռնակալ, Դիւա-
տակվում է սկսած 1387 թվից (մ. 1405
թ.)— 569, 570, 573—575, 577, 587, 589,
590, 607, 611, 613, 618, 619, 627—631,
633
- Թայիկ— Ոմն, ԺԴ դար— 659
- Թանգեր— Ստ. 1327 թ. Կիլիկիա— 203
- Թանկ— Բույր ստ. Թուխանի, 1325 թ. Փեր-
ճեր վնթ— 200
- Թանկ-Աղիդ
— Սա. 1308-ից հետո— 57
— Քույր ստ. Կիբակոսի, 1347 թ. Անի—353
- Թանկ-Խաթուն
— Աղգ. Մելքիսեդեկ գրչի, 1338 թ.— 306
— Քույր ստ. Դաճնշաի, 1355 թ.— 439
— Քույր ստ. Յովաննեսի, 1318-ից հետո,
Ոստան— 153
— Ոմն ստ. 1358 թ.— 440
— Մայր Կարապետ և Զաքարիայ գրիչների,
1378, 1385, 1389, 1399 թթ.— 527, 554,
580, 584, 624
- Թանկշահ— Որդի՝ ստ. Ներսէս Մղաշրցու,
1310 թ.— 74
- Թանտիկին— Ոգնող, 1373 թ. Երզնկա— 509
- Թարգան
— Կին ոտ. Մարտիրոսի, 1304 թ. Տփլիս—
28
— Կին Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 438, 439
— Մայր Ապաղվանքի առաջնորդ Յոհաննե-
սի, 1390 թ.— 583
- Թաւախալի
— Որդի ստ. Նասիսաթունի. 1336 թ. Թավ-
րեմ— 283
— Ազգ. Մի. Անեցի գրչի, 1338 թ. Սուլ-
թանիս— 310
- Եղր. ստ. Թաղաշարի, 1390 թ. Աղթա-
մար— 583
- Թաղթամիլ— Ղան Ոսկե Հորդայի, 1384 թ.—
548
- Թաւտա— Բազադ, ստ. 1347-ից հետո, Սուր-
խաթ— 365
- Թաւտաւէ— Օգնող Վարդան գրչին, 1307, 1311
թթ. Կիլիկիա, Կիպրոս— 52, 75
- Թափրեզլու (՝)— Հայր Յեվառայ գինեծախի,
1388 թ. Ղրի՝մ— 576
- Թեման— Ազգ. օգնող Թաւտաւրէի, 1307 թ.,
Կիլիկիա— 52
- Թեմանայ— Օգնող, 1304 թ. Կարփի— 25
- Թեֆանէ (Թեֆանաւ, Թեֆանու)
— Հգեր մայր Ստեփան գրչի, 1307 թ., Մի-
ճի վնթ— 53
— Քույր Սարգիս գրչի, 1331 թ.— 243
— Ազգ. Սարգիս գրչի, 1336 թ. Սիս— 284
- Թէոդոս— Կայսր Հոռմի (346—395)— 272
- Թէոդորոս
— Ոմն սարկաւազ, 1314 թ. Անարդարա—
110
— Բ. Կաթողիկոս, հիշված է 1384—1395
թթ.— 548, 561, 584, 586, 598, 600, 601,
611
- Թեոֆիլ-Հովսիմայ— Ստ. 1305 թ. Քաչքերու-
նեաց գվռ.— 37
- Թիմայ
— Կին ոտ. Ներսէս Մղաշրցու, 1310 թ.— 74
— Ազգ. ստ. Տէրտէրի, 1323 թ. Դամբայթ
ղղ.— 184
— Աղգ. ոտ. Յովհաննեսի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 400
— Ազգ. ստացողների, 1358 թ. Սուրխաթ—
435
- Թորոս
— Ռոսլին, մեծանուն ծաղկող— 163,* 356*
— Դրիշ և ծաղկող, 1290 թ. Դրազարկ—
202, 356*
— Դրիշ, 1301 թ. Կիլիկիա— 4
— Ազգ. ստ. Բաստակեսի, 1304 թ.— 30
— Որդի Կարապետ գրչի, 1304 թ. Երզն-
կա— 32
— Դ թագավոր Կիլիկիայի (մ. 1298 9)—
52, 55
— Հայր Լեոն գրչի, 1307 թ. Կիլիկիա— 52
— Ազգ. Ստեփան գրչի, 1307 թ. Միճի
վնթ— 53, 54
— Որդի ստ. Վասլի, 1308, Սիս— 56
— Օգնող, 1310 թ. Դաւալույ վնթ— 72
— Հոռմկլացի, գրիչ, 1311, 1319, 1331
թթ. Դրազարկ— 76, 156, 157, 231, 240

Թորոս

- Հայր ստ. Վարդանի, 1311 թ. Կիլիկիա— 76
- Ազգ. ստ. Վարդանի, 1311 թ. Կիլիկիա— 76
- Մնական-Երկաթ, ուսուցիչ Յակոբ կաղ- մողի, 1311 թ. Կիլիկիա— 77
- Մաղկող, 1311 թ.— 81
- Եղբ. Ներսէս գրչի, 1312 թ. Ակա՛նց ա- նապատ— 58
- Ստ. 1312 թ. Ակա՛նց աճապատ— 88
- Ստ. 1313 թ. Կիլիկիա— 98
- Տարօնացի, որդի Սարգոյի, նշանավոր մանրանկարիչ, աշխատել է մեծ մասամբ Գլաճորում, 1314—1346 թթ.— 104, 127, 136, 146, 166, 175, 183, 215, 247, 351
- Սիր, եղբայր Կրիգոր և Յովանէս Վո- գետրակահների, 1314 թ. Թիւրքթի վնք— 198
- Մաղկող և կաղմող, 1314 թ. Թիւրքթի վնք— 109
- Մըն Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Գործաւոր Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Հացկտուր Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Երեց Անարղարբայի, (մհ. 1314 թ.)—110
- Ստ. 1314 թ. Արճեշ— 110
- Աղգ. ստ. Աւետիսի, 1316 թ. Գոնե- վանք գղ.— 121
- Գրիչ, 1318 թ. Կիպրոս— 150
- Հգեբ եղբ. Վարդան գրչի, 1319 թ. Ակ- ներ— 158
- Հորեղրայր ստ. Պօղոսի, 1319 թ. Փոս աճապատ— 160
- Եղբ. ստ. Կոստանդինի, 1319 թ. Կի- լիկիա— 161
- Գրիչ, 1322 թ. Երուսաղեմ— 179
- Պրիսմերթիւս] (Պսոքսիմոս), հայր ստ. Կոստանցի, Այա՛ս— 174
- Գեորգի, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 177
- Եղբ. Ստեփանոս գրչի, 1322 թ. Կամրիկ աճապատ— 178
- Մըն Ակներոյ, թղթ. կղզ. և ուղղող, 1323, 1324, 1329 թթ.— 187, 190, 219
- Եղբ. Գրիգոր Ակներցի գրչի, 1325, 1332 թթ.— 194—196, 251
- Եղբ. Յոհաննէս գրչի, 1327 թ. Կիլի- կիա— 203
- Ուսուցիչ Ստեփանոս գրչի, 1328 թ. սր. Ստեփանոս Ունեցու վնք— 211

Թորոս

- Մըն սր. Ստեփանոս Ունեցու վանքի, 1328 թ.— 211
- Եղբ. Յովհաննէս գրչի, 1328 թ.— 213
- Օրինակի շնորհող, 1329 թ. Ակներ—220
- Կբակցի, գրչի, 1329 թ. Կրակայ գղրղբ— 220, 221
- Գրիչ, 1329 թ. Փոս աճապատ— 221
- Եղբ. Ներսէս գրչի, 1329 թ. Փոս աճա- պատ— 222
- Բղթ. կղզ. 1329 թ. Փոս աճապատ— 222
- Որդի ստ. Հիթումի, 1331-ից հետո—236
- Մըն Ակների, 1332 թ.— 251, 252
- Ստ. 1333 թ. Լիկանդոն— 258
- Գրիչ, 1334 թ. Երզնկա— 263
- Հգեբ որդի Աւետիբ Խոտաճարակի, Կա- ֆայում կառուցեց Եկեղեցի, 1334, 1340 թթ., Ղրիմ— 265, 326
- Հանգուցյալ բհնյ Կրակցի, 1335 թ. Երու- սաղեմ— 274
- Նորրնծա բհնյ Կրակցի, 1335 թ. Երուսա-ղեմ— 274
- Որդի Մարտիրոս բհնյ Կրակցու, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274
- Որդի Գրիգորի, 1335 թ. Փոս աճա- պատ— 279
- Գրիչ, 1336 թ. Ավաղ տնապատ— 280
- Ստ. 1338 թ. Կոպիտառայ գղյակ— 315
- Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 364
- Հայր ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Լուսորմ գղ.— 356
- Երկայն. ստ. 1347-ից հետո, Սուր- խաթ— 365
- Ջուլհակ, ստ. 1347-ից հետո, Սուր- խաթ— 361
- Առաջնորդ Երուսաղեմի սր. Յակոբայ վանքի, 1352 թ.— 397
- Փակակալ Երուսաղեմի սր. Յակոբայ վան- քի, 1352 թ.— 397
- Հայր Գրիգոր Թորոսանց գրչի, 1352, 1367 թթ. Ղրիմ— 402, 480
- Գրիչ Ալվլրցի, 1354 թ. Պիզ[ա]— 408
- Եպս. Ժաղկող, 1355 թ.— 412
- Աղգ. ստ. Հեթումի, 1357 թ. Մակաղ- բյուր գղ.— 430
- Մըն Ղրիմի սր. Գրիգորի աճապատի, 1359 թ.— 443
- Եղբ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուր- խաթ— 443
- Գրիչ, Ըոուրինեաց, 1361 թ. Սիս— 451
- Կապեցի, սպարապետ Հայոց, հայր Լիպտրիտի, 1361 թ.— 451

Քառու

- Մքն խիզանի սր. Դամադիէլի վանքի, 1363 թ.— 459
- Ստ. 1366 թ. Երուսաղեմ— 473
- Որդի Գրիգոր Թորոսանց գրչի, 1367 թ. Սուրխաթ— 481
- Օգնող Յոնանէս-Ալինաի Լպս. ծաղկողի, 1370 թ.— 491
- Գրիչ, 1373 թ. Ամիթ— 510, 511
- Ստ. 1395 թ. Խաղճանեաց յենաստան— 612
- Ստ. 1396 թ.— 614
- Հայր ստ. Պետրոս Լպսի, ԺԴ. դար— 639, 640
- Ազգ. ստ. Պետրոս Լպսի, ԺԴ. դար— 440
- Վահկայցի գրիչ, ԺԴ. դար— 644, 645
- Գրիչ, ԺԴ. դար— 644
- Դպիր ԺԴ. դար— 650

Քուր— Օգնող, 1305-ից հետո— 34

Քուրեմ— Հայր ստ. Պետրոսի, 1312 թ. Փերճոց վեր— 89

Քուրխան

- Որդի ստ. Նորշահ Վարդեհնեցու, 1314 թ.— 112
- Հայր Պետրոսի, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164
- Ստ. 1325 թ. Փերճեր վեր— 199

Քուրխանի (Քուխանէ)

- Դուստր Եղվարդի տեր Աղիղպէկի, 1318 թ.— 142
- Կին Պիլար իշխանի, 1330 թ.— 225
- Դուստր Որոտանի տեր Իւանէի, Կին Ամատայ Շահուեցու, 1349 թ.— 374— 376

Քուխիկ— Ազգ. ստ. Տէրտերի, 1323 թ. Գումբայթ գղ.— 184

Քուխանուկ— Հայր ստ. Նիկալի, 1373 թ. Եկեղեց գլս— 508

Քուղտիկ— Կին Էալի իշխանի, 1327 թ.— 207

Քումայ (Քումայ, Քումաս, Քումաս)

- Արծրունի, պատմիչ— 12
- Արվինացի— 173, 174, 343, 550
- Ստ. 1304 թ. Վասպուրական— 23
- Ստ. 1306 թ. Բերդակ գղ.— 42, 43
- Գրիչ, 1310 թ. Գաղալոյ վեր— 72
- Եպս. Իթալիոյ, 1311, 1324 թթ.— 78, 190
- Եղր. Դանիէլ գրչի, 1312 թ. Աղթամար— 86
- Միշնորդ, 1312 թ. Աղթամար— 87
- Ստ. 1313 թ. Աղթամար— 93

Քումայ

- Ստ. 1314 թ. Տարսնի սր. Ղազարի վեր— 105
- Սպասավոր Աբրահամ գրչի, 1315 թ. Լիմ կղզի— 114
- Գրիչ, 1315 թ. Խորգեանց անապատ— 117
- Գրիչ, 1317 թ. Աւան գղ.— 132
- Հայր Կարապետ գրչի, 1333 թ. Աղթամար— 259
- Ստ. 1334 թ. Արճեշ— 266
- Արճիչի գրիչ, 1336 թ.— 281, 282
- Գրիչ, 1336 թ. Բավրեթ— 282, 291
- Ազգ. Ասաբել Մոկացի գրչի, 1338 թ.— 313
- Գրիչ, 1344 թ.— 342
- Որդի ստ. Ստեփանոսի, 1348 թ.— 368
- Ազգ. Ստեփանոս գրչի, 1350 թ. Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վեր— 382
- Հայր ստ. Յովսէփի, 1351 թ.— 393
- Հայր ստ. Կարապետի, 1352 թ. Աղբակ, Խաշնոց գղ.— 395
- Որդի ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար— 408, 409
- Հգեր եղբ. Գրիգոր գրչի, 1355 թ. Աղթամար— 414
- Ճահկեցի, Եպս. Նախիչևանի ունիթոսների. թարգմանիչ «Գիրք կայծականց» աշխատության, յհ. 1356 թ.— 416, 417
- Հայր Կարապետ գրչի, 1357 թ.— 425
- Տանուտեր, 1359-ից հետո— 444
- Որդի ստ. Մարտիրոսի, 1362 թ.— 455
- Հգեր եղբ. Անանիա գրչի, 1364 թ. Եկեղեց գլս— 465
- Մքն Աղթամարի, 1371 թ.— 495
- Ոմն բհչի, 1371 թ.— 499
- Գրիչ, 1373 թ. Աղթամար— 510
- Ստ. 1375 թ. Ագուլիս— 516
- Ազգ. ստ. Յոհաննեսի, 1377-ից առաջ— 522
- Ստ. 1378 թ. Աղթամար— 527
- Ազգ. Կարապետ գրչի, 1378 թ. Աղթամար— 527
- Ստ. 1379 թ. Ապրականեաց գղ.— 532
- Ոմն, 1381 թ.— 539
- Փիլիսոփա, օրինակի շնորհող, 1382, 1390 թ. Ոստան— 542, 583
- Եպս. ստ. 1385, 1388, 1390 թթ. Աղթամար— 553, 554, 576, 582
- Ազգ. ստ. Բումայ Եպս-ի, 1385, 1388 թթ., Աղթամար— 554, 576
- Պապ Յակոբ գրչի, 1386 թ. Երնչակ— 559

Քումայ

- Ստ. 1387 թ. Քաշերունեաց երկիր—569
- Դրիշ, 1388 թ. Շիրիան— 576
- Նույնանուն երկու քահանաներ Գաւաշ գյուղում, 1389 թ.— 580
- Վրդ. 1390⁺ թ. Աղթամար— 584
- Դրիշ, 1391, 1393 թ. Վան— 587—590, 604
- Աղգ. սա. Սիմէոնի, 1391 թ. Վասպուրական— 595
- Վրդ. ստ. 1393 թ. Ցիպնայ վնթ—602
- Մեծոփեցի, պատմագիր, մհ. 1394 թ.— 608
- Իղր. ստ. Երեմիայի, 1400 թ. Տաթև— 632
- Դրիշ, ԺԴ. դար— 644
- Ստ. որդի Դաթի, ԺԴ. դար— 647
- Քումարէկ— Թոռ ստ. Շտխընշահի, 1336 թ. Դողթն— 281
- Քումաշահ— Եղր. Սարգիս վրդ. Ղրշի, 1383 թ. Մակու— 545
- Քուրան— Օգնող ստ. Ներսէս վրդ. Կոռեցուն, 1332 թ. խանտկահ գղ.— 245
- Քուրան—Մելիք— Քույր ստ. Յովսեփի, 1351 թ.— 393
- Քուրվանդա (Քուրուանդ)
- Քույր Ասաբեկ Մոկացի գրչի, 1338 թ.— 313
- Մայր Մարկոս գրչի, 1374, 1391 թթ. Ղրիմ— 513, 596

Ժ

- Ժամահար— Քհնյ Գաւաշ գյուղում, 1389 թ.— 580

Ի

- Իաղուպ— Նվիրատու, 1337 թ.— 299
- Իբրահիմ— Քուրդ աղա, 1371 թ. Քաշբերունիք— 499
- Իրիանոս (Իբրանոս)
- Ոմն քհնյ, 1349 թ.— 380
- Ստ. որդի Տիրատուրի, 1351 թ.— 392
- Հեռ. ստ. 1522 թ.— 183^ա
- Իդնատիոս
- Շնորհալի, ԺԲ. դարի Կեղեցական մատենագիր— 431
- Դրիշ, 1310 թ. Կիլիկիա, Ձորոյ վանք—74
- Ստ. 1331 թ. Աղպինար գղ.— 236
- Հգեր որդի Մատթէոս գրչի, 1378 թ. Անկեղակոյտ դղբղբ— 526

Իդնատիոս

- Աղգ. ստ. 1381 թ. Ղրիմ բղբ— 538
- Իզդատուր (")— Եղր. Թումա գրչի, 1315 թ. Սիւնիք. Խորդեանց վնթ— 118
- Իզիտ— Չեռագրի վաճառող, 1354-ից հետա— 406
- Իլդրում— Ոմն, 1400 թ.— 633
- Իկդէլ— Կին պրն Վարդի, 1329 թ. Տարսն— 215
- Իննօղնեղիոս— Զ. Հոռմի պապ. 1354, 1356 թթ.— 408, 417
- Իշան— Հորեղբայր Թումա գրչի, 1310 թ. Դաւղայոյ վնթ— 72
- Իշխան
- Հգեր հայր Կիրիոն գրչի, 1311 թ.— 82
- Եղր. ստ. Մարտիրոսի, 1335 թ. Փոսանապատ— 279
- Հայր ստ. Մկրտիչ Բաբերդցու, 1344 թ. Կաֆա— 341
- Աղգ. ստ. Հեթումի, 1357 թ.— 430
- Ստ. որդի Յովանի, 1365 թ.— 471
- Սպասավոր Յովաննէս-Ալինախ Լպի, 1370 թ.— 491
- Այր ստ. Կնոֆոր տիկնոջ, 1375 թ. Սուրխաթ— 518
- Իշխանաւոյ— Կին ստ. Մանուէլի, 1297 թ. Կիլիկիա— 294
- Իսահակ— տես Սահակ
- Իսկատար— Թոռ ստ. Հիթումի, 1331-ից հետո— 236
- Իսրայէլ
- Դրիշ, 1327 թ. Ուման— 205
- Որդի ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար— 408
- Հանդուցյալ եղր. ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար— 408
- Իրիցեայր— Մրն Հերմոնի վանքի, 1394 թ.— 608
- Իւսնէ
- Եղր. ստ. Տիրանունի, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 177
- Օրրեւան իշխան, որդի Բուրթելի, եղբայր Պեղեկի, հայր Յովհ. Որոտնեցու, տեր Որոտան գավառի, հիշատակված է 1323—1349 թթ.— 182, 257, 261, 292, 297, 303, 369, 374, 375, 497, 520
- Հգեր եղր. Յովաննէս գրչի, 1357 թ. Մակաղբոյուր գղ.— 430
- Աղգ. ստ. Յոհաննեսի, 1367 թ. Փթառիճ գղ.— 481
- Աթապակ, պրն Ախալցխու, 1396 թ.— 614

Լ

Լալ

- Դուստր սա. Նորշահ Վարդենցի, 1314 թ.— 112
- Ազգ. ստ. Ազատի, 1335 թ.— 250
- Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356, 1363 թթ. Ղրիմ— 419, 461

Լալ-Խաթուն

- Դուստր Բարսեղ գրչի, 1373 թ. Երզնկա— 509
- Օգնող, 1375 թ.— 518

Լանե-Թամուր— տես Թամուր-Լանկ

Լիւն (Լեոն)

- Բ. թագավոր Կիլիկիայի (մհ. 1289)— 52
- Դ. թագավոր Կիլիկիայի (1301—1307 թթ.), որդի Թորոս թագավորի— 19, 52, 55, 56, 57, 77, 242
- Դ. թագավոր Կիլիկիայի (1321—1342 թթ.), որդի Աւշին թագավորի— 156, 156, 168, 170, 172, 177, 178, 181, 182, 184, 190, 191, 193—197, 199, 200, 202, 203, 208—211, 214, 218—222, 224, 225, 227, 229, 232, 234, 235, 239, 240, 242—245, 247, 251, 253, 263, 266, 268, 270, 271, 273, 276, 277, 279, 284, 290, 291, 294, 295, 296, 304, 314, 315, 320, 321, 326, 329, 441
- Ե. վերջին թագավոր Կիլիկիայի (1374—1375 թթ.), որդի Կոստանդին թագավորի— 343, 451, 518
- Որդի Մմբատ սպարապետի, 1330 թ. Կիլիկիա— 224
- Գրիշ, 1307 թ. Կիլիկիա— 52
- Դորգոնց, տապաղ, ստ. 1325 թ. Սկևռա— 197
- Օգնող ստ. Ներսէս վրգ. Կոնստան, 1332 թ. հանսկահ գղ.— 246
- Ազգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274

Լիւն— Հայր Սերոբ գրչի, 1302 թ.— 10

Լիրանե— Մայր ստ. Մխիթարի, 1347, 1352 թթ. Սիս. Երուսաղեմ— 355, 396

Լիկոս— Ազգ. տրն. Լիպարիտի, թոռ Թորոս Կապանցու, 1361 թ.— 451

Լիպարիտ

- Օրրելյան իշխան, հայր Յովհ. եպս. Օրբելու— 12, 42
- Ավագ մարաշախտ, որդի Թորոս Կապանցու, 1361, 1367 թթ.— 451, 477

Լիսոտ— Իղբա՛ր Մխ. Անեցի գրչի, 1338 թ. Սուլթանիա— 310

Լուսեր

- Ներկարար, օգնող ստ. Ներսէս վրգ. Կոնստան, 1332 թ. հանսկահ գղ.— 246
- Ազգ. ստ. Աստուածատուր թաւրի, 1347 թ. Օուրխաթ— 365
- Որդի ստ. Պաւլոսի 1348 թ. Սուրխաթ— 370
- Լուսերեց— Ազգ. ստ. Վարդանի, 1397 թ. Երզնկա— 620

Լուսիկ

- Եզր. ստ. Բաղդոսի, 1319 թ. Արժկե— 154
- Հայր Սուլտանշահ Վկայի, 1341 թ.— 329

Լուսեայ— Ազգ. ստ. Հեթումի, 1357 թ. Ծակաղբյուր գղ.— 430

Խ

Խազան Ղան— տես Ղազան

Խազար— Թոռ ստ. Հեթումի, 1331-ից հետո— 236

Խազարիկ

- Որդի ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Գողթն— 281
- Որդի ստ. Յոհանի, 1351 թ. Կիլիկիա— 389

Խաթուն

- Սպասուհի Յովաննէս գրչի, 1336 թ. Հիզան— 290
- Մայր Մելքիսեդեկ գրչի, 1338 թ.— 306
- Կին, ստ. Երրանոսի, 1371 թ. Ղրիմ— 500
- Կին Բարսեղ գրչի, 1373 թ. Երզնկա— 509
- Խաթուն-Մելիք (Խաթուն-Մելիք)
- Կին հնգութեկ դերձակի, 1318-ից հետո, Ոստան— 153
- Ազգ. ստ. պրն Տիրադուի, 1367 թ.— 482
- Ազգ. ստ. Առաքելի, 1391 թ. Ղրիմ— 595
- Ազգ. ստ. Սիմէոնի, 1391 թ. Վասպուրական— 595

Խաթիկ

- Ազգ. գրչի, 1341 թ. Կաֆա— 341
- Մայր ստ. Ուստիսնէ Խաթունի, 1395 թ. հաղճանեաց մենաստան— 612

Խալաչ— Օգնող, 1322 թ. Վա՛րուայ գղ.— 176

Խալսս—Խաթուն— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ քղբ— 419

Խալիֆայ— Որդի պրն. Թումայի, 1393 թ. Վան— 604

Խալիարուն— Մայր Թումա գրչի, 1391 թ.— 588

Խախարուն— Մայր Վանի ըռես Կարապետի, 1307-ից հետո— 49

Խաղաղություն (Խաղութիւն)

— Հայր ստ. Սարգիս րաղազի, 1347 թ. Սուրխաթ— 361

— Հայր ոտ. Դանիէլի, 1349 թ. Յդնա— 379

— Օրինակի շնորհող, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 420

Խայաթ

— Հայր Թամամի, 1313 թ. Տայթ, Շիկրակ գղ.— 94

— Կին Կիրակոս գրչի, 1346 թ. Սուր- Խաթ— 350

Խսնգաղի— Մայր Ասոմի, 1321 թ. Արսե գղ.— 171

Խաչատուր

— Կեչառեցի, մատենագիր, ուսուցիչ և գրչապետ, 1315 թ.— 117, 377

— Գրիչ, 1301, 1333 թթ. Լիմ կղզի— 1, 260

— Ստ. 1301-ից հետո— 1

— Երզնկացի, գրիչ 1303, 1318 թթ. Աստա- պատ— 17, 148

— Գրագիր, 1303 թ. Արճեշ— 20

— Հայր Վանուց (՝), 1303 թ.— 20

— Գրիչ, 1304 թ. Տփլիս— 28

— Ստ. 1306 թ. Լիմ կղզի— 41

— Գրիչ, 1309 թ.— 63

— Հգեղ եղր. Կիրիոն գրչի, 1311 թ.— 82, 83

— Գրիչ, 1312 թ. Գլաձոր— 85

— Մրն Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109

— Գրիչ, 1312 թ.— 91

— Եպս. առաջնորդ Հոգեաց վանքի, 1317 թ.— 131, 132

— Մրն Աստապատի սր. Նախավկայի վան- քի, 1318 թ.— 149

— Գրիչ, 1319 թ. Ստրալ—[Բերթէ]— 156

— Որդի Զոպանի, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 177

— Եղբ. ստ. Տէրտլրի, 1323 թ. Գումրայթ գղ.— 184

— Գրիչ, 1325 թ. Զուղայ— 199

— Գրիչ, 1330 թ. Լանկշեն գղ.— 226

— Ստ. 1331 թ. Թոնրակ գղ.— 238

— Որդի Մերուն կազմողի, 1336 թ. Սիս— 285

— Եղբ. ստ. Սարգսի, 1347 թ. Սուրխաթ— 361

— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356, 1363 թթ. Ղրիմ բղբ— 419, 461

Խաչատուր

— Եղբ. ստ. Գլորդէոսի, 1363 թ. Ղրիմ բղբ— 463

— Որդի ստ. Սարգսի, 1365 թ. Ղրիմ բղբ— 467

— Որդի ստ. Աբրահամի, 1365 թ.— 470

— Ոմն բհնյ, 1371 թ.— 499

— Ազգ. ստ. պրն Տիրացուի, 1367 թ.— 482

— Որդի ստ. Եբրանոսի, 1371 թ. Ղրիմ— 500

— Թղթի կկղ. 1371 թ. Ղրիմ— 500

— Որդի սա. Աստուածատուրի, 1374 թ. Սուրխաթ— 513

— Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ բղբ— 524

— Գրիչ, 1386 թ. Արծրունիս բղբ— 561

— Վրդ. մտերիմ Յակոբ Ղրիմեցու, 1393 թ.— 603

— Օրինակի շնորհող, 1393 թ. Բաբերցիք գղ.— 604

— Ուրանցի, 1400 թ. Սուխարայ վնբ— 629

— Թղթի շնորհող, 1400 թ. Սուխարայ վնբ— 629

— Հայր Մկրտիչ բհնյի, ԺԴ. դար— 641

Խաչեհեղ— Որդի ստ. Մխիթարի, 1305-ից հետո— 34

Խաչեր

— Գրիչ, 1307 թ. Բերկրի— 48

— Հայր ստ. Պօղոսի, 1319 թ.— 160

Խաչերես

— Ազգ. ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228

— Ազգ. ստ. Ղազարոսի, 1361 թ.— 454

— Եղբ. Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 438

— Պապ ստ. Թաղէոսի, 1393 թ. Աղթա- մար— 605

Խաչիկ

— Մրն Լիմ անապատի, 1306 թ.— 41

— Գրիչ, 1307 թ.— 55

— Գրիչ, 1314 թ. Ժանճիւխուղ— 111, 113

— Մրն Աստապատի սր. Նախավկայի վան- քի, 1318 թ.— 149

— Պրն, օգնող Խաչատուր Երզնկացի գրչին, 1318 թ. Աստապատ— 149

— Վրդ. վաճառող, 1318 թ.— 151

— Մրն Աղթամարի, 1371 թ.— 495

— Ազգ. Զաքարայ գրչի, 1385, 1399 թթ. Աղթամար— 554, 624

— Տանուտեր ոմն, 1385 թ. Աղթամար— 554

— Եղբ. Կարապետ գրչի, 1389 թ. Աղթա- մար— 580

Խաչնաճէս— Եղբ. ստ. Տէրտլրի, 1323 թ. Գում- րայթ գղ.— 184

- Խաչո**— Ուտուկնց, հետ ստ 1374-ից շատ հետո— 30
Խաչուկ— Թոռ ստ. Հեթումի, 1331-ից հետո— 236
Խաղաճ— Որդի Սանոսի, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 177
Խաղաքաւոն— Ազգ. ստացողների, 1358 թ. Սուրխաթ— 434
Խաւմելիք
 — Աղղ. սա. պրն Տիրացուի, 1367 թ.— 482
 — Աղղ. Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 438
Խաւայկ
 — Քնոի Յակոբ գրչի, 1353 թ.— 437
 — Հորդորող, 1388 թ. Ղրիմ— 575
Խաւուրն— Քույր Տէրտկո Երեանցի գրչի, 1336 թ. Ղրիմ— 286
Խար— Ասլան— Հայր Եղվարդի տեր Ազիդ-պեկի կնոջ՝ Վախախի, 1318 թ.— 142
Խարպաւոնայ (Մուհամմեդ, Խարբանդայ, Խարպանդաւրլ, Աւլաթու և այլն)— Մոնղոլական զան, որդի Արղուն զանի, հայր՝ Արու-Սայիդի, առաջին անգամ հիշված է 1304 թ., վերջին անգամ՝ 1335-ին— 25, 26, 28, 35, 42, 46, 50, 57, 65, 66, 84, 92, 101, 122, 138, 199, 271
Խարիպ— Խարաւոն— Դուստր ստ. պրն Յովանեսի, 1335 թ.— 280
Խաւաւս— Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 365
Խրել— Մայր ստ. Յոհաննի, 1351 թ. Կիլիկիա— 389
Խդրչայ— Ազգ. ստ. Սիմէոն Բերդակցու, 1305 թ.— 33
Խերիճ (պահպանվել է սեռ. «Խեթնի» ձևով)— Որդի ստ. Դանիէլի, 1349 թ. Յղնա— 379
Խելաւ
 — Մայր Խալատուր կաղմողի, 1336 թ., Սիս— 285
 — Քույր Վարդան գրչի, 1351 թ. Մերտին— 391
 — Ազգ. ստ. Յովհաննէսի, 1352 թ. Սուրխաթ— 400
 — Ազգ. ստացողների, 1358 թ. Սուրխաթ— 435
 — Մայր ստ. Սարգսի, 1365 թ. Ղրիմ բղբ— 467
Խէր
 — Մայր Մլքշահանի, 1304 թ.— 262.
 — Ոմն, ԺԴ. դար— 659
Խէրաղիճ— Ներկարար, օգնեց ձեռագիրը գեթությունից ազատելուն, 1382 թ.— 543
Խէրիւարաւ (Խերխաթուն)
 — Մայր օգնող Թամամի, 1313 թ. Տայք, Կիլիկիա գղ.— 94
 — Քույր ստ. Ջալիլայի, 1317 թ. Արճեշ— 130
 — Դուստր ստ. պրն Յովանեսի, 1335 թ.— 280
 — Քույր Միս. Անեցի գրչի, 1338 թ. Սուրխաթ— 310
 — Քույր ստ. Մկրտիչի, 1350-ից հետո— 384
 — Ազգ. ստացողների, 1358 թ. Սուրխաթ— 434
 — Կնքամայր Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 439
 — Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ բղբ— 524
 — Քույր Ջաբարայ գրչի, 1399 թ.— Աղթամար— 624
Խլումելիք— Կին Առաքել Մոկացի գրչի, 1338 թ.— 313
Խէրիկ-Տիկիճ— Ստ. 1317 թ. Աւան գղ.— 132
Խթա-Մելիք— Մայր ստ. պրն Ամիր Կաֆացու, 1442 թ.— 70
Խիւր— Խարաւոն— Ազգ. Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 439
Խիկար— Կին ստ. Ստեփանոսի, 1348 թ.— 368
Խիրաւի (°)— Հայր գերութ. աշատող Գրոցի, 1381-ից հետո— 537
Խեղու (Խնդրու)
 — Մահաւաի, շինող և առաջնորդ սր. Գեորգի վանքի, 1357 թ.— 425
 — Ազգականուհի ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սրխաթու վանք— 537*
Խեղութիկ— Դերձակ, ստ. 1318-ից հետո, Ոստան— 153
Խեղրիկ— Ազգ. ստ. Արղունի, 1304 թ. Կարփի— 25
Խեկիկ— Հայր ստ. Թադէոսի, 1393 թ. Աղթամար— 605
Խոյանդաւայ— Իշխանուհի, Կին Շահինշահի, 1318 թ.— 140
Խոնդզէ— Ազգականուհի ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սրխաթու վանք— 537*
Խոսրով
 — Եղբ. ստ. Տիրանունի, Վահրաւայ գղ.— 177
 — Որդի Յովհաննէս գրչի, 1356 թ. Սուրխաթ— 418
 — Պրն. ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419
 — Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ բղբ— 524

Խոսքով

- Եղբ. ստ. Հինքնատի, 1379 թ.— 533
- Հայր ստ. Վարդանի, 1397 թ. Երզնկա— 620

Խոսքովչան— Ստ. 1346 թ. Բաբերդ— 346

Խոսիմչա— Օգնող, 1375 թ.— 518

Խոսիչ— Կին պրն Սարգսի, 1338 թ. Սուլ-թանիա— 310

Խոսիչան (Խորիչայ)— Դավական ազգից, բույր Վեդեն և Պիլար իշխանների, Կին Մառուտիծորի տեր Քայինի, 1330, 1331 թթ. Զղաւնայ վեր— 225, 232

Խոցաղիւյ

- Եղբ. ստ. Բումայի, 1314 թ. Տարոն—105
- Հայր Դստակէս դրչի, 1315 թ. Ար-տաղ— 116
- Ազգ. ստ. Տէրտէրի, 1323 թ.— 184
- Ոմն, 1336 թ. Բավրեւս— 291
- Ոսկերիչ, ողնող, 1365 թ.— 470
- Որդի ստ. Շահինշահի, 1378 թ.— 528
- Որդի սա. Խոսթուլայի, 1386 թ.— 563

Խուանդ (Խոնդ, Խոյանդ)

- Կին ստ. Սիմէոն Բերդակեցու, 1305 թ.— 33
- Կին ստ. Տէրտէրի, 1323 թ. Գումրայթ գղ.— 184
- Աղդ. ստ. Աշերի, 1368 թ. Աղթամար— 484
- Մայր ոտ. Ստեփանոսի, 1389 թ. Աղ-թամար— 579
- Ազգ. ստ. Կարապետի, 1399 թ.— 625

Խուանդ-Խարուն (Խոնդ-Խաթուն)

- Դուստր ստ. Կոստանդի, 1330 թ. Լանկ-շեն գղ.— 226
- Կին իշխանաց իշխան Քուրդի, 1335 թ.— 271
- Քույր Սարգիս դրչի, 1336 թ. Սիս—284
- Կին ստ. Մուրատի, 1355 թ. Աղթամար— 413, 414
- Ազգ. ստ. Գրիգորի, 1374 թ.— 515
- Մայր ստ. Վարդանի, ԺԴ. դար— 659

Խուանդ-Մելիք— Աղդ. ստ. պրն. Տիրացուի, 1367 թ.— 482

Խուրիկ— Որդի ստ. Խոսթուլայի, 1386 թ.— 563

Խուրլու— Սնուցիչ Ապաղվանքի առաջնորդ Յոհաննիսի, 1390 թ.— 583

Խուրլուպէկ

- Աղդ. Յակոբ դրչի, 1358 թ.— 438
- Վաճառական, օգնող, 1359 թ. Մուշ— 441

Խուրլուպէկ

- Հայր ստ. Խոսթուլայի, 1386 թ.— 563
- Խուրլուրուլա— Որդի ստ. Սրապշահի, 1318 թ. Բերկերի— 144

Խուրլու-Մելիք

- Աղդ. Յակոբ դրչի, 1358 թ.— 438
- Մայր ոտ. Զահան— Մելիքի, 1387 թ.— 571
- Կին ոտ. Թաղաշարի, 1390 թ. Աղթա-մար— 584

Խուրլուլայի (Խոսթուլայ, Խոսթուլ)

- Որդի ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Գոդթն— 281
- Ազգ. ստ. Աշերի, 1368 թ. Աղթամար— 484
- Աղդ. Յակոբ դրչի, 1386 թ. Երնչակ— 559
- Ստ. 1386 թ.— 563
- Տես՝ Դրիգոր Տաթևացի

Խուլնկ

- Գործաւոր Թիւրթի վանքի, 1314 թ.— 109*
- Հայր ստ. Շահնշահի, 1358 թ.— 439

Խուրաւր— Թղթի կկղ. 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 176

Խվրիկ— Կին հետ. ստ. Մխիթարի, 1305-ից հետո— 33

Խտայի Պիլիւրաւ— Վկա, 1341 թ.— 330

Մ

Մաղիկ

- Մեղրեցի, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 176
- Աղդ. ստ. 1358 թ. Սուրխաթ— 434

Մաղկանց-Տիկիւն— Աղդ. Յակոբ դրչի, 1304 թ. Նախիջևան— 24

Մաթուր— Աղդ. ստ. Ստեփաննոսի, 1360 թ.— 448

Մամուկի— Կին ստ. Տէրունականի, 1310 թ.— 67

Մեր

- Գրիչ, 1311 թ.— 80
- Հգեր եղբ. Սարգիս դրչի, 1314 թ. Բեռ-դուպուլիս— 101
- Ոմն, 1317 թ. Աւանս գղ.— 133
- Հայր ստ. պրն Ասլանի, 1350 թ. Սե-բաստիա— 386
- Որդի ստ. պրն Ասլանի, 1350 թ. Սե-բաստիա— 386
- Մրն «Հայր Յովանիսի» վանքի (Մերձ Ի Սուրխաթ), 1390 թ.— 585

- Հայր ավազակներից սպանված ստ. Կիրակոսի, 1397 թ. Հիդան թղթ— 618
- Սիրուն**
- Հայր Սանփանոս զրչի, 1313 թ. Սևրտստիա— 56
- Առաջնորդ Քաջերունաց Արշրոյ վանքի, 1317 թ.— 130
- Հայր հաշատուր կաղմողի, 1336 թ. Սիս— 285
- Ողնող Մելքիսեդեկ գրչին, 1338 թ.— 306
- Աղգ. Սանփանոս զրչի, 1350 թ. Սարի սր. Դեորդի վնթ— 382
- Տնտես Ղրիմի սր. Դեորդի վանքի, 1356 թ.— 421
- Մրն Աղթամարի, 1371 թ.— 495
- Մաղկող, Նշանավոր մանրանկարիչ, 1390, 1391 թթ. Ոստան, Վան— 58, 583, 593, 590, 594, 595
- Բարունի, 1394 թ. Հերմոնի վնթ— 608
- Մովսիս**— Կին սա. Յովանեսի, 1316 թ. Հաղարակն գղ.— 122
- Կարապետ**
- Հգևր եղր. Սարգիս գրչի, 1314 թ.— Բեռդուպոլիս— 101
- Եղր. ստ. Բումալի, 1314 թ. Տարոն— 105
- Մրն Աղթամարի, 1316 թ.— 120
- Գրիչ, 1316 թ.— 126
- Գրիչ, 1317 թ. Դլաձոր— 128, 129
- Ուուցիչ Վարդան Խոռինանցի գրչի, 1317 թ.— 133
- Կաղմող, 1318-ից հետո, Ոստան— 153
- Ստ. 1319 թ. Աղթամար— 155
- Թղթ. կղղ. 1319 թ. Փոս անապատ— 160
- Որդի ստ. Ատոմի, 1321 թ. Արսե գղ.— 171
- Գրիչ, 1321 թ.— 172
- Օրինակի շնորհող, 1321 թ. Թաոցու վնթ— 172
- Մրն Ակների, 1323, 1329 թթ.— 187, 220*
- Ստ. 1324 թ. Նախիչևան— 189
- Մաղկող, 1325 թ. Ակներ— 195
- Գրիչ, 1325 թ.— 200
- Ստ. 1327 թ. Վասպուրական— 204
- Եղր. Աստուածատուր գրչի, 1327 թ.— 205
- Մրն որ. Ստեփանոս Ուլնեցու վանքի, 1328 թ.— 211
- Գրիչ, 1329 թ. Ակներ— 219
- Աղգ. Կարապետ գրչի, 1329 թ. Ակներ— 219
- Մաղկող, 1329 թ. Զորոյ սր. Թորոս— 220
- Մաղկող, 1329 թ. Ակներ— 220*
- Ոմն քհնյ, 1330 թ. Արտաղ— 227
- Գրիչ Աղթամարեցի, ռաուցիչ Զարաբայ գրչի, հիշվում է 1332—1390 թթ. (1371-ին արդեն մեռած էր)— 248, 259, 408, 495, 554, 584, 624
- Հայր ստ. Պաղոսի, 1334 թ. Կիլիկիա— 267
- Խարտերդցի, փիլիսոփա, 1335 թ. Երուսաղեմ— 275
- Մրն Ճլիմոնի վանքի, 1338 թ.— 305
- Հայր Առաքել Մոկացի գրչի, 1338 թ.— 313
- Որդի Առաքել Մոկացի գրչի, 1338 թ.— 313
- Աղգ. Առաքել Մոկացի գրչի, 1338 թ.— 313
- Ստ. 1338 թ. Մեծոփայ վնթ— 315
- Հայր ստ. Յովանեսի, 1342 թ. Երզնկա— 332
- Կարապետ**
- Որդի ստ. հաշատուրի, 1301 թ. Լիմկղզի— 1
- Գրիչ, 1302 թ. Եկեղեցաց գվռ— 11
- Պրն. որդի ստ. Յոանկի, 1303 թ. Երզնկա— 18
- Գրիչ, 1304 թ. Կիլիկիա— 27
- Մրն. Երզնկայի սր. Կիրակոս վնթի— 29
- Երիշող, գրիչ 1304, 1310, 1314 թթ. Երզնկա— 31, 32, 73, 111
- Ասկորցի. ստ. 1306 թ. Մոկաց սր. հաշվնթ— 45
- Ռես Վան թղթի, գերութ. աղատող, 1307-ից հետո— 49
- Ստ. 1307 թ. Երնամեչ գղ.— 50
- Գրիչ, 1308 թ.— 58
- Օրինակի շնորհող, 1310 թ. Բաբերդ— 71
- Գրիչ, 1310 թ. Տիրաշեն վնթ— 73
- Աղգ. Վերին-Նորավանքի առաջնորդ Դաթի, 1312 թ.— 90
- Ստ. 1313 թ. Կիլիկիա, Միակեցերուստ— 98

Կարգապետ

- Գրիշ, 1344 թ.— 342
- Ոմն, 1345 թ. Թավրեժ— 345
- Որդի ստ. Աբրահամի, 1346 թ. Սուր-
խաթ— 347, 348
- Որդի Շահերի, օգնող, 1346 թ. Սուր-
խաթ— 349
- Հայր Կիրակոս զրչի, 1346 թ. Սուր-
խաթ— 350
- Բաղադ, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 360
- Զուհակ, ստ. 1347-ից հետո— 367
- Կազմող, 1348 թ. Մատենբերդ վեր— 372
- Ազգ. Ստեփաննոս գրչի 1350 թ. Մոկաց
Սարի սբ. Գեորգի վեր— 382
- Նղբ. ստ. Սահակի, 1351 թ.— 393
- Ստ. 1352 թ. Խաչնոց դղ.— 394
- Հայր ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 395, 401
- Գրիշ, որդի Առիւծի, 1352—1381 թթ.
Կաֆա— 401, 417, 447, 452, 468, 469,
540
- Աղդ. սբ. Աւքեստի վանքի ասաշնորդ
Յուսիկի, 1352 թ. Ղրիմ— 402
- Որդի ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթա-
մար— 408
- Ազգ. ստ. 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 420
- Ստ. 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419, 421, 422
- Գրիշ, 1357 թ.— 425
- Ստ. 1357 թ. Սուրխաթ— 426, 427
- Օրինակի շնորհող, 1357 թ. Կաֆա— 429
- Գրիշ, 1357 թ. Երուսաղեմ— 431
- Պրն. եղբ. ստ. Հայրապետի, 1357 թ.—
431
- Ստ. 1357 թ.— 432
- Կրոնավոր, 1358 թ. Աւրնգանց դղ.— 433
- Նղբ. ստ. Գրիգորի, 1358 թ. Երուսա-
ղեմ— 437
- Գրիշ, 1358 թ.— 440
- Տանուտեր, 1359-ից հետո— 444
- Օգն. Զաքարէ գրչին, 1361 թ. Անապա-
տիկ դղ.— 450
- Ստ. 1363-ից առաջ, Ղրիմ բղբ— 463
- Գրիշ, որդի Աստուածատուրի, 1363 թ.
Ղրիմ բղբ— 461
- Քհնյ, 1363 թ., Երուսաղեմ— 462
- Մբն Բրոնչիկ անապատի, 1364 թ.—
464
- Ոմն արեղա, 1365 թ., Ուտհայ— 470
- Ստ. 1365 թ.— 471
- Մբն Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի վանքի,
1367 թ.— 480

Կարգապետ

- Ազգ. Յովաննէս-Ալիւսիս եպսի, 1370 թ.—
491
- Մբն Աղթամարի, 1371 թ.— 495
- Ռայիս, 1371 թ.— 499
- Գրիշ, 1373 թ. Աղթամար— 510
- Ստ. 1373 թ.— 511
- Որդի օղնող Միս. քհնյի, 1375 թ.— 518
- Գրիշ, որդի Մկրտչի, 1378—1390 թթ.—
527, 554, 579, 584
- Միշնորգ գրչի և ստ. միշն, 1378 թ.
Աղթամար— 527
- Գրիշ, 1379 թ. Ապրահոնեաց դղ.— 532
- Սա. 1381 թ. Սրիսդաու վեր— 537
- Ազգ. ստ. Թաղևոսի, 1381 թ. Ղրիմ բղբ—
538
- Բաբունապետ, 1383 թ. Մակու— 545
- Ստ. 1384 թ.— 552
- Ստ. 1385 թ. Գողթան երկիր. Սինեա-
կան անապատ— 553
- Մաղկող, 1386 թ. Երնշակ— 559
- Թղթ. կկղ. 1386 թ. Երնշակ— 559
- Թղթ. կկղ. 1386 թ. Շուշան դղ.— 564
- Աղդ. վանառող Ամիր-Սարգսի, 1388
թ. Ղրիմ— 575, 576
- Ուտուցիշ Կարապետ զրչի, 1379 թ. Աղ-
թամար— 580
- Մբն Աղթամարի, 1390 թ.— 582
- Թղթ. կկղ. 1391 թ. Վան— 588
- Օգն. Գեորգ գրչին, 1391 թ. Երզնկա—
593
- Հայր ստ. Մանուկի, 1393 թ. Բաբերցի
դղ.— 604
- Կաթողիկոս, հիշված է 1394—1400 թթ.—
607, 609, 611, 614, 618, 619, 630
- Ստ. 1395 թ. Խիզան— 611
- Վկա, 1395 թ. Վարաճ— 612
- Առաջնորդ Գուգարաց վանքի, 1397
թ.— 619
- Օգնող, 1397 թ. Երզնկա— 620
- Ստ. 1399 թ.— 625
- Ոմն կրոնավոր, ԺԴ. դար— 658
- Կարապետ— Նղբ. ստ. Գրիգորի, 1358 թ.
Երուսաղեմ— 437
- Կիւսիւն— Հանդուցյալ եղբ. Կոստանդին
սպարապետի և Աւշին ավագ պարոնի,
1325 թ.— 198
- Կիրակայ— Աղդ. ստ. պրն Տիրացուի, 1367
թ.— 482
- Կիրակիկ— Կին սա. Մկրտչի, 1347 թ. Սուր-
խաթ— 357

Կիրակոս

- Ստ. 1305 թ-ից հետո (ԺԴ. դարի վերջ) — 58
- Բարունակետ, 1309, 1315 թթ. Արտաշի սր. Բողոքի վերջ — 60, 61, 116
- Ուրուղի Սարկաւադ գրչի, 1310 թ. Յոհանավանք — 66
- Գրիչ, 1317, 1318, 1338* թթ. Գլաձոր — 127, 128, 146, 302
- Մրն Աստապատի սր. Նախավկայի վանքի, 1318 թ. — 149
- Պողկող, 1318 թ. Ուոնկառ անապատ — 152
- Աղզ. ստ. Թուխանի, 1325 թ. Փերճեր վերջ — 200
- Վրդ. սա. 1325 թ. — 200
- Ողնող Յոհանէս գրչին, 1327 թ. Կիլիկիա — 203
- Ոմն սարկավագ, 1327 թ. Վասպուրական — 204
- Ժգնաւոր, 1332 թ. — 248
- Վրդ. Ագրկցի, 1334 թ. Երզնկայի գվռ — 263, 264
- Որդի ստ. պրն Յովանեսի, 1335 թ. — 280
- Երկու համանուն յ իրոնավորներ, 1331 թ., Հիզան — 289
- Աղզ. ստ. Հայրապետի, 1338 թ. — 307
- Մաղկող, 1338 թ. Արծկոյ վերջ — 315
- Հոշակավոր վարդապետ, 1328 թ. Եկեղեցի գվռ, Երկայնի վերջ — 212
- Վրդ. Երզնկացի, գրիչ (նախորդին է) 1330 թ. Ջղանա անապատ — 225
- Բարունակետ — 1342, 1355 թթ. Երզնկա, ամենայն հավանականութեամբ սանույն Կիրակոսն է, որ 1354-ին մեկնեց Նազարի «Հարկուրաւորաց վեցերորդացն» — 332, 407, 411
- Հայր ստ. պրն Յովանեսի, 1344 թ. — 342
- Գրիչ, 1346 թ. Սուրխաթ — 350
- Ստ. 1347 թ. Անի — 353
- Ստ. 1347 թ. Տարսն, Լուսորմ գղ. — 356
- Ժոն, ստ. 1347 թ. և դրանից հետո. Սուրխաթ — 361, 363
- Առուջնորդ Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վանքի, 1350 թ. — 382
- Կամակից Ստեփանոս գրչի, 1350 թ. Սարի սր. Գեորգի վերջ — 382, 383
- Մերձավոր Ստեփանոս վրդ. Սագարածեցի, 1350-ից հետո — 384
- Գրիչ, ժաղկող և կազմող, 1351 թ. Կիլիկիա — 389

Կիրակոս

- Եղր. Ղրիմի սր. Աւստինտի վանքի առաջնորդ Յուսիկի, 1352 թ. — 402
- Թղթ. Կկղ. 1359 թ. — 442
- Գրիչ, 1363 թ. Երուսաղեմ — 462
- Մրն Բուրջիք վանքի, 1364 թ. — 464
- Առաջնորդ Աւագ վանքի, 1366, 1371, 1372 թթ. — 475, 500, 506
- Եղր. ստ. Յուսիկի, 1366 թ. — 476
- Հանգուցյալ Մրն Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վանքի, 1367 թ. — 480
- Հայր Ստեփանոս գրչի, 1369 թ. — 489
- Սպասավոր Յոհանէս-Ալիսարի եպսի, Թղթ. Կկղ. 1370 թ. — 491
- Ստ. 1371 թ. Սիւնիք — 501
- Հայր Վարդան Բարեղցի գրչի, 1372 թ. — 503, 504
- Որդի ստ. Հասանի, 1377 թ. Մերտին — 523
- Հայր Ստեփանոս գրչի, 1379 թ. Սխառն վերջ — 532
- Ուսուցիչ Տաներ գրչի, 1381 թ. — 536
- Բարունի, 1382, 1388 թթ. Սպասկերտ գվռ — 541, 573, 574
- Տանուտեր, 1385 թ. Աղթամար — 554
- Որդի ստ. Խոթլուշայի, 1386 թ. — 563
- Բճնյ, 1389 թ. Գաւաշ գղ. — 580
- Մրն Աղթամարի, 1390 թ. — 582
- Թղթ. Կկղ. 1391 թ. Վան — 588
- Գրիչ, 1392 թ. Աղթակի գվռ. Խաշնոց գղ. — 395
- Նահատակված ստ. 1397 թ. Հիզան բղք — 617, 618
- Մրն Սանահնի, 1399 թ. — 626
- Հայր ստ. Սանէլի և Տիրանցի, 1400 թ. Սուխարայ վերջ — 630
- Վրդ. ստ. ԺԴ գար — 655
- Վրդ. (հիշված է Յոհ. Բարունու հետ), ԺԴ դար — 657
- Հայր ստ. Ստեփանոս եպսի, ԺԴ. դար — 657

Կիրայ

- Մայր ստ. Յովհանէս Կրակցու, 1317 թ. — 134
- Քույր Հայրապետ գրչի, 1333 թ. մերձ Սեբաստիա — 257
- Աղզ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ — 274

Կիրեղ

- Աղեքսանդրացի — 508, 541, 564
- Երուսաղեմացի — 47, 439
- Ստ. 1339 թ. Բասեն, Մընժընկերտ — 286

Կիրիոն— Գրիչ, 1321, 1333 թթ. Գլաձոր, Վ.
Նորավանք— 82, 83, 166, 257

Կոսկանդիլ— Ոմն արեղա, 1333-ից հետո—
258*

Կոստանդին (Կոստանդ, Կոստանդիանոս)

— Կայսր— 271

— Մին Երզնկայի սր. Կիրակոս անապա-
տի, 1304 թ.— 29

— Գ. Կեոարացի, կաթողիկոս Հայոց, հիշ-
ված է 1305—1323 թթ. (սկզբից՝ որպես
Կեսարիայի արքեպոս.)— 35, 56, 62, 63,
66, 73, 77, 78, 80, 81, 87, 89, 92, 94,
96—98, 105, 108, 110, 111, 114, 123,
126, 134, 136, 148, 152, 156, 158, 160,
162, 163, 166—168, 170, 177, 178, 181,
184

— Հայր Ստեփան զրչի, 1307 թ. Մլիճի
վնք— 53

— Ատ, 1307 թ. Մլիճի վնք— 53

— Առաջնորդ Գերմաղրյուր վանքի, 1311
թ.— 76

— Եպս. զրիչ, 1311 թ. Կիլիկիա— 77

— Եղբ. Բակոր կաղմողի, 1311 թ. Կիլի-
կիա— 77

— Գրիչ, 1311 թ. Խորհիձոր— 82

— Փիլիսոփա, օրինակի շնորհող, 1312 թ.
Փերճոց վնք— 89

— Հայր Յովաննէո գրչի, 1313 թ. Տայթ,
Երկրակ զղ.— 94

— Առաջնորդ Եկեղեցաց գավառի Տիրաշէն
վանքի, 1314 թ.— 103

— Հղեր Հայր Գրիգոր Եղեկայեցի վրդի,
1314 թ.— 103

— Պէհեոնցի, եպս. Սկևռայի առաջնորդ,
1314 թ.— 106, 107

— Գրիչ, 1314 թ. Թիւրքթի վնք— 108

— Փակակալ Թիւրքթի վանքի, մհ. 1313 թ.—
109

— Հյուրատես Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.—
109

— Մաշցի, մքն Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.—
109

— Սինուոցի, գործավոր Թիւրքթի վանքի,
1314 թ.— 109

— Երկու համանուն բահանաներ, 1314 թ.
Անարղաբա— 110

— Ստ. 1316 թ. Կիպրոս— 123, 124

— Կրակցի, գրիչ, 1317 թ.— 134

— Առաջնորդ Փոս անապատի, 1319 թ.— 160

— Թղթ. կկգ. 1319 թ. Փոս անապատ— 160

— Ստ. 1319 թ. Կիլիկիա— 161

Կոստանդին

— Եղբ. Սեբաստիայի եպս. Ստեփանոսի,
1320 թ.— 163

— Դ. Լամբրոնացի, կաթողիկոս Հայոց,
հիշված է 1324—1325 թթ.— 190, 193—
197, 199

— Գունգուտապլ, եղբ. ավագ իշխան Աւշի,
խնամակալ Լեոն Դ. Թաղավորի, 1325
թ.— 193, 198

— Հգիւր հայր Գրիգոր Ակնեցի գրչի, 1325
թ.— 194

— Քեոորդի Գրիգոր Ակնեցի գրչի, 1325
թ.— 194—196

— Գրիչ, 1325 թ. Փերճեք վնք— 199, 200

— Պապ Անդրեոսիկոս Կրչի, 1327 թ. Իտա-
լիա, Սալեռն բղթ— 204

— Փակակալ սր. Ստեփանոս Ուլնեցու վան-
քի, 1228 թ.— 211

— Մքն սր. Ստեփանոս Ուլնեցու վանքի,
1328 թ.— 211

— Նահատակված եղբ. Յովհաննէս գրչի,
1328 թ.— 213

— Մքն Ակնեքի, 1329 թ.— 220

— Ստ. 1330 թ. Լանկշեն դղ.— 226

— Գրիչ, 1331 թ. Մուլեոն դղյակ— 241

— Գրիչ, 1331 թ. Աւագ անապատ— 242

— Եղբ. ստ. Սարգսի, 1331 թ.— 243

— Աղգ. Գրիգոր Ակնեցի գրչի, 1332 թ.—
251

— Եղբ. Գրիգորի, 1334 թ. Կիլիկիա— 267

— Եղբ. ստ. Պաղոսի, 1334 թ. Կիլիկիա—
267

— Որդի Պակէ Կրակցու, 1335 թ. Երուս-
ղեմ— 274

— Աղգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երու-
սաղեմ— 274

— Որդի Գրիգորի, 1335 թ. Փոս անապատ—
279

— Եղբ. ստ. Մարտիրոսի, 1335 թ. Փոս
անապատ— 279

— Քհնյ, 1338 թ. Սուլթանիա— 311

— Դ. Թաղավոր Կիլիկիայի, որդի Պաղոսի-
նի՝ Նղրցի տոհմից, հիշատակված է
1344—1363 թթ.— 340, 341, 343 346,
354, 357, 385, 396, 401, 402, 404, 410,
418, 421, 428, 429, 431, 441, 444, 447,
448, 451, 456, 457, 461

— Ստ. 1347 թ. Սուլթանիա— 363

— Ստ. 1347 թ. Սուլթանիա— 367

— Աղգ. ստ. Շահնշաի, 1358 թ.— 439

— Գրիչ, 1359 թ.— 445

— Ե. Թաղավոր Կիլիկիայի, որդի Հեթում

Կոստանդին

յամբալայի՝ Նդրցի տոհմից, հիշատակ-
ված է 1365—1373 թթ.— 468, 477, 478,
490, 496, 503, 511

— Մրն Աղթամարի, 1371 թ.— 495

— Ե. Սահեցի, կաթողիկոս Հայոց. հիշատակ-
ված է 1373—1380 թթ.— 511, 514, 518,
529, 534

— Մրն Աղթամարի, 1390 թ.— 582

— Իշխան, ԺԴ. դար— 640

— Ստ. ԺԴ. դար— 644

— Եղր. ստ. Գրիգոր Մլունցու, ԺԴ. դար—
645

— Անհաղթ գրիչ, ուսուցիչ Մեսրոպ գրչի,
ԺԴ. դար— 647

— Ստ. ԺԴ. դար— 650

— Հայր ստ. Ներսեսի, ԺԴ. դար— 653

Կոստանց

— Որդի Բորոս պրոքսիմոսի, 1321 թ., Ա-
յա՝— 174

— Աղզ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ.
Երուսաղեմ— 274

Կովնալ (կամ Կոկոն)— Աղզ. ստ. Հեթումի,
1331-ից հետո— 236

Կովկայ— Որդի լյան իշխան որդի Բեքբենի,
Բոռ Տարսայիճի, 1349 թ.— 376

Կովկո— Որդի Սուպայի, եղր. Մամախաթուն
իշխանուհու, 1310 թ. Յոհանավանք— 65

Կովնալ— Աղզ. ստ. պրն Ասլանի, 1350 թ.
Սերաստիս.— 386

Կուռնիլիկ— տես՝ Գուրճիբէկ

Կուռնիլ— Խարան— տես՝ Գուրճի-խաթուն

Լ

Հազար— Հորեղբայր ստ. Մարգարէի, 1330
թ. Արտազ— 327

Հազարբէկ— Որդի Սուպայի, եղբայր Մա-
մախաթուն իշխանուհու, 1310 թ. Յոհա-
նավանք— 65

Հազարդեղ— Որդի ստ. Խուրճուշայի, 1386
թ.— 563

Հազարշան (Հազարշա)

— Ոգնող, 1313 թ. Տայք, Շիկրակ գղ.— 94

— Հայր ստ. Սարգսի, 1365 թ. Ղրիմ բղբ—
467

— Տիկին. ստ. 1375 թ.— 519

Հազրեւարդ

— Մայր Կարապետ գրչի, 1304, 1317 թթ.

Երզնկա, Գլաձոր— 32, 128

— Մայր Հայրանունի, 1346 թ. Միլի
վա՛նք— 350

Հազրեւարդ— Խնամակալ Խաչատուր գրչի,
1330 թ. Լանկչէն գղ.— 226

Համազասպ

— Աղզ. Յովհանավանքի առաջնորդ Ներ-
սեսի, 1317 թ.— 129

— Եղր. ոտ. Մկրտչի, մհ. 1347 թ. Սուր-
խաթ— 357, 360

Հայոց (Խոյոց)

— Ոմն, 1316 թ. Հազարակն գղ.— 122

— Մեծ մամ ստ. Շախբնշահի, 1336 թ.—
282

Հայրանուն— Հայր ստ. Հայրապետ Միլի-
վանեացու, 1346 թ.— 349, 350

Հայրապետ (Հարպետ, Հրպետ)

— Ստ. 1304 թ. Վասպուրական— 23

— Ստ. 1308 թ. Ասպիսնկա վնք— 58

— Գրիչ, 1309 թ. Կիլիկիա— 63

— Վրդ. ուսուցիչ ստ. Վարդանի, 1311 թ.
Գերմաղբյուր վնք— 76

— Գրիչ, 1317 թ. Արշուր վնք— 130

— Ոմն, 1317 թ. Աւանս գղ.— 133

— Մրն Աստապատի սր. Նախավկայի վան-
քի, 1318 թ.— 149

— Փակակալ Փոս անապատի, 1319 թ.— 160

— Գրիչ, 1320, 1333 թ. Սերաստիա— 163,
256, 257

— Ոմն, 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 176

— Մառնական Ակնեւր վանքի, 1323 թ.— 186

— Մրն Ակնեւրի, 1323 թ.— 187, 188

— Եպս. առաջնորդ Մաշկետր ուխտի, 1325
թ.— 194

— Ստ. 1327 թ. Վասպուրական— 204

— Եղր. Աստուածատուր գրչի, 1327 թ.
Վասպուրական— 205

— Քեռի և ուսուցիչ Կարապետ գրչի, 1329
թ. Ակնեւր— 219

— Գրիչ, 1329 թ. Փոս անապատ— 221

— Գրամով օգնող ստ. Ներսէս վրդ. Կոռե-
ցուն, 1332 թ. Խանտկահ գղ.— 245

— Ստ. 1338 թ.— 306

— Քհնյ, 1338 թ. Սուլթանիա— 310

— Ստ. 1338 թ. Արծկոյ վնք— 314

— Հայր Տիրապետ վկայի, 1341 թ.— 330

— Աղզ. ստ. Պաւղոսի, 1393 թ.— 334

— Որդի Հայրանունի, հանգուցալ ստ.
1346 թ. Միլիվա՛նք— 349, 350

— Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 363

— Հորեղբայր Ստեփաննոս գրչի, 1350 թ.

Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վնք— 382

— Ստ. 1351 թ. Եկեղեաց գվդ— 389, 390

— Որդի ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար—
408

Հայրապետ

- Օրինակի հայթայթող, 1356 թ. Ղրիմ—420
- Սա. 1357 թ.—431
- Ազգ. ստ. Մկրտչի, 1365 թ. Կաֆա—468
- Մրն Մովսես Սարի սր. Գեորգի վանքի, 1367 թ.—480
- Օգնող Զովհաննէս-Ալինախ կպսին, 1370 թ.—491
- Հայր ստ. Տիրացուի, 1388, 1399 թթ.—574, 625
- Որդի Ստեփանոսի ԺԴ. դար—651

Հայրստ—Քհնյ, 1336 թ. Թավրեմ—283

Հայաւ—Ոմն պրն. 1312 թ.—90

Հասան

- Որդի Պիլար իշխանի, 1330 թ. Զղաւնայ անապատ—225
- Որդի Վայոց-Ձորի նահանգակալ Վահրամ Շահունեցու, նահատակվեց պատերազմում, 1349 թ.—374
- Մուղտսի, գերութ. աղատող, 1377 թ., Մերտին—523

Հասան—տես նաև Ամիր-Հասան և Շխ-Հասան

Հասան-Թամուր—Մոնղոլական հարկահան, 1318 թ.—138

Հասիկ—Եզր. Զերմառուաց վանքի առաջնորդ Վարդանի, 1331 թ.—232

Հասի—Ոմն երեցկին, 1397 թ. Երզնկա—620

Հասիայ—Թոռնուհի ստ. Հիթումի, 1331-ից հետո—236

Հասիկ—Տիկին—Մայր գրչի, 1335 թ. Կարնոյ բղբ—270

Հասուն—Հայր ստ. Յոհանի, 1351 թ. Կիլիկիա—389

Հասունայ-Խաթուն—Մայր Բարսեղ գրչի, 1373 թ., Երզնկա—509

Հասուն—Տիկին—Մայր ստ. Երբանոսի, 1371 թ. Ղրիմ—500

Հասիայ-Խաթուն—Օգնող, 1313 թ. Տայր, Շիկ-բակ գղ.—94

Հասուն—Հայր օգնող Նորաշահի, 1357 թ. Կաֆա—429

Հեզգիկ—Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ բղբ—524

Հեթում

- Ա. թագավոր Կիլիկիայի (1226—1270 թթ.)—426
- Բ. թագավոր Կիլիկիայի, որդի Լեոն Բ. թագավորի, սպանվեց Պիլարդուի կողմից Լեոն Գ-ի և այլ իշխանների հետ մեկտեղ

Հեթում

- 1307-ին, հիշատակվում է 1302—1311 թթ. (վերջում՝ որպես պապ Աւին թագավորի)—6, 11, 15, 18, 19, 23, 24, 27—29, 31—34, 36, 41, 42, 55, 56, 77, 262
- Ավագ պարոն, հորեղբորորդի Լեոն Գ. թագավորի, սպանվեց նրա հետ մեկտեղ՝ 1307-ին—55, 56
- Որդի տիկին Զուպունի, 1309 թ.—59
- Տեր Լամբրոնի, 1310 թ.—68
- Օգնող Սարգիս գրչին, 1317 թ. Յոհանավունք—129
- Նղրցի, որդի Կոստանդին սպարապետի, խնամակալ Լեոն Գ. թագավորի, հիշված 1325, 1327 թթ.—193, 198, 203
- Հայր Կոստանդին գրչի, 1331 թ. Աւագ անապատ—242
- Ստ. որդի Տղայպարոնի, 1331-ից հետո—236
- Որդի ստ. Ղազարի, 1332 թ. Եկեղեց գղ. Դեղնբար գղ.—250
- Քհնյ Կրակցի, 1335 թ. Երուսաղեմ—274
- Ազգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ—274
- Հանգուցյալ եղբ. ստ. Դրիգորի 1335 թ. Կիլիկիա—278
- Դարբին, ստ. 1347-ից հետո, Սուր-խաթ—366
- Ազգ. Ղրիմի սր. Աւսենտի վանքի առաջնորդ Յուսիկի, 1352 թ.—402
- Ստ. 1357 թ. Մակաղբուր գղ.—430
- Ազգ. ստ. Հեթումի, 1357 թ. Մակաղբուր գղ.—430
- Հայր ստ. Արրահամի, 1365 թ.—470
- Ախտուց տեր, մեծ ջամբլ (սենեկապետ) Հայոց, հայր Կոստանդին Ե. թագավորի (թերևս Հեթում Նղրցին լինի), հիշատակված է 1367 թ.—477, 478
- Քհնյ. ստ. ԺԴ. դար—654

Հեթմեցի—Գրիչ, 1311 թ. Խորեն-Ձոր—82

Հեղինե

- Կին Գրիգոր ծաղկողի, 1297 թ. Կիլիկիա—294
- Մայր Սարգիս գրչի և ծաղկողի, 1330, 1331 թթ.—229, 243
- Ազգ. պրն. Յովանիսի, 1335 թ.—280
- Դուստր Նատեր գրչի, 1347 թ. Սուր-խաթ—358

Հեռե—Ռէ (թագավոր) Կիպրոսի (բնագրում սխալմամբ տպված է Ռէհեռէ), 1316 թ.—123

- Հեյ — Եղբորորդի ստ. Բաղլուսի, 1381 թ.
Ղրիմ բղթ — 538
- Հեյազ — Քեսի ստ. Աստուածատուրի, 1374 թ. Սուրխաթ — 513
- Հեյազաճեղ
— Կին օգնող Սիրատանի, 1375 թ. — 518
— Աղղ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ.
Ղրիմ բղթ (թերևս վերը հիշված Հեյազը լինի) — 524
- Հեյրիկ — Ժամկոչ Կեռսենուրցի, ստ. 1338 թ.
Երզնկա, հարաթուշ գղ. — 304
- Հեյրիկ — Ուն, ԺԴ. դար — 659
- Հեյրիկայ — Դուստր ստ. Երրանոսի, 1371 թ.
Ղրիմ — 500
- Հեյրիկ — Տիկիկ (հերիք-տիկիկ)
— Հարս ստ. Շախընշահի, 1336 թ.
Գողթն — 281
— Մայր Արղուն նորոգողի, 1386 թ. Ուսան — 563
- Հեյրիկի — Կին Ստեփանոս գրչի, 1368 թ.
Հիզան բղթ — 488
- Հիլալ
— Մայր նվիրատու Մեծ-հաթունի, 1337 թ. — 299
— Աղղ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ բղթ — 419
— Քույր Կարապետ գրչի և ստացողի, 1356, 1357 թթ. Սուրխաթ — 419, 427
— Դուստր Կարապետ գրչի և ստացողի, 1357 1363 թթ. Սուրխաթ — 427, 432, 161
- Հիպոդիտոս — 541
- Հեյդու (Հեյդո)
— Աղղ. ստ. Շնոֆոր տիկնոջ, 1375 թ. Սուրխաթ — 518
— Հայր գերութ. ազատող Ամիր-Սարգսի, 1364 թ. Օշակա՛ն — 549
- Հեյդուշոյ — Ապրեփեց, վկա, 1388 թ. Ղրիմ — 576
- Հոգեդեղ — ՓԼսա ստ. Վարդանի, ԺԴ. դար — 643
- Հոռուշա — Պապ ստ. Շահնշահի, 1358 թ. — 439
- Հովաթեղ — Հղեր հայր Սարգիս գրչի, 1317 թ. Գլաճոր — 135
- Հուրանշա (գրված է սեռ. «Հուրանշի» ձևով) — Որդի ստ. հուրանշայի, 1386 թ. — 563
- Հուրայուհ — Մոնղոլական դան — 46
- Հուրա — Խարուն — Ստ. 1342 թ. Թավրեճ — 331
- Հուրիայ — Կին Այրերուաց ձեռնավոր Աւանի, 1346 թ. — 347
- Հուր — Մայր ստ. Մկրտիչ Բաբերդացու, 1344 թ. Կաֆա — 341
- Հովսեփիմ (Հոռոմսիմ, Հոռոսիմ)
— Դուստր ստ. Աստուածատուրի, 1301 թ. Լիմ կղզի — 1
— Մայր Յովսիան գրչի, 1306, 1316 թթ. — Բերդակ գղ. — 43, 122
— Հարս ստ. Շախընշահի, 1336 թ. Գողթն — 281
— Օգնող Տէրաէր Երևանցի գրչին, 1336 թ. Ղրիմ — 286
— Քույր Մարգարէ գրչի, 1337 թ. Բերդաճոր գղայ — 298
— Աղղ. ստ. պրն Յովանեսի, 1344 թ. — 342
— Քույր Ստեփաննոս գրչի, 1352 թ. Սուրխաթ — 398
— Աղղ. ստացողների, 1358 թ. — 435
— Աղղ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուրխաթ — 443
— Քույր Սարգիս գրչի, 1361 թ. — 454
— Քույր Յովաննէս գրչի, 1363 թ. — 461
— Աղղ. ստ. պրն Տիրացուի, 1367 թ. — 482
— Դուստր ստ. Երրանոսի, 1371 թ. Ղրիմ — 500
— Աղղ. ստ. Աստուածատուրի, 1374 թ. Սուրխաթ — 513
— Մայր ստ. Ֆիմի Այասցու, 1376 թ. — 521
— Մայր ստ. Արղուն տիկնոջ, 1377-ից հետո — 524
— Մայր Իգնատիոս և Նսայի աբեղաների, 1378 թ. Անկեզակոյտ գղթը — 526
— Դուստր Վարդերեսի, 1383 թ. Ապահունեաց վնթ — 547
— Քույր ստ. Կարապետի, 1384 թ. — 552
— Մայր ստ. Պողոսի, 1384 թ. — 552
— Մայր ստ. Սիմէոնի, 1391 թ. Վան — 587
— Քույր Գէորգ գրչի, 1391 թ. Երզնկա — 592
— Քույր ստ. Թումայի, ԺԴ. դար — 647
- Հրենիս — Որդի Թագորշահի, վկա, 1341 թ. — 330

Ջ

Ջորենի — Խոսրովենց, ստ. 1310 թ. — 73

Ղ

Ղազան — Ղան (1295—1304) — 2, 6, 10, 13, 15, 17, 18, 23, 24, 26, 28, 186, 271
Ղազար (Ղազարոս)
— Գրիչ, 1307, 1308 թթ. Ասպիսնկայ վնթ — 54, 58

Ղազար

- Որդի Աւագ գրչի, 1310 թ. Բարերդ—71
- Փակակալ Վարագայ վանքի, 1318 թ.— 139
- Առաջնորդ Ունկար անապատի, 1318, 1319, 1335 թթ.— 152, 158, 270
- Բռնաշնորհ հառաբաստայ (Սուհարայ) վանքի, 1324 թ.— 192
- Ստ. 1332 թ. Եկեղեցի գվռ, Գեղեթար գղ.— 250
- Գրիչ, 1333 թ.— 258
- Ստ. 1337 թ. Բերդաձոր զղյակ— 298
- Ծգնավոր, 1337 թ. Բերդաձոր զղյակ— 298
- Եղր. Մարգարէ գրչի, 1337 թ. Բերդաձոր զղյակ— 298
- Որդի ստ. Ներսիսի, 1340 թ. Ղրիմ— 326
- Եղր. ստ. Յովսէփի, 1351 թ.— 393
- Ոմն կրօնավոր, 1356 թ. Սուրխաթ—419
- Հգիր եղր. Յովաննէս գրչի, 1357 թ. Ծակաղրյուր գղ.— 430
- Ստ. 1361 թ.— 453, 454
- Գամարտիկ, եղր. Յովհ. Սերաստացու, 1362, 1363, 1368 թթ. Սուրխաթ— 456, 460, 486, 487
- Գրիչ, 1385 թ. Գողթան երկիր, Սինեական անապատ— 553
- Վրգ. ստ. 1387 թ.— 571
- Խոճայ. 1388 թ. Թիկուրան— 575
- Հգիր. Կղբ. ստ. Յովհաննէս վրգի, 1394 թ. Հերմոնի վնք— 608
- Վրգ. 1399 թ. Սանահին— 626
- Ղանձի Մարաշ— Տանուտեր Վահկայի, 1313-ից հետո— 95
- Ղաւրման— Հայր ստ. Պետրոսի, 1398 թ. Ախթալի գվռ— 621
- Ղարայ-Խսուֆ (Յուսուֆ, Ուսուֆ)— Հիշատակված է 1387, 1392, 1393 թթ.— 569, 597, 602
- Ղարայ—Հասան— 1343 թ.— 334
- Ղարայ—Մանմաւ— 1386 թ.— 562
- Ղարայ—Սարգիս— Ստ. 1347-ից հետո— 365
- Ղարապանդ— տես՝ Խարապանդայ զան
- Ղարաճայ— Հայր ստ. Կարապետի, 1324 թ. Նախիչևան— 189
- Ղարիպշախ— Պարոն, 1316 թ. Հաղարակն գղ.— 122
- Ղաւիւն— Ոմն իշխող, 1358 թ. Աւրնդանց գղ.— 434
- Ղպիլ (Դրէլ, Ըլպիլ)
- Դուստր Յակովբ Նախիչևանցի գրչի, 1304 թ.— 23

Ղպիլ

- Մայր ստ. Ստեփանոսի, 1348 թ.— 363
- Մայր Յակոբ գրչի, 1386 թ. Երնշակ— 559
- Ղիգղուտ— Մայր ստ. Թովմայի, 1313 թ. Աղթամար— 93
- Ղիմաթ
- Աղգ. ստ. պրն Տիրացուի, 1367 թ.— 482
- Մայր ստ. Գրիգորի, 1375 թ.— 518
- Աղգ. ստ. Վարդանի, ԺԴ. դար—643
- Ղալախ (Ղրլախ)
- Մայր Ներսէս գրչի, 1377 թ. Թաւրիզ— 523
- Կին ստ. Մուրատի, 1395 թ. Խիզան—611
- Ղեռնդ— Քհնյ. ԴԶ. 1315 թ.— 115
- Ղուլն— Աղգ. ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սրխզաու վնք— 537*
- Ղուկաս— Ստ. 1302 թ. Եկեղեցի գվռ— 11
- Ղումարիկ— Մայր ստ. Մարութի, 1330 թ. Արտաղ— 227

Ճ

- Ճագեր— Բաղավոր Կիպրոսի, ճոր և ի վերայ Հայոց այլ արհնեցաւ և անուանեցաւ թագաւոր, 1394 թ.— 607
- Ճանիպէլ զան— տես՝ Զանիբիկ
- Ճաշ— Ոգնող Գեորգ գրչի, 1391 թ. Երզնկա— 593
- Ճաշիկ— Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ—363
- Ճաշլիւն— Ոսկեւրցի, իշխան, 1335 թ. Երուսաղիմ— 274
- Ճաւլիկ— Կաղմոզ, 1311 թ. Կիլիկիա— 78
- Ճաւֆուս— Մտերիմ Գրիգոր գրչի, 1332 թ. Ակնէր— 251
- Ճընել— Մայր ստ. Թորգոսի, 1394-ից հետո, Խարտիշարի վնք— 609
- Ճեմնիւրտուն— տես՝ Զան-Խաթուն
- Ճոնար (Ճուհար)— տես՝ Կոհար
- Ճոռան— Մայր ստ. Կիւրեղի, 1339 թ. Մըն-ժրնկերտ— 286
- Ճոռ-Տիկին— Մայր Խաչատուր գրչի, 1319 թ. Սարայ— 156
- Ճուան
- Ոգնող Վարդան գրչին, 1307, 1311, 1316 թթ. Կիպրոս կղզի— 52, 75, 123
- Սիր, Հայր Հայրապետ գրչի, 1333 թ. Դերձի Սերաստիա— 257
- Ճուլիւստ— Մայր Անդրոնիկոս գրչի, 1327 թ. Իտալիա, Սալեոն բղք— 204
- Ճուվա—Խաթուն— Խոռ ստ. Առաքելի, 1391 թ. Ղրիմ— 595

Ս

Մալխարոն

— Մայր ստացողի, 1365 թ.— 472

— Մայր Յովաննիս-Ալինաի եպսի, 1370 թ.— 491

Մալխաս— Դերութ. աղառող, 1304-ից հետո Վտհկա՛յ— 31

Մահան— Մայր Դօիյան Վեգեն իշխանի, 1330 թ.— 225

Մահմատ— Վկա, 1341 թ.— 330

Մահմուտ— 51, 113

Մահմուտ խան— Մեծ ինքնաշալ, 1337 թ.— 296

Մաղաֆիա

— Որդի Անտոն գրչի, 1357, 1359 թթ. Կաֆա— 429, 444

— Կազմող, 1365 թ. Կաֆա— 459

— Դպիր, 1368, 1371 թթ. Կաֆա— 488, 501

— Ճգնավոր, պայքար ծավալեց ունիթորների դեմ, 1379, 1391 թթ. Ապրակունեայ գղ.— 536, 591

Մառնուտ— Թոռ ստ. Հիթու՛մի, 1331-ից հետո— 236

Մամախարուն

— Կին Ջադուռ իշխանի, դուստր Սուպայի, 1310 թ. Յոհանավանք— 65, 66

— Կուլր ստ. Թումայի, 1314 թ. Տարօն— 105

— Կին ռդեող Դրիգորի, 1317 թ. Դլաձոր— 135, 136

— Մայր Յովհաննէս գրչի, 1319 թ.— 139

— Քուլր Բաղդուսի, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164

— Կին Մարտիրոս գրչի, 1330 թ.— 228

— Աղղ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274

— Քուլր Տէրտէր Երեանցի գրչի, 1336 թ.— 286

— Հղեր քուլր Մելիսէդեկ գրչի, 1338 թ.— 307

— Քուլր ստ. Մկրտիչ Բաբերգցու, 1344 թ. Կաֆա— 341

— Աղղ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419

— Մայր ստ. Տիրատուրի, 1355 թ.— 422

— Աղղ. Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 439

— Մայր ստ. Դէորդէոսի, 1363 թ. Ղրիմ բղբ— 463

— Քուլր ստ. Թումայ եպսի, 1365 թ.— 554

— Կին ստ. Վաղանի, 1357 թ. Երզնկա— 620

Մամայ— Պարոնայ պարոն, Ոսկե Հորդայի ազդեցիկ իշխան, հիշատակված է 1365—1377 թթ. Ղրիմում— 467, 496, 524

Մամաս— Մայր Կարապետ Աղթամարեցի գրչի, 1333, 1357 թթ.— 259, 425

Մամեր— Մայր ֆրա Յեսու գրչի, ԺԴ դար— 648

Մամեան— Դուստր ստ. Նորշահ Վարզեհնէցու, 1314 թ.— 112

Մամուշ

— Աղղ. Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 438

— Կին ռդեող Խորիմշայի, 1375 թ.— 518

Մամսրի— Մայր ստ. Վարդանի, 1315 թ.— 116

Մամատիկին (Մամայ-Տիկին)

— Ոգեող, 1305-ից հետո— 34

— Մայր Սարգիս (Պիծա՛կ) ծաղկողի, 1325, 1331 թթ. Սկեռա, Դրազարկ— 197, 240

— Աղղ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419

— Ոմն, 1369 թ. Մոկաց Ծպատ վնք— 490

— Քուլր ստ. Թաղևոսի, 1393 թ. Աղթամար— 605

— Աղղ. ստ. Վարդանի, 1397 թ. Երզնկա— 620

Մամիկ— Մայր Դրիգոր գրչի, 1351 թ.— 392

Մամուշ-Խարուն— Կին ստ. Արաշամ մշտսու, 1398 թ. Ղալատան— 623

Մամբան (Մամբոն)

— Իշխանուհի, դուստր Տարսալի՛ն Օրրեյանի, 1314 թ. Դլաձոր— 100

— Աղղ. ստացողի, 1334 թ.— 262

— Մայր ոտ. Իբրիանոսի, 1351 թ.— 392

Մայրապետ

— Քուլր Մարան-Խաթունի, 1346 թ.— 348

— Աղղ. Նատեր գրչի, 1347 թ. Սուրխաթ— 358

Մայր-Խաթուն— Աղղ. ստ. պրն Յովաննէսի, 1335 թ.— 280

Մանան— Քուլր Թորոս գրչի, 1373 թ. Ամիթ— 511

Մունանայ

— Կին ստ. Դաւթի, 1341 թ.— 330

— Ըտ. 1347 թ. Սուրխաթ— 366

Մանանիս

— Ոմն, 1322 թ. Վաղարայ գղ.— 176

— Որդի ստ. Հայրապետ Միլիվանեցու, 1346 թ.— 350

Մունանիկ (Մանանեակ)— Մայր Սարգիս գրչի, 1304 թ.— 27

Մանգիար— Ազգ. ստացողներին, 1358 թ.
Սուրխաթ— 434

Մանկու— Մայր Թաղևոսի, 1320 թ. Սաղ-
մոսավանդ, 1320 թ.— 164

Մանկու— Խաթուն— Եղբորկին Բոմա գրչի,
1315 թ. Սիւնիք, Խորդենց անսպառ—
118

Մանկտաւաղ— Ազգ. ուս. Շահնայի, 1358
թ.— 439

Մանկտեր— Բարերդացի Մայր ստ. Սարգսի,
1383 թ. Տրապիզոն— 544

Մանուկ

— Սա. 1297 թ. Կիլիկիա— 294

— Որդի Մարտիրոս զրչի, 1330 թ.— 228

— Մտերիմ Կարապետ գրչի, 1332 թ. Աղ-
թամար— 248

— Գրիչ, 1334 թ. Երզնկա— 264

— Գրիչ, 1335 թ. Ուղագու վնք— 277

— Գրիչ, 1335 թ. Թիւրթի վնք— 277

— Հայր Ազատի ավազներն Սարգսի, 1311
թ.— 329

— Քհնյ Աղաթի, 1311 թ.— 330

— Քհնյ ստ. 1351 թ.— 388

— Գրիչ, 1352 թ. Երուսաղեմ— 397

— Ազգ. Ղրիմի սր. Արսենտի վոնքի ա-
ռաջնորդ Զուսիկի, 1352 թ.— 402

— Պրն. հայր ստ. Հայրապետի, 1357
թ.— 431

— Եպս. Բշնոյ, 1368 թ.— 484, 485

— Հայր ստ. Իշխանի, 1375 թ. Սուրխաթ—
518

— Ստ. 1393 թ. Բաբերցի գղ.— 604

— Հգր. Եղր. Շմաւոն գրչի, ԺԴ. դար— 657

Մանուկ

— Բնակիչ սր. Գեորգի վանքի գլուղի
(Սուրխաթի մոտ), 1356 թ.— 421

— Հայր ստ. Շնոֆոր տիկնոջ, 1375 թ.
Սուրխաթ— 518

Մանուշակ— Հարս ուս. Հիթումի, 1331-ից
հետո— 236

Մասներ— Զուհակ, 1321-ից հետո, Երու-
սաղեմ— 169

Մասուր— Հայր ստացողներ Սարգսի, Սիթի,
Սիմէոնի և Թումայի, 1334 թ. Արմն— 266

Մասուրյան (—) Դուստր ստ. Սիմէոն Բեր-
դակցու, 1305 թ.— 53

Մատթէոս (Մոթէ, Մաթիոս)

— Քղնյ Փերուժ քաղաքի հայկ. եկեղեցու,
1301 թ.— 3

— Եղր. Միսիթա Ներզնկացի գրչի, 1314
1328 թթ.— 103, 211

Մատթէոս

— Մրն Թիւրթի վանքի, 1314 թ.— 109

— Գրիչ, 1318, 1321 թթ. Նորավանք, Տա-
թև— 150, 167

— Կազմող, 1321, 1322, 1335 թթ. Երուսա-
ղեմ— 169, 179, 274

— Հայր ստ. Յակոբի, 1333 թ. Աղթամար,
Վան— 259

— Եպս. ստ. 1335 թ.— 268, 269

— Սերաստացի, գրիչ, 1338-ից առաջ,
Գլաձո՞ր— 303

— Ներզնկացի, Ֆրա, գրիչ, 1338 թ.— 319

— Ուս. 1362 թ. Մերուխն, Թվին մեհա-
տան— 457

— Ազգ. ստ. պրն Տիրացուի, 1367 թ.— 482

— Գրիչ, 1378 թ. Անկեզակոյտ գղթղո—
526

— Եղբորորդի ստ. Թաղևոսի, 1381 թ. Ղրիմ
բղթ— 538

— Վրդ. օրինակի շնորհող, 1383 թ. Մա-
կու— 545

— Վրդ. մատենագիր և գրիչ, 1391, 1395,
1397 թթ. Ապրակունեաց վնք. Տաթև—
591, 592, 613, 615

— Աշակերտ Թումայ վրդի, 1393 թ. Ցիպնայ
վնք— 602

— Վրդ. գրիչ, 1393 թ. Տանձափարախ ա-
նապատ— 606

— Հայր Պաղոս զրչի, 1398 թ. Ղալատան—
623

— Մրն Աղթամարի, 1399 թ.— 626

— Ստ. որդի Սիմէոնի, ԺԴ. դար— 644

— Կազմող, ԺԴ. դար, Լեւոնակողմ ա-
նապատ— 645

— Օրինակի շնորհող, ԺԴ. դար— 646

Մաւայ-Մելիք— Աղդ. ստ. պրն Տիրացուի,
1367 թ.— 482

Մաւան— Խաթուն— Ազգ. Նատեր գրչի, 1346,
1347 թթ. Սուրխաթ— 348, 358

Մաւգար

— Թոս ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար—
408

— Հայր Յոհան գրչի, 1355 թ.— 412

— Որդի Յոհան գրչի, 1355 թ.— 412

— Ունիթոո, մրն Քոնայի, 1368 թ.— 497

Մաւգարէ

— Ստ. 1304 թ. Կիլիկիա— 27

— Ստ. 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43

— Որդի Մեր գրչի, 1311 թ.— 80

— Եղր. Ռստակէս գրչի, 1315 թ. Արտաղ—
116

Մարգարէ

- Պաղկո՞ղ, 1315 թ. Սիւնիք, Խորղեանց ա-
նապատ— 118
- Մրն. Աստուպատի սր. նախավկայի վան-
քի— 149
- Ստ. 1330 թ. Արսաղ— 227
- Գրակազմ, 1332 թ. Ծահուկ— 246
- Գրիշ, 1333 թ.— 260
- Գրիշ, 1337 թ. Բերդաձոր զղլակ— 298
- Զուլհակ, սա. 1317 թ. Սուրխաթ— 363
- Քթանդործ. ստ. 1347-ից հետո, Սուր-
խաթ— 364
- Որդի ստ. Մկրտչի, 1355-ից հետո, Վա-
րաղ— 415
- Ստ. 1357 թ. Ղրիմ— 426
- Ստ. 1359 թ. Սուրխաթ— 443
- Գրիշ, 1359 թ.— 444
- Հգեր եղր. ստ. Ստեփաննոսի, 1360
թ.— 448
- Գրիշ, 1364 թ. Բսրնշիք վնք— 464
- Հայր Բարսեղ զրշի, 1373 թ.— 509
- Որդի Բարսեղ զրշի, 1373 թ.— 509
- Ազգ. ոտ. Յոհաննեսի, 1381 թ.— 539
- Որդի ստ. Ստեփաննոսի, 1381 թ. 540
- Ստ. ԺԴ. դար— 1640

Մարգարիտ

- Կին ստ. Նորշահի, 1314 թ. Վարզեհնա՞
զղ.— 112
- Մայր ստ. Տուրքիկի, 1323-ից հետո—
184
- Մայր ստ. Ասլանի, 1329 թ. Օրտուրա-
ղար— 217
- Դուստր ստ. Հիթուի, 1331-ից հետո—
236
- Թոռ ստ. Շախընշահի, 1336 թ. Գողթն—
281
- Դուստր Հոփսիմի, 1378 թ. Անկեղա-
կոյտ գզքղք— 526
- Մայր ստ. Բաղաշարի, 1390 թ. Աղլա-
մար— 583

Մարգման— Պապ ստ. Շախընշահի, 1336 թ.
Գողթն— 282

Մարթայ

- Կին ստ. Աստուածատուրի, 1301 թ. Լիմ
կղզի— 1
- Դուստր Յակովր զրշի, 1304 թ. նախի-
ջեան— 24
- Քույր Ջաբարիա կաթողիկոսի, 1306
թ.— 40
- Հգեր մայր Սարգիս զրշի, 1317 թ.
Գլաձոր— 135

Մարթայ

- Քույր Մխիթար զրշի, 1328 թ. Եկեղեաց
գվռ, Երկայնի վնք— 212
- Հարս ստ. Մելիքշահ Թիւութարձենցու,
1335 թ.— 276
- Մայր Մարգարէ զրշի, 1337 թ. Բերդա-
ձոր գղլակ— 298
- Օգնող Մելքիսէդէկ զրշին, 1334 թ.— 306
- Կին ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Լուսորմ
զղ.— 356
- Մայր ստ. Աստուածատուր Թաւկրի, 1347
թ. Սուրխաթ— 365
- Քույր ստ. Ստեփաննոսի, 1348 թ.— 369
- Մայր Ստեփաննոս զրշի, 1350 թ. Մո-
կաց Սարի սր. Գեորգի վնք— 382
- Քույր ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 398, 401
- Մայր ստ. Մարգարէի, 1355-ից հետո,
Վարազ— 415
- Ազգ. Յակոբ զրշի, 1358 թ.— 438
- Քույր Սարգիս զրշի, 1361 թ.— 454
- Դուստր. ստ. Երրանոսի, 1371 թ. Ղրիմ—
500
- Կին Բորոս զրշի, 1373 թ. Ամիթ— 511
- Քույր ստ. Թովմայի, 1375, 1379 թթ.
Ագուլիս, Ապրակունեաց գղ.— 516, 532
- Կին ստ. Գրիգորի, 1375 թ.— 518, 519
- Մայր Եսայի զրշի, 1394 թ. Սիս— 607

Մարիամ

- Ազգ. Յովսիան զրշի, 1306 թ. Բերդակ
գղ.— 43
- Կին Ստեփաննոս զրշի, 1313 թ. Սե-
բաստիա— 97
- Սպասավոր Սմբատ զրշի, 1316 թ. Կիպ-
րոս— 123
- Մայր սա. Կարապետի, 1319 թ. Աղթա-
մար— 155
- Մայր Ջտբարիա կաթողիկոսի, 1306 թ.—
40
- Մայր Բորոս Տարօնացի ծաղկողի, 1332
թ.— 247
- Մայր Լեոն արքայի թղթագիր Վասի,
1337 թ.— 296
- Քույր ստ. Սահակի, 1389 թ.— 581
- Մայր ստ. Դանիէլի, 1399 թ. Աղթա-
մար— 624

Մարիմբագ

- Կին ստ. Վասի, 1308 թ. Սիս— 56
- Քույր Երուսաղեմի եպս. Յովաննեսի,
1335 թ.— 273
- Մայր ստ. Յովսեփի, 1351 թ.— 393

Մարեմ-Տիկին

- Ազգ. Մեղրիսէգեկ գրչի, 1338 թ.— 306
- Մայր Աստուածատուրի, 1356 թ. Ղրիմ բղք— 421
- Կին Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Մայր ստ. Աբրահամ մղտսու, 1398 թ. Ղալատան— 623

Մարիանե (Մարիան)

- Քույր Դանիէլ գրչի, 1312 թ. Աղթամար— 86
- Կին ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս— 377
- Մայր ստ. պրն. Յովաննեսի, 1335 թ.— 280
- Դուստր ստ. Այնալոցի, 1348 թ. Հերմոնի վնք— 368, 369
- Թագուհի, 1353 թ.— 403
- Ազգ. Մխիթար Անեցի գրչի, 1357 թ. Սուլթանիս— 428
- Ազգ. Անտոն գրչի, 1357, 1359 թթ. Կաֆա— 429, 444
- Ազգ. ստ. Սարգիս, 1365 թ. Ղրիմ բղք— 467
- Քույր Պաղոս գրչի, 1398 թ. Ղալատան— 623

Մարիուն— Տիկնաց տիկին, ԺԴ. դար— 646

Մարխարուն

- Կին ստ. պրն. Յովաննեսի, 1335 թ.— 280
- Դուստր ստ. Մուրվարի, 1338 թ. հարաթուշ գղ.— 304
- Կին ստ. Մխիթարի, 1318 թ.— 151
- Քույր ստ. Գրիգորի, 1358 թ.— 437
- Քույր ստ. Թադէոսի, 1393 թ. Աղթամար— 605

Մարկոս

- Ստ. 1332 թ. Կուբոյ վնք— 247
- Հղեր որդի Աւետիք հոռաճարակի, 1334 թ. Կաֆա— 265
- Հայրապետ (վանահայր), ստ. 1336 թ. Հիզան բղք— 289
- Միարան Ղրիմի սր. Գրիգորի վանքի, 1359 թ.— 443
- Գրիչ, 1366 թ. Երզնկա— 476
- Գրիչ, 1370, 1391 թթ. Կաֆա— 494, 513, 548, 575, 596

Մարոց— Ստ. մայր Մկրտիչ քնչի, 1347 թ. Սուրխաթ— 357, 359, 360

Մարուգէ

- Ստ. 1305 թ. Բերդակ վնք— 35
- Մտերիմ ստ. Յովհաննէս Կրակցու, 1317 թ.— 134

Մարուն— Դուստր ստ. Ներսէսի, ԺԴ դար— 654

Մարուֆ— Ազգ. ստ. Հիթումի, 1331-ից հետո— 236

Մարտիրոս (Մարտիրոս)

- Եղբ. հաշատուր գրչի, 1301 թ. Լիմ կղզի— 1
- Որդի ստ. Դանիւլի, 1301 թ. Բերկրի— 2
- Գրոց աշակերտ, 1301 թ. Կիլիկիա— 4
- Գրիչ, 1303 թ. Գոնեք— 16
- Վրդ. գրիչ, 1303 թ. մերձ ի Բարձր-բերդ— 17
- Ստ. 1304 թ. Տփլիս— 28
- Եղբ. ստ. Ահարոն— Գրիգոր վրդի, 1304 թ.— 32
- Տանուտեր, Լղր. Յովաննէս գրչի, 1315 թ.— 95
- Եղբ. Մխիթար գրչի, 1314, 1328 թ. Երզնկա— 103, 211, 212
- Գործավոր Թիւրքթի ուխտի, 1314 թ.— 109
- Ստ. 1314 թ. Երզնկա— 111
- Եղբորորդի Թումայ գրչի, 1315 թ. հոր-դեանց վնք— 118
- Ուսուցիչ Եփրեմ գրչի, 1318 թ. Գլաձոր— 147, 148
- Գրիչ, 1318 թ. Նորավանք— 150
- Սրբաբերդ, 1319 թ. Ակնեք— 158
- Հգեր եղբ. Վարդան գրչի, 1319 թ. Ակնեք— 158
- Ստ. 1321 թ. Գլաձոր— 166
- Հայր ստ. Տէրտէրի, 1323 թ. Դումբայթ գղ.— 184
- Ազգ. ստ. Տէրտէրի, 1323 թ. Դումբայթ գղ.— 184
- Հայր Սարգիս ծաղկողի (Պիծակ), 1325 թ. Սկիւռ— 197
- Հայր ստ. Փոփոխիկի, 1329 թ. Տարօն— 215
- Հայր ստ. Պարոնշահի, 1329 թ. Տարօն— 215
- Եղբ. Գրիգոր միայնակեցի, 1329, 1332 թթ. Ակնեք— 220,* 252
- Հայր ստ. Թորոս Կրակցու, 1329 թ.— 220
- Կազմող, 1329 թ. Ակնեք— 220*
- Թղթի կղզ. 1329 թ. Ակնեք— 220*
- Գրիչ, 1330 թ.— 228
- Օգնող, 1331 թ. Աղեթ գղ.— 234
- Հայր ստ. Սարգիս, 1331 թ. Դրաղարկ— 240
- Դրամով օգնող Ներոն վրդ. Կուկցուն, 1332 թ. հանտկահ գղ.— 246
- Որդի ստ. Դաւթի, 1333 թ.— 256

Մարտիրոս

- Եղր. ստ. Պաղոսի, 1334 թ. Կիլիկիա, 267
- ՔՀՆՅ Կրակցի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274
- Որդի Յակոբի, 1335 թ. Փոս անապատ— 279
- Ստ. 1335 թ. Փոս անապատ— 279
- Հայր ստ. Մարկոսի, 1336 թ. Հիդան բղբ— 289
- Հյուսն, Հայր Յովաննէս գրչի, 1339 թ. Երզնկա, Ելիմոն— 304
- Ոմն, 1338 թ. Սուլթանիա— 309
- Որդի պրն Սարգսի, 1338 թ. Սուլթանիա— 310
- Եղր. Առաքել Մոկացի դրչի, 1338 թ.— 313
- Միայնակյաց, 1341 թ.— 330
- Եղր. ստ. Սեթի, 1344 թ. Սուրխաթ— 342
- Սանահնեցի, ստ. 1346 թ.— 351
- Կնքավոր Նաանյ գրչի, 1347 թ. Սուրխաթ— 360
- Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 366
- Երկու համանուն կրօնավորներ Մոկաց Սարի Բր. Գեորգի վանքի, 1350 թ.— 382
- Ստ. 1356 թ.— 422
- Ոմն, 1357 թ. Կաֆա— 429
- Եղր. ստ. Սիմէոնի, 1358 թ. Երուսաղեմ— 437
- Գրիչ, 1359 թ. Մուշ— 441
- Եղր. Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Ստ. 1362 թ. ի դաշտո Դաւառույց— 455
- Եղր. ստ. Դևորգոսի, 1363 թ. Ղրիմ բղբ— 463
- Գրիչ, 1365 թ.— 472
- Մրն Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վանքի, 1367 թ.— 480
- Հայր Վասիլ եպս. գրչի, 1367 թ. Ամասիա բղբ— 482
- Մրն Սեթաստիայի սր. Նշանի, 1369 թ.— 490
- Ստ. 1371 թ.— 496
- Վրդ. մրն. Տեր Յուսկան Որդու վանքի, 1371 թ.— 499
- Մաշարեցի, քհնյ. 1371 թ. Քաջբերունեսաց աշխարհ— 499
- Հորեղբայր ստ. Երրանոնի, 1371 թ.— 500
- Ստ. 1373 թ. Երզնկա— 509
- Որդի ստ. Ապտելմսեհի, 1373 թ.— 510, 511
- Աղդ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ բղբ— 524

Մարտիրոս

- Եղբորորդի ստ. Բաղէոսի, 1381 թ. Ղրիմ բղբ— 538
- Ստ. 1384 թ. Կաֆա— 548
- Որդի ստ. Խուրմուշայի, 1386 թ.— 563
- ՔՀՆՅ Գաւաշ գյուղի, 1389 թ.— 580
- Հայր ստ. Բաղաշարի, 1390 թ. Աղթամար— 583
- Եղր. ստ. Սիմէոնի, 1391 թ. Վան— 587
- Եղր. ստ. Բաղէոսի, 1393 թ. Աղթամար— 605
- Հայր Եսայի դրչի, 1394 թ. Սիս— 607
- Մրն Հերմոնի վանքի, 1394 թ.— 608
- Ստ. 1396-ից առաջ— 614*
- Ստ. 1397 թ. Հիդան բղբ— 617, 618
- Եղր. ստ. Սարգսի, ԺԳ. դար— 538
- Գրիչ, ԺԳ. դար. սր. Պաղոս անապատ— 646
- Վրդ. գրիչ. ԺԳ. դար— 647
- ՔՀՆՅ ստ. ԺԳ. դար— 653

Միլի

- Հանգուցյալ դուստր Վարդան գրչի, 1331 թ. Աղպինար գղ.— 236
- Մայր Ստեփանոս գրչի, 1369, 1379 թթ. Արտամէտ, Սիգաու վնբ— 489, 532
- Մայր Բարսեղ գրչի և Առաքնալ ժաղկողի, 1407 թ.— 603

Միլիֆնաղ— Մայր Սարգիս գրչի, 1320 թ.— 165

Միլիֆ—Նասր— Սուլթան Եգիպտոսի, 1335, 1336 թթ.— 275, 295

Միլիտոն— Եղր. ստ. Վարդան Համիանցու, 1358 թ. Սուրխաթ— 436

Մեկի

- Աղգ. Մառութիձորի տիր Մամիկոնեան իշխանների, 1331 թ.— 232
- Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ
- (Գրված «Մլթու» նսյովաձեւով), որդի ստ. Քուրդ Մուղղաղու, ԺԳ. դար— 638

Մեկիւայ (իդ.)— Ստ. 1312 թ. Մեծոփա՝ վնբ— 91

Մեկիֆ—Աշրափ— «Բոնակալ տաճկաց», 1349 թ.— 375

Մեկիֆ—Ասաղ— Տեր Ոսանի, 1386 թ.— 563

Մեկիֆշահ

- Տանուտեր, 1330 թ. Արտաղ— 227
- Թիւլիսարձենցի, ստ. 1335 թ.— 276
- Ուստա, 1399 թ.— 625

Մեկիֆե Տեկիէ— Սուպաշի (չրպետ) Վահկայի, 1313-ից հետո— 95

Մեհրազ

- Եղր. ստ. Մկրտիչ Բաբերգյու, 1344 թ. Կաֆա— 341
- Հայր Գերուս. աղատող Յովանեսի, 1383 թ. Ղրիմ— 545

Մեռէք— Մայր ստ. Մաթևոսի, ԺԴ դար— 643

Մերչա-Խարուն— Մայր ստ. Խեղու մահապետ, 1357 թ.— 425

Մերչեր— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ բղթ— 419

Մերչո— Հղեր Լղր. Յովոնիան դրչի, 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43

Մլեւազ— Հայր Սարգսի, 1336 թ. Բավրեմ— 291

Մլեւաիկի (Մեւտիկի)

- Մայր ստ. Ահարոնի, մ.՝. 1298 թ.— 32
- Ազգ. ստ. 1304 թ.— 30
- Մայր ստ. Պաւղոսի, 1343 թ.— 334

Մինայ— Մորաբույր Ներսէս Կրակցի դրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274

Մլխիսդեկ (Մելքիսդ, Մելքիսէթ)

- Գրիչ, 1332 թ. Խաղտիք, Լորի բանակա-տեղ— 249
- Գրիչ, 1338 թ.— 306
- Ոսկերիչ, ստ. 1347-ից հետո, Սուր-խաթ— 351

- Միչնորդ, 1352 թ. Սուրխաթ— 398
- Գրիչ, 1352 թ. Ղրիմ, Քիմեակ վնթ— 400
- Ոմն Բհն, 1356 թ. Ղրիմ բղթ— 419
- Ազգ. ստ. Կարապետի 1356 թ. Ղրիմ բղթ— 419

- Ազգ. Անտոն գրչի, 1359 թ. Կաֆա— 444
- Որդի Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Ազգ. ստ. պրն Տիրացուի, 1367 թ.— 482

— Մաղկող, 1368 թ.— 485

— Եղր. Մաղաթիա դպրի, 1368 թ. Կաֆա— 488

— Եղր. ստ. Բագլոսի, 1371 թ.— 501

— Օրինակի շնորհող, 1373 թ. Երզնկա— 509

— Հանգուցյալ եղր. ստ. Ընթնասի, 1379 թ.— 533

— Եղր. ստ. Մարտիրոսի, 1384 թ. Կա-ֆա— 548

— Վկա, 1388 թ. Ղրիմ— 576

Մլծառուր— Եղր. Աստուածատուր գրչի, 1327 թ. Վասպուրական— 205

Մեծաց

— Աղդ. Յովսիան գրչի, 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43

— Տիկիւն, Մայր Բումայ գրչի, 1310 թ.— 72

Մեծ— Ոմն երեց, 1363 թ. Երուսաղեմ— 462

Մեծիկ— Հայր ստ. Սահակի, 1351 թ.— 393

Մեծխարուն

— Նվիրապետ, 1337 թ. սր. Ամենափրկիչ— 299

— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Կրաթ բղթ— 419

— Ազգ. Յովանէս-Ալիսիա Լպսի, 1370 թ.— 491

— Մայր Գերուս. աղատող Առաքելի 1383 թ. Կամախ— 546

Մեծպարուն

— Հայր Յակոբ Կազմողի, 1311 թ. Կիլի-կիա— 77

— Պապ Սիմէոն գրչի, 1325 թ. Գալու անա-պատ— 198

— Որդի ստ. Նոր բազազի, 1334 թ. Երզն-կա— 263

— Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 363

Մեծաիկի

— Հղեր մայր Սարգիս գրչի, 1317 թ. Գլաձոր— 135

— Մայր Յովանէս գրչի, 1328, 1338 թթ. Երզնկա—Ճլիմոն— 213, 304

— Քույր Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454

— Մայր ստ. Ոհանէս վրդի, 1367 թ. Խի-զան— 479

Մեսրոպ (Մեսրոպ)

— Մաշտոց— 147, 351, 549, 637, 638

— Մքն Բիւրթթի ուխտի, 1314 թ.— 109

— Մքն Խոմիթ (Ջերմառուաց) վանքի, 1331 թ.— 233

— Հոնտոր, 1335 թ. Ուղագու վնթ— 277

— Ազգ. Ստեփաննոս գրչի, 1350 թ. Սարի սր. Գեորգի վնթ— 382

— Արտաղեցի, Կաթողիկոս Հայոց, հիշա-տակված է 1356—1372 թթ.— 421, 447, 448, 451, 452 456, 457, 461, 468, 470, 477, 478, 490, 494, 496, 503

— Գրիչ, ԺԴ դար— 647

Մծղիւն (Գրված է «Մծղիւն» հոլովածեով)— Ոմն, 1338 թ. Սուլթանիա— 310

Միլա— Քույր ստ. Հայրապետի, 1338 թ.— 306

Միխայլ (Միխալ)

— Հայր Անդրոնիկոս գրչի, 1327 թ. Իտա-լիա, Սալեոն բղթ— 204

— Ազգ. Գրիգոր գրչի, 1332 թ. Ակնեթ— 251

— Հղեր որդի Աւետիք Խոտաճարակի, 1334 թ. Կաֆա— 265, 266

Մինայ (Մինա)

— Ոմն, 1318 թ. Բերկրի— 144

— Քույր Միխայլ գրչի, 1328 թ. Եկեղեաց գվո. Երկայնի վնթ— 212

Միևայ

- Մայր ստ. Փառունի, 1330 թ.— 228
- Աղբ. Ղրիմի սբ. Աւքսենտի վանքի տաճանորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Փուլր ստ. Գրիգորի, 1358 թ. Երուսաղեմ— 437
- Մայր ստ. Թորոսի, 1366 թ. Երուսաղեմ— 473
- Մայր ստ. Նիկոլի, 1373 թ.— 508

Միևայ— Խաթուն

- Դուստր Հասան— Ջալալ Դուլայի, կին Գարսայիճ Օրբելյանի, հիշատակված է 1314, 1329 թթ.— 100, 207
- Փուլր ստ. Թանկեր տիկնոջ, 1327 թ. Կիլիկիա— 203
- Աղբ. ոտ. Հեթումի, 1357 թ. Մակաղրյուր գղ.— 430
- Մայր Նվիրատու Ամիր—Սարգսի, 1396 թ. Ախալցխի— 614

Միևայ—Տիկիե

- Մայր ստ. Մարտիրոսի, 1304 թ. Տփիս— 28
- Մայր Յովաննէս գրչի, 1313 թ. Շիկրակ գղ.— 94
- Փուլր ստ. Շահնշաի, 1358 թ.— 439
- Մայր ստ. Իշխանի, 1365, 1375 թթ. Սուրխաթ— 471, 518

Միևաս

- Օգն. Վարդան գրչին, 1319 թ. Ակնեեր— 158
- Գրիչ, 1322, Ակնեեր— 178
- Մքն Ակնեերի, 1329 թ.— 220*
- Բղթի շնորհող, 1332 թ. Ակնեեր— 252
- Մքն Բիրբթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Որդի Յոհաննէս գրչի, 1327 թ. Կիլիկիա— 203
- Կնուարացի, ստ. 1328-ից հետո— 213
- Եղբ. Կիրակոս գրչի, 1346 թ. Սուրխաթ— 350
- Դերշանցի, ստ. 1354 թ. Սուրխաթ— 409, 410
- Ստ. 1358 թ.— 438

Միևասթի

- Մամ ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419
- Աղբ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419

Միւնիկ— Ուն. ԺԳ. դար— 659

Միւնչաք— Ամիրա Տարսունի, 1367 թ.— 477

Միսաք— Որդի ստ. Աստուածատուրի, 1301 թ. Լիմ կղզի— 1

Միւր—Ալադիւն— տես՝ Ամիր—Ալագին

Միւրաթ— Աղբ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ բղբ— 524

Միւրանշալ— Որդի Թամուր-Լանկը, հիշատակված է 1400 թ.— 633

Միւրան— Որդի ստ. Այնախօշի, 1348 թ. Հերմոնի վնք— 368, 369

Միւրա— Պրն. աղբ. ստ. Մուրատի, 1355 թ. Աղթամար— 414

Միւրմիր— Որդի Պարոնյուսի, 1317 թ. Գլաձոր— 136

Միւրայէլ (տես նաև Միխայլ)— Որդի ստ. Գրիգորի, 1374 թ.— 515

Մլեմ— Դրամով օգնող ստ. Ներսէս վրդ. Կոնեցուն, 1332 թ. Կանտկազ գղ.— 246

Մլնում— Ուն տանուտեր, 1359-ից հետո— 444

Մլնում—Խաթուն— Մայր ստ. Յակոբի, 1311 թ. Կիլիկիա— 77

Մլնաւաճ— Կին Նատեր գրչի 1347, 1365 թթ. (վերջին թվին մնում էր), Սուրխաթ— 358, 467

Մլիշանան— Ստ. 1304 թ. Գլաձոր— 262

Միւրալ— Օգնող, 1397 թ., Երզնկա— 620

Միւրսուր

— Երզնկացի, 1303, 1311, 1314, 1329 թ. թ.

Գլաձոր, Եկեղեաց գվռ՝ Երկայնի վնք— 16, 82, 83, 103, 104, 211

— Մքն Երզնկայի սր. Կիրակոսի աշապատի, 1304 թ.— 29

— Ստ. 1303-ից հետո— 33

— Վրդ. Մեծոփեցի, գրիչ, 1305, 1313 թթ.— 39, 92, 93

— Ստ. 1307 թ. Աղթամար— 46, 47

— Ստ. 1307 թ. Արճեշ— 50

— Սասնեցի կամ Կերմանեցի մատենագիր և գրիչ, 1307, 1318, 1321, թ. թ.— 53, 151, 167, 168

— Տանուտեր, 1310 թ. Յարատես վնք— 67

— Եղբ. ստ. Թովմայի, 1313 թ. Աղթամար— 93

— Հայր օգնող Հազարշահի, 1313 թ. Նիկրակ գղ.— 94

— Հոգևր եղբ. Սարգիս գրչի, 1314 թ. Թեոդուպոլիս— 101

— Հայր ստ. Վարդանի, 1315 թ. Արտազ— 116

— Եղբ. Ռստակէս գրչի, 1315 թ. Արտազ— 116

— Ուսուցիչ Ամիր—Սարգիս գրչի, 1317 թ. Գլաձոր— 137

— Ստ. 1318 թ.— 151

— Մքն Սաղմոսավանքի, 1320 թ.— 164

— Գրիչ, 1320 թ.— 165

Մխիթար

- Անեցի, 1321, 1338, 1357 թթ. Սուլթա-
նիա— 171, 309, 427, 428
- Որդի Մանանլսի, 1322 թ. Վահրաւայ
գղ.— 176
- Մրն Ակնեքի, 1323 թ.— 786
- Ստ. 1325 թ.— 200
- Մաղկող և կազմող, 1429 թ. Փոս անա-
պատ— 222
- Հայր խումիթ (Ջերմառուաց) վանքի ա-
ռաշնորդ Վարդանի, 1331 թ.— 232
- Ազգ. և գրամով օգնող Ներսէս վրդ. Կո-
ռնցուն, 1332 թ. Խանտկաճ գղ.— 245
- Հյուսն, դրամով օգնող Ներսէս վրդ. Կո-
ռնցուն, 1332 թ. Խանտկաճ գղ.— 245
- Ստ. 1332 թ.— 248
- Վանահայր Ակնեքի, 1332 թ.— 252
- Մրն լիւ՛ անապատի, 1333 թ.— 260
- Ոմն բ՛նյ, 1335 թ.— 280
- Գոնեքցի, կաթողիկոս Հայոց. որպէս կա-
թողիկոս, հիշված է 1341—1357 թթ.
(ըստ «Ազգապատում»-ի աթոռակալել է
1344—55 թ. թ.) 326, 329, 331, 336, 340,
341, 346, 350, 354, 358, 370, 385, 392,
396, 397, 399, 401, 402, 410, 418, 427,
428
- Հգեր եղբ. Մամուն գրչի, 1342 թ.— 335
- Ուսուցիչ գրչի (՛), 1344 թ. Կաֆա— 341
- Արեւիցի, Բարունի, 1347 թ. Սիս— 353—
355
- Սպասավոր Յոհանէս գրչի, 1348 թ.— 373
- Գրիչ, 1350-ից առաջ— 383
- Որդի սա. Յոհանի, 1351 թ. Կիլիկիա—
389
- Ստ. 1352 թ. Երուսաղեմ— 395
- Ուսուցիչ Դրիգոր գրչի, 1354 թ. Աղթա-
մար— 405
- Բնակիչ Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի գյու-
ղի, 1356 թ.— 421
- Մրն. սբ. Գեորգ Զորավարի վանքի, 1357
թ.— 425
- Ազգ. ստ. Յովսափի, 1365 թ.— 471
- Վրդ. Դր. Նարեկացու Ողբերգութեան մա-
տենի ընտիր օրինակի գրիչ, 1369-ից ա-
ռաջ— 489
- Օգնող գրչին, 1373 թ. Երզնկա— 509
- Հայր ստ. Աստուածատուրի, 1374 թ.
Սուրիաթ— 513
- Օգնող գրչին, 1375, թ.— 518
- Գրիչ, 1376 թ. Մոկաց երկիր, Նանենց
գղ.— 520

Մխիթար

- Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ.
Ղրիմ բղբ.— 524
- Ոմն կրոնավոր, 1381 թ.— 539
- Որդի ստ. Ստեփաննոսի 1381 թ.— 540
- Գրիչ, 1382 թ.— 543
- Քեռի ոտ. Կարապետի, 1384 թ.— 552
- Վրդ. ուսուցիչ Յակոբ գրչի, 1386 թ. Ե-
րզնկա— 559
- Մրն Աղթամարի, 1390 թ.— 582
- Թղթի շնորհող, 1390 թ. մերձ ի Սուր-
իաթ— 585
- Գրիչ, 1393 թ. Բարեբրցիբ գղ.— 603
- Գրիչ, 1393 թ. Սուհարայ վնբ.— 606
- Հայր նվիրատու Ամիր-Սարգսի, 1396 թ.
Ախալցխէ— 614
- Գրիչ, 1397 թ. Երզնկա— 620
- Ոմն, ԺԴ. դար— 659

Մխիթարիչ

- Օգնող ստացողին, 1305-ից հետո— 34
- Հգեր եղբ. Կիւրիոն գրչի, 1311 թ.— 82
- Յրա, գրիչ, ԺԴ դար— 647

Մկրտիչ

- Գրիչ, 1302 թ., Թեղենեաց ուխտ— 6
- Գրիչ, 1303 թ. Ռշտունի՛թ— 20
- Դրիչ, 1304 թ. Կարփի— 25
- Գրիչ, 1307 թ. Շինամէլ գղ.— 49, 50
- Եղբ. Վարդան գրչի, 1317 թ. Խոռինտնց
գղ.— 133
- Մրն Աստապատի սր. Նախավկայի վան-
քի, 1318 թ.— 149
- Առաջնորդ Գլաձորի՛ վանքի, 1321 թ.—
167
- Ոմն, 1321 թ.— 168
- Ոսկերիչ, 1321-ից հետո, Երուսաղեմ—
169
- Գրիչ, 1322 թ.— 180
- Գրիչ, 1328, 1357 թ. թ. Թաղս Դուդուչի—
210, 431
- Սպասավոր Կիրակոս վրդ. Երզնկացի դըր-
չի, 1330 թ.— 225
- Գրիչ, 1331 թ. Ջերմառուաց վնբ— 232
- Էշարկի շինող, 1332 թ.— 254
- Եղբ. ստ. պրն Յովանեսի, 1335 թ.— 280
- Կրոնավոր, 1336 թ. Հիզան բղբ.— 289
- Հայր Յովհաննէս գրչի, 1336 թ. և ԺԴ.
դար՝ անորոշ թվ. Հիզան բղբ— 290, 653
- Ստ. 1337 թ.— 298
- Եղբ. Առաքել Մոկացի գրչի, 1338 թ.—
313
- Գրիչ, 1339 թ. Ազոխ բղբ.— 321

Մկրտիչ

- Հայր Գրիգորիս գրչի, 1340 թ. Երզնկա— 325
- Դրիչ, 1340 թ. Ղրիմ— 326
- Բարբերդցի, ստ. 1344 թ. Կաֆա— 341
- Եղբ. ոտ. Մխիթար Արևելցու, 1347 թ.— 355
- Դրիչ, 1347 թ. Սիս— 354
- Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 357, 358
- Ժամկուղ, ընակիչ Ղրիմի սբ. Գեորգի վան- րի գյուղի, 1347, 1356 թթ.— 365, 421
- Դանկադործ, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 366
- Ստ. 1350-ից հետո, Մոկաց Սարի սբ. Գե- որգի վնթ— 383
- Դրիչ, 1351 թ.— 393
- Կազմող, 1353 թ. Կիլիկիա— 404
- Հայր ստ. Մարգարէի, 1355-ից հետո, Կարազ— 415
- Երբ. Կարապետ ղրչի, 1356, 1357 թթ.— Ղրիմ— 420, 425
- Մրն Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի, 1356 թ.— 421
- Ընակիչ Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի գյու- ղի, 1356 թ.— 421
- Պրն, որդի ստ. Հայրապետի, 1357 թ.— 431
- Եղորորդի ստ. Շահնշահի, 1359 թ.— 439
- Տնտես, 1359 թ.— 442
- Տանուտեր, 1359-ից հետո— 444
- Ստ. 1365 թ. Կաֆա— 468
- Դրիչ, 1365 թ.— 471
- Որդի Գրիգոր գրչի, 1367 թ.— 479
- Դրիչ, որդի Զաքարիայի, 1371 թ.— 498
- Բզթ կկղ. 1371 թ. Ղրիմ— 500
- Եղբ. Բարսեղ գրչի, 1373 թ.— 509
- Դրիչ, 1374 թ.— 515
- Հայր Կարապետ և Զաքարայ գրիչների, 1378—1399 թթ.— 527, 554, 580, 584, 624
- Ստ. 1379 թ.— 531
- Եղբ. ստ. Հնքնատի, 1379 թ.— 533
- Փակակալ, ստ. 1381 թ.— 536
- Եղբ. ստ. Կարապետի, 1381 թ. Սխգաու վնթ— 537
- Ազգ. ստ. Յոհաննեսի, 1381 թ.— 539
- Սպասավոր Յոհաննէս գրչի, 1382 թ. Ոստան— 542
- Եղբ. ստ. Մարտիրոսի, 1384 թ. Կաֆա— 548
- Բզթ. կոկոզ, Եղբ. ստ. Կարապետի, 1385, 1386 թթ. Գողթն, Երնշակ— 553, 559

Մկրտիչ

- Կազմող, 1388 թ. Սպասկերտ գվո— 573
- Մրն Աղթամարի, 1390 թ.— 582
- Վկա, 1388 թ. Ղրիմ— 576
- Հայր ստ. Ստեփանոսի, 1389 թ.— 579
- Ազգ. Բումայ եպսի, 1390 թ. Աղթամար— 582
- Եղբ. ստ. Թաղաշարի, 1390 թ. Աղթա- մար— 584
- Ազգ. Թումայ գրչի, 1391 թ. Վան— 588
- Եղբ. Գևորգ գրչի, 1391 թ.— Երզնկա— 592
- Օգն. Գևորգ գրչին, 1391 թ. Երզնկա— 593
- Բզթ կկղ. 1392 թ. Նվրնդի գղ.— 598
- Շեկ, հզեր հայր Մխիթար գրչի, 1393 թ. Բաբերդի գղ.— 604
- Մրն Գուգարաց վանքի, 1397 թ.— 619
- Որդի ստ. Վարդանի, 1397 թ. Երզնկա— 620
- Ազգ. ստ. Վարդանի, 1397 թ. Երզնկա— 620
- Ստ. Երեմիայի, 1400, Տաթև— 632
- Ստացող և գրիչ, ԺԴ դար— 641
- Դպիր, գրիչ, ԺԴ դար— 648
- Մրն ինչ որ վանքի, ԺԴ դար— 658
- Մղտսի— Քույր Վարդան գրչի, 1362 թ. Մեր- տին, Թվին մենաստան— 457
- Մոլոլ— Տնտես Ջղաւնայ անապատի, 1330 թ.— 225
- Մողիկ— Հայր ստ. Սարգսի, ԺԴ դարի վերջ, Ղրիմ— 538
- Մուր— Հզեր Եղբ. Մանուել գրչի, 1352 թ. Ե- րուսաղեմ— 397
- Մովսէլէ (Մուսեղլէն, Միմեղլէն)
— Եղբ. ստ. Պետրոսի, 1312 թ.— 89
— Մրն Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109*
- Որդի ստ. Շահնէի, 1357 թ. Սուլթա- նիա— 427
- Մովսէկ— Նկարող, 1302 թ. Սիւնիք— 9
- Մովսէս
— Բարունի, ստ. 1301, 1311, 1314 թթ. Կիլիկիա— 3, 4, 79, 80, 103
— Եղբ. ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս— 377
— Ազգ. ստ. Աւետիսի, 1316 թ.— 121
— Ստ. 1316 թ.— 126
— Եղորորդի ստ. Մխիթարի, 1325 թ.— 200
— Եղբ. Աստուածատուր գրչի, 1327 թ. Վառ- պուրական— 205
— Կրոնավոր, 1336 թ. Հիզան— 290
— Մաղկող, 1343 թ.— 334

Մովսէս

- Վրգ. գրիչ, 1349 թ. Հերմոնի վնք— 378
- Մրն Մոգաց Սարի սր. Գէորգի վանքի, 1350 թ.— 382, 383
- Եղր. ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ. Սուրխաթ— 398, 401
- Հայր ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար— 408
- Որդի ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար— 408
- Վրգ. Մեծոփեցի, գրիչ, 1355 թ. Վարագ— 415
- Առաջնորդ Մերտինի Թվին վանքի, 1356 թիվ— 416
- Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356, 1357, 1363 թթ. Ղրիմ բղբ— 419, 432, 461
- Հգեր եղր. Ասոմ գրչի, 1366 թ.— 474
- Եղր. Յովհաննէս գրչի, 1367 թ. Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վնք— 480
- Ազգ. ստ. Թագէտի, 1381 թ. Ղրիմ բղբ— 538
- Մրն Սուրխաթի մոտ գտնվող «Հայր Յովհաննիս» (սր. Գեորգ) վանքի, 1390 թ.— 585
- Եղր. Գէորգ գրչի, 1391 թ.— 592
- Գրիչ, 1391 թ. Երզնկա— 593
- Հգեր Հայր Մխիթար գրչի, 1393 թ. Բաբերցիք գղ.— 604
- Հայր ստ. Թորոսի և Ստեփանոսի, 1396 թիվ— 614
- Գրիչ, 1328-ից շատ հետո (Հավանաբար 1651 թ.), Արզրում— 212

Մուխլայ

- Կին Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ — 420
- Ազգ. ստ. 1358 թ. Սուրխաթ— 435

Մուխեր

- Կին Կարապետ գրչի, 1304 թ. Երզնկա— 32
- Ազգ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուրխաթ— 443

Մուղբիլ— Որդի ստ. Յովհաննէսի, 1332 թ.— 253

Մուսելի— Թոս Կոռաբի, 1391 թ. Ղրիմ— 595

Մուրառ

- Որդի ստ. Թաղէոս ներկարարի, 1347 թ. Սուրխաթ— 359
- Ստ. 1355 թ. Աղթամար— 413, 414
- Եղբորորդի ստ. Յոհաննէսի, 1367 թ. Շթաթիճ գղ.— 481
- Մահդասի, եղր. ստ. Սիմէոնի, 1391 թ. Վան— 587

Մուրառ

- Մահդասի Հայր Թումա գրչի, 1391, 1393 թթ. Վան— 588, 604
- Տանուտեր, 1395 թ. Խիզան— 611
- Ազգ. ստ. Վարդանի, ԺԴ դար— 643
- Մուրվար— Հայր ստ. Մարխաթունի, 1338 թ. Խարաթուշ գղ.— 304
- Մոջան (Մբջան)
 - Կին ավագաններից սպանված ստ. Կիրակոսի, 1397 թ. Հիզան— 618
 - Ստ. ԺԴ դար— 642
- Մուրիմիլի— Կին թղթի շնորհող պրն. Ումէտի, 1400 թ. Հիզան— 631
- Մուրան— Եղր. ստ. Նիկալի, 1373 թ.— 508

Ն

- Յալի (իմա՝ Ալի)— Խոճայ, 1355 թ. պաշարեց Երզնկան— 411
- Յակոբ (Ակոբ, Յակոբոս, Յակովբ)
 - Ա. Կլայեցի, կաթողիկոս Հայոց (1268—1286 թթ.)— 17
 - Առաջնորդ Իտալիայի Փերուժ բազմաթիւ սր. Մատթիոս Բառնարասի վանքի 1301 թ.— 3
 - ԲՀՆՂ Փերուժ բազմաթիւ, 1301 թ.— 3
 - Եղր. և գործակից Ստեփանոս գրչի, 1303 թ. Արճէշ— 20
 - Գրիչ, 1304 թ. Նախիջեան— 23, 25
 - Եղր. ստ. Մարտիրոսի, 1304 թ. Տփլիս— 28
 - Միայնակյաց, 1304 թ. 28
 - Ուսուցիչ Սիմէոն գրչի, 1305 թ. Բերդակ գղ.— 33
 - Հգեր եղր. ստ. Ստեփաննոսի, 1305 թ.— 37
 - Եղր. Յովսիան գրչի, 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43
 - Մուղտսի, արդյունարար, 1307 թ. Կիլիկիա— 52
 - Մեծպարոնեայ, կազմող, 1309, 1312 թ. Կիլիկիա— 59, 88
 - Ստ. 1311 թ.— 77
 - Կազմող, 1311 թ.— 77
 - Կիլիկեցի, գրիչ, 1311 թ.— 79, 80
 - Եղբորորդի Մեր գրչի, 1311 թ.— 80
 - Ոմն բՀՆՂ, մՀ. 1312 թ.— 90
 - Սպասավոր Կոստանդին եպս. Պեհեսնցու, 1314 թ.— 106
 - Ոմն Սարկավագ, 1314 թ. Անարզաբա— 110

Ցույց

- Եղր. Արրահամ գրչի, 1315 թ. Լիմ կղզի— 114
- Եղր. ոտ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս— 377
- Օղեսոյ կազմելուն, 1317 թ. Կլաձոր— 127
- Հոգի որդի Ներսէս վաճառականի, 1317 թ.— 129
- Ուսուցիչ Վարդան դրչի, 1317 թ. Խոռէ-նանց գղ.— 133
- Գրիչ, 1318 թ. Վարագ— 138
- Գրիչ, 1318 թ. Բերկրի— 144
- Փակակալ Աստասլատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- Գրիչ, 1319 թ.— 156, 157
- Աղգ. Սեբաստիայի եպս. Ստեփանոսի, 1320 թ.— 163
- Հայր Պարսամի, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164
- Գրիչ, 1321 թ. Աւրեկայ գվս. Թաոցու վնք— 172
- Գրիչ, 1322 թ. Վահրաւայ դղ.— 176
- Արեւելիցի, ստ. 1322 թ. Երուսղեմ— 178, 179
- Եղորորդի ստ. Տէրտիրի, 1323 թ. Գում-րայթ դղ.— 184
- Հայր Սիմէոն գրչի, 1325 թ. Գալու անա-պատ— 198
- Բ. Տարսոնացի, կաթողիկոս Հայոց, հիշա-տակվում է 1327—1339 և 1357 թթ. (ա-թոռակալել է 1327—1341, 1355—1359 թթ.)— 202, 203, 208, 209—211, 214, 216, 218—220, 224, 225, 227, 229, 234, 238, 240, 243—245, 247, 248, 251, 253, 257, 270, 272, 273, 277, 279, 281, 290, 291, 296, 304, 314, 315, 320, 321, 425, 431
- Վրդ. Կրակցի, 1328 թ. Գերմաղբյուր վնք— 209, 210
- Քոնեցի, Քոսայի Հայ ունիթոններից, ունի թարգմանական և ինքնուրույն գործեր, հիշատակված է 1329—1345 թթ.— 216, 297, 318, 338, 343
- Օրինակի շնորհող, 1330 թ. Արտագ— 227
- Նահատակված գրիչ, 1330-ից առաջ— 228
- Հայր Վարդան եպսի, մհ. 1330 թ. Արգե-լան վնք— 235
- Թոս ստ. Հիթումի, 1331-ից հետո— 236
- Հնկեր Աստուածատուր գրչի, 1331 թ.— 238

Ցույց

- Առաջնորդ Փերուժ բաղաթի հայկ. վանքի, 1331 թ.— 239
- Հոգի եղբ. Կոստանդին գրչի, 1331 թ. Մուլեռ գղյակ— 242
- Գրիչ 1332 թ. Եկեղեցաց գվո. Դեղնառ գղ.— 250
- Ստ. 1333 թ. Վան— 259
- Հորեղբայր Կոստանդին Բհնի, 1335 թ. Փոս անապատ— 279
- Խառատ, 1336 թ. Գողթն— 282
- Նկարիչ, 1336 թ. Գալու անապատ— 290
- Որդի արքայի թղթագիր Վասիլի, 1337 թ.— 296
- Հայր Միս. Անեցի գրչի, մհ. 1338 թ. Սուլ-թանիա— 310
- Հայր Խորին Գրող Դաւթի, 1341 թ. Սիս— 355
- Ֆրա, գրիչ, 1348, 1375 թթ. Կաֆա— 371, 517
- Սպասավոր Յոհաննէս գրչի, 1348 թ.— 373
- Որդի ստ. Հայրապետի, 1351 թ. Եկե-ղեցաց գվո— 389, 390
- Կրոնավոր ի կարգին սբ. Բասիլիոսի, ստ. 1351 թ. Հոռմ— 390
- Հայր ստ. Բարսէղի, 1351 թ. Մերտին— 391
- Գրիչ, 1351 թ. Երզնկա— 392
- Վրդ. Ասպիսընկցի, ստ. 1354-ից հետո— 406
- Գրիչ, 1355 թ.— 414
- Մբն Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի, 1356 թ.— 421
- Աղգ. Անտոն գրչի, 1357, 1359 թթ. Կաֆա— 429, 444
- Աղգ. ստ. Հեթումի, 1357 թ. Մակաղ-բյուր— 430
- Գրիչ, 1358 թ.— 437, 438
- Քեռի Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 438
- Պապ Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 438
- Ոսկերիչ, կնքահայր Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 439
- Աղգ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Շուր-թաթ— 443
- Հորեղբայր Զաքարէ գրչի, 1361 թ.— 450
- Հայր Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Որդի Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Վաճառական, եղբ. Յովհ. Սեբաստացու, 1362, 1363 թթ. Սուրխաթ— 456, 460
- Առաջնորդ Մերտինի Թվին վանքի, 1362, 1377 թ. թ.— 457, 523

Ֆակտոր

- Եզր. Մաղաբիա դպրի, 1368 թ. Կաֆա— 488
 - Տիսալար, 1369 թ. Մոկաջ Երկիր, Մպատ վեր— 490
 - Տիսալար, սպասավոր Յովհաննէս-Ալի-նախ Լապս. գրչի և ծաղկողի, 1370 թ.— 491
 - Բղթ. կղզ. 1371 թ. Սիւնիք— 497, 501
 - Օղնող, 1371 թ.— 502
 - Եզր. Վարդան Բարձրթցի գրչի, 1372 թ. Երուսաղէմ— 504
 - Սա. 1373 թ.— 511
 - Հայր սո. Թովմայի, 1375 թ. Ագուլիս— 516
 - Օրինակի շնորհող, 1375 թ. Ագուլիս— 516
 - Օգնող, 1375 թ.— 519
 - Հգեր Եզր. Յոհաննէս գրչի, 1382 թ. Ոստան— 541
 - Որդի օգնող Ստեփաննոսի, 1382 թ.— 543
 - Դրիւ, յհ. 1384-ից առաջ— 552
 - Հոշաօնցի, գրիւ, 1386-ից առաջ— 555
 - Դրիւ, 1386 թ. Երնշակ— 558, 559
 - Եզր. գրչի, 1388 թ. Սպասկերոս գվռ.— 573
 - Ղրիմեցի գրիւ, 1399 թ. Եկեղեցաց գվռ, Կապուսի վեր— 580
 - Վրգ, 1392 թ. Աղթամար— 597
 - Դրիւ, 1393 թ.— 603
 - Վանահայր, 1396 թ. Ախալցիխ— 614
 - Եղբորորդի սո. Վարդանի, 1397 թ. Երզնկա— 620
 - Բղթ. կղզ. 1398 թ. Ախրակի գվռ— 622
 - Բղթ. կղզ. 1400 թ. Սուխարայ վեր— 629
 - Ազդ. սո. Յովհաննէսի, ԺԴ դար, Ոստան— 153
 - Հայր ոս. Յովհաննէսի, ԺԴ դար, Ոստան— 153
 - Թոռ սո. Յովհաննէսի, ԺԴ դար, Ոստան— 153
 - Եզր. սո. Պետրոս Եպսի, ԺԴ դար— 640
 - Եզր. սո. Յովհաննէսի, ԺԴ դար— 658
- Ֆակտորջան**— Եզր. սո. Մարգարէի, 1359 թ. Սուրխաթ— 443
- Ֆախիայնա** պլլ— Իշխող Երզնկայի, 1355 թ.— 411

Ֆետու

- Փիլիսոփա, օրինակի շնորհող, 1394 թ. Սիս— 607

— Ֆրա, գրիւ, ԺԴ դար— 648

Ֆովակիւմ— Ըսայիս, Եղբորորդի սո. Բաղէոսի, 1381 թ. Ղրիմ բղթ— 538

Յովստափ

— Առաջնորդ Վարագի, 1318 թ.— 138

— Սո. 1322 թ.— 181

— Հայր օրինակի շնորհող Յովհաննէսի, 1347 թ. Սուրխաթ— 362

— Որդի սո. Աւետիսի, 1365 թ.— 471

Յովել— Նտուրանց, որդի Յովանիսի, 1383 թ. Ղրիմ— 547

Յովհաննէս (Գրված է Յովհաննէս, Յովանէս, Յոհաննէս, Յոհաննէս, Յովհան, Յոհան, Ոհան և այլ ձևերով)

— Ոսկեբերան— 351, 362, 429

— Արքայազնայր, յհ. 1280 թ., զաղալար օրինակի գրիւ— 200, 210

— Որդի ոս. Մանուկէի, 1297 թ. Կիլիկիա— 294

— Առաջնորդ Լիմ անապատի, 1301—1315 թթ.— 1, 41, 63, 114

— Գրիւ, 1301 թ. Բերկրի— 2

— Գործավոր Փերոս թագաւորի հայկ. Եկեղեցու, 1301 թ.— 3

— Արքեպս Արարատեան նահանգի (աթոռանիստն է Բջին), 1302 թ.— 5

— Երզնկացի— Մործորեցի, գրիւ և թարգմանիւ, 1302, 1303, 1306, 1309, 1314, 1316, 1318, 1321 թթ.— 6, 18, 44, 61, 111, 125, 146, 173, 649

— Օրբել, արքեպս. Սիւնեաց, որդի Լիպարիտ Օրբելտնի, հիշատակված է 1302—1327 թթ.— 7—9, 12, 14, 42, 67, 117, 157, 166, 167, 176, 183, 262, 377

— Մքն Բեղկեանաց վանքի, 1302 թ.— 7

— Բարունի կամ վարդապետ, 1303—1315 թթ.— 15, 16, 21, 26, 44, 82, 83, 92, 116

— Հայր Յակովբ գրչի, 1304 թ. Նախիչեվան— 23

— Գրիւ, 1304 թ. Աւանս գղ.— 26

— Առաջնորդ Վարագի, 1304 թ.— 26

— Եզր. Սարգիս գրչի, 1304 թ.— 27

— Հայր սո. Սիմէոն Բերդակցու, 1305 թ.— 33

— Կազմող, 1305 թ. Խորին անապատ— 34

— Գրիւ, 1305 թ. Բերդակ վեր— 34, 35

— Սո. 1305 թ.— 35

— Նվիրատու, 1305 թ. Վարագ— 36

— Առաջնորդ Տարօնի սր. Կարապետի վանքի, 1305, 1315 թթ.— 38, 118

Յովհաննէս

- Ազգ. Յովսիան գրչի, 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43
- Առաջնորդ Բերկրիի, 1307 թ.— 48
- Եղր. Լեոն ղրչի, 1307 թ. Կիլիկիա— 52
- Հայր և ուսուցիչ Գրիգոր գրչի, 1308 թ. Սիս— 56
- Գրիչ. կազմող և ստացող, 1308, 1350 թթ. Աւանց գղ.— 56, 57, 384
- Գրիչ, 1309 թ.— 60
- Գրիչ, 1309 թ. Կիլիկիա— 63
- Եղր. ստ. Վարդանի, 1311 թ. Կիլիկիա— 76
- Կարմիրվանցի, լեռի Կոստանդին եպս. Պեհանցու, 1311, 1314 թթ.— 77, 106, 107
- Եղր. Յակոբ կազմողի, 1311 թ. Կիլի— կիտ— 77
- Արքեպս. Տարսոնի, 1311 թ.— 78
- Ստ. 1311 թ.— 79
- Գրիչ, 1311 թ.— 82
- Հգեր եղբ. Դանիւլ գրչի, 1312 թ. Աղ— Թամար— 86
- Եղր. Ներսէս գրչի, 1312, 1329 թթ. Փոս— անապատ— 88, 222
- Առաջնորդ Արքակաղնու, 1312 թ.— 88
- Գրիչ, 1313 թ. Շիկրակ գղ.— 94
- Ստ. 1313 թ. Այրիձոր— 95
- Հայր ստ. 1314 թ. Թէոդուպոլիս— 101
- Գրիչ, 1314, 1325 թթ. Սկևռա— 108, 197
- Փակակալ Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 108, 109
- Ածպան Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Կապլնցի, մրն Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Եղր. Նիկաւայոս գրչի, 1314 թ. Անար— զարու— 109
- Եպս. Անարզաբայի, 1314 թ.— 110
- Գրիչ, 1314 թ.— 111
- Մաճակալ, 1315 թ.— Արտազ— 116
- Գրիչ, 1316 թ. Դոնեկանք գղ.— 121
- Մրն Արտաղի սբ. Թադևոսի վանքի— 116
- Ստ. 1316 թ. Հազարակն գղ.— 122
- Հայր ստ. Կոստանդինի, 1316 թ. Կիպ— րոս— 123
- Մրն Արճեշի Արշրոյ վանքի, 1317 թ.— 130
- Եղբորորդի Կիրակոս գրչի, 1317 թ. Գլա— ձոր— 127
- Գրիչ, 1317, 1338 թթ. Արծկե— 131, 314

Յովհաննէս

- Պղտիկ երեց, 1317 թ. Աւան գղ.— 132, 133
- Ուսուցիչ Վարդան գրչի, 1317 թ. Խոռի— նանց գղ.— 133
- Ստ. 1317 թ. Կրակա գղբղբ— 134
- Մտերիմ ստ. Յովհաննէս Կրակցու, 1317 թ.— 134
- Օրինակի շնորհող, 1317 թ. Կրակա գղ— բղբ— 134
- Քեոորդի ստ. Յովհաննէս Կրակցու, 1317 թ.— 134
- Գրիչ, 1317 թ. Կիպրոս, Մաղուսա բղբ— 135
- Որդի Եղվարդի տեր Աղիզպէկի, 1318 թ.— 142
- Հայր ստ. Սիմէոնի, 1318 թ. Աստապատ— 148
- Ազգ. Եփրեմ գրչի, 1318 թ. Գլաձոր— 147, 148
- Օգնող, 1318 թ. Գլաձոր— 147, 148
- Երեք համանուն միաբաններ (Յովհաննէս, Յոհաննէս, Յոհան) Աստապատի սբ. Նա— խավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- Հայր ստ. Մխիթարի, 1318 թ.— 151
- Գրիչ, 1318, 1319 թթ. Ուտնկար վնք— 152, 153
- Ազգ. ստ. Կարապետի, 1319 թ. Աղթա— մար— 155
- Գրիչ, 1319 թ. Գեղարբունիք, Խորվազետ գղ.— 157
- Գրիչ, 1319 թ.— 159
- Թղթ. կիլ. 1319 թ. Փոս անապատ— 160
- Մրն Սեբաստիայի սբ. Նշան վանքի, 1320 թ.— 163
- Գրիչ, 1320 թ. Տարօն— 164
- Բաբունի, գործակից Մխիթար Սասնեցու, 1321 թ.— 168
- Գրիչ, 1321 թ. Ապահունեաց երկիր, Ար— սէ գղ.— 171
- Որդի Ատոմի, 1321 թ. Արսե գղ.— 171
- Կազմող, 1321 թ.— 172
- Հայր ստ. Տիրանունի, 1322 թ. Վահրա— ւայ գղ.— 176
- Եղբորորդի ստ. Տիրանունի, 1322 թ. Վահ— րաւ գղ.— 177
- Գրիչ, 1322 թ. Մաշկետր վնք— 177
- Երեք համանուն միաբաններ Կամրիկ վանքի, 1322 թ.— 178
- Սկեռացի, ուսուցիչ Ստեփաննոս գրչի, 1322 թ. Կամրիկ վնք— 178

Ցուցանակ

- Որդի Յովսափի, 1322, 1347 թթ. Սուր-
խաթ— 181, 362
- Հայր ստ. Պաղոսի, 1323 թ.— 185
- Ստ. 1323 թ. Ակներ— 186
- Մրն Ակների, 1323* թ.— 187
- Սրբազրող, 1324 թ. Ակներ— 190
- Գրական, ստ. 1325 թ. Գալու անապատ—
198
- Նղբ. ոտ. Մխիթարի, 1325 թ.— 200
- Գրիչ, 1325 թ.— 201
- Գրիչ, 1327, 1331, 1337 թթ. Բզնունեաց
գվռ, Աղեթ գղ.— 202, 234, 296
- Գրիչ, 1327 թ. Կիլիկիա— 203
- Հայր Աստուածատուր գրչի, 1327 թ.
Վասպուրական— 205
- Լեկեր Աստուածատուր գրչի, 1327, 1331
թ. Վասպուրական— 205, 238
- Գրիչ, 1327 թ. Մելիտինէ— 206
- Նպս. Մելիտինէի, ստ. 1327 թ.— 206
- Բարունի, ստ. 1328 թ. Ի թաղս Դուգու-
ղի— 210
- Երկու համանուն միաբաններ սբ. Ստե-
փանոս Ուլենցու վանքի, 1328 թ.— 211
- Գրիչ, 1328 թ.— 213
- ԻՔ. պապ Հռոմի, 1329, 1332 թթ.— 216,
245
- Քոնեցի, հայ ունիթոների ղեկավար,
Քոնայի գոմիսիկյան միաբանության հիմ-
նադիր ու վանահայր. հիշատակված է
1329—1345 թթ.— 217, 317, 318, 338,
343, 344
- Նղբ. Թորոս գրչի, 1329 թ. Կրակա գղ-
թը— 220
- Երկու համանուն միաբաններ Ակների,
1329 թ.— 220*
- Նղբ. թղթ. կղղ. Մարտիրոսի, 1329 թ. Ակ-
ների— 220*
- Կարևոր, գրիչ, ծաղկող և կազմող, 1329
թ.— 222, 223
- Ոմն, 1329 թ.— 223
- Գրիչ, 1330 թ.— 224
- Որդի Ցովհաննէս գրչի, 1330 թ.— 224
- Մրն Զղաւնայ վանքի, 1330 թ.— 225
- Որդի ստ. Կոստանդի, 1330 թ. Լանկշեն
գղ.— 226
- Օրինակի շնորհող, 1330 թ. Արտազ— 227
- Քհնյ, 1330 թ. Արտազ— 227
- Ստ. 1330 թ.— 229
- Հայր ստ. Սարգսի, 1331 թ. Աղեթ գղ.—
233

Ցուցանակ

- Նղբ. Մկրտիչ գրչի, 1331 թ. Զերմառուաց
վնք— 233
- Գրիչ, 1331 թ. Արգելան վնք— 235
- Ստ. 1331 թ. Փորր Ուռս— 238
- Ստ. 1331 թ. Աագ անապատ— 242
- Ընկեր Կոստանդին գրչի, 1331 թ. Մոլեոն
գղյակ— 242
- Մուս. ընկեր Կոստանդին գրչի, 1331 թ.
Մոլեոն գղյակ— 242
- Նղբ. Կարապետ գրչի, 1331 թ. Երուսա-
ղեմ— 244
- Հղեր եղբ. Ներսէս վրդ. Կոոեցու, 1332 թ.
Գլաձոր— 246
- Դրամով օգնող Ներսէս վրդ. Կոոեցուն,
1332 թ., Խանտկահ գղ.— 246
- Օրինակի շնորհող, 1332 թ. Գլաձոր—
247
- Հայր ոտ. Մխիթարի և Սիմէոնի, 1332
թ.— 248
- Որդի ստ. Ղազարի, 1332 թ. Դեղնբար
գղ.— 250
- Սրբազրող, 1332 թ. Անդրունին բերդ—
251
- Պրն. ստ. 1332 թ.— 253, 254
- Գրիչ, 1332 թ.— 254
- Գրիչ, 1333 թ.— 256
- Որդի ստ. Դաթի, 1333 թ.— 256
- Հղեր հայր Հայրապետ գրչի, 1333 թ.
մերձ Ի Սեբաստիա— 257
- Հայր Խաչատուր գրչի, 1333 թ. Լիմ կղզ-
յի— 260
- Նղբորորդի Սիմեոն մեթոքոպոլիտ Սարգ-
սի, 1334 թ.— 262
- Նղբորորդի և աշակերտ Կիրակոս վրդ.
Ագրկցու, 1334 թ. Երզնկա— 263, 264
- Ստ. 1334 թ. Թավրեմ— 264
- Օգնող, 1334 թ. Կաֆա— 265
- Ստ. 1334 թ. Կաֆա— 266
- Որդի Անպէտ ոսկերչի, 1334 թ. Կիլի-
կիա— 267
- Առաջնորդ Երուսաղեմի, 1335 թ.— 273
- (Անունը գրված է «Հանէս» ձևով), աղգ.
Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսա-
ղեմ— 274
- Քհնյ, Կրակցի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274
- Աղգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Ե-
րուսաղեմ— 274
- Կրակցի, եղբ. Թորոսի, 1335 թ. Երուսա-
ղեմ— 274
- Տարբերունի, հեղինակ «Ընդդեմ երկա-

Յավճաճէս

- քնակաց. աշխատութեան, 1335 թ. Թավ-
րեժ— 278
- Քհնյ Կողկերտ գյուղի, 1335 թ.— 278
- Որդի Յակոբի, 1335 թ. Փոս անապատ—
279
- Պրն. ստ. 1335 թ.— 280
- Քեռի ստ. Մարկոսի, 1336 թ. Հիդան
բղբ— 289
- Գրիշ, 1336 թ. Հիդան բղբ— 289, 290
- Գրիշ, 1336, 1339, 1354 թթ. Երուսա-
ղեմ— 291, 322, 410
- Հոռոմիայեցի, գրիշ, 1338 թ. Հաղ-
րատ— 301
- Գրիշ, որդի Հյուան Մարտիրոսի, 1338 թ.
Երզնկա—Ճլիմոն— 304
- Նպս. գրիշ և Ժաղկող, 1338 թ. Երզնկա—
Ճլիմոն— 305
- Մրն Ճլիմոնի վանքի, 1338 թ.— 305
- Քհնյ Երզնկայի Խարաթուշ գյուղի, 1338
թ.— 305
- Օգնող Մելքսեզեկ գրիշ, 1338 թ.— 306
- Փակակալ Սուլթանիայի եկեղեցու, 1338
թ.— 310
- Որդի Առաքել Մոկացի գրիշ, 1338 թ.—
313
- Հորեղբայր Առաքել Մոկացի գրիշ, 1338
թ.— 313
- Առաջնորդ Արծկեի վանքի, 1338 թ.—
314
- Դրամով օգնող ստ. Աբրահամի, 1338
թ.— 316
- Առաջնորդ Տարօնի Ղազարու վանքի, 1339
թ.— 321
- Կրոնավոր, 1340 թ. Ղրիմ— 326
- Վրգ. ստ. 1342 թ.— 332
- Ստ. 1342 թ.— 332
- Փիլիսոփա, ուսուցիչ Ներսէս գրիշ, 1343
թ.— 334
- Գրիշ, աշակետ Դաւիթ (մհ. 1343 թ.) րա-
բունապետի— 335
- Գրիշ, 1343 թ.— 336, 337
- Վաղամեռիկ (մհ. 1344 թ.) որդի Նատեր
գրիշ. հիշատակված է 1344, 1346, 1347,
1381, 1398 թթ.— 339, 348, 358, 538,
623
- Հանգուցյալ եղբ. ստ. Մկրտիչ Բարերթ-
ցու, 1344 թ. Կաֆա— 341
- Պրն. ստ. 1344 թ.— 342
- Որդի Կարապետ գրիշ, 1344 թ.— 342
- Հայր ստ. Նորոգեսի, 1345 թ. Թավրեժ—
344

Յավճաճէս

- Հայր Ներսէս գրիշ, 1345 թ. Թավրեժ—
345
- Քաւշայկերանցի, 1345 թ.— 345
- Նաղաշ, կազմող և նորոգող, 1346 թ.
Բաբերդ— 346
- Սեբաստացի, աթոռակալ Ղրիմի առաջնոր-
դի (արքեպիսկոպոսի Հիսիսական կող-
մանց), հետորդ. հիշատակված է 1346—
1384 թթ.— 348, 349, 358, 370, 380,
381, 385, 401, 410, 421, 429, 456, 460,
461, 485—487, 490, 494, 496, 504, 514,
518, 524, 538, 548
- Որդի ստ. Հայրապետ Միլիվանեացու,
1346 թ.— 350
- Դանիւձագ, եղբ. Մկրտիչ գրիշ, 1347 թ.
Սիս— 354
- (Հանէս), Զագուկ, օգնող, 1347 թ. Սիս—
354
- Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 363
- Կտավգործ, ստ. 1347-ից հետո, Սուր-
խաթ— 366
- Որդի ստ. Պաւլոսի, 1348 թ. Սուրխաթ—
370
- Առաջնորդ Կաֆայի սբ. Նիկողայոսի ու-
նիթոռական վանքի, 1348 թ.— 371
- Գրիշ, 1348 թ.— 373
- Որոտնեցի, մեծ րաբունապետ ու մատե-
նագիր, որդի Որոտանի իշխեցող Իւանէ
իշխան Օրբելյանի. հիշատակված է 1349—
1391 թթ. (մեռել է 1386-ին)— 375,
430, 433, 434, 497, 498, 501, 507, 508,
520, 530, 541, 544, 553, 555—558, 560,
564, 565, 591, 617
- Ոմն, 1349 թ. Հերմոնի վնբ— 378
- Գրիշ, 1349 թ.— 379
- Նախնի Ստեփաննոս գրիշ, 1350 թ. Մո-
կաց Սարի սբ. Գէորգի վնբ— 382
- Եղբ. Ստեփաննոս գրիշ, 1350-ից հետո
վաճառեց եղբոր ձեռագիր Նարեկը, Մո-
կաց աշխարհ— 383
- Հանգուցյալ ընկեր Ստեփաննոս գրիշ,
1350 թ. Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի վնբ—
383
- Եղբ. ստ. Մկրտիչ, 1350-ից հետո— 384
- Ստ. 1351 թ. Կիլիկիա— 389
- Որդի ստ. Յոհանի, 1351 թ.— 389
- Եղբ. Ստեփաննոս գրիշ, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 398
- Եղբ. ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 398, 401

Յովնանեցի

- Նախնի ստ. Յովհաննեսի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 400
- Եղբ. ստ. Յովհաննեսի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 400
- Ստ. որդի Վարդանի, 1352, 1358 թթ.
Սուրխաթ— 400, 434, 435
- Ազգ. Ղրիմի սր. Աւսենտի վանքի առաջ-
նորդ Յուսէկի, 1352 թ.— 402
- Հորեղբայր ստ. Յուսէկ արեգայի, 1366
թ.— 476
- Համանուն երկու վարդապետներ, որոնց
պատվերով Կիրակոսը գրեց իր «Մեկնու-
թիւն Եւագրի» աշխատութիւնը, 1354 թ.—
407
- Բարունապետ, 1355 թ. Երզնկա— 411
- Գրիշ, 1355 թ.— 411, 412
- Մանկտավագ, հօգեր հայր սա. Ասլանի,
1329 թ. Օրտուքաղար— 217
- Նահատակված հայր Խոսրով գրչի, 1356
թ. Սուրխաթ— 418
- Ոմն քհնյ, 1356 թ. Ղրիմ քղբ— 419
- Երեք համանուն ազգականներ, ստ. Կա-
րապետի, 1356 թ. Ղրիմ քղբ— 419
- Օրինակի շնորհող, 1356 թ. Ղրիմ քղբ—
420
- Պրն. բնակիչ Ղրիմի սր. Գեորգի վանքի
գլուղի, 1356 թ.— 421
- Բնակիչ Ղրիմի սր. Գեորգի վանքի գլու-
ղի, 1356 թ.— 421
- Երկրագործ Ղրիմի սր. Գեորգի վանքի,
թ.— 421
- Մրն Ղրիմի սր. Գեորգի վանքի, 1356
թ.— 421
- Հայր ստ. Տիրատուր պատանյակի, 1356
թ.— 422
- Գրիշ, 1356 թ.— 422
- Երեք համանուն միբաններ. սր. Գեորգ
Ջորավարի, 1357 թ.— 425
- Եղբ. ստ. Խնդու Մահգասու, 1357 թ.—
425
- Եղբորորդի ստ. Խնդու Մահգասու, 1357
թ.— 425
- Ազգ. ստ. Հեթումի, 1357 թ. Մակագ-
բուր գղ.— 430
- Ոմն, 1358 թ. Աւրեգանց գղ.— 434
- Երեք համանուն ազգականներ (Յովան-
նէս, Յոհան, Յովանէս), 1358 թ. Սուր-
խաթ— 434, 435
- Քեռի ծակոր գրչի, 1358 թ.— 438
- Ամուսին ստ. Թանկխաթունի, 1358 թ.—
440

Յովնանեցի

- Վրդ. սա. 1359 թ.— 442
- Գրիշ, 1359 թ.— 442
- Առաջնորդ Ղրիմի սր. Գրիգորի վանքի,
1359, 1390 թթ.— 442, 585
- Ազգ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուր-
խաթ— 443
- Հայր Պետրոս գրչի, 1360 թ.— 446
- Եպս. 1360 թ.— 448
- Ազգ. ստ. Ստեփաննոսի, 1360 թ.— 448
- Եղբ. Ջաքարէ գրչի և թղթ. կկղ. 1361—
1390 թթ., Աղթամար— 450, 554, 580,
584
- Հայր ստ. Ջաքարէ Արճիշեցու, 1361 թ.
Կաֆա— 452
- Ազգ. Մարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Գրիշ, 1363, 1400 թթ. Գամաղիկի վանք,
մերձ ի Խիզան— 458, 630, 631
- Բարունապետ. հիշատակված է 1363—
1400 թթ. Խիզանում և այլ վայրերում—
458, 459, 488, 559, 573, 574, 630, 631,
658
- Գրիշ, 1363 թ. Ղրիմ քղբ.— 461, 462
- Որդի ստ. Մարգիսի, 1365 թ. Ղրիմ քղբ—
467
- Որինակի շնորհող, 1365 թ.— 471
- Ստ. 1365 թ.— 472
- Հօգեր եղբ. Ատոմ գրչի, 1366 թ.— 474
- Եղբ. Ատոմ գրչի, 1366 թ.— 474
- Ստ. 1367 թ. Խիզան— 479
- Ոմն կրօնավոր, 1367 թ. Երուսաղեմ—
479
- Երեք համանուն կրօնավորներ. Մովսե-
Սարի սր. Գեորգի վանքում, 1367 թ.—
480
- Առաջնորդ Մովսե Սարի սր. Գեորգի
վանքի, 1367 թ.— 480
- Ստ. 1367 թ. Փթառիճ գղ.— 481
- Ազգ. ստ. պրն. Տիբացուի, 1367 թ.—
482
- Եպս. Անոյ վիճակի, 1368 թ.— 484, 485
- Որդի Յոհաննէս-Ալիեախ եպս. Ժաղկողին
օգնող Թադէոսի, 1370 թ.— 491
- Ստ. 1370 թ.— 492
- Հօգեր եղբ. Սիմէոն գրչի, 1370 թ.— 492
- Որդի Սիմէոն գրչի, 1370 թ.— 493
- Հօգեր որդի Սիմէոն գրչի, 1370 թ.— 493
- Վրդ. ստ. 1370-ից հետո— 493
- Որդի ստ. Յովհաննէս վարդապետին օգ-
նող Սիմնի, 1370-ից հետո— 493
- Որդի Մարգիս քհնյի, մհ. 1370 թ.— 493
- Որդի Մկրտիչ գրչի, 1371 թ.— 498

Յովհաննէս

- Որդի Աւետիսի, թոռ նշանավոր գրիչ Նստերի, 1371 թ. Ղրիմ— 500
- Հորհրաւր ստ. Երրանոսի, 1371 թ. Ղրիմ— 500
- Աղբ. ուռ. Թաղևոսի, 1371 թ.— 501
- Ստ. 1371 թ. Սիւնիք— 501
- Արքեպս. Մելիտինի, 1372 թ.— 506
- Եղբ. Թորոս գրիչի, 1373 թ. Ամիթ— 511
- Հայր Մարկոս գրիչի, 1374, 1391 թթ. Սուրիաթ— 513, 596
- Ոգնող Մարկոս գրիչի, 1374 թ. Սուրիաթ— 514
- Վրդ. ստ. 1374 թ.— 514
- Փիլիսոփա, օրինակի շնորհող, 1375 թ. Ազուլիս— 516
- Ուսուցիչ Վարդան գրիչի, 1375 թ. Ազուլիս— 517
- Աղբ. ստ. Ենոֆոր տիկնոջ, 1375 թ. Սուրիաթ— 518
- Ստ. 1377-ից առաջ— 522
- Հայր Ներսէս գրիչի, 1377 թ. Թավրեմ— 523
- Որդի ստ. Հասանի, 1377 թ. Մերտին— 523
- Ստ. 1377 թ. Թավրեմ— 523
- Որդի Աւետիս գրիչի, թոռ նշանավոր գրիչ Նատերի, 1377 թ. Ղրիմ քղբ— 524
- Գրիչ և կաղմող, 1378 թ. Տարօն— 525
- Բարունի, հանգուցյալ հորեղբայր ստ. և նորագող Պօղոսի, 1378 թ. Տարօն— 525
- Հանգուցյալ եղբ. ստ. և նորագող Պօղոսի, 1378 թ. Տարօն— 525
- Եղբ. ստ. Թումայ եպսի, 1378, 1385 թթ. Աղթամար— 527, 554
- Գրիչ, 1378 թ.— 528
- Արքեպիսկոպոս Հոսանց աշխարհի և Վլախաց, 1379 թ.— 529
- Հայր ստ. Թումայի, 1379 թ. Ապրակունեաց գղ.— 532
- Ագ. Մոկաց սբ. Կանաց վանքի առաջնորդ Տիրացուի, 1380 թ.— 534
- Ուսումնական գրիչ, 1380 թ. Խախտեաց գվռ, Խախտ վնք— 535
- Աղբ. ստ. Թաղևոսի, 1381 թ. Ղրիմ քղբ— 538
- Ոմն կրօնավար, 1381 թ.— 539
- Փիլիսոփա, որդի Աստուածատուրի, ստ. և վաճառող, 1381, 1395 թթ. Վարա՞գ— 539, 612
- Գրիչ, 1381 թ.— 539
- Օրինակի շնորհող, 1381 թ.— 540

Յովհաննէս

- Հգեր հայր օրինակի շնորհող Յովհաննէսի, 1381 թ.— 540
- Որդի ստ. Ստեփաննոսի, 1381 թ.— 540
- Գրիչ, 1382 թ. հանգեպ Ոստան քաղաքի— 541
- Օրինակի շնորհող, 1382 թ. Ոստան— 541
- Վրդ. Մեծոփեցի, 1383, 1394 թթ. Հերմոնի վնք— 544, 608
- Որդի Մեհրաղի, գերութ. աղատող, 1353 թ. Ղրիմ— 545
- Հայր Սարգիս վրդ. գրիչի, 1383 թ. Մակու— 545
- Տանուտնր, 1383 թ. Կամախ գղ.— 546
- Նորընծա, 1383 թ. Կամախ գղ.— 546
- Որդի Սարգիս Նատերանց քհնյի, 1383 թ. Ղրիմ— 547
- Գրիչ, 1384 թ. Կաֆա— 548
- Եղբ. ստ. Մարտիրոսի, 1384 թ. Կաֆա— 548
- Տոմարադիւտ, խմբագրեց Սարգիս փիլիսոփայի տոմարական երկը, 1384 թ.— 550, 551
- Աղբ. ստ. Կարապետի, 1384 թ.— 552
- Հորեղբայր ստ. Թումայ եպսի. 1385, 1388 թթ. Աղթամար— 554, 576
- Կաղմող, 1386 թ. Երնշակ— 559
- Հորեղբայր Յակոբ գրիչի, 1386 թ. Երնշակ— 559
- Մահգասի, ստ. 1386 թ. Արթուրիս քղբ— 562
- Գրիչ, 1386, 1399 թթ. Երնշանց գղ.— 564, 624
- Գրիչ, 1386 թ. Վան— 566
- Որդի ստ. Յովհաննէսի, 1387 թ.— 572
- Հայր ստ. Յովհաննէսի և Պետրոսի, 1387 թ.— 572
- Պապ գրիչի, 1388 թ. Սպատկերտ գվռ— 573
- Աշակերտ Յովհաննէս և Կիրակոս րաբունապետերի, 1388 թ.— 574
- Ստ. 1388 թ. Ղրիմ— 575, 576
- Փեսա ստ. Ստեփաննոսի, 1389 թ. Աղթամար— 579
- Ոմն, 1389, Աղթամար— 580
- Փիլիսոփա, 1389 թ. Կաւաչ գղ.— 580
- Ոմն արեղա, 1389 թ. Կապոսի վնք— 580
- Որդի ստ. Սահակի, 1389 թ.— 581
- Մքն Աղթամարի, 1390 թ.— 582
- Ալլ մքն Աղթամարի, 1390 թ.— 582

Յովհաննէս

- Առաջնորդ Ապաղվանքի, 1390 թ.— 583
- Հայր Ապաղվանքի առաջնորդ Յոհաննէսի, 1390 թ.— 583
- Փիլիսոփա Բհնյ, մհ. 1390 թ. Աղթամար— 584
- Երկու համանուն վարդապետներ, 1396 թ. Աղթամար— 584
- Բղթ. կկղ. 1390 թ. Աղթամար— 584
- Որդի ստ. Հոպիլ իրիցկնոյ, 1390 թ. Երուսաղեմ— 585
- Հայր ստ. Սիմէոնի, 1391 թ. Վան— 587
- Եղբ. Թումայ գրչի, 1391 թ. Վան— 588
- Վարդենեցի, ստ. 1391 թ. Երզնկա— 593, 594
- Մաղկող, որդի Ստեփաննոսի, թոս նաւերի, 1391, 1398 թթ. Ղրիմ— 595, 623
- Ստ. 1392 թ. 598
- Հայր ստ. Յոհաննէսի, 1392 թ.— 598
- Ուսուցիչ ստ. Թադէոսի, 1392 թ. Նվրնդի գղ.— 598
- Ստ. 1393 թ. Յիպնայ վնք— 599
- Գրիչ, 1394 թ. Հերմոնի վնք— 608
- Հայր ստ. Թադէոսի, 1394-ից հետո, Խարտիշայի վնք— 609
- Արքեպո Բաբերդի, 1395 թ.— 612
- Ստ. 1395 թ. Վարապ— 612
- Կաղմող, 1396 թ.— 614
- Եղբ. ավաղակների կողմից սպանված ստ. Կիրակոսի, 1397 թ. Հիզան— 618
- Լեզբիցի, դաղափար օրինակի գրիչ, 1397-ից առաջ— 618
- Պապ օգնող Դաւթի, 1397 թ. Երզնկա— 620
- Եղբ. ստ. Աբրահամ Մղտեսու, 1398 թ. Ղալաթան— 623
- Բղթ. կկղ. 1399 թ. Աղթամար— 624
- Վրդ. գրիչ, 1399 թ. Սանահին— 626
- Աշակերտ Յովաննէս վրդ գրչի, 1399 թ. Սանահին— 626
- Օրինակի շնորհող, 1400 թ. Սուխարայի վնք— 629
- Եղբ. ստ. Երեմիայի, 1400 թ. Տաթև— 632
- Ապարաններեցի, ֆրա, գրիչ, 1400 թ.— 633
- Գրիչ, աշակերտ Գր. Տաթևացու, 1400 թ. Տաթև— 633
- Ստ. ԺԴ դար, Ոստան— 153
- Որդի ստ. Յովաննէսի ԺԴ. դարի վերջ— 153

Յովհաննէս

- Որդի ստ. Քուրդ Մաղղաղայ, ԺԴ դարի վերջ— 638
 - Պրն. ԺԴ. դար— 640
 - Հորեղբայր ստ. Վարդանի, ԺԴ դար— 643
 - Արքեպիսկոպոս, ԺԴ դար— 644
 - Հայր ստ. Գրիգոր Մլունցու, ԺԴ դար— 645
 - Համանուն գրիչներ ԺԴ դար— 647, 649, 650, 651, 653
 - Համանուն ստացողներ ԺԴ դար— 648, 652, 653, 655
 - Մաղկող ԺԴ դար— 650
 - Կաղմող Է ծաղկող ԺԴ դար— 651
 - Հայր ստ. Վարդան արքեպիս, ԺԴ. դար— 651
 - Մոզիկ, գրիչ, ԺԴ. դար— 651
 - Որդի ստ. Սարգիս, ԺԴ. դար— 652
 - Գրիչ, որդի Մկրտչի, ԺԴ դար— 652
 - Քեռի ծաղկող Ե ստ. Ներսէսի, ԺԴ դար— 654
 - Նահատակված քեռի Սարգիս գրչի, ԺԴ դար— 656
 - Ստ. որդի Եղիսի, ԺԴ. դար— 657
 - Յոհաննէս—Լեւոն, ստ. ԺԴ. դար— 656
 - Կրօնավոր ոմն, ԺԴ դար— 658
 - Հետադայի ստ. 1693 թ.— 463*
- Յովսէ— Ոմն «Կարգօր», որդի Զաքարի, 1333-ից հետո— 258*
- Յովսէփ (Յուսէփ, Ուսէփ)
- Վրդ. Հաղբատեցի, «Նսայեայ Մարգարեութեան» ընտիր օրինակի գրիչ, 1305-ից առաջ— 34
 - Գրիչ, 1314 թ. Արճիչ— 110
 - Հայր Աբրահամ գրչի, 1315 թ. Լիմ կողմի— 114
 - Հորեղբայր ստ. Պօղոսի, 1319 թ. Փոս աւապատ— 160
 - Գրիչ, 1324 թ. Նախիչեան— 189
 - Վրդ. Սարգիս գրչի, 1325 թ. Խառաբատ— 193
 - Օրինակի շնորհող, 1325 թ. Խառաբատ— 193
 - Ստ. 1325-ից հետո— 195
 - Եղբ. Թորոս Կրակցի գրչի, 1329 թ.— 221
 - Մաղկող, 1330 թ. Արտաղ— 227
 - Թոս ստ. Հիթուի, 1331-ից հետո— 236
 - Ազգ. Սարգիս գրչի, 1336 թ. Սիս— 284
 - Ուսուցիչ Կիրակոս ծաղկողի, 1338 թ. Արճիկի վնք— 315

Յովսէփ

- Եղորդորդի ստ. Յոհանի, 1351 թ. Կիլիկիա— 389
- Ստ. որդի Թումայի, 1351 թ.— 392, 393
- Եղր. ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար— 408
- Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ թղթ— 419
- Գրիշ, 1357 թ. Թացու գղ.— 432
- Գրիշ, 1359 թ. Ղրիմ— 442, 443
- Ավագերեց, օգնող Յովհաննէս-Ալինախ եպս. ձաղկողին, 1370 թ.— 491
- Դարիկ, 1376 թ. Այաս— 521
- Հայր զերուք. աղատող Առաքելի, 1383 թ. Կամախ— 546
- Որդի զերուք. աղատող Առաքելի, 1383 թ. Կամախ— 546
- Ոմն կրոնավոր, ԺԴ դար— 658
- Յովսիան**— Դրիշ, 1306, 1316 թթ. Բերդակ գղ., Հազարակն գղ.— 43, 122
- Յորաթեայ (Յարաթին)**— «Իշխան աշխարհին Հոռոմոց», 1338, 1343, 1346 թթ.— 305, 334, 346
- Յորդանան**
 - Դրիշ, 1305, 1338 թթ. Տարօն, Արծկե— 38, 314
 - Որդի ստ. Գրիգորի, 1348 թ.— 372
 - Նախնի Ստեփաննոս գրչի, 1350 թ. Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի վնք— 382
- Յորդանան**— Եղր. ստ. Կիւրղի, 1339 թ. Մըն-ժինկերտ— 286
- Յորդուր**— Նախնի Ստեփաննոս գրչի, 1350 թ. Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի վնք— 382
- Յուլիանոս**— Ոմն դատավոր, 1365 թ.— 471
- Յուլեան**
 - Ազգ. ստ. Ընստակեսի, 1304 թ.— 30
 - Գրիշ, 1334 թ. Գլաձոր— 261
 - Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ թղթ— 524
- Յուսիկ**
 - Որդի Աւագ գրչի, 1310 թ. Բաբերդ— 71
 - Որդի ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս— 377
 - Հայր Սէթ գրչի, 1327 թ.— 205
 - Ստ. 1329 թ.— 223
 - Եղր. Կարգան գրչի, 1351, 1362 թթ. Մերտին— 391, 457
 - Առաջնորդ Ղրիմի սբ. Աւրսենտի վանքի, 1352 թ.— 401, 476
 - Աղգ. ստ. Մկրտչի, 1365 թ. Կաֆա— 468
- Յուսուֆ**— Խոշալ, ստ. 1336 թ. Մոկաց գվու. Դաշտ գղ.— 289
- Յուսաիան**— տես՝ Ուստիանէ

- Նազ**— Մայր ստ. Շախընշահի, 1336 թ. Գողթն— 282
- Նազեր**
 - Հարս ստ. Շախընշահի, 1336 թ. Գողթն— 281
 - Մայր Կարգան գրչի, 1351, 1362 թթ. Մերտին— 391, 457
- Նազիկ**— Ազգ. ստ. Հայրապետի, 1338 թ.— 307
- Նազխաթուր**
 - Մայր ստ. Մխիթարի, 1307 թ. Աղթամար— 47
 - Ստ. 1336 թ. Բավրեժ— 282, 283
 - Մայր ստ. Հայրապետի, 1338 թ.— 306
 - Դուստր ստ. Աֆէնտի, 1341 թ. Ազախ— 330
 - Քուլր ստ. Թումայ եպսի, 1385 թ. Աղթամար— 554
 - Մայր ստ. Ստեփանոս եպսի, ԺԴ դար— 658
- Նազմիլի**
 - Մայր Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 439
 - Մայր Թումայ գրչի, 1391, 1393 թթ. Վան— 588, 604
- Նաթանիէլ**— Որդի ստ. Պարոնշահի, 1329 թ. Տարօն— 215
- Նաթել-խաթուն**— Կին նվիրատու Ամիր-Սարգսի, 1396 թ. Ախալցխէ— 614
- Նաթիլ**— Դուստր Ամատայ Շահուեցի իշխանի, 1349 թ.— 374—376
- Նանայետ**
 - Ստ. 1349 թ. Հերմոնի վնք— 378
 - Ազգ. ստ. Մկրտչի, 1365 թ.— 468
 - Գրիշ, 1371, 1374 թթ. Սիւնիք— 501, 514
 - Գրիշ, 1380 թ. Մոկաց գվու. սբ. Կանաց վնք— 534
- Նունայ**— Կին Լիպարիտ Օրբելյանի, մայր Սիւնեաց Մետրոպոլիտ Յովհ. Օրբելի, 1303 թ.— 12
- Նանայ-խաթուն**— Մայր գերուք. աղատող Դրոցի, 1381-ից հետո— 537
- Նանիկ**— Մայր Որոտանի տեր Սմբատ իշխանի, 1386 թ.— 560
- Նասապ**
 - Խաթուն, Քուլր ստ. Զալիլայի, 1317 թ. Արճեշ— 130
 - Որդի ստ. Տիրացուի, 1367 թ. Ապահունեաց վնք— 481
 - Կին ստ. Առաքելի, 1391 թ. Ղրիմ— 595
- Նասուր**— տես՝ Մելէք-Նասր

Նաստադիւն

- Պրն. շղնող, 1334 թ. Կաֆա— 265
- Սա. 1368 թ. Աղթամար— 484
- Նաստադ— Դուստր գերութ. ազատելուն օգնող Գոհար խաթունի, 1382 թ.— 543
- Նախարար— Քույր ստ. Շահնշահի, 1358 թ.— 439
- Նատուր— Մեծանուն և բազմաբազուն գրիչ, Ստեփաննոս, Յովհաննէս, Աւետիս և Գրիգոր շնորհալի գրիչների ու ծաղկողների հայր, Բարբերգից գաղթել է Ղրիմ և կյանքի մեծ մասն անցկացրել Սուրխաթում, հիշատակված է 1339—1361 թթ. (1371-ին արդեն մեռած էր)— 320, 327, 339, 348, 349, 458, 359, 361—363, 413, 426, 435, 436, 457, 459, 460, 466, 467, 487, 500, 538

Նաւոյագ— Աղգ. ստ. Աւերի, 1368 թ. Աղթամար— 484

Ներուէս

- Պարթև— 51, 113, 192, 469, 475
- Շինող, կաթողիկոս Հայոց (641—661 թթ.)— 352
- Շնորհալի, բանաստեղծ և կաթողիկոս Հայոց (1166—1173 թթ.)— 115, 124, 213, 242, 394, 395, 465, 531
- Համրոնացի, արքեպս. Տարսնի, մատենագիր և եկեղեցական գործիչ (մհ. 1198 թվին)— 19, 21, 78, 272, 445, 534
- Բարունապետ, Տարսնեցի կամ Մշեցի, Գլաձորյան դպրոցի նշանավոր վարդապետ (մհ. 1284 թ.)— 7, 145, 182
- Ոմն սարկավագ, 1301 թ. Իտալիա, Փերուս բղթ.— 3
- Առաջնորդ Եկեղեցաց գավառի, եպս. Երզնկաբի, հիշատակված է 1302—1304 թթ.— 11, 18, 29, 32
- Մաղկող և գրիչ, 1304 թ. Վժանալ վնթ— 22, 28, 29
- Որդի ստ. Հռատակեսի, 1304 թ.— 30
- Կաթողիկոս Աղթամարի (աթոռակից Զաբարիա Ա.—ի), կաթողիկոսության տարեթվերը որոշակի հայտնի չեն, հիշատակված է 1305—1319 թթ. 1369—1371 թթ. նույնպես կան հիշատակութուններ Աղթամարի ներսէս կաթողիկոսի մասին, սակայն թվում է, որ դրանք վերաբերում են համանուն մի այլ գործչի— 35, 86, 87, 93, 120, 154
- Գրիչ, 1307 թ. Ալրիձոր— 54
- Որդի ստ. Վասլի, 1308 թ. Սիս— 56

Ներսէս

- Առաջնորդ Յոհանավանքի, 1310, 1318 թթ.— 65, 129
- Մղադրցի, ստ. 1310 թ. Տիրաշեն վնթ— 74
- Գրիչ, 1312 թ. Ակնեք— 88
- Կլայցցի, գրիչ, 1313 թ. Ակնեք— 97
- Գրիչ, 1314 թ. Սկեսա— 106
- Մրն Բիրբթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Որդի ստ. Աւետիսի, 1316 թ. Գոնեվանք գղ.— 121
- Ստ. 1316 թ.— 126
- Գրիչ, 1318 թ. Եղվարդ— 142, 143
- Գրիչ, 1319 թ.— 157
- Հորեղբայր Սերաստիայի եպս. Ստեփանոսի, 1320 թ.— 163
- Ստ. 1321 թ. Արսէ գղ.— 171
- Օրինակի շնորհող, 1322 թ. Մալկոթ վնթ— 177
- Մրն Կամրիկ վանքի, 1322 թ.— 178
- Նահատակված եղբ. Ստեփանոս գրիչի, 1322 թ. Կամրիկ վնթ— 178
- Գրիչ, 1323 թ. Գումրայթ գղ.— 194
- Մրն Ակնեքի, 1333 թ.— 187, 188
- Աղգ. Վարդան գրիչի, 1324 թ. Ակնեք— 190
- Գրիչ, 1325 թ. սբ. Կիրակոսի վնթ— 200
- Առաջնորդ Սալեռնոյի սբ. Մկրտչի վանքի, 1327 թ.— 204
- Ուսուցիչ Յովհաննէս գրիչի, 1328 թ.— 213
- Ստ. որդի Վահրամի, 1328 թ.— 213
- Գրիչ, 1329, 1331 թթ. Փոս անապատ— 222, 240
- Որդի Մտոուտիձորի տեր պրն. Վահրամի, 1331 թ.— 232
- Եղբ. Կարապետ գրիչի, 1331 թ. Նրուսաղեմ— 244
- Տարսնացի (նաև Սասնեցի, Կոռեցի), վրդ., որդի Վահրամի, ստ. 1332 թ. Գլաձոր-Քոնա— 245, 247
- Բարունապետ, որդի Գրիգորի, 1334 թ. Սիւնիթ— 262
- Հղեր որդի Աւետիք խոտաճարակի, 1334 թ. Կաֆա— 265
- Կրակցի, գրիչ, հետագայում առաջնորդ Երուսաղեմի սբ. Փրկիչ վանքի, 1335, 1336 թթ.— 273, 275, 462
- Գրիչ, 1345, 1339 թթ.— Եկեղեցաց գղ.— 276, 320, 321
- Որդի ստ. պրն. Յովհաննեսի, 1335 թ.— 280

Ներսիս

- Գրիչ, 1337 թ.— 298
- Քչնյ, Երզնկայի Խարաթուշ գյուղի, 1338 թ.— 305
- Նղբ. Մելքսեդեկ դրչի, 1338 թ.— 305
- Հգեր Լղբ. Մխիթար Անեցի գրչի, 1333 թ. Սուլթանիա— 310
- Ստ. 1338 թ. Չորովանը— 314
- Ստ. 1338 թ.— 316
- Օգնող, 1338 թ.— 319
- Հգեր որդի ստ. Կիրոզի, 1339 թ. Մընժընկերտ— 286
- Ստ. 1340 թ. Ղրիմ— 326
- Աղբ. ստ. Յովհաննեսի, 1342 թ. Երզնկա— 332
- Գրիչ, 1343 թ.— 334
- Ստ. 1344 թ.— 342
- Գրիչ, 1345, 1377 թթ. Թավրիզ— 344, 345, 523
- Նղբ. ստ. Ստեփանոսի, 1348 թ.— 368
- Գրիչ, 1348 թ. Տիվրիկոյ գլո, Ալթմեա վնբ— 369, 475
- Սպասավոր Մովսէս գրչի, 1349 թ. Հերմոնի վնբ— 378
- Գրիչ, 1350 թ. Սեբաստիա— 386
- Հայր ստ. Մկրտչի, 1350-ից հետո— 384
- Նղբ. Վարդան գրչի, 1351, 1362 թթ., Մերտին— 391, 457
- Մանկտավագ, «Սակաւ աշխատող», 1357 թ. Սուլթանիա— 426
- Մըն Ղրիմի սր. Գրիգորի վանբի, 1359 թ.— 443
- Ստ. 1359 թ. Մուշ— 441
- Ստ. 1366 թ. Երզնկա— 475, 476
- Մըն Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի վանբի, 1367 թ.— 480
- Հայր ստ. Տիրացուի, 1367 թ. Ապահունեաց վնբ— 481
- Կաթողիկոս Աղթամարի, հիշատակված է 1369, 1371 թթ.— 489, 495
- Մըն Սեբաստիայի սբ. Նշան վանբի, 1369 թ.— 490
- Պրն. հայր Յովհաննէս-Ալիսիա եպս. ծաղկողի, 1370 թ.— 491
- Գրիչ, 1372 թ. Մելիտինէ— 506
- Հգեր եղբ. Ստեփաննոս գրչի, 1372 թ. Աւադ անապատ— 506
- Ազգ. ստ. Ապտըլմսեհի, 1373 թ. Ամիթքըր— 510
- Ստ. 1375 թ.— 519
- Ազգ. ստ. Թադնոսի, 1381 թ. Ղրիմ քղբ— 538

Ներսէս

- Որդե գերոգթ. ազատող Էլքեզու, 1352 թ.— 543
- Օրինակի շնորհող, 1384 թ.— 550
- Գրիչ, 1384, 1397 թթ. մերձ ի Խիզան, Դամադիլի վնբ— 551, 618
- Գրիչ, 1387 թ.— 570
- Գրիչ, 1389 թ.— 581
- Հգեր հայր Մխիթար գրչի, 1393 թ. Բարեցիք գղ.— 604
- Վանահայր, 1396 թ. Ախալցխիսէ— 614
- Նկարող, 1400, Սուխարայ վնբ— 629
- Նղբ. Յովհաննէս գրչի, 1400 թ. Հիզան— 631
- Նղբ. ստ. Սարգսի, ԺԴ դար, Ղրիմ— 538
- Գրիչ, ԺԴ դար— 653
- Առաջնորդ ինչ որ վանբի, ստ. և ծաղկող, ԺԴ դար— 653, 654, 658
- Ստ. որդի Կոստանգնի, ԺԴ դար— 654
- Նէմէմ— Պրն. ստ. 1307 թ. Բերկրի— 48
- Նիկար— Դուստր, ստ. պրն. Յովհաննէսի, 1335 թ.— 280
- Նիկողայոս (Նիկոլայոս, Նիկողոս)
- Գրիչ, 1314 թ. Անարգարա— 109
- Հգեր եղբ. Անդրոնիկոս գրչի, 1327 թ. Իտալիա, Սալեռնո քղբ— 204
- Ստ. որդի Թովմանուկի, 1373 թ.— 502
- Նղբ. ստ. պրն. Ուլուպլի, 1383 թ. Ղրիմ— 547
- Նիկոլայոս-Նուրագին— տես՝ Նուրագին
- Որդի ստ. Նփրեմի, 1386 թ. Վան— 536
- Նղբ. ստ. Վարդանի, 1397 թ. Երզնկա— 620
- Նորոգող, ԺԴ դար— 647
- Նկար— Օգնող, 1317 թ. Աւան գղ.— 132
- Նոր— Բազազ (թէ՛ Նորքազազ), հայր սա. Մեծպարոնի, 1334 թ.— 263
- Նորհաա— Հայր ստ. Գրիգորի, 1375 թ.— 518
- Նորխաբուն (Նուրխաթուն, Նուրխաթուն)
- Քուլր Մարգարէ գրչի, 1337 թ. Բերդաճոր դղյակ— 298
- Մայր ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Անի— 353
- Նորշահ
- Վարդեհնեցի, ստ. 1314 թ.— 112
- Ազգ. ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228
- Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 364
- Օգնող, 1357 թ. Կաֆա— 429
- Նղբ. ստ. Շահնշի, 1358 թ.— 439
- Նղբ. ստ. Յոհաննէսի, 1367 թ. Փթառիճ գղ.— 481

Նորշահ

- Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ ըզր— 524

Նորագէտ

- Որ և Բտնէրիգէս, պրն. ստ. 1315 թ. Թավրեժ— 344, 345
- Ստ. 1364 թ. Եկեղեցի գլխ— 465
- Օրինակի շնորհող, 1366 թ. Աւագ վանք— 475

Նորաիկին

- Կին ստ. Յովանէսի, 1331 թ. Փոքր Ուսս— 238
- Ուն, 1369 թ. Մոկաց երկիր, Մպատ վնք— 490

Նորաւելի— Աղգ. ստ. Շահնշահի, 1358 թ.— 439

Նուլտան— Կին Գէորգ գրչի, 1391 թ. Երզնէ— 592

Նուշիկ— Կին ստ. Աւետիսի, 1316 թ.— 121

Նուսրի— Հգեր մայր Սարգիս գրչի, 1317 թ. Գլաձոր— 135

Նուրադի (Նուրահին, Նուրատին)

- Ղասապ, ազգ. Մխ. Անեցի գրչի, 1357 թ. Սուլթանիս— 428
- Նիկողայոս, գերութ. ազատող, 1383-ից առաջ— 545
- Ազգ. Վարագի մքն Տիրացուի, 1399 թ.— 625

Նուրսրի— Կին ստ. Շահնշահի, 1336 թ. Գողթն— 281, 282

Նուրմելի— Կին ստ. Յովանէսի, 1388 թ. Ղրիմ— 575

Նոնաճատ— Մայր Խոսրով գրչի, 1356 թ. Սուրխաթ— 418

Նոթար— Պապ ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ. Սուրխաթ— 398, 401

Շ

Շախիկ— Քհնյ, ստ. 1306 թ. Բերդակ գղ.— 42

Շահ

- Որդի ստ. Ներսէս Մղաչրցու, 1310 թ. Տիրաշեն վնք— 74
- Հայր Սարգիս գրչի, 1315 թ.— 119
- Նորնծա, 1318 թ. Աստապատ— 149
- Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 363
- Պալենց, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 367
- Եզր. ստ. Մոմեղէնի, 1357 թ.— 427

Շահանդախտ

- Քուլր Ստեփան գրչի, 1307 թ. Մլիճի վնք— 53
- Դուստր տիկին Զապուհի, 1309 թ. Կիւիկիս— 59

Շահանդախտ

- Մայր ոտ. Կոստանգնի, ԺԴ դար— 654

Շահապ

- Հայր Դոնիկ, գրչի, 1306, 1307, 1312 թթ. Աղթամար— 41, 47, 81
- Եզր. Կարապետ գրչի, 1357 թ.— 425

Շանլիլի— Հայր ստ. Մոմեղէնի, 1357 թ. Սուլթանիս— 427

Շահեր

- Ողնող, 1346 թ. Սուրխաթ— 349
- Պապ ստ. Յովանէսի, ԺԴ. դար— 658

Շահնշահ (Շահնշահ, Շահնշահ)

- Գրիչ, 1304 թ. Երզնէ— 32
- Օրբելյան իշխան, որդի Զաւարի, 1314, 1318, 1331 թթ.— 100, 140, 231
- Պրն. ազգ. Սեբաստիայի Եպս. Ստեփանոսի, մհ. 1320 թ.— 163
- Օգնող, 1322 թ. Վահրավայ գղ.— 176
- Եզր. ստ. Տիրանունի, 1322 թ. Վահրավայ գղ.— 176
- Պրն. ստ. 1336 թ. Գողթն— 281, 282
- Պրն. Սուրխաթի սր. Աստուածածնի եկեղեցու կառուցող, 1336-ից առաջ— 286
- Եզր. ստ. Կիրոզի, 1339 թ. Մըմընկերտ— 286
- Ստ. 1358 թ.— 439
- Օգնող, 1371 թ.— 502
- Ստ. 1378 թ.— 528
- Հայր ստ. պրն. Ուլուպէկի, 1383 թ. Ղրիմ— 547

Շահմելի— Կին ստ. Թագէտսի, 1394 թ. Խարտիշարի վնք— 609

Շահունցի— Ֆեոդալական ընտանիք— 374, 375

Շահպատիկ— Հայր ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Անի— 353

Շահպարտ

- Եզր. ստ. Յոհաննէսի, 1367 թ. Փրատիճ գղ.— 481
- Օգնող, 1371 թ.— 502

Շահպաղադի— Որդի ստ. պրն. Նէքնէքի, 1307 թ. Բերկրի— 48

Շամամ

- Մայր Խաչատուր գրչի, 1312 թ.— 91
- Ազգ. սա. Մկրտիչ Բաբերդցու, 1344 թ. Կաֆա— 341
- Տատ ստ. Թագէտսի, 1393 թ. Աղթամար— 605
- Ազգ. Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454

Շամիրամ— Հգեր մայր Յովանէս գրչի, 1333 թ. Երզնէ— 304

Ճամբայ

- Դուստր Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Ազգ. Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Ազգ. Թումայ գրչի, 1391 թ. վան— 588
- Շառաւրե— Հայր ստ. Ահարոն-Գրիգոր վրդի, 1304 թ. Երզնկա— 32

Ճափի— Ազգ. ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228

Շապուռ

- Մրն Լիմ անապատի, 1333 թ.— 260
- Եղբ. Ղրիմի սբ. Աւքսենտի վանքի առաջնորդ Յուսիկի, 1352, 1366 թթ.— 402, 476
- Ազգ. ստ. Խուժուշայի, 1356 թ.— 563

Շար

- Մայր Լեոն գրչի, 1307 թ. Կիլիկիա— 52
- Մայր ստ. Վարդանի, 1311 թ. Կիլիկիա— 76

Շարեի

- Որդի ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Գողթն— 281
- Մայր ստ. Յովհաննէսի, 1352 թ. Սուրխաթ— 400
- Կին Վարդան քհնյի, 1358 թ. Սուրխաթ— 434

Շարունի

- Ոմն, 1314 թ. Թիւրքթի վնք— 109*
- Մայր ստ. Զէսարի, 1357 թ. Երնշակ գլո, Նորակերտ գղ— 424

Շարվին— Հայր Յովանէս քհնյի, 1332 թ.— 253

Շաֆար

- Հգեր դուստր թղթ. Կկղ. Վարդանի, 1321 թ. Երուսաղեմ— 168, 169
- Քույր Յակոբ գրչի, 1386 թ. Երնշակ— 559

Շաֆար-Խաթուն— Քույր ստ. Ստեփանոսի, 1389 թ. Աղթամար— 579

Շաֆար-Մելիք— Կին Գրիգոր Թորոսանց գրչի, 1367 թ. Սուղտա— 480

Շաֆարաղէկ— Եղբ. ստ. Մարգարէի, 1330 թ. Արտազ— 227

Շաֆրոնագ— Ազգ. ստ. Շախրնշահի, 1336 թ. Գողթն— 282

Շելս-Հասան— Որդի Թամուրտաշի, պարոնաց պարոն, 1331—1342 թթ.— 232, 328, 331

Շէկ— Նորընծա, 1318 թ. Աստապատ— 149

Շիրիկ (Կամ Շերիկ)— Հայր Յովսէփ գրչի, 1306, 1316 թթ. Բերդակ գղ.— 43, 122

Շիրինշահ (Շերինշահ)

- Հայր ստ. Ներսէս վաճառականի, 1317 թ. Յոհաննավանք— 129

Շիրինշահ

- Հայր ստ. Խոսրովշահի, 1346 թ. Բաբերդ— 346
- Հայր ստ. Թումայ եպսի, 1385, 1388 թթ. Աղթամար— 554, 576

Շմաւոն

- Մրն Աստապատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- Մտերիմ ստ. Մխիթարի, 1318 թ.— 151
- Ուսուցիչ Մկրտիչ գրչի, 1331 թ. Զերմառուաց վնք— 232
- Գրիչ, 1343-ից առաջ, Գլածո— 335
- Գրիչ, ԺԴ դար— 654, 655

Շնորհաւոր (գործածված է բազմաթիվ աղճատ ձեւերով, օր. Շնոթոր, Շնոհվոր, Շնահաւոր, Շնաւոր, Շնոխվոր և այլն)

- Իշխան, ստ. 1304, 1305 թթ. Արճեշ— 29, 30, 37
- Օգնող, 1311 թ.— 80
- Մրն Արտաղի սբ. Թադէոսի վանքի, 1315 թ.— 116
- Ստ. 1327 թ. Աղեթ գղ.— 202
- Աշակերտ Աւագ ծաղկողի, 1329 թ. Օրտուբաղար— 218
- Օգնող Մելքիսէդէկ գրչի, 1338 թ.— 306
- Ոմն սարկաւագ, 1338 թ. Սուլթանիա— 310
- Որդի ստ. Պաւղոսի, 1348 թ. Սուրխաթ— 370
- Տանուտեր, 1371 թ. Աղթամար— 196
- Քեռի ստ. Կարապետի, 1384 թ.— 552

Շնորհաւոր (Իգ. անուն)

- Քույր Յովսէփ գրչի, 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43
- Մայր Սարգիս գրչի, 1314 թ. Թէոդուպոլիս— 101
- Եղբոր կին ստ. Տէրտէրի, 1323 թ. Գումբայթ գղ.— 184
- Մայր ստ. Կարապետի, 1324 թ. Նախիջևան, 1324 թ.— 189
- Ազգ. ստ. Ասլանի, 1329, 1343 թթ. Օրտուբաղար— 217, 334
- Մայր Մկրտիչ գրչի, 1331 թ. Զերմառուաց վանք— 233
- Մայր Հայրապետ գրչի, 1333 թ. մերձ Ի Սեբաստիա— 257
- Մայր Ներսէս Կրակցի գրչի (Հետագայում՝ առաջնորդ Երուսաղեմի սբ. Փրկիչ վանքի), 1335, 1363 թթ.— 274, 462
- Ազգ. պրն. Յովանիսի, 1335 թ.— 280
- Մայր ստ. Մարխաթունի, 1335 թ.— 280

Շենոհաւոր

- Մայր ստ. Մարկոսի, 1336 թ. Հիզան թղթ.— 289
- Օգնող Ներսէս Կելքեցի զրչին, 1339 թ. Եկեղեցաց գվռ.— 321
- Մայր Պարոնշահի, 1335 թ. Եղեգիս— 377
- Մայր ստ. Դանիւլի, 1349 թ. Յզնս— 379
- Ազգ. Ղրիմի սր. Աւրսենաի վանքի ասպնորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Մամ ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ թղթ— 419
- Մայր Անտոն գրչի, 1357, 1359 թթ. Կաֆա— 429, 444
- Ստ. 1375 թ. Սուրխաթ— 517, 519
- Ազգ. ստ. Թումայ Կապի, 1378, 1388 թթ. Աղթամար— 527, 576
- Ազգ. ստ. Թաղաշարի, 1390 թ. Աղթամար— 584
- Քույր Թումայ գրչի, 1391 թ. Վտն— 588
- Մայր ստ. Յովանէս Վարդենիսցու, 1391 թ. Տիրաշեն վնթ— 593
- Մայր Վարազի մրն Տիրացուի, 1399 թ.— 625
- Շենովորչայ— Ոմն օգնող, 1371 թ.— 502
- Շենոհեմ— Մբն Ջղանայ վանքի, 1330 թ.— 225
- Շորթիկ— Ազգ. ստացողի, 1304 թ. Գլաձոր— 262
- Շողիկ (գրված է «Շողկան» հոլովածով)— Հայր ստ. Մարգարէի, 1306 թ. Բերգակ գղ.— 43
- Շողտիկի— Մայր ստ. պրն. Յովանիսի, 1344 թ.— 342
- Շուշան
- Տիկին, մայր Հերթիկ ժամկոչի, 1338 թ. Խարաթուշ գղ.— 304
- (Կամ Շուշիկ), մայր ստ. Մոմեղէնի, 1357 թ. Սուլթանիս— 427
- Ազգ. Կարապետ գրչի, 1363 թ. Ղրիմ թղթ— 461
- Շրդիր— Որդի ասպրգործի, վկա, 1341 թ.— 330
- Շրվան— Ազգ. Տէրտէր Երեանցի գրչի 1336 թ.— Ղրիմ— 286

Ո

Ոլիս (Ոխ, Յոխ)— Ղան, հիշատակված 1361, 1362, 1371 թթ.— 450, 455, 498

Ոճերիս (Իմա՝ Հոնորիոս)— Կայսր Հոնորի, (384—423 թթ.)— 351

Ոսկան— Վրդ. գրիչ, 1304 թ. Գլաձոր— 31, 261

Ոսկեճնր— Հայր ստ. Գէորգէոսի, 1363 թ. Ղրիմ թղթ.— 463

Ոսկետիկի— Մայր Հեթումի, 1317 թ. Յոհանավանք— 129

Ոսկեցաւդ— Ազգ. ստ. Վարդանի, 1311 թ. Կիլիկիա— 76

Ոսկի

— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1319 թ. Աղթամար— 155

— Քույր Աստուածատուր գրչի, 1327 թ. Վասպուրական— 205

— Կին ստ. Մելիքի, 1347 թ. Սուրխաթ— 362

— Կին ստ. Յոհանի, 1351 թ. Կիլիկիա— 389

— Կին ստ. Վարդանի, 1374 թ.— 514

Ոսկիանէ— Մայր Կարապետ գրչի, 417, 448, 540 թթ. Ղրիմ— 417, 448, 540

Ոսկիծամ— Հայր ստ. Աբրահամ մղտսու, 1398 թ. Ղալատան— 623

Ուաւ— Նահատակված եղր. Սարգիս գրչի, 1317 թ. Գլաձոր— 135

Ուլուպէկ

— Ազգ. ստ. պրն. Տիրացուի, 1367 թ.— 482

— Պրն. ստ. 1383 թ. Ղրիմ— 547

Ումեկ

— Ազգ. ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228

— Դրամով օգնող ստ. Ներսէս վրդ. Կոռեցուն, 1332 թ. Խանգլաճ գղ.— 246

— Հայր ստ. Խոսրովշահի, 1346 թ. Բաբերգ— 346

— Ժամկոչ, օգնող, 1357 թ. Կաֆա— 429

— Հայր ստ. Ալեքի, 1368 թ. Աղթամար— 484

— Հայր ստ. Ատոմի, ԺԴ դար— 650

Ումէւ— Թղթի շնորհող, 1400 թ. Հիզան— 631

Ուռուզուբան— տես՝ Ռուզուբան

Ուռուզուբէկի— Ոսկերիչ, ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 361

Ուսլու— Կին ստ. Յովհաննէս քհնյի, 1393 թ. Յիպանայ վնթ— 599

Ուսլու-Մելիք— Քեռակին Յակոբ գրչի, 1353 թ.— 438

Ուսլու— Եղորդատուր ստ. Տէրտէրի, 1323 թ. Գումրայթ գղ.— 184

Ուսլու-Մելիք— Քույր ստ. Ստեփանոսի, 1389 թ. Աղթամար— 579

Ուլուպիալ— Մայր ստ. սիր Ամիրի, ԺԴ
գար— 659

Ուստիանէ (Ուստիան, Յուստիան)

— Կին ստ. Յովաննիսի, 1330 թ.— 229

— Կին ստ. Նորշաի, 1347-ից հետո, Սուր-
խաթ— 364

— Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 364

— Կին Ստեփանոսի, օգնող, 1398 թ. Սուր-
խաթ— 398

— Ոմն, 1356 թ. Ղրիմ բղթ— 419

— Աղգ. ստ. պրն. Տիրացուի, 1367 թ.—
482

— Քույր ստ. Սահակի, 1389 թ.— 581

— Տատ Դէորգ գրչի, 1391 թ. Երզնկա—
592

— Խաթուն, ստ. 1395 թ. Խաղճանեաց վնթ—
612

Ուրբաթիկ— Ոմն, ԺԴ. գար— 659

Ուխան— Որգի Վայոց-ձորի նահանգակալ Վահ-
րամ Շահունեցու, նահատակվեց պատե-
րազմում, հիշատակված է 1349 թ.—
374

Ուխան— Աղգ. ստացողի, 1304 թ.— 362

Ձ

Ձալիրէզ— 1365 թ. ասպատակեց Ղրիմը—
468

Ձարիկ— Պրն. որգի պրն. Զումայի, 1316
թ.— 347

Ձարուխ

— Եզր. ոտ. Ասլանի, 1329, 1343 թթ. Օրտու-
րաբար— 217, 334

— Բնակիչ Ղրիմի սր. Դեորգի վանքի գյու-
ղի, 1356 թ.— 421

— Որդի գերութ. ազատող Առաքելի, 1383
թ. Կամախ— 546

— Հայր ստ. Կարապետի, 1399 թ.— 625

Ձեսար (Չասար, Զէսար)

— Որդի իշխանաց իշխան Սմբատի, եղբայր
Բուրթելի, 1310, 1330 թթ.— 67, 225

— Պրն. ստ. որգի Աւթաշերի, 1357 թ. Երզն-
շակ գվո, Նորակերտ գղ.— 424

Ձիշամկիխ— Աղգ. ստ. Թումայ կրոնավորի,
1378 թ. Աղթամար— 527

Չսպուն (Չօպան)

— «Արրանեակ» Աբու-Սելիդ ղանի, մոնղո-
լական զորապետ, հիշատակված է 1319,
1321 թթ.— 157, 167

— Աղգ. ստ. Տիրանունի, 1322 թ. Վահրա-
այ գղ.— 177

Չոպան

— Հայր Մխիթար գրչի, 1393 թ. Սուհա-
րայ վնթ— 606

— Եզր. Սարգիս շահնայի, 1363 թ. Երու-
սաղեմ— 162

Պ

Պակէ— Կրակցի, երախտավոր Երուսաղեմի սր.
Սիոնի, 1335 թ.— 274

Պաների— Մեծ մայր Կոստանդին Պանսնցու,
1314 թ. Կիլիկիա— 106, 107

Պանր-Խարուն— Քույր ստ. պրն. Ասլանի,
1350 թ. Սեբաստիա— 386

Պսղի— Մայր ստ. Աստուածատուրի, 1374 թ.
Սուրխաթ— 513

Պաղտիկ

— Մարաշխտ Հայոց, հայր Կոստանդին Դ.
Թագավորի, 1311—1347 թթ. (մհ. 1336
թվին)— 75, 295, 343, 357

— Որդի ստ. Ներսէսի, ԺԴ. դար— 654

Պայտումուր— Հալեպի ամիրա, 1361 թ.— 451

Պապ

— Եզր. ստ. Սիմէոնի, 1305 թ. Բերգակ
գղ.— 33

— Պապ Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Ե-
րուսաղեմ— 274

— Պապ ստ. Յովաննէսի, 1342 թ. Երզն-
կա— 332

Պապաֆ

— Եզր. Էալիի, իշխան Վայոց-ձորի (մհ.
1298/9 թ.)— 92

— Պարոն, հայր Ամիր-Սարգսի, 1318 թ.
Աստապատ— 149

Պապեր— Եզր. ստ. Խաչատուր եպսի, 1317 թ.
Հոգեաց վնթ— 131

Պետրոս— Հայր ստ. Սէթ քհնյի, 1344 թ. Սուր-
խաթ— 342

Պատուական— Աղգ. ստ. Քրիստոսատուրի,
1352 թ.— 398, 401

Պատրիկ

— Քարգործ, 1316 թ. Հաղարակն գղ.— 122

— Օգնող գրչին, 1315 թ. Եղեգիս — 377

Պարունիկ (Պարունակ)

— Եզր. Խաչատուր գրչի, 1301 թ. Լիմ կըղ-
զի— 1

— Դործավոր Փերուժ բաղաբի եկեղեցու,
1301 թ.— 3

— Աղգ. ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228

— Ոմն ռայիս, 1327 թ.— 202

— Տանուտլը, 1383 թ. Կախմախ գղ.— 546

Պարոնելու

- Եղբ. Սերոբ գրչի, 1302 թ.— 10
- Ոմն, 1317 թ. Գլաձոր— 136
- Որդի ստ. պրն. Ասլանի, 1350 թ. Սևրտստիա— 386
- Քեռի Կարապետ դրչի, 1389 թ. Աղթաժար— 550

Պարոնջախ

- Եղբ. ստ. Թովմայի, 1313 թ. Աղթաժար— 93
- Որդի Շնոհվար տիկնոց, 1315 թ. Եղեգիս— 477
- Ստ. որդի Մարտիրոսի, 1329 թ. Տարօն— 215
- Հայր օրինակի շնորհող Թոթուլի, 1331 թ. Աղլթ գղ.— 234
- Աղղ. ստ. Խոսրովշահի, 1346 թ. Բաբեղ— 346
- Կոշկակար, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 359
- Սանդրգործ, ոտ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 366
- Հայր Ղրիմի սբ. Աւսենտի վանքի առաջնորդ Յուսիկի, 1352, 1366 թթ.— 401, 476
- Հայր Ղրիմի աթոռակալ Յովհ. Սերտուտացու, 1362, 1363, 1368 թթ.— 456, 460, 486
- Ստ. 1387 թ.— 571

Պարում— Ոմն, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164

Պալոս (Պոլոս)

- Վրդ. գրչի, 1310 թ. Յարատես վնք— 66, 67
- Ստ. 1312 թ. Փերճոց վնք— 89
- Վրդ. 1313, 1321 թթ. Գլաձոր— 92, 170
- Կիլիկեցի, գրչի, 1314 թ. Գլաձոր (Նախո՞րգն է)— 99, 100

Պալոս

- Հայր Մխիթար գրչի, 1314, 1328 թթ. Երզնկա— 103
- Դործավոր Թիւրթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Վաճառող, 1315 թ.— 119
- Մրն Աստապատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- Արքեպս. Սարայի (Ոսկե Հորդա), 1319 թ.— 155, 156
- Ստ. 1319 թ. Փոս անապատ— 160
- Ոմն, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164
- Եպս. առաջնորդ Մաշկնոր սբ. Կարապետի, 1322 թ.— 177
- Մրն Կամրիկ անապատի, 1322 թ.— 178
- Ստ. 1323 թ.— 185

Պալոս

- Քեռորդի սա. Թուխանի, 1325 թ. Փերճեք վնք— 199
- Ուսուցիչ Աստուածատուր գրչի, 1327 թ. Վասպուրական— 204, 205
- Նահատակված Լղր. Յովհաննէս գրչի, 1328 թ.— 213
- Եղբ. ստ. Թորոս Կրակցու, 1329 թ.— 220
- Մրն Ակնեւրի, 1329 թ.— 220*
- Մտերիմ Գրիգոր Ակնեւրցի գրչի, 1332 թ.— 251
- Օգնող Գրիգոր Ակնեւրցի գրչին, 1332 թ.— 252
- Ստ. 1334 թ. Կիլիկիա— 267
- Որդի Մարտիրոս Կրակցի քհնյի, 1335 թ. Երուսաղիմ— 274
- Ատ. որդի Թագուր Մանկտավագի, 1343 թ.— 334
- Ստ. 1348 թ. Սուրխաթ— 370
- Եղբ. Ղրիմի սբ. Աւսենտի վանքի առաջնորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Գրչի, 1370 թ.— 493
- Նորոգող, 1378 թ. Տարօն— 525
- Որդի դերութ. աղատող Ասաբեւի, 1383 թ. Կամախ— 546
- Ստ. 1384 թ.— 552
- Գրչի, 1386-ից առաջ, Լիւնիք— 557
- Առաջնորդ Վարագի, 1393 թ. (1399-ին արդեն մեռած)— 606, 625
- Եղբ. ստ. Թադէոսի, 1394-ից հետո, Խարտիշարի վնք— 609
- Գրչի, աշակերտ Ստեփանոս Նատերանց գրչի, 1398 թ. Ղալատան— 622, 623
- Ոմն Կրոնավոր, ԺԴ դար— 658
- Արղրումցի, ստ. 1651 թ. 212

Պախիլ— «Անարէն դատաւորն տաճիկ», 1361 թ. գերեց Երբարոյ և Խարգրերդոյ դավառները— 451

Պելարդոյ (Պուլարդու)— Մոնղոլական զորավար, 1307 թ. «ի ստորոտս Անարզարուս սպանեց Հեթում Բ. և Լեոն Գ. Թագավորներին— 55, 56

Պեկեր— Եղբ. ստ. Վարդանի, 1315 թ.— 116

Պեկրամուր— Հայր Եկեղեցաց գավառի վերագիտող արքեպս. Գրիգորի, 1391 թ.— 593, 594

Պեշգէն (Քեշքէն, Պէշքէն)

- Իշխան Սիւնեաց, որդի Բուրթեւի և Վախախի, հիշատակված է 1322—1349 թթ.— 182, 257, 261, 292, 293, 297, 303, 369, 375

ՊԵՂԵՆ

— Հայր սո. Կիրեղի, 1339 թ. Մընժըն-կերտ— 286

Պետիկ— Աղգ. սո. Շահնշահի, 1356 թ.— 439

ՊԵՏՈՐՈՍ

— Աղեքսանդրացի— 429

— Սա. 1309 թ. Փոս անապատ— 63

— Վրդ. Ուշոյ վանքի, օգնող Սարկաւալ գրչի, 1310 թ. Յոհանավանք— 65, 66

— Առաջնորդ Վարադայ վանքի, 1310—1350 թթ.— 71, 132, 135, 139, 384

— Հայր Սերոբէ գրչի, 1310 թ. Թեոդուպոլիս— 73

— Ստ. 1311 թ. Խորնի ձոր— 82

— Ստ. 1312 թ. Փերճոց վնք— 89

— Եղր. Արտազի առաջնորդ Զաքարիայի, 1315 թ.— 114

— Մըն Ասապատի սր. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149

— Հղեր եղր. Վարդան գրչի, 1319 թ. Ակնե՝ 158

— Հգւ. Վրդի սա. Կոստանդնի, 1319 թ. Կիլիկիա— 161

— Ոմն, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164

— Երեմի Կոստանդնի միաբաններ Կամրիկ ա-նապատի, 1322 թ.— 178

— Աղգ. Գրիգոր գրչի, 1325 թ. Ակնե— 194

— Հայր Յոհաննէս գրչի, 1327 թ. Կիլիկիա— 203

— Մըն Ակնեի, 1329 թ.— 220*

— Օրինակի շնորհող, 1329 թ. Փոս անա-պատ— 222

— Հայր Ստեփանոս երեցի, 1330 թ.— 229

— Խպանանց, որպէս դեսպան Լեոն Դ. Թագավորի, 1336 թ. գնաղ Հալեպի նա-լիպ Աթուն-Պուղայի մոտ— 295, 296

— Արագոնացի, Փոնայի կաթողիկ քարոզիչ-ներեց, գրել է փիլիսոփայական-աստվա-ծաբանական երկեր. Հիշատակված է 1337—1345 թթ.— 297, 317, 318, 343

— Ստ. աղգ. Յովհաննէս գրչի, 1337 թ. Ա-ղէթ գղ.— 297

— Ոմն, 1338 թ. Սուլթանիա— 310

— Հգւր եղր. Գրիգոր գրչի, 1355 թ. Աղթա-մար— 414

— Օրինակի շնորհող, 1359 թ.— 442

— Գրիչ, 1360 թ.— 446

— Գրիչ, 1363 թ. Հայքարայ երկիր— 458

— Օգնող, 1363 թ. սր. Գամաղիկի վնք (մերձ ի Խիզան)— 459

— Աղգ. Ստեփանոս գրչի, 1368 թ. Հիզան քղբ— 488

ՊԵՏՐՈՍ

— Առաջնորդ Ղրիմի Ղըզլտաշ վանքի, 1372-ից առաջ— 503

— Աղգ. սո. Յոհաննէսի, 1337-ից առաջ— 522

— Թոռ սո. Շահնշահի, 1378 թ.— 523

— Գրիչ, 1381 թ.— 540

— Ոմն ավագերեց, 1383 թ. Կախմախ գղ.— 546

— Գրիչ, 1387, 1392 թթ. Նվրնդի գղ.— 569, 597

— Գրիչ, 1387 թ.— 571

— Որդի սո. Յովաննէսի, 1387 թ.— 572

— Եղր. Ղրչի, 1388 թ. Սպատկերտ գվռ.— 573

— Գրիչ, 1388 թ.— 576

— Մըն Աղթամարի, 1350 թ.— 582

— Քեռի Թումայ գրչի, 1391 թ. Վան— 588

— Աբրեպս. եղր. սո. Յոհաննէսի, 1392 թ.— 598

— Աշակերտ Թումայ վրդի, 1393 թ. Յիպնայ վնք— 602

— Եղր. Եսայի գրչի, 1394 թ. Սիս— 607

— Գրիչ, 1393 թ. Ախթակ գվռ— 621, 622

— Աղգ. սր. Բարդուղիմէոս առաքյալի վան-քի առաջնորդ տէր Ստեփանոսի, 1398 թ.— 621, 622

— Եպս. սո. ԺԴ. դար— 639, 640

— Փեսա սո. Յովաննէսի, ԺԴ դար, Ոստա՛ն— 153

— Եպս. սո. ԺԴ դար— 639, 640

— Գրիչ, ԺԴ դար— 655

— Կրոնավոր, գրիչ, ԺԴ դար— 655

— Ոմն կրոնավոր, ԺԴ դար— 657

Պըաղ (՝)— Մայր Վասիլ եպս. գրչի, 1367 թ. Ամասիա քղբ— 482

Պիլիկ (գրված՝ Պիլկանա Հոլովաճեով)— Աղգ. Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454

Պիչուր— անս Բիշար

Պիտեան— Աղգ. սո. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.— 398, 401

Պլաւր— Կին դերութ. ազատող Առաքելի, 1383 թ. Կամախ— 546

Պոքփիւր— 338

Պուզմիչ— Հոռոմ (Հույն) քարիանաճի, վկա, 1388 թ. Ղրիմ— 576

Պուսլ— Խաղթական, որդի Վասակի, իշխան և գորավար, մհ. 1284 թ.— 128, 136, 247, 261

Պսակ— Ոմն վանահայր, 1390 թ.— 584

Պոքթուրոն— Որդի սո. Վարդանի 1397 թ. Եր-զընկա— 620

Ձ

- Ձուլալ— Որդի Տարսայի իշխանի, եղբ. Ստեփ.
Օրրելեան պատմիչի, մեռած պետք է լինի
1314-ից առաջ— 100, 231
- Ձալալ— Քույր Մխ. Անեցի գրչի, 1338 թ. Սուլ-
թանիս— 310
- Ձալիլա խաթուն— Հանդուցյալ ոտ. 1377 թ.—
130
- Ձաներ— Պապ ստ. Յովհաննեսի, ԺԴ դար—
658
- Ձանիբէկ (ճ'անիպէկ)— Որդի Օղպէկ խանի,
խան Ոսկե Հորդայի, հիշատակված է
1346—1358 թթ.— 348, 349, 385, 410,
419, 433
- Ձանմէլիբ— Քույր Կարապետ գրչի, 1344 թ.—
342
- Ձաշուռ— Վրացի իշխան, ամուսին սա. Մա-
մախաթուն իշխանուհու, 1310 թ. Յոհն-
նավանք— 65
- Ձաւնար (Ճուհար, Զուհար)
— Դուստր Յովսիան գրչի, 1306 թ. Բերդակ
գղ.— 43
— Կին Ղարիպչախի, 1316 թ. Հաղարակն
գղ.— 122
— Մայր Ստեփաննոս գրչի, 1330 թ.— 229
— (Գրված է՝ «Ճոշարհ» ձևով), մայր Կա-
րապետ գրչի, 1331 թ. Երուսաղեմ— 244
— Բարետոնճիկ, կին ստ. Աղատի, 1335 թ.—
250
— Քույր Սիմէոն գրչի և ծաղկողի, 1335 թ.—
278
— Սնուցանող Տէրտէր Երեսնցի գրչի, 1336
թ.— 286
— Կին Վարգան քհնյի, 1356 թ. Ղրիմ քղբ—
419
— Մայր ստ. Գրիգորի, 1358 թ. Երուսա-
ղեմ— 437
— Կին Աբրահամ քհնյի, 1357 թ. Մակաղ-
բյուր. գղ.— 430
— Ոմն, 1383 թ. Ապահոնեաց վնք— 547
- Ձիսար— տես՝ Չիսար
- Ձնանիւթուն (Ճհանխաթուն)
— Աղգ. Վարագի մքն Տիրացուի, 1399 թ.—
625
— Մայր ստ. Երեսիայի, 1400 թ. Տաթև—
632
- Ձնանմէլիբ (Ճահան-Մելիբ)
— Աղգ ստ. Խուլուշայի, 1386 թ.— 563
— Ստ. դուստր տեր Գրիգորի, 1387 թ.— 571
- Ձոնար— Տես՝ Ջահար և Դոհար

Ջուան— Ֆրա, ոմն ունիթոռ, 1384 թ. Կողթն—
550

Ջումայ— Պոռչի սերունդից, իշխան, հիշա-
տակված է 1334, 1346 թթ.— 261, 347

Ջումլայ-խաթուն— Մայր ստ. պրն. Ուլուպէկի,
1353 թ. Ղրիմ— 547

Յուզանբէր— Թրս ստ. Շախընշահի, 1336 թ.
Դողթն— 281

Ռ

- Ռամանոս— Դրամով օգնող ստ. Ներսէս վրդ.
Կոռհցուն, 1332 թ. Խանգկահ գղ.— 246
- Ռաւաւտուն— Քաղաքապետ Սուրխաթի, 1346,
1350 թթ.— 349, 385
- Ռամլահ (Ընամշահ)— Հայր Կարապետ գրչի,
1332 թ. Աղթամար— 248
- Ռիւս— Ստ. 1339 թ.— 323
- Ռիբա (Րոհիթայ)
— Մայր Սարգիս գրչի, 1321 թ. Այա՝ս—
174
— Մայր ոտ. Ներսեսի, 1328 թ. 213
— Մայր Վտրդան գրչի, 1331 թ. Աղպի-
նար գղ.— 236
- Ռուրէն— Գրիչ դաղափար օրինակի, 1332-ից
առաջ— 251
- Ռուզ— Մայր ստ. Յովաննեսի, ԺԴ դար, Ոռ-
տա՝ն— 153
- Ռուզ-խաթուն
— Քույր Իտացողի, 1365 թ.— 472
— Աղգ. ստ. Շնոֆոր տիկնոջ, 1375 թ.
Սուրխաթ— 518
- Ռուզուֆան (Ընուզուբան, Ուռուզուբան)
— Աղգ. ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս—
377
— Մայր Եղվարդի տեր Աղիզպէկի կին Վա-
խախի, 1318 թ.— 142
— Կին Ամիր-Հասան Խաղրակյան իշխանի,
1328 թ.— 207, 208

Ն

- Նադուն— Ուսուցիչ Սիմէոն գրչի, 1305 թ. Բեր-
դակ գղ.— 33
- Նաթի— Դերձակ, ստ. 1347 թ. (մհ. 1355-ի՝ն),
Սուրխաթ— 365, 413*
- Նանակ (Բոահակ)
— Պարթև, կաթողիկոս Հայոց (մհ. 439
թ.)— 51, 113, 192, 253, 351, 401, 639
— Եպս. Բարերդի (Խաղտեաց գլխ.), 1350,
1346 թթ.— 71, 346
— Ստ. 1310 թ. Դաւղայոյ վնք— 72

Ուսման

- Գրիշ, 1312 թ. Փերճոց վեր— 89
- Եղբ. Աբրահամ գրչի, 1315 թ. Լիմ կըղ-
ղի— 114
- Ստ. 1315 թ. Եղեգիս ըղբ— 117, 377,
378
- Կաղմող, 1318 թ. Կիպրոս— 150
- Ստ. 1321 թ. Վայոց-ձոր— 170
- Որդի ստ. Աղատի, 1335 թ.— 250
- Ոմն քհնյ, 1335 թ.— 280
- Քաղբերոնի, կաղմող, 1336 թ.— 282
- Ստ. որդի Մեծիկի, 1351 թ.— 393
- Եղբ. Անտոն գրչի, 1357, 1359 թթ.—
Կաֆա— 429, 444
- Կրոնավոր, 1358 թ. Անդանց զղ.— 433
- Հայր ստ. Ստեփաննոսի, 1360 թ.— 448
- Օրինակի շնորհող, 1365 թ. Կաֆա—
468
- Հգեր որդի Վասիլ եպս գրչի, 1367 թ.
Սմառիա ըղբ— 482
- Մերձավոր Բոնոյ եպս. Մանուկի, 1368
թ.— 484
- Եղբ. Մաղաբիա զպրի, 1368 թ. Կաֆա—
488
- Գրիշ, 1367 թ.— 568*
- Ստ. 1389 թ.— 581
- Առաջնորդ Վարագայ վանքի, 1391, 1393,
1399 թթ.— 587, 604, 606, 624
- Աղգ. ստ. Յովտենսի, ԺԴ. գար, Ոստան—
153
- Եղբ ստ. Սարգսի, ԺԴ. դար, Ղրիմ— 538
- Եղբ ստ. Յովաննեսի, ԺԴ. դար 658
- Սանձառի— Աղգ. Վարագի մքն Տիրացուի,
1399 թ.— 625
- Սաղաթիլ— Ոմն, ԺԴ. դար— 659
- Սաղաթիլի— Դուստր ստ. Ստեփանոսի, 1348
թ.— 368
- Սաղաթիլ— Աղգ. ստ. Մուրատի, 1355 թ. Աղ-
թամար— 414
- Սամաղալի— Հայր ստ. Ասլանի, 1329 թ. Օր-
տուրաղսր— 217
- Սամիլի— Մուր Վարագի մքն Ստեփաննոսի,
1399 թ.— 625
- Սամիլայ— Մուր ստ. Ղազարի, 1361 թ.— 454
- Սամուել (Սանվել)
- Ոմն քհնյ, 1304 թ. Կիլիկիա— 27
- Հայր Սարգիս գրչի, 1304 թ.— 27
- Օրինակի շնորհող, 1310 թ. Բարերդ— 71
- Ոմն Կարեմար Նահատակեալ քհնյ, 1329
թ.— 220*
- Քհնյ, 1330 թ. Արտաղ— 227
- Քհնյ, 1349 թ. Հերմոնի վեր— 378

Սամուել

- Նախնի Ստեփաննոս գրչի, 1350 թ. Մո-
կաց Ստրի սբ. Գեորգի վեր— 382
- Աղգ. Ղրիմի սբ. Աբսենտի վանքի առաջ-
նորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Բնակիչ Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի գյու-
ղի, 1356 թ.— 421
- Գրիշ, 1363 թ. Կամախ— 460
- Ստ. 1400 թ. Սուխարայ վեր— 629, 630

Սայիբիկ

- Որդի ստ. Շախընշահի, 1336 թ. Գողթն—
281
- Աջակերտ. Մխ. Անեցի գրչի, 1338 թ.
Սուլթանիա— 311

Սանձա-Խարուն— Աղգ. ստ. պրն. Ասլանի,
1350 թ. Սեբաստիա— 386

Սանձա— Եղբ. ստ. Տիրանունի, 1322 թ. Վահ-
րայ գղ.— 177

Սասույ

- Օգնող, 1305-ից հետո— 34
- Քույր ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 398, 401
- Աղգ. Ղրիմի սբ. Աբսենտի վանքի ա-
ռաջնորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Ստացող, 1356 թ.— 422
- Քույր ստ. Նիկալի, 1373 թ.— 508

Սասուն— Եղբ. Ջերմառուաց վանքի առաջնորդ
Վարդանի, 1331 թ.— 232

Սատան— Ապրեհեց, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ—
364

Սարայ— Հարս ստ. Շահինշահի, 1378 թ.—
528

Սարայ-Խաթուն

- Քույր Տէրտէր երեանցի գրչի, 1336 թ.
Ղրիմ— 286
- Մամ Յակոբ գրչի, 1358 թ.— 439

Սարանդինոս— Որդի Եղվարդի տեր Ազիզպե-
կի, 1318 թ.— 142

Սարգիս

- Շնորհալի, ԺԲ. գարի Նշանավոր մատենա-
գիր, 1150 թ. գրեց Մեկնութիւն եւթն
կաթուղիկեայ թղթոց աշխատությունը—
129, 627
- Քեռի Խաչատուր գրչի, 1301 թ. Լիմ կըղ-
ղի— 1
- Դպիր, մքն Թեղենեաց ուխտի, 1302 թ.— 7
- Արքեպս. Երզնկայի, կարևոր դեր է կա-
տարել ժամանակի քաղաքական կյան-
քում, սպանվել է 1276 թ. Այստեղ հի-
շատակված է որպես պապ Եկեղեցաց
գլխի առաջնորդ Ներսէսի և պրն Թաճա-
տիսի— 11, 561

Սարգիս

- Գրիչ, 1304 թ.— 27
- Խաչենեցի, հգեր եղբ. Սարգիս գրչի, 1304 թ.— 28
- Գրակազմ 1304 թ. վճանայ վնք— 28, 29
- Գրիչ, 1304 թ. Երզնկա— 32
- Առաջնորդ Վարազայ վանքի, 1305—1350 թթ.— 36, 57, 71, 384
- Գրիչ, 1305 թ. Քաջբերունաց դվռ.— 37
- Առաջնորդ Մեծոփայ վանքի, 1305—1313 թթ.— 38, 53, 92
- Գրիչ, 1306 թ. Եղեգիս— 42
- Եպս. Երզնկայի, 1310, 1338 թթ.— 73, 304
- Օգնող Վարդան գրչին, 1311 թ. Կիպրոս— 75
- Նահատակված եղբ. Կոստանդին եպս. Պեհեսնցու, 1311, 1314 թթ. Կիլիկիա— 77, 106, 107
- Հայր ստ. Ցակսբի, 1311 թ. Կիլիկիա— 77
- Եպս. Իկոնիայի, 1311 թ.— 78
- Եպս. Խաչենի, որգի Գրիգոր իշխանի, 1312 թ.— 84
- Որդի Գրիգոր գրչի, 1312 թ. Սիս— 88
- Գրիչ, 1312 թ.— 90
- Հայր Խաչատուր գրչի, 1312 թ.— 91
- Գրիչ, 1313 թ. Այրիձոր— 95
- Բարունի, դաստիարակ Ստեփանոս-Տարսաիճի, 1314, 1321 թթ. Գլաձոր— 100, 175
- Գրիչ, 1314 թ. Թէոդուպոլիս— 101
- Մըն Թիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
- Հորեղբայր և ուսուցիչ ստ. Վարդանի, 1315 թ. Արտազ— 116
- Մըն Արտաղի սբ. Թագէտսի վանքի, 1315 թ.— 116
- Ուսուցիչ Թոմա գրչի, 1315 թ. Սիւնիք, Խորեհանց վնք— 118
- Ներկարար, 1315 թ. Եղեգիս բղբ— 377
- Հայր ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս բղբ— 377
- Գրիչ, 1315 թ.— 119
- (Գրվում է նաև Ամիր-Սարգիս), գրիչ և ծաղկող, 1317 թ. Գլաձոր— 135, 136
- Մըն Աստապատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- Մարտիրոսեցի, մըն Աստապատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- Նորընծա, 1318 թ. Աստապատ— 149
- Հայր ստ. Կարապետի, 1319 թ. Աղջա-մար— 155
- Մաղկող, 1319 թ.— 159

Սարգիս

- Պիծակ, անվանի և արտար մանրանկտ. րիչ (միայն մեկ անգամ՝ 1320 թ. հիշատակված է իր «Պիծակ» մականունով։ Մյուս ղեկավարում հիշատակված «Սարգիս բահանային» նույնացնում ենք Պիծակի հետ՝ հիմք ունենալով այդ ձեռագրերում եղած մանրանկարների նմանությունը), 1320, 1325, 1335, 1352, 1353 թթ. Կիլիկիա— 162, 163, 196, 197, 279, 394, 403
- Գրիչ, 1320 թ.— 164
- Ճգնավոր բհնյ, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164
- Նորագաւթեցի, հգեր Լղր. Աստուծատուր գրչի, 1320 թ. Սաղմոսավանք— 164
- Գրիչ, 1321 թ. Այա՝ս— 174
- Որդի ստ. Յովսափի, 1322 թ.— 181
- Եղբ. ստ. Պաղտոսի, 1323 թ.— 185
- Մերունի մըն Ակնեբի, 1323 թ.— 187
- Գրիչ, 1325 թ. Խառաքատի վանք— 192
- Եղբ. Գրիգոր գրչի, 1325 թ. Ակնեբ— 194—196
- Գերութ. աղատող, 1325-ից հետո— 199
- Գրիչ, 1328 թ. Սիս— 208
- Կամակից ստ. Պարոնշահի, 1329 թ. Տարօն— 215
- Քորեպս. Օրտուկի (աթոռանիստն է Սուրբանիա բաղտբը), 1329, 1341, 1354 թթ.— 218, 328, 406
- Մաղկող, 1329 թ. Ակնեբ— 219
- Քեռի Կարապետ գրչի, 1329 թ. Ակնեբ— 219
- Որդի ստ. Գրիգորի, 1329 թ. Փոս անապատ— 222
- Եղբ. ստ. Մարգարէի, 1330 թ. Արտազ— 227
- Հգեր որգի ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228
- Ազգ ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228
- Գրիչ, ծաղկող և ոսկող, որգի Գրիգորի, 1330 թ.— 228, 229
- Որդի Բահանեսի, 1331 թ. Աղէթ գղ.— 233
- Հանգուցյալ եղբայր Մառուտիձորի տերերի, որդի Վարհամի, 1331 թ.— 232
- Գրիչ, 1331 թ. Կիլիկիա— 236
- Ստ. 1331 թ. Գրազարկ— 240
- Մաղկող, 1331 թ. Գրազարկ— 241
- Գրիչ, 1331 թ.— 243
- Ստ. որգի Վասիլի, 1331 թ.— 243

Սարգիս

- Եղբ. Կարապետ գրչի, 1331 թ.— 244
- Թոռ Հիթոսի, 1331-ից հետո— 236
- Հայր Թորոս Տարօնացի ծաղկողի, 1332 թ. Գլածոր— 247
- Եղբ. Գրիգոր գրչի, 1332 թ.— 251
- Որդի ստ. Գաթի, 1333 թ.— 256
- Մետրոպոլիտ Սինեաց (և Սուլթանիա-յի), հիշատակված է 1333—1338 թթ.— 257, 262, 292, 309
- Եղբ. Ներսէս Բաբունյացի, 1334 թ. Սիւ-նիք— 262
- Գրիչ, 1334 թ. Թավրեմ— 264
- Ստ. և Լկնդեցու կառուցող (Ականց զղ-բղբում), 1334 թ. Արճիշ— 266
- Հայր ստ. Ազատի, 1335 թ.— 250
- Որդի ստ. Ազատի, 1335 թ.— 250
- Ստ. 1335 թ. Գլածոր— 272
- Թոռ ստ. Մելիքշահ Թիւփուարձենցու, 1335 թ.— 276
- Որդի ստ. պրն. Յովանեսի, 1335 թ.— 280
- Եղ. ստ. պրն. Յովանեսի, 1335 թ.— 280
- Գրիչ, 1336 թ. Սիւս— 283—285
- Սգնող Բարսեղ գրչին, 1339 թ. Մրնժըն-կերտ— 286
- Հայր Տէրտէր Երեանցի գրչի, 1336, 1341 թթ. Ղրիմ— 286, 287, 328
- Հանգուցյալ ստ. 1336 թ. Թավրեմ— 291
- Թղթ. կկղ. 1338 թ. Երզնկա— Ճիւմոն— 305
- Մքն Ճիւմոնի վանքի, 1338 թ.— 305
- Ոմն սարկավագ, 1338 թ. Սուլթանիա— 309
- Ոմն, 1333 թ. Սուլթանիա— 309
- Եղբ. Միս. Անեցի գրչի, 1338 թ. Սուլթա-նիա— 310
- Պրն. 1338 թ. Սուլթանիա— 310
- Մաղկող, 1338 թ. Կոպիտառայ դղյալ— 316
- Գրիչ, 1338 թ.— 316
- Եղբորորդի Ներսէս Կելընցի գրչի, 1339 թ.— 320, 321
- Լոսեցի, ստ. 1339 թ. Ազոխ բղբ— 321
- Գրիչ, 1340 թ. Աղանից վանք— 324
- Որդի Ազախի ավագերեց Մանուէլ բճնյի, 1341 թ.— 329
- Գրիչ, 1342 թ. Թավրեմ— 331
- Հգեր Կ՝գր. Շմաւոն գրչի, 1343 թ. Գլա-ձոր— 335
- Առաջնորդ Սուրխաթի (ձեռագրում գրը-

Սարգիս

- ված է ռի Թագաւորութեան, որ ան-շուշտ սխալ է և ուղղելի է՝ «յառաջնորդ-դութեան»), 1343 թ.— 336
- Վաճառող, սպասավոր Յոհաննէս Քաւշայ-կերանցու, 1345 թ.— 345
- Հայր ստ. Աստուածատուրի, 1345 թ. 345
- Հայր ստ. Մկրտիչի, 1347 թ. Սուրխաթ— 357, 360
- Բազազ, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 361
- Ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 361
- Օրինակի շնորհող, 1347 թ. Սուրխաթ— 362
- Գանկարար, 1348 թ. Սուրխաթ— 363, 370
- Մքն Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի վանքի, 1350 թ.— 383
- Որդի ստ. Յոհանի, 1351 թ. Կիլիկիա— 389
- Եղբ. Վարդան գրչի, 1351, 1362 թթ. Մեր-տին— 391, 457
- Ազգ. Ղրիմի սբ. Աբսենտի վանքի ա-ռաջնորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Որդի ստ. Անանի, 1354 թ. Աղթամար— 408, 409
- Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419
- Պապ Կարապետ գրչի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419
- Նրինակի խնդրող, 1356 թ. Ղրիմ բղբ.— 420
- Մքն Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի, 1356 թ.— 421
- Որդի Աստուածատուրի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 421
- Կաւշար, ստ. 1356 թ.— 422
- Ստ. 1357 թ. Ղրիմ— 426
- Ստ. 1358 թ. Աւրգանց գղ— 433
- Հայր ստ. Սիմէոնի, 1358 թ. Երուսա-ղեմ— 437
- Գրիչ, 1361 թ.— 454
- Հայր ստ. Ղազարոսի, 1361 թ.— 454
- Շահնայ Երուսաղեմի, 1363 թ.— 462
- Ստ. 1365 թ. Ղրիմ բղբ— 467, 468
- Եղբ. ստ. Անգրիաս փակակալի, 1367 թ. Երուսաղեմ— 479
- Ուսուցիչ ստ. Անգրիաս փակակալի, 1367 թ. Երուսաղեմ— 479
- Մքն Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի վանքի, 1367 թ.— 480
- Հգեր Եղբ. Սիմէոն գրչի, 1370 թ.— 492
- Ոմն բճնյ, որ մեռավ 1370 թվին, երբ հե-

Ստորգիս

- սանում էր օտար երկիր «նեղևալ յանօրինաց» — 493
- Մրն Աղթամարի, 1371 թ. — 495
- Ոմն, 1374 թ. — 514
- Հայր նորոգող և ստ. Պօղոսի, 1378 թ. Տարօն — 525
- Ստ. 1379 թ. Կիպրոս — 530
- Ստ. 1379 թ. — 533
- Բաբունապետ, օրինակի շնորհող, 1381 թ. Մաղտրդավանք — 537
- Աղդ. ստ. Թաղևոսի, 1381 թ. Ղրիմ բղթ — 538
- Գրիչ, 1381 թ. 539
- Որդի գերութ, աղատող Մանկտեր Բարերդացու, 1383 թ. — 544, 545
- Վրդ. գրիչ, 1383 թ. Մակու — 545
- Սարգիս քհնյ, նատերանց, 1383 թ. Ղրիմ — 547
- Գերութ. աղատող, 1384 թ. Օշակա՞ն — 549
- Տոմարագետ, սրա աշխատությունը լրացրեց ու խմբագրեց Յոհաննեսը 1384 թվին — 550, 551
- Դրիչ, 1386-ից առաջ — 557, 558
- Որդի Անտոնի, վկա, 1388 թ. Ղրիմ — 576
- Մրն Աղթամարի, 1390 թ. — 582
- Վրդ. 1390 թ. Աղթամար — 584
- Կազմող, 1390 թ. Աղթամար — 584
- Օգնող Գեորգ գրչին, 1391 թ. Երզնկա — 593
- Բաբունապետ, 1393, 1400 թթ. Սուխարայ վնք — 606, 629
- Վրդ. 1394 թ. Լիմ կղզի — 607
- Բաբունապետ, 1395 թ. Վարագ — 612
- Ոմն քհնյ, որի խնդրանքով Մատթեոսը, 1395 թ., գրեց «Յաղագս մարդոյն լինելութեան» աշխատությունը — 613
- (Գրված է Ամիր-Սարգիս), նվիրատու, 1396 թ. Ախալցխէ — 614
- Քհնյ, 1396 թ. Ախալցխէ — 614
- Գրիչ, 1396-ից առաջ — 614*
- Քհնյ, կազմող, 1400 թ. Սուխարայ վնք — 629
- Հայր ստ. Երեմիայի, 1400 թ. Տաթև — 632
- Ուսուցիչ Յովան գրչի, 1400 թ. Տաթև — 633
- Մահապետ, եղբ. Յովանէս ստացողի, ԺԴ դար, Ոստա՞ն — 153
- Ստ. ԺԴ դար Ղրիմ — 538, 539

Սարգիս

- Գրիչ, ԺԴ դար — 351*
- Ոմն քհնյ, ԺԴ դար — 659
- Եղբ. ստ. Ատոմի, ԺԴ դար — 650
- Ստ. ԺԴ դար — 652
- Աղդ. սրով նահատակված Յոհանէս վրդի, ԺԴ դար — 656
- Զորս համանուն գրիչներ անորոշ ժամանակով — 656
- Ոմն քհնյ, ԺԴ դար — 659

Սարկաւագ

- Դրիչ, 1310, 1317 թթ. Յոհանավանք — 65, 66, 129
- Եղբ. ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս — 377
- Օրինակի շնորհող, 1325 թ. Խառաբատի վնք — 193
- Առաջնորդ Կուրդ վանքի, 1332 թ. — 247
- Ոմն քհնյ, 1369 թ. Մոկաց Մպատ վնք — 490

Սարուխ

- Կին ստ. պրն. Նէքէքի, 1307 թ. — 48
- Խաթուն ոմն, 1329 թ. — 223

Սաւար — Պապ Վարագի մրն Տիրացուի՞, 1399 թ. — 625

Սաֆիրայ-Խարուն — Մայր ստ. պրն Հայրապետի, 1357 թ. — 431

Սեբեբ

- Դրիչ, 1325 թ. — 201
- Ազգ. ստ. և դրիչ Կարապետի, 1356, 1363 թթ. Ղրիմ բղթ — 419, 461

Սեղայ — Մայր Միս. Անեցի դրչի, 1338 թ. Սուլթանիա — 310

Սեղրակ — Որդի ստ. Աստուածատուրի, 1301 թ. Լիմ կղզի — 1

Սևուրէ (Սերոբ)

- Դրիչ, 1302 թ. — 10
- Դրիչ, 1310 թ. Թեղուպոլիս — 73
- Սրբագրող, 1325 թ. Ակներ — 195
- Ոմն պրն. 1347 թ. Տարօն, Լուսորմ գղ. — 356
- Ազգ. ստացողների, 1358 թ. Սուրխա՞թ — 435
- Մրն Գուդարաց վանքի, 1397 թ. — 619

Սևասախայ — Մայր ստ. Յովհաննեսի, ԺԴ դար — 657

Սեֆեղին — Պրն. հայր Զաքարիա կաթողիկոսի, 1306 թ. — 40

Սէբ

- Եղբ. ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեգիս — 377
- Դրիչ, 1327 թ. — 205

ՍԼՐ

- Եղբ. Հայրապետ գրչի, 1333 թ. մերձի
Սերաստիա— 257
- Ստ. 1334 թ. Արճեշ— 266
- Պրն. աղբ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ.
Երոստեմ— 274
- Մրն Միմոնի վանքի, 1338 թ.— 305
- Ստ. 1344 թ. Սուրխաթ— 341, 342
- Հայր Յովսէփ գրչի, 1357 թ. Ծակադ-
րուր զդ.— 430
- Հղեր Խղր. Յոհաննէս գրչի, 1359, 1363
թթ. Խիզան, Դամաղիեի վնք— 442, 459
- Վրդ. 1360 թ. Երուսաղեմ— 447
- Մրն Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վանքի,
1367 թ.— 480
- Աշակերտ Յովհ. և Կիրակոս բարոնա-
պետերի, 1588 թ. սր. Դամաղիեի
վանք— 574

ՍԼԻԵԼ— Որդի ստ. Գրիգորի, 1348 թ.— 372

ՍՐՐԻԱԼ— Աղբականուհի ստ. Կարապետի, 1381
թ. Սրխագու վնք— 537*

ՍՐԼԱՐ— Մայր ստ. Բումայի, 1314 թ. Տա-
րոն— 105

ՍԻԱՐ— Պապ Բորոս Տարսնեցի ծաղկողի, 1332
թ. 247

ՍԻՄԼՆԵ

- Ուսուցիչ Դանիէլ Աղթամարցի գրչի,
1303—1316 թթ.— 14, 41, 47, 86, 87,
120
- Ծաղկող և կազմող, 1304 թ. Աստա-
պատ— 25
- Ստ. 1301 թ. Աւան գղ.— 26
- Գրիչ, 1304, 1305 թթ. Արճեշ— 30, 36,
37
- Բերդակեցի, ստ. 1305 թ.— 33
- Ստ. 1305 թ. Արճեշ— 36
- Ստ. 1307 թ. Արճեշ, Ասպիսնկայ վնք—
54
- Եղբ. Բումայ գրչի, 1310 թ. Դաւղալոյ
վնք— 72
- Ստ. 1312 թ. Սիս— 88
- Որդի Ստեփաննոս գրչի, 1313 թ. Սերաս-
տիա— 97
- Քերոորդի Յովհաննէս գրչի, 1317 թ. Կրա-
կայ գղբղբ.— 134
- Ստ. 1318 թ. Աստապատ— 148
- Մրն Աստապատի սր. Նախավկայի վան-
քի, 1318 թ.— 149
- Գրիչ, 1318 թ. Դրազարկ— 152
- Առաջնորդ Արծկէի վանքի, 1319 թ.—
154

ՍԻՄԼՆԵ

- Հայր Վարդան գրչի, 1319, 1331 թթ. Ակ-
նեռ, Աղպինար գղ.— 158, 236
- Կազմող, 1319 թ. Կիլիկիա— 161
- Եպս. Հգեր որդի Սերաստիայի եպս. Ստե-
փաննոսի, 1320 թ.— 163
- Ստ. 1321 թ. Աւրնկայ գվո. Բաղցու
վնք— 172
- Օրինակի շնորհող, 1322 թ. Վահրաւայ
գղ.— 176
- Որդի ստ. Յովսափի, 1322 թ.— 181
- Փակակալ Ակնեռի, 1223* թ.— 187, 188
- Քեռի Գրիգոր գրչի, 1325, 1332 թթ. Ակ-
նեռ— 194—196, 251
- Գրիչ, 1325, 1336 թթ. Գալու անապատ—
198, 290
- Որդի ստ. Միսիթարի, 1325 թ.— 200
- Ծմակավանքի առաջնորդ, 1331 թ.—
233
- Հայր Դէոսկորոս գրչի, 1331 թ. Արճեշ—
237
- Ստ. 1332 թ.— 248
- Ստ. 1333 թ.— 256
- Արքեպս. առաջնորդ Սերաստիայի,
1333—1369 թթ.— 257, 386, 490
- Զրախճի, օգնող, 1334 թ. Կաֆա— 265
- Ուսուցիչ գրչի, 1334 թ. Արճեշ— 266
- Ստ. 1334 թ. Արճեշ— 266
- Երկու համանուն Կրակցիներ, 1335 թ.
Երուսաղեմ— 274
- Գրիչ և ծաղկող, 1335 թ. Մաւրեֆի գղ.—
278
- Բոռ ստ. Շախընշահի, 1336 թ. Գող-
թըն— 281, 282
- Հայր թղթ. կկղ. Երրեմի, 1338 թ.—
307
- Գրիչ, 1342 թ.— 333
- Գրիչ, 1343, 1344 թթ. Սուրխաթ— 336,
341
- Որդի ստ. Աբրահամի, 1346 թ. Սուր-
խաթ— 348
- Եղբ. ստ. Պաւղոսի, 1343 թ.— 334
- Եղբ. ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Անի—
353
- Եղբ. օրինակի շնորհող Յովսէփի, 1347
թ. Սուրխաթ— 362
- Մրն Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վանքի,
1350 թ.— 383
- Գրիչ, 1351 թ. Եկեղեցաց գվո— 390
- Եղբ. ստ. Սահակի, 1351 թ.— 393
- Աղբ. ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 398, 401

Սիմոն

- Ավագերնց Սուրխաթի սր. Յարութեան
եկեղեցու, 1356 թ.— 418
- Սա. 1358 թ. Երուսաղեմ— 437
- Հայր Յակոբ դրւի, 1358 թ.— 439
- Ազգ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուր-
խաթ— 443
- Սա. 1359 թ.— 445
- Հգիր եղր. ստ. Ստեփաննոսի, 1360 թ.—
448
- Գրիշ, 1365 թ.— 471
- Վրդ. վաճառող, 1365 թ.— 471
- Եղբ. ոտացողի, 1365 թ.— 472
- Ուսուցիչ Յովհաննէս դրւի, 1367 թ. Մո-
կաց Սարի սր. Գեորգի վնք— 480
- Մրն Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վնքի—
480
- Գրիշ, 1370 թ.— 492
- Ստ. 1371 թ. Բերկրի— 499
- Հորեղբայր ստ. Երանոսի, 1371 թ.
Ղրիմ— 500
- Ազգ. ստ. Երանոսի, 1371 թ. Ղրիմ—
500
- Ոմն, 1376 թ. Այտս— 521
- Նորոգող, 1378 թ. Տարօն— 525
- Որդի ստ. Շահինշահի, 1378 թ.— 528
- Սա. 1381 թ. Մաղարգավանք— 537
- Բարունապետ, օրինակի շնորհող, 1381,
1399 թթ. Վարագ— 539, 625
- Ոմն կրոնավոր, 1381 թ.— 539
- Վրդ. ոտ. 1386-ից առաջ— 557
- Ընթերցան դպից, ուսուցիչ Յակոբ գրւի,
1386 թ. Երեւակ— 559
- Խորհրդատու Յակոբ գրւի, 1386 թ.
Երեւակ— 559
- Ստ. 1391 թ. Վան— 587, 588
- Հորեղբայր և ուսուցիչ Յակոբ գրւի, 1391
թ. Վան— 588
- Ստ. 1391 թ. Ոստան— 595
- Վրդ. 1392 թ. Աղթամար— 597
- Գրիշ, աշակերտ Դրիգոր Տաթևացու, 1400
թ. Տաթև— 632
- Արքեպս. ուսուցիչ Անանիա ժողկողի,
ԺԴ գար, Մելիտինէի վանք— 637
- Ազգ. ստ. Վարգանի, ԺԴ դար— 643
- Հայր ստ. Մատթէոսի, ԺԴ դար— 644
- Գրիշ, ԺԴ դար— 657
- Սիմիկ— Կին ստ. Գրիգորի, 1348 թ.— 372
- Սինան— Եղբ. ստ. պրն. Ասլանի, 1350 թ. Սե-
բաստիա— 386
- Սինթափուր— Մոնղոլական հարկաւան, 1318
թ.— 138

Սիոն

- Գրիշ, 1319 թ. Կիլիկիա— 161
- Եղբ. Հայրապետ գրւի, 1333 թ. Մերձ Ի
Սերաստիա— 257
- Ստ. 1342 թ. Բավրեմ— 331
- Գրիշ, 1348 թ. Հերմոնի վնք— 369
- Հայր Յովհաննէս կրոնավորի, 1370-ից
հետո— 493
- Ստ. ԺԴ դար— 644
- Սիս— Պապ Մանանեանի, 1322 թ. Վահրա-
ւայ գղ.— 176
- Սիսակ— Որդի սա. Միսիթարի, 1318 թ.— 151
- Սիսամբար— Քույր Ռստակէս գրւի, 1315 թ.
Արտաշ— 116
- Սիւր— Կրակցի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274
- Սիրախաբուն
- Ազգ. Մելիտինէի գրւի, 1338 թ.— 306
- Մայր Քղթ. կղ. Երեւմի, 1338 թ.— 307
- Սիրամարգ— Մայր ստ. Գրիգորի, 1312 թ. Աղ-
թամար— 87
- Սիրայ
- Մայր ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուր-
խաթ— 443
- Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1374 թ.
Սուրխաթ— 513
- Սիրաթիկին— Ազգ. ստ. Խոսրովշահի, 1346 թ.
Բաբերդ— 346
- Սիրան— Ազգականուհի Մարտիրոս գրւի, 1330
թ.— 228
- Սիրաթան— Օգնող, 1375 թ.— 518
- Սիրէն— Կին ստ. Յովհաննէս, 1351 թ. Կիլիկիա—
389
- Սիրմայ
- Եղբորդուստր ստ. Տիրտրի 1323 թ.
Գումբայթ գղ.— 184
- Քույր ստ. Հայրապետի, 1338 թ.— 306
- Քույր Ստեփաննոս գրւի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 398
- Ազգ. Ղրիմի սր. Արսենտի վանքի առաջ-
նորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Մայր Յովհաննէս կրոնավորի, 1370-ից
հետո— 493
- Ազգ. ստ. Բագլոսի, 1371, 1381 թթ. Ղրիմ
քղք— 501, 538
- Քույր ստ. Նիկալի, 1373 թ.— 508
- Մայր ստ. Ապտրիմսեհի, 1373 թ. Ամիթ—
511
- Մայր Խոթրուշայի, 1386 թ.— 563
- Սիրուն
- Հայր ստ. Յովհաննէս Կրակցու, 1317 թ.—
134

Միրուն

— Դոնապան Լեոն Դ. Թագավորի, 1337-ից
առաջ— 294, 296

— Ազգ. ստ. Հեթումի, 1357 թ. Մակադ-
րյուր գղ.— 430

Միւրալկ— Որդի ստ. Նասիաթունի, 1341 թ.
Աղայս քղբ— 330

Մմրատ (Մուպատ)

— Գրիչ, 1316 թ. Կիպրոս կղզի— 123, 124

— Եղբ. Յովհաննէս գրչի, 1319 թ.— 159

— Գերի ընկած որդի Յովհաննէս գրչի, 1330
թ.— 224

— Թագավոր Կիլիկիայի (1296—1299 թթ.),
հիշատակված է 1397 թ.— 294

— Իշխան Օրբելիան, որդի Իւանէի (—Նա-
նիկի), տեր Որոտանի և Տաթևի (մհ. 1421
թվին). հիշատակված է 1386, 1400 թթ.—
560, 632

— Ստ. 1390-ից առաջ— 585

Մոգոմոն

— Պրն. ստ. 1322 թ.— 179, 180

— Ավաղ տանուտեր Խարաթուշ գյուղի, 1339
թ.— 305

— Մահապի, քեռի Թումայ գրչի, 1391 թ.
վան— 588

Մոսթենէս (Մոսթանէս)

— Գրիչ, 1328 թ.— 214

— Մրն Ճիլմոնի վանքի, 1338 թ.— 305

Մովսէր— Մայր ստ. Մարիաթունի, 1338 թ.
Խարաթուշ գղ.— 304

Մուզայ— Ոգնող, 1310 թ. Յարատես վնբ— 67

Մուլայիման

— Բահաթուր, զան, 1342, 1343 թթ.— 331,
334

— Ամիր-Սուլայիման, պարոն Երզնկայի,
1386 թ.— 561

Մուլթայ— Թու ստ. Հիթումի, 1331-ից հետո—
236

Մուլթան-Մելիք

— Բուր Կարապետ գրչի, 1344 թ.— 342

— Կին Մոմեղենի, 1357 թ.— 427

Մուլթան-Նուրդա— Ազգականուհի ստ. Կարա-
պետի, 1381 թ. Սրիդաու վնբ— 537*

Մուլթանշան (Սուլտանշահ)

— Օգնող Յակուր գրչին, 1322 թ. վահրա-
այ գղ.— 176

— Որդի Լուսիկի, վկա, 1341 թ.— 330

— Ազգ. ստ. Թումայ կրոնավորի, 1378 թ.
Աղթամար— 527

Մուճաճ— Ազգ. Տէրտէր Երևանցի գրչի, 1336
թ.— 286

Սուլայ— Եղբ. Զերմառուաց վանքի առաջ-
նորդ Վարդանի, 1331 թ.— 232

Սուլայ— Հայր Մամիսաթուն իշխանուհու,
1310 թ. Յոհանավանք— 65

Սուլաղ— Մլթատեր Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի
վանքի, 1350 թ.— 383

Սուրաթ

— Մայր ստ. Քրիստոսատուրի, 1352 թ.
Սուրխաթ— 398, 401

— Ազգ. գրիչ և սա. Կարապետի, 1356, 1363
թթ. Ղրիմ քղբ— 419, 461

— Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1374 թ.
Սուրխաթ— 513

Սուրխա

— Հայր Սուրդիս գրչի, 1320 թ.— 165

— Որդի ուս. Սարգսի, 1331 թ. Աղէթ գղ.—
234

— Հայր ստ. Թորոսի, 1366 թ. Երուսաղեմ—
473

— Ոմն երեց, 1391 թ.— 596

Սափեա— Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 366

Սպիլ

— Մայր ստ. Ստեփանոսի, 1316 թ. Կիպ-
րոս— 123

— Կին Լեոն Դ. Թագավորի դռնապան պրն.
Վասիլի, 1337 թ.— 296

Ստեփանոս (Ստեփաննոս, Ստեփան)

— Սիւնեցի, մատենագիր Ը. դարի— 541

— Գրիչ, 1297 թ. Կիլիկիա— 294

— Օրբելիան, պատմագիր և ձեռնարկիչ
Սիւնեաց, մհ. 1304 թ.— 4, 8, 13, 14, 17,
42, 100

— Յանտիոտոս, գրիչ գաղափար յորինակի,
1303-ից առաջ— 18

— Կրիչ, 1303 թ. Արճէշ— 20

— Կաթողիկոս Աղուանից, հիշատակված է
1303 թ.— 15

— Նախկին առաջնորդ Երզնկայի սբ. Կիրա-
կոսի վանքի, 1304 թ.— 29

— Առաջնորդ Երզնկայի սբ. Կիրակոսի վան-
քի, 1304 թ.— 29

— Մաղկող, 1305 թ.— 33

— Հգեր եզր. Եղբայրիկ գրչի, 1305 թ.—
33

— Որդի ստ. Մխիթարի, 1305-ից հե-
տո— 34

— Ստ. 1305 թ.— 36, 37

— Արքեպս. Տարօնի, առաջնորդ սբ. Կարա-
պետի վանքի, 1305, 1315, 1329, 1347
թթ.— 38, 118, 215, 356

— Կաթողիկոս Աղթամարի, Նախորդ (°) և

Ստեփանոս

- եղբայր Զաքարիա կաթողիկոսի, հիշատակված է 1306 թ.— 40
- Օգնող, 1307 թ. Աղթամար— 47
- Հգեր հայր Դանիէլ գրչի, 1307 թ. Աղթամար— 48
- Ուսուցիչ և եղբայր Մկրտիչ ղրչի, 1307 թ. Շինամեջ գղ.— 50
- Դոյներիցանց կամ Դոյներ Երիցանց (նաև Երկայն), մեծանուն և «բնիկ բնաւս հոշակեալ գրիչ, նրանից ձեռագրեր են հասել ԺԴ դարի վերջին բառորդից սկսած, սոյն ժողովածույում հիշատակարաններ ունի կամ հիշատակված է 1307, 1310, 1316, 1321 (ինքն է՝) և 1358 թթ.— 52, 68, 69, 124, 169, 437
- Գրիչ, 1307 թ. Մլիճի վեր— 53
- Առաջնորդ Ասպիսեկայ վանքի, 1307, 1308 թթ.— 54, 57
- Գրիչ, 1309 թ. Կիլիկիա— 59
- Օգնող Վարդան գրչի, 1311 թ. Գրեմազբիւր վեր— 76
- Եղբ. ստ. Յակոբի, 1311 թ. Կիլիկիա— 77
- Եպս. Ատանայի, 1311 թ.— 78
- Եպս. Հաճոյն, 1311 թ.— 78
- Հգեր եղբ. Դանիէլ գրչի, 1312 թ. Աղթամար— 86
- Օգնող Դանիէլ ղրչին, 1312 թ. Աղթամար— 87
- Եղբ. ստ. Պետրոսի, 1312 թ.— 89
- Վրգ. առաջնորդ Այրիճոր վանքի, 1313 թ.— 95
- Եպս. Սեբաստիայի, 1313, 1320 թթ.— 96, 162, 163
- Գրիչ, 1313 թ. Սեբաստիա— 96, 97
- Օգնող Ստեփաննոս գրչին, 1313 թ. Սեբաստիա— 97
- Ստեփաննոս-Տարսայիճ, որդի Ջալալի, թոռ Տարսաիճ Օրբելիանի, Սիւնեաց՝ Մետրոպոլիտ. հիշատակված է 1314—1331 թթ.— 99, 100, 104, 166, 183, 231
- Ոմն բճն, 1314 թ. Թէոդուպոլիս — 101
- Նորեղբայր և ուսուցիչ Ներսէս գրչի, 1314 թ.— 106
- Հգեր որդի Կոստանդին եպս. Պեհեսնցու, 1314 թ.— 106, 108
- Եղբ. Կոստանդին գրչի, 1314 թ. Թիւրքթի վեր— 109
- Ոմն բճն, 1314 թ. Անարղաբա— 110
- Ստ. 1314 թ.— 112

Ստեփանոս

- Մբն Արտաղի սր. Բագլոսի վանքի, 1315 թ.— 116
- Եղբորորդի Թումայ գրչի, 1315 թ. Սիւնիք, Խորդեանց անապատ— 118
- Կրոնավոր, 1316 թ. Աղթամար— 120
- Որդի ստ. Աւետիսի, 1316 թ. Դոնեւանք գղ.— 121
- Աղդ. ստ. Աւետիսի, 1316 թ. Գոնեւանք գղ.— 121
- Ստ. 1316 թ. Կիպրոս— 122, 123
- Ոմն, 1317 թ. Աւանս գղ.— 133
- Ուսուցիչ Վարդան գրչի, 1317 թ. Խոռուհանց գղ.— 133
- Գրիչ, 1318 թ. Գլաճոր— 145
- Մբն Աստապատի սր. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- «Արեւելեան կաթողիկոս Հայոց», 1319 թ. (սրա ով լինելը մեզ չհաշողվեց պարզել)— 155
- Առաջնորդ Մոկաց (ստան արքունական, որ Մոկս կոչի), 1319 թ.— 154
- Գրիչ, 1319 թ. Փոս անապատ— 160
- Արծաթապատող, 1321-ից հետո, Երուսաղեմ— 169
- Հայր Սարգիս գրչի, 1321 թ. Այաս— 174
- Աղդ. ոտ. Տիրանունի, 1322 թ. Վաշրաւայ գղ.— 177
- Գրիչ և ստ. 1322 թ. Կամրիկ անապատ— 178
- Մբն Կումրիկ անապատի, 1322 թ.— 178
- Վահկայցի, հեղինակ Գր. Լուսավորչի մասին ներբողյանի, 1323-ից առաջ— 185
- Գրիչ, 1324 թ. Իտալիա, Պոլոնիա քղբ.— 190
- Գրիչ, 1324 թ. Սկեռա— 191
- Առաջնորդ Ակների, 1325 թ.— 194—196
- Փակակալ Ակների, 1325, 1332 թթ.— 194, 251, 252
- Եղբ. Գրիգոր գրչի, 1325, 1332 թթ.— Ակներ— 194—196, 251
- Հգեր եղբ. Գրիգոր գրչի, 1332 թ. Ակներ— 252
- Հգեր որդի Սիմէոն գրչի, 1325 թ. Գալուս անապատ— 198
- Թոռ ոտ. Թանկեր տիկնոջ, 1327 թ. Կիլիկիա— 203
- Որդի Կիրակոսի, 1327 թ. Կիլիկիա— 203

Յտեփանոս

- Սիր, Կիսվոր (ասպետ), 1327 թ. Իտալիա, Սալեոն բղբ.— 204
- Ուսուցիչ Աստուածատուր գրչի, 1327 թ. Վառպուրական— 205
- Ստ. 1327 թ. Մելիտինէ— 206
- Առաջնորդ Ղրիմի վիճակի, արքեպս. Հիւսիսական կողմանց, իշատակված է 1328—1365 թթ. (անշուշտ այլ է Ղրիմի համանուն հայկականը, հիշված՝ 1381—1390 թթ.)— 208, 348—350, 358, 370, 385, 397, 400—402, 410, 418, 421, 427, 428, 448, 452, 456, 461, 468
- Գրիչ, 1328 թ. սր. Ստեփանոս Ունեցու վնբ.— 211
- Երկու համանուն միաբաններ սր. Ստեփանոս Ունեցու վանքի, 1328 թ.— 211
- Դպիր, 1328 թ. սր. Ստեփանոս Ունեցու վնբ.— 211
- Գրիչ, 1328 թ. Դրազարկ— 212
- Հայր Յովաննէս գրչի, 1328 թ.— 213
- Եղբ. ստ. Ներսէսի, 1328 թ.— 213
- Հորեղբայր ստ. Ներսէսի, 1328 թ.— 213
- Առաջնորդ Փոս անապատի, 1329 թ.— 221
- Սա, 1329 թ.— 223
- Ազգ. ստ. Քաւունի, 1330 թ.— 228
- Ազգ. Մարտիրոս գրչի, 1330 թ.— 228
- Գրչի, Դրգի Պետրոս քհնյի, 1330 թ.— 229
- Ընկեր Կարապետ գրչի, 1331 թ. Մուկուզ գլխակ, 1331 թ.— 242
- Ուսուցիչ Յովհաննէս վրդի. 1332 թ. Գլաձոր— 247
- Եղբ. Հայրապետ գրչի, 1333 թ. մերձ Ի Սեբաստիա— 257
- Որդի ստ. Յակովբի, 1333 թ. Վան— 253
- Միջնորդ ստացողի և գրչի միջև, 1333 թ. Աղթամար— 260
- Կրակցի, մհ. 1335 թ. Երուսաղեմ— 274
- Խաղան, ազգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274
- Որդի ստ. Մելիքճա Թիւմարաճեցու, 1335 թ.— 276
- Եղբ. ստ. Մարտիրոսի, 1335 թ. Փոս անապատ— 279
- Գրիչ, 1335 թ.— 280
- Հայր ստ. Մարիաթունի, 1335 թ.— 260
- Որդի ստ. պրն. Յովաննէսի, 1335 թ.— 280
- Կաթողիկոս Աղթամարի, հիշատակված է

Ստեփանոս

- 1336—1357 թթ.— 282, 313, 324, 337, 432
- Հայր Լեոն Դ. Թագավորի Թղթագիր Վասլի, 1337 թ.— 296
- Քհնյ Խարաթուշ գյուղի. 1338 թ.— 305
- Հայր Մելքիսէզեկ գրչի. 1338 թ.— 306
- Օգնող Մելքիսէզեկ գրչի, 1335 թ.— 306
- Քհնյ Ըարերգցի, 1338 թ. Սուլթանիա— 309
- Պապ Առաքել Մոկացի գրչի, 1338 թ.— 313
- Եղբ. Առաքել Մոկացի գրչի, 1338 թ.— 313
- Գրիչ, 1338 թ. Սեփակ վանք— 315
- Գրիչ, 1339 թ. Տարօն, սր. Ղազարու վնբ— 321
- Կանեցի, գրիչ, 1341-ից առաջ— 327
- Եպս. Ազախի, 1341 թ.— 329
- Վաճառող, 1341 թ.— 330
- Լրդ. Ներսէս գրչի, 1345 թ. Թավրեմ— 344
- Գրիչ, 1345 թ.— 326
- Եպս. Խաղտեաց գավառի, 1316 թ.— 346
- Կանեցի, աստվածաբանական նյութերի ժողովածու կազմող, 1347-ից առաջ— 353
- Եղբ. ստ. Կիրակոսի, 1347 թ. Անի— 353
- Գրիչ, 1347 թ. Ուրեկ գլ.— 357
- Անհաս գրիչ, որդի մեծանուն գրիչ Նատերի, 1347—1398 թթ. (վերջին անգամ հիշատակված է իր աշակերտ Պաղտոսի կողմից), Սուրխաթ— 358, 457 460, 466, 487, 538, 595, 623
- Վանեցի, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 364
- Մերձավոր ստ. Ստեփան Վանեցու, 1347 թ. Սուրխաթ— 364
- Հյուան, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ
- Ժամկոչ, ստ. 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 365
- Ստ. 1348 թ.— 368
- Առաջնորդ Մատենբոյ վանքի, 1348 թ.— 372
- Մըն Մատենբոյ վանքի, 1348 թ.— 372
- Աբեղա, վկա և գրիչ, 1348 թ.— 373
- Ստ. 1348 թ.— 373
- Գրիչ 1350 թ. Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վնբ.— 382, 383
- Սազարածեց, ստ. 1350-ից հետո— 384
- Եղբ. ստ. Յոհանի, 1351 թ. Կիլիկիա— 389

Ստեփանոս

- Պրն. օգնեց թղթի հայթայթմանը, 1352 թ. Սուրխաթ— 398
- Գրիչ, 1352—1371 թթ. Սուրխաթ— 398—400, 410, 426, 427, 463, 496
- Գրիչ, 1355 թ. Երզնկա— 411
- Ոմն կր. 1356 թ. Սուրխաթ— 418
- Մրն սր. Գեորգի վանքի, 1357 թ.— 425
- Գրիչ, 1357 թ.— 432
- Աշակերտ Սահակի, 1358 թ. Արնդանց գղ.— 433
- Լեզգ. ստ. 1358 թ. Սուրխաթ— 435
- Ոմն քհնյ, 1358 թ. Սուրխաթ— 436
- Գրիչ, 1358 թ.— 439
- Չրինակի շնորհող, 1359 թ.— 442
- Արևելցի, աշակերտ Սէթ վրդի, 1360 թ. Երուսաղեմ— 447
- Գրիչ, 1360 թ. Երուսաղեմ— 447
- Ստ. որդի Սահակի, 1360 թ.— 448
- Ոմն հայրապետ (կաթողիկոս, թե՛ վանահայր), 1361 թ.— 450
- Գրիչ, 1361 թ. Տշող գղ.— 453
- Հոգևոր որդի Վարդան գրչի, 1362 թ. Բվին մենաստան— 457
- Թղթ. կղզ. և կազմող, 1363 թ. Խիզան, սր. Գամաղիկի վանք— 459
- Գրիչ, 1364 թ. Ամիթ— 465
- Ոմն հայրապետ (վանահայր), 1365 թ. Կաֆա— 469
- Օրինակի շնորհող, 1365, 1366 թթ.— 471, 474
- Եզր. ստ. 1365 թ.— 472
- Հոգևոր եղբ. Ատոմ գրչի, 1366 թ.— 474
- Աղթամարցի, զոսրնկեր Ատոմ գրչի, 1366 թ.— 474
- Տիրիկեցի, գրիչ, 1366, 1372 թթ. Աւագ վանք— 475, 505, 506
- Հայր Ստեփաննոս Տիրիկեցի գրչի, 1366, 1372 թթ. Աւագ վանք— 475, 505
- Որդի Գրիգոր գրչի, 1367 թ.— 479
- Մրն Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վանքի, 1367 թ.— 480
- Եզր. Յովհաննէս գրչի, 1367 թ. և ԺԴ. դար, Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վանք— 480, 647, 651
- Գրիչ, 1368 թ. Հիզան բղբ— 488
- Գրիչ, 1369 թ. Արտամետ գղ.— 489
- Գրիչ, 1369 թ. Մոկաց երկիր, Մպաս վանք— 490
- Հոգևոր եղբ. Սիմէոն գրչի, 1370 թ.— 492
- Վրդ. գրիչ, 1370 թ. Վան— 494
- Մրն Աղթամարի, 1371 թ.— 495

Ստեփանոս

- Հոգևոր եղբ. Մկրտիչ գրչի, 1371 թ.— 498
- Վրդ. մրն տեր Յուսկան որդու վանքի, 1371 թ.— 499
- Գրիչ, 1371 թ. Աւագ անապատ— 500
- Հորեղբայր ստ. Երանոսի, 1371 թ. Ղրի՛մ— 500
- Գրիչ, 1371 թ.— 501
- Ստ. 1373 թ. Աղթամար— 510
- Եզր. Թորոս գրչի, 1373 թ. Ամիթ բղբ— 511
- Գրիչ, 1374 թ.— 515
- Օրինակի շնորհող, 1375 թ. Ագուլիս— 516
- Սեւագլխոնց, գրիչ, 1375 թ. Սուրխաթ 518
- Ոմն քհնյ, 1376 թ.— 521
- Պապ ստ. Թումայի, 1378 թ.— Աղթամար— 527
- Գրիչ, 1379, 1381 թթ. Սիգաու վնք (հանգէպ Վարադայի)— 531, 532, 537
- Գրիչ, 1379 թ.— 532
- Եզր. Մոկաց սր. Կանաց վանքի առաջնորդ Տիրացուի, 1380 թ.— 534
- Եպս. Ղրիմի (տղա հասակաւ), 1381, 1384, 1390 թթ.— 538, 548, 586
- Վանահայր, 1381 թ.— 539
- Եզր. ստ. Յոհաննեսի, 1381 թ.— 539
- Ոմն կրոնավոր, 1381 թ.— 539
- Մի ալ կրոնավոր, 1381 թ.— 539
- Ստ. 1381 թ.— 540
- Ոմն, 1382 թ. Ոստան բղբ— 541
- Օգնող գերութ. ազատող Էլեգուն, 1383 թ.— 543
- Եզր. ստ. Թումայ Եպսի, 1385, 1389, 1390 թթ. Աղթամար— 554, 576, 582
- Փիլիսոփա, 1386 թ. Երնշակ— 559
- Քեռի ստ. Նիկողայոսի, 1386 թ. Վան— 566
- Գրիչ, 1388 թ. Թիւկուրան— 575
- Ստ. 1389 թ. Աղթամար— 579
- Համանուն երկու բահանաներ Գաւաղ զյուղի, 1389 թ.— 580
- Համանուն երեք միաբաններ Աղթամարի վանքի, 1390 թ.— 582
- Օրինակի շնորհող, 1390 թ. մերձ ի Սուրխաթ— 584
- Եզր. ստ. Թաղաշարի, 1390 թ. Աղթամար— 584
- Գրիչ, 1390 թ. Երուսաղեմ— 585

Յանվար

- Ուսուցիչ ստ. Բաղդուսի, 1392 թ. Քաջրե-
րունիք. Նվրնդի դղ.— 598
- Հայր ստ. Յովհաննեսի, 1393 թ. Յիսկանյ
վնք.— 599
- Աշակերտ Թումայ վրդի, 1393 թ. Յիսկանյ
վնք.— 602
- Ուսուցիչ Մխիթար գրչի, 1393 թ. Բա-
րեղիք դղ.— 604
- Եղբ. ստ. Բաղդուսի, 1393 թ. Աղթամար—
605
- Մահապար, ման Հերմոնի վանքի, 1394
թ.— 608
- Ման Հերմոնի վանքի, 1394 թ.— 608
- Գրիչ, 1395 թ. Խիզան— 611
- Գրիչ, 1395 թ. Վարաճ— 612
- Եղբ. Յովհաննէս վաճառողի, 1395 թ. Վա-
րաճ— 612
- Սա. 1396 թ.— 614
- Առաջնորդ սբ. Բրաղդուսի մասնաճիւղի
վանքի, 1398 թ.— 621, 622
- Ման Վարաճայ վանքի, 1399 թ.— 625
- Ստ. 1400 թ. Սուհարայ վնք— 627, 629
- Պապ ստ. Երեմիայի, 1400 թ. Տաթև—
632
- Որդի սա. Յովաննէսի, ԺԴ. դար, Ոստան—
153
- Եղբ. ստ. Գրիգոր Մլունցու, ԺԴ դար—
645
- Ուսուցիչ Մարտիրոս գրչի, ԺԴ դար, սր.
Պապուսի անապատ— 646
- Ստ. ԺԴ դար— 649
- Հայր Հերապետի, ԺԴ դար— 651
- Որդի սա. Սարգսի, ԺԴ դար— 652
- Գրիչ, ԺԴ դար— 658
- Ոմն կրօնավոր, ԺԴ դար— 658
- Եպս. ստ. Որդի Կիրակոսի, ԺԴ դար—
658
- Վրդ. ստ. ԺԴ դար— 659
- Մուսկ— Աղգ. ստ. պրն. Ասլանի, 1350 թ.—
386
- Մուսկաճ— Ստ. 1318 թ. Բերկրի— 144

Վ

- Վալուրչ— Մայր Ստեփան գրչի, 1307 թ. Մլի-
ճի վանք— 53
- Վախախ
- Կին Եղվարդի տեր Ազիզպէկի, 1318 թ.—
139—143
- Կին Բուրթնի Օրբէլյանի, մայր Պեղգէնի և

Վախախ

- Իւանէի, 1323—1319 թթ.— 182, 257,
292, 375, 376
- Տատ Վեդեն և Բիշար Դօփեան իշխան-
ների, 1330 թ.— 225
- Քույր Վեդեն և Բիշար իշխանների, 1330
թ.— 225
- Ոմն, 1384 թ. Նախիջևան— 550

Վաճաճ

- Գողթնացի— 360
- Ման Երզնկայի սբ. Կիրակոսի վանքի,
1304 թ.— 29
- Որդի ստ. Մխիթարի, 1305 թ.— 34
- Որդի ստ. Նորշահի, 1314 թ. Վարդենան-
գղ.— 112
- Գրիչ, 1321 թ. Դրազարկ— 170
- Եղբ. ստ. Պապուսի, 1323 թ.— 185
- Եղբ. ստ. Գրիգորի, 1316 թ. Սուրխաթ—
349
- Գրիչ, 1349 թ. Երեւան վնք— 376
- Ման Զրիմի սբ. Գեորգի վանքի, 1356
թ.— 421

Վաճաճ (Վարճամ)

- Ման Ակնեի, 1323 թ.— 188
- Հայր Գրիգոր գրչի, 1325, 1332 թթ.—
194—195, 252
- Պարոն, մհ. 1328-ից առաջ, Սիւնիք—
207
- Հայր ստ. Ներսէսի, 1328 թ.— 213
- Ի սերնդէ Վարդանայ, տէր Մառնատիճո-
րի, 1331 թ.— 232
- Հայր Կոստանդին գրչի, 1331 թ. Աւագ
անապատ— 242
- Հայր ստ. Ներսէս վրդ. Տարօնեցու (Կո-
ռեցու), 1332 թ.— 245
- Շահուհի, նահանգակալ Վայոց ձորի,
1349 թ.— 374
- Եղբ. Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Ամուսին ստ. Յիմի Այասցու, 1376 թ.—
521
- Ոմն, ԺԴ դար— 659

Վաճաճաճ

- Աղգ. Զրիմի սբ. Արսենտի վանքի առաջ-
նորդ Յուսիկի, 1352, 1366 թթ.— 402,
476

- Եղբ. ստ. Շահնշահի, 1358 թ.— 439

**Վաճաճաճ— Մայր ստ. Աւետիսի, 1316 թ.—
121**

Վաճաճի— Ոմն, 1334 թ. Գլաձոր— 262

**Վաճաճի— Նվիրատու, 1315 թ. Սիւնիք, Խորդե-
անց վնք— 118**

Վաչէի աղգ.— 270

Վասակ

- Օգնող, 1305-ից հետո— 34
 - Իշխան Կիլիկիայի, սպանվել է 1307 թ. Հեթում և լեոն թագավորների հետ մեկտեղ, Պելարղոյի կողմից— 55
 - Հայր ստ. Գրիգորի, 1311 թ.— 81
 - Ազգ. Ղրիմի սր. Արսենտի վանքի առաջնորդ Յուսիկի, 1366 թ.— 476
 - Նղր, ստ. Նիկալի, 1373 թ.— 508
- Վասիլ
- Հայր Աւետիք գրչի, 1304 թ. Երզնկա— 29
 - Ստ. 1308 թ. Սիս— 56
 - Որդի տիկին Զապլունի, 1309 թ.— 59
 - Որդի՝ Պետրոս Բնիկի, 1309 թ.— 63
 - Հոռմկլացի, օգնող, 1311 թ.— 76
 - Քհնյ, 1311 թ. Կիլիկիա— 77
 - Հայր Կոստանդին եպս. Պեհեսնցու, 1311, 1314 թթ.— 77, 106, 107
 - Մանուկան Բիւրքթի վանքի, 1314 թ.— 109
 - Գործավոր Բիւրքթի վանքի, համանուն երկու հոգի, 1314 թ.— 109
 - Նղր. Կոստանդին Մաշցու, 1314 թ. Բիւրքթի վնք— 109
 - Ճոն, 1314 թ. Բիւրքթի վնք— 109*
 - Ոմն սարկավագ, 1314 թ. Անարղաբա— 110
 - Ազգ. ստ. Յովհաննեսի, 1317 թ. Կրակալ գղթը— 134
 - Հորեղբայր ստ. Պողոսի— 1319 թ. Փոսանապատ— 160
 - Մառնպան Ակների, 1329 թ.— 220*
 - Մքն Փերուժ բաղաթի հայկ. վանքի, 1331 թ.— 239
 - Հայր ստ. Սարգսի, 1331 թ.— 243
 - Ոքն Ակների, 1332 թ.— 251, 252
 - Բղթի շնորհող, 1334 թ. Կաֆա— 265
 - Ստ. 1334 թ. Կաֆա— 266
 - Ազգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Խրուտաղեմ— 274
 - Որդի Ճաւլին քնյի, 1335 թ. Երուսաղեմ— 274
 - Բղթագիր լեոն Դ. թագավորի, 1337 թ.— 295, 296
 - Պապ ստ. Հեթումի, 1357 թ. Մակաղբյուր զգ.— 430
 - Որդի Հայոց սպարապետ պրն. Թորոս Կապանցու, 1361 թ.— 451
 - Նպս. գրիչ, 1367 թ. Ամասիա քղթ— 482
 - Օգնող, 1371 թ.— 502
 - Ոմն քհնյ, 1376 թ. Այաս— 521

Վասիլ

- Ատանցի, գրիչ, ԺԴ դար— 658
- Վաստս— Հայր ստ. պրն. Նէքնէթի, 1307 թ. Բերկրի— 48
- Վարդ
- Գրիչ, 1308 թ. Թևոդուսիս— 57
 - Պրն, աղգ. ստ. Պարոնշահի, 1329 թ. Տարօն— 215
 - Որդի սա. Հեթումի, 1331-ից հետո— 236
 - Նախնի ստ. Շախընշահի, 1336թ. Գողթրն— 282
 - Նղր. ստ. Յովհաննեսի, ԺԴ դար— 658
- Վարդ-Տիկիլե— Կին Յովհաննէս գրչի, 1313 թ. Շիկբակ զգ.— 94
- Վարդայ— Որդի Պիլար Իշխանի, 1330 թ. Ջղաւնոյ վնք— 225
- Վարդան
- Մամիկոնեան, սպարապետ Հայոց, Ե. դար— 231
 - Այգեկցի, առակագիր և բարոգիչ, ԺԴ դար— 22, 177, 286
 - Արեւելցի, պատմիչ և մատենագիր (մհ. 1269 թ.)— 426, 474, 541, 574
 - Գրիչ, 1301, 1303, 1305 թթ. Կիլիկիա— 2, 19, 35
 - Կիլիկեցի, 1301 թ. Գլաձոր— 6
 - Կամակից Ստեփանոս գրչի, 1303 թ. Արճիշ— 20
 - Գրիչ, 1306 թ. Մոկաց սր. Խաչ վնք— 45
 - Նղր. ստ. Միսիթարի, 1307 թ.— 47
 - Քեռի լեոն գրչի, 1307 թ.— 52
 - Ստ. 1309 թ.— 63
 - Գրիչ, 1310 թ. Վան— 70
 - Ստ. 1311 թ. Գերմաղբյուր վնք— 75, 76
 - Քեռի ստ. Վարդանի, 1311 թ. Կիլիկիա— 76
 - Հայր Կիրիոն գրչի, 1311 թ.— 82
 - Մքն Բիւրքթի ուխտի, 1314 թ.— 109
 - Գործավոր Բիւրքթի ուխտի, 1314 թ.— 109*
 - Սեւեռնցի, 1314 թ. Անարղաբա— 110
 - Ստ. 1315 թ. Արտազ— 115
 - Առաջնորդ Արտաղի սբ. Թաղէոսի վանքի, 1315 թ.— 116
 - Որդի ստ. Աւետիսի, 1316 թ. Դոնվանք զգ.— 121
 - Հայր ստ. Խէրիկ տիկնոջ, 1317 թ. Վանս գղ.— 132
 - Գրիչ, 1317 թ. Խոռինանց զգ.— 133
 - Առաջնորդ Աստապատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 148, 149
 - Մտերիմ ստ. Միսիթարի, 1318 թ.— 151

Վարդան

- Գրիշ, 1319, 1323, 1324 թթ. Ակենբր— 158, 186, 190
- Հոգի Դալր Վարդան գրչի, 1319 թ. Ակենբր— 158
- Սպասավոր Աստուածատուր գրչի, 1320 թ. Սաղսոսավանք— 164
- Ստ. 1321 թ. Երուսաղիմ— 168, 169
- Հեղինակ «Գիրք մաղթանաց»-ի, 1321 թ. Երուսաղիմ— 172
- Եպս. առաջնորդ Երուսաղիմի, 1321, 1331 թթ.— 172, 244
- Եղբ. ստ. Տիրտիրի, 1323 թ. Գումրսյթ ղղ.— 184
- Վրդ. մրն Վկենրի, 1323, 1332 թթ.— 187, 194—196, 220, 251, 252
- Ստ. 1324 թ.— 191
- Գրիշ, 1324 թ.— 191
- Եպիսկոպոս Ջուղայի, 1325 թ.— 199
- Մրն սր. Ստեփանոս Ունեցու վանքի, 1328 թ.— 211
- Հորեղբայր Կարապետ գրչի, 1329 թ.— Ակենբր— 219
- «Արեամբ նահատակելու» գրիշ դաղափար օրինակի, 1329-ից առաջ— 219, 220, 222
- Հայր Վեղեն Դոփեան իշխանի, 1330 թ.— 225
- Առաջնորդ Խումիթ (Ջերմառուաց) վանքի, 1331 թ.— 232
- Ստ. 1331 թ. Ծառուտիձոր գվռ— 232
- Եպս. ստ. 1331 թ. Արգելան վնք— 235, 236
- Գրիշ, 1331 թ. Պաղտախի դաշտ, Աղպի-նար ղղ.— 236
- Դրամով օղնոզ սա. Ներսէս վրդ. Կոռեցուն, 1332 թ. Խանտկաճ գղ.— 245
- Մխիթարոզ Կարապետ գրչին, 1332 թ. Աղթամար— 248
- Գրիշ, 1332 թ. Ի ձորս Խաղտեաց, Լորի— 249
- Հոգի որդի Աւետիքի, 1334 թ. Կաֆա— 265
- Եպս. առաջնորդ Բասենի, 1336, 1355 թթ.— 286, 413
- Ոմն, 1336 թ. Բավրեմ— 291
- Գրիշ, 1338 թ. Գլաձո՞ր— 300, 301
- Հոգի եղբ. Մելքիսէղէկ գրչի, 1338 թ.— 306
- Հոգի եղբ. Շմառն գրչի, 1343 թ.— 335
- Ոմն, ձնվեց 1323-ին— 350

Վարդան

- Հայր ստ. Մարտիրոսի, 1347-ից հետո, Սուրխաթ— 366
- Չգնոզ, 1348 թ. Սուրխաթ— 370
- Աղղ. Ստեփանոս գրչի, 1350 թ., Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վնք— 382
- Գրիշ, 1351, 1356, 1362 թթ. Մերտին— 391, 416, 457
- Հայր ստ. Յովհաննեսի, 1352 թ. Սուրխաթ— 400
- Ուսուցիչ գրչի, 1356 թ. Ղրիմ բղբ— 419
- Օրինակի շնորհող, 1356 թ. Ղրիմ բղբ.— 420
- Հաճի, Համիանցի, ստ. 1358 թ. Սուրխաթ— 435, 436
- Եղբ. ստ. Ստեփանոսի, 1360 թ.— 448
- Հայր ստացողաց, 1358 թ. Սուրխաթ— 434
- Ոմն, 1363 թ. Երուսաղիմ— 462
- Ղրիմեցի, գրիշ, 1366 թ. Երուսաղիմ— 473, 474
- Հայր Ատոմ գրչի, 1366 թ.— 474
- Մրն Մոկաց Սարի սր. Գեորգի վանքի, 1367 թ.— 480
- Աղգ. ստ. պրն. Տիրացուի, 1367 թ.— 482
- Մրն Սեբաստիայի սր. Նշանի, 1369 թ.— 490
- Հոգի որդի Սիմէոն գրչի, 1370 թ.— 493
- Ստ. 1371 թ. Սիւնիթ— 501
- Բաբերգցի, գրիշ, 1372 թ. Երուսաղիմ— 503, 504
- Օգնող, 1372 թ. Ղրիմ, Շահնշահի գղ.— 504
- Ստ. 1374 թ.— 514
- Գրիշ, 1375 թ. Ագուլիս— 517
- Սուն ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ բղբ— 524
- Հայր ստ. Թումայի, 1378 թ. Աղթամար— 527
- Եղբորորդի ստ. Թաղէոսի, 1381 թ. Ղրիմ բղբ.— 538
- Կրոնավոր, 1381 թ.— 539
- Հյուրընկալ գրչի, 1382 թ. Ոստան— 542
- Գրիշ, 1390 թ. մերձ Ի Սուրխաթ— 555
- Քեռի ստ. Սիմէոնի, 1391 թ. Վան— 587
- Պապ Գէորգ գրչի, 1391 թ. Երզնկա— 592
- Ստ. 1397 թ. Երզնկա— 620
- Աղղ. ստ. Վարդանի, 1397 թ. Երզնկա— 620
- Վրդ. ստ. ԺԴ դար— 637
- Հայր ստ. Եփրեանոսի, ԺԴ դար— 643

Վարդան

- Արքեպս, ԺԴ դար— 651
- Ոմն կրոնավոր, ԺԴ դար— 658
- Դրիւ, ԺԴ դար— 659
- Ստ. ԺԴ դար— 659

Վարդապետ— Եղբ. ստ. Աղատի, 1335 թ.— 250

Վարդանշան

- Եղբ. Զերմասուաց վանքի առաջնորդ Վարդանի, 1331 թ.— 232
- Ազգ. Ղրիմի սբ. Աւսենտի վանքի առաջնորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Եղբ. Սարգիս գրչի, 1383 թ. Մակու— 545

Վարդապետ

- Որդի ստ. Աբրահամի, 1346 թ.— 348
- Հայր ստ. Մկրտիչ դանկադործի, 1347 թ. Սուրխաթ— 366
- Նախնի սա. Յովհաննեսի, 1352 թ. Սուրխաթ— 400
- Ազգ. ոստ. 1353 թ. Սուրխաթ— 435

Վարդեթովի— Քույր ստ. Մկրտիչ Բաբերդցու, 1344 թ. Կաֆա— 341

Վարդենի— Դուստր գրչի և ստ. Կարապետի, 1357, 1363 թթ. Սուրխաթ— 427, 461

Վարդեր

- Բարետոհմիկ, ազգ. ստ. Աղատի, 1335 թ.— 250
- Հայր ստ. Վարդան հաճի Համիանցու, 1358 թ. Սուրխաթ— 436

Վարդենես

- Հայր ստ. Թովմայի, 1313 թ. Աղթամար— 94
- Հայր գրչի, 1335 թ. Կարնոյ թղթ.— 270
- Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 361
- Զուհակ, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 364
- Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ թղթ.— 419
- Եղբ. Սարգիս գրչի, 1361 թ.— 454
- Ոմն, 1383 թ. Ապահոնեաց վնթ— 547

Վարդուգոյն— Ազգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ թղթ— 419

Վարդուտիկի (Վարդուտիկին)

- Ազգ. Ղրիմի սբ. Աւսենտի վանքի առաջնորդ Յուսիկի, 1352 թ.— 402
- Կին ստ. Շահնշահի, 1358 թ.— 439
- Կին երախտավոր Մխիթարի, 1375 թ.— 518

Վարդուպոյ— Ազգ. Մխիթար գրչի, 1314 թ. Երզնկա— 103

Վարդիկ

— Ոմն կրոնավոր, 1306 թ. Բերդակ գղ.— 43

— Հանգուցյալ ընկեր Ստեփաննոս գրչի, 1350 թ. Մոկաց Սարի սբ. Գեորգի վնթ— 383

Վարծիկով— Ազգ. նվիրատու Ամիր-Սարգսի, 1396 թ. Ախալցխիւ— 614

Վարուս— Եղբ. Յակոբ գրչի, 1386 թ. Երզնակ— 559

Վեգն

— Մեծազարմ իշխան (Դովեան ազգից), ապա՝ կրոնավոր Վրթանէս անվամբ, ոստ. 1330 թ.— 224—226

— Սիւնակայաց, որի հիշտակին գրվեց մի ժողովածու, 1334 թ. Մեծոփայ վնթ— 267

Վիրապիկ— Սպասավոր Աստուածաառու գրչի, 1320 թ. Սաղմոսական— 164

Վիրապչան— Հայր Թումա գրչի, 1315 թ. Սիւնիք, Խորդենաց վնթ— 118

Վառմշապուհ— Թաղավոր Հայոց— 351

Վրան— Ուոթայ, ազգ. Մխ. Անիցի գրչի, 1357 թ. Սուլթանիա— 428

Վրուց— Կին ստ. Մելիքշահի, 1335 թ. Թիւուլոսաթէն գղ.— 276

Վրդանէս

- Մրն Թեղենեաց ուխտի, 1302 թ.— 7
- Որդի ստ. Ըստակեսի, 1304 թ.— 30
- Մրն Աստապատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
- Վարթանիս, «հոգոյ առաջնորդ» էալի իշխանի, 1328 թ.— 208
- Եղբ. ստ. Մկրտիչ Բաբերդցու, 1344 թ. Կաֆա— 341
- Ղրիմի սբ. Գեորգի վանքի առաջնորդ (հերպետ), 1356 թ.— 420—422
- Պրն. որդի ստ. Տիրացուի, 1367 թ.— 132
- Ազգ. ստ. Թաղէոսի, 1381 թ. Ղրիմ թղթ— 533

S

Տալիքա (Տալիթ)

- Օգնող գրչին, 1307 թ. Կիլիկիա— 52
- Կին Կիրակոսի, 1327 թ. Կիլիկիա— 203
- Քույր ստ. Հայրապետի, 1338 թ.— 306
- Մայր Գրիգորիս գրչի, 1340 թ. Երզնկա— 325
- Ստ. 1347 թ. Սուրխաթ— 359

Տաեիք— Սուլթան, որդի Ահմատ զանի, 1400 թ.— 628

Տանատ— Հայր Սերստա՛յոյ Լալ Ստեփան-
նոսի, 1320 թ.— 163

Տամար— Աղբ. տ. Զրեղորի, 1371 թ.— 515

Տայիր— Կոստ. Ստեփանի տ. Երեմի Գրիգորի,
1310 թ. և 1337-ից տատ— 65, 370

Տայրու—Սարգիս— Աղբ. տ. Կրն Ստեփանի, 1350
թ. Սերստա՛յոյ— 377

Տատ— Պրն. Կար. Կարստեղ գրչի, 1351 թ. Ե-
րուստեղ— 214

Տասուր

— Եղբ. տ. Կարգչի, 1353 թ. Գրիգորի—
65

— Աղբ. տ. Ենիքոր տեղի, 1375 թ. Սուր-
խաթ— 516

Տարաշիք

— Օրրիկեան, մեկ աղբ. և Զարգ. Կար.
Ստեփաննոս Օրրիկեան, մեկ. 1250
թվին— 6, 9, 12, 84, 231, 376

— Կարստեղ Ստեփաննոս Կարստեղի թուր-
անի Կարստեղ—Ստեփաննոս— 376

— Սեն Կարսի, 1323-ից Կարս, Մինիք—
356

Տարաշիքի՛նց աղբ— 374

Տարաշիք (Տեհակոն)

— Ս. 1310 թ. Կարստեղից գրչի— 73

— Կար. տ. Քրիստոստուրի, 1352 թ.
Կարստեղ— 399

— Բնիկի Գրիգորի տ. Գրիգորի վանի գյու-
ղի, 1353 թ.— 421

Տարաշիք— Ստեփաննոս Գրիգորի գրչի և Քղբ.
Կղբ. 1355 թ. Աղբ. տ.— 316

Տարաշիք— Տայր տ. Ենիքորի, 1367 թ. Փթա-
նիկի— 481

Տարաշիք (Տեհակոն)

— Մայր նեղի վանի, 1317 թ.—
129

— Մայրիկ Ստեփաննոսի գրչի, 1336
թ.— 225

— Աղբ. տ. Կարստեղի, 1351 թ.— 552

Տարաշիք— Գրիգոր, 1381 թ.— 536

Տարաշիք— Աղբ. տ. Մայրիկի, 1325 թ.— 380

Տարաշիք— Աղբ. տ. Զիլիկեանի, 1355 թ. Գրիգորի—
420

Տարաշիք— Ուն, 1369 թ. Մոկայ Կարստեղի—
120

Տարաշիքի՛նց

— Ս. 1310 թ. Յարաթեղի վանի— 66, 67

— Մայրիկիցի, Գրա, Կարստեղի Եղբ.
1384 թ.— 550

Տարաշիք— Ուն տանի, 1371 թ. Աղբ. տ.—
496

Տարաշիք

— Ս. 1323 թ. Աղբ. տ. Կարստեղի գրչի, Կար-
ստեղի գրչի— 184

— (Ստեփաննոս Ստեփաննոսի Տարաշիքի) Ենիք-
որի գրչի, 1336, 1341 թթ. Գրիգորի— 286—
289, 293, 529

— Հայր Գրա Կարստեղի գրչի, 1368 թ.—
487

Տարաշիք

— Հայր Կարստեղի գրչի, Կարստեղի գրչի, 1327
թ. Կարստեղ— 359

— Մայր Ստեփաննոս Ստեփաննոսի, 1362, 1363,
1378 թթ. Գրիգորի— 455, 460, 466

Տարաշիքի՛նց

— Մայր Ստեփաննոսի գրչի, 1327 թ. Կարստեղի—
205

Տարաշիքի՛նց

— Աղբ. տ. Կարստեղի գրչի, 1368 թ.
Կարստեղի— 453

Տարաշիքի՛նց (Տեհակոն)

— Մայր տ. Կարստեղի, 1301 թ. Կարստեղի—
25

— Մայր Մամալուքունի Կարստեղի, 1310 թ.
Կարստեղի— 55

— Մայր Ստեփաննոսի գրչի, 1313 թ. Կարստեղի—
97

— Քարստեղի Կարստեղի Կարստեղի, 1313 թ.
Տայր, Տարաշիքի գրչի— 94

— Մայր տ. Կարստեղի, 1323 թ. Կարստեղի—
184

— Քարստեղի Կարստեղի, 1328 թ. Կարստեղի—
437

— Մայր օգնող Կարստեղի, 1359 թ. Մուշ—
441

— Կարստեղի Մամալուքունի, 1356 թ.— 422

— Աղբ. տ. Կարստեղի, 1359 թ. Սուր-
խաթ— 443

— Աղբ. տ. Կարստեղի, 1385 թ. Աղբ. տ.—
554

Տարաշիքի՛նց (Տեհակոն-Տեհակոն)

— Ուն, 1312 թ.— 90

— Ստեփաննոսի Կարստեղի, 1316 թ. Կարստեղի—
123

— Կարստեղի տ. Կարստեղի, 1317 թ. Կարստեղի—
132

— Աղբ. տ. Կարստեղի գրչի, 1335 թ. Կարստեղի—
554

— Կարստեղի տ. Կարստեղի, մայր Քարստեղի
Կարստեղի և Յուլի. Կարստեղի, 1349 թ.— 575

— Մայր Կարստեղի Կարստեղի Աղբ. տ., 1367 թ.— 179

Տարաշիքի՛նց

— Աղբ. տ. Կարստեղի գրչի, 1327 թ. Կարստեղի—
205

Տիֆայր

- Գրիչ և ստ. 1310 թ. Հոռմ— 69
- Որդի օգնող Ստեփանոսի, 1352 թ. Սուր-
խաթ— 398
- Կղզ. ստ. պրն. Տիրացուի, 1367 թ.— 152

Տիրամայր (Տիրամեր)

- Ազգ. ստ. Հայրուպետի, 1338 թ.— 307
- Քուր ստ. Սահակի, 1315 թ. Եղեղիս — 377

Տիրաճուճ

- Գրիչ, 1309 թ. Բառն, Պատմական ղղլակ— 62
- Ստ. 1322 թ. Վահրաւայ գղ.— 176, 177

Տարապետ— Վկա, որդի Հրապետի, 1341 թ.— 330

Տիրափիկիճ

- Լայր Սէթ գրչի, 1327 թ.— 205
- Ազգ. Գլորգ գրչի, 1391 թ. Երզնկա— 592

Տիրաճց (Տիրաց)

- Մայր Սերոր գրչի, 1302 թ.— 10
- Մայր Մխիթար գրչի, 1314, 1328 թթ.— 103, 211
- Մայր Յոհան գրչի, 1355 թ.— 412
- Ազգ. ստ. Մարգարէի, 1359 թ. Սուր-
խաթ— 443
- Մայր ստ. Ստեփաննոսի, 1360 թ.— 418
- Կին ստ. Սմայատի, 1390-ից առաջ— 555
- Դուսար ստ. Կիրակոսի, 1400 թ. Սուխա-
րայ վնթ— 629, 630

Տիրատուր

- Հայր Սարգիս գրակազմի, 1304 թ. Վժա-
նայ վնթ— 29
- Բարունապետ, Վեճ և երիցս երանեալ
հոռոր ընդհանուր հայկազեան սեռիս,
աշտխատել է Գլաճորուճ (սկզբից որպէս
գրիչ) և Հերմոնի վանքում, 1309—1349
թթ.— 60, 174, 294, 303, 378
- Եղբ. Աստուածատուր գրչի, 1327 թ. Վաս-
պուրական— 205
- Հորեղայր Ստեփաննոս, գրչի, 1350 թ.,
Մոկայ Սարի սբ. Գեորգի վնթ— 382
- Հայր ստ. Իրրիանոսի, 1351 թ.— 392
- Ուսուցիչ Գրիգոր գրչի, 1354 թ. Աղթա-
մար— 405
- Պատանյակ, որդի ստ. Յովհաննեսի, 1356
թ.— 422
- Որդի ստ. Աստուածատուրի, 1374 թ.
Սուրխաթ— 513
- Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ.
Ղրիմ բղթ— 524

Տիրատուր

- Ստ. 1386 թ. Շուշանց գղ., Բերձի վա-
րագ— 564
- Միայնակեց, 1391 թ. Վասպուրական—
595
- Ստ. 1396 թ. Ախալցխիսլ— 614

Տիրացու

- Գրիչ, 1305 թ. Կիլիկիա, Խորին անա-
պատ— 34
- Դպրապետ ու առաջնորդ Վանի սր. Վար-
դանի եկեղեցու, 1310, 1316 թթ. Վան—
70, 120
- Կենդ Կարապետ գրչի, 1314 թ. Երզն-
կա— 111
- Գրիչ, 1317 թ. Գլաճոր— 128
- Ստ. 1318, 1319 թթ. Ուտնկա անապատ—
152, 158
- Աղակերտ Եսայի Նշեցու, 1323 թ.— 183
- Առաջնորդ Արսաղի սր. Բաղլոսի վանքի,
1330—1350 թթ.— 227, 282, 385
- Ստ. 1330 թ.— 229
- Եպս. Բալրեճի, 1342 թ.— 331
- Որդի Ստեփանոս օղնողի, 1398 թ. Սուր-
խաթ— 398
- Ոմն բնյ, 1356 թ. Ղրիմ բղթ— 420
- Ստ. 1356 թ. Ղրիմ— 423
- Ստ. 1367 թ. Ապահոնեաց վնթ— 481
- Պրն. ստ. 1367 թ.— 482
- Մրն Աղթամարի, 1371 թ.— 495
- Առաջնորդ Մոկաց սբ. Կանաց վանքի,
1380 թ.— 534
- Ստ. 1388 թ.— 574
- Ազգ. ստ. Պետրոսի, 1398 թ. Ախթալի
գվդ— 621
- Մրն Վարուգի, 1399 թ.— 625

Տիրաւազ— Ազգ. ստ. 1304 թ.— 262

Տիրաց— Ազգ. ստ. Տէրտ'րի, 1323 թ. Գուճ-
բայթ գղ.— 184Տիրաց-Մայր— Քուր ստ. Սահակի, 1315 թ.
Եղեղիս— 377

Տիրուճի

- Ազգ. ստ. Բաղլոսի, 1381 թ. Ղրիմ բղթ—
538
- Կին ստ. Սահակի, 1389 թ.— 581

Տղապարոն (Տղայպարոն)

- Հայր ստ. Հիթուճի, 1331-ից հետո—
236
- Եղբ. օգնող Ումէկ ժամկոչի, 1357 թ. Կա-
ֆա— 429
- Ազգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ.
Ղրիմ— 524

Տղատիկին— Քույր Եղրայրիկ գրչի, 1305 թ. — 33
 Տեղին (՝) — Աղգ. Ներսէս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղեմ — 274
 Տեկիկ (Տեգիկ)
 — Հայր ստ. Մարտիրոսի, 1304 թ. Տփլիս — 28
 — Ստ. 1306-ից հետո, Բերդա՛կ գղ. — 43
 Տովլար — Քույր Հայրապետ գրչի, 1333 թ. Մերձ Ի Սերաստիա — 257
 Տովլար-Խաթուն
 — Մամ Յակոբ գրչի, 1358 թ. — 438
 — Ստ. 1459 թ. — 463*
 Տուած — Ոմն պրն. 1337 թ. — 293
 Տուխար — Կին Մասներ ջուհակի, 1321-ից հետո, Երուսաղեմ — 169
 Տուկալիկ — Եղր. ստ. պրն. Ուլուպէկի, 1383 թ. Ղրիմ — 547
 Տուլան — Եղր. ստ. պրն. Ասլանի, 1350 թ. Սիրաստիա — 386
 Տուրա — Պրն. Լղր. Ղրիմի արքեպիսկոպոս Ստեփաննոսի, 1328 թ. — 208
 Տուրբ
 — Հայր ստ. Արզունի, 1304 թ. Կարփի — 25
 — Սպասավոր Արտաղի սբ. Բաղէոսի վանքի, 1315 թ. — 116
 — Եղր. ստ. Վարդանի, 1315 թ. Արտաղ — 116
 — Այդեպան, ստ. 1347 թ. Սուրխաթ — 367
 Տուրիկ — Ստ. 1323-ից հետո, Ապահունեաց գղ. — 184
 Տրդատ — Ոմն քհնյ, 1338 թ. Սուլթանիա — 309
 Տողան — Աղգ. օղնոդ էլպասան Չարգրանեցու, 1332 թ. — 247

Յ

Յաղեր — Մայր Գրիգոր Մլունցի ստացողի, ԺԴ դար — 645
 Յաղիկ — Աղգ. ստ. Սիմէոնի, 1391 թ. Վասպուրական — 595
 Յեծութիւն — Մբն Աստապատի սբ. Նախավկայի վանքի, 1318 թ. — 149

Փ

Փանոս — Ընայես, 1371 թ. — 499
 Փաշայ — Հանգուցյալ Կին Պեղզէն իշխանաց իշխանի, 1337 թ. — 293
 Փաշայ-Խաթուն
 — Քույր Յակոբ գրչի, 1358 թ. — 438

Փաշայ-Խաթուն
 — Քույր Նվիրատու Ամիր-Սարգսի, 1396 թ. Ախալցխէ — 614
 Փառանձեմ — Կին Յակովբ գրչի, 1304 թ. Նախիչեան — 24
 Փառաց — Մայր Գրիգոր գրչի, 1355 թ. Աղթամար — 414
 Փալատ (Փալադ)
 — Մտերիմ Մխ. Անեցի գրչի, 1338 թ. Սուլթանիա — 310
 — Ռուսական աղբյուրներում կոչվում է Բուլատ Բեմիր, 1362 թ. գրավեց Վուգայի առափնյա շրջանները, սպանվեց 1366 թ. Ըստ հիշատակարանի 1383-ից տարիներ առաջ գրավել է Կաֆա քաղաքը — 544
 Փիլիպոս — Եպս. Հռոմկլայի, 1357 թ. 430
 Փիլոն Երայեցի — 200, 209, 332
 Փոխան
 — Օրինակի շնորհող, 1356 թ. — 422
 — Հայր ստ. Ոհանէս վրդ., 1367 թ. Խիզան — 479
 Փոխաշախ — Օրդի ստ. Յովհաննեսի, 1316 թ. Հաղարակն գղ. — 122
 Փոփոխիկ
 — Կին ստ. Պարոնշահի, 1329 թ. Տարոն — 215
 — Մայր ստ. Վարդանի, ԺԴ դար — 643
 Փոբրիկ — Հայր ստ. Մխիթարի, 1307 թ. Աղթամար — 47
 Փոբրմեր — Մայր Ֆրա Դոմինիկոս Սալիթաղեցի գրչի, 1360 թ. — 449
 Փոբր-Տիկիւն
 — Օղնոդ, 1305-ից հետո — 34
 — Հյուրընկալ և օղնոդ Խաչատուր Երզնկայի գրչի, 1318 թ. Աստապատ — 149
 — Մայր ստացողի Կին Փոփոխիկի, 1329 թ. — 215
 — Կին օղնոդ Շահերի, 1346 թ. Սուրխաթ — 349
 Փոբր-Տիկիւն
 — Քույր ստ. Յովհաննիսի, 1352 թ. Սուրխաթ — 400
 — Աղգ. ստացողի, 1358 թ. Սուրխաթ — 434

Ք

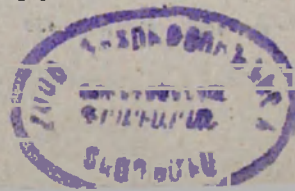
Քաին — Մասուտիձորի տեր, որդի պրն. Վարհամի, 1331 թ. — 232
 Քաճեհ — Մայր Զերմառուաց վանքի առաջնորդ Վարդանի, 1331 թ. — 232
 Քահաւայապետ — Մականունն է՝ Քամունքաչ,

մրն Առտապատի սր. Նախավկայի վանքի, 1318 թ.— 149
 Քառամ-խարուն— Մայր ստ. Յովանեսի, 1342 թ. Կրքիկ— 332
 Քաուն
 — Փմն ժխայիակեց, 1325 թ.— 201
 — Ստ. 1337 թ.— 228
 — Պապ ստ. Քաունի, 1330 թ.— 228
 Քաւիկ— Քայր ստ. Հալապետի, 1338 թ.— 306
 Քափուր— Մայր ավաղակներէց ոպանված ստ. Կիրակոսի, 1337 թ. Կրքիկ— 618
 Քնմեր— Մայր ստ. Մատիրոսի, 1304 թ. Տփլիս— 28
 Քնմիր— Աղգակաւոհի ստ. Քաունի, 1339 թ.— 228
 Քնմիւյ
 — Մայր Սերապիմայի Լպս. Սանփաննոսի, 1320 թ.— 163
 — Կաթուն, մայր ստ. Կր. Ասլանի, 1350 թ. Սերաստիա— 386
 Քնուր— Մայր ստ. Աստի, ԺԴ դար— 600
 Քնուր (Քնուր)
 — Մայր ստ. Սիմեոնի, 1358 թ. Երուսաղիմ— 137
 — Աղգ. ստ. Երրանոսի, 1371 թ. Ղրիմ— 500
 — Աղգ. ստ. Աստուածատուրի, 1377 թ. Ղրիմ քղբ— 524
 Քոքիր— Հայր ստ. Անդրեաս Կողեցու, 1336 թ. Սիւ— 285
 Քոյրիկ
 — Մայր Վարդան և Շմաւոն քահանաների, 1318 թ.— 151
 — Ոմն, ԺԴ դար— 659
 Քոյրապատ— Վաղ. ստ. Միւրտի Բաշկրպու, մ. 1314 թ. Կաթա— 241.
 Քուրդ
 — Վաղ. ստ. Իշխան Անրերդի, Հայր Տալի Իշխանի— 65, 271
 — Նախորդի թուր, որքի Տալի, Իշխան Անրերդի, 1310, 1335 թթ.— 65, 271
 — Մուղպաղի, ստ. ԺԴ դար— 638
 Քուրդամիր (Քուրթամիր)
 — Աղգ. Ստեփանոս գրչի, 1363 թ. Իշխան քղբ— 484
 — Հայր Արդուն նորդողի, 1386 թ. Ոստան— 563
 Քուրդար— Տաւ Գէորգ դքսի, 1321 թ. Երզնկա— 592
 Քուրթաբուն
 — Քույր Յովանէս գրչի, 1314 թ.— 111

Քուրթաբուն
 — Հորաշույր ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ քղբ— 419
 — Աղգ. ստ. Կարապետի, 1356 թ. Ղրիմ քղբ— 419
 — Մայր օգնող Դաւթի, 1397 թ. Եր, Եկա— 520
 Քրիստոսատուր
 — Եղբ. ստ. Տերտերի, 1323 թ. Կոմարսի քղբ— 184
 — Ստ. 1356 թ. Սուրխաթ— 397— 399
 — Մրն Ղրիմի Քրիստոսի վանքի, 1352 թ.— 400, 401
 — Ստ. 1356 թ. Սուրխաթ— 418, 419
 — Քնակէլ Ղրիմի սր. Կեսրդի վանքի գլուղի, 1356 թ.— 421
 — Եղբ. ստ. Կեսրդի, 1363 թ. Ղրիմ քղբ— 463
 — Ստ. ստ. Սարգսի, ԺԴ դար, Կրիմ— 538
 Քրիստոս— Աղգ. ստ. Յովանէսի, ԺԴ դար, Ստան— 153

Ք

Քառամայր— Քնուր Երանդ գրչի, մ. 1358 թ.— 437
 Քնուր (Ք)— Աղգ. ստեփանոս Երանդի Կարաթուր գլուղի, 1335 թ.— 315
 Քնուր— Քույր Ստեփանոս գրչի, 1322 թ. Կոմարսի անապատ— 176
 Քնուր
 — Մորաշույր Քնուր Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղիմ— 271
 — Այսպսի, ստ. Լին Վարդան, 1376 թ. Այսպս— 521
 Քնուր (Կրիստոս Կոմարսի)— Աղգակա-նուրի Ներսիս Կրակցի գրչի, 1335 թ. Երուսաղիմ— 274
 Քնուր
 — Ստ. 1303 թ. Երանդ— 18, 19
 — Արմիւրի, ստ. Հայր Իշխան Շնորհի, 1303, 1312 թթ.— 50, 65
 — Քնուրի, գլուղի քղբ ստ. Ներսիս վրդ. Կոմարսի, 1332 թ.— 246
 Քնուր-Քնուրի— Մայր ստ. Առաքելի, 1391 թ. Ղրիմ— 295
 Քնուրկայ— Հայր ստ. Ամիր Կաթապու, 1442 թ.— 70
 Քնուրիսիւս— Հիւանդի Իր անվամբ Հայտնի կաթուղի միաբանութեան (մ. 1226 թ.)— 443

Ր Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն ,

	Էջ
Առաջարան—Է. Քաչիկյան	VII—XXXIII
Հայերեն ձեռագրերի հիշատակություններ (1301—1400 թթ.)	1
Փ. Դ. Ղաբլի անվան հիշատակություններ	634
Առարկայական ջանկ	663
Տեղանունների լրացում	664
Անձնանունների լրացում	673

Պատ. խմբագրեր՝ Բ. ԱՌԱՔԵՆՆԱՆ
Նկարիչ՝ ՏԻՐԱՏՈՒՐՅԱՆ
Տեխ. խմբագրեր՝ Մ. ԿԱՓԼԱՆՅԱՆ
Սրբագրիչ՝ Ա. ԱՐՉԱՔԱՆՅԱՆ
Կոնտրոլ սրբագրիչ՝ Լ. ԽԱՉԻԿՅԱՆ

ԽՀԽ № 17

ՎՖ 06368

Հանձնված է արտադրության 20/11 1950 թ., ստորագրված է տպագրության 16 XI 1950 թ.
տպագ. 493/4 մամուլ, մեկ մամուլում 53-800 տպանիշ, պատվեր 113, հրատ. 687, տիրած 000:

Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի տպարան, Երևան, Արդյան 124:

ՎՐԻՊԱԿԵՆՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒԾՆԵՐ

Էջ	Տող	Տպված է	Պետք է լինի
9	վ. 16	ՉԾԱ. (1312)	ՉԾԱ. (1302)
11	վ. 5	Նկեղեցեաց զաւառ	Նկեղեաց զաւառ
22	ն. 14	Դիշի	Դիշի
47	ն. 22	աւսցէն	աւսցեն
71	ն. 4	միւրս	միւս
113	ն. 6	եղկելի	եղկելի
121	ն. 11	դաւակաց	դաւակաց
123	վ. 9	Ռէհէնէ	ոէ (թաղաւոր) Հէնէ
141	վ. 19	ղլեան Արարաւան	...Արարաւան (իմա Արաւան)
149	վ. 12	դորձակալք	դորձակալք
209	ն. 8	դոնաւան	դոնաւան
215	վ. 13	Նաթանիէլի	Նաթանիէլի
230	ն. 7	սթուղթս	դթուղթս
263	ն. 4	դնարազագ	դնուր րազազն
310	ն. 18	հովանի	հովանի
341	վ. 4	դրէշ	ստացող
377	վ. 15	Պարոն Շաւիմ	Պարոնցունիմ
451	վ. 5	ՊԺ. (1360)	ՊԺ. (1361)
453	վ. 20	դրոդս	դրոցս
463	ն. 12	ՃԱՇՈՑ	ՃԱՇՈՑ
			Նրեան 7404
562	վ. 14	(1385)	(1386)
578	վ. 17	փակէին	քակէին